This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

HN MG2G A

Neth 5620.2

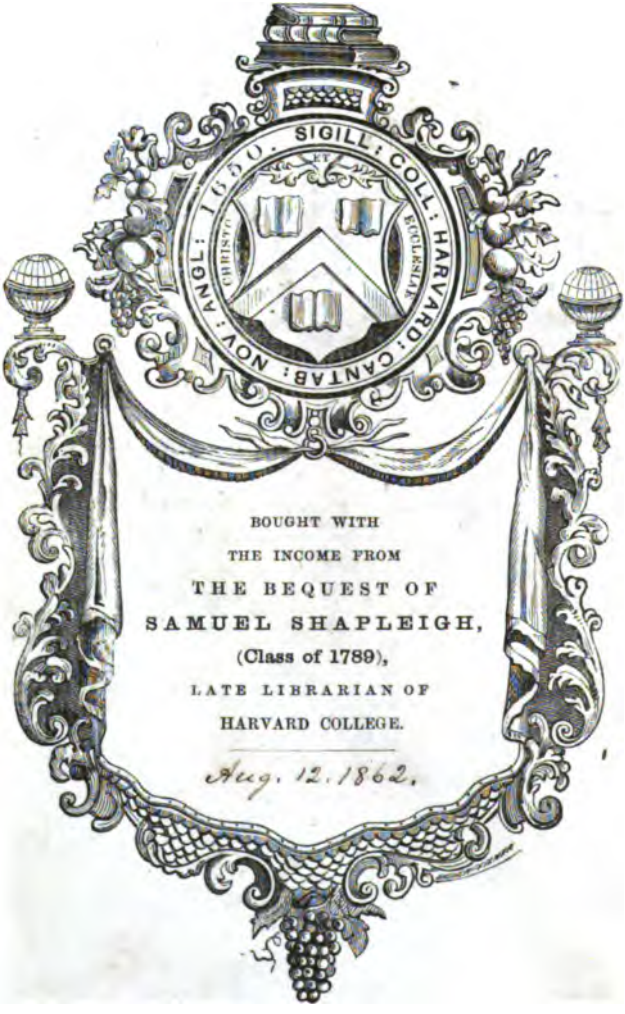

BOUGHT WITH
THE INCOME FROM
THE BEQUEST OF
SAMUEL SHAPLEIGH,
(Class of 1789),
LATE LIBRARIAN OF
HARVARD COLLEGE.

Aug. 12. 1862.

DE DICHTWERKEN

VAN

BILDERDIJK.

XV.

DE DICHTWERKEN

VAN

BILDERDIJK.

VIJFTIENDE DEEL.

HAARLEM,
A. C. KRUSEMAN.
1859.

Neth 5620.2

Gedrukt bij A. C. Kruseman.

INHOUD.

TITELS, INHOUD, VOORREDENEN EN BERIGTEN

DER OORSPRONKLIJKE EDITIEN

VAN

Edipus, Koning van Thebe ..... Blz. 3.
Mijn Verlustiging ..... " 27.
Deukalion en Pyrrha ..... " 30.
Bloemtjens ..... " 30.
Tyrtéus Krijgszangen ..... " 32.
Elias ..... " 32.
Vertoogen van Salomo ..... " 33.
De dood van Edipus ..... " 39.
Treurzang van Ibn Doreid ..... " 47.
Mengelpoëzy ..... " 56.
Het Buitenleven ..... " 73.
Poëzy ..... " 84.
Mengelingen ..... " 97.
Vaderlandsche Oranjezucht ..... " 105.
Fingal ..... " 106.
Napoleon ..... " 106.
Nieuwe Mengelingen ..... " 107.

Prins Karel Napoleon ..... Blz. 126.
Aan den Koning ..... " 126.
Zegefeest ..... " 127.
De Ziekte der Geleerden ..... " 127.
Leydens ramp ..... " 129.
De Mensch ..... " 130.
Kallimachus Lofzangen ..... " 131.
Vreugdezang ..... " 136.
Odilde ..... " 136.
Floris de Vijfde ..... " 138.
Treurspelen ..... " 140.
Najaarsbladen ..... " 150.
's Konings komst tot den Thròon ..... " 153.
Aan de Weduwe des kunstschilders Scheffer ..... " 154.
Wapenkreet ..... " 154.
Bath hernomen ..... " 154.
Verspreide Gedichten ..... " 154.
Hulde ..... " 157.
Echtviering van Keizer Napoleon ..... " 157.
Winterbloemen ..... " 158.
Krijgsdans ..... " 161.
Hollands Verlossing ..... " 161.
Affodillen ..... " 163.
Wapenkreet ..... " 164.
Willem Frederik ..... " 165.
Vaderlandsche Uitboezemingen ..... " 165.
De Dieren ..... " 166.
Nieuwe Uitspruitsels ..... " 168.
Wit en Rood ..... " 170.
Nieuwe Dichtschakeering ..... " 172.
Ter Nagedachtenis van Julius Willem Bilderdijk ..... " 174.

De Ondergang der eerste Wareld..... Blz. 175.
Perzius Hekeldichten..... " 193.
Zedelijke Gispingen..... " 197.
De Muis- en Kikvorschkrijg..... " 199.
Sprokkelingen..... " 202.
Krekelzangen..... " 204.
De derde October..... " 219.
Sprenken..... " 219.
Rotsgalmen..... " 220.
Op den moord van den Hertog d' Enguien..... " 223.
Aan Leyden..... " 224.
Chassinet-versje..... " 224.
Navonkeling..... " 224.
Oprakeling..... " 228.
Nieuwe Oprakeling..... " 230.
Afscheid aan Leyden..... " 231.
De Voet in 'tgraf..... " 231.
Spreuken en Voorbeelden..... " 233.
De Cykloop..... " 234.
H. L. Spieghels Hartspiegel..... " 238.
Naklank..... " 242.
De ware liefde tot het Vaderland..... " 243.
Avondschemering..... " 244.
Vermaking..... " 245.
Nieuwe Vermaking..... " 246.
Proeve eener Navolging van Ovidius "Gedaantverwisselingen." " 248.
Ter Nagedachtenis van Mr. J. Hinlópen..... " 249.
Schemerschijn..... " 250.
Nasprokkeling..... " 251.
Beschouwing der vijf tafereelen van Josephs leeven..... " 253.
Het Nicotiaansche kruid, en Uitzicht op mijn dood..... " 254.

Nalezingen ..... Blz. 254.
Dichterlijke Uitspanning ..... " 255.

ALGEMEENE INHOUD ..... " 257.

MR. J. PAN,

AANWIJZING DER OUDE EN NIEUWERE DICHTERS DOOR MR. W. BILDERDIJK EN VROUWE K. W. BILDERDIJK OVERGEBRAGT OF NAGEVOLGD. MET AANTEEKENINGEN ..... Blz. 317.

BEVATTENDE:

Voorberigt ..... " 320.
Voorlezing over de voortreffelijkheid van Bilderdijk in het navolgen en overbrengen der Oude dichters, bijzonder van Horatius ..... " 324.
Aanteekeningen op de Voorlezing ..... " 343.
Aanwijzing der Oude en nieuwere dichters door Mr. W. Bilderdijk en Vrouwe K. W. Bilderdijk overgebragt of nagevolgd. " 351.
Opgave der Oude en nieuwere dichters, door Mr. W. Bilderdijk en Vrouwe K. W. Bilderdijk overgebragt of nagevolgd, naar de volgorde der werken ..... " 381.
Edipus, Koning van Thebe ..... " 383.
Verlustiging ..... " 383.
Deucalion en Pyrrha ..... " 384.
Bloemtjens ..... " 384.
De Geuzen II ..... " 384.
Tyrtéus Krijgszangen ..... " 384.

De dood van Edipus..... Blz. 384.
Treurzang van Ibn Doreid..... " 384.
Mengelpoëzy. I..... " 385.
Mengelpoëzy II. (Vertellingen en Romances.)..... " 386.
Het Buitenleven..... " 386.
Poëzy I..... " 386.
Poëzy II..... " 387.
Poëzy III..... " 387.
Poëzy IV..... " 387.
Mengelingen I..... " 387.
Mengelingen II..... " 388.
Mengelingen III..... " 388.
Mengelingen IV..... " 388.
Fingal I..... " 388.
Fingal II..... " 388.
Nieuwe Mengelingen I..... " 389.
Nieuwe Mengelingen II..... " 389.
De Ziekte der Geleerden..... " 389.
De Mensch..... " 389.
Kallimachus Lofzangen..... " 390.
Pauca quae legat ipsa Lycoris..... " 391.
Najaarsbladen I..... " 391.
Najaarsbladen II..... " 391.
Treurspelen II..... " 392.
Treurspelen III..... " 392.
Verspreide Gedichten I..... " 392.
Verspreide Gedichten II..... " 393.
De Overstrooming, door Vrouwe K. W. B..... " 394.
Winterbloemen I..... " 395.
Winterbloemen II..... " 395.
Gedichten voor Kinderen, van Vrouwe K. W. B..... " 395.

Hollands Verlossing II..... Blz. 395.
Affodillen I..... " 395.
Affodillen II..... " 395.
Nieuwe Uitspruitsels..... " 396.
Wit en Rood I..... " 396.
Wit en Rood II..... " 396.
Nieuwe Dichtschakeering I..... " 397.
Nieuwe Dichtschakeering II..... " 397.
Perzius Hekeldichten..... " 398.
Zedelijke Gispingen..... " 398.
Poëzy van Vrouwe K. W. B..... " 398.
Taal- en Dichtkund. Verscheidenheden I..... " 399.
Taal- en Dichtkund. Verscheidenheden II..... " 399.
De Muis- en Kikvorschkrijg..... " 399.
Sprokkelingen..... " 399.
Krekelzangen I..... " 400.
Krekelzangen II..... " 400.
Krekelzangen III..... " 401.
Bydragen tot de Tooneelpoëzy..... " 401.
P. C. Hoofts gedichten III..... " 401.
Rodrigo de Goth door Vrouwe K. W. B. I..... " 401.
Rodrigo de Goth II..... " 402.
Rotsgalmen I..... " 402.
Rotsgalmen II..... " 403.
C. Huygens Korenbloemen V..... " 403.
C. Huygens Korenbloemen VI..... " 403.
Nieuwe Taal- en Dichtk. Verscheid. II..... " 403.
Navonkeling I..... " 404.
Navonkeling II..... " 404.
Oprakeling..... " 404.
Nieuwe Oprakeling..... " 405.

Gedichten van Vrouwe K. W. B. ..... Blz. 405.
De Voet in het graf. ..... " 405.
Spreuken en Voorbeelden van M. E. Sadi. ..... " 405.
De Cycloop ..... " 406.
Naklank ..... " 406.
Avondschemering ..... " 406.
Vermaking ..... " 406.
Nieuwe Vermaking ..... " 406.
Proeve eener Navolging van Ovidius Gedaantverwisselingen. " 407.
Schemerschijn ..... " 407.
Nieuwe gedichten van Vrouwe K. W. B. ..... " 408.
Nasprokkeling ..... " 408.
Keur van Nederlandsche Letteren ..... " 409.
Nalezingen I ..... " 409.
Nalezingen II ..... " 409.
Nagelaten Gedichten van Vrouwe K. W. B. ..... " 410.
Nederlandsche Muzenalmanak ..... " 410.
Geschiedenis des Vaderlands. Deel XIII, Stuk 1 ..... " 410.
Kunst- en Letterblad van Gent en Antwerpen van 1842. " 410.
Fragmenten over het geslacht van Haren, door Dr. Halbertsma ..... " 410.
Aanteekeningen ..... " 411.

Mr. Is. DA COSTA,

BILDERDIJK HERDACHT IN EENE REDEVOERING GEHOUDEN OP DEN 11den OCTOBER 1856, BY GELEGENDHEID DER EEUWFEESTVIERING VAN DES GROOTEN DICHTERS GEBOORTEJAAR, DOOR DE REDERIJKERSKAMER, OPGERICHT TE AMSTERDAM TEN JARE 1844 . . . . . 555.

Aanteekeningen . . . . . 588.

REKENSCHAP DER OPVATTING EN UITVOERING VAN HET PLAN DEZER EDITIE . . . . . 592.

TITELS, INHOUD,

VOORREDENEN EN BERIGTEN

DER OORSPRONKLIJKE EDITIËN.

TITELS, INHOUD,

VOORREDENEN EN BERIGTEN

DER OORSPRONKLIJKE EDITIËN.

EDIPUS, KONING VAN THEBE;

Treurspel: Het oirsprongklijk van SOFOKLES nagevolgd. Waar bij gevoegd is eene voorafspraak over het Toneelspel der Ouden en Hedendaagschen, benevens Aanteekeningen, dit Treurspel betreffende. Door WILLEM BILDERDIJK. — Te Amsterdam, bij A. VAN DER KROE, op den Dam, 1779.

VOORAFSPRAAK.

In eenen tijd, waarin de zucht tot de Dichtkunde, en vooral die van het Toneel, zo aanmerkelijk eenen aanwas verkregen heeft, en het altoos klein getal harer rechtaarte Liefhebberen en beoefenaren door gantsche zwermen van ligthoofdige roemzieken, die naar den veelbeteekenenden eernaam van DICHTER trachten, verduisterd, ja, verdrongen wordt, geloof ik dat de algemeene drift van in 't licht te willen treden voor eene genoegzame reden zou kunnen strekken, om de uitgave van dit stukje te billijken: al ware 't ook, dat de heerschende smaak voor nieuwigheden, daar hij de Burgerlijke Toneelspelen de plaats van het Vorstelijk Treurspel heeft doen innemen en de Duitschers in de oude bezitting der Franschen (onze toejuiching en navolging namelijk) deel heeft gegeven, mij geene aanleiding gaf om een gunstig onthaal voor hetzelve te hopen. Doch, daar ik mijnen Landgenoten een vreemd werkstuk voorstelle, velen hunner wel niet geheel onbekend, doch van zeer weinigen

naar zijne waarde beschouwd, het welk hen eene soort van Toneelstukken leert kennen, waarvan alle de overige slegts nabootzingen zijn, en welke voor hen al 't bevallige van 't nieuwe moet hebben, is het met te groter vertrouwen dat ik met dezen mijnen arbeid te voorschijn kome. Vooral, daar 't gene ik den Kunstlievenden aanbiede, een werk is, van geheel de Oudheid als 't volmaaktste in zijne soorte erkend: een voortbrengsel van den voortreflijken Sofokles, den Vader van 't Treurspel, door den toenaam van de ATTISCHE BIE, gelijk door verscheidene dichttriomfen, welke hij op zijne Mededingers behaalde, vermaard en beroemd: een Toneelstuk eindelijk, waarin 's mans Medeburgers zo veel behagen stelden, dat geene onkosten, hoe zwaar, hun te veel schenen om deszelfs vertoning naar vereischte te doen uitvoeren, ja waaraan zij meer te koste leiden dan aan den langduurigen oorlog, tegen den magtigen Koning van 't Oosten voor hunne vrijheid en glorie gevoerd. Zodanig een werkstuk zeker verdiende bij uitstek, dat onze Landaart, zo gemeenzaam met de schriften der tegenwoordige vreemde vernuften, het volkomener leerde kennen: voornamelijk in den tegenwoordigen staat der Toneelpoëzije, waarin, eensdeels, verwarde samenspraken in den burgerlijken trant, dikwils vol onwaarschijnlijkheden; anderdeels, onnatuurlijke samenkoppelingen van klagten, verhalen, en gevechten, zonder eenheid van daad, tijd, of plaats', door hun daaglijksvermeerdrend getal zich meester schijnen te willen maken van den deftigen Schouwburg, zo wel tot een oefenschool van goeden smaak als goede zeden gesticht. — Ik beroep mij op al wie eenige kunde bezit van de kunstregelen des schouwtoneels, en lust heeft om de meeste nieuwe stukken daaraan te toetzen: vooral de thands ingevoerde Zedelijke spelen, zo menze noemt, en met welke men ons wil wijsmaken het Toneel eenen verregaanden trap van volkomenheid te hebben gegeven; terwijl zij misschien ten voornamen bewijze strekken van het verval van der Franschen smaak en geest, dat in hunne tegenwoordige voortbrengselen duidelijk genoeg te zien is. Verre van thands een' verheven' Corneille, eenen teedren Racine, van wie Sofokles-zelf zich niet geschaamd zou hebben sommige trekken te ontleenen;

verre van thands eenen kragtigen Voltaire, den meest Dichterlijken Dichter misschien, welken zijne Natie ooit gehad heeft, op te leveren, verwaarlozen zij den Koningklijken weg, door de Ouden gebaand, en door hunne Landgenoten met zo veel roems heröpend en vereffend, om door dorre struiken en woeste heide in onzekerheid om te dolen: en dus wordt die kunst, welke aan hunnen Landaart zo veel gehouden is, door henzelve verdelgd. — Verdelgd, zeg ik: want, hoe kunnen de gronden der kunst' met die tegenstrijdige stukken stand houden, welke door deze gronden noodwendig veroordeeld worden? Reeds lang heb ik verlangd, en ik verlang er bij aanhoudendheid naar, dat iemand, kundig en ervaren in al wat Dichtkunst' betreft, eene volledige handleiding tot de regelmatige Toneelpoëzij in het licht gav'; terwijl een aantal onzer jonge Dichteren, zelfs die meer dan louter Vaarzenmakers zijn, eene diepe onkunde doen blijken van de allergemeenste Toneelwetten. En dit wordt te noodzaaklijker door die menigte van onvolmaakte, van gebrekkige stukken, waarmede wij ons van tijd tot tijd overladen zien, en welke den ongevormden smaak noodwendig bederven. Het zou te vernederend en welligt te hatelijk zijn, wilde ik hier de uitwerksels dezer verbastering baarblijkelijk maken, door de vergelijking van eenige der gedrochtlijkste onzer oude Toneelspelen, gedenkstukken der algemeene barbaarschheid, met sommige nieuwe voortbrengsels, die zelfs bij het algemeen zeer veel opgang maken. Men veroorlove mij des, dat ik, de aangeroerde gronden des Schouwtoneels in mijnen Lezer als bekend onderstellende, slegts toetreden moge om eenig bericht van dit Toneelstuk, en mijne behandeling in deszelfs vertolking, te geven; tot beter verstand van het welke, eene korte vergelijking van het gewone Fransche Treurspel (den trant van Corneille, en Racine) met het Treurspel der Oudheid vooraf doende gaan.

Een moeilijke zaak zou het zijn, een bepalende uitspraak te doen over den voorkeur, aan eene of andere soorte te geven. Het Fransche Treurspel schijnt in het afschaffen van 't Grieksche een vooroordeel ten zijnen voordeele te vinden; doch 't zal straks blijken van hoe weinig belang. De oorzaak hier van kan alleen in de meer gemakkelijke uitvoering

der Fransche stukken gelegen zijn, welke minder Spelers nodig hadden; het geen bij de uitvinders derzelve van een dubbel voordeel was, uit hoofde van de bekrompenheid van hun Toneel, altoos met aanschouweren bezet: en daar de Toneelstukken vertoond werden door een gezelschap van saamverbondene en op winst verhitte Toneelisten, is 't niet te verwonderen, dat deze de oude spelen uitwierpen, de nieuwe voordeeliger kunnende uitvoeren. Dus ging het in Vrankrijk: Vrankrijk, dat, daar het op de kundigste en keurigste Dichters roem mogt dragen, niet zonder reden de wet stelde aan alle de Noordlijker Volkeren; welke zich, als om strijd, op deszelfs voorbeeld vormden, en bij wie het een kenmerk van meer of minder vordering in de beschaafdheid gehouden werd, meer of min in den smaak der Franschen te vallen. Zo was het met ons. Ons oud Toneel was aan stukken, op de Grieksche leeste geschoeid, aan Grieksche stukken, gewoon; maar naauwlijks bragt men een Fransche navolging, in hare soorte volmaakter dan de oude, welke men speelde, en die gebrekkig waren, ter kunststellaadje, of, zo door de nieuwigheid, als door de bevallige uitdrukking, den Franschman eigen, bekoord, verschopte men de oude Toneelstukken zonder eenig bedenken: niet tegenstaande, dat zelfs de meest vooringenomen met de Franschen moeten toestemmen, dat de uitvoering van 't Grieksche Treurspel onvergelijkelijk grootscher was. Een voordeel, 't welk mooglijk thands op hooger' prijs zou gesteld worden, nu men de eenheid van plaats niet alleen opoffert aan de verscheidenheid van Toneelen; maar zelfs de wanschiklijkste vonden, die niets van het Treurspel hebben, dan den naam en personaadjen, toeloop vinden; ja ten tweedenmale ter perse gelegd worden, eeniglijk en alleen om den toestel, waar in zij verzinken.

Het eerst en meest in het oog loopend verschil bestaat in de keuze der ondergeschikte personaadjen, welke buiten de Geschiedenis zijn. En ik twijfel niet, of hier de voorkeur niet voor de Ouden zij. De Grieken deden hunne stukken in de opene lucht vertonen; en geen wonder: zij namen geen deel in de huislijke verdrieten der Vorsten, dan voor zo veel hun welzijn of nadeel er in gemengd ware. De Ko-

ningen, eerste dienaars des Volks, (vooral Athene, de voedster der Schouwspelen,) onttrokken hun gedrag niet aan de oogen der Burgeren, noch hadden geheimen voor 't Volk; het welk zij bij aanhoudendheid raadpleegden, en waaronder zij geduurzaam verkeerden. Geene afgezonderde Kabinetten bedekten hunne ontwerpen aan het gemeen, te ijverzuchtig op zijne rechten, om hem, die in het verborgen een' aanslag tegen de vrijheid zou konnen maken, ooit uit het gezicht te verliezen. Het Volk dierhalve was eene onafscheidlijke personaadje in alle hunne Treurspelen: een personaadje, in welker tegenwoordigheid alles gebeuren moest, en die dus genoegzaam altoos het Toneel moest bekleeden. Om 't zelve te verbeelden voerden de Ouden, onder den naam van den REI, een gezelschap in, eerst van een onbepaald getal van personen, daar na op twaalf gebragt, en door Sofokles weder tot vijftien vermeerderd; hetwelke, doorgaans op het Toneel zijnde, van 't voorvallende ooggetuige was, meê deel in de handeling had, en tusschen de onderscheiden bedrijven, alleen het Toneel vervullende, in eene lieflijke zangmaat, met gepaste gebaarden, den lof der Goden, der Deugd, en der Helden verbreidde, of eigenaartige bespiegelingen maakte op het zedelijk goed en kwaad der verrichtingen; in alle gevallen een tegenwigt hield tegen de onstuimige driften der speleren; en eindlijk de zedenleer van het schouwspel kortlijk verklaarde. Het zou, acht ik, nutloos zijn, ons af te matten in 't nasporen der Kunstbewegingen van dezen REI, welke zeer verscheiden waren, na de aart van het onderwerp scheen te vereischen. Alleen vergenoege ik mij met aan te merken, dat dezelve zich, alleen op het Toneel zijnde, gewoonlijk in drie rijen schaarde, waar van de twee eerste onder het zingen van een vaerzenkoppel zich op hunne beurte uit het midden ter regter- en linkerzijde des Schouwtoneels wendden, van waar ze vervolgens in eene tegenstrijdige leiding te rugg' keerden, (waar uit de namen van KEER en TEGENKEER, in het Lierdicht gebruikt, oirspronkelijk zijn) en de derde, in 't midden stand houdende, den TOEZANG aanhief: welke verdeeling echter niet altoos plaats had, gelijk, bij voorbeeld, in het eerste Bedrijf van dezen Edipus, waar de REI in één lichaam zijn zangstuk uitvoert.

Dees REI verbond dus het geheele stuk: want behalven dat hij het Toneel tusschen de bedrijven vervuld hield, en het hart van den aanschouwer door zachten en streelenden maatzang voorbereidde om te gevoeliger aandoeningen te ontfangen, (een wezendlijke dienst aan het Schouwspel), strekte dezelve, of om de voorstelling van 't onderwerp te doen; of de Vorst deed hem het bericht, 't welk de Dichter ter verklaringe van 't zelve benodigd was. De Franschen, gewoon aan de willekeurige regeering eens Alleenheerschers (want het is zeker, dat het Staatsbestuur invloed heeft op de opvoeding en denkwijze) moesten noodwendig vreemd vinden, dat hier het Volk zo voornaam eene rol voerde. Daar bij; dit, naar het voorbeeld en voorschrift der Leermeesteren, de berisplijke handelingen der Vorsten te doen afkeuren, ware in hun begrip, oproer en muiterij.

"Een Vorst heeft immers recht, om, naar zyn welbehaagen,
"Te hand'len met zyn volk",

gelijk ik niet zonder verontwaardiging in zeker nieuw uitgegeven zedelijk Toneelspel (dit moet ook al zedelijk heeten!) heb konnen lezen [1]; en "het Volk is al te gelukkig, dat voor zijn' Vorst mag sneven", gelijk Corneille, 't is waar een Vorstin, maar nogthands een Thebaansche, doet zeggen; was hun grondregel. — Dit was reden ten overvloede voor Franschen, aan 's Konings grilligheden verkleefd, om den REI uit hunne Toneelspelen te bannen: maar u, mijn Landgenoten, u, die uwen vrijen hals het eigendunklijk juk onttrokken hebt; die de rechten van Volk en Regeerder weet

---

1 Opdat men mij niet verdenke, van de plaats uit haar verband te rukken, zie hier het geheel:

"Een Vorst heeft immers recht, om, naar zyn welbehaagen,
"Te hand'len met zyn volk, en dit heeft weêr de magt
"Om met zyn vee te doen, zo als het noodig acht".

Hoe fijn is hier de evenredigheid opgemaakt tusschen Vorst, Volk, en Vee! het Volk staat tot den Vorst in dezelfde betrekking, als het Vee tot het Volk! — En deze fraaie lessen worden gevonden in Den Dankbaren Zoon: 't is de oude RODE, die ze in den mond heeft,

te onderscheiden; voegde het u, hen na te volgen in iets, dat op een beginsel steunde, hetwelk gij veracht, bestrijdt, en verfoeit?

In de plaatse van den REI, voerden de Franschen de Vertrouwden in: nutloze wezens voor 't meerderdeel, die doorgaans niets uitvoeren, dan hunne Meesters en Meestressen te horen spreken, en derzelver klagten met een meêdogend Helaas! te beantwoorden. Dezen doet de Hoofdpersonaadje 't verhaal van al wat de aanschouwer vooraf weten moet: dikwils van zaken, die hun noodwendig voor lang reeds bekend moeten zijn: dikwijls van geheimen, reeds lang in den boezem versmoord, maar hem nu eensklaps te zwaar geworden. Is dit natuurlijk! — Ik weet dat men mij eenige Vertrouwden van Racine zal voorwerpen; maar dat men toezie, of zij hier Fransche Vertrouwden zijn: dat is, of zij de plaats van den REI vervullen. De Enone, bij voorbeeld, bewijst niets tegen mij: zij behoort tot het stuk, en vervangt den REI niet. Zij bewerkt Fedraas gesprek met den jongeling, zij beticht hem; en met Enone waar 't gantsche Treurspel weggenomen. Een Ismene, een Fedima, een Emar, bij Racine; een Taïse, een Sosthenes, bij Voltaire; zie daar Fransche vertrouwden [1].

Zo men nu al oordeelen mogt, dat in 't geval van de voorstelling des onderwerps de REI dus verplaatst kan worden; voor 't minst hebben de Franschen tusschen ieder voorgaand en volgend Bedrijf een ledig Toneel. Dit breekt gestadig den draad af van het geheel, en laat een ijdel in 's aanschouwers geest, waar door de uitwerking van 't Treurstuk verloren gaat. — Men brenge hier vrij tegen in, dat

[1] Dit alles gaat nog aan; zodanig een vertrouwde kan aangemerkt worden als onafscheidelijk aan de Hoofdpersonaadje verknocht, en schoon hij niets tot het stuk moge doen, hij is te dulden, als tot zijnen meester behorende: Doch in de Burgerlijke Toneelspelen heeft men, zo wel als in andere, de voorstelling des onderwerps nodig; en hier toe, laat men nu eens een Linnenwinkelierster uit de lucht vallen, en dan weêr neemt men een Marskramer te bate, die op zich zelf staan, en op de zaak geene betrekking ter wareld hebben. — Wat moet men hier van zeggen? Zie de "Deugdzame Armoede" en den "Azijnkooper."

dit gelegenheid geeft om verwisseling van Toneelen te hebben. Is die verwisseling natuurlijk? Zonder van plaatse veranderd te zijn, ben ik in een ander paleis, op een ander veld: wat tegenstrijdigheid! Wie beseft daar het ongerijmde niet van? In tooverstukken kan men er om lachen; maar in ernstige Toneelspelen, is 't met alle reden en gezond verstand den spot drijven. Wat ook verscheelt het, of men zich verbeelde tien duizend dan twintig schreden verplaatst te zijn: is niet in beide gevallen de eenheid geschonden?

Maar dit is 't niet alles. De REI, die in zekeren opzigte des aanschouwers plaats bekleedde, moest den Treurspelen te meer indruk bijzetten, naar mate hij hem voorging in 't betonen van dat mededogen, die ijzing, dien afkeer, dat ontzag, die verwondering, welke de Dichter zich voorstelde den Schouwburg' in te boezemen. En gelijk 's menschen hart zich te ligter aan zijne bewegingen overgeeft, wanneer hij anderen dezelfde aandoeningen beproeven ziet, zo is 't verre van daar, dat dit voordeel gering te schatten zij. De REI, in de zelfde omstandigheid met den aanschouwer geplaatst, verstrekte eenen spiegel, waar in dees zich zelven beschouwde: deszelfs hartstochten achtte hij de zijnen, en door ze in zijn' eigenen boezem na te sporen, deed hijze er zelf ontstaan; en wel met des te meer wellust en vertrouwen, als hij in zijn voorbeeld een voorbeeld der zuiverste zedenleer en deugdsbetrachting ontmoette.

Ik ga met stilzwijgen voorbij, het zedelijk gebrek des nieuwen Toneels, het welk in den REI het eenig algemeen middel verloren heeft, om den toehoorder te wapenen tegen die meer geheime of toevallige leerstellingen der ondeugd, welke niet hare slaven, (die niet dan afgrijzen ingeven,) maar zelfs de volkomenste Helden, in gevolge van hun ware geaartheid [character], 't zij in de vermomming van deftige spreuken, 't zij onder 't vernis van schoonschijnende bewijsredenen, hoedanige 't menschlijk vernuft gewoon is der driften te leenen, somtijds moeten voordragen. Een vergift, zo veel meer te schromen, als het, gelijkerhand met de zuivere lessen der deugd wordende toegediend, met dezelve binnensluipt zonder bemerkt te worden. — Aldus is het, dat, daar we de dapperheid, heldenmoed, of gloriemin, ons ten voor-

beelde nemen, zich op denzelfden tijd, eene onwaardige wraaklust, eene afschuwbre wreedheid, of verfoeilijke heerschzucht in onzen geest vestigt, wier denkbeelden wij vervolgens, zonder grondige kennis van 't moeilijk bestuur onzer reden ons naauwlijks beletten konnen, met die van de opgenoemde deugden saam te verknochten, en te verwarren [1].

Een voordeel daar tegen geeft somtijds de rol van Vertrouwde: dat is, dat zij die ontknopende verhalen kunnen doen, welke de Ouden door onbekende personen, onder den naam van BODEN lieten uitvoeren: en op die wijze wordt de Theramenes waarlijk aan de Fedra gehecht. Het kan echter den aanschouwer weinig verschil geven, of hij een verhaal, den Hoofdpersonaadje betreffende, hoort, uit den mond van iemand, hem t' eenenmaal onbekend; dan wel, van eenen, wiens naam hij weet, zonder hem-zelven te kennen.

Door het wegnemen van den REI heeft ook de gewoone plaats van handeling moeten verandren: beseffende, hoe oneigen het ware, een bewoonde stad zonder inwoners te willen vertonen, heeft men het marktveld voor eene hofzaal verwisseld. Twee Treurspelen herinner ik mij in de opene lucht

---

[1] Niet tegenstaande al deze voordeelen, welke eene oppervlakkige beschouwing genoeg is om te doen opmerken, beweert de Hr. de Voltaire dat de REIEN het Treurspel nadeelig zijn, en wel omdat zij tusschen de bedrijven invallende, of zouden moeten herhalen 't geen voorbij is, 't welk vervelend ware, of voorzeggen 't geen nog gebeuren zal, 't welk het aangename der verrassching zou wegnemen: — Dan daar s nog een derde buiten deze twee, 't welk de schrijver verzwegen heeft: dat is, den tegenwoordigen stand der zaken te doen kennen, en dit is het werk, den REI' eigen. En op hoedanige wijze geschiedt dit? Door de zedelijkheid van 't verrichtte, van 't verhandelde te toetsen, de kwade indrukken die de aanschouwer toevallig mogt hebben ontfangen, uit te wisschen, en hem in de bewegingen ten goede, in den trek tot deugd, te versterken. Dus is het dat deze personaadje een allernuttigst deel uitmaakt van het Treurspel, zo wel in het zedelijk doel, waarvan zij de afwijking weert, als in de werktuigijke aaneenschakeling, in welker waarneming zij den aanschouwer te hulpe koomt. Daarbij, nadien het Volk bij de Ouden een waar, een opmerklijk belang in de handeling heeft, is niets natuurlijker dan dat men gedurzaam tot hetzelve te rug ziet, als het punt, waar in de onderscheidene werkingen der personaadjen zich vereenigen.

te worden vertoond: de Orestes naamlijk van Voltaire, en de Selmire van Belloy; beide nogthands in eene eenzaame plaats, waar gevolglijk 's Volks toevloed kan vermijd worden. Ten opzichte der Blijspelen, (dat ik dit in 't voorbijgaan aanmerke) is men hieromtrent nooit zoo oplettend geweest: de geringheid van onderwerp rechtvaardigt zulks; en men mag onderstellen, dat de enkele diefstal van een' pot met goud, dat eene enkele minnarij eens bijzonderen Burgers de gantsche stad niet in opschudding zal brengen [1].

Het tweede verschil doet zich op in de onderwerpen. De welige geest der Hervormeren van het Toneel kon zich niet vergenoegen met een enkele dâad of Hoofdpersonaadje. Neen: dit leverde te weinig uitvoering op: — en hoe zou men ook het Toneel vol houden, daar de REI verbannen was? Daar moest dan een Episode zijn, niet in de beteekenisse der Ouden, maar in den zin, thands aan dit woord gehecht: dat is een verdichtzel, het welk aan het onderwerp ondergeschikt is, en met deszelfs ontknoping geeindigd moet zijn. Hier door is 't waarlijk, dat de Fransche stukken boven die der Grieken schijnen uit te munten: dit geeft hun een levendigheid, een rijkheid van gevallen en samenkoppelingen, welke verbaast en verrukt. Hoe zelden echter kunnen ze ook hier in den toets doorstaan! Hoe zelden zijn deze bijverdichtzels wel aan het onderwerp verbonden en ondergeschikt! In de meesten der Fransche stukken vindt men twee onderwerpen, die beurtelings het Toneel bekleeden, en waarvan het een zo veel als het ander belang verwekt. Ja dikwijls, zeer dikwijls verzinkt het voorname onderwerp met zijne Hoofdpersonaadje in het Episode. Zoek in den Edipus van Corneille de Hoofdpersonaadje; gij zultze in Dirce vinden: in Dirce, een verdichte prinses, wier alle maat oversteigrende heerschzucht 's Konings ware grootheid verdrukt. Dirces minnarij is 't voorname onderwerp; de spil van het gantsche werk; niet anders, dan in Brutus de liefde van Titus 't beweegrad van alles is. — Dit laatste zij niet gezegd om het stuk te verkleinen: die liefde is waarlijk vreeslijk in hare uitwerkzelen, en het Toneel over-

---

1 Davus bij TERENT. "Hoc populus curat scilicet!"

waardig: deze maakt Titus een voorwerp van rechtmatig mededogen, en (zo iets een' verrader des Vaderlands verschonen kan) zij maakt hem in 't gruuwzaamste misdrijf verschoonlijk: en dit is het, waar van zich de Dichter bediend heeft, om daar door de daad van Brutus nog groter te maken, die moeds genoeg heeft, om, ter Liefde van 't Vaderland, geene beraden, geene in koelen bloede begane misdaad; maar eene zwakheid, als noodlottig, als onoverkoomlijk te beschouwen, in zijnen Zoon te durven straffen. Dan, zo treffend als hier deze drift voorkoomt, zo veel ze hier het Toneelstuk versterkt, zo wanstaltig is ze in vele andere en bederftze te eenemaal. Pylades b. v. op 't punt van geöfferd te worden, begint der ontzachlijke Priesteresse, gereed hem het slagtmes door den boezem te drijven, douceurs te vertellen. Ik beken, om het ontwerp te doen uitvoeren, moest Ifigenia van den minnenijdigen haat der Vorstinne ontheven worden, 't geen natuurlijkerwijze niet beter geschieden kon, dán door Thoas een' begunstigden Medeminnaar te geven; en dus loopt het stuk, behoudens waarschijnlijkheid, af. Maar is het Hoofdonderwerp genoegzaam bewaard? Is het belang niet te veel verdeeld, en gaat het geheel van 't Toneelstuk niet schier verloren? — Wie boezemt het meeste belang in? Thoas, wien een verleidende hartstocht ten val brengt: die in weêrwil zijner bekommernissen en voorzorgen, van rijk en leven beroofd wordt? Tomyris, welke zich van zijn verongelijkingen wreekt, en den Vaderlijken zetel beklimt? Ifigenia, die in de armen eens broeders, eens minnaars, 't geweld van een' dwingland ontvlugt! of eindlijk Orestes, wiens ellenden geëindigd worden? Wie is hier Hoofdpersonaadje?

't Is waar, de misslagen eens kunstenaars strekken geenszins ten nadeele der kunst: doch als men in aanmerking neemt; het verwonderenswaardig klein getal der stukken, waarin de Hoofdpersonaadje, en 't belang voor dezelve genoegzaam bewaard zijn gebleven, onder zo vele als de beste Fransche Poëten vervaardigd hebben, hoe kan men zich onthouden eenen arbeid van ondankbaarheid te beschuldigen, in wien zelfs de schranderste vernuften zo zeldzaam geslaagd zijn?

Racine-zelf, gedwongen, zich naar den smaak zijner eeuwe te schikken, was zo weinig voldaan over het Episode van Aricia, in zijn Fedra gewrocht; dat hij openhartig betuigde, dat het slegts ter voldoening van de Petits-Maîtres was opgesteld. Men moet bekennen, de voortreflijke Dichter weet daar een zo verwonderlijk voordeel uit te trekken, dat men 't hem gaarne ten goede houdt: de minnenijd van Fedra naamlijk, die hare woede oneindig aanzet, en voleindigt met hare wanhoop in top te voeren. Het zesde Toneel des vierden Bedrijfs is onvergelijkelijk: de barning der hartstochten beroert, verbaast en slingert den aanschouwer, ja sleept hem weg, door haar schildring. Maar met dat alles, is niet de geheele Aricia nutloos aan 't stuk? Niet alleen; maar is zij niet zelfs nadeelig, door 't medelijdend belang van den rampzaligen Hippolytus (want Fedra diende alleen een voorwerp van schrik te zijn, en is 't waarlijk, hoewel, door de verfijningen van Racine, minder dan ze zou hebben kunnen zijn), van den rampzaligen Hippolytus, zeg ik, die schuldloos in 's Vaders vloek vergaat, af te trekken, op eene verliefde Prinses, die niets doet, dan het getal der Vertoners vergroten?

Nooit lees ik Voltaire, of ik verwonder mij over zijn kunstgreep om het belang te bewaren: Vooral in zijn Brutus en Amelia. Titus en Tullia in dat, Foix, Vamir en Lisois in dit, treffen, beroeren mij; maar ik bekreun mij hunnes noodlots niet meer, mits Brutus grootheid, en Amelies liefde behouden blijve! — Edoch zijn juist deze twee stukken niet de eenvoudigste?

Hoe kan ook de EENHEID van daad bestaanbaar zijn met de onderscheiden werkingen van twee hoofdpersonaadjen? 't Is dan, wanneer hun verrichtingen juist tegen elkanderen inloopen, en zich ontmoeten in één geschilpunt, hetwelk de ontknoping vereffent. Doch dan maakt het einde van 't Episode het einde van 't Hoofdontwerp, en is dus eigen aan 't zelve, zijnde de middelen om daar toe te geraken slegts buiten 't ontwerp. En dus behandeld, valt het Episode ook in den trant der Ouden, en 't Fransche Treurspel heeft dus geen voorrecht ter wareld. Want dat is het Episode der Ouden: de keuze der middelen, gevallen, personen en

geaartheden, wier samenvoeging de verwarring uitmaakt, en in welker ontwikkling de grond van de ontknoping des schouwspels bestaat: terwijl bij de Franschen gewoonlijk, (dikwijls althands) het Episode door de Hoofddaad, in plaats van deze door 't Episode ontknoopt wordt.

Wat zal eindlijk de Schouwburg opleveren? Een vermaaklijke uitspanning; of afgetrokken pijniging voor den geest? Immers is de gemakkelijkheid, waarmeê duidlijke denkbeelden zich opvolgen, een rijke bron van vermaak, terwijl de warring van duistere denkbeelden een afmattende foltering uitmaakt. — Wat is dan natuurlijker aangenaam, dan dat men, van den beginne af tot de ontknoping voorbereid, een aanhoudende ontwikkling ontmoet van wel onverwagte, maar uit elkanderen voortvloeiende omstandigheden; tot zich de geest onverhoeds in eene verwarring van tegenstrijdigheden bevindt, waarvan de ligte oplossing zijne verwagting te boven gaat? — Men gevoele, of dit meer in de eenvoudige Toneelstukken, dan in de samengestelde, waarin geduurig de draad van 't ontwerp verwisseld wordt, plaats hebbe.

Deze twee verschillen maken het voorname onderscheid uit, tusschen het Grieksche Treurspel, en dat der Franschen; terwijl de overige eeniglijk van de onderscheiden geaartheid der beide volken schijnen af te hangen. Dus is het, dat op het Toneel der Ouden een statige somberheid heerscht, terwijl het nieuwe een welige levendigheid van handeling ademt: zelfs dan, wanneer die door 't Episode niet aangebragt wordt. Men recht zou men vragen mogen, terwijl de handeling den aart en 't bestaan des schouwspels uitmaakt, of dan hier het voorrecht niet bij de nieuwen moet zijn? 't Ware uitgewezen, zo niet de ondervinding ons leerde, dat de aaklige deftigheid, niet minder den aart des Treurspels uitmakende, veelal bij die luchtige en zwierige verscheidenheid lijden moet. En dat zulks bij de Ouden, wien het zo min aan levendigheid van geest als aan juistheid van oordeel ontbroken heeft, in aanmerking genomen is, wordt mij waarschijnlijk, door de verregaande rijkheid van hunne Blijspelen, welke niet ligt door de Franschen overtroffen zal worden. Ook kan ik mij naauwlijks verbeelden, dat de stroever getemperdheid der Nederlanderen (zo geschikt om een hart

tot verheven deugden te vormen), die losse Fransche sprongen voor den deftigen tred der Ouden verkiezen, en het vermaak der oogen voor dat van het hart stellen zoude. Vooral daar de meeste en beste onzer oirsprongklijke stukken, schoon op de Fransche leest geschoeid, die merken der Oudheid dragen, dat zij minder verhaast afloopen en meerder indruk nalaten: een duidelijk blijk van den Hollandschen aart, die meer tot de bedaarde naauwkeurigheid der Grieken, dan tot de vurigheid onzer Nabuuren helt.

Behoeve ik vervolgens aan te halen, de eenvormigheid van Characters, den Franschen zo dikwerv' verweten; en op nieuw, Cinna bij een' Hoveling van Lodewijk den Veertiende te vergelijken? Mijn Lezers kunnen genoegzaam het onderscheid gevoelen tusschen eenen Achilles van Huydecoper, en een' van Racine; en zij, wien Homerus bekend is, weten wie 't naast aan de waarheid koom.

De Achilles echter is in den nieuwen trant ontworpen, en dit maakt, zo wel als verscheiden andere stukken van Inlandschen oirsprong, blijkbaar genoeg, dat dit algemeen onderscheid tusschen de Grieksche en Fransche stukken van hunner Dichteren volksgeaartheid, en niet van den onderscheiden' trant van Toneelspel afhangt.

Eveneens is het met het einde des Treurspels, waar in de beide volken doorgaans onderscheiden zijn. De Franschen, die niet gaarne den geest lang ingespannen houden, ontknopen vluchtig; en met de ontknoping eindigt het stuk, gelijk men niet ontkennen kan dat het voltooid is: terwijl de Ouden integendeel vermaak scheppen in de oplettende beschouwinge van den toestand, waar in de ontknoping de personaadjen gebragt heeft, en hier hunne zedenleer uit trekken, (eene wijze, onzen Nederlandschen Toneeldichteren mede vrij eigen): het geen bij de Ouden het VIJFDE BEDRIJF een aanmerklijker uitgestrektheid geeft dan bij de Franschen, waar 't zelden het grootste is. — Racine, van de lezing der Ouden doordrongen, het voorname dat hem den voorgang verworven heeft voor zijnen beroemden Mededinger, die hem voor het overige verre te boven ging; Racine zegt ten dezen opzigte, dat hij het Toneelstuk niet voor voltooid houdt, zo lang de staat, waar in het de spelers laat, niet gebleken is. Zeer

ongelukkig echter poogt hij deze wijze der Ouden zijnen Britannicus ter verdediging' te doen strekken; het welk ik hier aanmerke, om te verhoeden dat de berispingen, op het Vijfde Bedrijf van dit Toneelstuk gemaakt, op den trant der Ouden worden toegepast. De dood van Britannicus is de ontknoping des onderwerps, 't welk in de liefde voor Junia bestaat (Racine-zelf erkent dit in zijne verdediging), en als zodanig heeft men dien doodslag te gemoet' gezien, en daar aan de voldoening van 's Keizers begeerte verknocht, ja men blijft nog in dien waan berusten, tot eindelijk Juniaas Tempelwijding alles omkeert en eene ontknoping op nieuw maakt, welke geen gevolg van haars minnaars sneuvelen is, maar op zich-zelve bestaat; zonder dat de aanschouwer zelfs aanleiding gekregen heeft om daar aan te denken. 't Is waar, te voren biedt ze aan, zich Vestaas Outerdienst' toe te heiligen; doch, als een middel om Britannicus te behouden, 't geen dierhalve aan deszelfs behoud verknocht wordt, en, door zijnen dood moet vervallen. Weshalve dit aanhangsel van Junia in 't geheel geen verband met het ontwerp heeft, en dus gantsch tegen den regel der Oudheid, door Racine opgegeven, strijdig is. — Indien van den beginne af hare inwijding voorbereid was als een gevolg van de ontknoping, zou niemand met grond daar iets tegen zeggen, en 's Dichters beroeping op Sofokles stand houden; maar thands kan het niet anders dan buiten het stuk worden aangemerkt [1].

---

1 Van diergelijke Aanhangselen zijn de Burgerlijke stukken mede gantsch niet vrij. Zie (op dat ik niet reppe van het laatste gedeelte van den Romeo, 't welke men gezien heeft te moeten afkappen,) de vrouw naar de wareld. Wat wil, na de ontknoping van dit stuk, die flaauwe samenspraak met de kinderen, die, noch belang verwekt, omdat ze niets behelst dan 't geen men wagt, en niets anders behelzen kon; dewijl men door de ontknoping reeds alles weet: noch beweeglijk is, omdat ze niets inhoudt dan een kinderlijke blijdschap, die in de algemeene wegzinkt, en nooit aandoening schijnt te kunnen geven dan in algemeene droefenis; wanneer ons de geruste onkunde eens onnozelen wichts in zijne plaatse de tranen ontperst. — Zo dit geheel onderhoud iets uitwerken zou, 't zou zijn, ons het gunstig character van Milbach te doen kennen; doch hoe tijdig, bidde ik, als het stuk voltooid is!

Wat nu dezen Edipus betreffe. Sommige mijner Lezeren zullen deszelfs vertaling, Koning Edipus uit Sofokles betijdeld, onder de Treurspelen van Vondel gelezen hebben.— Doch dat ze daarom niet gelooven hem te kennen. Vondel, hoe groot een Dichter hij was, heeft nooit eenig denkbeeld kunnen geven van de schoonheid, de kragt, de lieflijkheid, welke zich in 't Grieksche Toneelstuk opdoet. — En waarom niet? Te bejaard zijnde, als hij de Talen leerde, heeft hij nimmer die grondige kennis van derzelver aart [idioma] kunnen magtig worden, welke tot het verstand der ouden vereischt wordt en ter nauwer nood te verkrijgen is dan, wanneer de geest zijne denkwijze nog niet gevormd heeft na de eigenschappen der moederspraak; welker denkbeelden, men geheel moet afleggen, en tevens zich-zelv' na de tijds- en volksbegrippen schikken, der schrijveren, welke men leest, zo men hen waarlijk en grondig verstaan zal. Daarboven draagt de vertaling van Vondel blijken, van uit het Latijn, en wel uit een letterlijke Latijnsche overzetting' gemaakt te zijn; terwijl er niets bedrieglijker is, dan zodanige letterlijke vertalingen, en dat wel in eene taal, zo verregaande van die van 't oirsprongklijk verschillend: — hoedadige niets dan lage woorden, kinderlijke wartaal, en al wat verachtelijk is, kunnen opleveren; voor verheven gedachten, mannelijke overdragten, en wat alle volken der beschaafde wareld met eene gemeene stemme als 't toppunt van edele welspreekendheid bewonderen, roemen, en navolgen. Vondels naam dierhalve moet men mij niet voorwerpen, om ten nadeele van mijn werk te doen gelden. Mijne overbrenging heeft het voorrecht van, zonder tusschenkomst van eenige vertolking', uit het oirsprongklijk-zelf opgemaakt te zijn, en kan dus vrij zijn van alle die feilen, die de Latijnsche text moest doen begaan: te meer, daar de Grieksche Taal ongelijk meer gelijkheid heeft met de Neêrduitsche, dan een dier beiden met het Latijn. Ook heeft Vondel zich op eene woordelijke naauwkeurigheid toegelegd, welke doorgaands onverstaanbaar wordt, en zeer dikwijls den zin te zoeken geeft, of eenen verkeerden aanbiedt. Mijn navolging daar tegen verbindt zich niet aan de woorden, maar aan den zin, en mijne aanhoudende zorg is geweest, die denkbeelden,

welke mijn Schrijver mij opgaf, getrouw en in volle kragt mijnen Lezeren over te dragen; het zij dan dat mij het onderscheid der talen eene uitbreiding; het zij dan dat het eenige inkorting, of zelfs de geheele verschikking van eenigen volzin scheen te vereischen; het zij eindelijk dat de zeden en tijden mij tot eenige meerdere of mindere afwijking noodzaakten. Want hoe mogt ik in mijne Lezeren een meer dan algemeene kennis van de bijzondere gebruiken der Grieken onderstellen, daar een naauwkeuriger kunde in dezelve, niet dan uit bronnen geput kan worden, hun-alleen, voor wie dees mijn arbeid nutloos en overtollig, en dus geenszins geschikt is, toegangklijk? Ook is mij Vondels vertaling niet geheel onnut geweest in het overzien van mijn werk, ter herstelling' van eenige weinige misgrepen, welke der grootste oplettendheid kunnen ontslippen, en doorgaands in de dubbelzinnigheid van den text hunnen oirsprong hebben. Het keurige werk van den Franschen Brumoy, mij na de voltooiïng ter hand gesteld, heeft hier insgelijks toe gediend. Doch niet te min is deze navolging ook daar van oneindig verschillend. Ook durf ik mij vleien, dat de vergelijking met een der aangehaalde, of met beide stukken, mijnen arbeid in 't oordeel van kundigen niet zal doen dalen.

Het ONDERWERP van dit Toneelstuk is, de pest, welke Thebe verwoest: het ONTWERP, de ontdekking en straf van Laius onbekenden Moordenaar, als waar aan de Godspraak het ophouden dier kwale verbonden heeft. Dees Moorder is Edipus, Koning van Thebe: de ONTKNOPING dierhalve moet hem daarvoor doen erkennen en straffen. — Zonder ons in te laten, om de voortreffelijkheid van dit samenstel te beweeren, uit de Schoolsche Leerregelen van Aristoteles, welke men mooglijk meer kunstig dan nuttig zou achten; beschouwen wij de uitvoering van deze grondschets!

Het ONDERWERP wordt voorgesteld door een' Priester van Jupiter, in den naam des Thebaanschen volks; het ONTWERP door Edipus, als bestaande in de pest te doen staken: 't welk Kreons komst met het uitvorschen en straffen des Koningsmoorders verbindt. Dit maakt het EERSTE BEDRIJF uit, het welk aan het Tweede verbonden wordt door

't opontbod van het Volk. — De REI beschreit de ellende des Rijks, en smeekt de Goden plegtig om hulp.

't BEGIN der handling bestaat in een plegtige vervloeking van Laius Doodslager, waar door zijn straf reeds beraamd is, en 't vervolgens slegts aankomt op deszelfs ontdekking. Hier toe verschijnt Tiresias: dees doet de ontdekking, doch op zodanige wijze, dat Edipus daar geen geloof aan kan geven, maar zich eene samenzwering van Kreon met den Waarzegger voorstelt. Zie hier den aanvang der verwarring, waar van de oorzaak of 't middel 's Vorsten hevigheid is. — De REI dobbert in twijfel, en hangt, als 't een' deugdminnend' Volk' past, den Koning aan, van wiens deugd en volksliefde het de klaarste bewijzen ontfangen heeft.

Zie hier alles in WERKING, en door hoe eenvoudig een middel! De samenzwering, welke Edipus uit alle omstandigheden vermoeden ja gelooven moet, vereischt dat hij Kreon, die naar alle waarschijnlijkheid daar 't hoofd van is, straffen moet. Dees echter beweert zijne onschuld: het Volk, wien Kreons aart en wandel bekend is, stelt zich tusschen beide: Jokaste verwerft haren Broeder het leven, doch niets kan hem 's Konings ongenade onttrekken: het hof wordt hem voor altoos ontzegd; het hof, daar hij welhaast den scepter zal voeren: en Edipus schijnt zijnen heilstaat te bevestigen, dan, als hij aan 't wankelen slaat. Een zaak ontbreekt hem slegts: dat is, den Wichlaar van ongeloofwaardigheid te overtuigen, en de poging hier toe doet de Dichter ten zijnen verderve verstrekken. Jokaste wil hem, tot zijne volkomen geruststelling, de onzekerheid der voorspellingen in 't algemeen bewijzen; en hier toe verhaalt zij die van Laius dood, met de uitkomst daar van. Dit geeft Edipus nadenken; dewijl hij op de eigen plaats waar Laius gesneuveld is, een' manslag begaan heeft. Hier bij (gelijk de ongerustheid nooit nalaat zich voedzel te rapen uit de vergelijking' van het voorgaande met het aanstaande) koomt de herrinnering eener voorzegging', hem eertijds gedaan, van bloedschande en vadermoord; en dit BEDRIJF sluit met hem in de uiterste ontroering te werpen, door hem een uitzicht te openen op de ijslijkste rampen en gruuwelen,

waar van hij naauwlijks de mogelijkheid bevroeden kan. — De minachting ondertusschen, welke Jokaste voor de Heiligheid der Orakelen en Wichlaarijen betoond heeft, ergert den REI, die zijne verkleefdheid aan den Godsdienst en deszelfs plegtigheden ten kragtigste blijken doet: en dus is het, dat Sofokles teffens den pligt van den Rei in acht neemt, om de deugd en Godsdienst voor te staan, en tot tegengif voor de kwade zedenleer der personaadjen te strekken; en te gelijk op eene natuurlijke wijze 's Volks verknochtheid aan 't Koningklijk huis weet te verminderen.

De verlegenheid der Koninginne met den beklaaglijken toestand van haren Gemaal drijft haar aan, om den Goden offer te brengen; wanneer een Korinthische bode hem den dood van Polybus, zijnen gewaanden Vader, koomt melden. Thands juicht hij om het vervallen van eene gedeelte der Godspraak; en, daar de Bode zich bevlijtigt, hem van de vrees voor het andre gedeelte derzelver te ontlasten, bevindt hij de valschheid zijner opgevatte vreugd' wegens 't eerste: en door de ontdekking hier van, wordt voor Jokaste het gantsche ontzachlijk geheim zijner geboorte, dat nog voor hem verborgen is, opgehelderd. Geen mooglijkheid ziende om hem die noodlottige kennis, waartoe hij het spoor reeds gevonden heeft, langer verborgen te houden, valt ze in een wanhoop, welke den aanschouwer te meer treft, naar mate de oorzaak hem duisterer is; en Edipus, de zorg om Laius moorder te kennen, daar latende, acht zich een' weg geopend om zijne geboorte gelukkig te ontdekken. — De REI-zelf geeft zich over aan dat vrolijk voorgevoel en belooft zich een blijde ontdekking, daar de allergruuwzaamste te wagten is.

Hier in is dit stuk voortreffelijk boven de meesten der Ouden, welke dikwils bij de Franschen ten achteren zijn in het maken van de VERWARRING. — De verklaring van 't ontwerp stelt voor het uitvorschen van Laius moorder, en hier is alles ingericht, om Edipus afkomst te zoeken. Hoe tegenstrijdig! — En hoe natuurlijk is de oplossing! Deze schijnbare tegenstrijdigheid in de volmaakte overéénkomst' der oplossing' van 't ontwerp; deze schijnbare aanstaande uitkomst, met het voorstel des ontwerps, gelijk met de ware ontknoping', strijdende, is de toetsteen

van dien scheppenden geest, echten Toneeldichteren eigen, en de klip der gemeene vernuften.

De ONTKNOPING begint met de herkenning van Edipus voor dien Zoon van Laius, die zijnen Vader vermoorden moest [1]. Zie daar alles verklaard. Beide de Orakels zijn vervuld: Tiresias woorden zijn bewaarheid: hij, zijn Moeders bedgenoot, zoon van Laius; wien drie gewijde Godspraken, een begane doodslag, de plaats van denzelven, de onderdom en gestalte des omgebragten, ja alle omstandigheden, van Vaderslacht overtuigen; hij kent zijn lot volkomen: geen wonder dat hij wanhopig wordt! Nu is Laius moorder bekend; zijn straf zal volgen. Jokaste heeft zich in vertwijfeling' omgebragt;

---

[1] De ZICHTBARE ontknoping naamlijk: want anderszins dient (gelijk de aart van het Toneelstuk medebrengt) alles, van den aanvang af, ter ontknoping': De ontdekking dat Edipus de doodslager van Laius is, veroorzaakt door 't uitvorschen van des verslagen' gedaante, oudte, en gezelschap, vloeit voort uit de achterdocht op Kreon, welke haren grond heeft in Tiresias beschuldiging', waar van Edipus wederom de oorzaak is. Aldus brengt de verwarring de ontknoping mede, en die iets weg neemt, neemt alles weg. Dat men dit wel in acht neme, en naga hoe de Franschen in dezen opzichte ten achteren zijn. Zie in de Amelia, (de voortreflijke Amelia!) hoe weinig de achterdocht van den Hertog van Foix op zijnen Boezemvriend, invloed hebbe op 't vervolg, en oordeel of ze wel iets uitwerke. Zie de Ifigenia in Tauris, van Guymond de la Touche, (een stuk dat zeer veel schoons heeft, en meer een goede navolging verdiende dan zeer vele andere,) en vraag, hoe Pylades aan den aanhang geraakt zij, met wien hij den Dwingland overrompelt, en gij zult bevinden dat deze inval geenerlei verband met het voorgaande heeft; ja ik bedrieg me, of gij zult nevens mij, voor zo onnatuurlijk eene natuurlijkheid, de machina van Euripides verkiezen. Zie vooral het zedelijke toneel, en onderzoek of er eenige de minste betrekking zij tusschen 't stoffenkoopen der Dochter van den Vader des Huisgezins en 't onderwerp; tusschen 't afdanken van den Huisknecht en 't zelfde onderwerp? Tusschen 't slippenknopen van Grotestein in de Deugdzame Armoede en de daad van het stuk; tusschen deze en 't bestellen van een web linnen. — Misschien zal men voorwenden, dat deze uitsprongen dienstig zijn, om het Character der personaadjen te doen kennen: maar — ongelukkig de Dichter, die in zijn ontwerp niet alles weet te bevatten, wat zijn onderwerp hem nuttigs oplevert! vooral, die genoodzaakt is tot zodanige kleinigheden neêr te dalen, die hart en verstand even koud en ledig laten!

hij rukt zich de oogen uit; en, met Kreon verzoend, gaat hij in ballingschap, onder 's Volks mededogen, liefde, en afgrijzen: waar uit de zedenleer voortvloeit, DAT NIEMAND GELUKKIG KAN HEETEN ZO LANG HIJ LEEFT.

Dit in zich-zelf hartroerend onderwerp is te treffender om de beminnelijkheid van alle de personaadjen, wier deugdzame en edelmoedige geaartheid door geene ware ondeugden ontluisterd wordt: te behaaglijker om de schilderachtige beschrijvingen en verhalen, waarmede 't Toneelstuk vervuld is, en de lieflijke Lierzangen van den Rei, daar tusschen ingevlochten. — Gaarne betuig ik de aanmerklijkheid van mijnen afstand beneden 't oirsprongklijk, dat onnavolgbaar genoemd mag worden; alleen geloove ik (men verschone de eigenliefde, welke hier deel in mogt hebben!) de naaste daar aan te naderen van die navolgers, welker pogingen mij onder het oog gekomen zijn.

Maar mooglijk zal men vragen, wat ik met zo wijdloopig een voorrede bedoele, en of ik mij voorstelle, de Fransche Toneelspelen te doen verbannen? In geenen deele. Ik acht het Fransche Toneel naar verdienste, waardeer de kunststukken, welke hetzelve heeft opgeleverd, ten hoogste, en geloof dat het voor stukken uit de nieuwe geschiedenis, niet alleen meer dan het oude geschikt; maar dit zelfs daar zeldzaam bekwaam voor zij. En zo ik-zelf ('t geen zonder waan gezegd moge zijn!) mij bekwaamheid genoeg vond, om mijnen Landgenoten in den Treurrol eenig gepast en nuttig vermaak te kunnen verschaffen, het zou waarschijnlijk in den nieuwen trant zijn dat ik hunne aandacht zou tokkelen. Ik heb eeniglijk beoogd, het mijne toe te brengen tot ondersteuning van den vervallenden goeden smaak, door ons te rug te roepen tot den oirsprong van het Toneelspel, en deszelfs gronden, welke hoe langs hoe meer verwaarloosd worden door den indrang van nieuwigheden. Ik stem gaarne toe, schoon 't er verre af is, dat het gezigt van een weefgetouw, spinnewiel, of verkeerbord zo veel belang kan verwekken, als de toestel eener offerände, een lijkvuur of wapenrusting: ik stem gaarne toe, zeg ik, dat onder de zogenoemde ZEDELIJKE of BURGERLIJKE SPELEN goede stukken kunnen zijn [1]. Eenige

[1] Het oogmerk van de aanhangeren dezer Toneelspelen is zelfs zeer

weinige zijn op onzen Schouwburg, zo van de Franschen, als Duitscheren overgenomen, welke dien naam dragen mogen;

---

prijslijk. Mercier heeft het Zedelijk gebrek van 't Fransche TREUR- en BLIJSPEL gezien: als een braaf, een deugd- en vaderlandlievend burger, als een vriend des menschdoms (dus doet hij zich voor), wilde hij 't verbeteren; doch hier in zijn zijne pogingen allerongelukkigst geslaagd. Ik wil het niemand ten kwade duiden, zo hij in 't banen eens nieuwen voetpads een weinig van de rechte lijn koomt af te wijken; doch waar toe, door klippen en rotsen heen, een' nieuwen weg gegraven, zo er een is die ons ter zelfder plaatse heenleidt, en slegts heropend behoeft te worden? Vraagt men welke die weg zij, 't is het TREURSPEL der Oudheid; en een volmaakt DRAME zou naauwlijks iets anders zijn dan dit Treurspel, (de grootschheid en verhevenheid der onderwerpen ter zijde gesteld). Men zie wat Mercier vereische en lere de Ouden kennen. 't Is bij hen dat men een zuivere zedenleer vindt; geene kwade voorbeelden ontmoet, dat de ondeugd het hoofd niet schaamtloos verheft om de achtbare grijsheid bespotlijk te maken; bij hen, dat men de deugd met wellust, de ondeugd met afgrijzen aanziet: 't is bij hen, dat de natuur niet onder den weitschen zwier van den rang wordt verduisterd, dat de vorsten als menschen worden ingevoerd; bij hen dat men geene onnatuurlijke wezens van volstrekte deugd, of ondeugd verschijnen ziet; en dat de hartstochten waardigheids genoeg hebben, om den aanschouwer op eene nuttige wijze te treffen. — Bij hen is 't ook dat de eenheid van daad zonder nutloze tusschenvallen, de eenheid van belang zonder aftrekking' van 't onderwerp des toneelstuks, bewaard blijft: vereischten welke Mercier-zelf noodzakelijk acht, schoon hijze in de uitvoering jammerlijk verwaarloost. 't Is daar dat alle de personaadjen noodzakelijk zijn, aan het onderwerp verbonden, en geen derzelver ontbeerd kan worden: een gelijk vereischte, door hem gevorderd, doch waaraan hij te zeldzaam voldaan heeft. — Dit nu is alles wat Mercier begeert: doch de bakens, door de Ouden gesteld, niet kennende, verwijdert hij zich van de haven zijner begeerte, terwijl hij gelooft haar aan te doen. — Bij de opgenoemde uitmuntendheden voegt het Oude treurspel nog de zorgvuldigste eenheid van tijd en plaats, welke de Fransche schrijver gelooft te mogen ontbreken; en een treffender belang, door het gantsche volk daar deel in te geven door middel van de Reien, welke hij verwerpt om dat hij daar uit geen nut weet te trekken. Ongelukkig zijn dezen schrijver de gedenkstukken der Oudheid niet genoegzaam bekend; nog ongelukkiger heeft hem 't vooroordeel voor 't weinige schoon, dat hij heeft kunnen waarnemen, verblind; en allerongelukkigst laat hij zich zodanig door zijne hersenschimmen verbijsteren, dat hij dikwijls niet weet, wat hij wille; tot zo verre zelfs dat hij, op de eene bladzijde roemt, het geen hij op de andere met drift heeft veroordeeld.

doch het zijn weinige, zeer weinige: men toetseze zelf. Mijne vergelijking van 't Fransche Treurspel met dat der Ouden is alleen ingericht, om dezulken, die alles vreemd vinden, wat hun niet gewoon is; voor te komen in 't onbedacht verwerpen van 't geen het nieuwe niet van het oude Toneel behouden heeft; door hun aan te tonen, dat in eene onpartijdige weegschaal dit zo veel voordeel boven 't nieuwe, als dat boven 't oude heeft: te gelijk trachtende de zodanige, wier vernuft vaardigheids genoeg heeft om zich naar de vereischten des schouwtoneels te plooien, op te wekken, om ook dezen dichttrant te beproeven, en niet beneden de waardigheid van hunnen geest te achten. Duizende gevallen biedt ons de Geschiedenis, biedt ons de Oudheid aan, welke, voor het nieuwe Toneel van geen gebruik, in dezen trant, door eene kundige hand gevormd, Meesterstukken kunnen opleveren. Ja ik durf mij vleien, dat een verstandige uitvoering van een Treurspel als dit, het algemeen niet mishaaglijk zou zijn. — Dat men zich echter niet verbeelde, dat deze soorte van behandeling' zo veel ligter is. Neen, mijne Lezers, het getal goede stukken in dezen trant is ten opzigte van de gebrekkige niet minder gering dan in de Fransche. De zorglijke eenheid van tijd en plaats, hier zonder de minste toegevendheid bevorderd, is daar de oirzaak van. Doch, deze wel in acht genomen, blijft de kunst van schikking' dezelfde, en is minder onzekerheid onderhevig.

Wat de vertoning betreffe: deze stukken werden bij de de Ouden uitgesproken in de volkomenste maat, en zelfs door het speeltuig ondersteund; doch (met uitzondering van de Reien) in de natuurlijke stem. Men begrijpt dus, dat, in gevolge daar van, de uitspraak een weinig meer verheven en in de maat moet zijn, dan tegenwoordig op ons Toneel gebruikelijk is. Onze Spelers achten 't zich een' pligt, de natuur zo na als mooglijk is uit te beelden, zonder te denken op de ongelegenheden, daar uit ontstaande. Waar toe de stukken in vaerzen gebragt, zo de maat geschonden moet worden? Men werpt mij Racine tegen, die wilde, dat zijn Toneelspelers hunne rollen, zonder onderscheiding der vaerzen, als ondicht, zouden schrijven, en dus in 't geheugen prenten. Ik wilde 't ook: zo zou men 't ongenoegen niet

hebben, van achter ieder vaers een verpozing te hören, ofschoon de zin vordert dat men aanhoude: zo zou men de zinsnijdingen niet zo willekeurig verplaatsen zien, als deze alleen het geheugen geleiden moesten: en, indien men vervolgens na behoren acht gav op de lengte der lettergrepen en haren toon, zo zou de maat in alle volmaaktheid behouden, en de uitspraak kragtig en lieflijk zijn. — Maar 't is voor sommigen een wonderspreuk, dat men hun van de maat in 't ondicht spreke. Te vergeefs brengt men dezen lieden voor, dat geene stem sterk genoeg is, om zonder de maat in acht te nemen van een' gantschen schouwburg onderscheidenlijk gehoord te worden. Te vergeefsch zegt men hun, dat de natuur-zelve in alle hartstochten, tot de geringste toe, door eenen zekeren toonval en maat, der stemme houding en sterkte geeft: het schijnt hun van weinig belang te zijn, of zij verstaan worden dan niet; en zij hebben of geen gehoor, of geene oplettendheid om de natuur behoorlijk waar te nemen. Dat ze zich dan laten overreden door een gezag van gewigt: het gezag van een' Franschman, een' Dichter, en een' bevoegd' Rechter in al wat het nieuwe Toneel betreft. Het is dat van Voltaire, 't welk ik hun aanvoere, die met uitdruklijke woorden te kennen geeft: "dat de uitspraak op dien toon, die aan het deftig Burgerlijk "Toneelstuk eigen is, het Treurspel verlaagt en vernedert; "en de pracht en grootsheid der uiterlijke welsprekendheid "dus vergeten wordt. Dat men, zich toeleggende om de vaerzen "als ondicht op te zeggen, geen acht geeft, dat eene taal, "die de gewone taal overtreft, ook moet voortgebragt worden "op eenen toon, die den gewonen te boven gaat".

Voor 't overige heb ik nut geacht eenige aanteekeningen zo wegens mijne afwijkingen, en verschillen met andere vertalingen, als wegens eenige zaken, den toestel betreffende, achter het Treurspel-zelf te plantzen, waar toe de weetgierige Lezer gewezen wordt.

MIJN VERLUSTIGING,

Mecvm dionaeo svb antro
Qvaere modos leviore plectro.

HORATIUS.

Te Leiden en Amsterdam, bij C. VAN HOOGEVEEN, Junior; en de Erven van D. KLIPPINK. 1781.

[Tegenover den titel:]

Or' si quelque imp(r)udent me vient blasmer dequoy
Je ne suis plus si graue en mes vers que i'estoy
A mon commencement, quand l'humeur Pindarique
Enfloit empoulément ma bouche magnifique:
Dy luy que les amours ne se souspirent pas
D'vn vers hautement graue, ains d'vn beau stile bas,
Populaire et plaisant, ainsi qu'a fait Tibulle,
L'ingenieux Ouide et le docte Catulle:
Le fils de Venus hait ces ostentations.

RONSARD.

[Tegenover de opdragt "Aan Regnilde" staat:]

Carmina mansvetvs lenia qvaerit amor.

PROPERTIUS.

INHOUD:

Offerzang. — Aan Cinthia. — Op Weisses Toneelspel, "Romeo en Julia". — Kupido op de vlucht. — Aan den Heer * * *. — Aan Dafne. — Mijmering. — Thyrsis en Egle, Herderszang. — * * *. — Ingetoogenheid. Ingetoogenheid. — Liefde. — De Liefde en de Dichter. — Aan de Liefde. — De zachte kluisters. — ANACREONTISCHE DICHTSTUKJES, IN ZANGMAAT: Aan de Zangkunst. — Mijn Cyther. — Aan de Avondstar. — Op eene roos. — De taal der min. — De Liefde. — De schone kunne. — LIERZANGEN NA, OF IN DEN SMAAK VAN ANACREON: Bedrieglijk mededogen. Beklag. — De Liefde. — Aan mijne Luit. — Liefde. — De Pijlen der Liefde. Aan eene Schone. — Aan den Nachtegaal. — Vergangklijkheid van het Genoegen. — Het Goud. — Op de minnaars. — Op eene Duif. — Op de Roos. Op de Roos. — Op de Roos. — Op eenen zilveren Kroes. — Op de Deugd. — De oorsprong der Schilderkonst. — Ter vijf en twintigjarige Echtvieringe.

[VOORAFSPRAAK.]

Want waarlijk, zo eenige hartstocht tot 's menschen geluk dienstbaar is, gelijk ze in de daad alle zijn, 't is bij uitstek DE LIEFDE. Zij, die het hart door een' Hemelschen gloed verwarmt, uitzet, en met den zuiversten wellust vervult! die den geest opheft, en, of 't ware, met een veerkracht bedeelt, die zijne vermogens versterkt, zijnen ijver gaande maakt, zijne bedoelingen veredelt! — Welk eene aandoenlijkheid van gestel, fijnheid van gevoelen, levendigheid van beseffen, welk eene kieschheid van denken onderstelt zij niet, brengt zij te voorschijn, ja schept zij: — om die verkleefdheid aan 't geliefde voorwerp uit te werken! — die afhangkelijkheid van het zelve! — die zelfverlochening, waar door men er alles aan opoffert! — die belangeloosheid, waar door men niet bemint dan om te beminnen, dan om gelukkig te maken! — die verknochtheid, waar door zich de harten als in elkander uitstorten, als in een smelten; waar door de zielen als samenvloeien, en niet dan in elkanderen leven! — Om alle deze aandoeningen teffens te verwekken! — Aandoeningen! niet te begrijpen, dan door een' geest, van den edelsten nektar van onstoffelijke geneuchten als dronken! niet uit te denken, dan door een hart, van de zuiverste vlammen doorgloeid; en niet te gevoelen, dan van eenen boezem, door de herhaalde, door de aanhoudende kloppingen der natuur en der menschelijkheid vertederd en week gemaakt! Aandoeningen! door geen koude woorden beschrijfbaar! en die niet dan door de van weelde tintelende, van ijver vlammende oogen, van begeerte uitgedrevene zuchten, en een van overkroptheid des harte trillende stemme, zijn uit te drukken! — Voorzeker onderstelt zij deze gesteldtenis, — ja, zij brengt ze te voorschijn en schept ze. Zij weet de traagheid van vernuft, de dofheid van bevattingen, de ruwheid der denkbeelden, de logheid van gevoel te verbannen: en het is hier door, dat zij de heilzaamste uitwerksels heeft: — dat hare vlammen het hart van onwaardige driften louteren: — en dat hare zachtë kluister de sterkste teugel tegen de ongebondenheid is. — En zou dan de afbeelding van een' hartstocht, zo edel,

zo heilzaam, zo geschikt om het hart te verbeteren, nadeeligen invloed kunnen hebben? — Het is waar, dat een zekere wulpschheid, een zekere wellustige dartelheid in de Minnedichten, op zich-zelve beschouwd, in staat is, de beschroomdheid van zwaarmoedige zedenmeesteren op te wekken. — Doch, dat men bedenke, dat deze aandoening in goede Minnedichten aan de verhevene liefde ondergeschikt, door dezelve bepaald, en van haar afhangkelijk gemaakt wordt; dat zij slechts dient om al hare aanlokselen aan de gevoelens van 't hart, aan den onstoflijken wellust der ziele op te dragen, en als wederom van die ten leen' te ontfangen: dat, hoe verre een waar Minnedichter zich somtijds moge laten vervoeren, zijne verzen wel verre van een' trek tot ongebondenheid te ademen, dan zelfs, wanneer zij den eigen' wellust, wanneer zij het zinvermaak afschilderen, al dat zoet doen afhangen van die vereeniging van wil, van hart, van ziel, welke 't wezen der liefde is: — en dat hem, die immer een teugje uit dezen Poëtischen beker gesmaakt heeft, noodwendig van alle vermaken waar in de ziel niet de hoofdrol speelt, van alle ongebondenheid, walgen moet." —

Onuitgegeven VOORBEREIDENDE STUKKEN tot de THEORIE der fraaie Wetenschappen.

DEUKALION EN PYRRHA:

Tooneelstuk. — Te Amsterdam, bij PIETER JOHANNES UYLENBROEK, in de Nes. 1785.

BLOEMTJENS.

'Η ΛΥΡΗ ΓΑΡ
ΜΟΝΟΥΣ 'ΕΡΩΤΑΣ 'ΑΔΕΙ.

Te Amsterdam, bij PIETER JOHANNES UYLENBROEK. 1785.

[Tegenover den titel:]

I, qvaeso, tristes, Lector, sepone libellos,
Et cane qvod qvaevis nosse puella velit.

INHOUD:

De Schrijver aan zijn werkjen. — Toewijing. — Adelhilde aan Eerrijk: Maagdebrief. — Amarillis: Herderszang. — Minnekozing: Veldkout. — Auwaart. — Aan de aanlokkelijke Julia. — Leven. — Kusjens. — Kusjens. Kusjens. — Aan eene mijner Lezeressen. — De Moerbei: Vertelling. — Staalharding. — Bleekheid. — Valsche minnetroost. — De Zonnebloem, op gegeven zangmaat. — De Krekel. — Leven. — De Appel. — 't Minnenestjen. — De gouden eeuw. — Waarschouwing. — Wederhouding. — Anacreontisch zangstukjen, op gegeven maat. — Angeriaan aan Celia. — Olinde en Theodoor: Romance.

[Als voorberigt voor de "Adelhilde aan Eerrijk":]

"Het is hier de zoete somberheid, de kwijnende zwakheid van de liefde niet, gelijk zij zich in de afzondering van het Paraclet, haar genoten vermaken bepeinzende, opdoet; of, gelijk ze zich op 't gemurmel eener vlietende beek aan de zachte strokingen van de hoop, of de mooglijk nog strelender vertwijfeling eener schroomvallige aandoening overgeeft. In zoodanig eenen toestand is zij duizendmalen, en met ongelijken uitslag, geschilderd. Het is hier vuur en vlam, die, terwijl zij de kracht van den geest uitput, het lichaam verteert; die, met zorg bedwongen, met kunst tegengegaan, lichter laie opbruischt, in een hart, dat zij overmeesterd, maar niet verlaagd heeft. — Die haar nooit dusdanig heeft leeren kennen, beoordeele dit dichtstuk niet; hij zal er een woestheid in vinden, die hem tegen de borst stoot; iets van eene ruwheid, die hem mishaagt: hij zal er toevallen in afgeschetst vinden, waar van hij de waarheid niet in staat is na te gaan: — en hij zal voor de grootheid van ziel, die er onder doorstraalt, geen bewondering, voor de zuiverheid van hart, die er zichtbaar in is, geenen eerbied, en voor het verwilderd verstand, dat het kenteekent, geen meêdogen gevoelen. — Hij zal er misschien meerder kieschheid in vorderen: want dus noemt de wareld doorgaands het uiterlijke, waar onder zij 't wezendlijkste gebrek van kieschheid, het gebrek aan een fijn onderscheiden van zedelijkheid, overdekt. — En wat zeg ik, misschien? hij zal zeker zwak vinden, het geen mooglijk de hoogste sterkte is; kleen, het geen de meeste grootheid heeft; en belachlijk, het geen tranen behoort af te persen. — Lezers van dien stempel, beoordeelt dit stuk niet! — ziet het zelfs niet in! zoekt er geen schilderij in, om u met de beschouwing van een onbekend voorwerp te verlustigen: het is niet dan een spiegel, waar voor men het voorwerp brengen moet, om er iets in te zien. — Maar

voor wie dan, of voor hoe velen is dit stuk ter lezing geschikt? — voor weinigen? — Ach! dat er in 't geheel geene lezers voor te vinden waren!"

TYRTÉUS KRIJGSZANGEN.

't Oorsprongklijk Grieksch gevolgd. — Te Amsterdam bij PIETER JOHANNES UYLENBROEK. 1787.

ELIUS,

Romance. — Te Amsterdam, bij P. J. UYLENBROEK. 1788.

VERTOOGEN VAN SALOMO.

Te Amsterdam, bij PIETER JOHANNES UYLENBROEK, in de Nes.

BERICHT.

Wat hebben wij van al ons wroeten? Wat is het, naar kunde, wat naar genoegen, schat, of aanzien te streven? Zie daar vragen, welke zoo natuurlijk zijn, en zoo onmidlijk uit 's menschen gesteldheid en de aanhoudende te loor stelling zijner bedoelingen voortspruiten, dat zij wel, als een algemeen opgaande kreet van geheel het menschdom, aangemerkt mogen worden. — De wijsste der vorsten, der menschen, heeft zich deze vragen voorgesteld, en beantwoordt haar in een geschrift, 't welke het kort begrip aller menschlijke wijsheid, haren gantschen omvang, aart, en aanwending inhoudt; en waar van de bedoeling is, ons van den last eener eindlooze te onvredenheid te ontheffen, de gaven der aanbidlijke Almacht waarlijk te doen smaken, en in eene ijverige, welbestierde, en den Godlijken zegen verbeidende werkzaamheid een Geluk te doen zoeken, het welk even weinig in eene denkbeeldige verrijking des verstands, als in goud of wellust te vinden is; maar het welk, een met de ware Wijsheid, en niet dan de echte Godsvrucht zijnde, zich in de weinige woorden: God te vrezen; en zich aan Zijn' alwijzen wil te onderwerpen, laat samentrekken. — Dit voortreflijk boek, veel te weinig gelezen en te zeldzaam in zijn' samenhang, aart, en bedoeling begrepen, kan niet dan den wellust van ieder waarlijk wijsheidminnend hart, van ieder Godvruchtige, van elk die slechts in zijn tijdlijk geluk een waarachtig belang stelt, maar vooral, van den waren Wijsgeer, de Christen, uitmaken; en ademt

alle die verhevenheid eener Godlijke geestdrift, welke de gewijde schriften der Mozaïsche kerke zoo overtuigend kenteekent, en hun Poëzij door eene vrij meer dan Dichterlijke grootheid onderscheidt. — In twijfel te trekken, of Salomo de Schrijver van den Prediker, en of dat boek een Dichtstuk zij, is misschien niets anders, dan op den middag den dag te zoeken; het geen niet dan in blindgeboornen, verblinden, of kwaadwilligen vallen kan: en ik zal dezen laatsten hunne ingebeelde scherpzinnigheid, waar zij zich in behagen, even weinig trachten te ontnemen, als ik mij in staat kenne, om aan de anderen dat gevoel te schenken, hetwelke hun of door de Natuur-zelve geweigerd, of door hun ongeluk ontroofd is geworden. Voor mij, die in dit Werkjen geen ander oogmerk heb, dan een vrije Nederduitsche overbrenging van het Dichtstuk van den Prediker te leveren; zoo men aan mijnen arbeid den Dichterlijken naam niet ontzegge, het zijn niet dan de sprankels van het vuur des oorsprongklijken, welke door de schrale dorheid mijner onopgesierde berijming heenschitteren, waaraan ik het dank wete.

Bij de Engelschen, heeft Prior, onder den tijtel van Salomo of 's warelds ijdelheid, een Dichtstuk in drie boeken geschreven, houdende eene bespiegeling, aan dat opschrift beandwoordende, en waar in onze kennis, genoegens, en vermogen tot zijne hoofdverdeelende voorwerpen gemaakt zijn. Een Dichtstuk, waar toe Salomons Prediker zekerlijk de aanleiding verschafte; doch het geen niets van Salomo, niets van dit zijn geschrift, dan alleen enkele overgenomen denkbeelden en toespelingen, alles daar tegen van den Engelschen Dichter, heeft. Daar zijn er geweest, die den Hebreeuwschen Schrijver nader, en op den voet, gevolgd hebben; doch tot dus verre, zonder dien uitslag, welken hun Dichterlijk vermogen zich scheen te mogen beloven. — Bij een' Landaart, welke bij voorkeur, smaak in het zedendicht plach te hebben en het nog op prijs stelt, zal wellicht een zoodanige proef, dien ik thans onder de benaming van Vertoogen van Salomo ondersta te wagen, beter lot hebben. — Hoe het zij, de toejuiching is niet dan het aas der dwazen, en die haar tot zijn wit had, zou een ander en veel zekerer spoor inslaan om haar te behalen, dan den weg tot het geluk

e wijzen. Het **geluk**, zeg ik! een woord, dat genoegzaam alom bij 't zintuiglijke en aan 't zintuig zoo verkleefde menschdom geen denkbeeld meer geeft, voor het minst, geen voorwerp eener wezendlijke begeerte meer oplevert!

De ongelukkige tijden van verdeeldheid, verdrukking, en wapenschrik, welke wij beleefd hebben, hebben mij in de nachtwaken der zoo onrustige als onveilige dagen, welke de langgewenschte omkeering voorgingen en voorbereidden, de gelegenheid verschaft om, bij 't stilstaan der gewone bezigheden, mijnen nog niet gants uitgedoofden smaak voor de oefening der Poëzij te verlevendigen: en hier aan is, onder anderen, ook dit Dichtstukjen zijnen oorsprong verschuldigd. — Gelijk het derhalve in dien oorsprong geenerlei ander doel dan 't eenvoudig vermaak der bewerking, dat mijn geest daar in vond, gehad heeft, zoo geve ik het ook met die onverschilligheid in het licht, die 't gevolg van een bereikt oogmerk is: en zoo gulhartig ik aan eenen ieder het genoegen vergun, dat hij in deszelfs lezing mag weten te vinden, zoo ongestoord laat ik hem ook 't boeksken toeslaan, wegzetten, vergeten, verscheuren, ja zelfs, vindt hij 't goed, berispen en hekelen.

Ik beken, dat men niet op die wijze gewoon is, zijne Lezers voor de voortbrengsels van zijnen geest te winnen en in te nemen. Maar men begrijpt gereedlijk, dat ik onder de vereischtens tot mijn geluk juist geen Lezers rekene; en dat, terwijl ik in 't opstellen mij-zelven alleenlijk ten doel had, ik in het uitgeven daar tegen alleen het genoegen der Lezers, en 's Drukkers voldoening beooge. En zoo noodzaaklijk het eerste tot gevolg heeft, dat ik niet schrijve, dan het geen ik denke, en zoo ik het denke, zonder mij over het denken van anderen te bekommeren; zoo onfeilbaar brengt ook 't ander te wege, dat mijn eensgeschreven werk mij verder bij de uitgave geen belang meer voor zijne ontmoetingen inboezemt. Zoo heet toch, als men voor zijn eigen vermaken is, zoo koud zijn wij voor die van anderen, wanneer wij er geen wezendlijk deel in hebben.

Wat mijne bewerking betreft: Ik heb verscheiden vertalingen en verklaringen vergeleken, doch geene gevonden, welke mij voorkwamen den samenhang kennelijk en (zoo men 't

noemt) consequent genoeg te gevoelen. Onze Nederlandsche overzetting, welke mij anderzins, en ten opzichte van de afzonderlijke gedachten, veelal boven anderen met de kenteekenen der getrouwheid en echtheid bestempeld scheen, heeft mij echter niet weinig, en vooral in het laatste gedeelte [1], ten aanzien van deze aanéénschakeling te loor gesteld: en waarlijk, geene andere kost mij den draad der redeneering, eens verlooren, hervatten doen. Ik heb mij nochtans nimmer kunnen overreden, dat, zelfs op eene eenige plaats, losse en onafhangklijke gedachten, of enkel zedenspreuken, in plaats eener doorgaande en verbonden rede te vinden zou zijn. Ook is het mij weinig moeite geweest, eens in dit denkbeeld vast staande, in die schijnbare losheid van spreuken een' gevolgden samenhang, of wezendlijk te vinden, of ten minste, te brengen. Men zondere slechts enkele verzen [2] hier van uit, welke ik, zoo wel als sommige herhalingen, hier en daar voorkomende, achterwege gelaten heb, om dat ik dien samenhang, daar in niet wist waar te nemen. — Zegt men, dat zulks voor mijn stelsel niet zeer vleiende is: 'k geef het toe, en het zal mij genoeg zijn, al houdt men mijn' arbeid voor mijne eigene en aan Salomo slechts ontleende gedachten, en niet voor het eigen Systhema van dien Vorst. — Omslachtige Letterkundige onderzoekingen over een stukjen als dit, lusten mij niet; en men trekt in mijn tegenwoordige rijpheid van ouderdom, stand, en beroep, op verr' na zoo licht geen harnas aan voor zijne opgevatte begrippen, als in de eerste hitte der verbeeldingvolle jonglingschap, wen wij ons zelven alles, en het punt van eer van ons verstand als 't belangrijkste op aarde schatten. — Niet weinig heeft mij de Latijnsche Verhandeling van den Heer van der Palm, over 't Boek des Predikers, en de daarbij gevoegde Vertaling en Aanteekeningen gebaat; ook dan zelfs wanneer ik zijne vertolking niet oordeelde te moeten volgen, mij den weg wijzende, dien ik insloeg. Zijn oordeelkundig overbrengen van het elfde vers des Derden

---

[1] Hoofdstuk X en XI. Vertoog IX en X.

[2] Bij voorb. in het 3de, 4de, en 5de Hoofdstuk.

Hoofdstuks heeft mij eene fakkel ontstoken, welke door genoegzaam 't geheele Dichtstuk een licht heeft verspreid; daar het onze blindheid voor 't Godlijk werk, bij onze baldadige vermetelheid van in zijn bestier te willen indringen, (de bron van ons morrend ongenoegen!) zoo stout, klaar en treffend uitdrukt, en eenen grond legt, waarop een rijk aantal overtuigende lessen en gevolgtrekkingen gebouwd worden, welke, zonder dat, op zich-zelve schijnen te staan, en door het gemis van de merkbare verbinding, van hun kracht en nadruk verliezen.

Voet voor voet mijne berijming na te gaan; hier mijne invlechtingen, overgangen, afwisselingen, of uitbreidingen, daar mijne uitlatingen en samentrekkingen, elders mijne verwisselingen van beelden, gedachten, of uitdrukkingen, na te gaan, is hier gants onnoodig, daar elk die er belang in stelt, het zij tot het oorsprongklijk, het zij tot een aantal vertalingen van eene onverdachte getrouwheid, toegang heeft. Ze te rechtvaardigen, behoeft niet, na 't gene ik reeds gezegd heb. Ook zijn zij zoo gering in belang en aantal, dat zij naauwlijks de opmerking waardig zullen zijn, voor den genen, die zich nopens den samenhang van het stuk met mij vereenigen kan. — Dit ondertusschen vermeet ik mij niet, iemand op te dringen. — Wil men, met de meesten, den Prediker als een enkel betoog van de menschlijke ijdelheid, en dit voor deszelfs eenig en bepaald onderwerp houden? Wil men er niet dan slechts losse levenslessen en zedespreuken in opmerken? Verkiest men het meer bijzonder gevoelen van dezen of genen der Uitleggeren aan te hangen? Men stichte zich, en make zich de wijsheid ten nutte, die er altijd (uit welk oogpunt men het boek ook beschouwe) in spreekt! — Alleen, men misduide 't mij niet, zoo ik er de hoofdgronden in vinde: "Dat de arbeid "'s menschen lot, en geen voorwerp van beklag, maar de "bron van 't genoegen des levens is. Dat blijmoedige arbeid, "en een blijmoedig genieten van de gaven, die de Almacht "daar aan verknocht heeft, alles is wat we op aarde verlan-"gen kunnen. Dat en arbeid en genot, beide, van wijsheid "afhangen; welke niet bestaat in zich in 's Hoogsten bestuur "te willen indringen, maar, in Gods alwijzen wil onderwor-

"pen te zijn; en met welke in tijds te zoeken en te betrachten "het menschlijke leven wel besteed, zonder dat, verlooren is."

Maar bepalen zich de uitzichten van de lessen des Predikers met dit leven? — Zoo ik mijn gevoelen verklaren moet, neen. De overtuiging van de onsterflijkheid, welke zich in dat boek genoegzaam kennen doet, onderstelt dit Leerstuk alom; nochtans ik vind het daar niet in geleeraard. Ons wezendlijk lot op aarde; het geluk, voor 't welke wij op aarde vatbaar en geschikt zijn; dit zijn (naar mijn inzien) des Schrijvers onderwerpen. Waar in dit bestaa, en hoe het bereikt worde, zijn vragen, bij dit leven bepaald. Doch die deze vragen met Salomo beandwoordt, bepaalt zijn hoop niet met dit leven; en ook aan de overzijde des grafs is het waar, dat het oneindig voorrecht der wijsheid is, dat zij haren bezitteren 't leven geeft. En wat is de wijsheid, dan God te kennen; en wie kan God kennen, dan door hem, in wien al onze eeuwige en tijdlijke uitzichten zich vereenigen: op wien Salomo gehoopt heeft, en die ons het verlooren Eeuwig te rug heeft gebracht. Hij, die, geheel wijsheid, geheel godvrucht, geheel onderwerping, en zelfverloochening, zich ten roof gegeven heeft, om ons te behouden! —

1788.

DE DOOD VAN EDIPUS,

Treurspel: het oorsprongklijk van SOFOKLES nagevolgd, door Mr. W. BILDERDIJK. — Te Amsterdam, bij PIETER JOHANNES UYLENBROEK, 1789.

Dit Treurpel, in 't oorsprongklijk Edipus op den heuvel genoemd, en zich door dezen tytel van den Koning Edipus van den zelfden Sofokles onderscheidende, koomt aldus voor met eene benaming, die, zoo klaar en verstaanbaar zij te Athene was, waar een der stads Voorburgen of Voorsteden dien naam van den Heuvel of Paardheuvel droeg, onder ons niet dan vreemd luiden kan, en geen denkbeeld als dat van 't oorsprongklijke oplevert. Men zou Edipus te Athene kunnen zeggen, doch de tytel zou in den hedendaagschen smaak even ongewoon, en tevens onnaauwkeurig zijn. En ik heb dus verkozen, mij van eenen nieuwen te bedienen, die het zelfde denkbeeld bij ons geeft, als de Grieksche te Athene, waar Edipus lot te over bekend was, verwekken moest, en die, te gelijk, dit Toneelstuk van het ander Sofokleesche, en alle andere mij bekend, die dien zelfden Edipus tot voorwerp hebben, op eene kennelijke en in 't oog loopende wijze onderscheidt.

Men ziet dus hier, onder den naam van den dood van Edipus een der Treurspelen van Sofokles, 't welk altijd bij de oude en nieuwere Liefhebberen der schoone wetenschappen op eenen uitstekenden prijs is gesteld. De voorkeur, welken de Atheners inzonderheid aan dit Stuk hebben gegeven mag wellicht zich ten deele op bijzondere betrekkingen, zoo vleiend voor hunne eigenliefde, als gelukkig in 't werk gesteld, gegrond hebben. Voor hun mag de plaatsing des tooneels in hun midden, 't gezicht van hunn' voorburg, hunne tempels en straten, innemend, en de vertegenwoordiging van hunn' grootsten koning vervoerend geweest zijn;

het deel, aan hen-zelven in de handeling gegeven, en de grootsche rol, die zij daarin speelden, moet met den ruimschotigen lof van hun Natie en Landstreek, noodwendig voor hen eene aantrekkelijkheid gehad hebben, waarvan zich bij ons wel een denkbeeld, doch niet het gevoel, laat opmaken. En de toezegging eener eeuwige zegepraal over hun Naburen, met wie zij juist niet in de beste verstandhouding leefden, en over wie zij gewoon waren met niet zeer veel redelijkheid en gematigdheid te oordeelen, kon op eene Burgerij, zoo gevoelig voor hare meerderheid boven andren, zoo roemgierig, en tevens krijgszuchtig, en met eenen zoo bijgeloovig als deze, niet dan een verrukkend uitwerksel hebben. Ja zelfs, het waar wonder geweest, zoo 't niet alle harten had meêgesleept en vereenigd voor een dichtstuk, dat boven zijne algemeene voortreflijkheden, langs zoo vele heimlijke sluipwegen, zich als in geheel hunne ziel wist te dringen, om zich van hun toejuiching meester te maken. — Wij, die de nog echte, en door geene verbastering veraarte Amsterdammers altijd onverzadigd, altijd even gretig zien bij het ontallijk vertoonen van een' Gijsbrecht van Amstel, die met al de schoonheden, welke 's dichters geest aan den Eneïs heeft weten te ontleenen, niets tooneelmatigs dan de samenspraak in zich heeft, en geen ander bijzonder belang inboezemt, dan het geen door de plaats die er in ondersteld wordt, en de beschrijving der oude stad wordt te weeg gebracht; wij mogen met geen' grond ter wareld in twijfel trekken, of een stervende Edipus op den Paardheuvel bij de Attische burgers eenen bijval ontmoeten moest, die hetzelfde stuk, van al zulke bijzonderheden ontbloot zijnde, (met veranderde namen, bij voorbeeld,) niet verwekt zoude hebben. Voor ons zijn die voordeelen van bijzondre betrekking verloren; en zij waren 't ook voor alle overige Grieken, die met Sofokles hunne wieg niet gemeen hadden; doch ook bij hen, voor wie en 't tooneel, en de personaadjen, en de werking van het stuk, even onverschillige voorwerpen waren, heeft het altijd zijne waarde behouden; en het kan bij de bloote lezing nog zelfs geenszins missen, voor een ieder belangrijk, aandoenlijk, en in allen opzichte treffend te zijn. Deze uitspraak zou ik met het gezag van een aantal Oordeelkundigen van

verscheiden leeftijd en landaart kunnen bevestigen; maar om mijnen eigen' keur te rechtvaardigen behoef ik die niet, en ik durf het oordeel daar over gerust aan bevoegde lezers van deze mijne Navolging overlaten. Zoo veel toch kan het stuk daar in niet verloren hebben, of er zal nog altijd genoeg van 't oorsprongklijk schoon in te vinden zijn, om voor mijnen arbeid het verwijt niet te duchten, dat hij aan een onwaardig voorwerp besteed zoude wezen.

En dit ware genoeg van het stuk zelve, zoo ik 't mijnen lezer niet anders dan als een voortreflijk gedenkschrift der Aaloude dichtkunst wilde aanbieden; doch bij deze uitgave strekt mijn oogmerk nog tot een bepaalder einde, en ik wensch het als een voorbeeld aan onze Inlandsche vernuften voor te stellen, waar uit zich de ware Theorie van 't Tooneelstuk laat toelichten, en waar door de waanzieke en de in spijt van 't gezond verstand en menschenkennis zich opwerpende leermeesters der dichtkunst (waar 't hoe langer hoe meerder van wemelt), van hunne oppervlakkige en halve kundigheid overtuigd mogen worden.

Een zoodanige overtuiging op mij te nemen, is geen werk om in eene Voorrede bevat te worden; en zou mij ook thands weinig lusten. Sints de Heer van Alphen het gros onzer Natie met den naam van Theorie bekend maakte, is 't genoegzaam gebleken, dat er even weinig kunde en oordeel toe gevorderd wordt, om tegen de klippen aan (zoo men plach te zeggen) over goede en kwade dichtstukken te vonnissen en belachlijke grondregels of lessen te smeeden, als om kreupele verzen bij een te flansen. Die tot het een in staat is, rekent zich thands ook al dikwijls tot het ander bevoegd: en, daar men voor dezen zich vergenoegde met bij zijn tijdgenooten door een uitgaaf van dichtstukken een soort van aanzien te bedelen, geeft men 't tegenwoordig zich-zelven door zijn Theoretische stukken, daar men zoo veel onzin, en paralogismen in uitkraamt, dat men, zoo voortgaande, (reeds is men goed op den weg!) welhaast volstrekt niet meer weten zal, wat dichtkunst of geen dichtkunst, wat gevoel of gebrek aan gevoel, wat verheven of laag, en wat onzin en wartaal van eene verwilderde verbeelding of uitdrukking van het hart zij. — Misschien zal een ander werk,

een werk op de grondbeginsels gebouwd, die ik reeds elders gelegd heb, al die wanbegrippen, die men thands voor orakelen uitvent, ontwikkelen; zoo slechts eens een min overladende arbeid mij weêr eenige geruste beoefening der Muzen veroorlooft; maar ter dezer gelegenheid beöoge ik geene andere overtuiging of verlichting, dan welke 't gezicht van het ware, het schoone, alleenlijk door de opmerking van een' ieder, geboren om te onderscheiden en te kennen, te weeg moet brengen, zonder dat daar eenige redekaveling, eenige uitlegging, of eene bijzondere toepassing bij noodig is.

Zoo ik echter iets bijzonders in dit stuk wil doen opmerken: 't Is de gelijkmatige afloop die er in heerscht: zonder verrassingen, welke dien wanken, buigen, of afwenden, gaat het met eenen gelijkmatigen tred voort, en van 't eerste tooneel af is de toeschouwer met de ontknooping bekend. Zie daar wat de kracht van den tooneeldichter toont! Men verberge zijn plan zoo veel men wil, bij de Hedendaagschen, en wane door onvoorziene omwentelingen in het vijfde bedrijf te verrassen, te overrompelen, te treffen! Het ware vernuft, zijnen weg zeker, schroomt niet den toeschouwer bij de hand te leiden; en daar het zich-zelf alleen behoeft om elks aandacht meester te zijn, voegt het bij de meeste eenvoudigheid in 't ontwerp, de rijkste bewerking en uitvoering, die de weeldrigste der Fransche vernuften in vergelijking dor doet zijn. — En laat het dit alleen zijn, 't geen dit stuk doe opmerken, zoo zal het genoeg doen, in een' tijd, waar de kinderlijke kunst van een treurspel te verwikkelen voor een meesterstuk door moet gaan; waar men zelfs het eerste vereischte eens tooneelstuks, de dadelijke expositie, vergeten schijnt; en waar de ontknooping, in plaats van een getrouw achtervolgen van 't gelegde plan, veelal het van buiten inbrengen van een van elders geboren voorval (niet beter dan de Deus ex machina), geworden is. Drie Hoofdgebreken onzer tegenwoordige Tooneelstukken, en waarvan misschien al de overige gebreken, thands in dezelve heerschende, afhangen.

Diderot, die een van de beste leermeesters der Tooneeldichtkunst zal zijn, zoo dra men hem verstaan, en niet navolgen zal — Diderot, Lessing, en anderen, hebben voor-

lang zich tegen dat masqueren van 't ontwerp of plan, met veel nadruk verklaard. Boileau heeft alles, wat de opening van een stuk betreft, in één nadrukkelijk vers vervat. En wat de wijs van ontknoopen aangaat, heb ik reeds elders mijn gevoelen in 't breede geuit. Een voorbeeld alleen scheen mij toe te ontbreken, om alles gezegd te hebben, en dat geef ik hier.

Maar was mijn vertaling daartoe noodig? Neen, Lezer! Verbeeld u ook niet, dat, terwijl ik in de bezigheden van mijn' post de belangen van anderen behartige, ik mij-zelven niet somwijlen een half uur uitspanning in een letterärbeid, tot mijn eigen verlustiging ingericht, zou veroorloven! In deze vertolking van den dood van Edipus, heb ik zeker geen ander oogmerk dan mijn eigen genoegen gehad; en ik heb zoo weinig om de Fransche en andere vertalingen, die er van zijn, gedacht, als ik ze ooit ingezien heb. Ik heb ze zelfs nu van achteren niet nagezien, als ik in den Koning Edipus deed, om dat ik hier geen letterkundig stuk van maken wilde, maar alleen een dichterlijke uitspanning. En zoo ik er u tegenwoordig deelgenoot van make, het is gelijk men een' vriend tot de tafel vraagt, die men voor zich-zelven gedekt heeft: dat is, zonder ostentatie; niet als tot iets uitstekends, iets, dat niemand zoo heeft! neen maar, om het te nemen zoo 't is; mededeelend in dezen uit geen ander beginsel, dan om dat onze genoegens (groot of kleen) onvolkomen zijn, zoo wij ze niet met zoodanigen deelen, als er nevens ons smaak in vinden. Voor de zoodanigen dan is 't ook eigenlijk dat dit stuk in het licht treedt. — 't Geen ik daar meer meê beöoge, is bijkomstig. Mijn disch mag den zieke gezond zijn, dit wensch ik, dit verzeker ik ter goeder trouw' en op de beste gronden der wareld: en daarom bied ik hem dien mede aan; doch zoo de zieke zijn kwaal voor iets fraais houdt, en de gezonde geen smaak in mijn gerecht vindt; hij heeft vrijheid, van mijn tafel op te staan: en wil hij een' Franschen ragoût, door velerlei ingrediënten onkenbaar, voor mijne eenvoudige spijs stellen: ik zal mij, zonder hartzeer daar over, bij de Atheensche soberheid blijven geneeren.

Maar, om een eind van deze Leenspreuk te maken. — Hoe zeer ik verzekerd ben dat mijne Navolging van dit stuk, als navolging en als dichtstuk beide, boven die van mijn' eersten Edipus te stellen is; welke niet met dezelfde losheid, vrijheid, en gemaklijkheid bewerkt is; ik twijfel nochtans of ik haar het zelfde onthaal bij het algemeen wel beloven mag. Ik weet zelfs niet, of ik mij-zelven in 't vak der poëzij niet als een' uitgediend' soldaat moet beschouwen, wien zijne stramme leden verbieden het vaandel met dat vuur en die vlugheid te volgen, die men onder Febus vrijwilligers met het hoogste recht eischt en zal blijven eischen, zoo lang het een waarheid is, dat

—— "Mediocribus esse Poëtis,
Non Di, non homines, non concessere columnae.

Maar hoe 't zij! dit bevind ik — dat ik in zes of zeven jaren, dat ik onzen hedendaagschen zangberg niet dan nu en dan eens met een' wenk gezien heb, er bijna vreemdling op geworden ben. En geen wonder! Zoo ieder der nieuwopgeworpen Theorieschrijvers (ik sluit geen der veelvuldige Recensenten uit) maar een' boom heeft omgehakt en een telgjen bijgeplant, moet het in dien anders korten tijd wel veranderd, en voor de oude bewandelaren onkenbaar geworden zijn. Arme beklimmers tegenwoordig, die na zoo lang stilzittens het nu nog eens wagen wilt! Maar geen nood, 't zou al erg afloopen, zoo men, hals over hoofd naar beneden stortende, niet nog ergens in het jonge gewas van de nieuwe planters bleef vasthaken, en zich in den rang van dichter staande hield.

Zoo veel van mijn navolging! — Thands nog iets van de verdeeling van 't Stuk; welke mooglijk voor sommigen, wien het woord Bedrijven in een Treurspel een verkeerd denkbeeld geeft, en die hier, als in alle Grieksche stukken, het tooneel altijd zullen zien vol blijven, hare duisterheid hebben zou. Zij die zich herinneren dat de naam van bedrijven zijn opzicht tot den Dichter, en niet op de Hoofdpersonaadjen heeft, dat de daad of 't bedrijf van dezen slechts één is, en dat men door er vijf daden van te maken niet een Treurspel, maar vijf Treurspelen maakt (gelijk in den Demophon-

tes 't geval is), dezen zullen mijne aanwijzing niet noodig hebben; en, gelijk zij de deelen in een Heldendicht weten te onderscheiden, zullen zij ook de vijf deelen van een Treurspel onderkennen, welke men bij de Romeinen (verre de beste meesters in 't Tooneelstuk niet!) het eerst Actus genaamd heeft en sedert zoo heeft blijven noemen. — Het EERSTE BEDRIJF dan, of de Expositie (zoo men 't noemt), of de VOORSTELLING en bepaling van plaats, tijd, hoofdpersonen, en ontwerp, is zeer kort, en sluit met den optred van den Rei, die, verontwaardigd door de schennis van het ongenaakbre bosch der Wraakgodinnen, den ontheiliger naspoort; en wiens eerste Choorzang, met de stemmen van Edipus en Antigone doormengeld, zich tot het eigenlijk begin der Handeling of het TWEEDE BEDRIJF uitstrekt.

DIT vervat de aankondiging van Edipus aan het volk,

— "als heilig en als zendling van de Goden,
"Die heil brengt aan hun stad" —

hun bevrediging met hem, en zijne zuivering; tevens met de voorstelling der omstandigheden, die zijn' persoon, zoo wel voor hun als voor de Thebanen en anderen, van dat belang maken: en eindelijk zijne ontfangst door Theseus. Dit bedrijf loopt dus van bladz. 16 [Dl. III, bl. 288], waar het met de woorden van den Rei begint, tot den Choorzang van bladz. 40 [Dl. III, bl. 307].

Het DERDE BEDRIJF, houdende den knoop, (welke alleen in den twijfel bestaat wie meester van Edipus laatsten levensmik zijn zal) begint met de opkomst van Kreon; vervat deszelfs aanzoek, zijn geweld en kinderroof; en zijn overvallen door Theseus, met den uittocht tot ontzetting der prinsessen: en sluit met den Choorzang van bladz. 63 [Dl. III, bl. 325].

Het VIERDE BEDRIJF (de toehaling van den knoop makende) volgt op dien zang. De kinderen zijn ontzet, worden den rampzaligen grijzaart te rug gebracht: thands verschijnt zijn zoon: — zal die, zal zijn kinderlijk gesmeek, zal zijn onheil op het vaderlijk hart niet verwerven, 't geen 't geweld niet vermocht heeft? Neen — 't lot en der Goden uitspraak wilde 't anders: hij draagt voor troost den vaderlijken vloek

meê. En 't ontzetlijke van dit tooneel, de onrust van het hart, dat er als tegen opkoomt, dat er niet in berusten kan; zie daar het steunpunt van 't gantsche stuk; welks belang afhangt van de onrust, waar meê de toeschouwer de ontknooping afwacht. Het is (en dit zij in 't voorbijgaan aangemerkt) deze onrust in des Aanschouwers geest, en geen koele onzekerheid over den uitslag van de wankelbare gesteldheid van een hof of van een gevecht, 't welk deze hoogte van verwarring uitmaakt, welke men het toehalen van den knoop pleegt te noemen. En het is die onrust, welke door den korten en somberen Choorzang van den Rei (op bladz. 84 [Dl. III. bl. 341]) onderhouden wordt. En waar na het VIJFDE BEDRIJF ontknoopt door het sterven van Edipus, met den donder aangekondigd, en na zijn geschenk van onverwinbaarheid aan de Atheners, met de daad vervuld.

Het zou mij niet onaangenaam geschenen hebben, dit Atheensche Tooneelstuk, met eene bevatlijke beschrijving van den Voorburg dier stad, waar in het tooneel gesteld, en de bijzonderheden waarop in verscheiden plaatsen van 't stuk even als met den vinger gewezen wordt, te verrijken. Doch behalve dat men in Lezers van een stuk als dit, genoegzame oudheidkennis onderstelt, om deze plaatsen zonder dat (is 't al niet in de uiterste fijnheid der spelingen, het geen zeker de zaak van slechts weinigen is) ten minste genoegzaam te verstaan: men moet zijn eens aangenomen ontwerp getrouw zijn; en dit was, van deze uitgave eene proeve van poëzij, en geen stuk van Taal- en Oudheidgeleerdheid te maken. Men beschouwe het aldus, en vordere niets dan het geen deze opgaaf van het oogmerk belooft.

TREURZANG VAN IBN DOREID,

in Neêrduitsche dichtmaat overgebracht.— Eerste druk in 's Gravenhage, bij J. F. JACOBS DE AGÉ, 1795. [Tweede en gezuiverde druk, in 's Gravenhage, bij IMMERZEEL EN COMP. 1808.]

[Tegenover den tytel van den eersten druk het portret van B's eerste Gade, met het randschrift: Sustinuit. Conjux. Exulis. Esse. Viri.]

VOORREDE VAN DEN EERSTEN DRUK.

Wanneer de akelige staat der zaken, kort voor de omwenteling des Jaars 1787, (my by het stilstaan mijner gewone bezigheden) eene uitspanning in Salomons Prediker had verschaft, gaf dit my gelegenheid, mijne Vertogen van Salomo in het licht te geven. 't Geen ik toen gedaan hebbe, doe ik thands weder, en geef, volgens de les van Cato, op nieuw openbare rekenschap van mijne eerste ledige dagen, na dat de tegenwoordige omkeering van 's Lands Staatsvorm my uit mijnen gewonen arbeid gezet had. Mijn lust naamlijk viel alstoen op het vermaarde Arabische Dichtstuk van Ibn Doreid, en de lezing bracht my weldra tot eene vertolking, die ik in dit stukjen mijnen Lezeren aanbiede. Was hun mijn toemalig IJdelheid! niet ongevallig; wellicht dat zy mijn tegenwoordig Helaas! ook niet ten eenenmale beneden hunne aandacht vinden.

De Dichter van dit stuk is Abu Bekr Mohammed, de Zoon van Al-Hasan, Zoon van Doreid; bekend by den naam dien hy naar zijn' Grootvader draagt, Ibn Doreid, een Geletterde van Basra, in de Arabische Letterkennis en fraaie letteren de voornaamste van zijnen tijd, en, in het byzonder, een der geachtste Dichteren van zijn' Landaart. Vele Dichtstukken zijn er van hem bekend, zoo in het tedere als sterke, maar het geachtste en beroemdste is 't geen ik

mijnen Landgenooten in deze bladeren voorlegge; waar aan verscheiden der eerste vernuften van 't Oosten hunnen arbeid, in meer en minder uitvoerige Aanteekeningen over zijnen text, te koste gelegd hebben. Te Basra geboren in het Jaar der Hegira 223, 't welk overeenstemt met het Jaar 845 na 's Heilands menschwording, heeft hy zich eerst te Omaana, en vervolgens in 't Perzische, gevestigd, waar hy by de twee zoonen van Ibn Michaala, wien het Landbestier van dat Gewest toen ter tijd opgedragen was, in gunst geraakte, 't bewind van den Perzischen Diwaan verkreeg, en aanmerkelijke rijkdommen won, dan die hy in edelmoedige mildadigheden en geschenken weêr uitstortte. Voor dit zelfde stuk ontfing hy van deze Vorsten tienduizend stukken gouds. Naderhand begaf hy zich naar Bagdad, waar hy tot zijn dood toe een wedde van vijftig stukken gouds maandlijks, van den Kalif Ali, Ibn Mohammed, dien men Al-Giwaari, of de Beschermer, bynoemde, genoot. Hy was een man die de goede cier en den wijn beminde, en bereikte een' hoogen ouderdom; daar hy, op zijn negentigste Jaar van eene beroerte en lamheid overvallen, daar geheel en al van herstelde, doch een jaar daar na, na een te overdadig gastmaal, op nieuw in dezelfde krankte verviel: ter straffe (zegt een zijner Leerlingen) van het stoute en Hemeltergende vers van dit zijn Dichtstuk: waar in hy zegt:

> Ja, stortte zelfs 't Heelal, van uit zijn as gewrikt,
> Op dezen schedel neêr, mijn ziel bleef onverschrikt.

Hy stierf echter by zijn volle verstand, acht-, of zoo anderen willen, twee-en-negentig Jaren oud, en droeg de kennis der Arabische taal (dus sprak men) met zich in 't graf.

Wat dit zijn Dichtstuk betreffe; de groote Albert Schultens noemt het verheven en net, en den echten zwier of bevalligheid der aaloude Arabische Dichtkunst by uitstek en boven alle anderen (unicè) ademende: En, om een voordeelig denkbeeld van de Oostersche Poëzye te geven, geloofde ik geen geschikter Dichtstuk te kunnen verkiezen. En hoe zeer ook zijn wijn door mijn overgieten verschaald moge zijn,

vleie ik my echter, dat de minste geur die er nog van overgebleven is, zijne oorspronklijke voortreffelijkheid onbetwist zal laten, en mijne Lezers nog eenigzins kunnen vertroosten van 't geen hy verloren heeft.

Van mijn vroegste jeugd 's menschen geest in alle deszelfs voortbrengselen van reden, vernuft, en smaak, en dus inzonderheid mede in de Dichtkunst, nagespoord hebbende, is het niet dan natuurlijk geweest, dat ik eenmaal by de oude Grieksche gedenkstukken (de meesterstukken der Kunstzelve) betooverd bleef staan, en, met een hart, warm als 't mijne, mijnen leeftijd en Landaart deelgenoot van mijne genoegens trachtte te maken door Navolgingen, die met al de genegenheid, welke men der aankomende Jonglingschap toedraagt, ontfangen zijn. Maar onzen Aardbol rondwandelende, heeft my by de mindere en onvolmaaktere kunst der Oosterlingen, hun nog veel heeter gevoel en verbeelding niet koud kunnen laten. En zoo ik dan nu in 't afgaan mijns levens (want ook ik mag met Ibn Doreid zeggen:

"Beschouw mijn grijzend hoofd" enz.)

mijnen alom verspreiden bekenden en onbekenden kunstbroederen en vrienden (voor wien toch schrijft men anders?) den indruk meêdeele, die deze Oostersche Poëzy op my gemaakt heeft; wie wraakt dit, die weet, dat genoegens van 't hart mededeeling vorderen, en dat zy, zonder uitboezeming, smaakloos zijn?

Van de Oostersche Poëzy in het algemeen behoef ik hier niet veel te zeggen. Echten Dichtgeest en verhevenheid heeft men haar t' allen tijd' toegekend; en het bloemrijke zoo wel als het nadrukkelijke van haren stijl is mede niet onbekend genoeg, om het eenvoudig als iets merkwaardigs op te teekenen, wanneer men niet voorheeft het uitvoerig te kenschetsen: het geen noch het oogmerk, noch de aart dezer Voorrede toelaat, en ook voor den oordeelkundigen Lezer van dit Dichtstuk gants onnoodig is. — Maar zijn de Oosterlingen niet al te gezwollen? — In uwe oogen voorzeker, gy die my dit vraagt, Lezer! maar bedenk, dat het lijf van den rustigen Os niet gezwollen is; alhoewel, om op

verr' na de helft zijner grootte niet te bereiken, de Kikvorsch zich opblaast. Wanneer wy, in Westerschen luchtstreek geboren, in Westersche zeden en gewoonten opgevoed, en met den koelbloedigen aart, die ons eigen is, eene ontleende spraak bezigen, ontleende gedachten voorstellen, en op deze wijs door een navolging van het gene ons niet eigen is, Dichters zijn, of wel, met eene ons onnatuurlijke verhitting en verwildering van verbeelding, door 't vergaderen van beelden of gevoelens, ons vreemd, tot een soort van Poëtische dronkenschap komen, waar in wy tot onzin vervallen, of ten minste den onzin naby komen; dan, ja, dan worden wy gezwollen; en wy worden het meer, naar mate de lage waar in wy ons werpen, ons vreemder en minder met ons natuurlijk gestel overeenkomstig is. Doch wanneer de natuur, zoo ruw zy ook wezen moog, en zoo stout of oneigen zy zich uitdrukke, haar eigen taal spreekt, die het hart om zich te verstaan te geven, aan de door de zintuigen verrijkte verbeelding afborgt; dan moge die taal, den ongevoelige, den koele, den ongeroerde verwonderen, en hem als wartaal voorkomen, om dat hy haar voor zich onbegrijplijk vindt; maar zy zal echter altijd waarheid, en dus, altijd schoon en verheven zijn. En die haar bestraffen, werken niets anders uit, dan hun ondichterlijk gestel aan den kundige bloot te leggen en aan te toonen. Zoo zal (om een voorbeeld, hetwelk algemeen is, aan te halen) de eene of andere opgeworpen Kunstrechter het kwalijk vinden, wanneer een bedroefde, een wanhopige, zijne gevoeligheid in een' beeldrijken Dichtstijl, in gelijkenissen en leenspreuken uitdrukt: maar wat doet zulk eene aanmerking af? Zy bewijst, dat de droefheid by hem, zijne trage verbeelding niet aanzet: met één woord, dat hy van natuur geen Dichter is; daar de ware Dichter, door de hartstochten dubbeld Dichter, dubbeld beeldrijk in gedachten en uitdrukking wordt; daar, in hem, het gevoel altijd de vuurslag is, waar zijn geest van ontfonkt, wordt de bron der verschijnselen in zijne verbeeldingskracht; rijker, naar mate 't hart voller is; weelderiger, naar mate het meer bezwangerd is; en bruischender naar mate het meer als te samengeperst was, zoo dra het slechts lucht krijgt. Iets, het welk allen hartstochten,

allen driften, gemeen is; die (als de ware en echte oorsprong der Poëzy, welke zonder haar niet bestaan zou) alles bezielen, verheffen, en verrijken, wat of tot hun voorwerp behoort, of er eenige overeenstemming mede heeft, zelfs de flaauwste niet uitgezonderd; en die, terwijl zy elk hun byzonderen toon, kleur, en teekening houden, echter allen in dit algemeene kenteeken over een komen. Dan, wat wijde ik uit op dit punt: het onderwerp voor eene opzetlijke en uitvoerige Verhandeling, welke, indien slechts de tijd het my toelaat, waarschijnlijk wel eens aan mijne Landgenooten zal meêgedeeld worden; doch waar het misplaatst zou zijn, hier een zoodanig gedeelte in te trekken, als om mijn gevoelen genoegzaam te staven en aan te dringen, vereischt worden zou.

* * *

Dus verre had ik deze Voorrede op 't papier gebracht, als eene Aanzegging van wegens de Provisioneele vertegenwoordigers van het volk van Holland (dus noemen zy zich, die in dit Gewest thands regeeren) my verplichtte, mijne woonplaats binnen vier-en-twintig uren, en mijn geheel Vaderland binnen acht dagen te verlaten. Gereed aan dit bevel te voldoen, moet ik afbreken, en de bezorging der uitgave van mijn Dichtstuk aan eene andere hand overlaten. Gelukkig, zoo de slechtheid van mijn schrift, (vooral in de Aanteekeningen) mijn werk niet, gelijk ik vreeze, op verscheiden plaatzen onleesbaar doe zijn, en hierdoor onoverkoomlijke zwarigheden aan dien genen veroorzake, wiens vriendschap zich wel edelmoediglijk met dien lastigen arbeid beladen wil. Dan hoe 't zij, de Heer Oudhuys, zelf bekwaam Dichter, en in de Oostersche talen vrij meer geoefend dan ik, en dus dezen arbeid volkomen gewassen, moge thands, als Pleegvader van dit pas geboren wichtjen, daar naar gemoede mede omspringen; voor my, genoodzaakt het aan zijn lot over te laten, scheide ik er af, met de eenvoudige bede aan mijnen Lezer, om, zoo hy eenige Taal- of Dichtfeilen vinden mag, die by de Nalezing van 't stuk (had ik

daar den tijd toe gehad) my niet hadden mogen ontslippen, aan de woorden des Romeinschen ballings te denken, die ik hier de mijnen make:

"EMENDATVRVS, SI LICVISSET, ERAT."

Lentemaand, 1795.

BERICHT VOOR DEN TWEEDEN DRUK.

Onder alle de ongenoegens, voor welke iemand die in 't openbaar met zijn schriften optreedt, in den tijd dien wy thands beleven, zich blootgesteld vindt, is er geen zoo gevoelig, als zijn werk door eene onnaauwkeurige uitgave mishandeld te zien. 't Is die soort van vaderliefde, welke wy voor onze voortbrengsels koesteren, alleen niet; 't is de algemeene gehechtheid aan 't goede en schoone, welke ons niet toelaat den slechten Druk van een' goed' Schrijver wie hy ook zij, vredig aan te zien, waardoor zulke misdrukken tot eene foltering strekken van al wie met Taal- en Dichtkunst genoegzaam bekend en bevriend is, om voor de waarachtige Poëzy met die warmte te kunnen gevoelen, zonder welke men geenen Dichter behoort te lezen of op te slaan. Onder alle de plagen mijns levens is dit zeker geen der hoogstgewichtigsten (want wie in de wareld telt daarop?) maar het is onlochenbaar een van de meestgrievende voor mijne aandoenlijke ziel geweest, die naar mate zy zich minder in de Fysijke wareld te huis vond, te meer in haar eigen Athmosfeer van verbeelding omdwarrelde, en het goede of kwade des levens nooit naar den gewonen maatstaf, maar naar de verwrikking die het in hare gestemdheid toebracht berekende. Wanneer men mijne Leydsche Prijsverzen, met welke mijne intrede in de Dichterwareld begon, in het licht gaf, had ik het ongeluk, in de handen van eenen zeer netten Drukker te vallen, zelv' Poëet, en die als zoodanig,

zich vry wat gezag op de Werken die by hem ter pers lagen, aanmatigde. Dees, andere kleinigheden ongerekend, die hy zich veroorloofde naar zijne byzondere begrippen van Taalvereischten (en die gingen niet diep, maar waren des te menigvuldiger en willekeuriger) in te richten, zeer te onvreden met lange regels op welke in den Druk een woord of lettergreep overschoot, 't geen alsdan tusschen de regels geplaatst moest worden, vond goed, ter vermijding van die ongelegenheid, in een aantal mijner verzen de lange woorden met kortere (of die minder letters behoefden,) te verwisselen, wel verkuischt, als daarby de maat naar zijn inzien goed, en de zin zoo ten naasten by bewaard bleef: en met groote verwondering zag ik naderhand in mijn werk, verzen die ik nimmer had kunnen schrijven, voor de mijnen doorgaan. Even zoo plakte hy voor mijne Landrust des Hoogleeraars van Rooyen een twintigtal verzen of meer van zijn maaksel, en zette er elders nog een vier- of achttal in, zonder verlof, en wier onzin en volstrekte verzenloosheid (zoo ik 't dus noemen mag) my billijk, doch onverdiend, wordt geweten. Dus maakte het de vermaarde Cornelis van Hogeveen Junior, van wiens ander gedrag omtrent mijnen arbeid ik niet spreken zal. Maar het geen dees met voorbedachten rade en om zich den roem van byzondere netheid van druk te bewaren, verrichtte, heb ik sedert van de achteloosheid zoo van Letterzetteren als van Proevenverbeteraren, nog sterker en lastiger ondervonden. En wel in 't byzonder na mijne noodlottige uitzetting uit het Vaderland. Ik spreek hier niet van de achtelooze mishandeling mijner Mengelpoëzy, van de misslagen ten aanzien van verscheidene vreemde woorden in mijne Verhandeling over de Geslachten der Naamwoorden; ik zal ook by de min talrijke doch misschien doodlijker wonden niet stilstaan, waardoor aan mijn Buitenleven op vele plaatsen en zwier en leven ontnomen is (zoo als, om één voorbeeld uit meerdere te geven, wanneer men het wrenschen van den teelzieken hengst in wenschen veranderd heeft); ja ik zou zelfs de allerslordigste in 't licht stooting van mijn Vierde Deel Poëzy hier niet aanroeren, waarin ik (zoo het daar voorkomt) noch mijn werk noch dat mijner Egâ erkenne, (en dat niet dan door de omstan-

digheden, waarin het gedrukt is, ontschuldigd kan worden) indien dit niet logenstrafte het geen ik van den Ibn Doreid in de pen had om uit te drukken. Geen mijner in 't licht gegevene schriften, wilde ik zeggen (en tot de verschijning van dat evengenoemde Vierde Deel was het eene waarheid) is zoo vol van de schreeuwendste Drukfeilen als de Ibn Doreid, by mijn vertrek in ballingschap ter perse gelegd, onder 't opzicht eens Vriends, die by al zijnen goeden wil geene naauwkeurigheid van een' geoefend' Corrector bezat: want zeker is ook deze bekwaamheid een gevolg van bedrevenheid, en geen geestvermogen. Onuitspreeklijk is het ongenoegen, 't geen ik daarvan gehad heb; en het kon my derhalve niet anders dan aangenaam zijn, wanneer de Boekhandelaars Immerzeel en Comp. uit 's Gravenhage, als door aankoop Eigenaars van 't Kopy-recht dezes Werks geworden, tot eene nieuwe Uitgave besloten en my tot het opgeven der in acht te nemen verbeteringen aanzochten. Niet, dat ik met dit vluchtig vertaalde Stukjen juist zoo veel ophebbe. Het is daar zoo verr' van daan, dat ik 't zelfs (zoo ik nog in staat ware) der moeite niet waardig zou achten het nogmaals tegen den Arabischen text te vergelijken; maar zoo het is, blijft het my een gedenkteeken van een der gewichtigste oogenblikken mijns levens, en ik kan niet geheel onverschillig zijn, of het zonder gedurige stooting gelezen kan worden dan niet. Hoe het zij, ik heb de moeite genomen, het Dichtstukjen en de Aanteekeningen over te zien, en daar ik van de zorge der tegenwoordige Uitgeveren niet anders dan een getrouw in acht nemen mijner aanwijzingen verwachten mag, zoo durf ik mijnen Lezer in dezen een' gezuiverden Druk van mijn' Ibn Doreid aanbieden, als den eenigen, welken ik als mijnen waarachtigen arbeid kan aanmerken. Gaarne had ik de Aanteekeningen rijklijk vermeerderd, waartoe my de stof niet ontbroken had: doch de krankheid (helaas! waaronder ik eindeloos zucht, en de zwakheid waarin zy my heeft ter nedergeworpen, laat my geen zoodanige inspanning toe, als by een gekrenkt geheugen vereischt zoude worden, om wat ik kon bybrengen van waarnemingen over oude en nieuwere Letter- en Smaakkunde, van dat nut te maken, waartoe ik het wenschte te mogen doen strekken. De lamp is

by my leeg gebrand, en te vergeefsch heeft eene weldadige hand daar de ontbrekende olie in willen gieten, na dat het verdroogde lemmet genoegzaam tot asch wierd. Nog eene kleine flikkering scheen er over te zijn, maar een nietig tochtwindtjen (en meer behoefde er niet) blies haar eensklaps uit, om nooit weder te ontvlammen. Vaar dus wel, Lezer! — Tijdgenooten en Nageslacht nuttiger te zijn, dan ik geweest ben, heeft van my niet afgehangen. Ik beschuldig niemand, maar grievender wierd my mijne terugkomst in 't Vaderland, dan mijne uitzetting en omzwerving my geweest waren. Ik ging, en kwam weêr in de hoop van nuttig te zijn; deze bleef my by, en, door haar ondersteund, vermocht ik alles. Nu is zy verdwenen; en van dezen staf des levens beroofd, zinke ik met gebogen hoofde en knikkende kniën in 't graf. Oneindig is de arbeid dien ik achterlaat, die verloren is; maar zoo my de tijd ter afdoening ontschiet, ik verwijt my niet, hem moedwillig verwaarloosd te hebben. Dit zij mijne verandwoording by 't Vaderland!

Louwmaand, 1808.

MENGELPOEZY.

2 Deelen. — Te Amsterdam, bij de Wed. J. DÖLL, 1799. [Tweede druk, met nieuw vignet op het titelblad, 2 Deelen, kl. 8°., te Rotterdam, bij J. IMMERZEEL JR., 1823.]

[Onder het Titelvignet 1en. druk, 1e. Dl.:]

Kom tot den jongsten toon van Konaas grijzen Zanger!

INHOUD VAN HET EERSTE DEEL:

Starrenkennis.— GEDICHTEN VAN OSSIAAN: De Krijg van Inisthona. — Darthula. — Karrikthura. — De Gezangen van Zelma. — Berrathon. — LOSSE GEDICHTEN: 't Gebed des Heeren. — Gebed. — Wissel. — 't Leven. — 't Leven. — Verwachting. — Hoop. — De Vrouw, (na Pope). — Troost. — De Dood. — De Dood. — 't Geluk (Pope van verre nagevolgd). — By het Graf. — Op het overlijden van Atterbury (na Pope). Opschrift van eene Oostersche Karavanzerai. — Zachtmoedigheid. — Begeerte. — Aan een Beekjen (uit het Spaansch). — Judas Iscarioth. — In andwoord op een Lofdicht. — Noachs Ark. — De roem, aan Vanilius. Aan Lycofron. — Het Tooneelstuk van het Menschlijk Leven. — Jozef aan Potifars Gemalin. — De Glorie. — Bekker. — Aan den Dichter Kinker. — Voorval. — De Wareld. — Op de Afbeelding van het overleden Schootkatjen van Jonkv. de Lannoy, op derzelver verzoek. — Op het graf van de Treurspeldichteresse Lannoy. — Ode. — Op het Huwlijksbed van een Bruid en Bruidegom, in hunn' eersten Huwlijksnacht door den bliksem getroffen. — Aan Gloorroos. — Op eenen voortreflijk schoonen Jongling. — Stesichorus aan Glycere. — Zelfbedrog. Theokles aan Neëra. — Medon aan Delia. — Aan Melitta. — Op een afbeelding door Vinkeles. — Myrtalus aan Erotium. — Euforion aan Panarete. — Orfeus. — Evagoras aan Kalyce. — Zangstukjen. — Avondeenzaamheid. — Morgenwacht. — Aan Nerine. — Aan Glycere. — Aan Filine. — De ware Kus. — De Ruiker, aan Melinde. — Aan twee Dichteressen. — Aan Elize. — Aan Lucinde. — Op een blindgeboren maar uitstekend schoon Kind. — Aan Cynthia; na Propertius. — Sulpitia aan hare Juno. — Aan een Kind, met een mandtjen Kersen. — Lisis. — Aan Liceet. — Wenschen aan Betzy. — De Appel. — Terpsion aan Eudoxe. — Ode, aan Chloë. — De Cycloop, Herderszang. — Op mijn Afbeeldsel, door Schweickhardt geschilderd. — Lycoris, Herderszang. — Op de afbeelding van den Kunstschilder Schweickhardt.

INHOUD VAN HET TWEEDE DEEL:

Vertellingen en Romances.

Ridder Sox, Vertelling.— Aristus en Ismeene, Vertelling.— De Spiegel, of Liefde en Waan. — De Waarheid en Ezopus, Vertelling. — De Glintwormvlieg, Fabel. — De Siameezen. — Het Penzioen. — Urzijn en Valentijn, Romance, in drie Zangen. — Adam Gordon, Oud-Schotsche Romance. — Bryan en Pereene, Romance. — Sayavedra, Spaansche Romance. — Katharina Herman, Romance. — Lindor en Lucia, Romance. Margarethaas geest, Romance. — De Monnik, Romance. — De Kluizenaar, Romance. — De Heer van Landhorst, Romance. — Almanzor en Zaide, Romance. — Eduard, Oud-Schotsche Romance. — De Vloek, Romance. — Selima, Romance.

VOORREDE, VOOR HET EERSTE DEEL.

De Uitgeveresse van dezen Dichtbondel zich niet ongenegen toonende om eenige Mengelpoëzy van my ter perse te leggen, hebbe ik niet ongaarne in dit haar ontwerp bewilligd. Want hoe zeer niet meer in het geval zijnde van met het in 't licht geven mijner Dichtwerken roem te bejagen, of by mijne Landgenooten om eene toejuiching te prachen, welke in de vroege jeugd zoo aandoenlijk is, blijft het my echter een streelend vermaak, my nogmaals by ledige uren met hun te onderhouden, hun hart en verstand (is het mogelijk) te roeren, te voeden, en bezig te houden, en voor hunne lof (op mijne jaren verlangt men dien niet) hunne toestemming en goedkeuring mede te dragen. De aantrekkelijkheden, die dit voor my heeft, zoeke ik zekerlijk niet met die vurige drift van een jeugdelijke eerzucht, die 't geluk van het leven op een hersenschim bouwt; maar met die zachte bedaardheid eens langzaam aantredenden ouderdoms, welke, voor de genoegens die het leven veraangenamen, niets minder dan onverschillig, ze smaakt, ja ze wenscht, maar ze ook op hare ware en matige waarde schat, en ze zonder hitte vervolgt, zonder spijt weet te ontberen, zoo wel als met matigheid te genieten. En, daar ik ook, van jongs af een vurig liefhebber van mijn Vaderland en zijn Taal- en Dichtkunde geweest zijnde, dezen trek met het verwisselen van grond niet heb afgelegd; maar mijne genoeglijkste snipperuren nog steeds

aan deze zelfde voorwerpen verpand blijven; wat is er natuurlijker, dan dat ik 't genoegen daarmede genoten, wensch mede te deelen. Immers 't menschlijk harte geniet niet, wanneer het alleen moet genieten. De mededeeling verdubbelt, vermenigvuldigt ons alle genoeglijkheid, gelijk zy ons alle ramp en misnoegen vermindert. En, terwijl in een vreemd land, waar, by geheel andere zeden, gewoonten, en denkbeelden, de Nederduitsche taal even weinig bekend als geacht is, zich buiten zeer enkle gevallen, geen gelegenheid opdoet voor eene zoodanige mededeeling, hoe zoude ik niet gretig mijne Landgenooten uitnoodigen, om een handvol Dichtooft te proeven, 't geen mijn hand met vermaak geteeld, geplukt, en opgedischt heeft? Te meer, daar het genoegen, met het welke men eertijds mijne voortbrengsels plach te ontfangen, my ook nog eenig uitzicht geeft, dat het niet gants wansmakend zal gevonden worden.

Ik beken echter gaarne, dat de voorige goedkeuring my geen zekere borg voor het tegenwoordig zijn kan; ook ben ik verr' af, van met den Dichter Gallus, of wie hy geweest moge zijn, mijnen Lezeren toe te roepen:

"Si modo non possum, quondam potuisse memento:
"Sit satis, ut placeam, me placuisse prius."

En het is zeer mogelijk, dat de vroege ouderdom, welke my niet alleen het hoofd voor den tijd heeft besneeuwd, maar ook vele geest- en zielskrachten verzwakt en verminderd, zich in mijne jongste voortbrengsels gevoelen doe; is het al niet aan een gebrek van warmte en vuur, ten minste aan een zekere dorheid van stijl, die veelal gezellin der vermeerderde jaren en voorloopster der onvruchtbaarheid is. Hier over te oordeelen behoort niet aan my, die, geloofde ik dezen kwaal werkelijk by my te ontwaren, mijne handen van het papier zou houden; maar die, uit de ondervinding van anderen, voor dit algemeene uitwerksel in my-zelven, of vroeger of later te vreezen heb. De kundige Lezer beproeve of zulk eene beduchtheid by my nog ontijdig zij! De beslissing van deze vraag, moet my op de Dichtbaan of rustig doen voorttreden, of in tijds, van den Zangberg mijn afscheid

doen nemen. En mooglijk deed ik wel, met haar zelfs niet af te wachten: want niet zonder grond zegt de Hoogduitsche Dichter, half ernstig en half schertsende:

Ein Autor wird sehr zeitig alt:
Aus Eifer fürs gemeine Wesen
Empfindet ers nur nicht so bald,
Als die es fühlen, die ihn lesen.

Het geen ik in deze Bondels aanbiede, bestaat, buiten een Dichtstuk over den Starrenhemel, waarin ik my vleie dat men iets van Manilius geest zal erkennen, gedeeltelijk in een vijftal Navolgingen van Ossiaan, welke het voorrecht hebben van naar het oorspronklijke-zelf bewerkt te zijn, Macphersons Engelsche Uitgave niet dom aan te kleven, en vooral ('t geen in stukken die van over zee tot ons komen, wel als eene aanmerklijke byzonderheid aangeteekend mag worden) geenerlei Hoogduitsche of andere Vertaling te volgen. By dezen voeg ik Losse Dichtstukjens van verschillenden aart; ernstige, boertige, oorspronklijke, navolgingen; het door my altijd geliefkoosde vak der Erotiques niet vergetende. Eindelijk zullen er eenige Vertellingen en Romances (Fabelen daar onder begrepen) op volgen van gemengelden inhoud, en waar onder men proeven van gants verschillenden smaak aantreffen zal.

Wat den Ossiaan betreft. Hy bedriegt zich, die ooit gelooft, van een oud Dichter een redelijk naauwkeurig denkbeeld in zijne Vertaling te kunnen geven. De inhoud, de opvolging der gedachten, de afwisseling van de onderscheiden soorten van stijl die een Schrijver gebruikt: zie daar byna alles, wat men in der daad uit kan drukken. Den Schrijver te doen spreken, als of hy-zelf in onze Taal had gedacht en geschreven, is gewis 't hoogste toppunt van volkomenheid waartoe men het brengen kan. Maar het onderscheid van twee Talen, die door den tusschenstand van verscheidene Eeuwen van elkander verwijderd zijn, is te groot, om het geen men in de eene op eene zekere wijze gezegd vindt, op juist de zelfde wijze in de andere uit te drukken; zoo, dat het op gelijke wijze zoude aandoen. De Taal der Volken hangt van hunne denkbeelden, zeden, behoeften, gebruiken af. By een ruw, weinig beschaafd Volk is de rijkdom der

denkbeelden niet groot, en zijn stijl kan derhalve noch woordenrijk noch weelderig in wendingen of volzinnen zijn. Weinige woorden, maar krachtig, drukken uit het geen in de Nieuwere Talen, welke naar eene Aziatische woordenrijkheid en periodismus, door de Grieken en Romeinen tot ons gekomen, vervormd zijn, eenen ruimeren omvang van uitdrukking vordert. En met dezen ruimeren omvang is dan het oorspronklijk wel uitgedrukt; maar in een gants anderen stijl, toon, en uitwerking uitgedrukt: en het uitwerksel 't geen het doet, kan in de Nieuwere Taal nooit met dat van he oorspronklijkt samenstemmen. Dit vermag niemand, met de grootste getrouwheid, de naauwkeurigste vlijt en opletendheid. In het byzonder toont zich dit ook met opzicht tot het vers. Onze oude Matthijs de Kasteleyn, over de Nederduitsche versmaat schrijvende, zegt ergens:

——"Een vers duurt, ongeteld, ongemeten,
"Zoo lang als 't een adem harden mag."

Deze uitdrukking, zoo belachlijk zy ons thands ook voorkome, behelst eene algemeene waarheid, welke by alle Volken doorstraalt. De Oosterlingen, rijk in woorden, en weelderig in stijl en uitdrukking, wien de rede als een overvloeiende stroom van de lippen vliet, hebben van ouds lange verzen; de Noordlijke Volken daartegen, spaarzaam in woorden en kort van stijl, hebben zeer korte verzen. Eene uitdrukking naamlijk, op eene zekere wijze afloopende, is een vers: en de overeenstemming of eenvormigheid van tred, of afloop der op elkander volgende uitdrukkingen, is het geen het eerste denkbeeld van Versificatie gegeven heeft. En daar deze overeenstemming of eenvormigheid op verscheidene wijzen ontstaan kan; het zij door een gantsche overeenkomst van Maat of Toonval (van welke de eerste in de opvolging der langer- en korterdurende, de laatste in die der hooger- en lagerklinkende geluiden bestaat), of wel van die beide vereenigd; het zij door eene overeenkomst van uitgangen, het zij door eene gelijkheid van aanvang der voornaamste woorden; zoo zijn hieruit de drie hoofdsoorten van verzen ontstaan, welke of alleen van de Maat of Toon, of van 't Rijm afhangen, of wel in de eensbeginnende Voorlettergrepen der woorden hun wezen

hebben. Deze laatste soort, welke by de oude IJslandsche Dichters gebruikelijk was, en waarvan ik niet weet dat my in de Nieuwere Talen een later voorbeeld is voorgekomen, dan in het oud-Engelsche stuk van Pierce Plowman's Visions (een werk van de veertiende Eeuw), is verloren. Zekerlijk moeten die Natien, by welke zy in gebruik was, eene zeer kennelijke uitspraak der Medeklinkers gehad hebben om daar een welluidendheid in te vinden, genoegzaam, om er de gantsche Versificatie op te bouwen. [1] De twee overige

---

1 Men mag het volgende tot een schets nemen:

Geef, Genadig God,
Geef my steeds Goeden moed,
Hoe de Hel ook Huil'
En Heel de aard beroer'!
Laat Mijn' Mond niet Misdoen
Met Misnoegd beklag;
Maar Verleen ms in 't Verdriet
't Vergenoegen der rust.

Dat er in deze gelijkheid van Voorletters zekerlijk eenige welluidendheid is, zou niet moeilijk te bewijzen vallen; en wy hebben er de blijken van in ons Nederduitsch, waarin zich oneindig veel algemeen aangenomen spreekwijzen, of door het Slotrijm, of door dezen Voorletterklank (als ik het zoo noemen mag) kenteekenen. Dus zegt men by voorbeeld, lief en leed, lijf en leven, gaaf en goed, grof en groot, zoet en zacht, ziek of zucht, blond en blaauw, dik en dun, man en maag, te keus en te keur, moed noch macht, kind noch kraai, huis en hof, vuur noch vonk, huis en haard, weêr en wind, huis noch haaf, zout noch zuur, enz. even gelijk men met een soort van rijm weg noch steg, zout noch smout, klein maar rein, macht noch kracht, wijntjen en trijntjen, zingen en klingen, huis noch kluis, nood en dood, goed en bloed, schonk en bonk, land en zand, raad en daad, zeil en treil, licht en dicht, zegt. En in beide wijze van uitdrukking is eene zoetvloeiendheid, welke men licht gewaar zal worden, zoo wanneer men in een zulke phrasis, een ander woord met de zelfde of met eene andere letter beginnende, in de plaats stelt. Dat men, by voorbeeld, voor kind noch kraai, kind noch kat, of kind noch koe zegge, het oor zal er in berusten; maar zoo men kind noch hond, of kind noch paard, of kind noch os zegt, het zal een gehoor stuiten, dat eens aan de aangenomene uitdrukking gewend is.

Nog tegenwoordig levert ons deze herhaling van de zelfde Voorletter somtijds eene zoetvloeiendheid op, die met veel nadruk gepaard

zijn behouden, en deels gemengeld geworden. — Doch gelijk uit dit beginsel voortvloeit, dat het overloopen der verzen eene verfijning en sieraad der latere tijden is, zoo volgt daar ook uit, dat de verzen den aart en de taal van het Volk volgen. Wy zullen dus ook nimmer met onze langere Alexandrijnsche, of zelfs met onze vijfvoetige verzen, den maatklank der oude Noordlijke Talen uitdrukken. En wy zullen 't even weinig met onze kortere verzen, omdat deze kortere verzen door een menigte van lidwoorden en andere kleinere en toonlooze of enklitike woordtjens, en lettergrepen, waar van onze Taal (en tot haar aanmerkelijk voordeel) overvloeit, te weinig hoofdwoorden, en dus te weinig zin kunnen behelzen, om aan de oude Noordlijke te beandwoorden. Maar daar zal altijd in den klank der regels zelf een oneindig onderscheid blijven. En dit zelfde onderscheid is zoo wezendlijk in het verstandelijk gedeelte als in het werktuiglijke. Wy zullen in het vertalen, de Oostersche Dichters altijd inkorten, de Oud-Noordlijke altijd uitbreiden; om dat wy bekrompener dan de eersten, en ongelijk ruimer van stijl dan de laatsten zijn. En zelfs zal men een zeer aanmerkelijk onderscheid gewaar worden als men uit het ruimere Grieksch of uit het meer ingedrongen Latijn overbrengt. Men wane dus niet, in mijne Navolgingen Ossiaan te lezen. Dit heeft my noch Taal- noch Dichtmaat veroorloofd; maar men vergenoege zich met den geest van Ossiaan, in een Neêrduitschen Dichtstijl. Zoo iemand gelooft, meer te kunnen doen, ik vergunne hem dien eigenroem; voor my, die my van zeer vroeg op het overbrengen der oude Dichteren toegelegd hebbe, is een recht goede vertaling, die dat uitdrukt wat er noodig waar om den Autheur daar te stellen, de Quadratuur van den Cirkel. Doch vooral verbeelde zich niemand dat hy het te weeg brenge door den ouden Schot in Klopstoks mismaakte Hexameters en aangenomen Oostersche bastaartstijl (met welken de Duitschers thands zoo

---

gaat; ook hebben de oude Grieksche Redenaars dit met oordeel opgemerkt. — Men kan een voorbeeld van de uitwerking dezer waarneming in dezen Bondel vinden, in het stukjen: Terpsion aan Eudoxe, v. 7. bladz. 300. [Dl. X. bladz. 89.]

in den weer zijn) te laten spreken, waarin hy een onkenbaar figuur maakt.

Onder mijne Losse Stukjens zal men verscheidene aantreffen, welke in Engeland hoofdzakelijk tot voorbeelden vervaardigd zijn, wanneer ik aldaar over sommige gedeelten der Dichtkunst Voorlezingen hield. Reeds in mijnen Akademietijd had ik my op het Praktikaal onderwijs der Poëzy toegelegd, en ik durf zeggen dat bekwame Dichters my of hunne beginsels of hunne volmaking verschuldigd zijn. Ook in Engeland waren mijne lessen geacht. Ik hield ze in de Fransche taal, maar stelde gewoonlijk mijne Proeven in 't Hollandsch op, het geen ik alsdan in het Fransch of Engelsch, somwijlen in Verzen, doch meestal in Proze overbracht. Van dezen aart zijn de meeste Erotiques, welke of een gegeven onderwerp behelzen, of uit Tibullus genomen en in den Hedendaagschen trant overgebracht zijn (in de Dichterlijke Handschriften by Uylenbroek gaf ik bereids eenige diergelijke navolgingen van Horatius;) om de wijze van een denkbeeld Dichterlijk voor te stellen of het gebruik dat men in de Hedendaagsche Poëzy, van de Ouden vermag en behoort te maken, aan te toonen. [1] Op gelijke wijze heeft de Navolging van den aanvang van Popes vierden Zang zijner Essay on man tot een voorbeeld gediend, hoe men van een denkbeeld, in plaats van het slechts daar heen te werpen, gelijk men in onbeschaafde tijden deed (het geen nog aan de Engelsche Dichters zeer eigen is) party trekken kan, door het regelmatig uit te werken. Zoo is het Zangstukjen op Bladz. 191 [Dl. X bl. 68] een voorbeeld van de overbrenging van een denkbeeld uit een luchtigen in een ernstiger Dichtstijl. — Ik had meer van deze stukjens kunnen opleveren; maar ik wenschte alleenlijk daar iets tot een Proeve van op te disschen. En, bevinde ik dat het behaagt, zoo konde ik wellicht besluiten, om ook iets van mijne Dramatische Voorbeelden, waar onder uitgewerkte Treurspelen, doch in Proze, zijn, afzonderlijk uit te geven.

---

[1] Welke sedert in mijne Verspreide Gedichten by één gezameld herdrukt zijn. [Aant. 2e druk, bladz. VIII.]

Men heeft sedert verscheiden jaren een vooroordeel tegen zoogenoemde Gelegenheidsverzen opgevat; en geen wonder! Indien men den vreesselijken sleep van doorgaands zeer middelmatige Bruilofts- Lijk- en Verjaarzangen, en wat diergelijke meer is, die nog voor niet zeer lang, de Dichtbondels bezwaarden, in aanschouw neemt, kan niemand het vreemd vinden, indien men daar als een soort van afkeer voor kreeg. Men heeft echter veellicht, in den grond der zaak, ongelijk. De gelegenheidsverzen van een middelmatig vernuft of blooten (alhoewel zeer zuiveren) Verzenmaker, mogen vervelen; die van een waarachtig Dichter zullen, zoo dikwijls hy niet bloot welstaanshalve een vers heeft willen maken, maar van harte gezongen heeft, zijne beste stukken zijn. En zelfs zal men ze des te vuriger vinden, naar mate zy meer voor de vuist zijn opgesteld, en de genie (als ik het zoo noemen mag) meer in de engte gebracht is geweest. Wat zijn Pindarus Oden dan Gelegenheidsverzen? Wat zijn die van Horatius anders? Zelfs zal de Dichter (vermag hy het), om zijn geest recht in vuur te zetten, by een onderwerp van algemeen uitzicht, zich veelal een byzonder voorwerp nemen, aan 't welk hy zijn Dichtstuk inricht, en het zal daar oneindig by winnen. Ik erken gaarne, dat ik ieders Gelegenheidsverzen niet lezen kan; maar ik moet ook tevens erkennen, dat ik sommige Gelegenheidsverzen hooger stelle dan al wat hun Dichter anders geschreven heeft. Onder anderen ken ik twee Lijkdichten van den Professor Nieuwland, welke (hoe zeer zy zich minder door eigenlijke vlucht van Genie, dan door fijnen smaak en juistuitgevoerde gedachten onderscheiden) by my zelfs boven zijnen recht schoonen, recht grootschen Orion staan. — Ik sta toe het geen Statius zegt: Necesse est ut multum versibus pereat ex venustate, cum amiserint quam solum habuerunt gratiam, opportunitatem. Maar ik spreek van geene stukken, welke geene andere waarde hebben of gehad hebben dan die de gelegenheid er aan gaf. Dat men deze onderdrukke! Ik sta het gaarne toe. Doch dit zelfde wenschte ik van alles wat slecht is, en dat men den Lezer niet gaf dan het geen het verdiende. En zoo Lezers van smaak van verschillende Landaart, dit vereischte in een stuk meenen te vinden,

waarom zoude ik het dan niet aan het Algemeen, schoon al een Gelegenheidsvers zijnde, durven aanbieden; mits het uit een warmen boezem voortgevloeid, zekerlijk het merk der Poëzy drage? Heb ik onrecht en mishaagt het den Lezer, zoo is er voor hem slechts een enkel blad Druk over stuur. Hy kon er somwijlen wel meer uit een verzameling missen; en indien een of twee gerechten niet smaken, dit zal toch den gantschen disch, zoo hy voor het overige wel toegericht is, ten minste by geene welmeenende gasten, bederven.

Het laatste gedeelte dezer Mengelpoëzy moest oorspronklijk en naar bestemming, als gezegd is, Vertellingen en Romances bevatten. Doch Boekverkoopers beweegredenen hebben de Uitgeveresse als het blijkt, bewogen om deze af te zonderen en onder een eigen tijtel in 't licht te stoten. Hoezeer tegen mijn oogmerk, diende dit in den herdruk gevolgd te worden en het geen ik derhalve van die stukken zal melden, behoort tot dezen bondel thands niet. Daar zy echter naar mijne inrichting by elkander behooren, zal ik in deze voorrede, 't geen ik eenmaal daarvan te zeggen had, niet onderdrukken of afscheiden. Dit vak is misschien voor het algemeen het minst schitterende; doch men mag er de woorden van Buckingham op toepassen:

"Tho' nothing seems more easy, yet no part
"Of Poëtry requires a nicer art."

Hoe het zij, 't is het vak des ouderdoms: namelijk van dien ouderdom van den geest, die niet altijd de jaren volgt, maar ook wel aan deze vooruit loopt, wanneer afgewerktheid of kommer de krachten der ziel overladen heeft, en dat plaats grijpt, wat de Dichter uitdrukt als hy zegt:

"Et dolor aetatem jussit inesse suam."

Men zal er wederom Oorspronklijk en Navolging in vinden; doch de Navolgingen zelve zijn meestal zoodanig vrij bewerkt, dat zy zeer veel geven het geen het oorspronklijk niet bezit. Van de gants oorspronklijke stukken zal ik niets zeggen, alleenlijk de Aristus en Ismene aan hen aanbevelende, die genoeg van het menschelijk hart hebben leeren kennen, om er de waarheid der schildering in te gevoelen, en te

sidderen. Katharina Herman was (als mijnen Kunstvrienden bekend is) voor eenige jaren aangevangen, en ik dacht er een uitvoerig tafereeltjen van Huwlijkstederheid van te maken, wanneer ik het aandoenlijke Drama van den Dichter Vereul over dat onderwerp ontfing, die dit werk voor my en op een veel volkomener wijze dan de Romance toeliet, had afgedaan; en ik verkoos niet, met flaauwe waterverf tegen zijn gloeiend gekleurd Kabinetstuk te worstelen. Ik gaf dus eene andere wending aan 't stukjen, het geen reeds tot het vijftiende Couplet gebracht was. — Onder de Navolgingen zal men Ridder Sox uit Voltaire kennen, die by Chaucer zijn oorspronklijk gevonden heeft. Ten aanzien van de Almanzor en Zaide moet ik aanmerken, dat, gelijk zy my in het Spaansch onder den tytel Zayde y Zayda bekend is, zy niet verder loopt dan tot het acht- en twintigste Couplet, en aldaar op deze wijze eindigt:

Tu eres la que dixiste
En el balcon, la otra tarde:
Tuya soy, tuya seré,
Tuya es mi vida, Zayde.

Dat eene sierlijke Engelsche Navolging door Percy (waar van ook sedert eene Hoogduitsche Vertaling uitgekomen is) het nog twee Strofes verder brengt, en dus tot het Vaarwel der schoone, zal bekend zijn. Het stuk kwam my te belangrijk voor, om het niet tot een einde te brengen, als er aan voegde.

De Heer van Landhorst is uit het overoud Engelsch stuk, The Child of Elle genaamd; waar van Burger in zijne Hoogduitsche Gedichten (met onderdrukking van den naam van 't oorspronklijk) een vertaling gegeven heeft. Zoo doen tegenwoordig de Duitschers meer, en maken met drok uit Engelschen en Italianen over te nemen, zich-zelv' een naam. De hoeveelste by ons weet, dat by voorbeeld de Hoogduitsche Elfride uit het Engelsch van Mason, of het Blijspel Ehe es jemand erfahrt, het Curioso accidente van Goldoni is? enz. enz. Trouwens by ons begint men die kunstgreep ook al in het werk te stellen, en men gaat veiligst by de Engelschen ter markt, als wier

Letterkunde in Holland wel het minst bekend is. Zoo is, by voorbeeld, Reinoud en Emma, in de Vierde Schakeering der Dichterlijke Handschriften, the Bailiff's Daughter of Islington nagevolgd.

Wegens dit laatstgemelde stuk en het vorige uit deze verzameling heb ik al mede te berichten, dat zy tot mijne Voorlezingen gediend hebben, en ten dien einde op tweederlei wijze vervaardigd zijn: naamlijk in Coupletten van vier en van vijf verzen, welke daar toe strekten, om, tegen elkander vergeleken, de meerdere of mindere uitvoerigheid van een verhaal te beter te leeren bevatten en in acht nemen. Het is de laatstgemelde Navolging welke ik hier geve.

De Monnik is eene zeer oude Engelsche Ballade, the Friar of orders gray, waarvan niet dan enkele en gebrekkige brokken overig zijn, welke Percy met veel smaak by een gevoegd en aangevuld heeft. Goldsmith (naar mijn oordeel, over 't algemeen genomen, de beste der Engelsche Dichteren, ofschoon niet de grootste genie onder hen) heeft daaruit gelegenheid genomen, om met gebruikmaking van nog een ander oud stuk (Gentle Herdsman, tell to me etc.) zijn Hermit op te stellen; welken ik hier desgelijks, onder den tytel van de Kluizenaar, geve; maar ontdaan van die prachtige Epitheta waarmeê de Engelschen zich niet onthouden kunnen van altijd te onpas te schitteren; en in een zoo eenvoudig gewaad als my dacht dat hem voegde. Beide deze stukken hebben, ter vergelijking, in mijne Voorlezingen over de Romance gediend.

Den Eduard geve ik hier by, tot een proefjen, hoe kwalijk men doet van zich in te beelden, dat men eene vreemde Letterkunde uit Vertalingen kennen kan. Dit stukjen heeft zijne verdienste, maar welke niet in de herhaling van den uitroep O! op het eind der regels, bestaat; noch in eene ingebeelde harmonie, (die er niet in is noch zijn kan); maar in zijne eenvoudigheid, en in zijnen Zedenleer. Aan welken laatsten de Vertalers niet eens schijnen gedacht te hebben. Hy ligt in den laatsten regel, welke Ouders aansprakelijk stelt voor de misdrijven, welke Kinderen uit eene door kwade opvoeding bedorvene inborst begaan. — Eduard naamlijk (want dus zegt men in 't Neêrduitsch, en

niet, Edward) zegt niet dat zijn moeder hem geraden heeft zijnen Vader om te brengen; het gene zeer wonderlijk stroken zou met haar lang navragen van wat bloed zijn degen toch druipe, en wat hem daarby het hart beklemme? Zoo wel als met haar gantsche houding, wanneer zy 't verneemt, en met ontzetting vraagt, hoe hy dit boeten zal? Maar hy zegt, dat zy hem zulke Lessen, dat is, zulk eene Opvoeding, gegeven heeft, die hem tot dien gruwel heeft doen vervallen.

"The curse of hell frae me sall ge beir,
"Mither Mither:
"The curse of hell frae me sall ge beir,
"Sic counseils ge gave to me, O!"

Zie daar waar het emfatîke van die slot in berust. — Voorts, is dit O! 't welk op sommige regels volgt, niet anders dan een teeken van zuchten, 't welk by dien ouden zang waargenomen moet worden; waarom ik het dan ook met ach! uitdrukke. Ik heb gemeend het stukjen in eene andere maat te mogen overbrengen, ten einde het vatbaar te maken voor een muzyk, welke daartoe ontworpen wierd, en meer eenvoud en stroefheid in 't vers vorderde, dan de 't oorspronklijk het naast komende Dichtmaat in ons Neêrduitsch medebrengt.

Voor 't overige mag ik hier in het algemeen aanmerken, dat, daar ik nu genoegzaam vier jaren buiten mijn Vaderland in verschillende Landen omzwerve, het juist niet te verwonderen zou kunnen zijn, indien ik hier of daar eene vreemde uitdrukking, of een woord, minder gebruiklijk in het Hollandsch dan in de verwantschapte talen, gebruikt had. Ik vertrouw het echter niet; en zoo 't iemand dus voor mocht komen, hy veroordeele my niet te lichtvaardig. Van jongs af aan, altijd meer bekend zijnde geweest met de oude taal en den Dicht- en plechtigen Redestijl, dan met die van het daaglijksch gesprek, (het geen my meermalen, tot mijn spijt, in mijn Vaderland voor een Vreemdeling heeft doen houden), kan my dit gebrek door mijne uitlandigheid niet verbeterd zijn, en ik getroost my dit lichtelijk; doch dat ik 't onechte niet meer van het ware Hollandsch zoude onderscheiden, dit zou my bedroeven, en koomt my geheel onwaarschijnlijk

voor. Dan ik heb der Poëzy altijd het recht toegekend om van den gantschen rijkdom der taal gebruik te maken, en zoo afkeerig ik altijd was van nieuwe woorden, zoo zeer ben ik t' allentijde gezet geweest op het handhaven der oude, alschoon ook niet daaglijks voorkomende. Dit behoorlijk toepassende, zal men, vertrouwe ik, my doorgaands rechtvaardigen.

Gelijk ik in de spelling sedert lang die gene heb trachten te volgen, welke by de Maatschappy der Nederlandsche Letterkunde te Leyden door haren voormaligen Secretaris, den bekwamen Frans van Lelijveld, ingevoerd was (het geen echter door de moeite die dit inheeft voor de aan de Amsterdamsche spelling verwende Letterzetters, in alle mijne gedrukte schriften niet dan zeer gebrekkig in acht is genomen); zoo volge ik doorgaands in de geslachten der Naamwoorden, het eenmaal ingekropen en plaatshebbend gebruik. Dan naamlijk, wanneer dit gebruik niet al te zeer tegen het gezond verstand en den grond der taal aandruischt. Immers, echt, ramp, vuist, last, dienst, oogst en eenige andere, die dit oogenblik my niet byvallen, manlijk te gebruiken, als de meesten doen, springt my voor het voorhoofd: en duizendmaal heb ik gewenscht, dat Hoogstraten nimmer zijne jammerlijke Geslachtlijst uit de schriften van Hooft en Vondel (die hy niet verstond) opgezameld en in de wareld gestoten had. Schier t' elken reize bedriegt hy zich, in, uit de voorbeelden die hy aanhaalt, het geslacht eens woords op te maken: en dikwijls slaan zijne Autheurs-zelve (hoe zeer ware en nooit genoeg te waardeeren Taalherstellers, dan wier kennis in onze Moederspraak by de toen in dat vak heerschende duisterheid niet te min nog zeer beperkt was) den bal geheel mis, door op eene bloote, ja ingebeelde welluidendheid af, aan een woord zijn geslacht toe te wijzen, zonder eenig inzicht hoe genaamd in de vorming van 't woord, den waren en eenigen grond der geslachtverschillen. De geleerde en doorkundige Kluit heeft Hoogstratens misvattingen dikwijls, ja zeer dikwijls, verbeterd, en er den oorsprong van aangetoond. Verscheidene andere echter zijn gebleven; en waar de voorbeelden-zelve feilen, heeft hy de dwaling (eenige enkele gevallen veellicht uitgezonderd) niet aangewezen noch

te recht gebracht. En ondertusschen wordt deze Geslachtlijst van een ieder zonder bedenken gevolgd. Ja, het denkbeeld schijnt algemeen geworden te zijn, dat het gebruik-alleen de geslachten kan doen kennen; even of in een zoo kunstig en wijsgeerig Samenstel als de menschelijke Taal is, iets bestaan konde, hetgeen door de eerste beginsels-zelve waarop zy steunt, niet bepaald wierde; of wel, of het Nederduitsch een te samengeflanst mengelmoes ware zonder samenhang of beginsel; terwijl het in tegendeel een der oudste en op zichzelven bestaande Taaltakken is, welke in zijnen boezem de voldoende reden en voortbrengende oorsprong der verschijnselen, welke hy oplevert, omdraagt. Lange jaren heb ik gewenscht, en het uitzicht daar op begon zich allengskens te openen, dat my eenmaal zoo veel rust te beurt mochte vallen, dat ik in staat ware mijne volledige Nederduitsche Spraakkunst ten minste tot die hoogte af te werken, dat er eene Proeve van verschijnen konde; waarin ik in het byzonder de gantsche Geslachtlijst der Naamwoorden die er zijn of zijn kunnen, op onwankelbare beginsels zou vaststellen, en na deze vaststelling betoonen, dat zy ook wezendlijk aldus by de Ouden gebruikt zijn. Maar thands is dit uitzicht geheel vervlogen.

Οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἔγωγε,
Νοςήσας οἰκόνδε, φίλην εἰς πατρίδα γαῖαν,
Εὐφρανέειν ἄλοχόντε φίλην καὶ νήπιον υἱόν.

En ik ben genoodzaakt eenen arbeid op te geven, waartoe ik gedurende naby de twintig jaren, de bouwstoffen vergaderd had.

Wat mijne Versificatie betreft, mijne aanhoudende zorg is altijd geweest, de in onze Taal meer en meer veldwinnende eentonigheid van de verzen, zoo veel doenlijk, tegen te gaan. De onzinnige afkeer, welke velen, op het voetspoor der Franschen (die ten aanzien hunner eigene spraak recht hebben,) tegen dat zelfde overloopen heeft ingenomen, hetwelk, nog voor weinige jaren algemeen als een schoonheid gezocht wierd, en er waarlijk eene is; en de Rotterdamsche kettery, van onze Verzen uit louter Jamben te doen bestaan, in plaats van deze voeten met spondéen,

pyrrichien, en somtijds in den eersten en vierden voet met eenen enkelen choréus, af te wisselen; deze twee opvattingen hebben, nevens het veronachtzamen van de kunstige verplaatsing der Rust, waarop onze Vaderen (voor 't overige, in de Versificatie beneden ons) zoo kiesch en gezet waren, ons byna wederom tot de slaperige eenvormigheid van Cats doen vervallen: en ik ontveinze niet, dat ik-zelf my somwijlen mishage door 't gebrek aan genoegzame afwisseling. Het is ongelukkig, dat men door veel verzen te schrijven, eindelijk eene hebbelijkheid krijgt om alles in een rond vers uit te drukken: iets waarby byzondere spreuken en volzinnen winnen, doch het geheel van een Dichtstuk, door 't gemis der vereischte verscheidenheid, zeer veel verliest. En vruchtloos poogt men dan naderhand het vers te breken; daar nooit (ik zegge het, uit overtuiging, op eenen meer dan dertigjarige ondervinding gegrond) het tweede denkbeeld zoo gepast als het eerste is. — Met opzicht tot het Rijm ben ik nog in het oude begrip: dat dat naamlijk het beste Rijm is, 't geen het minst gehoord wordt. En ik doormeng uit dien hoofde mijne Verzen gaarne en by voorkeur met die onvolkomen rijmen, die by ons, uit goede Taalgronden, gewettigd zijn, doch niet volmaakt op elkander slaan. Zoo is, by voorbeeld, heir op eer, arm op scherm, rots op los; en, in de sleepende klanken het dubbel rijm, mits het waarlijk sleepe, als voorbeeld op geoordeeld, ketent op rekent. Ja, durfde men de rima assonante der Spaansche Taal invoeren, ik geloof dat onze dichtstukken daarmeê bevoordeeld zouden zijn. Ik houde het Rijm in onze Verzen noodzakelijk: het heeft by ons het zelfde uitwerksel als de overschietende silbe na den tweeden en laatsten voet van den pentameter der Ouden. Het een en ander teekent de maat sterk aan, en geeft daar door kracht en nadruk aan 't vers. Maar spreekt het te sterk en steekt het overal te zeer door, zoo brengt het iets kinderlijks voort, het welk aan de waardigheid van het vers te kort doet.

Waarschijnlijk zullen deze bondels wel de laatste snik mijner Poëzy wezen. Te recht toch zegt Voltaire ergens:

Mais n'imitez pas la foiblesse
De ceux qui riment trop longtemps.
Les fruits des rives du Permesse
Ne croissent que dans le Printemps.

En ook, want waartoe 't ontveinsd?

"Lieto nido, esca dolce, aura cortese
"Bramano i Cigni: e non ci va in Parnaso
"Con le cure mordaci; e chi pur garre
"Sempre col suo destino, e perde il canto e la favella."

als Guarini 't uitdrukt. — Men mag by deze bondels mijne vier Prijsverzen, den Edipus en den Dood van Edipus beide na Sofokles, den Deukalion en Pyrrha, Mijne Verlustiging en de Bloemtjens, den Elius, de Vertogen van Salomo, Tyrtéus Krijgsdichten, en den Treurzang van Ibn Doreid voegen, met het geen van my in de Dichterlijke Handschriften geplaatst is [1]; zoo zal men het voornaamste bezitten van het geen van mijne Dichtwerken het licht ziet. Want de Odilde is (dat ik weet) nimmer uitgegeven, en of ik de Geuzen onder mijn werk mag tellen, is bedenkelijk.

Wat de Drukfeilen aangaat: op eenen afstand van de Drukpers, als de mijne is, ben ik wel verplicht dit punt aan het lot over te laten; en ik doe het te geruster, daar ik wel bevonden heb, dat hoe zeer ik met alle zorg en oplettendheid zelf de proeven nazag, er des niet tegenstaande Drukfeilen inslopen welke den zin gants veranderden. Zoo staat, by voorbeeld, op bladz. 67 van de Tweede Schakeering der Dichterlijke Handschriften, D' INGESCHAPEN Zanger (het geen my te meer stuit, om dat het een zin schijnt op te leveren, en in de daad wartaal is) in plaats van INGESLAPEN, zoo als ik ieder bidde het te veranderen. In den Tyrtéus is er eene, welke niet minder stotende is, maar ik herinner my die niet meer. De Ibn Doreid (in mijn afzijn gedrukt) vloeit er van over.

Eindelijk wat dezen of genen in deze Verzameling mishagen moge, de verscheidenheid, hope ik, zal de meesten

---

[1] Sedert onder de Verspreide Gedichten gebracht. [Aant. 2e. druk, bladz. XVIII.]

wel ietwes doen aantreffen, het geen hun 't doorbladeren waardig zal zijn. En ik geloof er de volgende woorden van den jonger Plinius op te mogen toepassen:.

"Ut veremur, ne quibusdam pars aliqua secundum suam "cujusque naturam non probetur, ita videmur posse confi- "dere ut universitatem omnibus varietas ipsa commendet. "Nam et in ratione conviviorum, quamvis a plerisque cibis "singuli temperemus, totam tamen coenam omnes laudare "solemus; nec ea quæ stomachus noster recusat, adimunt "gratiam iis à quibus capitur."

Brunswijk,
Oogstmaand, 1798.

HET BUITENLEVEN,

in vier Zangen. (Gevolgd naar "l'Homme des Champs, ou les Géorgiques Françoises," van den Abbé DELILLE.)— Te Amsterdam, by JOHANNES ALLART, 1803. [Tweede druk, te Rotterdam, by J. IMMERZEEL JR., 1821.]

VOORREDE.

Het was, zoo ik my niet bedriege, in het Najaar van 1800, wanneer eenige Hollandsche Dames, door smaak, kunsttalenten, en al wat in eene Vrouw den naam van begaafdheid mag dragen, onderscheiden, my het toen versch in het licht verschenen Dichtstuk van den Abbé Delille, l'Homme des Champs, ou les Georgiques Françoises, bekend maakten, en de geheele wareld weet, met wat geestdrift dat stuk toen ontfangen, en als een kleen wonder in zijne soort aangezien, ja men mag zeggen, tot boven de wolken verheven wierd. Voor my, schoon verre af van er een Meesterstuk in te zien, of in den grond, met het werk te vreden

te zijn, ik vond er, met al het genoegen van een oud Liefhebber der Poëzy, in wien de vatbaarheid voor het schoon nog niet uitgesleten is, eene doorgaande keurige versificatie, by verscheiden schoonheden van détail; en vooral (het geen in onze dagen eene der grootste zeldzaamheden, en eene zeer ongemeene verdienste onder de Franschen geworden is, waar ik voor my-zelven eenen grooten prijs op stelle,) ik vond er goed Fransch in. By deze zeer ware en wezendlijke voorrechten des Dichtstuks derhalve, kan het niet verwonderen, indien de vooringenomenheid ven verdienstelijke Dames, in een vreemd verblijf mijne Landgenooten, die my met eene tedere vriendschap vereerden, en wier stem, oordeel, en goedkeuring voor my-zelven een oneindigen prijs had, eeniger mate op my overvloeide. En ook, hoe gaarne geeft men zich over, wanneer de thands zoo schaarsche gelegenheid zich eens opdoet, om een stuk Poëzy schoon te vinden! Meer behoefde er niet, om my, zonder er verder over te denken, eene Navolging te doen aanvangen van een Dichtstuk dat my nu een soort van belang inboezemde, en de vriendelijke toejuichingen aan de eerste proeven daarvan verkwist door de genen, wier lof my meêsleepte, voleindigde met het geen niets dan de losse inval van een werkeloos oogenblik geweest was, in eene bepaalde onderneming te veranderen; waarby echter nog niets anders dan het genoegen van een zeer kleinen vriendenkring bedoeld wierd, zonder oogmerk of denkbeeld van ze t'eenigen dage het licht te doen zien.

Op deze wijze had ik den Eersten en den Derden Zang (welke laatste zekerlijk de schoonste, of liever de eenige schoone Zang van het Dichtstuk is, want de andere hebben niet dan eenige losse schoonheden zonder samenhang) overgebracht, wanneer de Boekverkooper Allart, in Amsterdam, eene Vertaling van het Fransche Oorspronklijke aangekondigd hebbende, my deed aanzoeken om die op my te nemen. Ik deelde hem den staat van mijnen arbeid mede, en nam aan, in mijne ledige uren voort te werken, op den voet, waarop ik 't ingesteld had; maar, helaas! mijne omstandigheden veranderden, mijne tusschenuren werden beperkt, besnoeid, en weggenomen door menigvuldige beletsels en aller-

lei nieuwe bezigheden. Er kwamen hevige ziekten by, die, de eene op de andere volgende, my derwijze uitputteden, dat ik, etlijke maanden achter een, buiten staat bleef, een eenvoudigen brief te schrijven. En eindelijk, het opwekkend belang, dat my in dit werk een genoegen deed vinden, aandoenlijk voor een hart dat als 't mijne gevoelt, was met het vertrek mijner vriendinnen verdwenen. Hoe kon ik het derhalve volenden! Ik schreef dan ook welhaast aan den Uitgever, dat ik hem vrij liet, de overige Zangen, en, wilde hy, het geheel, door een ander te laten uitvoeren.

Intusschen, mijne krankheid-zelve, die in eene kwijning overgaande, my aan mijne kamer bond, het, of ware, of uit vriendelijke toegevendheid voorgewende belang, dat anderen my toonden in de voltooiing van het werk te stellen; de opwekking eindelijk eener nieuwe luim, voor dezen arbeid meer geschikt; dit alles, vereenigd, heeft my na een geruime tusschenpozing de pen weder doen opvatten, en ik mag het thands, alschoon laat en na een lange te loorstelling van de Algemeene verwachting, den Nederlandschen Lezer aanbieden.

Doch wat geve ik in deze navolging? De naauwkeurigheid eener eigenlijk gezegde Vertaling? Eene volstrekte eenvormigheid met het Oorspronklijke? — Neen, mijne Lezers! — Zoo de naauwkeurigheid in het overbrengen eene verdienste is, ik heb ze doorgaands in acht genomen, waar ik niet oordeelde den Schrijver te moeten verlaten; maar zeer dikwijls wijke ik hemelsbreed van hem af. Die my kennen, weten dat de gevoelens van een Abbé Delille de mijnen niet zijn kunnen, en misschien hebben de harten van Oorspronklijken Schrijver en Navolger nooit oneenstemmiger geslagen dan hier. Ik ben, en verklaar het openlijk, noch Buffonist, noch Natuurkundige in den hedendaagschen smaak; ik vermeet my niet, Gode gelijk te zijn; ik vlei geene heerschende begrippen, noch ontveins de mijnen. Met één woord, mijn beginsels verschillen in 't Godsdienstige zoo wel als in 't Filozofische, in de Natuur-, als in de Zielkunde, in Rechts- als in Staatsbegrippen, zoo oneindig, dat het wonder zou zijn, zoo onze Aesthethica en Poëtische genie veel naar elkander geleken. — Groote bewonderaars van

Delille, te rug! 't Is derhalve voor u niet, dat deze Navolging deugt. Maar gy, rechtschapen Nederlanders, die by Vaderlandsche zucht voor Godsdienst, orde, regelmaat, waarheid, en schoonheid, liefde voor den grond uwer geboorte voedt, en als Christenen, belang stelt in deugd en in menschlijkheid! 't is voor u, dat ik geschreven heb, en uwe stem ben ik zeker, weg te dragen.

Ik zal hier geene uitvoerige beoordeeling van het Oorspronklijke geven. De voorrechten waar het op roemen mag, heb ik reeds opgehaald; en het gebrek aan eene recht Dichterlijke bevatting van het geheel des onderwerps en wat daarvan afhangt, was in mijne Navolging niet weg te nemen, zou 't eene Navolging zijn, dat is, het Oorspronklijke in vorm en leiding byblijven. Doch, dit heb ik kunnen doen: aanstotelijkheden verzachten; trekken van valsch vernuft of van valschen smaak, (van beiden vindt men er) uitwisschen; het te ruim gezegde, inperken; het te algemeen uitgedrukte, bepalen; het verward gedachte duidelijk maken; volstrekte misvattingen te recht wijzen: Eindelijk, met byvoegsels, op hunne plaats ongedwongen ingevlochten, het geen door den Schrijver voorbygegaan, en voor ons van belang was, vervullen.

Zoo heb ik, om van het laatste punt alleen te gewagen (eene vergelijking met den Franschen text zal de overige best doen kennen, en mijne kleine Aanteekeningen zullen er hier en daar nog wel iets van doen opmerken) in den Derden Zang, de wording van 't Veen, de vorming der Drempels in de monden onzer rivieren en havens, den oorsprong der Duinen, met meer of minder uitgebreidheid beschreven of aangeroerd: In den Tweeden, over den valschen smaak in de zoogenaamde Engelsche Tuinen, over 't Grondbeginsel van 't Schoon, over de verzwakking van den stroom onzer Rivieren door de menigte van afleidingen, over de ongezondheid der moerassige bergdal-landen, uitgewijd. Zoo heb ik in den Vierden van het Noorderlicht gewaagd, door den Schrijver geheel voorbygezien. Ik zwijg van kleinere en meer in het voorbygaan ingemengde, het zij dan Zedelijke, het zij Natuurkundige of Dichterlijke Aanmerkingen.

Maar alle deze veranderingen, maar de algemeene Neder-

landsche geest, dien ik er in trachtte te brengen, brachten mede, dat ik den Schrijver niet meer sprekende kon onderstellen, maar my geheel in zijne plaats stellen moest. Eenige overeenkomst in ons-beider lot als Uitgewekenen, heeft my toegelaten, weinige zijner persoonlijkheden te bewaren; doch over het geheel heb ik ze moeten voorbygaan, of met dat gene verwisselen, wat my mijn hart, nu eenmaal warm geworden voor een onderwerp 't geen ik my toeëigende, ingaf: en misschien dat het Dichtstuk by deze in de plaatsstellingen van het een voor het ander, in belang of kracht niet verloren heeft. Gelijk ik dan ook geene zwarigheid gemaakt heb, het in mijnen Slotzang aan de verdienstelijke Dame toe te wijden, aan wier dringend verlangen het by my zijnen oorsprong en eindelijke voltooiing verschuldigd is. 't Spreekt van zelfs, dat ik dus ook alom, waar de zaak het meêbracht, Nederlanders ('t zij Staatsmannen, Geleerden, Dichters, of Kunstenaars) voor Franschen genoemd, en vele tooneelen in Holland overgebracht heb. Niets, inderdaad, was natuurlijker. En daar mijne bewerking dus, voor eene Vertaling, een Navolging wierdt, kan men licht begrijpen, dat ik my niet genoodzaakt achtte, het rampzalig Epizode des Tweeden Zangs over te nemen; het geen wel het onlijdelijkste monster is, dat een gekrenkt hoofd, zoo dat meester van een goede versificatie kon zijn, voor den dag zou kunnen brengen.

Eindelijk: de Autheur heeft eene menigte, en daaronder zeer wijdloopige Aanteekeningen achter zijn werk gevoegd. Ik zal niet spreken van die, welke bloote aanhalingen zijn van plaatsen uit andere Dichters, tegen welke hy in zijn Dichtstuk getracht heeft te worstelen; en van welke hy waarlijk wel het een en ander had mogen te rug houden. Van zelfs moesten deze in mijne Navolging wegvallen. Maar daar zijn er, inzonderheid op den derden Zang, vele, die eene uitgebreider verklaring van het geen in het Dichtstuk gezegd of aangevoerd is, behelzen. Zy waren misschien hier en daar noodig. Voor my, ik geloof alomme duidelijk genoeg te zijn, om mijne Lezers geene opheldernde Aanteekeningen te doen verlangen; ook zal men gereedelijk met my instemmen, dat men niet in een Dichtstuk behoorde te brengen,

het geen men er niet verstaanbaar genoeg in weet uit te drukken. Doch al verwerpt men ook alle Aanteekening ter verklaring of opheldering, eene Aanteekening is somtijds dienstig om gronden vast te stellen, welke niet eigenlijk tot het Dichtstuk behooren, maar die men by de lezing ondersteld wil hebben: en van dezen aart zijn er eenige, en daar onder die der lezing en bepeinzing overwaardig zijn. Ik heb de zoodanigen overzulks behouden, doch niet in alle hare uitgebreidheid. Men zal ze zoo kort samengetrokken vinden als mogelijk, alhoewel ik ze aan den Lezer die 't Fransch verstaat, in hare oorspronklijke vorm blijf aanbevelen. Daar zijn er, ik herhaal het, zeer schoone onder, en die eene herhaalde lezing verdienen; alhoewel zy dan ook den oppervlakkigen liefhebber van de Filosofie onzes tijds kenteekenen.

Ik heb altijd het genoegen gehad, dat mijne Navolgingen zoo wel als mijn Oorspronklijk Dichtwerk, met genoegen ontfangen wierden. Maar het is een geheel andere zaak eenen Dichter der Oudheid, model van volkomenheid, dat we met een eerbied, die zoo iets van eene verliefde aanbidding heeft, bewonderen; 't is geheel iets anders, een Treurspel van Sofokles, by voorbeeld, over te brengen, of l'Homme des Champs van Delille. Waar het hart warm is, rollen de verzen vaardig en gelukkig; en ook dit stuk zal (ik vlei my des) er de blijken van toonen; maar ik beken, dat het mijne niet warm kan worden, waar een bloot verzenmaker in zijn Element is; en dat ik, my gaarne aan mijne eigene en vrije vlucht overgevende, my moeilijk met geleêwiekte of gebonden vlerken in de middelmatige hoogte van die van een ander kan ophouden. Wat wonder dan, zoo ik in zulk eenen dwang hier of daar eens gevallen waar! Ik hoop het vergoed te hebben, waar ik my verheffen mocht. — En zoo ik al niet mocht verricht hebben, wat te verrichten ware, wat ik zelfs misschien in vroeger dagen, by jeugdiger bloed en onbelemmerder geest, verricht zoude hebben: mijn werk zal ten minste één voorrecht bezitten, dat men er veilig aan toestaan mag. Naamlijk, verscheiden Natuurkundige waarheden in Nederduitsche verzen met de eigenaartige woorden uit te drukken, en dus eeniger mate ter verrijking der

Taal mede te werken. Want het verrijken der Taal bestaat niet in nieuwe woorden te smeden, maar in de beteekenis der woorden die er zijn, te bestemmen, en ze op eene niet gemeene wijze aan te wenden.

Maar ik heb nog iets van den Tytel te zeggen, waaronder ik het werk verschijnen doe. Zeker is hy de eenvoudigste en natuurlijkste; maar het is ook de eenigste die de zaak uitdrukt. L' Homme des Champs is noch Land-, noch Akker-, noch Veldman. Veldeling zou belachlijk zijn, en drukt eenen Satyr, Silvaan, Faun, en al wat men wil van dien aart, maar geen Liefhebber van 't landleven uit, die, geen Landman zijnde, zich op 't land vestigt; gelijk het, om aan 't werk, en aan 's Schrijvers denkbeeld te beandwoorden, zou moeten doen. Alleen het woord Buitenleven geeft het op 't land leven van zoo iemand te kennen, en ik weet er geen ander dan dit voor. De onbestemde benaming van Georgiques, die niets zegt dan door de toespeling op Virgilius Leerdicht van den Landbouw, laat zich in het Nederduitsch niet kennelijk vertalen. Ook zou men, om aan den aart der Taal te voldoen, het stuk dan niet Landbouwgedichten, maar, naar zijn onderwerp, de Landbouw moeten noemen; waar voor het werk te veel en te weinig bevat. Ik blijve dus by HET BUITENLEVEN. Dit, in den echten zin van het Neêrduitsche woord, maakt het ware en eenige onderwerp des Gedichts uit.

Zie daar, wat ik oordeelde vooraf te moeten berichten! Ik zal niet met de woorden des Schrijvers zeggen:

"Ce que j'ai fait est bien:"

maar mag deze waarschijnlijk laatste snik mijner Poëzy het Vaderland nogmaals aan den balling herinneren, die het in gelukkiger dagen, in die van zijn vroegste jeugd, niet zonder roem, mocht bezingen, en wien het altijd met zoo veel genegenheid toejuichte, het is al waar ik aanspraak op make.

Brunswijk,
Oogstmaand 1802.

NABERICHT.

Eenige mijner Vrienden, aan wie ik mijn Handschrift meêdeelde, schenen te gelooven, dat, hoezeer het Oorspronklijk Werk de vlucht van zijn eersten opgang noch waardig, noch in staat is op te houden, ik er echter veellicht wat laag op gevallen ben, en verlangden mijn oordeel er over opzetlijk. Gelijk ik geen zwarigheid maak, hun begeerte daar in te voldoen, zoo geloof ik dat anderen nevens hen in een gelijksoortig denkbeeld zouden kunnen zijn, en gaarne over één gebracht zien, het geen ik, zoo in mijne Voorrede als Aanteekeningen, ten goede en ten kwade van dit Dichtstuk gezegd heb. Ik heb nooit mijn gevoelen verbloemd; ik heb het nooit verzwegen, waar ik dacht dat ik schuldig was, er voor uit te komen; en dit acht ik my verplicht, zoo dra mijn eens voorgedragen begrip van eene zaak eene opheldering noodig heeft, om niet tot eens anders nadeel te kunnen misvat worden. En zie daar, wat in dezen 't geval schijnt te zijn. Openhartig derhalve en onpartijdig!

Ik onderscheid in elk stuk dat in 't licht koomt, eene volstrekte en eene betrekkelijke verdienste. Het is doorgaands de laatste, welke een werk zijnen Opgang verschaft; maar het is de eerste, die er eenen bestendigen roem aan moet geven. Bartas was een zeer goed Dichter in zijnen tijd, en zijne Schepping, in betrekking op de toenmalige Fransche Poëzy, een meesterstuk, schoon onze Autheur thands gelooft, dat zijn naam eene Aanteekening behoefde om den Franschen bekend gemaakt te worden: maar zijne volstrekte verdienste (die toch zoo gering niet is, als die van vele tegenwoordige Windmakers) kon zeker de betreklijke op verr' na niet opwegen. Even zoo is Delilles Homme des Champs, zoo men het Dichtstuk vergelijkt met het geen zijne thands in smaak, kunst, en genie zoo vervallen Natie nog oplevert, een stuk, dat bewondering en toejuiching afdringt. Ik ten minste, beken openhartig, in tien jaren tijds geene Fransche Poëzy onder 't oog te hebben gehad, die by dit zelfde Dichtstuk noemenswaardig is. Ik wettig dus, in de eerste

plaats allen dien opgang, dien het werk gemaakt heeft en noodwendig moest maken: het verdiende dien.

Maar indien wy nu het Dichtstuk in zich-zelve beschouwen, wat kan, wat moet ik er dan van getuigen? Dit laat zich niet zoo gemaklijk met niet meer dan drie woorden afdoen; maar vereischt eene ontwikkeling en onderscheiding der deelen, die den Dichter uitmaken. Ik zeg, die den Dichter uitmaken: want een Dichtstuk zou door stof en inhoud belangrijk en zelfs aantreklijk kunnen zijn, en echter als Dichtstuk vrij slecht; en de Dichter dus een bekwaam, kundig, en verstandig Schrijver, zonder Dichterlijke bekwaamheden zijn kunnen.

Het eerst in het oog vallende dezer Poëetische deelen, en voor 't Algemeen, dat by de lezing eens Dichtstuks juist geen Filozofisch begrip van de Dichtkunst en 't geen zy vereischen mag, ja, zeer zelden de geestgesteldheid om het eenige schoon dat er in zijn mag, te smaken, meêbrengt, misschien wel altijd het voornaamste, is zeker de Versificatie, in den ruimen zin, waarin wy er het werktuiglijke van den stijl, de taal, en de maat, onder betrekken; en het is deze waarvan wy dan ook het eerst spreken zullen. — Taal en versificatie heb ik in mijne Voorrede aangemerkt, dat in l'Homme des Champs zuiver, schoon, welluidend, keurig, en over 't geheel genomen uitmuntend zijn. Zie daar een groot Voorrecht in alle Dichtstuk; in 't byzonder in zulk een, waar de aart van de stof geene hooge Dichterlijke vlucht toelaat, of ten minste niet te verwachten geeft, en waar de eenvoudige en gematigde stroom en afloop van het gezang den Lezer in geene verrukkingen weg zal sleepen, die hem onvolmaaktheden in dit vak verduisteren kunnen of doen vergeten. Dit voorrecht zeker bezit het Fransche Dichtstuk in zoo hoog een graad, dat het aan geen ander, my bekend, er in toegeeft: terwijl tevens de buigzaamheid van des Schrijvers stijl, anders niet zoo geheel voorbeeldig in alles, doch over 't geheel, Dichterlijk, allen lof, en wat meer is dan lof, alle navolging, waardig is. 'k Voeg hier by, de gelukkige vatbaarheid der Franschen, zoo om kleinigheden (in deze stoffe dikwijls van geen gering aanbelang) op eene niet ongevallige wijze uit te drukken,

als om ledigheden van zin en gedachten onder de uitdrukking te verbergen: bovenal, 't geen een punt van zeer groot gewicht is, iets van den geest der Ouden in de voorstelling van sommige beelden, door herhaalde lezing en navolging hunner schriften verkregen. Des Schrijvers Dichtstuk heeft dus ook eene niet bloot betreklijke, maar wezenlijke en volstrekte verdienste in de uiterlijke deelen. Verdienste, die er niemand zonder onrechtvaardigheid aan betwisten kan, en waar ik voor my, hoogen prijs op stel.

Maar wat eigenlijke Dichtergenie betreft: Dichterlijke, of zelfs Wijsgeerige omvatting van 't onderwerp; verdeeling; uitvoering; volheid van denkbeelden; juistheid in de keus van het geen men gebruiken en het geen men onderdrukken kon; juistheid in de plaatsing en aanwending van het geen men verkoos te gebruiken? — In deze opzichten is het stuk schriklijk misgedeeld: en ik geloof zelfs, dat niemand het oplettend lezen kan, zonder er het gebrek aan schikking en keus, en de armoê aan gedachten, die er van het eene einde tot het andere in heerscht, op te merken. De Eerste en Vierde Zang in 't byzonder zijn leêg, schoon beide vrij wat behelzende, dat er, naar alle gronden van Oordeelkunde, niet in te pas kwam. De Derde is 't, ondanks de menigte der op één gehoopte stoffe, door 't gebrek, van geen genoegzaam verband in die stoffe gebracht te hebben; door 't welke de eenheid verloren gaat, en ieder brok op zich-zelf staande, het geheel in een staat van naaktheid laat, die den geest niet bevredigt. Ten eenenmaal ontbloot van Dichterlijke overgangen, worden de afdeelingen, in plaats van natuurlijk uit elkander voort te spruiten, dikwijls met een aanstotelijk Maar, Ook, Nog, enz. samengeknoopt, dikwijls los en plomp aan één gehaakt, of wildelijk malkaâr [illegible] na gesmeten, met zichtbare moeite om de wending [illegible] aangevangen rede gaande te houden. Aan Dichter- [illegible] der eens [illegible] ing, aan verziering (dat is, verdichting) ontlijke verbeel[illegible]: en in plaats van dit, wordt men op breekt het gehee[illegible]lk bekende geschiedenisjens onthaald. oudbakken en [illegible] Of, waagt de Autheur zich eens aan een eigen zoogenaamd Epizode, 't is het ongelukkigste ding van de wareld. En, het geen nog meer dan dit alles zegt, ondanks al het sen-

timenteele daar de Schrijver zijn Dichtstuk meê heeft willen doorzaaien, ware tederheid en gevoel zijn er vreemd in. Ja, zoodanig vreemd, dat waar hy ze er zeer enkeld in heeft willen brengen, het hart zich tegen zijne schilderingen verzet. Zeker, zoo het waar is, dat de gevoeligheid van hart alleen den Dichter maakt, geene verdienste in eenig ander punt, zelfs niet de rijkste Dichterlijke verbeelding, kan een zoodanig gebrek vergoeden. Neem der Non hare kuischheid, den Held zijnen moed, en den Dichter de tederheid van hart af, en zie dan wat er overblijft! Ik zwijg van gebrek aan smaak en aan besef van welvoeglijkheid, die den Dichter, zoo hy Dichter, dat is verlicht aanbidder van 't schoone is, niet natuurlijk eigen, niet verkregen, maar in 't weefsel van zijn hart ingeschapen moet zijn. Mijne Aanteekeningen merken twee of drie plaatsen op, waar dit gebrek aanstotelijkst doorsteekt, maar het stuk heeft er velen, die in dit opzicht niet of weinig beter zijn.

Van het zichtbaar weifelen des Autheurs tusschen twee Polityke partijen, welke hy beide te vriend wenscht te houden, 't geen hem alle stoutheid ontneemt, behoef ik niet te gewagen; even weinig als van zijne in 't Dichtstuk gebrachte verbasterde Godsdienstgevoelens. Dit behoort tot de Dichterlijke hoedanigheden des Dichtstuks niet, schoon het er, zoowel als eene zekere kleinheid van denken, die hier en daar zich verraadt, aanmerklijk op invloeit. Ik zwijg desgelijks van de eindelooze Navolgingen van Nieuwere Dichteren, Engelsche en andere (want in de Aanteekeningen worden zy alle niet aangehaald); waren zy slechts altijd even goed aangebracht. Men kan gebrek aan oorspronklijkheid hebben, en toch ware Dichterlijke verdienste. Maar ik kan niet nalaten, by het aangevoerde nog de opmerking te vestigen op het doorgaand gebrek aan warmte, dat alomme in het Dichtstuk zijne uitwerksels ten toon spreidt en de verzen doet voorkomen, als het een na het ander gesmeed, en nooit, als in eens gedacht en uit vollen boezem afgestroomd. Aan welk gebrek ik ook het kwijnende van zijne verhalen toeschrijve, die, gelukkig, zeer kort zijn, maar, ondanks hun kortheid, vervelend en slaperig.

Vraagt men my intusschen, wat ik, zoo te onvreden met

des Schrijvers behandeling, dan begeeren zou, dat hy van zijn Dichtstuk gemaakt hadde? Ik andwoorde, wat een Dichterlijke geest, van zijn onderwerp vervuld, en van ware Dichtvervoering bevangen, er van maken zou. Men leze een half boek van Antonides IJstroom (onderwerp van beschrijvenden aart, en vrij magerder, dan het Landleven in zijn grooten omvang, zoo als de Autheur het zich voorstelde), en zie, hoe vol van gedachten, van beelden, van Epizoden, van alles wat den Dichter kenteekent, zijn zang is; hoe rijk, hoe overvloedig, hoe onuitputtelijk de stof in zijne behandeling wordt; hoe stout en hoe treffend zijn toon is. Maar Antonides, met al zijn gebreken, die niemand minder dan ik, zal verdedigen, was Dichter, en teekent zich als zoodanig: en men zal, waar men hem opslaat, de disjecti membra poëtae van Horatius vinden; daar Delille een schoon, een uitmuntend Versificateur, en niet dan een zeer middelmatig Dichter is. Zie daar mijn onpartijdig en onbewimpeld oordeel!

POEZY.

4 deelen.— Te Amsterdam, by JOHANNES ALLART, 1803. [Tweede druk in 2 deelen kl. 8° te Rotterdam, by J. IMMERZEEL JR., 1822.]

INHOUD VAN HET EERSTE DEEL: †

Lentemorgen; naar het Deensch van Tullin. — Genoegen. — Karthon, Gezang van Ossiaan. — Kalthon, Gezang van Ossiaan. — * De Kruisdood. De vier Jaargetijden. Lente, Zomer, Herfst, Winter. — * De Omarming. Koning Karel de Eerste van Grootbrittannie, in zijne gevangenis, op Carisbrookcastle. — Het Echtgeluk. — * Beandwoording. — * Het genoegen. — Op eens kindtjens afsterven. — * Filusa aan Eulogeet. — * Arria en Petus. — * De jongeling; naar het Hoogduitsch. — * De aalmoes. — Weldoen; uit het Turksch. — * Echte liefde.

[† De verzen van Vrouwe K. W. BILDERDIJK, of anderen, in dezen Bondel opgenomen, zijn met een * aangeduid].

INHOUD VAN HET TWEEDE DEEL:

* Alonzo aan Klara. — * Klara aan Alonzo. — * Leonore, Romance, 't Hoogduitsch van Burger vrij nagevolgd. — * Aan mijn kind, by zijns vaders afscheid. — * De Schaapjens; vrije Navolging van Mme Deshoulières. — * Zaïde en Almanzor, Romace. — Des minnaars geest, oude Engelsche Romance. — * Mollys droom, Romance. — Echte liefde, Zangstukjen. — Houwelycx-prent door Jacob Cats. — * Het geluk. Jonker Brand van Wijk, Child Waters gevolgd. — * Elmire, Romance. — Het nachtspook. — Aan Jonkvrouwe *****, by het overhandigen van haar wapenzegel. — Aan Mevrouw *****, op haren geboortedag, die ook de mijne was. — Geboortegroet, met een papieren bloempot. Aan mijne vrienden. — Grootheid. — * Het neêrgeslagen roosjen. — Mijne eenige. — Tranen. — * Lijkklacht. — * Op een dorrend blad, door den wind in mijn boezem geschud. — * Aan de bijen; uit het Hoogduitsch. — Elianes jaarfeest. — Het roosjen. — De wijnstok, Allegorie. Les, naar Chaucer. — Dichter Fop. — Rijkdom. — De ondervinding der dwazen.

INHOUD VAN HET DERDE DEEL:

* Aan Celia. — * De Indiaansche maagd, uit het Engelsch. — * Gebed. Aan mijne Filumene, op haar geboortefeest. — Zy. — Geboortegroet. — By 't verlies eens kinds, aan mijne Egade. — * By 't afsterven van mijn zoontjen, nog geen tien maanden oud. — * Onheelbre smarte. — * Afscheid aan het graf van mijn kind. — * Aan Alinde; uit het Engelsch. — * Afscheid. — * By het ziekbed eens dierbaren vriends. — Aan mijne Filumene, ter harer verjaring. — * Elvire, Romance. — * Nancy en Walter, Romance. — Nachtwandeling. — * Moederlijk genoegen. — * Moederlijke zucht. — * Aan mijnen Geliefde, op Nieuwjaarsdag, 1801. * Het wederzien. — * Gevoeligheid. — * Aan mijne Zuster, by de dood van haar Kind. — Aan mijne dierbaarste, op haren verjaardag — * Andwoord, tot mijns Egaas verjaring. — * Aan mijnen Gemaal. — * Aan mijnen Gemaal, by onze hereeniging in Brunswijk. — * Vertroosting in droefgeestige oogenblikken; aan mijn Gemaal. — * Graaf Lauzune, Romance, Blumauers Hoogduitsch vrij gevolgd. — Justus woordgever.

INHOUD VAN HET VIERDE DEEL:

* Het Mededogen. — * Mozes in het biezen korfjen, Romance. — * Aandoeningen by het ziekbed mijns Gemaals. — * Het afsterven van ons jongste dochtertjen. — * By mijns Egaas afzijn. — * De hoop. — * Aan mijnen Ega, op zijn vijftigste verjaren. — By 't graf mijner kinderen. — * De Lente, aan mijn zoontjen. — * Hulla, Romance. (Tegenzang op Alexis in de "Mengelingen") — * Avondzang, voor mijn zoontjen. — * Op de dood van ons jongste zoontjen. — * De opstanding. — * Aan mijn zuigeling. — Afscheid, by mijn bestemd vertrek uit het kortbezochte Vaderland, naar Kazan. — Uit Leyden, aan mijne Ega, nog in Brunswijk zijnde, op haren Verjaardag. — Aan God. — Aan Cats. — Trouw. — Neanthus. Aan een hedendaagsch stroomdichter op zijne verzen. Fabel. naar het Spaansch van Yriarte. — Aan den Dichter van eenen welkomstgroet, by mijn te rug keeren in 't vaderland. — In den vriendenrol van den Heere en Mr. K. F. F. Pestel. — Aan mijne Egade, met een gouden Borst-uurwerkjen. — Aan de zelfde, met een paar Oorringen. — Rust; Horatius nageschetst.

AAN DEN LEZER.

Ieder taal heeft haar byzonder schoon en onschoon. Ons Hollandsch heeft het ongeluk van, in welk land van de Wareld men koomt, in den klank van het daaglijksch gesprek niet te gevallen; maar nergens heb ik ooit een Neêrduitsch vers voorgelezen, of men was verrukt over de welluidendheid, en erkende dat de Landtaal daar niet tegen op mocht. En dit is my niet by eene enkele, maar by vier verschillende Natien, niet by eenige weinige, maar by alle lieden van smaak en van onbevooroordeelde liefhebbery voor de schoonheid en melody, overal en standhoudend, voorgekomen. Voorname Dichters van verscheiden Landen deden onze Poëzy die gerechtigheid wedervaren: maar zy, die door de Natuur met de meeste gevoeligheid voor de melody gestemd is, de Schoone kunne in 't byzonder, heeft zich my altijd voor dit voorrecht onzer Moederspraak hoogstaandoenlijk getoond; en een Neêrduitsch vers, half verstaan, (zelfs somtijds een Latijnsche Strofe, op de Neêrduitsche wijs uitgesproken) heeft nooit gefaald, werking op haar te doen. Ja, ik mag zeggen, dat ik door deze ondervinding geleerd, nu eerst recht in het gevoelen treê van den braven en schranderen van Effen, wanneer hy, in zijnen Hollandschen Spectator, onze Nederduitsche Versificatie de kracht toeschrijft van ook 't onverstaanbare, en het geen het verstand aanstoot geeft, niet alleen te doen dulden, maar zelfs met behagen en deelneming te doen aanhooren. Geen wonder dan ook, indien hier of daar eene enkele Genie, geboren om 't schoon te gevoelen, te scheppen, en voort te brengen, door zich op het Neêrduitsch te leggen, en Neêrduitsche verzen te lezen, allengskens van de Engelsche of andere Poëzy tot de Neêrduitsche is overgegaan, en, onder mijn oog en geleide, gaven, die, zonder dat, voor ons verloren geweest waren en aan een vreemd Land behoorden, aan onze versificatie geheiligd heeft. Het getal der zulken is zeker niet groot; maar hoe kleen ook, strekt het my tot een van de streelendste genoegens, zoo door mijne Vader-

landsche zucht, als door een gepaste aanleiding, onderwijs, en beschaving, op deze wijze de grenzen van den Hollandschen Pindus (waarvan geen Besluit eener Vergadering my heeft kunnen verbannen of uitsluiten) te hebben verwijderd en uitgezet. En het is my een nieuw vermaak, eenige dezer op uitheemschen bodem gegroeide Hollandsche bloemen mijnen Landgenooten in dezen bondel te mogen aanbieden. Schonk ik in de twee Deeltjens mijner Mengelpoëzy (voor geruimen tijd by de Weduwe DÓLL in het licht gekomen) verscheidene voorbeelden uit mijne in Uitheemsche streken gegevene Dichtkunstlessen, het kan niet geheel ongepast zijn, dat zy door een deel der Gewrochten gevolgd worden, die door deze mijn lessen veroorzaakt zijn, en waarin zekerlijk een geest doorstraalt, die in den leerling den meester doet kennen. Zoo ten minste is het oordeel der genen, die nevens my deze stukken gezien en ter uitgave bestemd hebben; en ik vrees niet, dat het Algemeen dit ons oordeel zal wraken. Zoo veel ook is zeker, dat ik onder velen dier verzen niet slechts, als Vondel van die van Antonides zeide, mijnen naam zoude durven zetten; maar dat ik, met al mijne tegenwoordige koelheid, verscheiden daar van zoude wenschen gemaakt te hebben, indien niet de roem van den leerling den meester gelijkelijk vereerde, en allermeest dan, als hy dezen te boven streeft. Ik sta toe, dat byzondre betrekkingen my voor deze en gene dezer Dichtstukken niet geheel onverschillig laten, en my met meer warmte misschien het voortreflijke aangrijpen, en de schoonheden smaken doen, waar zy van vervuld zijn; maar dat ik den Lezer (ik zwijg van met geestdrift en enthusiasmus) zou aanbieden het geen het niet waardig waar, of het geen mannen van kunde en smaak als onwaardig zouden kunnen verwerpen, dit laat noch mijne overtuiging, noch het met het mijne eenstemmige oordeel van andere in Dichtkunst en Letteren ervarene lieden, my toe, onder de mogelijkheden te stellen.

Het is dus met de volmaaktste vrijmoedigheid, dat ik de post van Uitgever dezer Gedichten op my neme, en my der Kunstlievende Wareld daar voor aansprakelijk stelle. Maar men heeft gewild, dat ik niet Uitgever zijn zoude, maar mijn deel in den Bondel hebben. Ik geef

dus te gelijk van mijn eigen arbeid, voor welken ik my met het zelfde onthaal durf vleien, dat aan de twee Deelen mijner Mengelpoëzye bewezen is. Want, ik ontveinze het niet aan mijn Lezers, indien al (het geen ik te wel, te volkomen gevoele, om het niet openbaar te erkennen) de blakende Zomerwarmte des levens ook voor mijnen geest lang voorby is, ook de schrale Natijd des Jaars is somwijlen welkom, en niet zelden wordt het geen slechts een koel voor lief nemen verdiende, met een soort van verrukking aanvaard, alleenlijk om dat men 't niet meer verwachtte, en 't denkbeeld van wellicht het laatste te zijn, er een zeker belang voor inboezemt.

"Si des beaux jours naissans on chérit les prémices,
"Les beaux jours expirans ont aussi leurs délices.
"Dans l' Automme ces bois, ces soleils palissans,
"Intéressent notre âme en attristant nos sens.

— — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — —

"On revoit ses beaux jours avec ce vif transport
"Qu'inspire un tendre ami, dont on pleuroit la mort.
"Leur départ, quoique triste, à jouir nous invite:
"Ce sont les doux adieux d' un ami qui nous quitte;
"Chaque instant qu'il accorde, on aime à le saisir,
"Et le regret lui-même augmente le plaisir. [1]

Ik dank niet te min mijne goedgunstige Landgenooten voor deze hunne toegevendheid: want ô! welk een tusschenstand er is tusschen

— "dien geest, nu lang vervlogen,
"Die vlam, in smeulende asch vergaan,
"Die me eens, voor de op mijn jeugd in gunst gevestigde oogen,
"Van 's Jonglings stoutheid opgetogen,
"Het Lesbisch zangspoor in deed slaan:

"Die me, onder 't blij' viktoriestemmen,
"Met Oostersch Dichtvuur toegereed,
"Het schichtig Hoefbronros betemmen,
"Bestijgen, en beheerschen deed!" [2]

---

[1] l' Homme des Champs, Ch. I.

[2] De achtste Maart in Londen.

en de flaauwe overblijfsels van

— "mijn uitgeblaakten tonder,
Die eens zijn tijd van glimmen had,"

dit gevoelt niemand beter dan ik-zelf. Ook is mijne bezorgdheid in de keuze van het gene ik aanbiede, zekerlijk des te grooter.

By het opdisschen van Gerechten als den Dichterlijken brief van Alonzo aan Klara, van Klara aan Alonzo, de Zaïde en Almanzor, de Elvire, de Arria en Petus, 't Genoegen, enz. stukken, die alle kenners erkennen zullen verr' boven mijn lof te zijn, schroom ik van mijn eigen arbeid te spreken. Ik kan nogthands niet voorby, op het Dichtstuk, waarmeê mijne Verzameling aanvangt, 's Lezers aandacht byzonder te vestigen. Ik geve 't (gelijk het is) als een Navolging ten Proeve van Deensche Poëzy; en wel, Poëzy van den zelfden Dichter, van wien de Heer Doornik voorheen in de Dichterlijke Handschriften by Uylenbroek eene Vertaling gegeven heeft in De Zeevaart. De verdiensten dezes Vertalers, mijn ouden Kunstvriend, recht doende, meen ik te mogen opmerken, dat er beter, gekuischter, en aandoenlijker stukken van den waarlijk grooten Tullin in het licht zijn, dan 't evengenoemde, schoon een Prijsvers; en ik zal my gelukkig achten, zoo ik in de Navolging, die ik hier van een ander stuk van hem geve, iets mag toebrengen, om en hem, en de Dichtkunst der Denen, die ik wenschte dat meer bekend ware, in gunstiger dag te stellen, dan mooglijk tot heden geschied is. Het Deensch-zelf is een Taaltak, die aan onze Letterkundigen geenszins onverschillig mag zijn, en der moeite overwaardig, dat men er zich op toelegge. Mijne Vertaling is vrij, en, ik hope, zoo los, als men vorderen kan om geheel ongedwongen te zijn en een geest van oorspronklijkheid uit te ademen, zonder welke geen Dichtstuk, hoe getrouw en naauwkeurig ook, immer behagen kan: ook heb ik er op mijne wijze een slot aan gegeven, daar de Deensche Dichter het tot een gants ander einde gevoerd had. Ik beschouw het oorspronklijke als een meesterstuk van dat soort van Poëzy, dat de Engelsche

descriptive Poetry noemen, en waarmeê zy hoofdzakelijk ophebben. Zeker, weet ik niet, ooit een voorbeeld in eenige taal ontmoet te hebben, het geen in dat vak, naar mijn smaak zoo volkomen was. Gaarne zou ik mijnen Lezer de gronden, waarop dit mijn gevoelen gevestigd is, meêdeelen, maar ik zou dan de perken eener Voorrede te buiten gaan; en wellicht zal ik eenmaal gelegenheid hebben, zoo de Hemel my leven, geheugen, en krachten spaart, om mijn Landaart ten aanzien van smaak en Dichtkunde mijn byzondere begrippen te kunnen meêdeelen, die, indien ze niet algemeen zijn, ten minste niet zonder beproeving zijn aangenomen. Dan dit is in 's Hemels hand, en zoo ik in dit jammerlijk Pontus moet omkomen, ook dit zal zich kunnen getroosten, die het leven verlaten kan in bewustheid, dat gelegenheid, maar niet lust, om in alles wat hy vermocht, door leer en door voorbeeld nuttig te zijn, hem ontbroken heeft.

Zonder met dezen Lentemorgen te worstelen, heb ik my verbeeld in gants anderen trant eenen Lente-, en Zomer-, en Herfst-, en Winterzang te kunnen plaatsen, die ik geve voor 't geen men ze vinden zal en niet hooger. Even het zelfde doe ik met de overige stukjens, zonder uitzondering, daar ik geene op zulk een byzonderen prijs stelle, dat ik 't oordeel der kundigen daarop zou willen vooruitloopen. Het zijn meestal, en wat zegge ik, meestal? het zijn alle, stukjens van uitspanning, maar van iemand, wiens hart dikwijls noodig heeft zich te ontlasten, en die zich niet zet om een Dichtstuk te maken, maar alleen het gevoel dat hem overweldigt, in de maat die de hartstocht hervoortbrengt, tracht uit te storten, zonder, of op den smaak van de genen, die 't eenmaal onder 't oog zullen krijgen, of op eene erbarmlijke lof voor zijn verzen te denken.

Si natura negat, facit indignatio versum, zeide eens de Romeinsche Hekeldichter. By my is het geen verontwaardiging, die zoo veel ik my kan herinneren, my ooit Lier of Dichtpen in de hand heeft gegeven; maar het is volheid van liefde, van goedwilligheid, van gevoel van bestemming, die, waar ik ooit zong, my het hart deden overvloeien: en van daar, dat geen bijtend Schimpdicht my ooit een vijand heeft kunnen verwekken, en dat ik, met een hart,

ter vergeving vaardig, gelijk het vergeving verlangt, ook aan mijne sterkste beleedigers nooit iets van mijn pen te vreezen gaf. — Doch dat mijne werken hier spreken, die, vrolijk of ernstig, mijn gemoed nooit geweld gedaan hebben, dat, den plicht onverbreeklijk toegedaan, zich noch wraak, noch verdediging tegen wat men in 't blinde van my oordeelde, veroorloofde, en zich, ondanks schijn en laster (dank zij den genadigen Hemel!) tot dus verr' gelijk bleef.

"Aan God en de eer getrouw, eenstemmig met zich-zelven,
"En trefloos hoe de storm op 't schuddende aardrijk loeit."

In mijn laatsten Bondel heeft men etlijke oude Romances, zoo Schotsche als Engelsche en andere, met genoegen ontfangen. Ik voeg er hier nog een by, naar de oude, Child Waters, gevolgd, welke altijd belang heeft ingeboezemd en gelegenheid tot meer dan eene Fransche Nabootsing gegeven. 's Minnaars geest is een tweede, die ik slechts vertaald heb, om dat het oorspronglijk de geboorte gegeven heeft aan een ander Stukjen van de hand eener Dichteresse, die wel verr' het meeste tot de Verzameling heeft bygebracht; hier, onder den naam van Mollys Droom, ingerukt. Van mijne twee Navolgingen van Ossiaan, die men hier wederom vinden zal, behoef ik niets te zeggen, ten zij dat het wel de laatste zijn zullen, die men van my te wachten heeft. Die de eenvormigheid, in dezen Dichter heerschende, kent, zal my wettigen, dat ik 't in het overbrengen zijner Gezangen by eene Proeve berusten laat: en ook die genen, by wie zijne schoonheden op een zeer hoogen prijs staan (ik zelf waardeere ze hoog) zullen, ik vlei my des, met die Proeve en de keus die ik daarin gedaan heb, zich te vreden houden. Volgens my is Ossiaan een volkomen Commentarie op de woorden van Plinius: "Invenire praeclarè et enuntiare magnificè "interdum etiam Barbari solent; disponere aptè et "figurare varié, nisi Eruditis negatum est."

Ik heb mijne Stukjens alle met de Letter B. onderscheiden; die van eene andere hand, met verschillende teekens, doch wier onderscheid juist niet een verschil van personen te kennen geeft. Onder deze zijn weinige navolgingen, als de Schaapjens, na Mme Deshoulières, Graaf Lauzune,

na Blumauer, Leonore, na Burger, en wellicht nog een paar. Doch de overigen zijn oorspronklijk; en ook zelfs de Navolgingen zijn op eene wijze behandeld, die den roem van oorspronklijkheid daaraan toeëigent. Zoo niet alle een gelijke maat van volkomenheid van versificatie hebben, men zegge my, waar men zelfs in ons Vaderland, tegenwoordig twee Dichters aanwijzen kan, die in kracht, toon, vloeibaarheid, en welluidendheid met elkander gelijk staan, en waarvan niet de een voor den ander in een dezer volkomenheden onder doet. Doch indien alle die Stukjens en Liefde en tederheid ademen, indien er reine Godvrucht en Christendom in doorblinkt, ô zoo schilderen zy het beminnelijk hart, waar ze uit voortgevloeid zijn, en dat, van beginsels doordrongen, boven wareld en toeval verheven, alleen voor zich-zelf en den Leermeester heeft durven zingen, van wien het die tonen ontleend heeft; en de achting van rechtschapen braven, en ware Kunstkundigen, door een stout verachten van den grooten hoop onzes tijds, dorst verdienen.

Openbare rekenschap te geven van de gelegenheden, waarby deze of gene der Stukjens, zoo van my als van anderen, ontstaan zijn, vordert niemands belang. Zoo de zonderlinge lotgevallen mijner uitlandigheid 't Algemeen van belang waren, ik zou ze nogthands onderdrukken, en wat eenmaal my waard was, ontzien te bezwalken: doch wie is, in dezen mijn toestand, zonder huis, zonder woonplaats, mijn Rechter, dan God?

Het onthaal, dat dezen Bondel verbeidt, zal van onzen openlijken voortgang in dit Letterperk beslissen. Wat my betreft, die met den voortreflijken Boëtius, als hem alles, (echter geen geliefde, maar trouwlooze Egade,) ontviel, van de Zanggodinnen zeggen mag:

Has saltem nullus potuit pervincere terror
Ne nostrum comites persequerentur iter;
Gloria felicis olim, viridisque Juventae,
Solantur moesti nunc mea fata Senis:

't zou onbarmhartig zijn, my haren omgang en invloed, hoe weinig beteekenend die dan ook geoordeeld mocht worden, te willen ontzeggen; maar gaarne zal ik nu voortaan de

Wareld verschoonen, van 't geen zy betoonen mocht te verwerpen.

't Geen tot dus verre in 't algemeen van de Stukjens dezer Verzameling gezegd is, is geenzins toepasselijk op het Dichtstukjen, het Geluk. Van eene hand, die my, buiten de vereerende vriendschap, welke zy my wel heeft willen aanbieden, voor het overige geheel vreemd is, en van wie men my de eer heeft aangedaan, eenige Stukjens, in Holland verspreid, voor de mijnen te houden, verwacht ik er eene onbepaalde goedkeuring voor, maar waarin ik volstrekt geen verder of ander deel heb, dan als Uitgever. 's Mans zedigheid, ongewoon als Schrijver te brallen, of zich den Poëtischen eerlauwrier aan te matigen, waar hy hooger recht op bezit dan velen, die er zich op verheffen, verkiest in de naamloosheid van dezen Bondel te schuilen, en 't oordeel der Lezeren onbelemmerd te ervaren. — Voor 't overige, mijne Lezers, wat rest my, dan, ten slotte dezer Voorrede, U mooglijk het jongste VAARWEL toe te roepen? Zoo zij het!

Vivite felices! memores et vivite nostri,
Sive erimus, seu nos fata fuisse velint!

* * *

Dus verre schreef ik reeds voor meer dan twee Jaren. Intusschen heeft deze Bondel nog een kleine vermeerdering ondergaan, als de Jaartallen onder de Stukjens kunnen uitwijzen. Maar de vermindering mijner vermogens heeft in dien tusschentijd, door gedurige ziekten, die ik aan den hoogstschadelijken invloed van dezen Luchtstreek dank wete, zoodanigerwijze toegenomen, dat dit hoogstwaarschijnlijk wel de laatste reize is, dat ik mijne Landgenooten in een Voorrede toespreke. Wie derhalve kan het my misduiden, indien ik hier uitstorte, alles wat my in betrekking als Dichter en Uitgever mijner Dichtwerken (want in geene andere hoedanigheid spreek ik hier) op het hart ligt? Ik gevoel, hoe onaangenaam het is voor de Uitgeefster mijner Mengelpoëzy, die er zeker even zeer onschuldig en bloot lijdelijk in is als ik-zelf, wanneer ik my in het openbaar van de menigte der Drukfeilen beklage, die my in de twee

Deelen van dien Bondel aan my-zelven onkenbaar maken: maar ik ben aan my-zelven, aan de Nederduitsche Taal en Dichtkunst verschuldigd, dat ik dit punt niet met stilzwijgen onderdrukke. Wanneer men my Nova Zembla tot een berg doet maken, eenen vloed licht toeschrijven, van den weêrgalm van stralen spreken, en dergelijke meer, zal de onvooringenomen Lezer het juist den Schrijver niet licht als misslagen aanrekenen: Wanneer men verschillende Stukken uit afschriften van verschillende handen en van verschillenden tijd overneemt, zonder de spelling eenparig te maken, en het eene afschrift uit het andere te verbeteren, zal de in het oog loopende ongelijkheid den Schrijver even weinig geweten worden: Maar wanneer 's Letterzetters onachtzaamheid, van een eigenaartig en in de rede noodwendig Epitheton een onlijdelijk stopwoord maakt, dat ik zeker niet heb kunnen plaatsen, en dat ieder tegen de borst moet stooten, maar dat (ongelukkig) het ware woord, dat er staan moest, niet aan den Lezer herroepen kan, zie daar geene ontsiering maar eene wezendlijke schennis, die een Dichter moet grieven, en waar 't Algemeen eenig belang by heeft. En wanneer men op gelijke wijze mijne spelling (in dit opzicht zeer naauwkeurig) altijd en overal zonder onderscheid verbastert, door de IJ te stellen, waar ik, met de Nederlandsche Maatschappy van Letterkunde of uit eigen inzicht, volstandig en zonder de minste ongelijkheid, Y zet, zoo kan ik er ook niet gants onverschillig voor zijn. Vooral niet, wanneer dit zoo verr' gedreven wordt, dat ik zelfs in Grieksche namen die jammerlijke dubbele klinker voor de Y vinde. Ik bid dus mijnen Drukker, mijnen Drukproefverbeteraar, en, kan het iets helpen, ook mijn Letterzetter, my toch mijne eigen taal te laten spreken, zonder my vreemde gedachten, woorden, of spelling, op te dringen. En ik bid mijne Lezers, bezitters mijner Mengelpoëzy, in dat werk de zinstootendste feilen te willen verbeteren naar de Lijst, welke ik zal zorgen, dat daarvan gedrukt worde.

Ik moet te gevoeliger zijn op dit punt, daar 't noodwendig een ieder moet treffen, een zulke spelling te vinden in een der jongste werken van den genen, van wien men eene Neêrduitsche Spraakkunst verwachtte, en die onze Taal als

een regelmatig Systema, in alles op onwankelbare gronden steunende, aankondigde. Men verbeelde zich eenen Marktschreeuwer, die met een van tandpijn gezwollene koon en de knien in rood friesch gewonden, zijn geneesmiddelen tegen tand- en jichtpijnen uitvent! — Niet echter dat ik my thands in deze mijn zwakheid in staat kenne, om dat uitgebreid en omslachtig werk, waaraan ik zoo lang reeds gearbeid heb, ten einde te brengen. Neen, maar veellicht, zoo de Hemel my nog eenige maanden levens vergunt, zal ik wel een of ander vak daar uit afzonderen, dat my voorkoomt, onder de belangrijkste te behooren. Dus heb ik begonnen, het stuk der Geslachten uit den aart der Taal opgedolven, tot eene afgezonderde Verhandeling voor de Pers te bewerken; en dit zou misschien van iets anders gevolgd kunnen worden. Immers het ontbreekt my aan geen stof of opleg, zoo ik slechts tijd en krachten te baat had.

Mogelijk is het van nog vrij meer belang voor my, 't geen ik thands zeggen zal. Men heeft een klein Dichtstukjen van my gelezen in een voorlang reeds uitgekomen Dichtbondel, in welken het zeker misplaatst is. Misplaatst, zeg ik: want het pronkt er als een distelbloem onder de rozen. Ik bedoel het Stukjen, de Zomer betyteld, waaraan men een plaats ingeruimd heeft in de Dichterlijke Gedachtenbeelden, by de Weduw Dóll in het licht gegeven. Ik beklaag my hier niet van de eer, welke men my daarmede heeft willen aandoen, schoon ik my van de nabuurschap der Verzen beklagen mocht, tusschen welke 't mijne een slechte rol speelt: maar ik moet my beklagen van eene uitdrukking in de Voorrede der Uitgeveren, die ook my, als Vervaardiger van dat kleine Stukjen, tot een Kantiaan schijnt te maken. Die my kennen, weten het tegendeel, en schoon ik geen Kant met een Fichte verwarre; schoon ik Kant geene gevoelens toeschrijve, die (mits wel verstaan zijnde) een Christen niet zoude kunnen aannemen, schoon zelfs het destructif gedeelte van zijn Systema, by my groote verdiensten heeft (van het adstructive wacht ik my wel, het zelfde te zeggen, zoo wel als van elke byzonderheid in zijne gevoelens), zoo min ben ik Kantiaan, of genegen, hem als DEN VADER DER NIEUWE WIJSBEGEERTE, eene hulde te bewijzen, die

hy mooglijk niet dan aan de verwarring van denkbeelden in deze in der daad Onwijsgeerige dagen te danken heeft. Men heeft in den aanvang Descartes, men heeft Wolff, men heeft anderen, als gevaarlijk voor Godsdienst en Christendom aangemerkt, door eene bezorgdheid, in haar oorsprong misschien loflijk, maar, zeker, voorbarig. Voor my, die in alles wat Waarheid is, slechts éénen onbedrieglijken Leermeester kenne, gelijkelijk wars van vergoden als verdoemen, erken ik wat van Hem is, waar, by wien, en in wat vorm ik het vinde; en Kant is voor my niet, het geen hy of den Uitgeveren der evengemelde Dichtstukken, of zijnen bestrijderen is. Met één woord, ik ben geen Kantiaan, en ik acht het plicht, wie er my voor mocht houden, in het openbaar te verlichten; terwijl ik te gelijker tijd aanmerken moet, dat ik aan den Tytel even weinig deel als aan de Voorrede hebbe.

Nog iets, eer we een afscheid nemen, dat naar allen schijn van geen later gevolgd zal worden, mijn genegen Lezers! — Dat men met Lieden in mijne omstandigheden zonderling omspringt, weet ik by eene ondervinding van nu meer dan zeven jaren, en ik vind er ook niets bevreemdends meer in. Des niettegenstaande heb ik vreemd opgezien, wanneer my voor eenige maanden een Boekdeeltjen vertoond werd onder den tytel Oden en Gedichten van Bilderdijk. Een Tytel, op de uitgesleten en halfuitgeschrapte Tytelplaat van mijne Uitgave van de Geuzen, by Elwe, gesneden; gelijk ik er ook (tot mijn groote verwondering) de uitgesleten Vignetten uit die zelfde Geuzen, op nieuw in afgedrukt zag; tusschen welke en den inhoud dezer Verzen het echter eene buitengewone hersenfoltering kosten zou, de allergeringste betrekking uit te vinden. De Dichtstukjens echter zijn van my, en, als spelingen van vroeger jaren, ten tijde van mijn eerste huwelijk onder den tytel van Odilde by één gebracht, edoch niet volkomen. Op het slot van een der Stukjens (Verrukking genoemd) heb ik in de armen gevonden, in de plaats van in d'afgrond. Of er meer feilen van druk of afschrift in gevonden worden, zou ik niet durven verzekeren; doch dit is zeker, dat er verscheiden Stukken in ontbreken, die tot de Verzameling behooren.

Nog veel zoude ik moeten zeggen, indien ik besluiten kon, om hier in eene andere betrekking te spreken. Daar zijn er te veel, die my aan mijn Landgenooten verbinden, om zonder gevoelige aandoeningen de pen neêr te leggen. Doch de naauwste en tederste banden moeten eenmaal breken. — Vaartwel!

Brunswijk,
January 1803.

MENGELINGEN.

4 deelen, te Amsterdam, by JOHANNES ALLART, 1804.— [Tweede druk, in 2 banden, kl. 8°, te 's Gravenhage, by J. IMMERZEEL JR., 1828.]

INHOUD VAN HET EERSTE DEEL:

GEZANGEN VAN OSSIAAN: Kathlin. — Komala. — Oïna. — Kroma. Oithona. — ROMANCES: Graaf Floris de vierde. — Argine. — Arnold Beilaert. — LOSSE STUKKEN: De gevangene. — Vertrouwen. — De zucht eens Vaders. — Paris oordeel. — Polyfeem. — De veehoeders. — De kranke.

INHOUD VAN HET TWEEDE DEEL:

GEZANGEN VAN OSSIAAN: De krijg met Karos. — Lathmon. — LOSSE STUKKEN: Vorstenles. — Onbekommerdheid. — Vergenoegdheid.— Nagedachtenis van mijn zoontjen Ursinus. — Aan ***. — De kerker. — De verovering. — Aan Panarete. — Reisgroet. — Troostzang. — Aan Nisa. — Aan Wichilde. — Aan een' vriend. — Bruiloftszang. — Bruiloftszang. Bruiloftszang. — De nacht. — Dafnis. — Ahacha. — De lauwrier.

INHOUD VAN HET DERDE DEEL:

GEZANGEN VAN OSSIAAN: De dood van Kuthullijn. — De slag van Lora. — LOSSE STUKKEN: De arbeid. — De maaiers. — Herkules in de wieg. — Aan Mevrouw ***. — De onderwerping eens Christens. Eens grijzaarts waarneming. — Floris de vijfde. — Aan een verouderend meisjen. — Waarheid en schijn. — Aan mijne vrienden. — Karel de vijfde. — Uitboezeming. — Grafschrift. — Toewijding van mijne

Urzijn en Valentijn. — 't Geluk op aard. — Aan mijn' broeder. — Ten feestdisch van Mevrouwe ***. — Oldenbarneveld. — Huig de Groot. — In het stamboek eener Hollandsche dame. — In een' vriendenrol. — Op mijn afbeelding. — Ter verjaring van den Heere Schweickhardt. — Op mijne afbeelding. — Op mijn afbeeldsel. — Verjaargroet. — PROEVE VAN FABELEN: De opvoeding des leeuwenwelps. — De hond. — De akker en de dijk — De diamant by de boeren. — De vos en de hond. — De jonge hond. — De twee honden. — Het paard en de stalknecht. — De wolven. Het getuigenis van een' herdershond — De paauw en zijn vrienden. — De vogelen.

INHOUD VAN HET VIERDE DEEL:

De Poëzy. — Poëzy, Lierzang. — Leyden in verwoesting, Lierzang. — Ines de Castro, na Camoens vrij gevolgd. — Grootmoeders klacht, na Gijsbert Japix vrij gevolgd. — De smaad der huichelary. — Afscheid uit 's levens gastmaal. — Berusting. — Stervenszucht. — Mijmering. — Nietigheid. — Minerva. — MDCCLXXXIV. — Aan de Britten. — Aan Mr. R. J. Schimmelpenninck. — Op het afsterven van den Heere Dr. J. Verschuur. — Aan den Heer J. de Vries. — By den dood van mijn jongste zoontjen. — Aan mijn Egade. — Ter uitvaart van mijn jongste kind. — Ter geboorte van het zoontjen van den Heer J. de Vries. — Aan mijns broeders jonggeboren zoontjen. — Op des Konings afbeeldsel. — Aan Ds. J. W. Bussingh. — Mijn Buitenverblijf.

VOORREDE.

Tegen alle verwachting ontfangt ge, mijne Landgenooten, op nieuw eenige voortbrengsels mijner Dichtliefde. In mijnen verzwakten toestand, jaarlijks door nieuwe en altijd heviger ziektens uitgeput, en, dit oogenblik-zelf, door des Hemels goedheid als weêr uit het graf verrijzende, bied ik ze u aan als de laatste vrucht, die mijn Winter te wachten geeft; en zie hier mijn' Poëetischen loopbaan voleind! — Sedert byna dertig jaren, door uw stem en byval aangemoedigd, hoop ik voor dit jongste mijner Dichtoefeningen, geen onthaal, dan het geen de inschikkelijkheid voor den kwijnenden ouderdom, en de graâgte waar meê men eene lang vergaderde Zameling volledig maakt, mogen inboezemen. Het geen boven dit gaan mocht, zal ik een byzondre goedwilligheid dank weten.

Ik noem dezen kleinen Bondel met den naam van Mengelingen. Geen andere scheen my geschikt voor eene byeenvoeging van Dichtmaat en Proze, gelijk men hier vinden zal. Ook de laatste echter behoort hier t'huis, want ze is

werkelijk Poëzy. Het zijn naamlijk eenige weinige Fabelen van verschillende onderwerpen: vruchten der verbeelding, en dus, Dichtkunst. — Maar waarom deze Fabelen niet in 't kleed der Dichtmaat gestoken? — Lessing heeft dit alreeds lang voor my beandwoord; en, ondanks 't algemeen gebruik en vooroordeel, 'k geloof niet dat de eigenlijke Ezopische Fabel voor Poëetische sierlijkheid vatbaar is, zonder haar charakter te verliezen.

Men herinnert zich wat ik in de Voorrede mijner nu voor een jaar uitgegevene Poëzy heb gezegd omtrent Ossiaan (bladz. XIV.) [Dl. XV bladz. 91.] — Ik ben niet van gevoelen veranderd; maar zoo sterk aangezocht om ook de overige stukken dezes Dichters te geven, heb ik gemeend, aan mijn Landgenooten niet te moeten weigeren, het geen bleek hun vermaak te doen. Ik geef derhalve hier zijne overige kleine Gezangen, voor zoo verr' zy geheel en ongeschonden tot ons gekomen zijn; en ik vlei my, dat de uitvoering, waar in en mijn hart deel nam, en mijn geest zich vermaakt heeft, die der voorige Gezangen niet onwaardig is.

Maar waarom de kleine Gezangen-alleen, en niet de grootere die Macpherson met den naam van Heldendichten vereerd heeft? — By alle de schoonheden dezer laatsten dragen zy te veel merken van verloren en ingevlochten plaatsen, en is hun stijl te ongelijk, dan dat zy in een getrouwe Vertaling behagen zouden. Hy die ze mocht willen overbrengen, is verplicht, er Vrije Navolgingen van te maken, die met ons bestek, van 't Oorspronklijk op de hielen te treden, in geenen deel over een zouden stemmen.

Men heeft dus met dezen Bondel, den Ossiaan in zoo verre volkomen van my. Mijne Mengelpoëzy, by de Wed. Dóll, bevat den Krijg van Inisthona, de Darthula, de Karrikthura, de Gezangen van Zelma, en, Berrathon. — Mijne laatst uitgegeven Poëzy houdt den Kalthon, benevens den Karthon in. — En deze mijne Mengelingen voegen er den Kathlin, de Komala, de Oïna (by Macpherson Oïna-Morul), de Kroma, de Oithona, den Krijg met Karos (zoo hy Ossiaan toegeëigend mag worden, en niet

slechts eene oude Navolging van hem is), den Lathmon, den Dood van Kuthullin, en den Slag van Lora, by. Een' Wedzang van Schotsche Barden, by Macpherson ons behouden, heb ik niet oneigen geacht daar een plaats by te vergunnen, alhoewel Ossiaan, noch in Dichterlijken zwier, noch in innige waarde op verre na bykomende, baarblijklijk Eeuwen jonger en weinig meer dan een bloote zoogenaamde Bedelaarsdeken, uit lappen te samen gesteld.

Misschien merkt men op, dat ik hier en daar eigen namen gebruike, die van Macpherson eenigzins verschelen. In Macphersons uitdrukking dier eigen namen is zoo veel willekeurigs, en alles zich-zelve zoo ongelijk, dat men er dikwijls den oorspronklijken naam niet in vinden kan. Wie wraakt dus, zoo ik ergens mijne eigene Uitspraak van 't oorspronklijke of mijne eigen vorming verkieze? Dat ik echter hierin somwijlen, welluidendheidshalve, met vrijheid te werk ben gegaan is zeker. By voorbeeld, wanneer ik Oïna voor 't wanklinkende Oina, of Oina-Morul zegge. — Doch dit is eene zeldzaamheid, en die niemand van belang kan zijn, dan die Macpherson eene Authenticiteit als die der Vulgata bylegt.

Zoo veel van den Ossiaan, die aan 't hoofd der Verzameling staat! — Dan wat is het, dat ik mijnen Landgenooten nu wijders opdissche? — Behalven een paar Romances, welke veellicht niet de ongelukkigste zijn, waar in ik geslaagd ben, bestaat de rest van den Bondel (van de Fabelen is reeds gewag gemaakt) uit Losse Stukken (gelijk men 't gewoon is te noemen); dat is, uit Poëtische kleinigheden. — Deze zijn voortbrengsels van verschillende tijden, maar buiten enkele Navolgingen die daar onder doorlopen, alle ruim zoo veel uit het hart dan uit den geest gevloeid.

In deze kleinigheden echter zal men onder den tytel en vorm van Bruiloftszangen, drie Pindarische Oden vinden.— Ik zeg, Pindarische, want ik geloof er den geest en trant van Pindarus in te hebben geschetst. — Zoo veel naamlijk, als de soberheid onzes tijds, die de soort van dronkenschap, mag ik het dus uitdrukken, der aaloude Poëzy niet wel lijden zou kunnen, het toeliet. — Het charakteristyk van Pindarus is (naar mijn inzien) zijn Kunstgreep, om den

Lezer, of liever Hoorder, want alle Dichtstuk moet ondersteld worden gehoord, en niet van de kracht der levende stem en haar buigingen, beroofd te zijn; en voor alles, geen Lierzang: is (zeg ik) zijn' hoorder langs eenen hem eigenen slingerweg om te leiden; en dit is het, wat by dezen Dichter dien nevel van duisterheid schijnt te verwekken, waar in men niet zelden zich by hem verliest. De geest, aldus omgevoerd met een snelheid van opvolging van denkbeelden, waarop hy geen oog weet te houden, voelt zich meêsleepen, en weet niet waar? tracht, als in eene soort van duizeling en bedwelming, zich vast te houden, maar wordt ongewillig weggerukt: en, na het onderwerp uit het oog verloren, ja, als opgegeven te hebben, vindt hy zich onverhoeds (somtijds met een' sprong, dien wy niet zouden durven wagen) daar weder op t'huis gebracht. Te vergeefs pogen sommigen zijnen geest te vatten in het nabootsen van eenige uitdrukkingen, of het verwaarloozen van allen overgang. De uitdrukkingen moeten uit de taal waar in men schrijft, genomen worden, en uit geene andere; en dat Dichterlijke overgangen geenen Lierzang bederven, dit vleie ik my-zelven, in vroeger tijd met de daad bewezen te hebben. En nog minder zal men Pindarus uitdrukken met het in zijn Dichtmaat te zoeken, gelijk wy de Duitsche Dichters zien doen, die zeer groote dingen wanen verricht te hebben, wanneer zy, ondanks de weêrstrevigheid van hun Taaleigen en Dichtaart, hunne praalzieke woorden in de halsbrekende maat van een' oud' Poëet kosten dwingen, en, daar naar, hunne Oden voor Horatiaansch of Pindarisch uitventen. Het is met de Dichtmaat als met de uitdrukking. Zy moet der Taal, waar men in schrijft, eigen, en niet uit een vreemde ontleend zijn.

Ik vertrouw, dat wanneer men met dit inzicht, mijne vroegere Oden (by voorbeeld, de Kenschets onzer Voorvaderen, in der tijd by het Haagsche Kunstgenootschap bekroond) met oplettendheid nagaat, de toepassing van deze Waarneming daar reeds in gevonden zal worden: zoo veel naamlijk het methodique, in een stof die Verdeeling, en stuksgewijze behandeling der byzondere punten vereischte, onvermijdbaar, het toeliet. Hetzelfde zal men in mijnen Verjaarzang betracht vinden, die onder den Tytel van Ode

in het Eerste deel mijner Mengelpoëzy by de Wed. Dóll in het licht gegeven geplaatst is. — Veellicht echter zal de waarneming kennelijker gevonden worden in stukjens van kleiner bestek en omvang, als dezen. Men onderscheide er nogthands de verscheidenheid van oogmerk en omstandigheden in, die in alles, het geen wy doen of verrichten, bestemmen moeten. — Misschien zal het ook aan den Lezer niet ongevallig zijn, in deze Oden twee Dichtstukken van gelijke vorme en inhoud te vergelijken, waar van het een [1] in den eersten gloed der jeugd, het ander [2] in de kwijning des ouderdoms is voortgebracht, en welke de eerste en laatste der Bruiloftszangen zijn, die er ooit uit mijn pen zijn gevloeid of (ik durf zeggen) vloeien zullen. — Van den derden dezer Lierzangen behoef ik niet optemerken, dat de aanvang geheel naar dien van Pindarus aan Ergoteles van Himera is gevolgd, waar van ik eenmaal (ik weet niet waar?) een Vertaling gegeven heb; en waar van men eene andere door wijlen den Dichter Pieter van den Bosch in het Eerste deel der Werken van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leyden, geplaatst vindt. Ook is de geheele Ode min of meer naar dit voorbeeld ingericht.

Vertalingen of Navolgingen zal men, behalven den Ossiaan in dezen Bondel weinig ontmoeten. De Romance uit het Russisch mag naauwlijks dien naam dragen; de Argine, uit Warners oud Engelsch genomen, volgt meerder de leiding dan de uitdrukking of zelfs de gedachten: De Idyllen na Theocritus zijn naauwkeuriger, doch met die vrijheid gevolgd, die ik 't recht van den Dichter achte. Hetzelfde zij van den Kerker en de Verovering gezegd. De twee kleinigheden uit Martiaal en Ausonius verdienen hier naauwlijks gewag.

Van mijne enkele kleine Byschriften zal ik niets zeggen. De kennis der Geschiedenis, niet slechts onzes Vaderlands, maar in 't algemeen, in de Middeleeuwen, waar van zelfs die van later tijden afhangt, is tot nog (ik spreek niet van

---

[1] Het Eerste, van 1783. [2] Het Tweede, van 1801.

Geleerden die zich op dit vak toegelegd hebben, maar van het Publyk) zeer gebrekkig; op dat we niet zeggen, geheel vreemd en onbekend. Schrijvers zonder de minste kundigheid van het Leen- en Staatsrecht dier tijden, hebben alles in de Historie bedorven; alles verkeerd gezien en verkeerd moeten zien, en derhalve verkeerd voorgesteld; en de een den ander nageschreven: en er wierd een Herkulische arbeid vereischt, om dit Deel der Geschiedenis, met betrekking alleen tot ons Vaderland, te zuiveren. Valsche voorstellingen van gebeurtenissen zijn oneindig schadelijker voor de waarheid dan opzettelijke verdichtselen: en het is ongelooflijk hoe veel valsche begrippen (om van de Schriveriussen, de Douzaas, enz. en de daar uit geput hebbende later geschichtschrijvers onzes Lands niet te spreken) de eenige zoo vermaarde, zoo algemeen gelezen en geroemde Robertson verspreid heeft. Er behoort zoo veel toe, om daden en gebeurtenissen wel te vatten! Het is niet genoeg, met de oprechtheid van een' eerlijken Dagmaarschrijver, te zeggen, dit is gebeurd. Men moet doordringen, tot de oorzaken, waarom het gebeurd is, tot de redenen, waarom men niet slechts zoo gehandeld, maar zich gerechtigd gevonden heeft, zoo te handelen. En daar toe behoort meer Rechtsgeleerdheid, en meer Oudheidkennis, dan mooglijk alle moderne Geschichtboekers met elkander, bezeten hebben. — Voor my, van mijn vroegste Jeugd af bedacht om door eigen oogen te zien, en het my van God geschonken oordeel niet te onteeren, door het aan eenmaal aangenomen begrippen te onderwerpen; het moet niet verwonderen, zoo ik omtrent vele stukken der oude Geschiedenis anders denk dan gewoonlijk. Mijne alhier naar den leiddraad van Wagenaar gegeven Lessen in de Geschiedenis onzes Lands, hebben my sedert eenige jaren dit alles nog van nader by doen beschouwen, en eenmaal bekroop my de trek, om uit deze Lessen een korte beredeneerde Historie ten gebruik van mijn Landgenooten op te stellen. Doch de Voorwerpen, die mijn' geest bezig houden, zijn te menigvuldig, om nog dezen arbeid by den overigen last toe te voegen: en thands heb ik van het overschot des levens, dat God my op nieuw gespaard heeft, niets meer te verwachten. — Men passe het gezegde

slechts toe op de twee Byschriften, waar dit toe behoort, en alle verwondering, die zy anders verwekken mochten, zal ophouden. — Omtrent mijne denkwijze nopens Oldenbarnevelt en De Groot verwijze ik mijnen Lezer tot de Aanteekening (blz. 4) van mijn Buitenleven: [Dl. VI, bladz. 461.] waar meê, vertrouw ik, ieder redelijk mensch zich zal kunnen vereenigen, immers, te vreden houden.

Velen hebben verlangd, ook de Dichtstukjens die tot mijne Uitbanning uit mijn Vaderland een byzondere betrekking hebben, te kennen. Ik geefze hier onder de algemeene betyteling van Byzondere Stukjens.[1] — Wat zoude ik schroomen, by gematigde tijden, deze Gedenkstukjens mijner eerste droefheid onder 't oog mijner Landgenooten te brengen?

Wat mijne Fabelen betreft: ik heb er eene afzonderlijke Voorrede bygevoegd, waar toe ik my gedrage. [Dl. I, bladz. 492.]

Weinig, mijne Lezers, dacht ik, U weder in een Voorrede aantespreken. Het genoegen, van my langs dezen weg wederom voor een oogenblik als in mijn Vaderland te verplaatsen, is voor mijn hart te aandoenlijk om er op stil te staan. Laat ik U derhalve alleenlijk mijn vroeger VAARWEL hernieuwen, 't geen de Algoede Hemel niet gewild heeft dat het laatste zou zijn.

Sprokkelmaand, 1804.

---

1 "Bij de [oorspronklijke] uitgave [der Mengelingen] is verzuimd, om eenige stukjes, tot zijne [Bilderdijks] uitzetting betrekkelijk, onder den naam van Bijzondere stukjes, bijeen te plaatsen. B. beklaagt zich hierover in de Brieven Dl. II, bladz. 8, waar hij die stukjes, welke in het III. Dl. voorkomen, opgeeft, als:

Aan mijne vrienden in Amsterdam. Hamburg 1795, bl. 80. [Dl. X, bladz. 330.]
Uitboezeming. Hamburg 1795, bl. 95. [Dl. XII, bladz. 14.]
Toewijding van mijne Urzijn en Valentijn aan mijne Egade. Hamburg 1795, bl. 113. [Dl. X, bladz. 337.]
Ter verjaring van den Heere Schweickhardt. Londen 1796, bl. 136. [Dl. X, bladz. 352.]
Op mijne afbeelding bij mijn vertrek in ballingschap, door Hauch geschilderd. Groningen 1795, bl. 141. [Dl. XII. bladz. 11.]
Op mijn afbeeldsel etc. Londen, Bloeimaand 1796, bl. 143." [Dl. XII, bladz. 24.]

Algemeene Konst- en Letterbode 1849, No. 14.

[Noot van den Uitgever.]

VADERLANDSCHE ORANJEZUCHT.

door MR. W. BILDERDIJK. — te Leipzig, 1805.

Dum potuit, servata fides; nil fata moramur.

INHOUD:

Toewijding. — De intocht der Franschen. — Afbeelding. — Op den vrijheidsboom in 's Gravenhage. — De achtste Maart in Londen. (1796.) — Lycidas en Egle, Herderbeurtzang. — Op den achtsten Maart 1798. — Lijkgedachtenis van Prins Fredrik. — Aan zijne Hoogheid, met mijn' Lijkzang op Prins Fredrik. — Aan H. K. H. Mevrouwe de Erfprinsesse, op den Geboortedag van haar Gemaal. — Aan zijne Hoogheid, in Brunswijk. Tijdverzen en Decoratien van 1788, 1791, en 1792. — Aan Z. D. H. den Heere Erfprins, op zijn Verjaarfeest, 1788. — Ter geboorte van den jongen Prins, 1792. — Opdracht van dit dichtstuk. — Aan zijn Hoogheid, met hetzelve. — Op de afbeelding van zijn Hoogheid. — Nassau. — Willem de vijfde. — Mijn leus. — Lycidas, Herderszang: ter Verjaring' van H. K. H. in 1787. — Geboortegroet aan den Heer Erfprins, 1787. — Quartet, ter Viering van zijn Hoogheids Geboortedag, 1788. — Toewijding der "Nagelaten Dichtwerken" van Jonkvrouwe de Lannoy. — Karel de Eerste. — Aan Hertog Lodewijk van Brunswijk. — Oranje boven. — Neêrlands Grootheid niet verkleend. — Op het Verbod van de Oranjekleur. — Eed. — Aan Nederland, by de afneming van het Bevel over de Bezetting van de Hage aan Z. H. — Op het onteeren van het Hollandsch Wapenschild. — De Vijfde. — Ter nagedachtenis van den dapperen Kropff. — Aan zijne Hoogheid, in Engeland, met een geschenk van Hollandsche Wafelen. — Aan een' Hollandschen Uitgewekene, in Engeland. — De trouw. — Op het afsterven van Prins Fredrik; door mijne Egade. — De alleenheersching, aan het Volk van Denemarken 1793. — Aan zijne Hoogheid. — Droom.

FINGAL,

In zes Zangen. Naar Ossiaan gevolgd, door Mr. WILLEM BILDERDIJK. Twee Deelen. — Te Amsterdam, bij JOHANNES ALLART. 1805.

[Onder het titelvignet:]

Rijs Veldheer! Rijs!

VOORBERICHT.

Tot Inleiding van een Dichtstuk van weinige Bladen een Voorbericht te doen dienen, dat alles bevatten zou, wat ik mijnen Lezer wel wenschte meê te deelen, zou aanstootelijk zijn. Ik heb derhalve verkozen, alles wat ik nopens Ossiaan, zijnen Fingal, en deze mijne Navolging of Vertaling, te zeggen had, in een afzonderlijk Bericht achter het Dichtwerk te plaatsen. Het is daarin derhalve, dat mijn Lezer dat gene vinden zal, dat hy naar het algemeene gebruik in eene Voorrede verwachten mocht. Alleen zal ik hier opmerken, dat ik nut geacht hebbe, het Stuk-zelve van eenige Aanteekeningen verzeld te doen gaan, doorgaands tot opheldering van de voorkomende gewoonten en oudheden geschikt, doch ook hier en daar over het Dichterlijke-zelf uitloopende. Naar mijn inzien zal er de Lezer by winnen, zonder verdere voorbereiding dit beroemde en als Heldendicht verbreide Dichtstuk te leeren kennen. Zijn eigen oordeel zal er te vrijer, en zijn genoegen by de lezing te onvermengder door zijn.

NAPOLEON,

Ode. — In den Haag, by de Erven van ISAAC VAN CLEEF, Boekverkopers van den Koning en der Koninglyke Bibliotheek. 1806.

NIEUWE MENGELINGEN.

door MR. WILLEM BILDERDIJK. Twee Deelen. — Te Amsterdam by J. W. IJNTEMA EN COMP. 1806. [Tweede druk, te Groningen. by W. VAN BOEKEREN, 1817.]

INHOUD VAN HET EERSTE DEEL:

STICHTELIJKE GEDICHTEN: De Ongodisten. — De christen in 't lijden. — 's Levens lust. — Aan Europa. — Gerustheid in God. — Echtheil. — Met een Roosjen, gegroeid op het graf van mijn Dochtertjen. — Zielzucht. — Berusting. — Zelfherhinnering. — 's Heilands Hemelvaart. — Zelfbeproeving. — Aan God. — Aan de Joden. — 's Hoogsten lof. — De Heiland, Zangstukjen. — De Apostelen in den nacht des verraads. — Vreugde. — Genieten. — Veroordeeling des naasten. — Tranen. — Morgen. — Juliaan. — Plicht. — Liefde. — De zuigeling. — Christendom. — Op het afsterven van twee mijner kinderen. — Grafschrift voor my-zelven. — VAN HET GELUK, DOOR JAMES HARRIS: Eerste deel. — Tweede deel. — OVER HARRIS VERHANDELING VAN HET GELUK: Eerste gesprek. — Tweede gesprek. — VERSCHEIDEN BETRACHTINGEN: Over de borgtochtelijke voldoening. — Over de erfzonde. — Van de onsterflijkheid der ziel. — Van de algemeene en byzondere Voorzienigheid.

INHOUD VAN HET TWEEDE DEEL:

ROMANCES EN VERHALEN: Assenede, Romance. — Het slot van Damiate, Verhaal. — Lucretia, Verhaal. — Achilles in Scyros, Verhaal. — De Marokkane, Romance. — Yrwin en Vreedebag, Romance. — Robbert de Vries, Romance. — Eléonoor, Romance. — LOFZANGEN UIT KALLIMACHUS: Aan Apollo. — Aan Diane. — ODES: Dichtkunst. — Geweten. — Messias, Veldzang, na Pope. — LOSSE DICHTSTUKJENS; Het Roosjen. — 's Levens beker. — De drie wenschen. — De visschers. — Ouderdom. — Holland en Engeland. — Aan een Engelsch meisjen, by haar komst in Brunswijk. — Hamlet Scriblerus. Na Shakespear. — Aan Barine. — De eed der meisjens, Parodie van Horatius. — De Nachtmeer en de Dekbedden. — De Duitsche kachels. — Aan den Heer ***, met mijn' laatsten Dichtbondel. — Gezondheid. — Afscheid aan het Vaderland. — Dichtzucht. — Beginsels. — Laster. — Wel varen en welvaart. — Braafheid. — De Filozofen. — Verbeteringen. — Aan zekeren Dichter onzes tijds. — Aan mijn' broeder, in zijne vriendenrol. — By mijn Afbeeldsel. — Grafschrift voor my-zelven.

AAN DEN LEZER.

Ik ben oud, stram, en van eene moeilijke wandeling afgemat; echter zitten mijne jonge vrienden by my om den haard, en verlangen dat ik hun nog iets vertelle of voorneurie. Ik slaap er by in; maar welaan! Lust het u, naar mijn moê en slaaprig praatjen of lied nog te luisteren, het zij u geschonken, mijn Vrienden! Het zij smaak voor mijn voordracht en stemval, het zij bloote goedwilligheid; ik onthou het genoegen u niet, dat gy er in vinden moogt, en dat er door het onderhoud-zelve met u, een voor my is. Alleen vergt niet meer of niet beters dan ik geven kan, en zoo ik tusschen beide eens knikkebolle, vergeeft my. 't Staat u vrij, er met my by in te slapen.

Ziet daar, mijne Lezers, de ware en eenige Voorrede misschien, die ik by deze mijne Nieuwe Poëzy moest laten voorafgaan. Maar men beschuldigt my van die inbeelding, die aan de verstopping der ingewanden (vrucht van een zittend en denkend leven) verknocht is, en die men uit dezen hoofde hypochondrie pleegt te noemen. Geheel vrij ben ik er zeker niet van; maar, hoe 't zij, zoo lang 't Algemeen aan mijne voortbrengsels eenigen prijs geeft, is mijne eigen te onvredenheid met my-zelven geen genoegzame grond om geheel en al werkloos te blijven. Een leven buiten dien, voor my erger dan de dood! En wanneer ik mijn' Lezer iets aanbiede, is het niet slechts natuurlijk, maar veellicht eene soort van verplichting, hem omtrent het een en ander voor te komen, dat op het genoegen dat mijn arbeid hem geven kan, zoo zeer als op 't oordeel dat hy er over vellen zal, invloed heeft.

Ik zeg, op het oordeel, dat hy er over zal vellen: niet als of ik door redenen hem eene goedkeuring afdringen wilde, die, zoo de bloote lezing ze niet by hem verwekt, in het Dichterlijke kleene waardy heeft. Er kunnen in een Dicht- of Schilderstuk schoonheden zijn, die niet dadelijk in het oog vallen, ja die eene licht voorbygaande lezing of

aanschouwing niet opmerken doet: maar dit zijn dan slechts schoonheden in het stuk, en met al welke het stuk de algemeene schoonheid, die het onderscheiden moest, mangelen kan. Doch deze laatste verbergt zich even weinig als het licht in de lamphoorn of de morgenstond aan de kimmen. Neen, maar het is niet evenveel, of wy in de bruine Andromeda eene blanke Leda, in de wilde Hageroos eene door de Tuin- of Hovenierskunst honderdvoudig verdubbelde Hofbloem verwachten, of wel het schakeersel der veelverwige Renonkel in de slechts tweekleurige Peonie. Te loor gestelde verwachting, al heeft zy geen' grond gehad, misleidt immer, en de Dichter of Schrijver heeft ongelijk, als hy aan het denkbeeld des Lezers niet beandwoordt.

Wat geef ik u derhalve, mijn Lezers, in dezen nieuwen Bondel? — Eene mengeling van verscheidenheden, waar in het wonder zou zijn, zoo niet ieder ten minste iets van zijn' smaak vond; maar waar van het even zeer, ja nog meer onmooglijk is, dat zy allen aan ieder behagen zouden. Algemeen behagen mag de Dichtkunst, hare werken kunnen het niet ieder op zich-zelve; en die 't zoekt, jaagt een hersenschim na. Achttien jaar oud zijnde, verbeeldt men het zich, maar met vijftig winters op den rug is die eerste bedwelming van jeugdige dronkenschap lang verdwenen. En zoo ik in deze dagen van niemand gegispt wilde worden, had ik een groot aantal stukken, die in de tegenwoordige manier van denken omtrent den Godsdienst hors de saison zijn, gelijk de Franschman het noemt, moeten onderdrukken, welke het tegen l'esprit du jour zou zijn, zoo men er wegens hun inhoud niet zeer laag op viel. Maar zoo lief is my de lof nooit geweest, dat ik ze van de geheele wareld in alles of zoeke of aanneme: en mijn Vaderland zal in de tien jaren mijner uitlandigheid nog wel zoo niet verbasterd zijn, dat niemand meer lust of gevoel zoude hebben voor eens Christens aandoeningen, die zeker, hemelsbreedte (en nog oneindig meer) van den zoogenaamden Natuurlijken Redelijken, of Wijsgeerigen Godsleer (hoe moet hy al heeten) verscheelt. En mag er slechts één gevonden worden wien ik stichte, het ontsticht zijn der overige heeft by hunne

bekende verdraagzaamheid niet veel om het lijf. Of, zoo ik daar ook wat te veel op mocht rekenen, hunne nieuwe Kettermakery, of (wil men 't dus liever genoemd hebben) hunne Domkop- en Huichelaarmakery, moge luid klaterén, zy is my nog veel belachlijker dan de dove bliksems van het Vaticaan. Dit toch beval my mijne oogen te sluiten maar deze nieuwe Godgeleerdheid begeert, dat ik met open oogen niet zie wat ik zie, en dat zie wat zy meenen te zien, en de lengte van hun neus tot mijn' horisont make buiten welken niets anders is of zijn mag, dat wat hun gelieft. Dit moge zeer fraai en roemruchtig heeten; het is nu eenmaal zoo, dat ik mijn eigen bril gebruike om niet te struikelen. Is het glas ook niet geheel zuiver, het bewaart my toch van te vallen, en doet my iets verder zien dan de struikelblokken, die voor hun de einden des heelals zijn. — Maar vreeze ik dan niet, deze Heeren te verstooren, die thands Kabinetten en Universiteiten, zoo wel als Kansels en Scholen, die Journalen en Lettertijdingen, en wat niet al, inhebben? — Evenzeer, als de bajonetten in vroeger dagen! maar ook meer niet.

Men heeft my werklijk te kennen gegeven dat men in het Vaderland zich in eenige Tijdschriften, ter gelegenheid van de aankondiging van een of meer mijner latere Werkjens, niet weinig heeft vrolijk gemaakt over de Christlijke rechtzinnigheid (dus noemde men 't) die er in doorstraalde. Ik weet niet dat zy in eenige mijner Geschriften, waar zy te pas kwam, ontbreekt. In tegendeel weet ik, dat ik nog aan de Universiteit zijnde, by het in het licht verschijnen van verscheiden mijner Dichtstukjens, Prijsverzen, en anderen, door lieden van andere begrippen, met welke ik steeds omgang gehad heb (ik spreek hier van mannen van geleerdheid en naam in de fraaie letteren en andere wetenschappen) steeds berispt ben geworden, dat ik de rechtzinnigheid te veel deed doorstralen; het geen anders denkenden (zei men my) aanstoot mocht geven. Ik heb echter nooit geloofd zulk een' aanstoot te moeten schroomen, vooral waar 't op wezendlijk Christendom en zijnen grondslag aankwam, en geloof dit nog niet. Maar iets anders is het, als een welmeenend Christen-

dom algemeen is, ongeroepen met zijne rechtzinnigheid te pralen; iets anders by eene zoo openlijke als algemeene verguizing en omwerping van den grondvest allen heils eene gepaste gelegenheid waar te nemen, om zijne Landgenoten door eene vrije erkentenis van zijn gevoelen te stichten, te bemoedigen, te ondersteunen; en misschien sommigen, gereed met den stroom af te drijven, tot nadenken te brengen. Zoo overbodig het eerste zou zijn, zoo plichtlijk is het ander voor een' Christen, die het met het hart is. Voor my, zoo er zijn, die gemeend hebben, dat de aart van mijne Hoofdstudien of mijn zucht tot vrij te denken met geen Christendom kon bestaan, zy bedrogen zich; en ik weet niet, ooit door gesprek, geschrift, of gedrag voet gegeven te hebben, om my van onverschilligheid voor den Godsdienst, van afkeer van de Openbaring, of versmading van 's Heilands zoendood verdacht te houden. Ook was ik ten hoogste verwonderd, my by mijne aankomst in Duitschland tot de zoogenoemde verlichten dezer Eeuw te zien rekenen, en dienvolgende een onthaal te ontmoeten dat my op dien grond alles beloofde. Wat zoude ik in deze verwarring? Esse quam videri. Ik heb het altijd beneden my geacht, my tegen het geen my als een kwaad aangetijgd wierd te verdedigen: want wie is mijn rechter dan God? Maar ik achtte het even zoo beneden my, my niet aan te kondigen voor die ik was, en een lof op my te nemen, die mijn hart als een vloek aanmerkte. Ik verklaarde my; en zie daar mijne uitzichten op een bestendig bestaan verdwenen! In Holland zei men my in 1781: bied de hand aan het omwerpen van het Staatsgestel, of gy zult vervolgd worden. In 1795: neem deel in de nieuwe orde van zaken, of het zal u het hoofd kosten. Hier was het: voeg u by den nieuwen Kerk- en Staatsleer, of gy zult verhongeren. Gode zij dank! ik ben en eerst, en daar na, en ook nu, staande gebleven; en Hy, die my in de vervolgingen verwaardigde met, door mijne bescherming, vervolgden te mogen redden, — die my by de eerste woede der Revolutionisten het leven gespaard heeft; Hy heeft my ook hier (schoon naar Zijne wijsheid, kommerlijk) brood gegeven! Dit alles kan misschien sommigen zeer onverschillig zijn, en dezen bid ik, het over te slaan,

of voor ongelezen te houden: maar anderen kunnen by 't lezen van sommige Dicht- of Prozastukjens eene stellige verzekering van mijne meening zich noodig of nuttig achten. Hier is zy derhalve. Begeert men ze vollediger, men zie het kleine Stukjen op bladz. 54 [Dl. V bladz. 39.] getyteld Zelfherinnering.

In 't byzonder zij dit gezegd met betrekking der kleine Verhandelingen welke ter zake van de overeenstemming des onderwerps in dit Eerste Deel, dat voor 't Stichtlijke is afgezonderd, ingevoegd zijn. Deze verdeeling zal wellicht even welkom zijn aan dezulken, die aan soortgelijke onderwerpen in de Poëzy tegenwoordig aanstoot nemen, als aan anderen die in de Dichtkunst haar waar en oorspronklijk doel (Godsdienstige uitboezeming) blijven beminnen en er geen ander in willen. Zelfs was mijn oogmerk eerst, deze Prozastukjens met nog eenigen, en alleen een deel van de Dichtstukjens, te samen onder den afzonderlyken tytel van Betrachtingen uit te geven. Veellicht is de naam van Nieuwe Mengelingen wel het geschiktste, om alles wat wy hier aanbieden te omvatten. Men moge dan de Twee Deeltjens door eenen afzonderlijken tytel onderscheiden voor die het verkiezen, of niet.

Het is moeilijk, eigenlijk Godsdienstige stukjens, en die van eene aan de Godsdienst palende ernst altijd wel te onderscheiden. Natuurlijker wijze vloeien deze soorten in een; en het verwondere dus niemand, zoo hy, ondanks de aangenomen verdeeling, in het Tweede Deel een of ander vinde, dat zeer wel in het Eerste had kunnen plaats vinden. Het oogmerk des Schrijvers bepaalt hierin veelal meer dan de zaak-zelve, en het inzicht des Lezers kan hem een stukjen geheel anders doen rangschikken. Wy betwisten dit recht hem niet; doch wy hopen niet in het Eerste Deeltjen te hebben toegelaten, 't geen hy zal oordeelen, naar het Tweede verwezen te moeten worden; alhoewel wy ook vertrouwen, dat dit Tweede niemand ontstichten zal.

Omtrent deze stukjens van ernstigen of gemoedelijken

inhoud zal ik niet vooruitloopen. Eenige weinigen (drie of vier, meen ik) die naar Munter gevolgd zijn, doch zeer vrij, uitgezonderd, zijn zy allen oorspronklijk. Want den Messias na Pope, bestem ik voor het Tweede Deel. Men sta my toe het Dichtstukjen van de Apostelen de overdenking van die het lezen aan te bevelen. Het behelst waarnemingen eener langdurige, en zoo oplettende als in hare voorwerpen zeer vermenigvuldigde beschouwing en ondervinding van 't menschelijk hart. Wie dit wel meent te kennen, beproeve 't. Wie in deze kennis nog leerling is, make 't zich ten nutte. Doch wie niet alleen Christen, en mensch, maar ook Dichter is, die geve er ook als zoodanig zijne aandacht aan, en herinnere er zich by aan het gene ik in mijne Ode van de Dichtkunst heb uitgedrukt.

Men verbeelde zich ook om deze door ons aangenomen verdeeling niet, dat het in het Eerste dezer Deeltjens aan verscheidenheid zoude moeten ontbreken. Eener Godsdienstige Gemoedsgesteldheid levert alles voorwerp van Godsdienst-ernst, betrachting, en uitboezeming op; en in deze betrachtingen en uitboezemingen-zelve is de eentonigheid even weinig noodzakelijk als zy 't in de door haar vervelende dartelheden van Chaulieu was, of in de beestachtigheden die sommigen in Voltaire verkiezen te lezen.

Zoo veel van het Eerste Deel! — Wat het Tweede betreffe; de Romances maken een vak, waarin men dus verre getoond heeft, tamelijk over my te vreden te zijn. Ik geef er hier wederom eenige, of, wil men 't dus liever, Vertellingen: want natuurlijker wijze geeft de geest, in een zeker vak werkende, daar gaarne eenige uitbreiding aan. Ook doormeng ik ze met Verhalen. Een benaming, waardoor ik iets in een hooger stijl dan de Vertelling versta, en het geen de Ouden Εἰδύλλια (Idyllen) noemden, een naam, welke de onkunde der latere tijden aan den Herderszang heeft toegeëigend, doch die eigenlijk niet veel anders dan Proeven of Staaltjens beteekent. Van dien aart vindt men er velen by Theocritus, die niets met den Herderszang gemeen hebben. Zoo is zijn Herkules in de wieg, waar-

van ik eene Navolging in mijne Mengelingen, by Allart, gegeven heb; zoo is zijne Bruiloft van Helena; zoo, meer anderen. Zoo zijn, in hun soort, mijne losse Gezangen na Ossiaan. Zoo is hier mijne Lucretia, mijn Achilles in Scyros, mijn Slot van Damiate. Omtrent de Assenede verwijs ik mijne Lezers tot de Aanmerkingen die als een afgezonderd stukjen den Bondel besluiten: Het geen ik daar van te zeggen heb, zou te veel plaats wegnemen. Het Slot van Damiate heeft zijne Inleiding in den Romancetrant. Op dit merk ik aan, dat ik my veroorloofd heb, dit kasteel niet door Graaf Willem den Eerste van Holland, maar door zijnen Zoon, den in onzen ouden tijd door tederheid zoo wel als door dapperheid zoo beroemden Floris, te doen innemen. Dees had, volgens de in het licht gegeven Historien, by zijns Vaders dood slechts een ouderdom van pas twaalf jaren, en was dus, by die gebeurtenis, niet meer dan negen jaar oud. Echter zijn er Overleveringen, die hem ouder maken en daar by tegenwoordig doen zijn. Ik neem die aan in mijn Dichtstukjen, waar in een jong Held, in het eerste bloeien der jeugd, beter figuur maakt dan de bejaarde Graaf Willem, en geef hem het beleid der belegering. Met deze enkele waarneming kan zich de Chronologie van dit Stukjen staande houden. Een stout bestaan echter, zal men zeggen! Eilieve, mijn Lezer, wat gaat my, wat gaat u, in een Mijmeringetjen van dezen aart de Historische waarheid, wat zeven jaar vroeger of later aan? De Geschiedenis van die tijden spelt ons reeds zoo veel op de mouw; laat my gedurende deze weinige bladzijden u eens omleiden naar welgevallen. Zoo dra wy ze ten einde zijn, neemt ge uw' Wagenaar in de hand en leest zijne orakels die mijne verdichtsels den bodem inslaan. Op mijn klein Dichttooneeltjen ben ik meester, en doe steden en sloten innemen wien ik wil en wanneer ik wil. Ἤ πῖθι ἢ ἄπιθι. Slik of stik, zou men in 't Nederduitsch kunnen zeggen; maar liever, slik, of zet den beker neêr.

De Lucretia en den Achilles in Scyros denk ik niet dat iemand of in de Fasti van Ovidius of by Statius zoeken zal. Wil men het echter, ik mag het lijden. De Yrwin en Vredebag is eenmaal ergens geplaatst geweest onder

den naam van Vertaling uit het Yslandsch, even gelijk mijne Ahacha in mijne Eerste Mengelingen (by Allart), als Vertaling uit het Guineesch. Letterkundige grapjens, waar meê men zich somwijlen vermaakt! Ik geef ze hier voor het geen zy in der daad is, dat is, als oorspronklijk. Het is het eenige dat niet geheel nieuw is, en ik achtte het stukjen niet slecht genoeg, om het, ter zake dat het veellicht van een twaalftal menschen voor vijftien of zestien jaar gelezen mag zijn, geheel verloren te laten gaan. — Den trant van de Marokkane zal men geheel nieuw vinden, en is louter samenspraak. Hoe men er over denke, zij is volmaakt in den geest der Turksche Belijdenisse, waarvan men zich by ons een geheel verkeerd denkbeeld gewoon is te maken. In de tijden der Kruisvaarten gingen zy voor Afgodendienaars, Aanbidders van Mahom en Termagand (zoo noemde men 't toen): en weldra gaven zy ons den scheldnaam van Afgodische honden terug. Weinigen denken thands nog, dat de rechtgetrouwe, rechtgeloovige Muzulman nader aan 't Christendom is, dan zoo velen die den Doop in hun kindsheid ontvingen, en zich naar des Heilands naam noemen. Ten minste, is dit zeker, dat een Jood by hen volkomener belijdenis van Christendom doen moet, dan de Berlijnsche Godgeleerden van de Joodsche Huisvaders vorderden, die nu onlangs zich opdeden om (zoo 't heette) tot de Christenheid over te gaan.

Robbert de Vries is geheel Burlesk. Deze smaak heeft by my nooit den voorkeur gehad, doch de Dichtluim is zeer verscheiden, en wien waait niet wel eens een luchtig en schertsend oogenblik aan?

Ludat permissis sobria Musa jocis!

Eleonore, eindelijk, is uit een oud Engelsch stuk, doch heeft zeker in mijne overbrenging gewonnen. Ik wenschte, dat waar ik vertaal, mijne vertaling altijd met het oorspronklijk vergeleken kon worden. Aan kwekelingen der Dichtkunst zou het niet onnuttig, kundigen niet onvermaaklijk zijn, mijne afwijkingen waar te nemen en er zich reden van te geven.

Van mijne Vertalingen uit Kallimachus is de Lofzang

aan Apollo zeer vrij. Die aan Diana is naauwkeuriger. De eerste was my niet zwierig genoeg. Veellicht had ik ongelijk. Hoe het zij, oordeelt men hem door mijne behandeling verminderd, ik geve 't voor beter, en wil niet dat men den Griekschen Dichter wijte wat ik misdaan mocht hebben. — Mijne Visschers (op dat men zich niet bedriege) hebben slechts eenige verzen van Theocritus, niet meer.

Mijne twee Odes, het Geweten en de Dichtkunst, vertrouw ik in der daad Odes te zijn. Ik onderschei door dien naam eene zekere verheffing, die boven den gewonen Lierzang is. Sedert dat de laatste benaming op alles wordt toegepast wat niet uit Alexandrijnsche verzen bestaat, is eene zoodanige soortschikking misschien niet onnut. De Lierzang in het algemeen kan alle soort van ernstigen stijl velen, en zeer wel met eene zekere kalmte bestaan, die zich in haren statigen tred niet verhaast. De Ode, zoo ik haar onderscheide, is nooit statig of kalm, maar neemt eene vlucht die of hooger of lager, door het klateren der kleppende vleugelen onder 't doorsnorren der wolken wordt afgebroken en niet altijd zich duidelijk na laat gaan. De mijnen echter binden zich hier aan eene zekere regelmatigheid, die ik noch als een deugd, noch als een gebrek opdissche, maar zeker niet als een vereischte. Men zou kwalijk doen, in het Geweten toespelingen te zoeken, die er niet in bedoeld zijn. De inhoud is algemeen en van alle tijden: en het verraadt een bedorven en vijandig hart, als byzonderheden uit te leggen het geen overal en in alles waarachtig is. Waar ik particulariseer, doe ik het openbaar, met de oprechtheid van een eerlijk hart, dat zijn meening zegt, en verschuil my niet achter de omwikkelingen van eene algemeene uitdrukking. Veellicht slaat deze aanmerking op meer stukjens dan dit.

Van mijn Afscheid aan het Vaderland, Holland en Engeland, of het stukjen Aan een Engelsch Meisjen, zal ik niets zeggen. Die mijne betrekkingen op dat Vaderland had, zou gevoelen, wat het kosten moet, om het op te geven. En die mijn gestel, en de gehechtheid aan Hollandschen aart en zeden kent, die my in 't bloed

zit, kan niet vreemd vinden, dat ik vooral in Duitschland ongelukkig ben, al leefde ik hier waar ik my bevind, niet in een land en lucht, waar voor al wie geen Duitscher is, ja voor Duitschers en Inboorlingen-zelven, noch lust noch gezondheid mooglijk is, maar alles kwijnt en in endemische kwalen verteert, tot het vee in de weide toe. Het geen ik daar van zou kunnen zeggen, zou verwonderen; maar het is hier de plaats niet. Vindt men goed met mijn kwalen te lachen, ik gun dit genoegen aan wien het lust. Wien mijne klachten vervelen, die mag my van zijne bezoeken verschoonen, ik verg ze hem niet. Laat echter die eenig gevoel heeft, deze korte plaats van Plinius nalezen: Quam triste, quam acerbum hoc, si is cui omnis ex studiis consolatio, inhabilis studiis fiat! En dit is mijn geval.

Kleinigheden, die ons by wijlen ontvallen, zy mogen ernstig of boertig zijn, zal men lichtlijk op die plaats stellen waar zy behooren. Ik reken er onder anderen de Parodie van Hamlets Alleenspraak toe; waar van de verdienste in de naauwgehechtheid aan 't oorspronklijk bestaat, waar van echter de zin geheel omdraait. — Het Roosjen is by my geene eigenlijk gezegde kleinigheid. Zoo vele miljoenen verzen zijn er op de Roos gemaakt, dat ik ook nog eens wilde beproeven of er iets luchtigs en bevalligs over te zeggen waar. Misschien vindt men het niet verwerplijk. Die er echter den rechten smaak in zal vinden, dient de wijze van bevruchting der bloemen, zoo als zy nu eerst recht bekend is geworden, bevat en voor oogen te hebben. Men zie hier van Sprengels Entdecktes Geheimnisz der Natur im Bau und in der Befruchtung der Blumen. Berlin 1793. Doch laat ik hier het zakelijke daar van, met de woorden van mijnen Vriend den Geheimen Staatsraad von Zimmermann [1] intrekken. Ik kan daar, by mijnen Lezer, geen' ondank mede behalen.

"Wie twijfelt thands nog aan Linnéus Geslachtsstelsel,

---

1 In zijn Taschenbuch der Reisen, Zweiter Jahrgang, für das Jahr 1803.

wie aan de Liefde en Paardrift der Planten? Maar ook deze minnaars hebben dikwerven droevige oogenblikken door te staan. Nu zijn zy verr' van elkander gescheiden; en er is meer dan een westerkoeltjen noodig om ze by elkander te brengen (als by voorbeeld, met de Hop, met den Dadelboom; het geen ook reeds by de Ouden bekend was). Dan draagt wel dezelfde struik den manlijken en vrouwlijken bloessem te gelijk; maar beurtlings rijpt de eene te vroeg of te laat voor de andere; en het is niet dan door eene naauwkeurig op elkander passende uitwisseling der werking van twee zulke bloessems van verscheiden eensoortige struiken, dat de paring vruchtbaar kan uitvallen. Om dit gewichtig werk te bevorderen, moeten er derhalve andere middelen in beweging gebracht worden. Insekten vliegen van de manlijke tot de vrouwlijke plant, en dragen het rijpe zaadmeel van de eerste tot het manbare moederspleetjen der laatste over. En het is voor deze Liefdedienst dat het diertjen zich met den honig beloond vindt. Gretig zoekt het dit zoete voedsel. Om het dit in de Sapkliertjens gemaklijk te doen vinden, hing de Natuur licht in 't oog vallende en van verre reeds kenbare uithangborden voor den ingang der Honigkamer. Ten dien einde sierde zy niet alleen de bloemen die zich by den dag openen, met de schoonste kleuren, zy merkte zelfs den dieren dezen ingang naauwkeurig af door een zichtbaren en niet te miskennen kleurigen vlek, die in eenige planten (tot nog grooter zekerheid) tot in de diepte van den honiggang afdaalt. Die bloemen daar tegen, die zich by den nacht ontsluiten, begaafde zy met eene zeer groote krans of kroon of ook met eene zich verr' uitbreidende reuk; ja zelfs met een eigen (phosphorisch) licht in de duisternis, met de liefdefakkel van Hero gelijk te stellen.

"Op deze wijze tot zijn buit heengewezen, zoekt nu het ruige diertjen in de voorraadkamer in te dringen, en roert daarby noodwendig de Meelstuifbeursjens aan (Antherae). Het mannelijk zaadmeel (Pollen Antherarum) blijft aan de hairtjens van 't beestjen, die er tegen strijken en schuieren, vasthangen. Het dier rooft den honig en vliegt om een nieuwe buit naar een vrouwlijke plant van dezelfde soort. Met gelijken ijver zoekt het ook hier de Siroopkliertjens; de in

den weg staande teeldeelen worden door zijn poging te rug gebogen, en by deze gelegenheid strijkt dan het Insekt het vruchtbare meelpoeier van de hairtjens zijn lichaams of zijner pootjens aan het vrouwlijke moederlid af: dit neemt het met gretigheid in, en het werk der bevruchting is volbracht.

"By een zoo gewichtig doeleinde der Siroop- of Honigkliertjens, moest dan de Natuur ook wel zorgvuldig voor hare onderhouding waken. Waar zy, wegens de gedaante der bloem, lichtlijk van regen en stof lijden konden, gaf zy haar dienvolgende dan ook een bedeksel. De veerkracht van deszelfs vezelen laat het Insekt tot die Sapkliertjens in en weêr uit gaan, en klept of knijpt het dan weder toe: hier door wordt het invallen des regens verhoed.

"Maar de merkwaardigste wijs van bevruchting der planten door de tusschenkomst van Insekten, toont zich aan zulke struiken, wier vorming geene honigklieren toelaat. Het verbazende van de hier te hulp genomen kunstgreep zal ons verschoonen, indien wy deze hier wat uitvoeriger afschetsen.

"Neemt men tot voorwerp, by voorbeeld, de Aristolochia Clematitis van Linnéus[1], zoo vindt men deze zoo gevormd, dat ja, de manlijke en vrouwlijke teeldeeltjens te samen in eene bepaalde ruimte, in een soort van klokjen of ketel, ingesloten zijn; maar niet te min staan zy in eene zoodanige afscheiding, dat hunne samenkomst en beroering volstrekt verhinderd is. Tot de bevruchting zijn derhalve ook hier Insekten noodig. Maar het zoete lok-aas der Suikerklieren ontbreekt hier de bloem. Hoe trekt nu de Natuur de Diertjens tot de zoo noodwendige dienst, die zy van hun vordert, en niet beloont? Zy misleidt ze. Zy stak hier zeer zichtbare teekens uit (Schijnsiroopvlekken noemt Sprengel ze), die de diertjens begeerig maken, om den hun daardoor als aangeboden honig te zoeken. Graag hier op, dringen zy, geen te loorstelling duchtende, door een eng buisjen in den ketel, den zetel der teeldeelen van beiderlei kunne in de plant. Daar ingedrongen, vinden zy zich bedrogen, en met één' gevangen en ingesloten. Dadelijk zoe-

[1] Ik beken, dat ik den Nederduitschen naam der plant my niet herinner.

ken zy den te rug weg; maar deze, een naauw pijpjen, is door de Natuur met stakkels, met veerkrachtige palissaden, voorzien, die, daar zy tegen de holte des bols gekeerd zijn, allen uitgang verbieden. Nu zwieren en snorren de kleine bedrogen beestjens, dikwijls by een' gantschen zwerm, angstig in den ketel rond; strijken door deze beweging het meel der Antheren aan het vrouwelijk ontfangdeel; en volvoeren dus het groot oogmerk der Natuur, de bevruchting: welke ook naauwlijks voleindigd is, of de evengemelde veerkrachtige vezels verslappen; de voor den doorgang geplantte palissaden zijn hare kracht kwijt; het naar vrijheid zuchtend Insekt mag zonder verhindering door de enge buis des ingangs terug stijgen, en ontvliedt met blijdschap den val die hem gevangen hield.

"Wie staat hier niet verbaasd over de gepaste en zeker tot het doeleinde voerende middelen der Natuur! ô Zoo er geen Schepper, geen wijze Onderhouder en Bestierder van het Geheel bestaat; zoo slechts een eeuwig blinde kracht, zonder aanvang of eind, het groote Rad des Heelals met haar ijskoude hand in de rondte draait; dan zijn wy-allen, de Denker en Nietdenker, de Wijze en de Dwaas, de Brave en de Ondeugende, alle, als dat Diertjen, Bedrogenen. Allen dienen wy dan dien onbegrijplijken eeuwigen dwang van een onwederstaanlijk en meêdogenloos Noodlot, om het onoverzienlijke en onverklaarbare Schouwspel der Natuur daar te stellen, zonder daarby op het minste te rugzicht op onszelven te mogen hopen."

Zoo verr' mijnen kundigen en weldenkenden Vriend in zijn' sierlijken stijl! — Doch men begrijpt licht, vertrouw ik, dat men in mijn stukjen dit geenzins moet zoeken, noch zelfs de ware Natuurkundige waarneming daar van onderstellen, maar alleen eene Dichterlijke aanspeling. Een Dichtstuk de Connubiis plantarum (als de Geleerde van Rooijen in zijn tijd gaf) zou thands een recht Dichterlijk onderwerp kunnen opleveren: maar mijne bloote allusie moet uit geen diergelijk oogpunt beschouwd worden. Dan, men doet kwalijk onderwerpen te verachten als afgezongen, om dat zy algemeen zijn. Die voor ons eene stof heeft

opgedolven, heeft ze daarom niet verbruikt. Qui praecesserant, Poetae (zegt Seneca), non PRAERIPUISSE mihi videntur, quae dici poterunt, sed APERUISSE. Multum interest, utrum ad CONSUMPTAM materiam, an ad SUBACTAM accedas: crescit in dies, et inventis inventa non obstant. Wat uit zijn aart een Dichterlijk onderwerp is, dat is, wat aan gevoel en verbeelding bot levert, blijft het, en zal het zijn in de hand van den honderdduizendsten Dichter even als van den eerste. 't Is het zoete ik bemin u, dat in den mond van ieder lief Meisjen zijn byzondere tooverkracht heeft.

Maar ik begin hier den moeden en by zijn praatjen inslapenden wandelaar te vergeten, en eene soort van belang in mijn werk te stellen, geheel vreemd van de Geestgesteldheid, waar in ik aanving mijn Voorrede te schrijven. Zoo gaat het als men zijn Eigenliefde inwilligt, om ons met ons-zelven of onzen arbeid bezig te houden. Hoe langer dit duurt, hoe belangrijker het voorwerp voor ons wordt! Dat ik afbreke, mijn Lezers, of ik ging wellicht nog loftuitingen vorderen. Ik, wiens voortbrengsels thands niets meer zijn dan bloote herinneringen, die ik nog van mijn vroegeren Geest over heb!

Nog iets evenwel, eer wy sluiten! Men zegt, dat men my Germanismen begint te verwijten. Waarom niet? dit moet er wel in willen; ik leef hier in Duitschland:

Βεβαρβάρωσαι, χρόνιος ὢν ἐν βαρβάροις.

dit een is vers van Euripides. Niemand denkt zeker, dat ik hier minder Hoogduitsch hoor, spreek, of lees in een jaar, dan in mijn Vaderland in een maand, of misschien in een week! Doch dit daar gelaten. Belachlijk is het, dat zoogenaamde Aesthetyken of Aristarchen zich aanmatigen, niet een' aankomeling, die hun raad vraagt, maar iemand, wien zy toch voor Dichter houden, in 't geen Poëzy of taal raakt, te berispen; het geen van Aristoteles af (en dezen niet uitgesloten) nog nooit een' van allen gelukt is. Wel te recht zei Lessing: Ich bin überzeugt, dasz das Auge des

Künstlers viel scharfsichtiger ist als das scharfsichtigste seiner Betrachter. Het moet in der daad een ellendig Kunstenaar wezen, die zijn kunst niet beter verstaat dan al zijne opgeworpene rechters. Ook schijnt het wel een Oordeel te zijn, dat zy altijd mistasten; waar iets te berispen is, het voorby zien, en het goede afbreken. De zonderlingste voorbeelden uit ouden en nieuweren zou ik hier van kunnen bybrengen. Maar wat is dan van mijn Germanismen? Zoo ik er begaan heb (en eenmaal heb ik er een gebruikt, ik erken het!) Poëta jus suum tenuit, als Quintiliaan zegt. 't Is des Dichters recht, Graecismen, Hebraïsmen, Gallicismen, en alle ismen der wareld te gebruiken, mits hy het versta, en zijn taal er niet meê besmet maar versierd worde. Het is van zulke vrijheden waar, het geen Terentianus Maurus van de versmaat zegt:

In metra peccant arte, non inscitiâ.

Doch wanneer een woord zuiver Hollandsch is en gebruikt wordt in den zin en Constructie die in onzen taaltak reeds plaats had eer de Duitschers hun tegenwoordig bedorven en nu weder opgekuischt mengelmoes (of Olla podrida zoo men 't wil) van Duitsch, Wendisch, Lettisch, en wat niet al meer van Slavonische taalsoorten (die waarschijnlijk mijn berispers in 't geheel niet kennen, veellicht nooit gezien hebben) samenstelden; is het dan een Germanismus; of is het veeleer, zoo die zelfde Constructie nu eens by ons niet zoo algemeen meer is, een Archaïsmus? Zeker, wil men Germanismen, zoo moet men ze niet by my zoeken, maar in de schriften die men thands in Hollandzelve schrijft, en misschien in die van mijn berispers-zelven, wier gantsche manier van denken met Germanismus doorzult is. Dan mag men zelfs één gantschen leeftijd te rug loopen, en zijn' Wagenaar te recht stellen, wiens tytel-zelf louter Germanismus is, als hy Vaderlandsche Historie in den zin van Historie des Vaderlands gebruikt, daar het, in goed Nederduitsch, Historie in 't Vaderland geschreven, of in den smaak van het Vaderland beteekent. Maar de onwetendheid in onze taal is sedert dat men zich aan Hoogduitsche letteren heeft overgegeven, zoo groot,

dat men ('t is te vrezen) haar weldra even weinig in Holland verstaan zal, als de Duitschers de hunne verstaan, en alles op eene Fransche willekeurigheid zonder grond, zonder reden, zonder verstand uitloopen zal, waar in dan de Dichtkunst, even als by dezen, haar graf vindt. — Zal men nu op gelijke wijze niet wederom zeggen, dat muichelmoord in mijn Slot van Damiate een Germanismus, of Hoogduitsch is? — Die het zegt, zal niet dan zijne onkunde verraden: want het woord is niet Hoog- maar Neêrduitsch, en heeft in de eerste taal geene verwanten, in de laatste eene rijke maagschap; schoon het werkwoord muichelen thands by ons in de wandeling in moffelen verbasterd is. Muigen naamlijk, (niet het bastaardwoord, van communicare eerst tot muinichen, en van daar tot muinchen en muigen saamgetrokken, dat men er somwijlen meê verward vindt, maar het Hollandsche woord muigen), beteekent dekken, van waar zijn intensitivum smuigen en deszelfs frequentativum smuigelen, smuichelen (naderhand smokkelen), en, in een tweeden zin, bedekt handelen. — Van daar muichelen. Dit muichelen is dus verheimelijken, waarom het daarvan verbasterde moffelen by ons tevens voor verduisteren of steelen, en voor heimelijk moorden gaat. Het zelfde muigen is nog over in ons tegenwoordig meuken, dat is door bedekking, door stoving week maken, en in vele afstammelingen; waaronder mou en mof 't zelfde woord zijn, dat is bedek, 't welk altijd met een ander substantivum saamgesteld behoorde gebruikt te worden, als handmou, armmou; even als mol, eikhorn, konijn, en vele andere door zich-zelf geen dier beteekenende woorden, met dier. — Zal men zoo ook niet in een ander van mijne Verhalen, het woord Vlokwol als een noodelooze koppeling gispen? Zekerlijk ja, zoo er iemand koomt die hun 't onderscheid leert, dat in onze taal en by onze en andere landaarden van ouds tusschen Jegwol, reine Vlokwol, en Kaardwol gemaakt wierd. Inderdaad, niet slechts om Dichter te zijn, maar ook om een' Dichter te verstaan, behoort meer dan alle de Duitsche verlichting van den tegenwoordigen tijd, in zich sluit, zoo van taal-, oudheid-, als menschen-, en zakenkennis; maar ik herinner my tijdig

aan den Romein: Quoniam his temporibus audaciâ prosapientiâ licet uti. Immers had ik slechts om my rond te zien, om dit niet te kunnen vergeten.

Niet ieder die verzen leest, of die ze maakt en opdischt, weet, waar in het algemeene en eigenaartige nut der Poëzye bestaa of wat zy tot ons waarachtig geluk toebrenge. Moogt gy het, in de lezing der mijne, ervaren, mijne Landgenooten, het zal my zoet zijn, geleefd te hebben. Dit te zeggen, is meer dan ieder bevat; maar het behoeft geene ontwikkeling. Genoeg, zoo gy het als een oprecht VAARWEL aanneemt van een hart, dat zich nooit dan met innige tederheid van u afscheurt! En, naar allen uiterlijken schijn, thands voor de laatste maal!

Brunswijk,
Slachtmaand 1805.

OPDRAGT VAN DEN ZELFDEN BONDEL.

SIRE!

Pendant que l'intolérance politique me repoussoit loin de mes foyers et me condamnoit à supporter dans une terre étrangère les peines et les privations de l'exil, je trouvai des cœurs généreux et compatissans, qui m'offrirent un asile et me soulagèrent dans l'infortune: mais il étoit réservé à l'autorité Royale et à l'âme sensible de Votre Majesté, de me rendre aux vœux de ma Patrie, en remplissant le plus chêr de mes désirs.

Obligé de fuir cette Patrie, dont les malheurs et les pertes me touchoient bien plus encore que l'ingratitude dont j'étois la victime, accablé de chagrin et de misère, je succombois à la rigueur de mon sort, et j'allois m'ensevelir dans un climat éloigné, lorsqu'un regard de Votre Majesté a changé mon destin.

SIRE! Vous ne faites que de monter sur le trône, et l'État qui sembloit prêt à s'écrouler sous son propre poids,

trouve en Vous son plus ferme appui, la confiance renaît, les factions se taisent, l'innocence respire et les arts vont recevoir un nouveau lustre.

Votre Majesté en a donné l'assurance, par la manière flatteuse et obligeante dont Elle a bien voulu me distinguer, quand je fus chargé par la Société Littéraire Nationale, de Lui exprimer ses vœux pour la prospérité d'un Règne commencé sous de si favorables auspices. Les sentimens que je portai devant le trône de Votre Majesté sont les mêmes, que je ne cessai de professer dans ces temps malheureux de trouble et d'anarchie où la loyauté étoit un crime et l'attachement à l'ordre Social un délit digne d'exil et de mort. Loin de s'en offenser, Votre Majesté, n'a fait qu'applaudir à ma franchise: pénétrée d'amour pour les lettres, Elle n'a pas voulu que le peu de talens qu'on m'attribue, fût perdu pour la Patrie, et dès ce moment je m'y trouve lié par Ses bienfaits. Heureux! si je pouvois répondre à tant de faveurs par des productions capables de plaire aux oreilles délicates d'un Monarque éclairé et nourri dans les charmes de tout ce que la Poésie Française a de plus parfait. Mais s'il ne m'appartient pas d'emprunter les accords d'une lyre étrangère, permettez moi, SIRE, de fixer au moins Votre attention sur notre Poésie Nationale et sur le mérite d'une langue, qui se ressent peut-être de l'austérité du caractère Batave, mais dont les beautés mâles sont propres à élever l'âme, en attendrissant le cœur.

Bientôt Votre Majesté en jugera par Ellemême; bientôt Elle cueillira les fleurs que la Muse Hollandoise va cultiver à l'abri d'un trône qui fera le bonheur du peuple. Pour moi, SIRE, en offrant à Votre Majesté ces foibles restes d'un génie étouffé par le malheur, je ne prétends point fournir une preuve en faveur de cette Poésie, que d'autres ont portée à un plus haut point de perfection; ni rehausser par d'inutiles éloges, l'éclat des vertus Royales que tout un peuple admire et chérit dans son Maîstre. Jaloux de montrer un cœur reconnaissant, je ne désire que de l'épancher par ce tribut d'une gratitude sincère et éloignée de

toute recherche. Ce sont les tristes débris de mon naufrage que j'ose apporter aux pieds de Votre Majesté. Daigne-t-Elle les recevoir avec cette noble condescendance et cette indulgente bonté qui Lui sont si naturelles!

Je suis avec les sentimens du plus profond respect et de la plus haute vénération,

Sire,

DE VOTRE MAJESTÉ,

Le très humble, très obéissant
et très fidèle sujet,

Leyden,
ce 10 Octobre 1806.

BILDERDIJK.

PRINS KAREL NAPOLEON.

[Zonder naam van Uitgever.] 1807.

AAN DEN KONING.

In 's Gravenhage, by de GEBROEDERS VAN CLEEF, Boekverkoopers van den Koning en der Koninklijke Bibliotheek. 1807.

ZEGEFEEST,

Ode. — In den Haag, by de GEBROEDERS VAN CLEEF, Boekverkoopers van den Koning en de Koninklijke Bibliotheek. 1807.

DE ZIEKTE DER GELEERDEN,

door MR. WILLEM BILDERDIJK. Gedrukt ten voordeele der stad Leyden. — Te Amsterdam en 's Gravenhage, bij JOHANNES ALLART en de GEBR. VAN CLEEF, 1807. [Tweede druk. Te Rotterdam, bij A. F. H. SMIT, 1828.]

VOORREDE.

Die weet wat Poezy is, zal hier geene uitvoerige Verhandeling, waarin de Geneeskunst zich uitput, verwachten: Die den aart van het Leerdicht kent, geenen zoodanigen Dichttoon, als hy in een Heldendicht vorderen mocht. Eene matige rijkheid van verbeelding kan met die naauwkeurigheid van voorstelling en uitdrukking gepaard gaan, welke de Taal waarin wy schrijven, of aanbiedt, of toelaat. Wie meer verlangt, voor dien had ik veellicht eenmaal kunnen schrijven; thands kan ik het niet. Hy, wien de perken, waarin mijn verzwakte geest zich thands opgesloten vindt, te naauw zijn, beklage my: die wien zy voldoen kunnen, vermeide er zich in! — Vaartwel.

[BRIEF TER GELEIDE VAN HET HANDSCHRIFT.]

A SON EXCELLENCE

LE MINISTRE DE L' INTÉRIEUR.

Monsieur!

Le désastre de la ville de Leyde me touche au delà de toute expression. A peine rentré dans mes foyers, accablé par l'infortune, et n'ayant presque[1] quoique ce soit que je puisse appeler mien, je ne saurois cependant rester spectateur indifférent des efforts généreux de tout ce qu'il y a d'âmes compâtissantes dans la patrie. Permettez donc, Monsieur! qu'au lieu d'or et d'argent, je dépose en vos mains un poème en six chants que je viens de terminer, que j'ai dédié à l'université de Leyde, et dont j'abandonne le produit pour le soulagement de cette ville malheureuse.

J'ai l'honneur etc.

(Signé) BILDERDYK.

La Haye
17 Janvier 1807.

---

[1] Allusion au vers de notre Poète HOOFT:

Wat kunt gy die nu hebt, wat uw is, nietmetal!

LEYDENS RAMP,

door Mr. WILLEM BILDERDIJK en MATTHYS SIEGENBEEK. Met afbeeldingen. — Te Amsterdam, by JOH. ALLART en JAC. RUIS, 1808.

BERICHT.

Mijn hart, hevig geschokt en niet tot bedaren te brengen, vorderde de uitstorting zijner aandoeningen over Leydens onheil, en vond daar troost in. Het Dichtstuk werd bestemd ter openbare voorlezing by de Leydsche Afdeeling der Hollandsche Maatschappy van Fraaie Kunsten en Wetenschappen. Mijne steeds toenemende zwakheid verhinderde my de uitvoering, die de Hoogleeraar Siegenbeek edelmoedig op zich nam. De Vergadering won daar by, en het vers ontfing er eene toejuiching door, boven 't geen het zonder dit had mogen verwachten. Men verlangde 't gedrukt te zien. Schriklijke klip voor een Dichtstuk, dat, gehoord, behagen mocht! Iets anders voldoet het gehoor by eene vluchtige voorlezing, en waar de gladde buigzaamheid der stem alles gelden doet, wat geene te sterke inspanning vordert; iets anders eischt de stille oplettendheid eens byzonderen lezers; en beide even zeer te voldoen, is een nog onopgelost Problema, en zal 't altijd blijven. Geheel het beloop van dit Stuk toont genoeg, dat het voor het eerste geschikt was; en dit moge elk kundig oordeelaar in 't oog houden. — Ik voeg hier nog by (want een vers als dit, heeft allerlei lezers te wachten) dat ik geene byzondere voorvallen heb willen roeren of uitteekenen, maar alleen mijne verbeelding bot vierde. 't Was het recht des Dichters en de plicht der menschlijkheid, (die niet toelaat ongelukkigen in de ingewanden te wroeten,) die ik daar meê geloofde te bewaren. En het spreekt van zelfs, dat mijne schildering nergens den aart der Dichtsoort door my aangenomen, de Elegie, verzaken moest. In een Heldendicht zou het zelfde een' gants anderen toon, zwier, en leiding hebben. Ik heb de stemming mijner ziel gevolgd. — Dit weinige zij genoeg!

DE MENSCH.

Popes Essay on Man gevolgd, door Mr. W. BILDERDIJK. — Te Amsterdam, by JOHANNES ALLART, 1808. [Tweede druk in kl. 8°., te Rotterdam, by A. F. H. SMIT, 1829.]

VOORBERICHT.

Deze Navolging na Pope is door my reeds voor verscheiden jaren in Brunswijk gemaakt, gelijk uit den Vierden Zang blijken kan. Ik geef het voor Pope niet, gelijk Pope dacht en schreef, maar gelijk ik my voorstelle dat hy, in het door hem aangenomen Systema met zijne hem eigen begrippen vereenigd, had moeten denken en schrijven, om etlijke aanstotelijkheden te mijden. Van de Vertalingen of Navolgingen die men in onze Taal van dit Werk bezit, zal ik niets zeggen, dan alleen, dat ik die van den heer V. D. D. zonder naam gedrukt, en niet zeer algemeen bekend, als den zin des oorspronklijks best gevat hebbende, ondanks hare meerdere uitgebreidheid, waar door zy de Paraphrase nadert, van alle de overigen verre onderscheide. Mijne afwijkingen hier en daar hebben eenige Aanteekeningen veroorzaakt, waarin ik breeder van het Dichtstuk, den Dichter, zijn doel, zijn ontwerp, en zijne uitvoering handele, en eenige Letterkundige byzonderheden meêdeele, die hier, en veelal elders, geheel of ten deele onbekend, doch belangrijk zijn. Ik heb ze tevens tot opheldering over het Wijsgeerige, 't Poeetische, en Historische hier toe betreklijk, laten dienen. Ik heb getracht, Pope en zijn' arbeid op hun echte waarde te stellen, en de blinde bewondering die de lofspraken van hun, die hem nooit gelezen of half verstaan hebben, verwekten, in 't billijk en rechtmatig oordeel des gezonden verstands te veranderen: mislukt my dit by het tegenwoordig geslacht, het latere zal mijn poging erkennen, al moet zy

verloren gaan. Verga, wie met zijnen arbeid eenen ijdelen roem bejaagt! Mijn doel is, aan Dicht- en gezonde Oordeelkunde nuttig te zijn. — Dit weinige zij genoeg!

KALLIMACHUS LOFZANGEN,

door Mr. WILLEM BILDERDIJK. — Te Amsterdam, by P. J. UYLENBROEK en J. W. IJNTEMA en Comp. 1808.

INHOUD:

Lofzang aan Jupiter. — Lofzang aan Apollo. — Lofzang aan Diana. — Lofzang aan 't eiland Delos. — Minerves waschfeest. — Lofzang aan Ceres. — Aanteekeningen op den lofzang aan Delos. — Het hair van Berenice. — Aanteekening. — BYSCHRIFTEN EN SOORTGELIJKE KLEINIGHEDEN: Theëtétus, de Treurspeldichter. — Heraklitus, de Dichter. — Grafschrift. — Ander. — Ander. — Grafschrift. — Ander. — Minnaars eeden. — Mikylus, de Dichter. — Aan Luzania. — Aan Kleonikus. — Artseny der liefde. — Tempelgaaf. — Grafschrift. — Halve ziel. — Vriendschapstoets. — Hercules en Antéus, — Vlam. — Aangeboden liefde. — 't Verdronken kind. — Armoede. — Liefde. — Verholen vuur. — Tempelgaaf. — Kleombroot. — Tempelgaaf.

VOORREDE.

Wanneer ons alles ontvalt, ontvallen ons nog de weldadige Zanggodinnen niet: zelfs op 't krankbed storten zy troost en verzachting, en geven aan de anders trage uren der foltering eenen ongevoeligen afloop, die nog een genoeglijk herdenken te rug laat. Dus heb ik 't in ellende en ballingschap, dus in het pijnlijkst lichaamlijk lijden bevonden; en dus bevinde ik het nog. — Onder de velerlei proeven van Navolging der Grieksche Dichteren, waardoor ik my in mijn vroege jeugd vormde, in rijper tijd onderhield, en nu nog my somwijlen vermake, heb ik ook Kallimachus niet voorby gezien. Twee zijner Hymnen zijn, voor verscheiden jaren alreeds, in de Dichterlijke Handschriften by Uylenbroek

Künstlers viel scharfsichtiger ist als das scharfsichtigste seiner Betrachter. Het moet in der daad een ellendig Kunstenaar wezen, die zijn kunst niet beter verstaat dan al zijne opgeworpene rechters. Ook schijnt het wel een Oordeel te zijn, dat zy altijd mistasten; waar iets te berispen is, het voorby zien, en het goede afbreken. De zonderlingste voorbeelden uit ouden en nieuweren zou ik hier van kunnen bybrengen. Maar wat is dan van mijn Germanismen? Zoo ik er begaan heb (en eenmaal heb ik er een gebruikt, ik erken het!) Poëta jus suum tenuit, als Quintiliaan zegt. 't Is des Dichters recht, Graecismen, Hebraïsmen, Gallicismen, en alle ismen der wareld te gebruiken, mits hy het versta, en zijn taal er niet meê besmet maar versierd worde. Het is van zulke vrijheden waar, het geen Terentianus Maurus van de versmaat zegt:

In metra peccant arte, non inscitiâ.

Doch wanneer een woord zuiver Hollandsch is en gebruikt wordt in den zin en Constructie die in onzen taaltak reeds plaats had eer de Duitschers hun tegenwoordig bedorven en nu weder opgekuischt mengelmoes (of Olla podrida zoo men 't wil) van Duitsch, Wendisch, Lettisch, en wat niet al meer van Slavonische taalsoorten (die waarschijnlijk mijn berispers in 't geheel niet kennen, veellicht nooit gezien hebben) samenstelden; is het dan een Germanismus; of is het veeleer, zoo die zelfde Constructie nu eens by ons niet zoo algemeen meer is, een Archaïsmus? Zeker, wil men Germanismen, zoo moet men ze niet by my zoeken, maar in de schriften die men thands in Hollandzelve schrijft, en misschien in die van mijn berispers-zelven, wier gantsche manier van denken met Germanismus doorzult is. Dan mag men zelfs één gantschen leeftijd te rug loopen, en zijn' Wagenaar te recht stellen, wiens tytel-zelf louter Germanismus is, als hy Vaderlandsche Historie in den zin van Historie des Vaderlands gebruikt, daar het, in goed Nederduitsch, Historie in 't Vaderland geschreven, of in den smaak van het Vaderland beteekent. Maar de onwetendheid in onze taal is sedert dat men zich aan Hoogduitsche letteren heeft overgegeven, zoo groot,

dat men ('t is te vrezen) haar weldra even weinig in Holland verstaan zal, als de Duitschers de hunne verstaan, en alles op eene Fransche willekeurigheid zonder grond, zonder reden, zonder verstand uitloopen zal, waar in dan de Dichtkunst, even als by dezen, haar graf vindt. — Zal men nu op gelijke wijze niet wederom zeggen, dat muichelmoord in mijn Slot van Damiate een Germanismus, of Hoogduitsch is? — Die het zegt, zal niet dan zijne onkunde verraden: want het woord is niet Hoog- maar Neêrduitsch, en heeft in de eerste taal geene verwanten, in de laatste eene rijke maagschap; schoon het werkwoord muichelen thands by ons in de wandeling in moffelen verbasterd is. Muigen naamlijk, (niet het bastaardwoord, van communicare eerst tot muinichen, en van daar tot muinchen en muigen saamgetrokken, dat men er somwijlen meê verward vindt, maar het Hollandsche woord muigen), beteekent dekken, van waar zijn intensitivum smuigen en deszelfs frequentativum smuigelen, smuichelen (naderhand smokkelen), en, in een tweeden zin, bedekt handelen. — Van daar muichelen. Dit muichelen is dus verheimelijken, waarom het daarvan verbasterde moffelen by ons tevens voor verduisteren of steelen, en voor heimelijk moorden gaat. Het zelfde muigen is nog over in ons tegenwoordig meuken, dat is door bedekking, door stoving week maken, en in vele afstammelingen; waaronder mou en mof 't zelfde woord zijn, dat is bedek, 't welk altijd met een ander substantivum saamgesteld behoorde gebruikt te worden, als handmou, armmou; even als mol, eikhorn, konijn, en vele andere door zich-zelf geen dier beteekenende woorden, met dier. — Zal men zoo ook niet in een ander van mijne Verhalen, het woord Vlokwol als een noodelooze koppeling gispen? Zekerlijk ja, zoo er iemand koomt die hun 't onderscheid leert, dat in onze taal en by onze en andere landaarden van ouds tusschen Jegwol, reine Vlokwol, en Kaardwol gemaakt wierd. Inderdaad, niet slechts om Dichter te zijn, maar ook om een' Dichter te verstaan, behoort meer dan alle de Duitsche verlichting van den tegenwoordigen tijd, in zich sluit, zoo van taal-, oudheid-, als menschen-, en zakenkennis; maar ik herinner my tijdig

Dichter in zijnen Lofzang aan Ceres de voorkeur toekennen. Scaliger, in zijne Verhandeling over de Dichtkunst, staat aan de spitse der eersten: doch men weet dat deze uitstekende Geleerde zeer op de hand der Latijnen was. Voor my, ik beschouw de twee verhalen als zoo geheel onderscheiden van aart, en het koloriet der beide tafereelen is zoo verschillend gekozen, dat ik niet zie, dat Ovidius rijkheid den grooteren eenvoud van Kallimachus, die toch met schoone en menschkundige byzonderheden vervuld is, in den weg staat. De zorg der Ouderen, by voorbeeld, om het ongeluk van hunnen Zoon te verbergen, is uit het hart genomen, en zelden tast de vernuftige Ovidius zoo diep. Doch een tegenstelling van Poeet tegen Poeet, was mijn oogmerk niet, en ik zou er op deze wijze, ongevoeligerhand, in kunnen vervallen, indien ik niet afhield.

Wat mijne Navolgingen betreft. Zy zijn (als alrede gemeld is) op zeer verschillende tijden, en in eene zeer groote verscheidenheid van geestgesteltenisse, gemaakt. Edoch, schoon dit eene ongelijkheid van meerdere of mindere vrijheid in de overbrenging veroorzaakt, men zou zich bedriegen, met in eene eenige, eene eigenlijke Vertaling te zoeken. Behalven, dat het bloote vruchten van ontspanning van geest zijn, ingericht om Kallimachus op mijne wijze te smaken en te genieten, en niet om hem aan anderen te doen kennen zoo hy is; waartoe ik het minste oogmerk niet had: — Behalven dit, zeg ik; de eigenlijke Vertaling moge den aankomenden Dichter nuttig zijn, om zich eene zoodanige buigzaamheid van stijl en uitdrukking te verkrijgen als hy niet ontbeeren kan. Zy moet hem dienen, om de eigenlijke kracht en vatbaarheid van de taal, waar hy in schrijven wil, te leeren kennen; en het is hem niet genoeg aan te raden, zich daar onvermoeid mede bezig te houden. Maar zoo zeer ik in mijn' eersten tijd daar het nut van gezien en ondervonden heb, somwijlen twintig- en meermalen een zelfde Stuk uit de Oudheid in Hollandsche verzen vertalende, (niet om Poeet te worden, want dit maakt ons geen vlijt of arbeidzaamheid; maar om 't werktuig, waar van ik my als Poeet bedienen moest, meester te worden, en dit

trouve en Vous son plus ferme appui, la confiance renaît, les factions se taisent, l'innocence respire et les arts vont recevoir un nouveau lustre.

Votre Majesté en a donné l'assurance, par la manière flatteuse et obligeante dont Elle a bien voulu me distinguer, quand je fus chargé par la Société Littéraire Nationale, de Lui exprimer ses vœux pour la prospérité d'un Règne commencé sous de si favorables auspices. Les sentimens que je portai devant le trône de Votre Majesté sont les mêmes, que je ne cessai de professer dans ces temps malheureux de trouble et d'anarchie où la loyauté étoit un crime et l'attachement à l'ordre Social un délit digne d'exil et de mort. Loin de s'en offenser, Votre Majesté, n'a fait qu'applaudir à ma franchise: pénétrée d'amour pour les lettres, Elle n'a pas voulu que le peu de talens qu'on m'attribue, fût perdu pour la Patrie, et dès ce moment je m'y trouve lié par Ses bienfaits. Heureux! si je pouvois répondre à tant de faveurs par des productions capables de plaire aux oreilles délicates d'un Monarque éclairé et nourri dans les charmes de tout ce que la Poésie Française a de plus parfait. Mais s'il ne m'appartient pas d'emprunter les accords d'une lyre étrangère, permettez moi, SIRE, de fixer au moins Votre attention sur notre Poésie Nationale et sur le mérite d'une langue, qui se ressent peut-être de l'austérité du caractère Batave, mais dont les beautés mâles sont propres à élever l'âme, en attendrissant le cœur.

Bientôt Votre Majesté en jugera par Ellemême; bientôt Elle cueillira les fleurs que la Muse Hollandoise va cultiver à l'abri d'un trône qui fera le bonheur du peuple. Pour moi, SIRE, en offrant à Votre Majesté ces foibles restes d'un génie étouffé par le malheur, je ne prétends point fournir une preuve en faveur de cette Poésie, que d'autres ont portée à un plus haut point de perfection; ni rehausser par d'inutiles éloges, l'éclat des vertus Royales que tout un peuple admire et chérit dans son Maîstre. Jaloux de montrer un cœur reconnaissant, je ne désire que de l'épancher par ce tribut d'une gratitude sincère et éloignée de

toute recherche. Ce sont les tristes débris de mon naufrage que j'ose apporter aux pieds de Votre Majesté. Daigne-t-Elle les recevoir avec cette noble condescendance et cette indulgente bonté qui Lui sont si naturelles!

Je suis avec les sentimens du plus profond respect et de la plus haute vénération,

Sire,

DE VOTRE MAJESTÉ,

Le trèshumble, très obéissant
et trèsfidèle sujet,

Leyden,
ce 10 Octobre 1806.

BILDERDIJK.

PRINS KAREL NAPOLEON.

[Zonder naam van Uitgever.] 1807.

AAN DEN KONING.

In 's Gravenhage, by de GEBROEDERS VAN CLEEF, Boekverkoopers van den Koning en der Koninklijke Bibliotheek. 1807.

ZEGEFEEST,

Ode. — In den Haag, by de GEBROEDERS VAN CLEEF, Boekverkoopers van den Koning en de Koninklijke Bibliotheek. 1807.

DE ZIEKTE DER GELEERDEN,

door MR. WILLEM BILDERDIJK. Gedrukt ten voordeele der stad Leyden. — Te Amsterdam en 's Gravenhage, bij JOHANNES ALLART en de GEBR. VAN CLEEF, 1807. [Tweede druk. Te Rotterdam, bij A. F. H. SMIT, 1828.]

VOORREDE.

Die weet wat Poezy is, zal hier geene uitvoerige Verhandeling, waarin de Geneeskunst zich uitput, verwachten: Die den aart van het Leerdicht kent, geenen zoodanigen Dichttoon, als hy in een Heldendicht vorderen mocht. Eene matige rijkheid van verbeelding kan met die naauwkeurigheid van voorstelling en uitdrukking gepaard gaan, welke de Taal waarin wy schrijven, of aanbiedt, of toelaat. Wie meer verlangt, voor dien had ik veellicht eenmaal kunnen schrijven; thands kan ik het niet. Hy, wien de perken, waarin mijn verzwakte geest zich thands opgesloten vindt, te naauw zijn, beklage my: die wien zy voldoen kunnen, vermeide er zich in! — Vaartwel.

[BRIEF TER GELEIDE VAN HET HANDSCHRIFT.]

A SON EXCELLENCE

LE MINISTRE DE L' INTÉRIEUR.

Monsieur!

Le désastre de la ville de Leyde me touche au delà de toute expression. A peine rentré dans mes foyers, accablé par l'infortune, et n'ayant presque[1] quoique ce soit que je puisse appeler mien, je ne saurois cependant rester spectateur indifférent des efforts généreux de tout ce qu'il y a d'âmes compâtissantes dans la patrie. Permettez donc, Monsieur! qu'au lieu d'or et d'argent, je dépose en vos mains un poème en six chants que je viens de terminer, que j'ai dédié à l'université de Leyde, et dont j'abandonne le produit pour le soulagement de cette ville malheureuse.

J'ai l'honneur etc.

(Signé) BILDERDYK.

La Haye
17 Janvier 1807.

---

[1] Allusion au vers de notre Poète HOOFT:

Wat kunt gy die nu hebt, wat uw is, nietmetal!

LEYDENS RAMP,

door Mr. WILLEM BILDERDIJK en MATTHYS SIEGENBEEK. Met afbeeldingen. — Te Amsterdam, by JOH. ALLART en JAC. RUIS, 1808.

BERICHT.

Mijn hart, hevig geschokt en niet tot bedaren te brengen, vorderde de uitstorting zijner aandoeningen over Leydens onheil, en vond daar troost in. Het Dichtstuk werd bestemd ter openbare voorlezing by de Leydsche Afdeeling der Hollandsche Maatschappy van Fraaie Kunsten en Wetenschappen. Mijne steeds toenemende zwakheid verhinderde my de uitvoering, die de Hoogleeraar Siegenbeek edelmoedig op zich nam. De Vergadering won daar by, en het vers ontfing er eene toejuiching door, boven 't geen het zonder dit had mogen verwachten. Men verlangde 't gedrukt te zien. Schriklijke klip voor een Dichtstuk, dat, gehoord, behagen mocht! Iets anders voldoet het gehoor by eene vluchtige voorlezing, en waar de gladde buigzaamheid der stem alles gelden doet, wat geene te sterke inspanning vordert; iets anders eischt de stille oplettendheid eens byzonderen lezers; en beide even zeer te voldoen, is een nog onopgelost Problema, en zal 't altijd blijven. Geheel het beloop van dit Stuk toont genoeg, dat het voor het eerste geschikt was; en dit moge elk kundig oordeelaar in 't oog houden. — Ik voeg hier nog by (want een vers als dit, heeft allerlei lezers te wachten) dat ik geene byzondere voorvallen heb willen roeren of uitteekenen, maar alleen mijne verbeelding bot vierde. 't Was het recht des Dichters en de plicht der menschlijkheid, (die niet toelaat ongelukkigen in de ingewanden te wroeten,) die ik daar meê geloofde te bewaren. En het spreekt van zelfs, dat mijne schildering nergens den aart der Dichtsoort door my aangenomen, de Elegie, verzaken moest. In een Heldendicht zou het zelfde een' gants anderen toon, zwier, en leiding hebben. Ik heb de stemming mijner ziel gevolgd. — Dit weinige zij genoeg!

[BRIEF TER GELEIDE VAN HET HANDSCHRIFT.]

A SON EXCELLENCE

LE MINISTRE DE L' INTÉRIEUR.

Monsieur!

Le désastre de la ville de Leyde me touche au delà de toute expression. A peine rentré dans mes foyers, accablé par l'infortune, et n'ayant presque[1] quoique ce soit que je puisse appeler mien, je ne saurois cependant rester spectateur indifférent des efforts généreux de tout ce qu'il y a d'âmes compâtissantes dans la patrie. Permettez donc, Monsieur! qu'au lieu d'or et d'argent, je dépose en vos mains un poème en six chants que je viens de terminer, que j'ai dédié à l'université de Leyde, et dont j'abandonne le produit pour le soulagement de cette ville malheureuse.

J'ai l'honneur etc.

(Signé) BILDERDYK.

La Haye
17 Janvier 1807.

---

[1] Allusion au vers de notre Poète HOOFT:

Wat kunt gy die nu hebt, wat uw is, nietmetal!

LEYDENS RAMP,

door Mr. WILLEM BILDERDIJK en MATTHYS SIEGENBEEK. Met afbeeldingen. — Te Amsterdam, by JOH. ALLART en JAC. RUIS, 1808.

BERICHT.

Mijn hart, hevig geschokt en niet tot bedaren te brengen, vorderde de uitstorting zijner aandoeningen over Leydens onheil, en vond daar troost in. Het Dichtstuk werd bestemd ter openbare voorlezing by de Leydsche Afdeeling der Hollandsche Maatschappy van Franie Kunsten en Wetenschappen. Mijne steeds toenemende zwakheid verhinderde my de uitvoering, die de Hoogleeraar Siegenbeek edelmoedig op zich nam. De Vergadering won daar by, en het vers ontfing er eene toejuiching door, boven 't geen het zonder dit had mogen verwachten. Men verlangde 't gedrukt te zien. Schriklijke klip voor een Dichtstuk, dat, gehoord, behagen mocht! Iets anders voldoet het gehoor by eene vluchtige voorlezing, en waar de gladde buigzaamheid der stem alles gelden doet, wat geene te sterke inspanning vordert; iets anders eischt de stille oplettendheid eens byzonderen lezers; en beide even zeer te voldoen, is een nog onopgelost Problema, en zal 't altijd blijven. Geheel het beloop van dit Stuk toont genoeg, dat het voor het eerste geschikt was; en dit moge elk kundig oordeelaar in 't oog houden. — Ik voeg hier nog by (want een vers als dit, heeft allerlei lezers te wachten) dat ik geene byzondere voorvallen heb willen roeren of uitteekenen, maar alleen mijne verbeelding bot vierde. 't Was het recht des Dichters en de plicht der menschlijkheid, (die niet toelaat ongelukkigen in de ingewanden te wroeten,) die ik daar meê geloofde te bewaren. En het spreekt van zelfs, dat mijne schildering nergens den aart der Dichtsoort door my aangenomen, de Elegie, verzaken moest. In een Heldendicht zou het zelfde een' gants anderen toon, zwier, en leiding hebben. Ik heb de stemming mijner ziel gevolgd. — Dit weinige zij genoeg!

geworpen, houden, ook voor den genen die zich op het Treurspel der Franschen toelegt, oneindig veel in, wat onschatbaar in waarde is; en ook in dit opzicht is Vondel ons eenig en onvergelijklijk. Die hem wel beoefent, de verandering van toon, stijl, beloop, en behandeling in zijne verscheidenerhande stukken (ik spreek hier van geen taal- of verzen) wel nagaat, en van elders met den staat der Poëzy, by zijne vorming en vervolgens, zoo by ons als elders, geen vreemdeling bleef, zal meer uit hem kunnen leeren, dan uit al wat zoo vele In- en Uitheemsche schriften over Dicht- en Tooneelkunst opleveren. Dan genoeg hier van, voor ditmaal!

Die met de Engelsche Elfriede van Mason, welke dit voorval uit zijne Landshistorie op zijn Grieksch en met Reien vertoonen wilde, bekend is; die het Hoogduitsche Namaaksel in drie Aufzügen zoo het heet, (Bedrijven durf ik het niet wel noemen) gezien heeft; ja, die noch het een noch het ander ooit zag, zal op de lezing van het Stuk van dien naam, dat hem hier wordt aangeboden, licht erkennen dat het geheel oorspronklijk gedacht en geschreven is. Ik mag er byvoegen dat zijn Autheur geene der genoemde zoogezegde Tooneelstukken kende, en wanneer zy 't bewerkte, niet wist dat er eenig Stuk van dat onderwerp bestond. Of dit sommigen minder onverschillig mocht schijnen dan my, wilde ik deze opheldering niemand onthouden.

VOORBERICHT.

[van het Tweede Deel.]

Dit Tweede Deel bevat mijnen Kormak, wiens oorsprong ik in de Voorrede voor het Eerste kortelijk aanwees. De Verhandeling die er achter gaat, strekt om uit den verschillenden aart en de kenmerken der onderscheiden soorten van Treurspelen, tegenwoordig onder dezen naam vervat, juister toepassing aan die regels te geven, die men thands als betwistbaar beschouwt, en, is het mogelijk, te ontdekken

wat nu, in den stand van zaken in welken wy schrijven, de Treurspeldichter zich voor heeft te stellen. Men miskenne in de warmte van dit Vertoog, mijn beooging niet. Zy was niet, om my juist in dit vak als wetgever op te werpen, noch zelfs om mijne waarnemingen tot zekere Tooneellessen te maken. Ik zocht alleen, wat men vinden mocht, de zaak uit een ongewoon oogpunt beschouwende, en wensch dat mijn lezers het met my zoeken. Οὐδέ γάρ τοι ἔγωγε εἰδὼς λέγω ἃ λέγω, ἀλλὰ ζητῶ κοινῇ μεθ' ὑμῶν. Dus spreekt Sokrates by Plato, en ik mag hier het zelfde zeggen.

[Tegenover den "Cinna".]

Het beklaaglijk verval van het Tooneel en den algemeenen smaak in dit vak van Dichtkunst, kon niet nalaten eenen Koning te treffen, op den schoot der Zanggodinnen gevoedsterd, en met het warmste hart voor Kunst en Wetenschap ademende. Brandend voor alles wat den roem en bloei van zijn Volk bevorderen kan, duldde dat hart de vernedering niet, waar in wy, ook ten dezen opzichte, gezonken zijn, en het wanhoopte niet aan den Dichterlijken geest onzer Natie. Haar tot de ware voorbeelden te rug te brengen, voor het echte schoon te ontvlammen, en het Schouwtooneel by ons te herstellen, was de zucht Zijner ziel. In dezen geest vorderde Zijne Majesteit my eene nieuwe Vertaling van Corneilles meesterstuk, Cinna; en het was een lust, te gehoorzamen.

Zie daar de Geschiedenis dezer Navolging! — De vraag is thands niet, of wellicht een ander, minder vervuld met eigen begrippen, en minder gewoon zijnen eigenen stijl en byzondere leiding van denken bot te vieren, den Franschen Hoofddichter in elke uitdrukking nader op den voet gevolgd zoude hebben; maar of ik in dees mijnen arbeid den waren geest van Corneille bewaarde? Dat dit mijn oogmerk geweest is, gelijk het mijn' plicht was, behoef ik hier niet te vermelden; en ik meen even weinig noodig te hebben, berispingen voor te komen, die, het zij juist en gegrond, het zij onbillijk of willekeurig, dit alleen bewijzen zullen, dat ik noch

volmaakt noch naar ieders genoegen geslaagd ben. Het een toch moest wel boven mijn bereik, het ander buiten mijn' wensch en verlangen zijn.

Alles derhalve wat my, ter voorbereiding van mijnen Lezer te verrichten staat, is bloot en alleen, hem op één of twee punten opmerkzaam te maken. Het eerste en voornaamste is dit, dat wanneer Corneille zijnen Cinna schreef, die fijnheid, die tederheid van gevoelens, die kiesche beschaafdheid van uitdrukking, die keurlijkheid, met één woord gezegd, die sedert, de Fransche schrijvers kenteekende, nog in de geboorte was. Corneille was edel, verheven, somtijds mag men zeggen, Godlijk (en wat anders is het, Dichter te zijn?) maar hy was het door zich, en door zich doordrongen te hebben van den geest (meer dan van de uitdrukking) der Ouden. Dan, hy stond bloot voor de invloeden van eene Eeuw, verr' beneden hem, die hy nog verheffen moest. Van daar, zoo hy somtijds, naar de Oratorie van zijn' tijd, in beelden valt, niet volstrekt geschikt voor de Personaadjen die hy laat spreken; of anders, oneigen aan de onderwerpen waar op zy passen moeten. Van daar, dat hy somtijds in een gesprek, is het niet den stijl, ten minste de denkwijze des Blijspels nader bykoomt dan men zou mogen verlangen. Van het een vindt men een voorbeeld, wanneer zijne Emilia, welke toch naar de tegenwoordige kieschheid, in rede en uitdrukking die maagdlijke schuwheid betrachten moet die niet anders dan de overmaat der zedigheid is, dan welke overgedrevenheid-zelve wy thands ontzien en gehuldigd willen; wanneer (zeg ik) Emilia zich, of 't ware, kinderen toeschrijft:

> Enfants impétueux de mon ressentiment,
> Que ma douleur séduite embrasse aveuglément.

Uitdrukking, die in dien tijd, by ons ten minste, zoo weinig tegen de borst stiet, dat het Kunstgenootschap, Nil volentibus arduum, het aanstootlijke daar van nog heeft durven vermeerderen door een woord, dat althands op de lippen eener welopgevoede Juffer geheel vreemd behoorde te zijn:

> Verbolgen kindren, uit mistroostigheid geteeld,
> Die 'k blindlings heb gevolgd, gekoesterd en gestreeld.

Zoo is het oneigen wanneer hy Augustus laat zeggen:

Je vois trop que vos cœurs n'ont pour moi point de fard.

Kundige Lezers zullen er meer van die vlekjens in vinden, waar Racine zuiverer van is; die, den grooten man niet te wijten, maar den staat der Poëzy in zijn' leeftijd, zijne lauweren niet ontsieren, maar aan den aankomeling niet tot voorbeelden te geven zijn.

Tot het ander behooren (om ook hier van een staal te leveren), de andwoorden van Euforbus aan Maximus (in het laatste gedeelte des Eersten Tooneels van het Derde Bedrijf), en van dezen aan Cinna (weinig later); welke geheel naar de wending van het Blijspel trekken: en waar van de eerstgenoemde, inderdaad, weinig geschikt zijn om den steeds aarzelenden en weêrstrevenden Maximus over te halen.

Vous pourriez m' opposer tant et de tels obstacles,
Que pour les surmonter il faudroit des miracles,
J' espère toutefois qu'à force d' y rêver....

En iets vroeger:

C'est ce qu'à dire vrai je vois fort difficile:
L'artifice pourtant vous y peut être utile;
Il en faut trouver un qui la puisse abuser;
Et du reste le temps en pourra disposer.

Zoo dit geen Blijspel (geene Comédie toute pure) is, weet ik niet waar het voor te houden. Het Kunstgenootschap, dat de zaken zoo heel fijn niet opnam, heeft het getrouw, schoon door de stijfheid der Verzen-zelven, en eenige verdraaiing van zin, misschien nog iets minder opzichtlijk:

Gy zoudt wel spreken van zoo velerlei gevaren,
Die zonder wonderdaân geheel onmooglijk waren
Te ontkomen, echter 'k hoop, gunt gy me slechts wat tijd....

Ontkomen moest hier te bovenkomen zijn, 't geen

geheel iets anders is. Ontworstlen had kunnen plaats vinden. — En vroeger:

Dit is het geen dat my, rechtuit gezeid (lees, recht uitgezeid) doet vreezen.
Maar hier in zal 't bedrog u noodig kunnen wezen.
Zie dat haar iemand dan misleide in dat geval,
En wacht voor 't ovrig wat de tijd beschikken zal.

't Laat zich beter plooien, wat Maximus zegt, doch de zelfde wending van geest doet er zich niet te min in gevoelen:

L'entretien des amants veut un entier secret:
ADIEU, JE ME RETIRE EN CONFIDENT DISCRET.

Van het verwijt van Augustus aan Livia, recht zijne verbitterde gemoedsgesteltenis schilderende zoo het daar uitgedrukt is, maar echter beneden het Treurspel:

Vous m' aviez bien promis des conseils d' une femme,

heeft men reeds dikwijls gesproken, en ik behoef de aanmerkingen daar op niet te herhalen. Een kleine verandering van nuance neemt er den schimp uit, en verheft en vertedert het. Doch elders was wel eene iets sterkere afwijking noodig.

* * *

Van dit Treurspel, als Tooneelstuk, in uitvoerig onderzoek te treden, dit, vertrouw ik, verwacht men hier niet. Het is algemeen als een der weinige allervoortreflijkste geacht, en verdient het. Wanneer echter Voltaire (in een zijner Voorredenen) de Alleenspraak van Emilia, waar het mede aanheft, onnut noemde (ce long et inutile monologue d'Emilie, heet hy ze) en alleen toeschreef aan des Dichters toegeeflijkheid voor de toenmalige zucht der Tooneelspeleren, om zich elk op het schoonst door eene lange Alleenspraak voor te doen, vond hy grooten aanhang in dit zijn oordeel. Hy heeft in het geen hy aanvoert, wellicht niet geheel ongelijk; voor

zoo veel (naamlijk,) zoo iets op den geest des Auteurs by 't ontwerpen van eenig Stuk in kon vloeien: Maar hem dit als voorwerpende, vergat hy wat in Corneilles tijd het denkbeeld des Treurspels was en moest wezen, en dat het niet dan door Corneille en na hem door Racine de Oratorische declamatie van apparat des Latijnschen treurtooneels met eene meer zuiver Dichterlijke uitboezeming en meer Griekschen smaak leerde verwisselen. Intusschen verborg zich Voltaire, wanneer hy de Monologues zoo ruimschoots veroordeelde, dat het Treurspel niet slechts de daad die het inhoudt, in de uiterlijke uitvoering vertoonen moet (dit wanbegrip was, en zal steeds het verderf der Tooneelpoëzy wezen), maar de springvederen waar uit zy ontstaat, en, om het dus uit te drukken, hare wording in 't hart zelfs der personaadjen. Met één woord, dat de Personaadje niet slechts handelen en spreken moet, maar gevoelen, en denken, en lijden: en dat de Aanschouwer wien het stuk leerrijk zal zijn en die er de voldoening voor zijn hart in vinden zal, hem somtijds kennen moet, niet uit een onderhoud, waar in, by al het vertrouwen dat men iemand schenkt, de achterhouding echter of noodzaaklijk of mooglijk is, maar zoo, als hy zich-zelven zijnen boezem ontsluit en in zijn eigen hart leest. En dat de Alleenspraak van Emilia niet nutloos is, zal terstond blijken, zoo men slechts acht geeft, dat by aldien zy onderdrukt wordt, Emiliaas gesprek met hare Vertrouwde een geheel andere kleur aanneemt, en haar karakter iets aanstootelijks bekoomt, dat, door de Alleenspraak voorbereid zijnde, geen plaats meer vindt. Die Alleenspraak is het, die toont, dat zy uit een besef van plicht handelende (drogbegrip, doch haar leeftijd en denkwijze eigen), ondanks zich-zelve handelt; dat zy zich verhard, op nieuw verhard heeft, wanneer zy Flavia zoo bestemd, zoo scherp en zoo eigenmachtig en boven hare kunne andwoordt, als in eene jonge schoonheid, wier opvoeding nog naauwlijks voltooid is, (ware 't de vrucht niet van een moeilijk genomen, maar eens vooral genomen besluit, en het geen zy noodig heeft telkens weder als op nieuw te nemen) by den Aanschouwer geene verwondering en belang voor haar, maar in tegendeel wrevel tegen haar zou opwekken. Men ziet een zoodanigen stouten geest,

met genoegen, in eene Vorstin, die door jaren, stand, en langdurige oefening in Staatsbelangen, als boven het vrouwelijke verheven mag en kan zijn, en in wie geene maagdlijke blos of schroomvalligheid welgeplaatst zoude zijn: maar de jeugdige kaak die niet bloost, de jeugdige borst die zich niet ontzet, die niet siddert op 't denkbeeld van bloedstorting, en zich niet duizendwerven vermannen en weder vermannen moet, eer zy het besluit neemt of 't genomén besluit tegen de minste wederspraak verdedigen kan, zijn afschuwlijk. Ja zelfs ware 't wenschlijk, dat de aarzeling van Emilia niet zoo geheel aan bekommering voor haar minnaar waar toegeschreven, maar dat 'er een heimlijke stem van erkentenis voor Augustus weldaden, en zelfs van afschrik voor den daad als daad, zich onder verhief. Dan Corneilles geest schiep zich de karakters meer stout; en men moet zijne wareld intreden, wanneer men zijne schoonheden smaken wil. Dit is van elk' Dichter waar.

Maar niet alleen, was die Alleenspraak nodig; zy is ook natuurlijk aangevoerd. Wat toch is natuurlijker, wat dringender behoefte, by ieder gemoedsgesteltenis van eene onrust, als die der geduurzame tegenworstelingen van 't hart tegen eens beraamde ontwerpen van gewicht, dan zich met zich-zelven bezig te houden, en telkens by zich-zelven zijn besluit om en om te wentelen, nu te rug tredende, dan zich gronden opdelvende, om zich blindelings hals over hoofd in de uitvoering te storten? Zoo, zeker, moet men zich den staat eens Zamenzweerers voorstellen, zelfs al zijn 'er de wederhoudende beweegredenen van dankbaarheid en persoonlijke betrekking niet, die hier plaats grijpen.

Men heeft echter in later tijden deze Alleenspraak op de Fransche tooneelen achtergelaten. — Maar men heeft ook het zelfde gedaan met de voorzegging van Livia in het Vijfde Bedrijf; en zelfs ontbreekt deze plaats in de Vertaling des Kunstgenootschaps. Niemand schijnt gevoeld te hebben, hoe zeer deze uitlating den Aanschouwer onbevredigd naar huis zendt: Niemand, gevoeld te hebben, dat hy niet voldaan kan zijn; dat het Stuk voor hem niet geëindigd is. — ô Kunstrechters, die altijd wijzer wilt zijn dan de Dichter, die, den vollen stroom zijner gewaarwordingen uitgietende, daarin even zoo zeker op zijn plaats neêrkomt, als ieder

ding in de Natuurwareld! — "Maar is dan het stuk niet "uit, als de samenzweering te niet is, en Cinna, en Emi-"lia, en Maximus, en al wie men heeft zien verschijnen, "behouden zijn?" — Neen, mijne Vrienden, het stuk is niet uit. Want het is niet Cinna, het is niet Emilia, aan wie onze ziel hangt. Het is Augustus. Zal Augustus veilig heerschen of omkomen? Zie daar het problema, ons voorgesteld; en dit is niet opgelost. Dat Cinnaas samenzweering hem niet treffen zal, ziet men ras duidlijk genoeg, en men weet het volkomen met den eersten aanvang van het Vierde Bedrijf; maar of hy, die steeds meer en meer ons hart aan zich kluistert, en tegen wien men nu de elfde samenzweering heeft zien mislukken, voor 't vervolg veilig zal zijn, dit weten wy niet, en dit gaat ons thands nader aan, dan te voren Emiliaas poging. Hoe treffender de goedheid is, met welke wy hem zijnen moorderen zien vergeven, hoe edeler de wijs, zoo veel meer wenschen wy: Mocht deze goedheid u eindlijk behouden! Mocht Livia u niet tot uw verderf geraden hebben! — Dit heeft de in 't hart van zijn' aanschouwer lezende Dichter, dit heeft hy die alles zijne bewegingen indrukt, daar in gezien, en hy is hem voorgekomen. Ja, Livia, wier raad hem bestierd, hem bewogen, en overgehaald heeft; Livia, de oorzaak van die grootheid, die hem ons boven alles dierbaar maakt; Livia, wier raad waardig was uit den Hemel gedaald te zijn; Livia wordt van eene Godlijke inblazing aangegrepen, en spelt haar Gemaal 't einde van zijn kommer en onzekerheid: eene voortaan geruste en bloeiende heerschappy over een hem aanbiddend volk. Die koud genoeg is, om dit te willen ontbeeren, ik gun hem zijn laauwheid; maar voor my, ik bewonder den Dichter, in de vierentwintig verzen, die hier toe behooren, het Treurspel eene volkomenheid gegeven te hebben, die 'er op geene andere wijs in te brengen was. En ik vorder alleen, dat in de vreugde van dit vooruitzicht, Augustus dat geluk, dat hem toelacht, aan haar dank wete, wier opgevolgde raad 'er hem toe geleidde. Heeft Corneille dit over het hoofd kunnen zien? Of ligt het misschien (schoon wat te ingewikkeld) in het vers des Keizers:

Ainsi toujours les Dieux vous daignent inspirer?

Ik wenschte het dus te kunnen opvatten. — Hoe het zij, ik heb hem de uitdrukking van mijn hart in den mond gelegd. En wien de vier verzen, daar toe besteed, overtollig dunken, hy moge ze overslaan!

NAJAARSBLADEN.

door Mr. W. BILDERDIJK. Twee deelen. — In 's Gravenhage by IMMERZEEL en Comp. 1808.

INHOUD VAN HET EERSTE DEEL.

NAJAARSBLADEN.

Ulysses Hellevaart. Het Elfde boek van Homerus "Odyssea". — De Starrenhemel. — Aanspraak aan den Koning. — Gerard aan Machteld van Velzen. Brief. — Uitstorting van 't hart. — De onsterflijkheid der dichtkunst. Horatius nagezongen. — De Lierzang. Horatius nagezongen. — Holland boven al. — Vrouwenliefde, na Kaab Ben Zoheir. — Ontucht, na Salomo. — Verleiding, na denzelfden. — Doodslaap. — Toezicht op God. — Vaderlijke bruiloftsvermaning. — Nietigheid. — Geluk. — Deugd. — Gibeon. — De grijsheid. — Boëtius. — Elpis, Boëtius gemalinne (Grafschrift.) — Op mijn' twee-en vijftigsten verjaardag. — Rouwbeklag. — Liefde. voor 't Vaderland. — Mijn treurtoon.

INHOUD VAN HET TWEEDE DEEL.

Dichthulde aan Amsterdam. — Ulysses t' huisreis. Vijfde boek der "Odyssea". — Polyfeem aan Niemand. Brief. — Aan den Koning, by mijne benoeming tot lid des koninklijken Instituuts van Kunsten en Wetenschappen. — Heil. — Kindschheid. — De beker des tegenspoeds. — Agur. — De paarlende daauwdrop. — In den vriendenrol van den Heere Jeronimo de Bosch. — In dien van den Heere en Mr. M. Tydeman. — In dien van den Heere Jeronimo de Vries. — In dien van den Heer en Mr. W. H. Tydeman. — Op de afbeelding van een vervolgde. — Aan den Heer D. François, met een' afdruk van mijne afbeelding. — Jacht. — Aan Tesselschade Roemers. Uit Barléus Latijn. — Op het verlies van haar oog; naar den zelfden. — Op haar huis en liefhebberyen; naar den zelfden. — Op haar zwartkoralen Borstklis; naar den zelfden. — Het tooneel, aan den Heere Jeronimo de Vries. — Aan den Koning. — Jeremiade. — Aan den Hoogleeraar Bosscha. — Mijne geboortsbestemming. — Kleombroot. — Aan een meisjen, in den nieuwsten smaak gekleed. — Op een' Jakobijn. — Grafschriften van twee gelieven, door den donder getroffen. — Op een' Adelbrief. — Rust. — Smeekschrift. — Mijne uitvaart. — Aan een' Dichter. — De Najaarsvliegjens. — By het lijk van mijnen vriend Uylenbroek. — Aan mijne Egade, in den band van onzer beider Treurspelen.

* * *

"Op nieuw een Dichtbondel van Bilderdijk!" — Ja, mijne Lezers; maar wijt het den armen kranke niet, die, daar hem geene andere troost in zijn lijden overschiet, hier meê zijne slaaplooze nachten en eindlooze dagen verkort, die het hem toch niet vrij staat, krachtdadiger af te snijden. Beschuldigt, indien hier iets te beschuldigen valt, Uitgevers, die geloofd hebben, dat ook deze dorre bladen u eenig genoegen verschaffen konden, alschoon er geen sappige vruchten of bloesems meer onder schuilen, waarin of een kiesch gehemelte of wellustig oog zich zou kunnen behagen. Voor my, 'k ben er schuldeloos in, ten zij het my tot misdaad gerekend worde, dat ik, om met Ovidius te spreken, geen haast maakte met my de gewillige en zich aan de uitstorting van mijn gevoel argloos leenende vingeren te verlammen; het geen kwalijk te vergen is.

Aan verscheidenheid zal het wel dezen bondel niet falen. Een niet gering voorrecht in eenen tijd als de onze, waar in toch de Fraaie kunsten, en, onder die, de Dichtkunst, geen voorwerpen meer van verstandlijk genot en zielbeoefening, maar alleen van een vluchtig tijdverdrijf of eene ijdele praalzucht geworden zijn. Want (schoon ik voor dezulken niet schrijve, by wie Poëzy iets anders dan beoefenende zielkennis is), allen voor wie deze uitdrukking-zelve niets meer dan een abracadabra is, van mijne Lezers uit te sluiten, zou moeilijk zijn, en voor die inzonderheid is het oude varietas delectat een stokregel. Onder deze bedekking derhalve verstout ik my schier te hopen, dat de Navolgingen uit Homerus en de Naschaduwingen van een paar Oden van Horatius en gelijksoortige stukjens, by den geest onzer eeuw nog wel eenige toegevendheid zullen verwerven (vergeving, zeker, waar al te veel gevorderd) voor zoo wat onderwetsche en lang versleten gevoelens als, by voorbeeld, in de Deugd en elders, de nu eenmaal gevestigde Autolatrie eene slechte hulde bewijzen.

Doch wat spreek ik hier van, als waren er geene andere

bezwaren, en van niet minder gewicht! Ik ben ook hier (en wat gruwel in onze dagen!) die oude rechtschapen Hollander nog, die, der Mode en den volksdrom ter spijt, aan zijn vaderland recht durft doen, en vooral de Hoogduitsche altaren met heiligschendende hand overhoop smijten, waar aan men zoo yverig wierookt! — Neen, dit te verdedigen, ware te veel. Men zal, hoop ik, wel zoo gunstig zijn van my iets door de vingeren te zien, maar ik had toch om geen' aanstoot te geven ('k beken het), ten minste een klein getal dezer dichtstukjens met Arabische Letters moeten doen drukken, of anders — in Cyfer.

En dan die gedurige Jeremiades! Want dit is het woord van de Mode, dat de Heeren Recensenten zich onderling nabaauwen. — Ja, mijn goede luchtige Lezers, het is, inderdaad, eene groote verongelijking geworden voor het menschelijk geslacht, dat men nog gelooft, dat het in de smart van natuurgenooten deel zou nemen, of daar zoetheid in vinden. Men is thands te wijs, te verlicht, voor die zwakheid. Maar wat wilt gy?

Οἷά τις ξουθὰ
Ἀκόρεστος βοᾶς, φιλοίκτοις ταλαίναις φρεσίν
Ἴτυν, Ἴτυν ςένουσ' ἀμφιθαλῆ κακοῖς
Ἀηδὼν βίον.

Daar is my, ja, in een oogenblik van verontwaardiging (want wie gevoelt zich niet wel eens?) iets scherpers ontsnapt, en men zal het (nooit heb ik een uitgegaan woord te rug genomen) in den Dichtbondel aantreffen; maar neen,

Indien ik soms, met natbedaauwde wangen,
De troost des weemoeds zocht in al te stroeve zangen,
Gevoelig van het hart dat ze opwelt; nacht en dag
Vermoeide ('k stem het toe) met lastig weegeklag;
En door mijn' ruwen galm den Dichternaam verbeurde,
Dien de al te vroege gunst mijn Jonkheid waardig keurde,
Verwerpt my uit den rang van uwe zangers niet,
Bataven! 'k Verg u thands geen ooren voor mijn lied:

Maar gunt mijn ziel dat zoet, om voor zich-zelv te zingen,
Haar wee te zalven, daar zy 't uitgiet, en 't bedwingen
Onmooglijk is! Zoo zingt met onvermoeide keel
Uit volgekropte borst de teedre Filomeel
En steent, haar leven door, in 't eeuwiggroeiend jammer,
Haar Itys, Itys, uit. — Met tonen, eindloos strammer,
En gorgel, door de smart van kracht beroofd en klank,
Spilt mijn beklemde borst haar laatsten levensprank,
Om, Itys, Itys niet, van 't noodlot weêr te vragen,
Maar zes paar telgjens (God!) in 't krieken van haar dagen
My moordend afgerukt van 't bloedend ingewand;
En, met haar, 't zelfgevoel, de reden, en 't verstand!
Wees vader, wie dit hoort, en dan, verbied my 't schreien,
Eer niet! Zoek elders lust in weeldrig spelemeien;
My rest geen toontjen meer dan dat de wanhoop stort;
En zelfs der tranen troost schiet in mijn' rouw te kort.
Bespot mijn droefheid, gaat, ontmenschten, 'k kan 't gedogen.
'k Leed meer dan menschlijkheid, dan geest, of stof, vermogen,
En echter 'k stond, in leed, in honger, hoon, en spijt!
Maar 'k heb eens Vaders hart, en dit (ô Hemel) lijdt!

Dan, genoeg voor deze, voor de laatste reis zelfs, zoo de Voorzienigheid het nieuw toeval waar in ik dit schrijve, tot mijn afscheid uit een leven vol lijdens bestemd mocht hebben. Herhale ik hier slechts, wat ik elders zeide:

Een later kunstrijk kroost vergeet mijn kunstloos lied!
Maar ô! 't vergeet mijn hart, mijn Hollandsch harte niet!

Leyden,
den laatsten van Herfstmaand 1808.

'S KONINGS KOMST TOT DEN THROON.

Feestviering. — Te Amsterdam, by IMMERZEEL en Comp. 1809.

AAN DE WEDUWE

DES KUNSTSCHILDERS SCHEFFER,

in hare Droefheid. [Zonder naam van Uitgever.] 1809.

WAPENKREET.

[Zonder naam van Uitgever.] 1809.

BATH HERNOMEN.

[Zonder naam van Uitgever.] 1809.

VERSPREIDE GEDICHTEN

van Mr. WM. BILDERDIJK. 2 deelen. — Te Amsterdam by IMMERZEEL en Comp., 1809.

INHOUD VAN HET EERSTE DEEL:

De roemzucht. Vertoog. — De Leydsche weezen aan de burgery, 1782. Onze droefheid by't vriendengraf. — De wenschen. — Leven. — Ampten. — Vroeg en laat. — Het Christendom. — Hooft en Vondel. — 's Levens doel. — Tegenspoed. — Aan een vijfjarig kind. — 's Minnewichts blindheid. — Op de gezochte welsprekendheid der predikanten. — Groot. — De dichter. — De lepel zout. — Winter. — De Dervis. — De romance. — De aalmoessen — Nasser en Mostazem. — Uit een' Persisch' Dichter. — Bid, maar verhef u niet. — Vondel. — Hooft. — Poot. — Aan Furius. — Aan Glycias. — Gebed. — Algemeen grafschrift. — Op de Barmeciden. — De wareld. — Lijkvers. — Gebed van een' Oosterling. — De Oostersche Dichter Hallage. — Gods voorbestemming. — De spreuk van Abou Kethir. — Thrasybulus. — Op eene Niobe van marmer. — 's Heilands eerste wonderwerk. — Op Maltha. — Muzich machen. — Op den beroemden Timantes, vroeg gestorven. — Op 't huwlijk van Peter en Celia. — Lief. — Sultan Thogrul Ben-Arslan. — Aan een' groven Blondijn. — Aan 't hoofd van mijnen Tyrteus. — 't Gebed van Kleanthes. — De Oostersche wetgeleerde. — Plicht. — Dienst. — De Hoogleeraar. — De beandwoording der lofspraak. —

Verdienste van een' vriend. — Aan Albeschik. — Lentezang — Lentefeest. ('t Pervigilium Veneris). — Lotbedeeling, na Horatius. — Maat, na den zelfden. — Onbestendigheid, na den zelfden. — Noodzaaklijkheid, na den zelfden. — Gelijkmoedigheid, na den zelfden. — Onbekrompenheid, na den zelfden. — Het lotgeval, (Zegezang van Pindarus.) — De boer, na Theokritus. — Saffo aan Faön, na Ovidius. — ROMANCES: Ada. — Berta. — Roosjen. — De Indiaansche maagdenroover. — De vrouwen van Wijnsberg.

INHOUD VAN HET TWEEDE DEEL:

DICHTSTUKKEN VAN BOËTIUS: Boëtius in zijnen kerker. — Neêrslachtigheid. — Verlichting. — Ontrefbaarheid. — Aan God. — Gezette tijd. — Geestbedaardheid. — Fortuin. — Onvergenoegdheid. — Onbestendigheid. — Middelmaat. — De gouden eeuw. — Aardsche hoogheid. — Glorie. — Liefde. — Voorbereiding. — Natuurloop. — Rijkdom. — Eerteekenen. — Macht. — Edel. — Lustgenot. — Onwetendheid. — Aan God. — Rust. — Zelfbeschouwing. — Opwaart zonder omzien. — De Wijsgeerte. — Schijngrootheid. — Toovery. — Verblindheid. — Verwondering. — De algemeene wet. — Volharding. — Toevalligheid. — De Alziende. — Waanstrijdigheid. — Denkbeeldvorming. — 's Menschen verhevenheid. — LIJK- EN GRAFGEDICHTEN: Op het afsterven van den Dichter Lucas Pater. — Op het Graf van W. Krul. — Op het graf van Bentinck. — In den Bondel van Lijkdichten op de Dichteresse Cynthia Lenige. — Op de tombe van Jonkvrouwe de Lannoy. — Op de dood van Jonkvrouwe de Lannoy. — Op het Graf van den Dichter Bernardus de Bosch. — Grafschrift voor den zelfden. — Ter Gedachtenis van mijn tweede dochtertjen. — By het Lijk van mijn' Broeder Joannes Bilderdijk. — By het Lijk van mijn tweede zoontjen. — Ter Gedachtenis van den Dichter Hermanus Coster. — Zucht. — BYSCHRIFTEN: Op het afbeeldsel van Jonkvrouwe de Lannoy. — Aan de zelfde, by de teruggave van haar Dichtstuk. — De Landrust. Na Adrianus van Roijen. — Homerus Ilias. — Liefde. — Hamlets Alleenspraak, na Shakespear. — Hamlets Alleenspraak, na Voltaire. — Aanspraak aan het Genootschap: "Kunst wordt door arbeid verkregen". — Aan 't zelfde Genootschap, by 's Dichters verkiezing tot medelid. — Aan de Bestuurders van 't zelfde Genootschap, by 't plaatsen van 's Dichters afbeelding in 't "Pan Poëticum Batavum". — Aan de Bestuurders van 't Haagsch Genootschap, by 's Dichters ontfangst in hunne Vergadering. — Aan 't Haagsch Genootschap, by 't ontvangen van den Gouden Eerprijs. — Aan den Heer K. van der Palm. — Aan den Heer J. H. van der Palm. — Op de Rotterdamsche Kunstgenootschaps-vergadering. — Jefthaas Dochter aan hare Moeder. — Aan de Leydsche Afdeeling der Bataafsche Maatschappy van Taal- en Dichtkunde.

VOORBERICHT.

Een aantal Dichtstukjens van my, van tijd tot tijd, het zij in de Dichterlijke Handschriften by Uylenbroek, het zij afzonderlijk, of in andere Bondels gedrukt, en verstrooid, werden door Liefhebbers, begeerig om een geheel

mijner uitgegeven verzen by een te brengen, met moeite en kosten opgespoord en verzameld, wanneer na het afsterven van gemelden Bockhandelaar, die te voren my wel eens om de vergunning tot het vereenigd uitgeven van al zoodanige verspreide kleinigheden had aangesproken, de Heeren Immerzeel en Comp. hiertoe wenschten overtegaan. Uitgevers mijner laatste in het licht verschenen werken, stelden zy natuurlijker wijze eenig belang in 't vollediger maken daarvan, en my was het niet onaangenaam, deze veelal buiten mijn oog en opzicht gedrukte stukjens, zoo veel mijne zwakheid het toeliet, te herzien en van etlijke druk- of schrijffeilen te zuiveren. Van daar het in licht treden dezer twee Deelen, die echter, noch mijne prijsverzen, noch de afzonderlijk gedrukte gelegenheidsstukken sedert mijn te rugkomst in 't Vaderland, bevatten. Dit is alles, wat ik omtrent deze Verspreide Gedichten in 't algemeen wilde melden. Omtrent de Navolgingen uit Boëtius alleen zal ik nog iets in 't byzonder opmerken.

Dezen, die de eersten in het Tweede Deel zullen zijn worden hier geheel volkomen geleverd, zonder afkortingen, en zonder uitlating van een eenig der stukjens die tot het Poëetisch gedeelte van het doorluchtig werkjen dezes Christen' Wijsgeers en Dichters behooren. Ik had eenmaal een oogmerk om dat troostrijk en godvruchtstichtend geschrift, aan het welk door Vertalers, die zich op het byzonder Latijn van Boëtius eeuw, niet genoegzaam toegelegd hadden om hem overal en in alles te kunnen verstaan, nooit behoorlijk recht is gedaan, op nieuw in een Neêrduitsch gewaad te kleeden, en reeds had ik voor twintig jaren twee volkomen Boeken daar van, benevens alle de Dichtstukjens afgewerkt, wanneer ik my beduiden liet, dat onze Eeuw zich geheel andere troostgronden vormde, dan of ware wijsgeerte of Christendom toelieten, en zich aan dezen weinig bekreunde. Ik heb sedert al te wel ondervonden, dat, die my dit voordroeg, gelijk had; en ik zag te meer van mijn voornemen af, daar dit zich niet bloot by de vertaling bepaalde, maar tot het vervolgen van Boëtius arbeid, dien ik niet voor volkomen houde, uitstrekte, en wel, met eene Vertroosting des Christendoms, die dat gene waar in de

Wijsgeerte by hem te kort schoot, vervulde. Want dus stel ik my het oorspronklijk plan des schrijvers voor; in de uitvoering waar van hem de dood schijnt voorgekomen te zijn. Hoe het zij, ik heb dit opzet geheel uit het hoofd gesteld, zoo wel als de uitgave van mijn' Taalkundigen arbeid over den text, zoo van dit als van de Godgeleerde schriften des zelfden schrijvers; en geef deze Boëtiana bloot als Dichtstukjens, waar in ik zelfs meer vrijheid genomen heb, dan men in eene vertaling zich zou mogen vergunnen. Verre de meesten zijn van tijd tot tijd reeds bekend geworden, en hebben geene verandering in dezen herdruk ondergaan, dan waar zy af- of ingekort zijn geweest: de weinige nieuw verschijnende die er onder doorloopen, dienen tot aanvulling, doch zijn van den zelfden tijd met de anderen. Alleen is er één nieuw stukjen by, dat in 't handschrift verloren geraakt zijnde, op nieuw door my overgebracht moest worden, indien ik deze verzameling niet onvolmaakt wilde laten.

Wijnmaand
1809.

HULDE

AAN HUNNE KEIZERLIJKE EN KONINKLIJKE MAJESTEITEN.

[Zonder naam van Uitgever.] 1810.

ECHTVIERING VAN KEIZER NAPOLEON.

Te Amsterdam, by IMMERZEEL en Comp. 1810.

WINTERBLOEMEN

van Mr. W. BILDERDIJK. Twee deelen. — Te Haarlem, by FRANÇOIS BOHN. 1811.

[Op den titel:]

Ta anam a snamh a nceo,
A mbliaghna chear na h'aoise.

TEMORA.

INHOUD VAN HET EERSTE DEEL:

De kunst der Poezy. — 's Menschen staatsverwisseling. — Lofzang. — LIERZANGEN EN LOSSE STUKJENS: Lichaamszorg. — Het tegenwoordige. — Landgeluk. — Aan de dichters. — Huwlijksmin. — Dood en Leven. — Het Hollandsch. — Aan mijnen Vriend, den Heer Jeronimo de Vries. — Opvoeding, aan den zelfden. — Oudrenzorg. — Pindarus. — Turnus aan Eneas. —

INHOUD VAN HET TWEEDE DEEL:

Schilderkunst. — LIERZANGEN, EN VERSCHEIDENERHANDE LOSSE STUKJENS: Onmenschlijkheid. — Aan den Heere en Mr P. A. Brugmans. — Bede. — De Scheldebewoner. — Lotbetreuring. — De Treurzang. — Wintervreugd. — Aan Lyceet. — De drie Vijanden. — Op het afbeeldsel eener Schoone. — Driftigheid. — Cezar en Pompejus. — 't Grafschrift van Sardanapalus. — Maagschap. — Aan een geleerd berisper van een slecht Dichtstuk. — Aan de Vierde klasse van het Koninklijk Instituut. — Zucht ten Hemel. — Aan den Heere en Mr. Meinardus Tydeman. — Vittery. — 't Menschelijk Verstand. — De drie Lessen. — Afscheid. — Nero aan de Nakomelingschap. —

VOORBERICHT.

Ziet hier weêr wat Najaarsbladen,
  Van mijn takken afgeschud,
En den tuinschop opgeladen,
  (Zijn zy tot niets beter nut)
  Voor de mist- en vuilnisput.

Spreekt het vonnis uit, mijn Vrinden,
  Van den ouden grijzen bloed.
Laat u geen vooroordeel blinden,
  Zeg hem, of hy, kort en goed,
  Nu voortaan maar zwijgen moet?

Sloegt gy anders ook geen oogen
  Op dit schraalvoorziene Deel,
'k Weet, gy doet het uit meêdogen
  Met zijn heeschgezongen keel;
  Ja, doorleest het wel geheel.

'k Zal u voor die goedheid danken;
  Doch ontveinst den grijzaart niet,
Of gy nog de Dichtvuurspranken,
  Eenmaal eigen aan zijn lied,
  In dees dorre lovers ziet?

Waarom zoudt gy 't toch bewimpelen?
  Heeft zijn oude Zanggodin
In het voorhoofd nog geen rimpelen?
  Heeft zy nog geen spitse kin
  Van een tanige Heidin?

Bleef zy rustig op de beenen?
  Houdt zy nog een' goeden tred?
Hoeft zy nog geen kruk te leenen?
  Zijn haar stappen fix en net,
  Schoon zy ze ook wat stijfjens zet?

Geeft my andwoord op die vragen;
Want dit weinige is my wel.
Op de danszaal haar te wagen,
Waar toch al te stout een spel
Voor zoo'n drooge totebel.

'k Zie gy aarzelt — 'k Ben te vreden!
Ja, ik heb u reeds verstaan.
Vast! zy wordt wat stram van leden,
En haar sprongen zijn gedaan.
Goed! zy neemt haar rust voortaan.

Aridas frondes hyemis sodali
Dedicat Euro.

Dit, Lezers, was het vertoog, waarmeê ik aan eenige kunstvrienden een handvol nieuwe Dichtstukjens toezond. Ik bedroog my echter in 't andwoord dat ik ondersteld had; en hun stem, vereenigd met het aanzoek van den Drukker en Uitgever, heeft ze in twee Deeltjens by een doen brengen, waarvan gy hier het Eerste voor oogen hebt, en het andere werklijk ter pers' ligt. Dan, men wilde een' anderen tytel; Najaarsbladen waren te schraal en te dor; en het moesten, waren het dan al geene voedende vruchten, voor 't minst bloemen heeten. Wat verschilde my de naam, mits hy niet te veel beloofde? Of het BLOEMEN zijn, mogen mijne vrienden verandwoorden; dat het WINTERvoortbrengsels zijn, daar sta ik voor in, en dit zal ten minste, vertrouw ik, de verwachting niet al te hoog spannen. Echter, op dat gy u geen' vrolijken winterdag voor den geest moogt brengen, van een' lieflijken zonneschijn glinsterend, en waarby zich de grond nog somwijlen, schoon zeldzaam, ontsluit in een knopjen dat aan beter saizoen schijnt toe te behooren, stel ik u het beeld van den op zijnen ouden dag zoo ongelukkigen Ossiaan voor, daar, by het betreuren van zijn' Vader, Vorst, Telgen, en verwoest Vaderland, zijn geest (naar de van hem aangehaalde oorspronklijke woorden) omzweeft in nevelen, in de duistere jaren zijns ouderdoms. Ik zeg, zijne woorden: want schoon ik de Temora, waar deze plaats uit genomen is, voor een byeenraapsel

houde uit zijne en andere verzen te samen vergaderd, dit slot van het Dichtstuk is zeker van hem.

Over den inhoud van de twee Deeltjens heb ik niet veel te zeggen. Die leest, oordeele voor zich: die schreef en uitgaf, heeft afgedaan. Men verge slechts niet van my, het geen ik niet geven kan: luchtige, jeugdige stukjens, die met mijnen tytel niet over een zouden stemmen. Ik bied aan wat mijn winter oplevert, en omhul my voorts in den mantel des Schotschen Bards.

A mbliaghna chear na h' aoise.

KRIJGSDANS.

[Zonder naam van Uitgever. 1813.]

HOLLANDS VERLOSSING.

Door Mr. WILLEM BILDERDIJK en Vrouwe KATHARINA WILHELMINA BILDERDIJK. — Twee Deelen. Te Haarlem bij FRANÇOIS BOHN. 1813.

INHOUD VAN HET EERSTE DEEL:

Vervalling, uitgesproken in de Amsterdamsche Afdeeling der Hollandsche Maatschappy van Wetenschappen en Kunsten. — * Hollands verlossing.— Opwekking.— * Verlossingsbede.— * Het verlossingsuur.— * Holland verlost.— * Dank aan God. — * Oranje boven. — Offergaven.— Prins Willem Frederik George Lodewijk. — Afscheid, uitgesproken op den 10n van Louwmaand 1811. — In eene Decoratie.

INHOUD VAN HET TWEEDE DEEL:

De Minotaurus. — 's Dwinglands val. — Het jaar 1804. — * Huldiging. — De verheffing van Prins-Willem Frederik. — Decoratie. — * De Veldtocht naar Moskau. — Tafereel van Hollands herstelling. — Krijgslied der verbonden Legers. — De verbonden legers aan Zwitserland.—

VOORBERICHT.

Uitboezemingen van vreugde by 's Lands bevrijding van het pletterend juk der Franschen, behoeven geene Voorrede ter inleiding. Elk Nederlander zal er zijn eigen hart in erkennen en weêrvinden. Maar schoon dit van geheel dezen bondel waar is, het eerste en het laatste Dichtstuk daarin voorkomende, vereischen eenige Opheldering. Beide zijn zy uitgesproken in de Amsterdamsche Afdeeling der Hollandsche Maatschappy van Wetenschappen; en het eerste stuk is een gevolg van het laatste. Dit laatste, een afscheid van my aan mijne Kunstbroeders, in een oogenblik als ik my in mijne uiterste verzwakking van lichaam tevens en geest, mijn einde als zeer naby voor moest stellen, sloot met eene Voorzegging van Hollands naderende herstelling, die met ongemeene geestdrift ontfangen werd; en het eerste in den bondel, is de aankondiging, of (wil men 't) de viering der vervulling van deze Voorspelling, op welke zy te rug wijst.

Dat Afscheid werd in mijne Winterbloemen ter perse gebracht, maar het toenmalig Bewind duldde niet dat het laatste gedeelte en slot in het licht verscheen; en de Uitgever was gedwongen, daar ik, aan mijne grondregels vasthoudende, daar niets in wilde veranderen of uitlichten, het Dichtstuk op zijne vijftiende bladzijde af te breken, met belofte (in het uitzicht op het bewaarheden des inhouds) van het vervolg naderhand te geven. Thands heeft hy geoordeeld het geheele Dichtstuk hier achter te moeten plaatsen, gelijk het in Louwmaand 1811 door de aanmerkelijke menigte mijner toenmalige Medeleden van dat Genootschap uit mijn mond werd gehoord, by velen in Handschrift bewaard is, en by niet weinigen hunner nog woordelijk in geheugen gehouden wordt. Ook is het hier inderdaad als eene bylage tot het eerste (de Vervulling) aan te merken, het geen er in het onmiddelijkste verband mede staat.

Op ééne Voorspelling echter wijst deze Vervulling, die men in dit Afscheid niet zoeken moet. Het is in de laatste regel op bladz. 15. [Dl. IX. bladz. 139.]

'k Zag de aard gelukkig zijn, U machtig, Neêrland vrij.

Dit vers is genomen uit mijnen Geboortegroet, onzen tegenwoordigen Souverein in de beroeringen van 1787 toegezongen, toen afzonderlijk uitgegeven, en in den eersten druk mijner Vaderlandsche Oranjezucht te vinden op bladz. 135, in dien van 1808 op bladz. 152. [Dl. VIII bladz. 396.] Veellicht zal men in dat Dichtstuk meer byzonderheden kunnen opmaken, die, door de sedert verloopen tijden ontraadseld, in den kiem, waarin de gebeurtenissen toen lagen, de oogen ontdoken, maar die het warme hart des Dichters voorgevoelen kon eer het verstand-zelf ze dóórdrong.

Wat mijne Egade tot dezen Bondel heeft bygedragen blijkt uit de teekening der stukken zelve. Men zal daar het zachte, aandoenlijke hart in herkennen, de vrouw kenteekenende, alleen gevormd om het geluk van haren Gemaal te zijn, en die op niets anders aanspraak maakt.

AFFODILLEN

van Mr. W. BILDERDIJK. Twee deelen. — Te Haarlem by FRANÇOIS BOHN. 1814.

[Op den titel.]

Ψυχὴ δὲ ποδώκεος Αἰακίδαο
Φοῖτα, μακρὰ βιβῶσα, κατ'ἀσφοδελὸν λειμῶνα
Γηθοσύνη.

ΟΔΥΣΣ. Α.

INHOUD VAN HET EERSTE DEEL:

De Geestenwareld. — De Echt. — Zucht naar 't Vaderland. — LOSSE STUKJENS: Weldadigheid. — By eene afbeelding van 's Heilands krebbe. — Aan mijne Egâ met mijne Winterbloemen. — Aan den Heer en Mr. Valckenaer. — Dichtrenvlucht. — Het Leven. — De Dood. Op mijn verjaardag. — Bede. — Onsterflijkheid. — Sadig. — Op het Bombardeeren van Genua.

INHOUD VAN HET TWEEDE DEEL:

Het waarachtig goed. — Homerus Ilias, zesde zang. — Uittreksels uit Apollonius van Rhodus. — Konlath en Githona. — LOSSE STUKJENS: Zeevaart. — Levenspijn. — In den vriendenrol van den Heere Mr. Rhijnvis Feith. — Eens Vaders uitboezeming op de bruiloft zijner Dochter. — Aan den Heer Theodorus van Kooten, in zijn vriendenrol. — Geestbedaardheid. — De slaap. — By een Dichtstuk mijner Egade. — Het Sijsjen.

VOORBERICHT.

In het afnemen van mijn leven en krachten heb ik Najaar- en Winterbladen en bloemen gegeven, zoo veel my de stormen en onweders toelieten; en ik ben op deze wijs tot den oever van het Doodenrijk genaderd. Wat kan ik thands nog opleveren, bloote schaduw van myzelven geworden en den schimmen der uitgeleefden gelijk? — Homerus heeft den donkeren en benevelden toegang des doods met Affodille [1] beplant. Welaan, plukken wy ook hiervan een handvol, eer wy uit het oog onzer tijdgenooten verdwijnen!

1818.

---

[1] Odyssea K.

WAPENKREET,

Lierzang. — Te Amsterdam [zonder naam van Uitgever.] 1815.

WILLEM FREDERIK,

Koning der Nederlanden. — Te Amsterdam, [zonder naam van Uitgever.] 1815.

VADERLANDSCHE UITBOEZEMINGEN,

door Mr. WILLEM BILDERDIJK, en Vrouwe KATHARINA WILHELMINA BILDERDIJK. — Te Leyden by L. HERDINGH EN ZOON. 1815.

INHOUD:

Aan den Koning. [Opdragt.] — * Lentezang. — Nederland hersteld. — Aan een Feestdisch. — De Bloedhond. — Aan de verbonden Volken. — De Franschen. — * Napoleon en de Franschen. — Aan Nederlands Jonglingschap. — * Opwekking. — * De Koninklijke Weezen. — * Ter Geboortefeest van 's lands Souvereinen Vorst. — * Ter Geboortefeest van 's lands Souvereine Vorstinne. — De overwinning op de Fransche legermacht. — * Nederlands overwinning. — De eer hersteld. — * Zegelied. — Frankrijk bedwongen. — * De Schrikkomeet. — Oranjes wond. — * Smart by vreugd. — * Aan de Hollandsche vrouwen. — By het Schaduwbeeld van Zijne Majesteit, in 1794. — By het Schaduwbeeld van Zijne Majesteit, in 1814. — By de afbeelding zijner Majesteit. — By die Harer Majesteit. — By die van Z. K. H. den Heere Prinse van Oranje. — By die van Z. K. H. Prinse Frederik. — By die van H. K. H. de Princesse Marianne.

BERICHT.

De twaalf eerste stukjens van dezen Bundel waren reeds in de laatstleden Lentemaand in het openbaar uitgesproken en dadelijk ten Druk bestemd om oogenbliklijk op mijnen toen uitgegeven Wapenkreet te volgen. De te loorstelling, die zy ondervonden, maakte hun verschijnen ontijdig, als de eerste helft van Zomermaand daar was; en hiervan is het, dat zy thands te samen gevoegd zijn met de verzen die ons toen en vervolgens ontvloeiden. — Dat ook deze niet vroeger het licht zagen, wijte men der vertraging die, in deze dagen, de wederom drukke pers, uit overvloed van arbeid, aan elken Schrijver ondervinden doet.

DE DIEREN.

Te Amsterdam, by P. DEN HENGST en Zoon. 1817.

* * *

Over dit kleine Dichtstuk, dat eigenlijk ten genoegen van enkele vrienden gedrukt, en alleen ter volledingmaking mijner schriften, voor die het verkiezen, gemeen gemaakt wordt, heb ik den Lezeren eenige, alhoewel slechts weinige, woorden te zeggen. Voor hem, de in geene Geestelijke wareld leeft, het stoffelijke als zelfstandig beschouwt, en er de uitdrukking van het geestelijke niet in gevoelt, zal het wel eene bloote Poëtische droom en een spel van verbeelding zijn: ja niets zou my minder verwonderen, dan dat hy my by zich-zelven al lachende de bekende woorden van den Kardinaal d'Este aan Arioste, toevoegde: Donde, Maestro Ludovico, avete pigliate tutte queste.....? of, mooglijk, my wel met sint Franciscus gelijk stelde, wanneer die aan zijne Zusters de Ganzen, het Evangelie predikte. Zeker! het getal is niet groot meer, dat de innig verheven en waarlijk in 't hart wedergalmende Mozaïsche uitdrukking van 's aardrijks en 's menschen vorming, met geheel zijne ziel omhelst; die de heilige en alleen Gode waardige wording der vrouw uit des menschen boezem, in zijn binnenst gevoelt, en de voortbrengende kracht der nog nieuw geschapen Natuur (ondanks alle vermindering nog voor elken opmerker even ontzetlijk) in het onverbreekbaarst verband met het zedelijke, en in de volkomenste eenheid kan zien, of de innige Waarheid eens besefs in den echten bronwel aanschouwt, waaruit het verstand haar niet dan met hulp en vermenging van zintuiglijke (en daarom ook in zich-zelf wederstrevige) omkleedselen opneemt. Die dit niet kan, beseft zeker niet, dat de ziel zich het lichaam vormt; en de overeenstemming, of (mag ik het dus uitdrukken) de verstandhouding en het op elkander slaan van

de Geestelijke wareld met de uiterlijke, of liever zintuiglijke, in beider zoo innig verband, ja eenheid, is voor hem verbroken. Hy spotte dus vrijelijk met alle waarheden, die niet in den kring eener proefondervindelijke zoogenaamde Natuurkunde zoo als zy tot nog toe bestaat, plaats houden. By zich-zelven t' huis te zijn, blijft hem onbekend, en lichaamlijke schijn is alles, waar hy in berusten kan. Hy gevoelt even weinig wat (innig en wezendlijk) Poëzy, en wat hare Waarheid is. Zoo dra hy de Westersche omplooiing van het Geestelijke met het Lichaamlijke in haar smaken kan, is hy wel voldaan; en 't verheffen der stoffelijkheid tot het geestelijke, of het vereenzelvigen van die beide, is hem eene Oostersche vreemdigheid. Doch hy zal in mijne latere schriften wel meer vinden, dat voor hem niet geschreven is, en op meer gezuiverde zelfkennis beidt, dan ik van eenige verstandfilozofie (als tot nog plaats grijpt, en voor wie zekerlijk alle bovenzinlijke waarheden dwaasheid zijn moeten) verwachten durf. Mocht men den onvergelijkelijken Leibnitz recht en innig leren verstaan, en van alle Engelsche Filozofie het bloot opzamelen van natuurproeven behouden, het menschdom zou zekerlijk minder geslingerd en gelukkiger zijn. Maar wie verstaat, of wie proeft, als het waarheid geldt? Daartoe zijn de Leerstelsels in hare ronding, daartoe de toejuiching der wareld, te lief. Maar wat echter is, dan de Waarheid, volstrekt en betrekkelijk?

Intusschen geloove men niet, dat ik hier eene nieuwe waarheid ontdekt meen te hebben. Het gevoelen van de wording der dieren, hier voorgedragen, en zekerlijk (zoo ik iets gevoel) Dichterlijk, is verre van nieuw te zijn. Ik heb voor het Dichtstukjen eenige woorden van den voortreflijken Ramsay, hiertoe betrekkelijk, aangevoerd, en voorts in zeer korte aanteekeningen, tot eenige enkele wenken der Heilige bladeren verwezen, waarin onder de afgevallen Engelen eene driesoortigheid ondersteld schijnt te worden. Den geheelen samenhang der zake, uit de honderden plaatsen die hier toe te brengen zijn, voor te dragen, zou eene opzettelijke Verhandeling eischen.

Voor 't overige, men zal (vertrouwe ik) licht begrijpen dat ik my hier in geen Theologisch geschil wil inlaten, veel minder nog, iemand ontstichten. Het opbouwen, en niet het afbreken, van al wat Godsdienstige strekking heeft, was altijd mijn doel. Ook de ruwste en zinnelijkste begrippen die de Godsdienstleer inboezemt, hebben zekerlijk meer innige waarheid, en zijn het hart nuttiger, dan eene valsche Filozofie, die ze meent te zuiveren en een slip van het gordijn op te lichten, dat nog over 's menschen ziel en hare betrekkingen overhangt. Mochten zy dit willen begrijpen, die er de meening van vatten!

NIEUWE UITSPRUITSELS,

van Mr. WILLEM BILDERDIJK. — Te Rotterdam, by J. IMMERZEEL, Junior. 1817.

[Op den titel:]

Ἥιστιν ὁ πάντων
Ἁρπακτὴρ ἀϊδης οὐκ ἐπὶ χεῖρα βαλεῖ.

ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣ.

INHOUD:

De Bruiloft van Peleus en Thetis, na Catullus. — Aan de Moedermaagd. — Aan de Maan. — LIERZANGEN EN KLEINE DICHTSTUKJENS: Het genoegen. — Verwachting. — Morgenstond. — Zielsrust. — De drie Afgoden. — Alexander by de Levensbron. — Sterven. — Aan de Dood. — Vreugde. — Filozofen. — Tegenspoed. — De Dwingeland. — De Levenstrek. — Geest. — Geestgevoel. — Genot. — Holland aan Belgie. — De Pelgrim. — Aan mijne Egâ ter harer verjaring. — Met mijne Affodillen. — Koekeloer, of de eerste April. — Na eene voorlezing op den eersten April. — Aan een Vriend, by de bevalling zijner Egade. — De Schilderkunst. — Schoonheid, Rijkdom, en Wijsheid. — By de afbeelding eens Grijzaarts. — Aan een jeugdigen Vriend, in zijn stamboek. — In de vriendenrol van een jong meisjen. — De herinnering des leeds. — Huwelijk. — Wel leven, volgens Horatius. — Aan de bloem. — Voorbestemming. — By mijne afbeelding. — Slotzang, aan mijne Mededichters.

* * *

Vroegtijdig verscheen ik in de Dichterlijke wareld. Ik liep twee leeftijden door, en zie, sedert mijn optreden, het derde geslacht in bloei, en het vierde in wording. Mijne Lente en Zomer leverden aan Kunst en Vaderland op, wat zy mochten. Ook mijne Herfst schuddede hare bladeren af, en mijn Winter gaf eenig gebloemte, of het geen dezen naam voerde. 's Levens ronde dus doorgeloopen, plukte ik nog in het midden der nevelen die het graf omringen, een kransjen van Affodillen, ten afscheidsgroet aan het daglicht. — Zoo heb ik dan heel mijne lange Poëtische baan voleindigd, en ben, als Dichter, geweest. — Maar zouden door de reten des grafsteens niet nog eenige lovertjens wassen? — Dus vraagde een mijner Vrienden, en straks greep hy een handvol nieuwe scheutjens, die tegen den zerk opworstelden en een weg zochten. De doode heft het hoofd uit zijne rustplaats, en ziet met verwondering dat men nog aan hem denkt; hij schenkt ook deze grashalmtjens, of wat het zijn mogen, gewillig; en roept nogmaals VAARWEL!

1817.

WIT EN ROOD

door Mr. WILLEM BILDERDIJK, en Vrouwe KATHARINA WILHELMINA BILDERDIJK. 2 deelen. — Te Rotterdam, by J. IMMERZEEL, Junior. 1818.

[op den titel:]

Ὅρα, κἂν ςεφάνοισιν
Ὅπως πρέπει τὰ λευκὰ
Ῥόδοις κρίνα πλακόντα.

ΑΝΑΚΡΕΩΝ.

INHOUD VAN HET EERSTE DEEL:

God en de mensch. — Het vergaan. — De hoop. — * Het portrait. — * Serafine. — * De lente in 1810. — IJdelheid. — Onrust. — * Berusting. — * Engelenwacht. — * De starren. — * Het weesmeisjen. — * Kindermoord. — Aan den Heer J. de Bosch, op eene Latijnsche Ode van hem; uit Brunswijk, in 1800. — Aan een onbekenden vriend; uit Brunswijk, in 1805. — * Aan mijn gemaal, by de intrede van het jaar 1816. — Wintergenoegen. — Op de verzameling der werktuigen van akkerbouw te Amsterdam. — In het stamboek van een vriend. — In dat van den Hoogleeraar Wilmet. — Filip de tweede.

INHOUD VAN HET TWEEDE DEEL:

De drie zusterkunsten. — De mensch. — Kathloda, in drie Zangen, na Ossiaan. — * De jaargetijden; Veldzangen, vrij naar Pope gevolgd. — * Ralowsburg. — * Toezicht op God. — * Zachtmoedigheid. — * De dood. — * De gierigaart. — Palm. — Zucht in grijsheid. — Aan de verbeelding. — * Johanna Gray aan hare zuster. — * Mijns Egaas verjaardag. — * By de te rug komst van mijn zoon. — * Mijne Irene. — * Op het afsterven van ons derde dochtertjen. — * Nieuwjaarsnacht. — * Geboortegroet aan de Oranjespruit. — * Het waltzen. — Natuur, de ware Leermeestres. — Op een nieuwgekocht buitengoed. — Bezoeken. — Tijdbeklag.

* * *

WIT EN ROOD, welk een tytel! en wat beteekent dit? — Toen ik mijne Affodillen uitgaf, wees ik mijne Lezers op den ouden Homerus; thands, op een anderen Dichter der Oudheid, maar waarschijnlijk meer van den luchtigen smaak dezer eeuw. — Anakreon, wanneer hy het mengelen van zijne grijsheid in de feesten der weelderige jeugd van zijn land en leeftijd ontschuldigt, zegt dat de witte lelien by de blozende rozen wel en bevallig schakeeren. Zie daar dan ook mijn verouderde en verbleekte graauwtjens met de frischgekleurde tafreelen van een bloeiender levensdag saamgeschikt, of (wil men 't) door een geworpen! 't Zij zy afsteken of samensmelten in houding of kleuren, zy zijn uit één hart gevlóeid, want God-zelf vereende het onze; en zy behooren derhalve te samen.

't Schelde alles my voor oud en stram,
Ik neem het dankbaar aan:
Maar echter 'k voel nog Dichtervlam,
En 't hart nog jeugdig slaan.
Nog jeugdig? — Neen, belemmerd, zwaar;
Maar 't heeft nog vonklend vier,
En, is het met een doffer snaar,
Toch span ik nog de Lier.
Doch lacht men met mijn zilvren kruin,
Zy paart aan blonder kroon;
De lelie staat in krans en tuin
By 't blozend roosjen schoon.

1818.

NIEUWE DICHTSCHAKEERING,

door Mr. WILLEM BILDERDIJK, en Vrouwe KATHARINA WILHELMINA BILDERDIJK. 2 deelen. — Te Rotterdam, by J. IMMERZEEL, Junior. 1819.

[Op den titel:]

Sic positae quoniam suaves miscetis odores.

VIRGIL.

INHOUD VAN HET EERSTE DEEL:

Naroem. — * Moederplichten, aan Alwine. — LOSSE DICHTSTUKJENS: Schoonheid. — Aan de geschiedenis. — Middernachtzang, van voor of omtrent de IX Eeuw. — Morgenzang, desgelijks. — Maria by het kruis, Kerkgezang. — De dag van wraak, desgelijks. — * Herinnering. — * Moederzucht. — Vaderlijke zucht. — * Mathilde, Romance. — Aan mijne kinderen. — Willem Tell, Romance. — Op eene naamlooze graftombe. — * Wanhoop. — Aan mijne Wederhelft op haar verjaardag. — * Ter intrede hunner Kon. en Keiz. HH. — De Rozen, na Auzonius. — De Zangsters, na Theocritus. — * De waanzinnige bruid. — * Afgodery. — Gaspara Stampa aan Collaltino. — * Aan Elize. — Andwoord aan mijne Egade. — Bruilofts slotzang. — De volksstem. — * Veroordeeling. — Aan wien het aangaat.

INHOUD VAN HET TWEEDE DEEL:

* De hoop. — * Celeste, of de hemelingen. — * Parelsnoer. — Darius aan Alexander, na den slag van Arbela. — De bruiloftsdag. Na Spencers Epithalamion. — De dichter aan zijne bruid. — VERSCHEIDEN GEDICHTEN: * Verschijning. — Niobe. — Admetus, by Euripides. — * Kinderenzang, voor de Armschoolen. — Thomas Morus. — By mijn verjaren. — Op een albumblaadtjen. — * By mijns Egaas verjaring. — * Minona. — * Razerny. — * Het letterschrift. — Tyrtéus aan de Spartanen. — * Andwoord aan Themire. — * Het slagveld van Waterloo. — Godinnen. — Op Myrons koperen koe. — Geval en verstand. — In den vriendenrol van den Heer Tollens. — * Jezus aan het kruis. — * Het gebed van Simeon. — Waarheid. — Aan de lettervlijtige jongelingschap. — Op een Koepel in de Zandery van den Heere Valckenaer. — Natuur en leer. — * Beleefdheid. — Eens Konings klacht. — Le Francq van Berkhey, Grafschrift. — Verjaargroet, aan den Heer en Mr. M. Tydeman. — Aan Herakliet en Demokriet. — Simsons leeuw. — Eierkoken (in verbloemde taal). — Dichterroem. — * Ridder Harold. — Persius eerste Hekeldicht. — Persius zesde Hekeldicht.

* * *

Wellicht mocht men omtrent eenige mijner Dichtstukken die in dezen bondel met die mijner Egade afwisselen, vooraf eenige, 't zij Historische, 't zij Aesthetische of Filologische inlichting of herinnering wachten. Het is dus, by voorbeeld, met den brief van Darius aan Alexander, met Theocritus Zangsters (by hem Χάριτες), met Spencers Bruiloftsdag; doch deze twee Deeltjens waren verzameld en reeds ten grooten deele afgedrukt, wanneer ons de wreedste en verplettendste slag, in een leven vol van rampen te ondergaan, treffen moest, door het verlies van den zoon in wien al onze hoop en inzichten zich vereenigden, en die het voorwerp van verscheiden der hier geplaatste stukjens heeft uitgemaakt. En wie kan het bloedend Ouderhart dat dit offer bracht, voor iets anders gevoel vergen?

Een offer, ach! van uit mijne ingewanden
  Gereten, met een eindloos dieper wond,
Dan, by den roof van al mijn vroeger panden,
  De hand des tijds, de hand van God, verbond!
Geen krijtend wicht, nog onbekend aan 't leven,
  Dat, hulploos, aan den moederboezem hangt,
In eene stond ontfangen en hergeven,
  Wordt hier betreurd, wordt hier te rug verlangd.
Geen speelziek kind, voor wien wy rijper jaren
  Met angst in 't hart, met onrust, naadren zien;
Het spel des lots op 's levens holle baren,
  En — weggerukt tot 's vaders troost misschien!
Neen, 'k zag my 't hart reeds dikwerf dus doorboren;
  En, voelde ik al wat boezem door kon staan,
Thands heb ik meer, ja thands een zoon verloren,
  Mijn steun en hoop op 's levens kronkelbaan.
De schouder, ach, waarop zijn grijze vader
  Het moede hoofd in 't aftreên van zijn pad
Ter neder boog, en zorg en smart te gader
  Als schimmen der verbeeldingskracht vergat!
Het oog, dat snel, dat juist, en edel blikte,
  Mijn blindheid leidde, en voor zijn vader zag!
Het moedig hart, dat door geen leed verwrikte,
  Maar God-alleen ten doel hield van 't gedrag!

Een zoon, helaas! — ach, dierbrer duizendwerven
Dan ooit op aard door ouders werd beweend!
Die Zoon... geweest! en — niet van rouw te sterven,
Bewijst een hart, in jamm'ren reeds versteend.

En hoe zou dan zulk een hart nu belang stellen in dezen afval van een veellicht al te lang dragenden grond, die noch hof noch akker meer is. — Zoo zy den verzen mijner Egâ tot verpoozing strekken, is het my, en het zij ditmaal ook den Lezer, genoeg!

Leyden, 1819.

TER NAGEDACHTENIS VAN

JULIUS WILLEM BILDERDIJK,

op zijnen zeetocht overleden den XXVIn van Oogstmaand MDCCCXIX. — Te Leyden, by L. HERDINGH EN ZOON, 1819.

בִּי־אֵרֵד אֶל־בְּנִי אָבֵל שְׁאֹלָה

JACOB.

INHOUD:

Rouwzang. — Aan de Leydsche Maatschappy van Kunsten en Wetenschappen. — * Uitboezeming. — * Aan God. — * Aan Jonkvrouwe ***. — * Herinnering. — * De Lente in MDCCCXIX. — Aan mijne Egade, op haar verjaardag. — * Aan mijnen Echtgenoot. — * Zijne afbeelding in schaduwtrek. — * Aan den Heer Daniel François, als hy zijn jongstgeboren zoontjen naar onzen overledene noemde. — * Aan mijnen waarden vriend, den Heere Mr. Willem Bilderdijk, en zijne diep bedrukte Egade. — * Aan den Heer Mr. W. Bilderdijk, by het afsterven van zijn zoon Julius Willem.

DE ONDERGANG DER EERSTE WARELD.

I — V Zang, door Mr. WILLEM BILDERDIJK. — Te Amsterdam, by P. DEN HENGST en Zoon 1820. [Tweede druk, te Leeuwarden by G. T. N. SURINGAR, 1834. Derde druk (Bilderdijks Epos, of de vijf bestaande Zangen van den Ondergang der eerste Wareld, uitgegeven met Inleiding, Varianten, Aanteek. en Verhandel. van Mr. ISAAC DA COSTA.) te Leeuwarden by G. T. N. SURINGAR, 1847.]

AAN DEN LEZER.

Gaarne zou ik het Algemeen, van dit eerste gedeelte van een zeer uitgebreid Dichtstuk 't geen men weinig hoop zal koesteren van ten einde gebracht te zien, verschoond hebben. Doch, daar het met veel warmte, en onder eene belangstelling die my altijd dierbaar zal blijven, aangevangen en door ettelijke Boeken of Zangen heen doorgezet was, kon ik aan verscheiden Kunstvrienden geene mededeeling weigeren, die niet dan door den afdruk geschieden kon; en deze afdruk diende algemeen te zijn, wilde men uit het onverkrijgbare en zeldzame geene baatzuchtige uitzichten doen ontstaan, die de verspreiding langs heimelijke, onregelmatige, en onvolkomen wegen bevorderde; van welke my, ook reeds voorlang, inzonderheid ten aanzien van den Tweeden Zang dezer vijf, niet zeer aangename alhoewel (in zich-zelfs beschouwd) vleiende blijken waren voorgekomen. Hoe veel waarde of deelneming echter sommigen mijner bekenden aan dit werk hechten mochten, het is verre van daar, dat ik er een algemeenen opgang van wachten zou. Niet zoo zeer om het onvolkomene van dit gedeelte (want waar is een Dichtstuk van eenigen der latere Poëeten, waarvan men niet slechts eenige Zangen leest, zonder de overige in het minste ter harte te nemen; en wat zijn het ooit anders dan goede of voor goed doorgaande brokken, die in een

uitgebreid Dichtstuk, van de algemeene waardy, die er aan gehecht wordt, beslissen?) maar om dat noch onze leeftijd, noch zelfs onze Natie, Dichterlijk genoeg is, om in een Heldendicht, ja zelfs in den toon daarvan, smaak te vinden. Zekerlijk noch de ingezogen Fransche denkwijze (zoo Tegendichterlijk als er eene by mogelijkheid zijn kan), noch de door opvoeding, onderwijs, en omgang verkrachte en geschaafde zeden, noch het laauwe kinderspel van liefhebbery, waar men zich by de algemeene geld- en fortuinzucht mede ontspant, en alle behoefte van hooger wareld, zoo ze eenigzins opkoomt, verdooft en in slaap-sust; noch zelfs de in zwang gaande Theorien, die schier alles wat dichterlijk is, van de Dichtkunst uitsluiten, en haar inderdaad tot een laf en nietig spel dier Inbeelding verlagen, die in onze dagen niet slechts alle namen en kleuren aanneemt, maar ook alle waarachtig gevoel uitroeit, overheerscht, of bedwelmt; niets van dat alles is bestaanbaar met zucht voor zoodanig een Dichtstuk als het meesterstuk aller voortbrengselen van den menschelijken geest zou zijn, indien men er in onze dagen het aanzijn aan geven kon. En hoe ook zou iemand zich dit aanmatigen, die nimmer iets zoo betreurde als door het Lot geplaatst te zijn in deze ongelukkigste aller tijden, het tijdstip van den pijnlijken en ontzetlijken arbeid en worsteling van geheel de Natuur, om uit eene afgrijslijke nacht het geheel verduisterde morgenlicht van waarheid en wezendlijkheid te doen voortbreken, hemel en aarde te hereenigen, en het echt en miskende verband tusschen het eeuwige Geestenrijk en deze voorbygaande schijnwareld te herstellen? Zeker, zoo mijn zucht ter afschudding van alle stoflijke en uit loutere wanbegrippen gesmede kluisters onbepaald en vurig is, zy is echter veel te onvolkomen, om my naar vollen eisch op te heffen, en om die waarachtige vlucht te doen aannemen, die den waren Dichter en zijn alles meêsleepend vermogen kenteekent. Den Dichter, zeg ik: namelijk

"Hunc qualem nequeo monstrare et sentio tantum."

[Zoo ik hem wensche en eisch, maar enkel kan beseffen.]

En inderdaad heb ik onder de tegenwoordige vierschaar-

spanners van den Hollandschen Pindus by gedeeltelijke voorlezingen van dit stuk, juist altijd geene toejuiching gevonden als by de meêdeeling van nietigheden, die of den heerschenden smaak streelden, of die zachte aandoeningen verwekten waar men zich thands meê te vreden houdt en toegeeflijk genoeg is, om, zoo de verzen en wendingen slechts niet gants en in alles even zeer ondichterlijk zijn, Poëzy in te stellen.

Doch ik heb veel te vroeg den aart van den roem en al wat men eer of onderscheiding noemt, leeren kennen, om dien ooit te zoeken; en mijn zucht was steeds, ook in 't vak der Letteren, waarvan inderdaad Poëzy 't groote middelpunt en beweegpunt is, nuttig te zijn. Ook is het wellicht niet zonder alle vrucht, door deze gemeenmaking eene schets of een soort van afschaduwing te geven van de wijze waar op ik my het Heldendicht voorstelle. Hoe veel of hoe weinig het juist moge zijn, 't zal ten minste dichterlijke gevoelens en wijzen van bevatting kunnen opwekken en geboren Dichteren aanleiding bieden, om een beter en volkomener pad door de hoogere streken der wareld van gevoel in te slaan.

Daar dan nu dit stuk voor het Algemeen verschijnt, ben ik wel verplicht, als ter Inleiding voor mijn Lezers, eenig verslag te doen van het onderwerp en de wijze waarop ik het meende te moeten behandelen. De groote zwarigheid in het Heldendicht is tegenwoordig, het geen men, met een kunstwoord, van het Tooneel der Ouden ontleend, de machine noemt, de inwerking namelijk van bovennatuurlijke wezens, die of 't ware, de springvederen zijn moeten, wier in eenvattende werking het werkstuk des Dichters in beweging moeten zetten, in werking houden en ten doel leiden. De Oude Grieken en Romeinen hadden hunne uit Geest- en menschelijkheid saamgestelde persoonlijke of onpersoonlijke Goden (hun Noodlot tel ik onder de laatsten) te baat, wier bestaan, invloed, bestuur, en tusschenkomst in alle onze menschlijke handelingen, algemeen geloofd en aangenomen was, en (met welke verfijningen of verzieringen dan ook) in den grond der zaak door verlichter en onverlichter Wijzen

en Dichters zoo wel als door 't plomp en verstandeloos volk erkend werd. Dat men Homerus dit geloof betwist, en deze wezens by hem tot bloote Leenspreukige voorstellingen maken wil, is, (wie het dan ook tegenwoordig beweeren of voorstaan) eene ongerijmdheid, waarmeê men zeer te onrechte zijn scherpzinnig doorzicht waant eer aan te doen, maar verdient geen weêrlegging. Onze Christelijke begrippen van God en Geesten, gelijk zy gewoonlijk voorgesteld worden, hoeveel zy ook aan de verhevenheid van voorstelling mogen toebrengen, leveren weinig op ter verlevendiging of vervulling van het geen wy in de zoo bruikbare Goden des Heidendoms verliezen, daar zy geene weêrstrevigheid toelaten dan tusschen de Goede en Kwade geesten, waar van de eenen te eenvormig, de anderen te volstrekt hatelijk, en beide te zeer afwijkende en onbegrijpelijk voor ons menschen zijn, om ons wederkeerige en genoegzame deelneming in te boezemen, en om er al de party van te trekken die men noodig heeft; en inderdaad spreidt deze machine (indien men haar dus noemen zal) eenen nevel van slaperigheid over geheel een Dichtstuk, van welke noch Milton noch Klopstok zich heeft kunnen vrijhouden. Dat er niets kouder is dan de Allegorische wezens, waarvan vele nieuweren zich bediend hebben, is algemeen erkend. Drydens Beschermgeesten der Koninkrijken en Volken zijn even zeer krachteloos om belang te verwekken, en schoon ik niet zou willen ontkennen dat men daar eenig voordeel uit trekken kan, zy deelen misschien in de ongelegenheden van die allen. Hoogvliet had zich eenen weg geopend door de afscheiding der Goddelijke eigenschappen in het Tweede Boek van zijnen Abraham; maar de laffe en koude aanmerking van den inderdaad dommen en alles behalven dichterlijken van Engelen, die (ongelukkig genoeg!) een der orakels van zijnen tijd was, heeft eenen afkeer van dit hulpmiddel ingeboezemd, schoon de aart onzes bestaans zelf het als aan de hand geeft, ja meêbrengt, en het in de Heilige Schriften zijn grond heeft, die ons Gods rechtvaardigheid en barmhartigheid dikwijls menschelijker wijze in eene tegenworsteling voorstellen, waarvan het gevoel zich in onze ziel, als van twee onderscheiden hooger Beginselen, aanbiedt.

Doch wel te recht heeft men opgemerkt, dat het met alle Fraaie kunsten, en met de Dichtkunst aan 't hoofd van die, uit was, zoo dra Theoristen geloof en invloed bekwamen! — Maar wat dan, wat bleef er overig, om dit dringend gebrek te vervullen?

De koude en in alles nietige, maar zeer beschaafde Schrijver, of liever samenflanser, van den Belizarius trof juist het tijdstip aan, waarin hy zich by het aangrijpend verval van smaak en kunstbesef, aanzien kon geven, en vond goed het Heldendicht van zijn ziel en beginsel te ontbloten, om dat hy die ziel en dat beginsel niet bevatten kon. Niet vreemd. Velen ontkennen aan zich-zelven hun ziel en wezen, op juist even den zelfden grond! Ongelukkig had zijn wanbegrip invloed op de onvergelijkelijke Dichteresse van den Germanicus, (die zekerlijk in een minderen kring dan het Heldendicht meer geschitterd zou hebben en beter naar verdienste erkend zijn;) en de Germanicus moest een Heldendicht zonder machine worden. Met dit alles is het belangrijkst gedeelte van dit Dichtstuk dat gene, dat er de ontknoping van maakt: een Geestverschijning. Die naamlijk van een beschermgeest, die het echt Dichterlijk inzicht van haar gemaal (den nooit op zijn prijs gestelden Van Winter, wiens Monzongo-alleen al de Treurspelen zijner Egâ tien- ja honderdmaal opweegt) tegen het door haar aangenomen beginsel dat zy by alle tegenspraak met vrouwelijke geestdrift voorstond, haar opdrong. De voortreflijkheid intusschen van dit Meesterstuk in schoonheden van detail, en inzonderheid van een Versificatie, die niet genoeg gewaardeerd is geworden, zal aan den waarachtigen kenner altijd verwondering inboezemen, alhoewel iemand hier en daar in den toon-zelf eenige meerdere verheffing mocht wenschen. — Doch dit zelfde wanbegrip heeft zich verspreid, en genoegzaam weet men vrij algemeen niet meer, wat eigenlijk de machine en haar gebruik of aanwending in 't Heldendicht zij.

Wat my betreft: Van mijnen vroegsten leeftijd altijd met de Eerste Wareld en hare bevolking zoo wel als met haar verband tot een hoogere, bezig, hing my steeds de bekende

plaats uit het boek der Schepping (Gen. VI, 2, 4.) aan, waar de kinderen Gods gezegd worden zich met de dochteren der menschen vermengd, en uit haar de machtigen, de geweldhebbers der aarde, voortgebracht te hebben, die men Reuzen noemde. Al dra vond ik deze plaats 't zij by sommige Kerkvaderen 't zij Rabbijnen verstaan van onsterflijk kroost van onzen eersten Vader, door hem, vóór zijn jammerlijken afval, in Eden geteeld; en het denkbeeld dat dezen, als Erfgenamen van den zaligen lusthof door de uitgebannene Aartsouders verbeurd, aan hun Nageslacht deel in die zaligheid wenschten, kwam my eene even natuurlijke onderstelling voor, als een poging van deze Geweldigen-zelven, zoo fier op hunne Vaderlijke afkomst als op hnnne meerderheid van krachten en moed, om het ook voor hun gesloten paradijs te herwinnen. Met één woord, ik vond er de Heidensche Fabel der Hemelbestormeren in, en niets was natuurlijker, dan dat zich met de uitdelging van geheel een menschdom, dat zich dezen verwaten aterlingen onderworpen had, de vernieling des vroegeren aardbodems en de losmaking van het zalig Eden, daar eerst meê verbonden, onderling als tot een enkel tafereel voor my vereenigde. Ik zag sedert de zelfde wijze van beschouwing elders of aangenomen, of met ten minste schijnbare gronden gestaafd of verdedigd; en zie daar 't onderwerp, dat my boven alle andere, niet slechts in innerlijk belang en gewicht der gebeurtenis zoo wel als door rechtstreeksche betrekking tot elk onzer, maar ook door een waarlijk Dichterlijken aart, kleur, en houding, scheen uit te teekenen! Ruim boven alle mate was my hier het tooneel; vrij, de omkleeding zoo wel als de stoffeering; en de rijkdom van toestel zoo onbekrompen als hy gewenscht kon worden! Verscheidenheid van wezens in overvloed, kwam hier by: Geestelijke van allen aart; menschen, van gewone, en tevens van buitengewone natuur en voorrechten; goede en kwade Engelen; en boven al, een geslacht van onvervallen Paradijsmenschen in Adams staat vóór den val, en nog in die verhevene stand en eigenschappen, waar hy uit verviel; treffend uit den aart voor al wie zich aan hen verwant kan gevoelen! en deze allen door de naauwste betrekkingen aan elkander verbonden. Verscheidenheid, zeg ik, en menigvuldig-

heid van die allen, in éénheid van Schepping, van aan- en grondlage, vereenigd, en waarin de persoonlijkheid, karakters, belangen, en uitzichten zich zoo verre verdeelden, als men aan gevoel en verbeelding slechts zou willen toegeven; doch allen in het groote punt samenvloeiende, dat het voorwerp des Heldendichts maakte! — Kon een zoodanig veld, een zoodanige stof, ophouden my voor oogen te blijven zweven, na dat zy zich eenmaal had aangeboden?

Geen wonder derhalve, wanneer 't, by eene algemeen bedoelde herlevendiging (of, wil men, herschepping) van den Nationalen Geest en Letteren, Kunsten, en Wetenschap, en den blijden morgenkreet van een nieuwen dag, my tot plicht werd, my midden in mijnen vervallen toestand, als door eene tooverkracht te verheffen om aan den toegang des Hollandschen Zangbergs, als ware 't, de nog ongevormde of platgetreden sporen te openen, en (meer dan les en aanwijzing) het voorbeeld van den moed te geven, vereischt om hem op te streven: geen wonder, zeg ik, wanneer ik, onafgeschrikt door den omvang des onoverzienbaren arbeids, (ook zelfs zoo ik niet dan ten deele aan 't my gegeven vertrouwen beandwoorden wilde,) my in de verschillende vakken der Dichtkunst verdeelen moest, op een wijs als bekend is, ook om eenen stouten greep in 't onzachlijke vak des Heldendichts te doen, my zoodanig onderwerp voorstelde, als waarvan de rijkheid onuitputtelijk, en 't belang voor mijn hart-zelf ongelijkbaar was, en dat mijn geheele gevoel kon vervullen, en, om het dus uit te drukken, van alle kanten op eens en gelijkelijk aandoen.

Het was dan ook in het jaar 1809, wanneer ik mijne proeven van Tooneelpoëzy in het licht had gegeven, dat ik, alhoewel onder de drukke bezigheden, waartoe my het vak der Hollandsche Taalkunde in 't nieuwlings opgericht Instituut van Letteren, Wetenschappen, en Kunsten (ook my helaas! opgeladen) verbond, my eenige maanden tijds, aan 't Dichtstuk, waar van hier de eerste Zangen in 't licht treden, overgaf. Hoe kort het mocht duren, eer de algemeene Overweldiger ons, met den weldadigen en kunstlievenden Lodewijk

(wiens heuschheid en goedheid ten opzichte van my, zwakken en uitgeputten grijzaart, nooit wedergâ had, maar wiens weldaden voor my by de uitkomst in louter jammer verkeerd moesten worden,) met alle welvaart, hoop, en uitzicht, tevens geheel ons Volksbestaan ontnam, weet een ieder; en dat met dezen omkeer van alles, geen gevoel voor my overig bleef, met het voortzetten van zulk eenen Dichtarbeid bestaanbaar, behoeft geene melding. — Men ontfangt het derhalve, gelijk het toen bestond, en zonder eenige verandering, byvoeging, afdoening, of al wat men beschaving noemt, zoo, gelijk het my uit de ziel is gevloeid. Men weet, hoe ik veelal over het zoogenaamd beschaven denke. 't Is de oefening, die den Dichter volmaken moet, maar geen vormelooze, of anders, misvormde klomp zal in 't Dichterlijke door zoogenaamde beschaving, dat gene worden wat het behoorde te zijn; en het geen, zoodanig als het in de warmte des gevoels uitgestort werd, niet verdient aan het Algemeen aangeboden te worden, zal door geene bewerking beter Poëzy worden. 't Zijn slechts enkele plaatsen, waar eene uitdrukking verbetering toelaat; maar dan nog zal 't een zeldzaamheid zijn, zoo die plaats-zelve inderdaad, by eene zelfs wezendlijke verbetering, niet (van eenen anderen kant beschouwd), waarlijk verliest. Die ook zijnen stijl, uitdrukking, en versificatie niet volkomen meester is, maar in de gave en zuivere uitstorting van zijn gevoel, door de moeilijkheden van dit zekerlijk oneindig vak van studie te rug wordt gehouden, de zoodanige moet zich nimmer aanmatigen, de hand aan Melpomenes dolk of Calliopes Heldentrompet te slaan. Het is in deze vakken niet dat men zich vormt; men moet ze, om ze in te stappen, reeds meester zijn.

Deze uitdrukking klinkt misschien stout en vermetel, in 't oor van dien gene die my iets meer zou toeschrijven, dan het geen ik hiervoor verklaarde my aangematigd te hebben. Den MOED namelijk van te ondernemen, in hem, die zichzelven niet ten voorbeeld en wegwijzer opwerpt, maar wien het zijnes ondanks en in wederwil zijner yverigste en aanhoudendste ontschuldigingen, wordt opgelegd. Den zoodanige is niet meer dan goede trouw, wil, en vlijt af te vorderen,

en hy geeft wat hy vermag, zonder aanmatiging of beschroomdheid. Die den doornbosch druiven afvergt, moet wel de braambezie voor lief nemen; en dezen treft dan ook het verwijt niet, dat zijn vrucht de verwachting te loor stelt.

Het geen hier van het Dichtstuk gegeven wordt, schoon het het ontwerp daar van duidelijk uitdrukt, en, vertrouw ik, in levende werking stelt, zal echter aan niemand den gang van het plan verraden, even weinig als de menigte van Epizodes of byverdichtsels die het insluiten moest, en, wier naauwe aaneenschakeling eerst volmaakt in de geheele samenvloeiing mag blijken. Niet licht zal men zich uit dit voorgedeelte een denkbeeld maken van 't geen ik met Segol of zijne Zilpa voor heb; en misschien weinig beter, wat gewichtigen rol de ongelukkige Elpine of haar hooge minnaar te vervullen heeft. Voorbereiding ziet men zekerlijk gemaakt om Noach op te doen treden; maar hoe, blijft voorzeker den lezer een raadsel, zoowel als de algeheele verwikkeling, die van oogenblik tot oogenblik groeien moet, en hare ontknoping in eens bereikt, als het oogenblik der verdelging daar is, waarvan het ontzettende met eene duidelijkheid van voorstelling gepaard moet gaan, die geheel de vorming der aarde tot grond heeft, in wier gantsche wording de lezer vooraf moet ingelijfd worden. 't Spreekt van zelfs, dat er gronden van God- en Geestenleer geopend moeten worden die niet gemeen zijn, maar vrij van alle weêrstrevigheid tegen de Heilige bladeren. Byzondere redenen heb ik gehad, om, ondanks de reeds verregaande weelde en de algemeenheid der kostbare metalen, de zeldzaamheid van het staal, het nog niet invoeren van het gebruik des paards, en dergelijke meer, te onderstellen; waarvan de reden zich-zelve al mede in den loop van het Dichtstuk ontdekken zou. Men verge my hier niets van dat alles te verklaren of op te helderen. Tot verstand van dit gedeelte zou het onnoodig, tot verstand van het geheel altijd ongenoegzaam, en zelfs verwarrend zijn, zoo het niet in een geheel uitvoerig verslag van de overige vijftien of zestien boeken die het werk voltooien moesten, ontaardde, en dan zelf een geheel boekdeel vereischen zou. Men houde ook niet elke onderstelling, hier

aangenomen, voor meer dan eene Poëetische verziering die door 't Dichtstuk gevorderd scheen, doch den Schrijver-zelven zeer dikwijls geheel vreemd is. Grootelijks zou men zich bedriegen, indien men uit sommige der hier voorgestelde begrippen tot mijne gevoelens besloot, anders dan voor zoo verr' die gevoelens buiten dien en van elders door my erkend mogen zijn.

Men passe het gene ik hier zeg, zelfs op geheel de opvatting der bygebrachte Bijbelplaats toe, die mijne Fabel tot grond ligt. Want hoe zeer men haar met een aantal namen, die eerbied inboezemen, waaronder Cedrenus, Clemens van Alexandrie, Zosimus, Africanus, Syncellus, Justinus de martelaar, en zelfs Augustinus, zou mogen versterken; hoe veel aannemelijks zy in zich-zelve moge hebben, en hoe veel zy schijne op te helderen, zy is al te zeer onderhevig aan zwarigheden die van verre uitzichten zijn; en zeer ongeneigd ben ik, schijnbaarheden, die of meer of minderen grond voor zich hebben, als waarheden voor te staan. Doch waar Dichterlijke warmte het hart overmeestert, schept het zich in de ontstoken verbeelding een Wareld, en wie betwist het ons? Hy die dees wareld wil intreden, voor dien moet het toovertooneel, dat de Poëzy hem ontsluit, even zoo lang voor volstrekte waarheid verstrekken, als zy hem op haar vleugelen draagt, in haar wolken omvoert, en tot hooger licht door laat blikken, waarvan elke toeschemering, hoe onvolkomen ook, en zelfs hoe bedrieglijk, ons aan eenen hooger aanleg en hooger bestemming herinnert dan deze onze aardsche vervallen toestand met duidelijkheid toelaat te beseffen, en verder of anders dan in eene soort van hemelsche dronkenschap en bedwelming te genieten.

Hoe veel of hoe weinig ik dat gene aanneme, dat tot grond van die onderstelling kan strekken, doet derhalve ter zaak niet, doch, in den tijd, dat men veelal alle Geestendom, en alles wat niet stoffelijk is, en wel, in dien groven zin stoffelijk, waarin dit ons verval ons het stoffelijke gewaar doet worden, onbeleminerd ontkent, eene gemengelde wareld te ontsluiten, waarin velerlei soorten en klassen van wezens niet alleen, maar ook onvervallen en aan 't

Geestendom, zelfs door den aart van hun lichaam, verwantschapte en gelijkende Paradijsmenschen door één zweven, moet zoo vreemd schijnen, dat er (om het niet voor of laffe of boze spotterny te doen houden) naauwlijks verzekering genoeg schijnt gegeven te kunnen worden van de oudheid van een gevoelen, dat zoo hersenschimmig moet voorkomen. En het zal hoogwaarschijnlijk velen niet ongevallig zijn, dat men hen ten dien aanzien tot het oud maar niet algemeen bekend geschrift, 't zoogenoemde boek van Enoch, verwijze. Ieder weet, dat de Apostel Judas, in zijnen Brief, by de algemeene Christen Kerk voor echt gehouden, en onder de Schriften des Nieuwen Verbonds geplaatst, eene voorzegging van Enoch, den zevende van Adam, heeft aangehaald, welke blijkbaar ten zijnen tijde erkend werd, en schoon het niet volstrekt noodig is, uit deze plaats meer dan eene mondelinge overlevering van deze profecy op te maken; dat echter Enoch geschreven hebbe, wordt niet slechts door Augustinus op grond van die aanhaling des Apostels aangenomen, maar wie zal het in twijfel trekken, die den aart van het Letterschrift, en daaruit, de hooge oudheid daarvan, die van den oorsprong-zelven des menschlijken geslachts afgestamd schijnt, recht bevat en in aanmerking neemt? Hoe het zij; dat men reeds in de vroege Eeuwen des Christendoms een geschrift had, 't geen op Enochs naam doorging, is zeker, en, schoon dit buiten alle mogelijkheid van twijfel (als zoo vele andere,) een verdicht stuk was, en hem bedrieglijk werd toegeschreven, dit bewijst ten minste dat men toen ter tijd onderstelde, dat Enoch geschreven had. Zoodanig een stuk is ook inderdaad tot ons gekomen en aan den Geleerden niet vreemd, dat onder den naam van den rechtvaardigen en met God wandelenden Enoch, van de Engelen (daar Wachters of Wachtëngelen, Ἐγρήγοροι) en hare vermenging met der menschen dochteren handelt; en zulks met eene uitvoerigheid en op eene wijze, die duidelijk genoeg den tijd van het ontstaan van dit geschrift, als niet vroeger dan de Babylonische gevangenis, aantoont. Uit dit stuk, dat wy in 't Grieksch hebben, zal ik, ter voldoening aan eene hier niet ongepaste nieuwsgierigheid, het volgende uittreksel bybrengen.

"En het geschiedde, als de kinderen der menschen vermenigvuldigd waren geworden, en hun schoone en aanlokkelijke dochters geboren waren, dat de Wachtëngelen haar begeerden; en zy verleideden elkander, zeggende: Kiezen wy ons vrouwen uit de dochteren van de menschen der aarde. En Semeïxas, hun hoofd, zei tot hen: Ik vrees dat gy dit mooglijk niet doen zult, en ik (dus) alleen aan dat overgroote kwaad schuldig zal zijn. Maar zy andwoordden hem alle: Alle zullen wy zweeren en ons met een eed verbinden, van dat voornemen niet af te gaan tot wy het ten uitvoer gebracht zullen hebben. Toen zwoeren zy allen, en verbonden zich met eede.

"Het waren er twintig, die in de dagen van Jared of Jered (den vader van Enoch) zich op den top des bergs Hermoniim, dien zy daar Hermon naar noemden, dus met onderlinge vervloeking verbonden." (Van welke twintig de namen dan worden uitgedrukt.)

"Dus namen zich ook alle de overigen in het jaar der wareld 1170" — (Welke berekening, ten aanzien van Jareds leeftijd, met den Hebreeuwschen text gants niet overeenstemt, zoo als men weet dat het in 't algemeen ook met den Griekschen text van het boek van Mozes is) — "vrouwen, en begonnen zich met haar te vermengen tot aan den zondvloed toe: en deze (vrouwen) baarden hun drieërlei menschen. De eerste soort waren de groote Reuzen; en deze reuzen teelden de Naphilim, en uit dezen zijn de Elioth geboren. En zy vermenigvuldigden naar hun grootte; en leerden zich-zelven en hunnen vrouwen kruidmengingen en bezweeringen."

"Het eerst leerde Exaël, de tiende Vorst, zwaarden en pantsers, en alle soorten van wapentuig maken, en de metalen der aarde en 't goud bewerken; en daar maakten zy den vrouwen versiersels, en geld van. Zy leerden elkander, zich te blanketten en op te schikken, en met kostelijke gesteenten te schitteren; en daar werd vele godloosheid op de aarde gepleegd, en daar openlijk roem op gedragen."

(Voorts wordt de uitvinding der kunst van tooveren en onttooveren, der sterrenkunst, en voorzeggingkunst uit sterren, lucht, aarde, en maan, vermeld.) "Naderhand vingen de Reuzen aan, menschenvleesch te eten, en de menschen begonnen op de aarde te verminderen. Het overig menschdom riep den Hemel aan over hunne boosheid en verval."

"En als de groote Aartsengelen, Michaël, en Rafaël, en Gabriël, en Uriël, dit hoorden, zagen zy neêr uit de heiligheid der hemelen, en veel bloeds langs het aardrijk ziende vergieten — traden zy tot God en spraken: —"

"— Het overspelig en bastaartgeslacht der Reuzen overstroomt de aarde, en zy is vervuld met ongerechtigheid. En ziet! de geesten der verslagenen roepen luidkeels, en hun kermen is tot de poorten des hemels geklommen, enz."

"Toen nam de Allerhoogste het woord, en de Alheilige sprak, en zond Uriël tot den zoon van Lamech, zeggende: Ga naar Noach, en zeg hem in mijnen naam, verberg u-zelven. En maak hem het naderend einde bekend; dat geheel de aardbodem vergaan zal. — Onderricht den rechtvaardige, den zoon van Lamech, wat te doen, en zijne ziel zal in 't leven bewaard worden, en hy zal in der eeuwigheid ontkomen; en uit hem zal een plant geplant worden, die door alle geslachten in der eeuwigheid voortduren zal. En hy sprak tot Rafaël: Ga en werp Exaël met de handen en voeten gebonden in de duisternissen. Ontsluit de woestijn, die in de woestijn Dodoël is, en werp hem daar weg, dat hy daar voortleve, op scherpe en ruwe steenen gelegen, en met de duisternissen bedekt. — En tot Gabriël sprak hy: Ga, Gabriel, naar de Reuzen, naar 't bastaartvolk, de kinderen der hoerery, en verdelg de kinderen en Wachtëngelen door de handen der menschenkinderen. Doe hen tegen elkander oorlog voeren ter vernieling; en laat de lengte hunner dagen tot de dagen hunner vaderen niet reiken. — En tot Michaël sprak hy: Ga, Michaël, bind Semeïxa en alle zijne medestanders, zoo velen zich door vermenging met de dochteren der menschen besmet, en haar met hunne

onreinheid bezoedeld hebben; en als hunne kinderen omgekomen zullen zijn, en zy de verdervende straf hunner gruwelen erkend zullen hebben, zult gy hen, den tijd lang van zeventig geslachten, in verholen plaatsen der aarde vastgekluisterd houden, tot den dag toe, die bestemd is om hen te recht te stellen. — En de Reuzen uit geestelijke en vleeschlijke wezens geboren, zullen op aarde Boze geesten genoemd worden, en hunne woning zal boven de aarde zijn."—

Dit zal volstaan mogen, om te doen blijken, dat de grond dezer Fabel niet uit my gesproten is. En het dichtstukzelf zal bewijzen, in hoe verre ik van deze oude Mythologie (om het dus te noemen) gebruik heb gemaakt; of, eigenlijker gezegd, aanleiding genomen heb ter ontsluiting van eene geheel andere, alhoewel daarmede naauw samenhangende wareldmengeling van door één zwevende wezens van geheel verschillenden aart. Ook is by my het Reuzengeslacht niet uit eigenlijke Engelen of ingestelde wachtgeesten, maar uit menschen, onsterflijke, doch van een verhevener aart, Engelen nabykomende, en der Engelen speelgenooten, met één woord, Paradijsmenschen, gesproten, wier betrekking tot het vervallen nageslacht van den gemeenen Vader ongelijkbaar nader is, en aan de Verbeelding (dus koomt het my voor) minder tegen kan staan: alhoewel ik voor my, niet inzie, hoe, naar een redelijk begrip van 't gene men geestelijk en lichamelijk noemt, in zijn aart en wezen, ook zelfs de mogelijkheid der vermenging van geesten met menschen niet erkend zou mogen, ja moeten worden.

Niemand, verbeelde ik my, zal my reden afvergen, veel min ter verandwoording roepen, over de onderstellingen, die ik my aanmatigde ten aanzien van den staat en gelegenheid van dien eersten en vernietigden wareldbodem, met het aardsch Paradijs samenhangende, en rivieren en streken behelzende, waarvan het aandenken by de benoeming des later ontbloten gronds wel heeft kunnen vernieuwd worden, maar die met het geheelal van dien bodem vernield en verbroken zijn. Mijne eigenlijke en byzondere denkwijze-zelve omtrent dien vroeger wareldgrond, stemt reeds op verre

na niet volkomen overeen met de Topografie, die ik hier als Dichter vereischt rekende; en hoe zoude ik haar derhalve buiten dat Dichterlijke doel kunnen of willen rechtvaardigen? Die zich met my op het grenzenloos meir der Poezy inschepen wil, neme in mijn vaartuig, al waar 't een mosselschelp, en even zoo in den koers dien ik verkies te houden, genoegen, al wilde ik met de Grieken een zeer veranderlijk en misleidend gestarnte ten gids nemen. Die beter weet, stappe vrij uit en kieze zich een beter weg; zie daar zijn recht, en het mijne!

Na deze herinneringen, vertrouw ik geen verdere voorafspraak of inleiding noodig te zijn. Indien ik hier iets by wilde voegen, het zou de versificatie betreffen, die zekerlijk in een Heldendicht ook in hare mechanic, (gelijk men het noemt) vrij verscheiden dient te zijn van den gewoonlijken daaglijkschen trant, en niet slechts een hooger en fierder toon, maar daarby ook meer rijkheid, ruimte van omvang, en afwisseling te hebben, dan eenig ander soort van Poëzy hoegenaamd. Maar zal men die, in de thands plaats hebbende wanbegrippen omtrent dit gedeelte der Dichtkunst en de volslagen miskenning harer gronden, opmerken of onderscheiden? En zou zelfs, al wat ik hiervan mocht willen aanduiden, niet geheel verloren zijn of misverstaan worden, zoo lang men aan Theorien vasthoudt, die tegen de gronden tevens van taal, melodie, en natuurgevoel strijden, en die het gelukkig is dat zy, die er meê pronken, doorgaands in hun werk-zelf vergeten of over het hoofd zien? Zoo veel beter is blinde Natuurdrift dan bedorven verstand! Zekerlijk zoekt men hier ook in een Voorrede geen stelsel van Prozodie, dat in dit, als in elk Dichtstuk bestaan moet, en dus ook te vinden zijn voor die de aangeleerde lessen slechts aflegt, en dan onbevooroordeeld wil opmerken. Echter wenschte ik (kon de wensch slechts iets baten), dat men by de lezing niet alleen de verscheidenheden van klanken, die aan ieder der vokalen op zich-zelfs eigen zijn, wel in acht nam, maar ook inzonderheid mede de scheva, (die in onze taal zoo gemeen is,) waar zy niet als vokaal geschreven staat, echter gevoelen, zoo al niet hooren, deed, en dus geen

trom-len by voorbeeld, geen daaf-rend, geen herin-ren, geen eig-ne, of een-ge, uitsprak, zoo dat konzonant tegen konzonant stoot, en er geen de minste zweem meer van 't dactylische of anapestische (dat onze taal eigenaartig is, en waar al hare zoetvloeiendheid aan hangt,) overig blijft. En ik zeg even het zelfde ten aanzien van de eerste persoon in de werkwoorden, ik word, ik bid, ik spreek, ik zwijg; en dit vooral in de zoogenaamde Toevoeglijke wijze, als: op dat ik hier niet te veel over hoop haal. De belachlijke en alle taal verwoestende dolheid, van de ten opzichte van den klank altijd onvolkomen, en hoe langer hoe meer bedorven schrijfwijze of spelling, te willen naspreken, heeft (en menigwerven beklaagde ik dit,) oneindig veel toegebracht, om onze heerlijke moederspraak van de haar eigenaartige kracht, nadruk, en welklank te ontzetten, en brengt onze verzen allengs tot een louter geweld doen aan 't teder echt Nederlandsch gehoor, dat van ouds nevens het Italiaansche, het meest zangrig gevoel van alle Europische Natien had. Wat my betreft; de Hemel behoede mijne schriften voor Lezers van zulk eenen stempel, en ik vrees niets zoo zeer, als dat dezen mijn verzen op hun wijze welluidend zouden vinden. Ik heb voor omtrent vijftig jaren, die gemaakte, stijve, en in alles valsche uitspraak zien opkomen en veld winnen; en het was niet dan onder begunstiging van de Hoogduitsche domheid en betwetery, dat zy zich vestigde, en met al het overige van Holland onthollandschte, samenliep, om het mox daturos progeniem vitiosiorem by ons in de onvoorbeeldigste kracht te verwezendlijken.

Dat ik in het stuk van spelling altijd als tusschen het echte taaleigen en 't gebruik dat ik in mijnen tijd vestigen zag, ingeklemd zat, weet ieder. En ik ben overtuigd, dat eene volmaakte algemeenheid van spelling even zoo belachlijk en onzinnig is, als een algemeen vaststellen van eene bepaalde Staatsvorm, stelsel van belasting, en dergelijke, welke alle, middelen en geen doeleinden zijn, en dus, in alle opzichten, van allerlei byzondere en zich zeer ongelijke omstandigheden af moeten hangen; en die dus, zoo dra als

zy anders aangemerkt worden, onzinnige opofferingen zijn van waarheid, van plicht, en van rechten, waaraan men het heiligst ontzag verschuldigd is, en waar boven men niets op aard stellen mag. Maar de razerny dezer eeuw, was reeds lang, a priori te willen zien, en dus scheppen, in plaats van, met wijzer tijdvakken, a posteriori te kennen en in te volgen; en daaruit rees noodwendig, dat het doel voor het middel moest onderdoen en de zaak-zelve aan het stelsel ten beste gegeven wierd. De Taal bestaat in geen letterfiguren, maar in levende klanken; deze te kennen te geven, en dit zoo na mogelijk, is al wat het schrijven beoogt; en de byoogmerken waardoor men iets meer wil, hebben altijd de nadeeligste invloeden gehad. En echter wy kunnen er ons, waar zy algemeen zijn geworden, niet geheel van losmaken, maar worden, als in 't Newtonianismus de planeten, tusschen de twee verschillende krachten, van eigen rechtstreeksche beweging, en van aantrekking, in vrij ongelijke kringen gesleept. Die ellips, hoe zeer met zich-zelve nooit gants eenvormig, houdt echter haar eigen gang, en deze gang is ten mijnen aanzien reeds lang bekend. Ik heb dus omtrent mijne spelling hier niets byzonders te melden, ten zij misschien dat ik ten gemakk' van den Lezer, den derden naamval (dien wy dan toch eenmaal, het moge in den grond, met den aart der taal overeenkomen of niet, gewoon zijn geworden op zijn Latijnsch van den vierden te onderscheiden) waar het geschieden kan, met de apostrofe teekene, die in mijne jeugd by alle gebogen naamvallen gebruikt werd; het geen ik ter vermeerdering van duidelijkheid, by ruime en somtijds veel omvattende volzinnen, niet onnuttig vind, doch niet te min, als al het willekeurige, gants niet aanprijze. — Liever had ik in de zinsnijdingen meer onderscheiding ingevoerd, daar ons buiten twijfel een minder of flaauwer snede dan het Komma, en een tusschenscheiding tusschen Kolon en Semikolon, ontbreekt; die elk kundig of liever verstandig lezer wel in acht neemt, doch moeilijk by een vaardig lezen, zonder eenige aanwijzing vooral, weet te plaatsen. Doch in 't algemeen is het waar, dat wy, om verzen of proza wel te doen gelden, een duidelijk en licht verstaanbaar teekenstelsel vermissen, het geen

ieder zekerlijk voor zich-zelven, zoo wel als by 't onderwijs van de uitspraak der taal, uitdenkt; maar, by de ware muzyk der taal, nog iets meer behelzen kon, om recht nuttig te zijn. Doch dit kan uit den aart voor het algemeen niet geschikt zijn, het geen nogthands meer en bepaalder aanwijzingen behoeft dan onze vier zinteekens met de twee byeenkomstige van Uitroep en Vraag, opleveren. Het gebrekkige van deze zinteekens maakt ook dat zy van voltot volzin geene vaste en volstrekte maat van during aanwijzen kunnen, maar alleen eene betrekkelijke onderling in elken afzonderlijken volzin; zoo dat somtijds het Semikolon niet meer during dan elders het kommateeken heeft, en somtijds in tegendeel zich tot de langere rust van het volkomen kolon (de twee punten) uitstrekt. Dit in acht te nemen, en ieder volzin, als eenigermate een byzondere wijze van interpunctie hebbende, aan te merken, zal aanmerklijk tot de klaarheid der rede toebrengen. De aanéénschakeling toch der volzinnen aan elkander, en de naamloze verscheidenheid daarin, is alleen uit hun vorm- en inhoud zelven te kennen.

Doch wat trede ik in dit alles, als of het stuk Lezers, als of het belangstelling genoeg vinden zou, om wel gelezen, wel verstaan, en wel gesmaakt te worden! — Men schrijve dit aan geene zelfmisleiding toe, waarvoor ieders eigenliefde zeer vatbaar is, maar die by my onvereenigbaar zijn zou met den tegenwoordigen toestand onzer Letterkunde, zoo als ik haar in dit oogenblik zelf beschouwe. — Maar, indien geene zelfmisleiding, wat is het dan? — 't Is, Lezers dezer voorrede, een bloot Dichterlijke omwandeling in de wareld van verbeelding, waarin 't my zoo dikwijls een lust, zoo dikwijls een behoefte is, uit te stappen; en die het zoo geheel vreemd niet is, zoo ik wel eens (men verweet het my somtijds, doch gunne men my deze troost, en misduide men 't niet!) met de werklijke wareld, waar wy in leven, vermenge.

Leyden;
in Bloeimaand 1820.

PERZIUS HEKELDICHTEN,

vrij, en in toepassing op onzen tijd nagevolgd door Mr. WILLEM BILDERDIJK. — Te Rotterdam, by J. IMMERZEEL Junior, 1820.

[Op den titel:]

—— Nam quis iniqui
Tam patiens ORBIS tam ferreus, ut teneat se?

INHOUD:

Voorafspraak des oorspronkelijken Dichters. — Eerste Onderhoud: Belachlijke Dichtroemziekte. — Tweede Onderhoud, aan Plotius Macrinus gericht: Wenschen. — Derde Onderhoud: Zelfverwaarlozing. — Vierde Onderhoud: Socrates aan Alcibiades: Zelfkennis. — Vijfde Onderhoud: aan Annéus Cornutus, 's Dichters Leermeester en Opvoeder, gericht: Vrijheid. — [Byvoegsel, betrekkelijk het Vijfde Onderhoud: Valsche schaamte.] — Zesde Onderhoud, aan Cezius Bassus gericht: Gebruik des rijkdoms. — Aanteekeningen.

VOORBERICHT.

Het woord Hekeldicht is een ongelukkige naam, en die eenigermate tegen zich inneemt. Ontleend van het puntige en scherpe werktuig waar men het vlasch door of over haalt, en dat in gedaante en aart zeer naby aan den roskam koomt, verstaat men door het hekelen, als door roskammen, in den overdrachtigen zin, een ruw en hatelijk doorstrijken van iemand, en dat niet vrij van kwaadwilligheid is. Het woord van Schimpdicht, voor 't zelfde gebruikt, is niet beter, en geeft ons het denkbeeld eener honende bespotting welke het hart zeer doet. Niets ongeschikter derhalve dan deze namen voor een soort van zededicht, in oogmerk en aart schuldeloos en weldadig, en dat, uit de beste beginselen opgeweld, niet dan deugd, waarheid, en menschlievendheid ademen moet, en geen ander doel hebben dan rechtschapenheid in te boezemen.

Over de Latijnsche benaming van deze Dichtsoort, Satyra. of (gelijk anderen verkiezen te schrijven) Satira, of wel Satura, is vrij wat getwist: voor my, ik geloof met onzen

Heinsius, dat zy van niet anders dan van de Saters, personaadjen van een zeker soort van Tooneelspelen der Grieken, dat by Treur- en Blijspel een derde klasse plach uit te maken, ontleend is. De aart dezer stukken was spottend, dartel, en vrij ongeregeld. Eene kluchtige moedwilligheid of potsigheid (lascivia, petulantia, zeî men) onderscheidde die, gelijk met het karakter dier denkbeeldige wezens overeenkwam; en het gispen op allerlei (zoo men thands zeggen zou) luimige wijze, ging, met den naam tevens, op zoodanige Dichtstukjens over, waarin men als zonder regel of band, by de grootste ongelijkheid van stijl zich ook allerlei invallen en wijzen of vormen van voorstelling, inwilligde, en, met een soort van moedwil of dartelheid, van den hak op den tak springende, zijnen geest d' onbedwongen toom vierde.

Inderdaad brengt de geest der Satyre dit ook mede. Zachte spotterny, vrije boert, gelijk zich met den toon van het dagelijksch gesprek, die er als de scheering van uitmaakt, natuurlijk verdragen, sluiten er noch het statelijke der hooge ernst, noch 't ontzach der verhevenste waarheden uit, noch zelfs de bliksempijlen der diepste verontwaardiging die 't ontvlammend hart ontschieten. Aan den anderen kant, laat het zich somwijlen tot de nederigste (en zelfs lage) uitdrukking van het algemeene leven, ja, van de geringste standen en volksklassen af. En schoon er derhalve een deftige en krachtige stijl naar den aart van den zedeleer, die er het oogmerk en wezen van uitmaken moet, in heersche, daar is geen of luchtig of belachlijk aanzicht, geen wending of jokkerny, die zy niet toelaat. Inzonderheid mede is er dat voordoen van eene zekere en kunstlooze onbedrevenheid, als men met een Fransch woord naïf, ja somtijds niais noemt, een der eigenschappen van, die, by een gelukkige afwisseling, 't onderhoudende (en somtijds vertrouwelijke) van het gesprek niet weinig verlevendigt en schakeert.

Tot die soort van eigenschap is ook die spotzieke en moedwillige verwarring van tijden en zaken te brengen, welke een wel onderrichten lezer noodwendig doet meesmuilen. Zoo is het, by voorbeeld, wanneer men Tiresias aan Ulysses, als of hy een Romein van Augustus eeuw was, in de kunstgrepen der troggelaars die in Horatius tijd op

de erfenissen van kinderloozen toeleidden, lessen hoort geven; Sokrates aan Alcibiades een bekenden vrek van Perzius dagen, aanhalen; ouden en nieuwen tijd in levenswijze en gebruiken door een haspelen met eene uiterlijkheid van goede trouw en onnoozelheid, als wist men niet beter! En het is deze bigarrure, wier geestigheid somtijds de ernstigste zaken, zonder het belang daarvoor te verminderen, in 't kluchtige drijft, en de stemmigheid-zelve met een waas van onschuldige spot overspreidt, die, in de hoogste en dierbaarste belangen, als ware 't, door een Parodie verlustigt. — En op gelijke wijze maken wy ook geen zwarigheid, in onze Navolgingen het tegenwoordige en huislijke of Nationale met Grieksch en Romeinsch saam te klutsen, en nieuwe voor oude begrippen en voorwerpen in de plaats te stellen.

Veelvuldige reizen heb ik vertalingen van Oude Dichtstukken gegeven. Meermalen echter gaf ik proeven der Oudheid in Hollandschen trant en denkwijze, het zij dan, van wat nader by op den voet gevolgd, het zij meer van verre en geheel vrij, ja met eenen geest van volstrekte onafhankelijkheid nagebootst. Tot de laatste manier is het, waartoe (over het algemeen genomen) deze Navolging van Perzius behoort, en inderdaad kan zy ten aanzien van een goed deel des inhouds, voor even zoo zeer oorspronklijk doorgaan als verscheiden der Satires van Boileau of van Pope. — Voor my, ik bied deze uitspanning (of zoo men het noemen wil, wat geen arbeid, maar verpoozing van afgetrokkener studiën is,) voor niet hooger of anders aan, dan zy waardig bevonden zal worden. Dat zy niet ieder behagen, ja, niet weinigen stoten zal, moet ik verwachten; maar tijd en omstandigheden waarin wy leven, persten haar van mijn hart; en wellicht was het nooit dringender plicht, in het openbaar die gevoelens ondubbelzinnig en nadrukkelijk voor te staan, die de dwarrelgeest dezer eeuwe op alle mogelijke wijze onderdrukt en vervolgt. En hierin wensch ik my-zelven nooit ongelijk te worden.

Wat Perzius-zelven betreft; men beklaagde zich steeds over hem wegens duisterheid, en weinigen stellen hem op zijn waren prijs. Hy heeft deze duisterheid echter met alle Schrijvers gemeen, wier onderwerp een gedurige toespeling

op de zeden, begrippen, en gebruiken van hunnen tijd met zich brengt; en zelfs de nog byna hedendaagsche Boileau en Pope zouden zonder verklaringen van hun tijdgenooten en van die daar onmiddelijk op volgden, ons niet dan al te dikwijls volstrekt onverstaanbaar zijn. Ook voegt eene kornige, korte, veelbeteekenende, en uit eigen boezem geschepte wijze van uitdrukking, zich daarby, hoedanige zelfs onzen Huygens by ons Nederlanders duister doet vinden; dan waarvan de kracht en het zielvolle niet genoeg gewaardeerd worden kan. Men mag hier het schoone stuk van den voortreflijken Hinlopen in de Verhandelingen der Maatschappy van Vaderlandsche Letterkunde over lezen. In Dichterlijke verdiensten echter Perzius naast Horatius, of hem zelfs Juvenalis op zijde te stellen, zou vooringenomenheid toonen; och, voor wijsheid en rechtschapenheid geheel warmte, wint hy het hart dat by plicht en waarheid geene byoogmerken koestert. Men vrage dus niet, of hy my, 't zij vertaling, 't zij navolging waardig kon zijn.

Op het ziekbed (mijn sterfbed misschien) schrijvende, en buiten dien, oud, door kwalen neêrgedrukt, en als aan my-zelven ontvallen, zeg ik echter, indien het op deze punten aankomt, den Griekschen Dichter vrijmoedig na:

Πρίν ποτ' ἦν πρὶν ταῦτα· νῦν
Δ' οὔχεται γε κύκνου τε πολιώτεραι δὴ
Αἷδ' ἐπανθοῦσι τρίχες.
Ἀλλὰ κἀκ τῶν λειψάνων
Δεῖ τῶνδε ῥώμην νεανικὴν ἔχειν· ἐγὼ
Τοὐμὸν νομίζω γῆρας εἶναι κρεῖττον ἢ πολ-
λῶν κικίννους νεανιῶν.

(Aristoph. in Vesp.)

Het was, wat eenmaal was. Dat alles is vervlogen,
En liet me een hoofd, naar 't graf gebogen,
Dobr grijsheid witter dan een duif.
Maar 't geen my overbleef eischt jonglings moed in de aâren;
En 'k durf, by dees mijn blanke hairen,
Mijn ouderdom misschien nog ruim zoo knap verklaren
Als veler jongren blonde kuif.

Sprokkelmaand
1820.

ZEDELIJKE GISPINGEN,

door Mr. WILLEM BILDERDIJK. — Te Rotterdam, by J. IMMERZEEL Junior, 1820.

[Op den titel:]

Nulla venenato littera mixta joco est.

INHOUD:

Voorafspraak. — Betrouwen. — Kleeding. — Wijsheid. — Troost (na Juvenalis gevolgd). — Onrust. — Ruimte en Tijd. — Ouderenwenschen. — Roemzucht. — Vlijt. — Verlossing. — Aanteekeningen.

VOORREDE.

Geene inspanning of arbeid, maar bloote en vluchtige uitspanning van den geest in de oogenblikken eener langzame beteringschap uit mijne laatste ziekte, waarin lezen of werken door zwakte van hoofd verboden bleef, levert dit kleine Dichtbondeltjen zijnen Lezeren op. Men ontfange het voor het gene het is, en neme 't niet hooger, niet als gewichtiger of van meer beteekenis, op, dan of de aart des geschrifts, of de wijze waarop het ontstaan is, met zich brengt. Het lag daar, en scheen door zijn inhoud en genoegzaam gelijke dikte, met Perzius Hekeldichten een bekwaam boekdeeltjen uit te maken, om nevens zoo veel andere, als men wel van my heeft willen aannemen, gevoegd te worden; en zie daar de reden der uitgaaf.

Wien de mengeling van ernst en boert in deze kleinigheden mishagen, of de hier byzondere toon en inrichting der verzen niet smaken mocht, met dien zal ik geene woorden wisselen. Zy zijn gelijk ik my de eigenschap dezer

soort van Dichtstukjens voorstelde. Daar is ook een kunstige stroefheid, die den stijl der half morrende gisping eigen, en geheel iets anders dan stijfheid is. Wien de nachtwakers klep tot model der versificatie behaagt, en haar ware grond vreemd gebleven is, die leze my niet. — Doch in dezen te treden, zou een opzettelijk boekdeel vorderen, en wellicht, dat ik eenmaal by eene gröndige en waarachtig Hollandsche Prosodie (indien my by mijnen meer en meer vervallenden ouderdom, die niet meer dan het knappen van de zich verteerende en nu uitgaande vlam is, het leven en genoegzame krachten gespaard worden,) dit allerbelangrijkst voorwerp volkomen ontwikkele, op dat men niet meer, 't zij uit louter toeval, 't zij naar opgeworpen drogregels van Ondichters of hunne ingebeelde leerlingen, verzen behoeve te maken. Dan, dit is in des Hemels hand; en ook, mislukt het, zoo mogen echter mijne voorbeelden ten minste den verstandige en opmerkzame niet onvruchtbaar, niet nutteloos, niet geheel verloren zijn! — Voor het overige, wat of de zaak of den stijl betreffe, ik kan niet volstrekt van my werpen, nu en dan aan de woorden van Cicero te denken (en misschien doen 't ook anderen met my:) Vereor, mehercule, ne aut gravioribus utar verbis, quam natura fert, aut levioribus quam causa postulat. Doch, hoe het daarmeê zijn moge,

Vrienden van de Deugd en Waarheid, niet bedwelmd door woest geschreeuw,
(Want niet alle kniën bogen voor den Baäl dezer Eeuw,)
Welk een stelsel zy omhelzen, wat hun hart als waarheid eert,
Lezen! overdenken! proeven! en de Vreê en Liefde keert.

Lentemaand 1820.

DE MUIS- EN KIKVORSCHKRIJG.

[Zonder naam van Uitgever en alleen voor vrienden gedrukt.] 1821. Herdruk by L. HERDINGH EN ZOON 1832.

INHOUD:

Voorrede. — Opdracht, aan de schim van Pegaasje. — De Muis- en Kikvorschkrijg. — Aanteekeningen. — Homerus, Lierzangetjen. — Stances sur Homère et sur Ossian par Le Brun. — Eindelijke Slotaanteekening. De Schim van Scaliger en de dichter.

* * *

Homerus nagezongen? — Waarom niet? Hy zal uit het graf niet opstaan om 't tegen te spreken, en, betwist men hem thands het geheel van de Ilias en van de Odysséa, ô geven wy hem de Batrachomyomachia tot troost! In allen geval zal het ook in een zekeren zin waarheid zijn: want wat Heldendichter zong hem niet na? — Maar nazingen is nog geen gelijken; ja zelfs niet, al neemt men daarby geheele of halve verzen, en zwermen van gedachten en uitdrukkingen, over. — Dit past ontwijfelbaar op den onbekenden Griekschen Poëet van dit stuk als op menig Hedendaagschen tusschen Bristol en Oksakow. Doch het moge by hem nazang zijn, en by my nazangs-nazang; deze soort van afdaling en afstamming laat zich in de Poëzy vrij wat graden of geleden verder benedenwaarts uitstrekken, dan menig Edelman de zijne naar opwaart te rug kan tellen. Alleen is 't beklaaglijk, dat by elke overgieting van hoedanig een vocht het ook zijn mag ('t zij dan druiven- of ander bloed) al telkens meer en meer van zijn kracht, geur, en smaak te niet gaat. Onze Taal noemt dit eigenaartig, VERschalen, als ware 't, van schaal VERANDEREN. Op zichzelven is ook deze wijn wel van eene mindere soort, dan dien Ulysses aan den grooten Éénoog toediende,

Ἀμβροσίης καὶ νέκταρος — ἀποῤῥώξ,

Een sprank van ambrozijn- en nektardrank der Goden;

en kan hy de verschaling wat minder velen, men zal die ook minder betreuren; en (hetgeen alles hier afdoet,) hy is niet getapt en niet overgetapt dan voor die er smaak in kan vinden; en werd voor het kiesch, geleerd, en verlicht Algemeen, nu van zoo veel Poëeten en van zulke jaarlijksche en daaglijksche oogsten van verzen voorzien, dat het na dit kleine teugjen niet dorsten zal, maar een overvloed van verkwikking en lafenis heeft, niet bestemd.

Inderdaad, en om ernstig te spreken, is dit stukjen van geenerlei waarde voor het lezend Algemeen, en heeft alleen eenig belang als herinnering aan het tijdperk van mijn vroegsten leeftijd, toen ik als kind de Batrachomyomachia, die my in 't Grieksch nog wat te hoog was, uit het Latijn naar mijn vatbaarheid overbracht. Een sedert vergeten en verloren arbeid! doch waarvan ik my thands in mijn ouderdom, een tien-, of twaalftal verzen weder herinnerde. Het bis pueri senes is ook in dezen zin waar, dat de verzwakking van 't geheugen, by het uitwisschen van duizenden later verkregen denkbeelden, en het onvatbaar worden voor nieuwe indrukken, die der vroege kindsheid weêr op doet komen en zich aan onzen vermoeiden en in zich-zelven naar rust zoekenden geest vernieuwen. — Die kinderlijke overbrenging was tamelijk stijf, en daarby rijkelijk aangevuld van zedelijke opmerkingen, met een kinderlijke wijsheid (als 't gaat) alomme te pas gebracht; wel niet om daarmede te pronken, maar als gemaklijke rustpunten of pleisteringen op den moeilijken marsch der verhalende voorstelling van bedrijven, waarin ik my-zelven minst voldoen kon. En geen wonder! want van alles wat stijl of schrijfwijze betreft, is dit gedeelte, in onze taal vooral, zwaarst te verkrijgen, en wordt zeldzaamst tot eene redelijke maat van volkomenheid gebracht, zoo men naamlijk den Dagbladentrant, van Historie, of Franschgedacht Hollandsch, van goed Nederduitsch onderscheidt. Hoe ongaarne (gelijk ik voor my denke) iemand van jaren zijne kindsheid zou willen herleven, zoo gretig halen wy sommige oogenblikken van dien tijd onzer wording tot menschen, by ons-zelve weder op, en vooral, de altijd nog leerzaam blijvende dagen der vorming van onze verstandelijkheid; en daaraan verknocht zich steeds een belang-

stelling in de voorwerpen die ons toen bezig hielden. Dus kreeg deze Kikvorsch- en Muizenzang nu een nieuwe waardy voor mijn hart, en hem te herlezen, was hem over te brengen, want dit is inderdaad de tooverkracht van de Grieksche verzen, en waarvan het Latijn niets of weinig heeft, dat terwijl de vertaling der Latijnsche een soort van overleg en voorbereidende ernst vereischt, de Grieksche daartegen niet gelezen worden, of men denkt, of liever men leest ze (gewillig of onwillig, en zonder er zich toe te zetten) in Neêrduitsche versmaat die van zelve uitvloeit. Dat deze uitvloeiing echter zeer verschillend is naar de vorm des verstands waar het oorspronklijke zich dan in uitstort, is natuurlijk; en even natuurlijk is, dat men er bydoet en bymengt wat het hart of de werkzame verbeelding daar by opgeeft, zoo wanneer het geen stof is, die men met een soort van gewetensangst in de naauwgezetheid eener gestrenge verandwoordelijkheid behandelt, maar die tot een bloot spel van verbeelding verstrekt en het voortbrengsel eener luchtige luim is. Zoo ontstond dan deze nieuwe Overtolking, welke de byzonderheid heeft van in een tusschenvoegsel van een groote anderhalf-honderd verzen nog een aantal personaadjen ten strijde op te voeren, waar de Griekische Dichter geen kennis aan had, schoon zy voor het overige zoo getrouw is, als men in een stukjen van dezen aart vergen kan. Enkele verzen van mijn achtste of negende jaar, die my door het hoofd woelden, hebben er zich als in opgedrongen; doch dit getal is zeer klein, en ik hou ze voor de ongelukkigste niet.

Men zou deze Heldengeschiedenis vrij wat kunnen opsieren, en dit op een geheel andere wijze dan voor ruim een derdhalve eeuw, in den ouden Hoogduitschen Frosmeuzler van Rollenhagen, in drie boeken, geschied is; en inzonderheid zou de veldslag meer stof kunnen opleveren tot velerlei aartige en het zij meer, het zij minder uitvoerige uitbreidingen en uitwijdingen, die in de ernstige houding en stijl van het Dichtstuk zeer naïf en vermaaklijk konden zijn. Vooral, zoo men er hulpbenden, als Katten en Wezels aan de eene, en Rotten en Ooievaren aan de andere zijde in bracht. Doch hetgeen een bloot grapjen is moet tot geene zaak van

inspanning worden, en geen boert moet te lang duren. Het behoort meê tot de goede spreuken van Horatius, als hy zegt:

Non lusisse pudet, sed non incidere ludum.
[Men schaamt zich 't spelen niet, maar altijd door te spelen.]

Leyden
den 10. van Louwmaand 1821.

SPROKKELINGEN

door Mr. WILLEM BILDERDIJK. — Te Rotterdam, by J. IMMERZEEL, Junior, 1821.

INHOUD:

Mijn Ouderdom, Voorzang. — BRIEVEN: Myrrha aan Cinyras. — Dejanira aan Herkules. — Ariadne aan Theseus. — Fyllis aan Demofoön. — Kanace aan Makareus. — Op Fyllis, aan een amandelboom hangende. — VERSCHEIDENERLEI GEDICHTEN: 's Heilands geboorte. — De star uit het Oosten. — Herodes. — Klaagzang. — Bedezang. — Aan mijne Egade, op haar Verjaardag, 1820. — Aan den Slaap, op mijn Krankbed. — Wellust. — Liefde. — Beklag. — Wareld. — Rust. — Kalmte. — Nereus voorspelling. — Glorie. — Rijkdom. — Aan de hedendaagsche Godsdienstetoorders. — Aan den heer H. H. Klijn, met een mijner nieuw uitgekomen werkjens. — Bruiloftszang voor een Vriend, by het huwelijk zijner aangenomen Dochter. — Onderwijs, aan mijn Zoontjen. — Belijdenis. — Naroem. — Progne en Filomele. — Op 't afbeeldsel van een kind, als Kupido. — Herdergift. — Priams lijkstede. — Liefde door Dwaasheid geleid. — Medea. — Het graf van den hoogleeraar Brugmans. — Aan mijn overleden vriend, A. J. Zubli. — Agathokles. — Aan iemand, niet te noemen. — Navolgers. — De Scheidsman. — De onnoozele Boer. — De Poëet. — Aan Dr. A. Capadose. — In het Album van Mr. Chr. de Haan. — Kerktomben. — De oorlog. — De getrouwe Démotes, aan zijn Koning. — Aan een vriend by de geboorte van zijn vierde kind. — Herinnering aan Leydens ontzet (1806).

VOORBERICHT.

Eenige oude Dichtstukjens van wat jonger tijd, by nieuwe van mijn ouderdom, behelst deze Bondel. Het oude vervult slechts weinige bladzijden; ook bestaat het alleen in het geen my de weinige lieden die het reeds kenden, met aandrang verzochten daar in te voegen, en het is dus inderdaad als iets blootelijk bykomstigs te rekenen. Niet te min ware 't mogelijk, dat het geen dus in aantal by 't overige zeer gering is, 't voornaamste gekeurd wierde. Want dat men, by eene geduurzaam meer en meer toenemende verzwakking, mijne Dichterlijke voortbrengsels nog op den zelfden prijs zou mogen stellen als die van de kracht mijns levens of van het naauwelijks veertien- of vijftiental jaren mijner rijkste en rijpste vruchtbaarheid, is wat ik my zeer bezwaarlijk kan opdringen. — Al wat ik my vleie, is dat zy nog zoo onbeteekenend niet geworden zijn dat een ieder ze.... Verachten? — Ja, maar ook niet, dat een ieder ze prijzen zal: want ook dit laatste is, in werken van smaak, een slecht teeken. Het Mihi et Musis was steeds mijn stokregel; en, zoo ooit voorheen algemeene ingang en indruk mijn doel wezen kon, voorzeker was het de algemeene toejuiching niet, die naar mate 't getal der genen die zich 't oordeelen aanmatigen grooter wordt, al steeds minder waardy heeft. Dat ik nooit, en in géén vak van zaken, tot een wareld van overeenkomst (conventie) behoorde, maar der Modetyranny, met hoedanig een naam ook opgesierd, altijd trots bood, weet ieder; en hierin hoop ik, na het halfhonderd jaren 't geen ik er, van mijn eerste in 't licht treden als Dichter, in overgebracht heb, tot mijn laatsten ademtocht te volharden, En dan verwaaie mijn stof door de ruime lucht; maar verongelijke of deze of een volgende eeuw mijn naam of gedachtenis niet door ooit voor te geven, dat ik de opgeworpen beginsels of inzichten (die men liefkoost en doordrijft,) of deelde of ontzag. De mijne waren, door alle verwisselingen van leven, staat, tijden, omstandigheden, en plaatsen heen, en met alle de ongelijkheden die deze in de oogen van halfzichtigen, en die zich mijn

hart naar het hunne verbeeldden, schijnbaar voort mochten brengen, ja met alle de bezwaarnissen en zwakheden die my drukten, (dank zij der genadige Voorzienigheid!) steeds de zelfde. Thands, na een leven vol sukkelingen, door een doodelijke kwaal tot den rand des grafs geleid, zie ik, zonder zelfbehagen, maar met levendige erkentenis jegens Hem die mijn lot bestuurde, te rug, en acht my gelukkig, geleefd en geleden te hebben in overeenstemming met het geen Zijn Godlijk bestek met zich bracht. Zalig, ja overzalig, die het volwrocht mogen zien! maar ook zalig, wien er eenig inzicht, eenig voorgevoel, eenige voorsmaak, van heeft mogen gebeuren! En dank overzulks, oneindige dank, eer, en lof, zij den Grooten Koning van Hemel en Aarde, wiens Koninkrijk nadert, wiens wil ook dan geschiedt en vervuld wordt, wanneer men Hem doldriftigst weêrstaat en tegendruischt, en wiens naam geheiligd zal zijn door geheel Zijne schepping, gelijk Hem toekoomt!

Lentemaand 1821.

KREKELZANGEN

van Mr. WILLEM BILDERDIJK, 3 deelen. — Te Rotterdam, by J. IMMERZEEL, Junior. 1822 en 1823. [Tweede druk, te Amsterdam, by W. MESSCHERT, 1835.]

[Op den titel:]

At non Tithoni spernens Aurora senectam,
Desertum Eôâ pussa jacere domo est.

PROPERT

INHOUD VAN HET EERSTE DEEL:

BRIEVEN: Hero aan Leander, na Claes Willems. — Fyllis aan Demofoön, na Chaucer. — Hypermnestra aan Lynceus (oorspronkelijk). — Dezelfde aan den zelfden, na Ovidius. — Despine aan Richardet. — VERSCHEIDENERLEI GEDICHTEN: Aan den Apostel Joannes. — Aan de

Poëzy. — Herinnering aan mijne kindsheid. — Het vrijheidsspook dezes tijds. — Onverschrokkenheid. — Afhanklijkheid. — Woorden. — Vrijgezindheid. — Vrije wil. — Deugd. — Kloekaart (Uit de oude Edda). — Adel. — Voorbeschikking. — Genade. — Vrijmacht. — Voorzienigheid. — Het IK. — De taal. — Het Italiaansch. — Het Spaansch en het Fransch. — De Noordsche taal. — Het Slavoonsch. — De Oostersche grondtaal. — Hedendaagsche talen. — Geleerdheidsziekte. — Bruiloftsbrand. — De lelie en de daauwdrop. — Landheil. — Saffo en Alcéus. — Kunstrechterschap. — Gelukkige. — Pallas, de Vrijgemaakte. — Prins Willem de Eerste. — Prins Maurits. — Prins Fredrik Hendrik. — Prins Willem de Tweede. — Prins Willem de Derde. — (Bentinck, naderhand Grave van Portland). — Prins Willem de Vierde. — Prinses Anna. — Prins Willem de Vijfde. — Aan het Koninklijk stamhuis van Oranje. — Op het Standbeeld van Koningin Anna van Engeland. — 't Vorschgekwaak. — De Valckenaeren. — Zangstukjen voor het Aalmoeseniers Weeshuis te Amsterdam. — Aan mijn vriend Bussingh. — Vrouwendeugd. — Waarschouwing. — Eens gestorvenen vrijspraak. — Letterklubs onzes tijds. — Op een party huilende Lijkzangers. — Logica. — Op een zeer schrale vrouw. — Geleerdheidskraam. — Prijsbehaling. — Negerinnenzang. — Eigenliefde. — Genoeg. — De rozen.

INHOUD VAN HET TWEEDE DEEL:

Opwekking. — Aan Z. K. H. den Heere Prinse van Oranje. — Aan mijn zoon. — Aan den zelfde. — Huwlijksjubelfeest. — Mijne Egade. — De hand des ouderdoms. — De jeugd (uit het Perzisch). — Onmacht der grijsheid. — 's Levens lust. — Genoechlijke ouderdom. — Geboortegroet aan mijne Egâ. — Huwlijksfeest-herinnering. — Sint Albaan, Romance. — De wijsgeerigheid dezer eeuw. — De Anachoreet. — Vraag aan den Christen. — Roem. — De vloek van het burchtslot Moy. — Zelfbedrog. — Aan de Filozofen onzes tijds. — Zintuig en verstand. — Kennis. — De Krokodillenkoning, Romance. — Romoald, Romance. — De duivel en zijne vrienden. — Morgenstond. — Afgetrokkenheid. — De twee broeders, Romance. — Peper en zout. — Onnoozele vrouw. — Lief meisjen. — De Fransche geest. — Licht en vrije tong. — Suzanna. — Aan Ds. Schotsman. — Het kerkverloop. — De deugd, rein geloof. — Voltaire. — Rousseau. — Cour d'amour. — Voor dezen en nu. — Konstitutien. — Ministers. — Tyranny. — Veelhoofdige regeering. — Sofist en Filozoof. — Verworpen Christendom. — Kundigheid. — Geleerdheid. — Vrouw. — Aan Jonkheer W. van Hogendorp. — Aan Jonkheer D. van Hogendorp. — Aan Mr. J. Rau. — Rechtmatige vloek. — In een vriendenrol. — Aan sommige puntdichters. — By het einde des jaars 1820. — Ter tachtigste verjaring van Mr. M. Tydeman. — Aan den zelfden. — Aan Mr. J. van 's Gravenweert. — In 't album van Mr. A. Faure, Jz. — In dat van Dr. Blume. — In dat van Mr. J. F. Bodel Nyenhuis. — In dat van den Heere F. C. C. Tydeman. — Aan Dr. H. K. van der Boon Mesch. — In 't album van Ds. G. Outhuys. — Op een afbeeldsel van my. — Op een yvooren kam, na het Spaansch van Lope de Vega Carpio. — De gerbofde hairlok. — Minneklacht. — Aan Klorinde. — Noodzakelijkheid. — Aan de zendelingen. — Zielvergif. — Eigen. — De wolf in een kwaad gerucht. — Drinkpartyen. — Oude vrijsters. — Kleinigheden. — Dichteren waarschouwing. — Ophelderingen op het vers aan den Heere Prinse van Oranje.

INHOUD VAN HET DERDE DEEL:

Voorzang.— * * * (Voorbericht).— BRIEVEN: Hagar aan Sara.— Jacob aan Ezou. — Ezou aan Jacob. — Jacob aan Rachel.— Rachel aan Jacob.— VERSCHEIDEN GEDICHTEN: Den Heere I. da Costa, by zijne bevordering als Rechtsdoctor. — De dichter, aan den zelfden. — Aan den zelfden, by 't ontfangen van zijne Poëzy. — Toejuiching aan den zelfden. — Aan den zelfden, by overgift van een Kerkboek. — Aan zijne Egade, ter zelfder gelegenheid. — Aan den Heer A. Capadose, desgelijks. — Aan den Heer I. da Costa en zijne Egade na den ontfangen doop. — Aan den Heer A. Capadose, by de zelfde heiliging. — Aan de Joden onzes tijds. — Christendom. — Leydens heil. — Een stervend vader. — Aan Mejuffrouw Petronella Moens. — Aan den Heer C. F. F. Tydeman. — Ter twee en tachtigste verjaring van Mr. M. Tydeman. — Aan den Heer J. van der Hoeven. — Aan de vrouw. — Staats- en Kerknood. — Levensgenoegen. — Voor lijdenden. — Kennis. — Nagedachtenis van een weldadigen Vriend. — De mensch. — Aan mijne Egade, met Eerdichten, my toegezonden. — Aan de zelfde, op hare langdurige zwangerheid. — Verjaring aan een stokoud vriend. — Ter uitvaart van den Eerwaardigen Schotsman. — Aan een Bruidegom en Bruid. — Horatius Dichthulde. — Verdraagzaamheid. — Eens vaders les. — Afscheid by 't graf. — Europa. — Italiaansch meesterschrift. — Aan Jean Jaques Rousseau. — Aanmaning. — Vrijheidschreeuw. — Op eens windbrekers geraaskal. — De wijsheidzoeker. — Overdenking.— Vrije klacht.— Op een gelukkige.— Op een tooneelgordijn. — Aan een my dierbaren vriend. — De duivel. — Aanmerking op de vooraan geplaatste "Brieven".

[BERIGT VOOR HET EERSTE DEEL.]

"Krekelzangen —? Laatst waren het Sprokkelingen?" — Het is zoo: 't was toen opgezameld uit wat er nog van mijn vroeger tijd onopgeraapt was; en hier geef ik wat één zelfde tijd, die der volkomen grijsheid, oplevert. Men zegge dus vrij:

— Strepit ingratâ raucescens voce Cicada.

Ἀπαθὴς, ἀναιμόσαρκος, als Anakreon zegt, piept het krekeltjen voort, en

Cantando moritur nec sentit taedia mortis.

Mijne Sprokkelingen hadden dit voorrecht, dat er hier en daar nog wat jeugdiger borst door ademde, doch hier is het nu alles de onbehaaglijke ouderdom; en, indien de afwisseling-zelve wellicht nog het latere door het vroegere

deed gelden, hier zweeft niet één Zomer-, ja geen Herfstluchtjen meer, door de drooge bladen en takken. Een helderen hemel en kalm weder slechts mag de Winter nog somwijlen genieten; maar dit is ook 't al. — En (wat er, als het slimste nog by komt!) de oude sukkel is met den Tijdgeest niet meê gewandeld, maar ging en gaat nog zijnen eigen weg. — "En hy waagt zich in het daglicht aan ieders gezicht"? — Ja, Lezers, hy laat honden blaffen, en exters snateren, en stoort er zich thands nog even min aan, als door zijn geheele leven; zijn ingeslagen pad in zijne eenzaamheid afloopende, waarin al 't geruisch en gewoel, dat zich in het ronde verheft, hem of niet of zelden ter ooren koomt, en volstrekt de ziel niet ontrust. En waarom zou hy dan niet op zijne wijze, met den ouden Tithon, door het graan huppen en kwelen? Voor de omhelzing der dagelijks aanbrekende Aurora van nieuwe wijsheid en verlichting deugt hy toch niet meer.

Doch men mocht eenig bericht omtrent sommige stukjens van dezen Dichtbondel wenschen. Een woord overzulks hier van!

Onder de Brieven (die de eerste plaats innemen) staat eene overbrenging of verkleeding in nieuwere taal en maat, van een oud Nederlandsch Dichtstukjen, nu, naar ik vermoed, rijkelijk vierhonderd jaar oud; hetgeen tot den Minneloop van Claes Willems behoort, en waarvan ik voorheb het oorspronkelijke, nevens andere oude Brokken in het naastvolgend Deeltjen mijner Taal- en Dichtkundige Verscheidenheden, met de ophelderingen die het mag vereischen, gemeen te maken. Het is de Hero aan Leander, waarvan ik hier spreek.

De Fyllis aan Demofoon is desgelijks eene vertaling; en wel, van eene navolging van Ovidius, even als het vorige; en ook, als dat, vrij wat verkort en saamgetrokken; doch uit het oud Engelsch van Chaucer, dat ten naasten by van de zelfde oudheid zal zijn. Het een en ander dezer stukjens rekende ik door den goeden smaak dezer verkortingen, zoo wel als door het naïve dat er in doorstraalt,

voor den waren beminnaar der Dichtkunst belangrijk; en eene vergelijking met de Latijnsche voorbeelden zal, naar ik de zaak aanzie, niemand berouwen.

Twee brieven van Hypermnestra aan Lynceus volgen hier op. De eerste is oorspronklijk, en uit het ongenoegen ontstaan, dat ik altijd uit dien van Ovidius schepte, die my steeds heeft toegeschenen het karakter der Vrouw te verongelijken, en veel te zeer een doorgaande geestigheid van den Dichter te verraden, welke ook bovendien gaarne met Oudheid- en Geschichtkennis pronkt. Nergens stiet my by hem de naaktheid en armoede van hetgeen men Kunst of Manier noemt, ooit zoo tegen de borst, als in dezen brief; en die stoot bracht by my den wederstoot (of reactie) te weeg, die zich in den mijnen moest uitstorten. Toen ik echter na de mijne, zijne Heroïde herlas, kon ik my, des ondanks, niet onthouden van haar te vertolken, en dus geef ik ze beide. Zonder dit, mocht men ook mijn werk aan den Romein toeschrijven, gelijk men mijnen brief van Myrrha aan Cinyras in de Sprokkelingen gedaan heeft, 't geen ik niet weet of ik my als lof of te kort doening aan moet trekken. Voor hun, die van 't eindeloos onderscheid tusschen Poëzy en Dichtkunst doordrongen zijn, zal waarschijnelijk deze by één voeging niet onaangenaam worden gerekend; men zoeke er slechts geene zucht in om tegen den ouden Dichter te worstelen, maar alleen eene bloote opwelling van een hart, dat zich in de plaats van de schrijfster stelde. Dat ik in de vergelijking alle die genen tegen my hebben zal, die geen ziel hebben om de Godlijke heiligheid van den Huwlijksband te gevoelen, en er eene bloot Burgerlijke verbintenis van maken, begrijp ik, en HY vergeve 't hun, die den Echtband vóór dien der Natuur gesteld heeft; doch wie hem in dit opzicht miskenne, nooit deelt mijn ziel in dien vloek die geheel het menschdom verlaagd en de later eeuw gants verbeestelijkt heeft: want met nog meer recht dan hy-zelf gevoelde, zegt de nadrukvolle Horatius:

> Hoc fonte derivata, clades
> In patriam populumque fluxit.

De Despine beschouwe men slechts als bladvulling, ter wegneming van een misstand in 't boek.

Zoo veel van de Brieven! — Dat stukken als die aan Joannes, aan de Poëzy, en wat Zedelijke of Godsdienstige strekking heeft, uit het hart zijn gevloeid, zal, vertrouw ik, aan al wie er hart voor heeft, kennelijk zijn. Maar ik moet nog iets van die weinige melden, die er als proeven van Noordsche Poëzy tusschen in zijn gemengd.

In de eerste plaats, wordt de Kloekaart uit de oudere EDDA hier bygebracht als eene zeldzaamheid van Mythische Natuur-verklaring, die zekerlijk voor ieder Liefhebber der Oudheden van 't Noorden wel eenig belang moet inboezemen. In 't oorspronklijk draagt dit Stuk den naam van Vafthrudnirs maal, dat is, gesprek van (of met) Vafthrudnir (of den verstandige, of liever, den slimme). De roem van dezen Wijze was tot die hoogte geklommen dat het den God Odin in 't oog stak, die hem uit eene soort van nijdigheid in de vermomming eens reizigers kwam beproeven. Zeker zal men in 't slot van dat stukjen met genoegen bemerken, hoe hy (ondanks al zijn roem), echter onder doet voor de tegenwoordige verlichte Wijsgeeren, die thands de besluiten der Godheid naar hun vrijen wil, onafhanklijk goeddunken, en eigen gedrag regelen, terwijl de arme Kloekaart nog niet wijzer dan de Dordsche Synode is. — Doch ik erken, dat ik in dit Dichtstukjen, niet slechts veel heb uitgeschoten, en ook deels in andere bewoordingen uitgedrukt wat onzen Lezeren onverstaanbaar zou zijn, maar ook in het slot, de Godlijke Voorbestemming aan de drie Schikgodinnen der Nooren in de plaats gesteld, en de geheel Mythologische vraag weggelaten, waarop het andwoord eenvoudig sluit met de erkentenis, dat GOD WIJS BOVEN ALLES IS.

De Proefjens van Deensche Poëzy zal men zeker de navolging (van het eene wat meer van naby, van het ander wat vrijer en ruimer) niet onwaardig kunnen vinden. Voorlang trachtte ik de aandacht der onzen naar dien tak van uitheemsche Letterkunde te trekken, hoe zeer die dan ook tegen-

woordig al meer en meer door de Duitsche smaak en begrippen besmet wordt. Het is in dit punt op die Natie toepasselijk:

Felices si sua bona norint! —

Doch waartoe dit aan een zoo verr' gelegen oord en volk toegeroepen, daar het in mijn vaderland de vereelde ooren niet doorklinken wil! Dat deze twee Stukjens door my eenigzins uitgebreid zijn, zal hy licht begrijpen, wien mijn dichttrant niet vreemd is. Hoe volkomener taal, hoe meer uitvoerigheid in de denkbeelden zy meêbrengt.

Tegen de Taalstukjens mag het jammerlijk verfranschte geslacht schreeuwen en opstaan. Ik weet reeds wat dit te beduiden heeft, en zou er gaarne mijn Landgenooten by verwijzen naar 't geen ik in het Tweede Deel mijner Taal- en Dichtkundige Verscheidenheden (op bladz. 107 en 108,) daarvan gezegd heb. Doch er volgt na dat zevental nog al meer dat gants niet in den Hedendaagschen modesmaak zijn kan. — Maar hoe men het opneme,

Scit bene, quid fati provida cantet, avis;

en al draaide men den ouden kraai ook de hals om, het verhelderde toch den hemel niet, eer de buien er uit zijn, die de zwermen van snorrend en alles verdovend ongedierte verpletteren moeten.

[BERIGT VOOR HET TWEEDE DEEL.]

By dit Tweede Deel mijner Krekelzangen geloofde ik geene Voorafspraak noodig te hebben. Het bevat, als het vorige, stukjens van allerlei soort, doch meest alle tot de zoogenaamde Vluchtige Poëzy behoorende, en ook inderdaad vluchtig uitgestort. 't Zijn gevoelens van 't zelfde oprechte hart, dat nooit eenige kluisters aannam, maar de vrijheid in de ondergeschiktheid van standen en rangen erkent, en de slaverny der zoogenaamde Volks- en Standen- of Staten- dat is, factieregeeringen van vroeger en later

tijden leerde inzien. Velen zullen hier vinden, 't geen hun hart toestemmen zal; weinigen misschien, 't geen zy in de tegenwoordige dagen van overschreeuwing, openlijk als waarheid zouden durven erkennen; en voor den razenden hoop, die zich thands aanmatigt den hoogen toon te voeren, zal er zekerlijk geene stoffe tot razen en tieren ontbreken. Halen dezen hun hart op, tot zy woorden van denkbeelden en denkbeelden van zaken leren onderscheiden, en het zonnelicht der eeuwige en onveranderlijke waarheid erkennen mogen, die zy met geene Klubisteryen beletten zullen hunne stinkende smeer- en gaslampjes (waar meê zy zich zoo verheugen,) dood te schijnen. Misbruiken zy tot zoo lang taal en reden, en verstrikken of overbluffen zy wat in hun bereik valt; mijne stem te smoren, of mijn hart te ontrusten, is boven hun-aller macht.

Over Drukfeilen zich uit te laten, schijnt wel wat kleingeestig, doch de domheid van die zich als verlichte en oordeelkundige rechters opwerpen, gaat zoo verr' dat het somtijds noodig schijnt. Immers wanneer men door eens Letterzetters verzinning by het herstellen van een uitgevallen woord, in mijne Sprokkelingen, bladz. 60, [Dl. V, bladz. 203.] rood voor oord leest, en dan wil dat dit rood op gloort rijmen moest, schoon de zin zelf daar geen rood toelaat, maar oord (streek of land) vordert, moet dit zekerlijk meêlijden met zulke Boekbeoordeelaren verwekken. Het schijnt steeds mijn lot te zijn, gedurig met drukfeilen en somtijds zelfs met verschrijvingen van den Kopiïst mijner HSS. gekweld te worden. Op gelijke wijze staat in mijnen Ondergang der eerste wareld (bladz. 169) [Dl. II, bladz. 419.] ligt, voor gilt; elders zijn zulke uitgevallen woorden geheel weg gebleven. — Zoo maakt op bladz. 178 [Dl. XIII, bladz. 241.] der Nieuwe Dichtschakeering de verandering van goud in goed in het laatste vers van het Eierkoken, dit vers onverstaanbaar. In mijn Geslachtlijst staan dus door het overslaan van een regel, I Deel bladz. 236, twee oude zeer onderscheiden Duitsche Romanhelden met elkander vermengd, Hoornen Siegfried naamlijk en Wolff Diederijk, en men leest er Hoornen Diederijk. Doch

aan lieden, die de allerbekendste stukken der klassikale geleerdheid niet kennen (als vroeger gebleken is,) en zich daarom ook licht verbeelden kunnen, dan men geen kind meer moet zijn om te weten wie Achilles of Herkules was, is het zeker niet kwalijk te nemen, dat zy naar hun eigen maatstaf, die juist niet verr' reiken moet, oordeelen. En hoe zou ik hun dan de te rechtwijzing weigeren mogen van 't geen my in deze Krekelzangen is voorgekomen misdrukt te zijn? Zie hier derhalve een Lijstjen voor deze twee Deelen!

[Volgt een opgaaf van drukfouten, in deze uitgave natuurlijk verbeterd.]

[BERIGT VOOR HET DERDE DEEL.]

"Al weder een Deel Poëzy van den ouden....!" — Ja, Lezers, gy, die Martialis gelezen hebt, weet wat hy zegt:

Versus qui scribere potest disertos
Nec scribit, Laberi, virum putabo.

"Die fixe verzen maken kan
En 't na kan laten — dat 's een MAN!"

En (zonder my juist dat disertus of dit fix zeer te willen aantrekken,) ik voeg er by: Die zich tot uitbreiding of voorstand van recht, waarheid, en Christendom geroepen voelt, en dit onder het extergeschreeuw der boosaardigheid nalaat, is een KIND. — Maar dit laatste ben ik toch niet; en derhalve, mijn krekelzang laat zich hooren, en door geen schaamteloos hondengeblaf of gejank, al toonden zy ook tanden, liet ik my immer verbluffen. — 't Geen ik hier geef, is wederom wat mijn schrale tijd oplevert. Over de Brieven, die de eerste plaats innemen, zal ik by wege van Nabericht wel iets melden. 't Overige zijn (zoo men 't noemt) Losse Verzen, waaronder de zes eersten (daarom aan hun hoofd geplaatst) voor mijn hart te veel belang hadden om niet te gelooven dat zy ook van anderen wel eenige aandacht mogen trekken, schoon ik gaarne wil aannemen, dat zy 't heerschende Heidendom weinig streelen.

Voorts toont ieder stukjen wat het is, en ik begeer het in een Voorrede niet tot iets anders te maken.

Een woord slechts alleen nog over een twijfel, dien men my (als gezegd werd) uit een Maandwerk geopperd heeft. Of naamlijk mijn Zangstukjen waar het Eerste Deel dezer Krekelzangen meê sluit wel geheel oorspronklijk zij. — Ten einde dien naauwbezorgden lieden, wier kennis over Oude en Nieuwe Letteren zich (men weet het voorlang en zy toonen 't telkens op nieuw) juist niet heel verre uitstrekt, te gemoet te komen, wil ik hier gaarne verklaren, zeer verzekerd te zijn, dat (om niet hooger op te klimmen) Oudvader Noach het zelfde thema zekerlijk alreeds door zijn kleindochters by de wieg harer zuigelingetjens heeft hooren zingen, en dat het sedert dien tijd, duizend en duizendenmalen in alle talen en in alle hoeken der wareld herhaald is geworden, zoo dat (wat kan ik er voor!) de inkleeding-alleen aan my toebehoort; en dat ik vertrouw dat de wijze Salomo (zijne achting mag sedert mijne kindsheid wat gedaald zijn of niet, aan de possessie vel quasi van dezen titel heeft hy nog niet, zoo ik meene, geresigneerd) het ook zoo verstaan heeft (Prediker I, 9), wien ik verr' ben van tegen te spreken.

De Hemel mocht ons te hulp komen, zoo wy al wat wy lazen, en willig of onwillig onthielden, nog in ons zevende tiental van jaren met den vinger aan moesten wijzen. Echter (want ik ben thands zeer rekkelijk) wil ik wel verklaren, dat mijne Navolging van het Descende coelo, en zelfs mijne Romance van Europa uit Horatius zijn, of misschien deze of gene Recensent dien Latijnschen Dichter niet beter mocht kennen dan een andere met Catullus bekend plach te zijn, of het boek zonder het te openen mocht willen beoordeelen, om dat hy 't dan niet behoefde te verstaan; het geen sommigen meenen dat hem by het Eerste Deel zwaar gevallen moet zijn, en ook slechts ten deele gelukt is. Ik die niet gaarne prulschriften leze, ken de recensie zoo min als den schrijver, en beoordeel haar niet. Doch wat recht of gezag zulke duisterlingen hebben, om het zij gevoelens, het zij voortbrengsels van een man van mijne

jaren, uit de hoogte voor goed of kwaad te verklaren, en van waar hun de aanmatiging koomt om het oordeel over zulken te vellen, aan wier papkom zy zelfs niet gelikt hebben, en hun neen boven mijn of iemands ja te stellen, weet ik niet, zoo 't niet is, dat voor zeventien eeuwen reeds gezegd en gelezen werd: Quia his temporibus audaciâ pro sapientiâ licet uti, het geen alles oplost, terwijl niemand hartelijker dan ik lachen kan

De l'impudence et l'air de dictature
Des Charlatans de la littérature,
Du faux mérite orateurs dominans,
Fades loueurs, censeurs impertinens.

Zekerlijk, wanneer zulke lieden den Tijdgeest dienen, zijn zy op hunne wijs moedig. Numerum faciunt. — Nu het zij zoo! Voor my, wien men gaarne als een tweeden Pelias, den hals wel zou willen afsnijden, om my naar den tegenwoordigen smaak te verjongen:

Ik ben, den haat ten trots en allen Warelddwingeren,
Geen fluitjen, dat Fortuin naar 't zetten van haar vingeren
Doet piepen, hoog of laag, gelijk 't haar zin gevalt.

By aldien die Wijshoofden genoegzame kennis met Shakespear gemaakt hebben, zullen zy dit verstaan. Zoo niet, het spijt my hunnenthalve; want zy konden veel by hem leeren dat ook hun te pas kwame, zoo zy echter voor leeren nog vatbaar zijn.

Ik van mijnen kant neem afscheid van dit Boekdeeltjen met de volgende woorden van Petrarcha, voor zoo verr' de aanmaning daar in vervat, plaats kan vinden:

Canzone, io t' ammonisco,
Che tua ragion cortesemente dica;
Perchè fra gente altera ir ti convene;
E le voglie son piene
Già de l' usanza pessima ed antica,
Del ver sempre inimica.
Proverai tua ventura
Fra magnanimi pochi, a chi'l ben piace:
Di lor, chi m' assicura?

Wees gewaarschouwd, ô mijn lied!
Spreek beleefd, op heusche tonen,
Dat men d' inhoud moog verschoonen
Dien gy aan uw lezers biedt.
Denk, voor wie gy op gaat treden:
Lieden op hun wijsheid stout,
In den waarheidshaat verond,
Die geen oorsprong nam van heden.
Zwak is 't hoopjen, klein 't getal,
(Maar van d' echten geest gedreven,
Laat u dit vertrouwen geven!)
Dat u wel ontfangen zal.

AANMERKING

omtrent de in de Krekelzangen Dl. III geplaatste Brieven.
[Dl. V, bladz. 231 en volg.]

Wanneer men in de Geschiedenis geenerlei leidraad heeft, is zy niets (en hoe kan het anders!) dan eene aaneenschakeling van gebeurtenissen die geenerlei geheel uitmaken; en het hart vindt er voedsel noch ware voldoening in. Van daar, het zich-zelf wel vernietigend, doch altijd weêr opkomend besef van Geval, bloote naam, waar 't verstand, licht te paaien wanneer men verbeelding en hoogmoed streelt, in berust en by inslaapt en voortdroomt; met een naam zonder denkbeeld even lichtlijk te vreden zijnde, als met zoo veel andere klanken die geenerlei voorwerp hebben, waarmeê de geleerde stelsels (en, sedert het veld winnen van deze, de talen zelve) zoo rijklijk doorzult zijn, en die op het menschlijk leven, op Burger- en Kerkmaatschappy, eenen jammerlijken invloed verkregen. De gewijde Geschiedenis ondertusschen heeft dit voor alle ander gedenkschrift van wat wy gebeurtenis noemen, vooruit, dat zy de Voorzienigheid op de blinkendste wijze kenteekenende, het doel des Almachtigen met het menschdom, sints het oogenblik van den val, kenbaar maakt, en in alles den grooten Verlosser, voldoening en zaligheid brengenden Godmensch, als den eenigen sleutel der Godlijke (buiten hem zoo diep geheimzinnige) huishouding en verordening aanwijst. Dezen sleutel bezaten zy, wien geen Heidensche afval 't verstand

had verduisterd. En het was de kennis, de levende en hun altijd tegenwoordige indruk daarvan, die de heilige Aartsvaderlijke en Godvruchtige mannen bezielde, en in alle hun woorden, daden, verwachtingen, uitzichten, doorblinkt. 't Was de heerlijke en alles omvattende Paradijsbelofte, na langdurig verval van 't gestrafte, gespaarde, getuchtigde, en wederom afgewekene menschdom, na Abrahams roeping in Abrahams zaad gevestigd, die alléén de geschiedenis van zijn geslacht opheldert, en den samenhang brengt zoo in het gedrag der geloovigen als dat van den God der Hemelen met hun en hun nageslacht. Zonder dit, wordt van dit gedrag niets verstaan; en het kan niet anders of alles moet aan scheve aanzichten, valsche, en God en Zijn woord onteerende oordeelen bloot staan, en geheel die Geschiedenis, bronader van altijd en in alles onuitputbare troost, genoegen, en aanbidding van eindlooze Goedheid, Genade, en Wijsheid, moet tot zulk een Roman of belachlijke Fabelvertelling verlaagd worden, als waarmeê eene in vloek gedompelde eeuw zich vermaakt openbaarlijk den spot te drijven.

'k Treê hier niet in het Evangelie-zelf, welks bewijs, kracht, en waarheid, aan eene Geschiedenis hangt, die in Wezen en Hoofdzaak niet anders dan ééne doorloopende reeks van vernieuwing, erkentenis, herhaling, en eindelooze toespeling niet slechts, maar steeds nader en nader ontwikkeling van die eerste belofte, ten aanzien van stam, tak, plaats, tijd, en byzonderheden omtrent haar vervulling, en tevens de doorgaande voorbereiding daartoe bevat, en waardoor alleen de Verlosser den zijnen erkenbaar kon worden, en 't menschelijk geslacht ter behoudenis wedergebracht. 't Is alleenlijk de rijke geschiedenis van den vromen Abraham en van de eerste leden zijner nakomelingschap, waar ik hier by staan blijve.

Voor al zulken, wien dees Aartsvader niet meer dan een aardsche Zwerver is, en niet de uitverkoren, in wien de allerheiligste en dierbaarste belofte der Godheid gevestigd wierd; niet de vader der diere verwachting; voor hem wien de onmiddelijke tusschenkomst, het bestuur der Voorzienigheid, de steeds telkens herhaalde uitvloeiingen van den Godlijken Geest, louter hersenschimmen zijn, en die zoo uitste-

kende man slechts een mensch als hy-zelf of zijn buurman of koffijhuisvriend is; voor dien ongetwijfeld (en vooral, zoo hy zeden en gebruiken en rechten van de oude volksstammen verwaarloosd heeft, en zijne kennissen by de heerschende schriften en gangbaren waan van zijn leeftijd bepaalt), voor dien, ik herhaal het, moet zeker en Abrams en Saraas gedrag, by hun brandende zucht naar eene afkomst, moet die zucht-zelve, moet ook het verstooten van Hagar bevreemden, en 't laatste zelfs hard schijnen; en het is dan ook geen wonder, zoo Sara by zulken voor een boos, heerschen wraakzuchtig wijf als men wel eens ontmoet kan hebben, en Abram voor een goeden sukkel moet doorgaan, die zich door zijn vrouw op het hoofd zitten en regeeren laat.

Maar weinig is 't voor hun, Abraham in zijne van God zoo by uitstek begenadigde Wederhelft de les te lezen. Vooral moet men het hoogstnatuurlijk op zijnen Kleinzoon Jacob geladen hebben, die zich door intrigue, bedrog, en valschheid, arglistig (heet het dus niet?), in zijns braven broeders plaats indrong, wien men 't den Almachtige wel hooglijk misduidt, niet gehandhaafd te hebben. Zonder dat men zelfs eenigzins bedenkt, of die zegen van Izaak, dien Jacob dus onderschepte, en die den gezegenden Heiland, uit Abrahams Zaad voort te komen, tot zijn hoofdvoorwerp had en moest hebben, in dezen aan 't Heidendom hangenden Zwaardvoerer niet ontheiligd zou zijn? Ja, of die in hem had kunnen vervuld worden? Voorzeker doet Ezaus karakter zich naderhand voor met eene edelmoedigheid die inneemt, maar zijne onverschilligheid voor Gods beloftenis toont zich in alles; en den zegen des Eerstgeboornen van zijnen in 't gebeurde onwetenden Vader te willen, na het recht daartoe voor veel of weinig afgestaan of verkocht te hebben, is een verfoeilijke euveldaad, en die (was het op geene bedrieglijke wijze, die niemand verdedigt, toch altijd, langs welk eenen beteren weg dan ook), afgekeerd worden moest.

Ik gun Ezau nogthands, wien Paulus met alle recht een onheilige (βέβηλος) noemt, en ook Hagar (een voorwerp van mededogen, maar het echte voorbeeld van al zulke dienstmaagden, die, zich met de gunst van haar heer durvende vleien, zich dadelijk het voorrecht aanmatigen hare meeste-

res te beleedigen); ik gun, zeg ik, beiden de hooge bescherming van Filozofen en Neologen van harte; en laat de Poëtische brieven of andere Dichtstukken, waarin men zoo sterk hunne zaak opneemt (gelijk ik in mijn tijd al verscheidene van dat soort gelezen heb) in hunne waarde. Maar ondanks alle nieuwbakken vrijheid van luidkeels te kraaien en blaffen tegen alles wat eeuwigdurende waarheid is, waar men met den dollen kop tegen aanloopt om ze met alle macht om te stooten (van welke ziekte ik in mijne jonkheid den paroxysmus heb zien opkomen en alle symptomata zeer wel ken); meen ik my het recht niet te laten ontnemen, om uit eigen oogen te zien, en uit eigen hart en overtuiging te spreken, te schrijven, te handelen. En wanneer Hagar of Jakob my tot briefschrijver hebben, in hunnen geest, gelijk ik my die voorstelle, de pen ook nu nog even zoo onbelemmerd te voeren, of er nooit een Fichte, nooit een Socijn, nooit Fransche of Duitsche of Engelsche Ongodistery in de wareld geweest ware. En ook dan zal en Hagar en Ezau by my ongelijk grooter en verhevener personaadje zijn, dan by één van die laffe modefilozofen, die blind willen zijn voor het licht der aanbiddelijke Voorzienigheid, dat alleen de Geschiedenis, zoo oude als nieuwe leert kennen. — Ik kan my niet onthouden hier een opmerkelijk zeggen van den Hoogduitschen Hamann by te voegen. Der Unglaube an Christum macht Unsre Herzen kalt, und verwirret alle Begriffe unsrer Vernunft, unterdessen wir, ich weiss nicht was für ein gutes Herz in unserm Busen und eine vernünftige Denkart in unsern Handlungen traümen. Worin besteht denn diess alles? Bloss in der Uebereinstimmung mit Menschen, die auch so reden, so urtheilen, so handeln, wie wir. — Dit weinige zij genoeg

---

DE DERDE OCTOBER.

[Zonder naam van Uitgever.] 1823.

SPREUKEN.

Te Leyden, by L. HERDINGH en Zoon. 1823. [Tweede druk, in 12° by L. HERDINGH en Zoon, 1832.]

VOORBERIGT.

[Een Vader, die als Geleerde en Dichter eenigen naam gemaakt heeft, en met zijne Gade en eenig Zoontje te midden eener groote Stad tamelijk afgezonderd leeft, vond eene aangename verpoozing en pligtsvoldoening tevens in tot Schrijfmeester te strekken aan zijn kind. Als voorschriften van schrijven ontvloeiden hem ongevoelig deze zedelessen en leefregelen; — eenvoudige en ligt bevattelijke voorschriften van wijsheid en deugd. Zoo schenen ze althans aan eenige vrienden, die toevallig die schrijfboekjes onder de oogen kregen; en zij hielden gestadig aan, dat deze Spreuken bewaard en verzameld mogten worden, en tot uitgebreid nut (vleijen zij zich) voor andere kinderen en huisgezinnen algemeen uitgegeven.

Toegevende aan dit verlangen, liet de Vader tot besluit der schrijflessen het knaapje deze opgaven uitzoeken en in een afzonderlijk boekje verzamelen; — en zoo had dan het tienjarig jongske een boek geschreven voor de drukpers.

Om het vooroordeel en de hindernis tegen het meer

algemeen gebruik dezer Zedelesjes wegens de hem eigene spelling te vermijden, heeft de Opsteller vergund, dat in de kleinere, meer voor kinderen bestemde uitgave, Zetter en Corrector de spelling van den Hoogl. Siegenbeek zouden in acht nemen. De Uitgever heeft verzocht ook eenige exemplaren te mogen drukken in groot 8°, die bij 's Dichters overige werken konden gevoegd worden, en heeft daarin deszelfs eigene spelling behouden. — Meer was het niet noodig bij de uitgave van dit boekje te zeggen.]

ROTSGALMEN

van Mr. WILLEM BILDERDIJK, 2 deelen. — Te Leyden, by L. HERDINGH EN ZOON. 1824.

[Op den titel:]

Μή νυν, ὅτι φθονεραὶ
Θνατῶν φρένας ἀμφικρέμανται ἐλπίδες,
Μήτ' ἀρετάν ποτε σιγάτω πατρῴαν
Μηδὲ τούςδ' ὕμνους.

ΠΙΝΔΑΡ.

INHOUD VAN HET EERSTE DEEL.

Oranje. Lierzang. — Gedenkzuil van Waterloo. — Aan 't Vaderland. 's Heilands geboorte. — Engelen blijmaar. — Jezus Christus. Zangstuk. Vaderlijke les. — Ouderenkommer. — Rozen. — Aan den Koning. — Aan Leyden. — Op Jonkvr. Magdalena Moons. — Aan de onchristenen dezes tijds. — Gedenkdag van doopwijding. — Vrijheid. — Aan een grijzaart. — Leven. — Aan mijne Egade, ter Verjaring. — Lotgeval. — Zielzucht. — Aan mijn Zoon, ter Verjaring. — Hartsgevoel. — Berusting. — Beurtrei. — Zielzucht. — Aan den Heer Predikant G. J. Meyer.

De Nemesis. — Misbruik. — Landzang. — De Babelsche torenbouw. — De negentiende eeuw. — Verbintenissen. — Aan Mr. I. da Costa. — Aan Dr. A. Capadose. — Andwoord. — Aan Holland. — Desengaño. — In een kerk, bij ouder en later Grafschriften. — Ouden mans klacht. Op de beoefening der Oostersche talen. — Grafschrift eens krijgsmans. — Aan de Koningin van Portugal. — Aan God. — Zomerlust. — Parodie, na Horatius. — De Danaiden, Romance naar Horatius.

INHOUD VAN HET TWEEDE DEEL.

Homerus. — Geluk. — Napraten. — Gedenkdag van Waterloo. Lierzang. — Aan 't hereenigd Nederland. — De Oranjeboom. — Storm. — Gramschap. — Aan Olinde. — Lalage. — Te rug keer. — Aan Chloë. — Bacchus, Parodie. — Verjaring. — Schaduwbeeld van mijn overleden Zoon. — Zucht der bejammering. — Aan de vaderlandsche jonglingschap. — Hoop. — Moeders. — Zinstaal. — Zwermzwarreling. — Sterven. — De schoonste Lusthof. — In een Album. — Lust en liefde. — Op mijne af beeldingen. — Aan een stokoud Vriend, tot verjaring. — De razende dwingzucht. — De weduw van Zarfath. — Bemoediging. — Moed. — In een vriendenrol. — Winter. — Lentebede. — Mededeelzaamheid. — Toekomst. — Zucht. — Aan de Vrouw. — De Bruid. — 't Beklag van Motanabbi. — Blindheid. — Clotilde aan haar zuigeling. — De sneeuwen vrouw van sint Franciscus. — Clotilde aan haar gemaal. — Hollands val. — Oud Hollandsche strijdzang. — Graaf Floris de vijfde aan Agnes van der Sluis. — Aanteekeningen op de twee laatste Stukken.

[VOORREDE.]

Multa fidem promissa levant —

Zegt Horatius, en het is zoo:

Die veel belooft, verdient niet veel geloof te vinden.

Ik beloof hier weinig, want wat kan men minder dan mijn tytel thands aankondigt! Zekerlijk, de Ouderdom mag nog wel eens warm worden, maar de Dichterlijke wieken recht in de lucht te verheffen en los van den grond te gaan, is zijn werk niet. Doch houdt daarmeê de Dichter op? — Neen, hy kan denkbeelden en gevoelens ontwikkelen, die de bruischende jeugd als in 't wilde daar heen smijt, te rijk om er by stil te staan. En ook dit heeft toch eenige waarde. Immers men heeft dergelijke met genoegen ontfangen; en misschien zelfs is het voor de eigenlijke Kunst der Poëzy, zoo wel als voor het Zielkundige, van een grooter belang, dan men meent, daar iets aan te hechten. Van dien

aart is, by voorbeeld, het Italiaansche meesterschrift, waarvan het geheele denkbeeld in het

Cadmi nigellae filiae

van Ausonius ligt. Zoo is hier de Oudrenkommer in het

Ut adsidens implumibus pullis avis

van Flakkus. Zoo — Maar men leze en merke op!

Inderdaad wordt de Poëzy van den grijzaart dus Nagalm. Ja, nagalm van een geheel of gedeeltelijk vers, uitdrukking, ingeschoten gedachte, eigen of vreemd; maar alle echo is geen bloot en verzwakt herhalen. De Natuur vormde er ook, die de klanken weêr- en weêrom geven, in velerlei stemmen vermenigvuldigen, en dus aan zich-zelve beandwoordende, in welluidende toonkaatsingen door de lucht om zweven, en die 't een genoegen is aan te hooren.

Voor 't overige, het krekeltjen huppelt en zingt wel een tijd lang, maar 't verdwijnt en verdroogt, en welhaast blijft er niet van hem dan het flaauwe gepiep in het schoorsteenhol. 't Is het galmen in bosschen en rotsen gelijk, waarvan Naso, wanneer hy de minnares van Narcissus beschrijft:

Attenuant vigiles corpus miserabile curae,
Adducitque cutem macies, et in aëra succus
Corporis omnis abit. Vox tantum atque ossa supersunt.
Vox manet; sylvisque latet nec monte videtur,
Omnibus auditur. Sonus est qui vivit in illâ.

"Bekomm'ring, nachtwaak, put het lijdend lichaam uit:
De sappen droogen, en de schraalte krimpt den huid.
De stem slechts en 't gebeent', de stemgalm blijft nog over
En roept elk hoorbaar toe uit rotsspelonk of lover.
't Geluid is 't dat nog leeft en 't overschot bezielt.

Welaan dan! Dat geluid, deze stemgalm, maakt thands nog mijn overig leven uit, en klinke ook nog voor Recht, Godsdienst, en Vaderland, zoo lang de Almachtige my den adem laat! En is het, als de Poëet zegt, rauco murmure,

't zij zoo. Ja de dorre en heesche keel (krijscht zy slechts niet) zal nog hoorders vinden, by wien zy voor dezen behaagde. Zijn zy weinigen, des te beter, ik hou my aan de les van Kleanthes:

Μὴ πρὸς δόξαν ὅρα, ἐθέλων σοφὸς αἶψα γενέσθαι
Μηδὲ φοβοῦ πολλῶν ἄκριτον καὶ ἀναιδέα δόξαν.
Οὐ γάρ πλῆθος ἔχει συνετὴν κρίσιν οὔτε δικαίαν,
Οὔτε καλήν· ὀλίγοις δὲ παρ ἀνδράσι τοῦτό κεν εὕροις.

Die wijs is, zie niet om naar de ijdle schim van Roem,
Noch acht' wat schaamtloos volk in domheid eere of doem':
't Heeft oordeel noch verstand en strompelt als de blinden.
By weinigen alleen is rede en smaak te vinden.

En tot die weinigen behooren geen heesche nakraaiers van Verengelschte Franschen en Duitschers, wier dikke en plompe vingeren den toon waar zy naar grijpen altijd misvatten, en volstrekt geen gehoor hebben om in harmonie met waarheid, of zelfs met elkander te stemmen; aanbidders van de Eeuw waarin zy meenen de wet te kunnen geven, en die met al hare voorrechten, waar zy rechtmatig of ingebeeld zich op verheft, het beeld der rampzalige is, waarvan de zoo even genoemde Ovidius:

Felicissima matrum
Dicta foret Niobe, si non sibi visa fuisset.

OP DEN MOORD VAN DEN HERTOG D'ENGUIEN,

door Mr. W. BILDERDIJK. — Te Leyden, by L. HERDINGH en Zoon, 1824. [Voor vrienden reeds gedrukt in 1804.]

AAN LEYDEN,

op den twaalfden van Loumaand. — Te Leyden, by L. HERDINGH en Zoon. 1824.

CHASSINET-VERSJE;

in het Latijn en Nederduitsch: door Mr. W. BILDERDIJK. — Te Leyden, [zonder naam van Uitgever] 1825.

NAVONKELING

van Mr. WILLEM BILDERDIJK. 2 deelen. — Te Leyden by L. HERDINGH EN ZOON, 1826.

[Op den titel:]

Veteris vestigia flammae.

VIRGIL.

INHOUD VAN HET EERSTE DEEL:

Aan God. — Hiskias gebed. — Weeklacht. — Tafereel uit Herodes kindermoord. — Godsbestrijders. — Godbetrouwen. — Troost in God. — Aan de Joden. — Vredehaat. — Aan den mensch. — De Dood. — Ter verjaring mijner Wederhelft. — Aan mijnen Zoon, ter verjaring. — Lofzang (Te Deum laudamus). — Op een Grafteeken aan den weg. — Oude Rhijnwijn. — Aan Nederland. — Vermetelheid. — Eer. — Aan Amsterdam. — Tijdverveling. — Doodsgedachten. — By de Jaarverwisseling. — Vrome wensch. — Zelfbewustheid. — Eerezuilen. — Noodhulp. — Namen. — Christelijke ouderdom. — Liefde tot God. — De achttiende November. — 's Levens pad. — Aan den Hr. M. Tydeman, ten afscheidsgroet. — 't Leven. — Oprechtheid. — Nieuwe godsdienstleer. — Afscheid eens stervenden. — Op of neêr. — God, geopenbaard in zijn woord. — Waarschouwing. — Aan mijne Wederhelft. — Rust. — Christendom. — De oorring (Moorsche Romance). — Versmade liefde. — De Drukpers. — Wroeging. — By eene uitnoodiging tot het feest van Laurens Koster. — Steendruk. — By het lezen van sommige lofspraken op den braven Kemper. — Zorg.

INHOUD VAN HET TWEEDE DEEL:

Holland. — Zingen. Poëzy. — Kerstfeest. — Zangzucht. — De Godheid. — Lof- en dankzang. — Lofzang. — Wet en Euangelie. — Beurtrei. — Aan 't Vaderland. — Standvastigheid. — Aan den onchristen. — Liefde. — Opwekking. — Verlossing. — Stervenshoop. — 't Stervensbootjen. — Grootheid en dengd. — De taal. — Rechtspraak. — Ten verjaardage mijner Wederhelft. — Mijne Egâ. — Aan mijn Zoon ter verjaring. — Vaderzucht. — Vaderlijke les. — Moed. — Ouderdom. — Theofrastus. — Zangdoel. — Predikaatsiebetrachting onzes tijds. — Wijsheid. — De spotter. — Plicht. — Hoogmoed. — Hairlok. — Fabel: de Kreeft. — Vertroosting. — De vrouw. — Licht. — Thands. — Overstrooming. — 't Grasvioltjen. — Onmacht. — Geron. — Leerzucht. — De Regenboog.

[VOORREDE.]

Gelijk het innige leven van den mensch noodwendig naar buiten werkt, en zijne betrekking tot al wat hem omringt daarmeê samenhangt, en behoeften of insluit of meêbrengt, zoo is meêdeeling van ons daar de uitkomst van. Van daar de uitstorting van gevoel en gedachten, van daar Poëzy! — Zekerlijk is de aart dezer invloeiing, in elken kring, wederkeerig; maar het is klaar, dat naar mate iemand minder ingevloeid wordt, hy derhalve sterker en aanhoudender uitvloeit. Dit was reeds van een zeer teder levensperk af, mijn geval; werd door eene zeer afgezonderde vorming van mijn geest, hart, en verstand, zeer versterkt; en het is het gebleven, maar nam vooral meer en meer toe, na dat ik door mijne uitstooting in den vreemde, van de Rechtspraktijk (my het eenig beroep naar mijn hart en hetgeen niets ten volle in mijn gevoel verplaatsen kon), afgerukt werd. — Hoezeer Poëzy voor mijn ziel een noodwendige uitgolving is, weet mijn Vaderland sedert ruim eene halve eeuw dat er verzen van my verschenen; en schoon ik de kunst die er in ligt, als zoo vele andere, wel heb leeren kennen, by my was zy en hare oefening geheel kunsteloos, en steeds louter uitvloeisel. De mijne werd steeds met genoegen ontfangen; ook nog zijn er in den Boekhandel uitgevers voor; en waarom dan, hoe groot het getal mijner Deeltjens in dit vak ook zijn moge, de nieuw uitgestroomde aan de pers geweigerd? Onbescheiden en domme oordeelvellingen vrees

ik niet, ofschoon ik ze wel te gemoet zie, daar ik weet, wie sints lang den Dictator spelen en den toon geven. De vink of de leeuwrik zingt voor den koekoek zoo min als de koekoek voor hun: ik voor my, (om het oude hier te gebruiken) zing mihi et Musis. En wie tot deze niet behooren, behooren dus ook niet tot mijn hoorders of lezers, en in tegendeel behooren dezen wellicht (ja, 'k wensch het dus,) tot eenen gants anderen tijd en gants andere denkwijze dan die thands de onbeschaamdheid heeft zich als de algemeene uit te schreeuwen, voor alle deelhebbing in welke ik den Vader der barmhartigheid smeeke, zoo my als de mijnen t' allen tijd te behoeden!

Zie daar het ontstaan en in 't licht treden van dezen nieuwen Versbondel opgeklaard. Zoo iemand my ooit eenig Dichtvuur heeft toegeschreven, hy zal in een ouderdom als de mijne den Tytel (vertrouw ik,) niet wraken. Vlam en gloed toch zou aanmatiging zijn, maar sporen van vroeger vuur blijven lang na. Het hart gevoelt ze, en die er geen heeft of het sluiten wil, ik betwist het hem niet.

Dit strekke by vriend en vijand tot

VOORBERICHT.

Leyden,
in Zomermaand 1825.

[BERIGT VOOR HET TWEEDE DEEL.]

Het Eerste Deel dezer Navonkelingen was bestemd om reeds in den aanvang van het vorige jaar in het licht te verschijnen, en het Tweede moest kort daarop volgen. Buiten mijn toedoen en volstrekt tegen mijn wensch en begeerte, treden thands beide te gelijk en zoo vele maanden later op. Hierdoor verloren noodwendig verscheidene dezer Dichtstukjens dat voorrecht der tijdigheid, voor zoo verr' zy tot openbare voorvallen in betrekking staan, hetgeen er by vele lezers wellicht een belang aan kon geven, dat nu of verflaauwd of verloren is, vooral in een tijd als zelfs de ontzettendste gebeurtenissen, waarin zich de Almachtige hand

der Voorzienigheid in straffe of beweldadiging blijken doet, weinig indruk maken, en die weinige indruk dan nog al zeer spoedig uitgewischt is.

Te aanmerklijker is dit in de voortbrengsels eens Grijzaarts, wiens uitstortingen inderdaad, wel beschouwd zijnde, op dat gene neêrkomen, wat onze Cats met den naam van Invallende gedachten op voorvallende gelegenheden bestempelde, en hoedanige in een hoogen ouderdom, tot ondernemingen van een eigenlijk en opzettelijk Dichtstuk te zwak, natuurlijker wijze de eenige vruchten uit kunnen maken, die de reeds ontbladerde tronk nog kan opleveren. Mochten zy dan ook niet t' eenenmaal smakeloos bevonden, aan een ieder die nuttigheid opleveren, welke mijne jeugd uit die dezes stichtlijken Hoofddichters onzer Grootouderen putten mocht, en nog steeds zijn naam en gedachtenis tot by 't laatste nageslacht zegenen doe!

Wat de verzen-zelve betreft. Hooge vlucht van een jeugdig bloed zal men zeker van een ouderdom als den mijnen niet wachten; maar wat een oud Troubadour van Provence zijnen tijdgenooten tot les gaf, hoop ik dat er, ondanks de schorgewordene keel, niet geheel in ontbreke:

Deu gent mettre color;
Si com li penhidor
Coloro so que fan,
Deu hom colorar tan
Paraulas ab parlar;
C'om no'l peusca reptar.

De algemeene Taalgeleerdheid van tegenwoordig maakt zekerlijk de vertolking van den zin hier geheel overbodig; met dat al wil ik ze ten behoeve van die enkele wien de beteekenis niet vaardig genoeg te binnen mocht schieten, wel toe geven:

Lieflijk moet men kleuren spreiden
  Als de schilder op 't paneel;
Woord en klanken saamschakeeren,
  Dat het oor en boezem streel',
En het hart zich niet verzette
  By het galmen van de keel.

Wie mijne verzen echter naar de nieuwmodische uitspraak lezen wil, dien gun ik van harte dat zy in den gorgel blijven steken, tot men eens weder wijs genoeg worde, om zijne zachte en welluidende moedertaal te leeren verstaan, en behoorlijk uitbrengen.

1825.

[NASCHRIFT.]

Den Lofzang van Xaverius (zie bladz. 140,) [Dl. V. bladz. 325.] heeft onze Cats in zes verzen uitgedrukt, die ik het der moeite waardig acht hier by te brengen. Zy komen voor in zijn Tachtigjarig leven, en luiden dus, in den styl en verstrant van dezen oprechten en gemoedelijken Christen, aan wiens Werken mijne vroegste kindschheid voor altijd de onwaardeerbaarste verplichtingen heeft.

Mijn God, 'k en dien u niet uyt vrese van der hellen,
Daer in gy machtig zijt voor eeuwig my te quellen,
Ook is integendeel mijn Godsdienst niet gegront,
Op, datje dese ziel den Hemel schencken kont.
Ick dien u om u-selfs en om u heylig wesen,
Dat waerdig is voor al en staeg te zijn gepresen.

OPRAKELING.

Later dichtstukjens van Mr. WILLEM BILDERDIJK. — Te Dordrecht, by J. DE VOS EN COMP. 1826.

[Op den titel:]

— Tepidum cinerem commovit, et ignes
Suscitat hesternos. —

OVIDIUS.

INHOUD:

Ouderdom. — Herdenken. — Dank en berusting. — Eens grijzaarts zielzucht. — Dank aan God. — De klokslag. — Zondelast. — Aan de ontluikende jeugd. — Na den watervloed. — Opwekking. — Eigen gerech-

tigheid. — Weldadigheid. — Onverwrikbaarheid. — Rust in God. — Oordeel des naasten. — Gerustheid. — Afhanklijkheid. — Moed in lijden. — Betreuring. — Wetvoldoening. — Troost in pijn. — Godsdienstleer dezes tijds. — Voorzichtigheid. — Ware schranderheid. — Verjaargroet aan mijn zoon. — Het woord des geloofs. — Vreugdgenot. — Wijsheid en deugd. — Voorspoed. — Rolands-eck. — Een Zwaluw, briefbode. — De Hollandsche visscher in Noorwegen. — De schoone aan de bron. — Waarschouwing. — Slangen. — Minnezang. — Eens meisjens vraag. — Aan een Sijsjen. — Aan de Koninklijke Maatschappij van Taal- en Letterkunde te Brugge. — Geboorteviering van Princes Wilhelmina Frederika Louize Karolina Maria Anna. — Geboortegroet aan mijne Egade. — Op 't vijftigjarig feest der doctorale waardigheid van Dr. Cornelius Henricus A-Roy. — Aan Southey. — Aan den Heer Hendrik Harmen Klijn. — God; naar den Perzischen Dichter Dschami. — Cats. — Onzijdigheid. — Herdenking in diepe verontwaardiging. — Uitspanning. — Keizer Hadrianus afscheid van 't Leven. — Geloof en liefde. — Grafschrift. — In 't Album van den Heer A. Andersen Feldborg van de Universiteit van Koppenhagen. — Hoog water. — Willen. — Hollands bevrijding. — Ware gelijkheid. — Vooruitzicht. — Vrees. — Verlies van have.

[VOORBERIGT.]

Oprakeling? — Ja, die het vuur wil, moet het in de asch zoeken, zeiden onze Ouders, en by my ligt het na een leeftijd van bruischend opbranden, bedolven. — Maar wie verstaat dit zonderling woord? — Ieder, mijn vrienden die nog goed Hollandsch verstaat en zijn moedertaal niet voor de Revolutietaal van 't begin dezer eeuw heeft leeren vergeten of wegwerpen; en deze zal ook nog de Oud-hollandsche tang onzer Grootouders op den titel herkennen. Zoo niet, het is mijn schuld niet, ik spreek en schrijf mijne echte moedertaal, en heb geen deel aan de nieuwe waanwijsheid. Dit weet men voorlang reeds. Navonkelen doe ik niet meer; doch wat het oprakelen mijne asch nog ontdelven kon, moge de Lezer zien, en, is daar nog gloed by, zoo verwarme hem die!

1826.

NIEUWE OPRAKELING

van Mr. WILLEM BILDERDIJK. — Te Dordrecht, by J. DE VOS en Comp. 1827.

[Op den titel:]

— Cinerem et sopitos suscitat ignes.
VIRGILIUS.

INHOUD:

Zelfbesef. — 's Menschen toestand. — Gelooven. — Uchtendstond. — Troost. — Zedelijkheid. — Menschenwaan. — Het Noorden. — Oudrenplicht. — Mikon, Veldklacht. — Vrouwen. — Lof der tijdmode. — Volksgeluk. — Godsdienstverval. — 't Verdorven hart. — Gerustheid. — Ter verjaring van mijnen zoon. — Poeeten-overstrooming. — Aan een Vriend. — De verlichtingfabriek dezer eeuw. — Hondgeblaf. — By de feestviering der Leidsche Hoogeschool. — Aan mijn Vaderland, met mijn Spraakleer. — Opwekking. — Menschlievendheid naar dèn heerschenden Tijdgeest. — Waarheid. — Liberalen in byzonderen zin. — Filozofie uit de tegenwoordige eeuw. — Nederlands zielzucht. — Verderf. — 's Levens doel. — Eerzucht. — Volmaking. — By het zenden van mijn Spraakleer aan de Maatschappy van Taal- en Dichtkunde te Brugge. — Recensenten. — Aan den Rhijn. — Wijsheid. — Poezy. — Verveling. — Vrijheid. — Eens vaders laatste woorden. — Gods Goedheid. — Mijn leeftijd. — Eigen land. — IJdele waakzaamheid. — Toevlucht. — 't Lichaam. — De twee bedelaars. — Uitvinding van 't Letterschrift. — Akten. — Op de Dood van Mr. M. Tydeman. — Op de dagelijksche schendbrieven my toegezonden. — Herdenking aan den my aangeboden leerstoel te Kazan in het jaar 1805. — Afgehoord gesprek. — Ugolijn. — Spieghels spreuk. — De schoonste. (In zangmaat.) — Onverschilligheid. — Waarschouwing.

[VOORBERIGT.]

Gouden zuilen voor 't portaal
Van een rijke Tempelzaal!

Dit's de taal des Thebaanschen Lierdichters wiens arendsvlucht velen verleid heeft om hem op meeuwenwieken te willen nastreven. — Hy had recht. — Een krachtvolle jeugdige borst mag de trompet blazen; maar de gekromde kuchende

grijzaart moet de konen niet opspannen. Minder dan een aschhoop laat zich wel niet denken, en of daar ook nu nog eenig overblijfsel van 't vroegere vuur in verholen zij, moge de Lezer zien. Men verbeeldde 't zich, of (ten minste) hoopte 't; maar deze Nieuwe Oprakeling zal de vraag oplossen. Eenmaal vlamde 't en bruischte; — het had uitgebrand; nog vonkelde 't na; ook dit ging voorby, doch men hoopt er, is het dan ook geenerlei 't oog treffende flikkering, toch nog eenigen gloed in.

1826.

AFSCHEID AAN LEYDEN.

Te Leyden, by L. HERDINGH en Zoon. 1827.

DE VOET IN 'T GRAF.

Jongste gedichten van Mr. WILLEM BILDERDIJK. — Te Rotterdam, by A. F. H. SMIT. 1827.

[Op den titel:]

Συγχεῖ πάνθ' ὁ παγκρατὴς χρόνος
Φθίνει μὲν ἰσχὺς γῆς, φθίνει δὲ σώματος.

ΣΟΦΟΚΛ.

INHOUD:

Aan den mensch. — Menschendeugd. — Filozoofsche deugd. — Staatsgezag. — Slaapverkwikking. — Rust in hoop. — De rand des grafs. — Aan mijne Ega. — By mijn verjaren. — Jaarverwisseling. — Poëzy. — De taal. — Wijsheid. — Nieuwe wijsheid. — Het recht des volks. — Vrouwenroem. — Nooddruft. — Stilte. — Ware kennis. — Herinnering. — Jammerklacht. (Jeremias vierde Hoofdstuk.) — Wareldglans. — Epicte-

tus ἄπεχε καὶ ἄνεχε. — Te rug zicht. — Vrijheid van ziel. — Job en Salomo. — Verzwakking in ouderdom. — 't Bidden in smarten. — God en de mensch. — Filozofie. — Goede werken. — Aan mijne Wederhelft, in de Nieuwjaarsnacht 1827. — Troost in benaauwdheid. — Gezag. — Schijnbedrog. — Praalzucht. — Tijdkorting. — De spreuk van Job. — Liefde des naasten. — Zielzucht. — Verstand en geloof. — Kennis van God. — Jezus Godheid. — Kennis. — Christlijk voornemen. — Droom. — Vrede. — Verval. — Onmacht. — 't Evangelie. — Geleerdheid. — 't Christenpad. — Zelfbeschouwing. — Kennis. — Weldadigheid. — Toekomst. — Driften. — Voor- en tegenspoed. — Erfsmet. — Aan Leibnitz. — Wan-geklap. — Plicht. — Ontschuldiging eens grijzaarts. — Algemeene dolheid. — Het sterfbed.

VOORBERICHT

eischt deze Dichtbondel wel niet. Mijn tegenwoordige hooge ouderdom en de Tytel-zelf kondigen genoegzaam aan, dat men hier juist geene luchtige of vrolijke uitstroomingen te wachten heeft, hoedanige zich noch met afgaande jaren noch met eenen lijdenden en verzwakkenden toestand verdragen. Ten allen stonde heeft men in mijne werken de zielsgesteltenis van tijd en omstandigheden waarin zy ontsproten zijn, kunnen erkennen, en het zal hier wederom even zoo zijn. Aan den zich overleefd hebbenden Grijzaart zal niemand (vertrouw ik) het mijmeren kwalijk afnemen. 't Is het recht der dompige levensavond, en zekerlijk slaan er meer harten eenstemmig genoeg met het mijne, om uit mijne uitboezeming eenige stichting te gaderen. Zoo moge het zijn! — Zekerlijk zal dit Boekdeeltjen van niet vele meer gevolgd worden: Ook de vruchtbaarste akker wordt uitgeput, en wellicht hebben weinigen zoo veel recht om zich aan de Dichterlijke schouwplaats in het eind te onttrekken als die er zich eene halve eeuw op staande mocht houden. Doch die nooit schreef om te schrijven, maar altijd uit overvloeiing des harten, kan bezwaarlijk zich eenen eindpaal stellen. — Dan dit is in Hooger hand besloten, aan wie ik met oud-vaderlijke oprechtheid en warmte zoo Kerk als Vaderland, levend of stervend, aanbevele. — Vaart wel!

1827.

SPREUKEN EN VOORBEELDEN

van MUSLIH EDDIN SADI, getrokken uit zijne "Rozengaard." — Te Rotterdam, by A. F. H. SMIT. 1828.

Hetgeen dit Bondeltjen aanbiedt, is eene keus uit de Spreuken en Voorbeelden van den Perzischen Dichter Muslih Eddin Sadi, uit zijne Rosengaard (گلستان) getrokken: een zedelijk werk, dat behalven een soort van Voorrede (مقدمه), waaruit hier voornamelijk een Inleidend vers voorafgaat, in acht Hoofdstukken verdeeld is, handelende van Koningen, van Geestelijken, van ingetogenheid, van stilzwijgendheid, van jeugd en liefde, van zwakte en ouderdom, van onderwijs, en van een zedelijk en voorzichtig gedrag in de wareld; waarachter een kort besluit, het Zegel des boeks genoemd (خاتمه ان کتاب).

De schrijver was een Geleerde Pers uit Cyropolis, een voortreffelijk man, zeer bereisd, en bereikte onder velerlei lotgevallen een hoogen ouderdom; en nevens Hafez is hy de geachtste der Dichteren van zijnen Landaart: ook behoort de kennis en toespeling op zijne spreuken aldaar algemeen tot den beschaafden omgang, nog zelfs in dezen onzen leeftijd. — Dit zijn werk is in 1651 door Georgius Gentius in 't oorspronkelijk, met eene Latijnsche Vertaling daar tegen over, in netten Druk by Blaeu uitgegeven, met Privilegie zoo van de Algemeene Staten onzer Vereenigde Gewesten als van die van ons Holland en Westvriesland. Eene voorzorg tegen het nadrukken, die zekerlijk in den toestand der Oostersche Geleerdheid by ons, overtollig was. Gentius Aanteekeningen, waartoe in het werk door cijfers verwezen wordt, en die zeer belangrijk moeten zijn, zijn my, by de zeer geringe boekenkennis, die ik ooit gelegenheid had te verkrijgen, niet onder het oog gekomen. Behalven deze Rozengaard bestaat er van onzen Perzischen schrijver

nog een Boomgaard of Vruchthof, in tien Hoofdstukken verdeeld, waarvan Gentius in zijne Voorrede spreekt.

Mijne keus is (als by ieder plaats heeft) naar mijnen byzonderen smaak, en naar het genoegen dat ik vond in de my bevallende brokken 't zij naauwkeuriger het zij vrijer over te brengen; ook somtijds met een klein byvoegsel, [dan echter meestal met haakjens, als deze, onderscheiden,] of met eene geringe verandering, als by voorbeeld, wanneer de Schrijver van den Koran gewaagt, waar natuurlijker wijze de Mahomedaan voor den Christen plaats maken moest. Stipte vertaling is het dus overal niet, en mocht of kon het in alles niet zijn; ook heb ik my in de opvolging waarin 't uitgetrokkene, by den Schrijver tusschen zijn Proza voorkomt, niet verbonden.

Dit zij hier genoeg. Moge deze proef niet ontstichten, maar eeniger mate nuttig zijn; dit is, wat mijn oogmerk by de uitgave behelst.

1827.

DE CYKLOOP,

Saterspel. Naar het Grieksch van EURIPIDES, door Mr. WILLEM BILDERDIJK. — Te Amsterdam, by TEN BRINK EN DE VRIES. 1828.

[VOORREDE.

Dit dichtstuk is eenig in zijn soort en een zeer merkwaardig overblijfsel der oudheid. Het behoort tot het Saterspel en is noch Treur- noch Blijspel, maar een tusschensoort; dat als nastuk ten tooneele vertoond werd, na de voorstelling van een Trilogie of zulk een drietal van met elkander in verband staande Treurspelen, als de Grieksche Tooneeldichters moesten opvoeren, om naar den prijs hunner kunst te kunnen dingen.

Het Grieksche Tooneelspel was, gelijk men weet, herkomstig van de Bacchusfeesten der landlieden bij den wijnoogst.

Het Treurspel, de Tragoedie, eigenlijk Bokkenzang, of wedzang om den prijs des boks, voor den overwinnaar in dien zangstrijd uitgeloofd, bestond oorsponkelijk in niets anders, dan in Hymnen of lofliederen ter eere van Bacchus, waarin, bij de inzameling der druiven, de togten en heldendaden van dien God door de vrolijke wijnlezers in zingende en dansende reijen bezongen werden.

Deze Bacchische koorzangen van het feestvierend landvolk werden eerst ter afwisseling doormengd met losse alleenspraken, waarin een der hoofdpersonen uit de geschiedenis, die bezongen werd, sprekende en handelende werd voorgesteld. Vervolgens werd men bedacht, om deze zangstukken door onderlinge redewisselingen van verscheiden personen meer levendigheid bij te zetten. Naderhand, ook in de steden in gebruik geraakt zijnde, werden zij allengskens meer beschaafd, tot eene volledige en regelmatige dichterlijke voorstelling eener belangrijke gebeurtenis ontwikkeld, en alzoo eindelijk tot dat verheven en beroemde soort van dichtwerk gevormd, waarvan ons Eschylus, Sophocles en Euripides zulke heerlijke meesterstukken hebben achtergelaten.

Bij al die opeenvolgende veranderingen, die het Treurspel onderging, behield het echter altoos de oorspronkelijke betrekking tot Bacchus en de Bacchusfeesten, bij welker viering te Athene daarom ook die wedstrijden der Treurspeldichters gehouden werden.

En van daar was het, dat in deze, na de opvoering eener Trilogie, om de aandoeningen, door dat hoogernstige Treurspel verwekt, wat te matigen, en tevens aan het verlangen en de behoefte der landlieden en geringere volksklasse eenige voldoening te geven, de vertooning moest besloten worden met nog een ander Tooneelstuk, dat, meer in den ouden vorm van een land- en Bacchusspel, meer regtstreeks betrekking had tot de Godheid van het feest, en waarbij, in plaatse van de vorsten uit de Heldeneeuw, de dienaren en medgezellen van den Wijngod, de Saters, Silenen en Faunen, en die verdere halve Goden ten too-

neele gevoerd werden, die, als bewoners van de velden in dien onderstelden overouden tijd van een hooger dan menschelijk aardsch geslacht, gelijksoortige voorwerpen van belangstelling geacht werden te zijn voor de landlieden, als de koningen van Thebe en van Argos voor de stedelingen.

Zulk een oud Bacchiesch, of op boerschen leest geschoeid Naspel, was het Saterspel.

Het moest een geval voorstellen uit het vermeende landleven eener vroegere, door bovenmenschelijke wezens bevolkte, wereld, dat meer verbazing wekte om het verwonderlijke, dan verteederde door het aandoenlijke en den treurigen afloop, dat een' genoeglijken, geen te ernstigen of weemoedigen indruk achterliet, voor de verbeelding en den smaak van het landvolk en min beschaafde gedeelte der toeschouwers bevattelijk en behagelijk was, en tevens voor de vermoeide aandacht der beschaafde Atheners eene aangename ontspanning opleverde, en bij het einde, een ieder met zulk een gevoel van weltevredenheid, opgetogenheid en vrolijkheid de schouwplaats deed verlaten, als overeenkomstig was met den aard en oorsprong van het feest.

Het is ons oogmerk niet, hier over deze stof verder uit te weiden, veel min over den oorsprong, den uitvinder of eersten Dichter en beoefenaar, met den invloed van dit Saterspel op het latere Tooneel, een geleerd vertoog te leveren. Zoo wij dit wilden, zouden wij ons in de verhandeling van Casaubonus de Satyricâ Graecorum Poësi en in de werken van vele andere oude en nieuwe schrijvers een ruim veld om te grazen aangeboden vinden. Nu verwijzen wij den weetgierige tot het bekende veelzins verdienstelijke werk van den geleerden Jezuit Pierre Brumoy, Tom. VI. pag. 257-281, en merken alleen aan, dat de Oudheid van deze soort van Tooneelspelen onder anderen van Sophocles ten minste zeven of acht, van Eschylus en Euripides ieder vijf bezeten moet hebben; die allen, buiten dezen éénen Cykloop, verloren zijn gegaan.

Die werken van den geleerden en onvergelijkelijken Bilderdijk, welke uit het Grieksch en Latijn zijn overgebragt, verwierven steeds eenen algemeenen bijval. In zijne jeugd bragt hij de beide Edipussen, die heerlijke Helden-treurspe-

len van Sophocles, zonder aan de waardigheid en schoonheid van het oorspronkelijke te kort te doen, aan het licht; in zijnen ouderdom ontspande hij voor eenige oogenblikken zijnen ernst met de overbrenging van dit werk van Euripides van losser trant, en toont, dat nog het jeugdig vuur, waarmede hij nu een halve eeuw geleden alle beminnaren van vaderlandsche Dichtkunst in verrukking ontgloeide, niet zóó is uitgedoofd, als hij zelf getuigt. Binnen weinige dagen, of liever uren, vervaardigde hij deze overzetting, enkel tot eigen uitspanning en met het stellig voornemen, om ze nimmer het licht te doen zien. Door eene toevallige aanleiding kregen wij er kennis van, en, ons overtuigd houdende, dat, de uitgaaf hem zelven geen oneer en velen onzer landgenooten genoegen zou verschaffen, drongen wij daarop bij hem aan, en verwierven eindelijk zijne vriendelijke toestemming, in weêrwil van de geringe waarde, die hij in dit zijn werk stelde.

Het strekke tot een nieuw bewijs van 's mans onbegrijpelijke vlugheid en taalkennis.

Men beoordeele het naar het dichtsoort, waartoe het behoort en den tijd, waarin het oorspronkelijke werd vervaardigd. Men beoordeele het zonder vooringenomenheid en naar den geest der liefde. Men wijte ons, en niemand anders, de uitgave, indien die niet naar den zin of geest van dezen tijd, die niet altijd zich gelijk noch even gemakkelijk te voldoen is, geoordeeld mogt worden.

9 April 1828.

ABRAHAM DE VRIES.
JERONIMO DE VRIES.]

H. L. SPIEGHELS HARTSPIEGEL,

in nieuwer Taal- en Dichtmaat overgebracht door Mr. WILLEM BILDERDIJK. — Te Amsterdam, by TEN BRINK EN DE VRIES. 1828.

VOORREDE.

Spieghel was naar zijne oprechte meening, een rechtgezind Christen, en dus betoont hy zich in zijne schriften; maar hy was een voorstander van de by hem ingezogen Stoïcijnsche Filozofie: zekerlijk de moeilijkste om met den geest van het Christendom over een te brengen. Immers deze is Liefde, Liefde tot God en den naaste, uitvloeiing des harten en mededeeling, in 't welzijn zijns naasten te genieten; ja zich blijmoedig op te offeren voor diens welzijn als medemensch, als broeder, en inzonderheid als mededeelgenoot aan het dierbaar zoenbloed des gezegenden Heilands die ons alles is. — De Epictetische zedeleer rust in tegendeel op eene inwendige afzondering en opsluiting van den mensch in zich-zelven, alles in betrekking tot zich (zijn stoorlooze rust waar hy naar tracht,) te waardeeren, en dus in eigen persoonlijk-byzondere wareld te leven, waarvan hy-zelf tevens het middelpunt en de vervulling is. — Hoe dit met het Godlijk Euangelium te vereenigen? — Deze tegenstrijdigheid is in 't oog loopend; maar getroffen door eene uiterlijk bewaarde gelijkmatige onberoerdheid van ziel, vermijding van heerschende zedeloosheid, en dien kluizenaarzweem van verachting der wareld, voor wien men, ondanks al 't bygeloovige dat er doorgaands meê gemengd was, niet nalaten kan eenen zekeren eerbied te koesteren die het hart weldoet; — getroffen, zeg ik, hierdoor, heeft men deze Stoïsche secte, vooral gelijk zy door een Seneca gematigd en practikaal gemaakt of, om 't dus te noemen, vermenschlijkt werd, in een licht beschouwd, 't welk zy zekerlijk niet verdiende, daar zy toch van een beginsel uitgaat, dat hare beste lessen en voorschriften ontaarden doet.

Niet te min is er iets goeds in, en hetgeen velen gemeend hebben by het Christendom bruikbaar te zijn ter bestemming van gedrag en daden tot de rust en kalmte des gemoeds, in een wareld waarin wy niet dan van onrust en stoornis omgeven zijn. — Om hier van die vroegere Eeuwen des Christendoms niet te spreken, waarin Seneca byna voor heilig gehouden wierd, ook de recht-christlijke Du Moulin heeft in het Tweede deel van zijn stichtelijk en nog in mijn jeugdigen tijd algemeen geacht en gelezen Werkjen, De vrede der ziele, niet geschroomd, de gronden van Epictetus handboekjen over te nemen.

Met onzen Spieghel was het even zoo in zijnen Zedeleer, waarmeê het veellicht zou mogen schijnen dat hy te veel ophad, hoe zeer het my niet is voorgekomen, dat hy daar iets verdienstelijks ten opzichte van God in stelde, of er eenigen zweem van aanspraak op het Eeuwige leven aan hechtte; dewijl hy zich daarin by een tijdelijke rust des gemoeds als voorwerp bepaalt die geheel menschlijk is, en, zoo er geen menschelijke hoogmoed bykoomt, zekerlijk de Godlijke bestraling niet uitsluit, maar veeleer eene aanwending der natuurvermogens onder opzien tot God in den Heiland is, ten einde het hart in eene stemming te brengen en te bevestigen, die het daartoe bereid houdt: en ook dit erkent hy. Voor my, ik ben geen overgroot liefhebber van 't zedeprediken, voor zoo verre 't het verdorven hart niet steeds dieper leert inzien, en dus eene waarachtige zelfverfoeiing en waarachtige heildorst verwekt. Jezus Christus, en die gekruisd, is my alles wat er te weten, te kennen, en in 't oog te houden is; Zijne Genade, genoeg; en het overige zal ongetwijfeld de Geest des Heeren in 't hart werken. Maar gelijk men zijn plichten kennen moet, is 't voorzeker niet nutloos, eene wending van gedachte en oefening van verstand en reden, by een stemming van hart die het by zich-zelf steeds bepaalt, aan te prijzen, en daartoe op te leiden. — Dit was, naar mijn inzien, het doel van onzen Schrijver; en waarom niet, Dichter? Want waarlijk, daar is Poëzy in dit zijn geschrift, en het is uit volle Poëtische ader gevloeid, hoe het dan ook met zijne verzen gesteld moge zijn, die toch voor het minst in hunne stijf-

heid en stroefheid eene deftigheid ademen, een trap tot het stille verhevene. Met genoegen las ik zijnen Hartspiegel van vroeg af (waarschijnlijk had ik daarin weinig medestanders van mijnen toenmaligen leeftijd,) meer dan eens; en schoon ik toen zekerlijk mede het Epictetisch stelsel sterk aanhing, insanientis sapientiae consultus errans, ook sedert, doctus iter melius, bleef ik hem op prijs stellen, schoon in een ander licht. — En daar zijne, toen hy schreef, vrij gedwongen, en nu, na omtrent derdhalfhonderd jaren verouderde taal en woordschikking eene duisterheid heeft voor onze met hunne taal veel te weinig bekende Landgenooten, onder wie nogthands de ernst en alle zucht daarvoor niet verbannen is, zoo meende ik eene voeglijke verklaring van hem, door middel van eene getrouwe navolging (even als van een uitheemsch schrijver,) aan het tegenwoordig Algemeen voor zoo verre 't mijne schriften nog leest, te mogen aanbieden, Wat stichten kan, beveelt ons de Apostel te doen, en by wien het mishaagt, strekt dit in de plaats van verandwoording, want ik beschouwde 't dus. Bedroog ik my, 't moge voor 't minst niet ontstichten!

Men weet dat de benaming van Spiegel als Boektytel eeuwen lang en ook in den leeftijd van onzen Autheur vrij algemeen was, en 't nog lang daarna bleef. Een menigte van boeken dragen dien, en ieder herinnert zich dadelijk aan Vincentius Bellovacensis Speculum Historiale, door Jacob van Maerlant overgebracht; en, is hy niet gants tot een vreemdeling verkneed, vooral aan den Spiegel van den ouden en nieuwen tijd van onzen Vader Cats, gelijk hem onze Ouders steeds noemden; ik zwijg van een onbegrootbaar getal andere, zoo historische als zedelijke Spiegels. Ja, zelfs ontbreekt het niet aan Tooneelstukken, dezen naam dragende. Dat onze Schrijver den tytel voor dit zijn werkjen aan zijnen naam ontleende, loopt ieder in 't oog; maar zoo ooit die tytel voor een Geschrift wel gepast was, het was zekerlijk voor een boekdeel, waarin ieder zijn hart leert erkennen, wel inzien, doorlezen, en dieper indringen dan men nu gewonelijk pleegt, sints men meer met het opgaâren van kennis van anderen, dan met zelfkennen

toont op te hebben; ja, niet zelden, met alles te weten, zich-zelven niet beter dan vreemd blijft. Het is toch somwijlen, als of men zijn huis van boven tot onder, als pakzolder (of, zoo men thands liever zegt, magazijn,) volstapelt met allerlei huisraad, en dit meestal van geen of van weinig gebruik, maar in 't huis zich geen rust-, verblijf-, of slaapplaats wil overhouden; en steeds in den vreemde wil wonen. — Doch ook dit brengt de tijd meê, nu God en zich-zelven te leeren kennen, uitgesteld wordt, tot het hoofd en het hart met datgene vervuld en opgezwollen is, dat veellicht aan den te rugkeer in zich-zelven nooit denken laat. De als zuigeling in den vreemde vervoerde, zal aldaar voor zijn vaderlijk huis geenen trek gevoelen; ten minste, zoo lang het hem waar by is (naar zijn meening) welgaat.

't Zij intusschen daarmede als de heerschende en dwangzieke Tijdgeest het wil, wien zijn grootste voorstanders minst kennen. Het tijdverloop zal de uitkomst doen zien, die wy vooraf slechts (en dit zonder merklijke vrucht,) kunnen betreuren.

Doch ik moet ten aanzien van mijne overbrenging van dit Dichtstuk nog iets vermelden. — Dat zy met een zekere vrijheid bewerkt is, brengt de aart van zoodanig een arbeid, of uitspanning (want dit was het my,) met zich; maar de menigte van Spieghels herhalingen en een hoog aanprijzen van Heidenen Filozofie, waar hy telkens mild mede is, zoo wel als beeltenissen die men te plat of laag zou kunnen vinden, heb ik geoordeeld te moeten uitwerpen, waardoor ook, niet tegenstaande mijne uitbreidingen en kleine invoegselen, het geheel vrij wat bekort is, in voege dat ik den Vijfden Zang tot den Vierden, en den Zevenden tot den Zesden (by my nu de Vijfde geworden) te zamen getrokken heb; waardoor dus de meer dan vierdhalf duizend verzen van 't oorspronklijke met ruim twaalfhonderd in getal verminderd zijn. Dat het echter hierdoor in het wezendlijke niets verloren heeft, vleie ik my. — Dit was het geen ik te berichten had. Ik sluit met de spreuk onzes Zeeuwschen Hoofddichters: Elk spiegele hem-zelven.

NAKLANK.

Gedichten van Mr. WILLEM BILDERDIJK. — Te Dordrecht, by J. DE VOS en Comp. 1828.

[Op den titel:]

Finem posuere labori.
OVIDIUS.

INHOUD:

Mijn eerste levensnacht. — Herdenking. — Herinnering. — Verstandelijkheid. — Lof. — Wien te leven. — Gods weldadigheid. — Voorjaar. — Frizo. — Oostersche lijkzang. — By een tafereel van een spelend kind in zijn moeders gevangenis. — Joas. — Mijne afzondering. — Lofredenen. — Wijsheidsjacht. — Worsteling. — 't Menschlijk leven. — De gezaligden. — Kortheid des tijds. — Wangenot. — Onrust en nietigheid. — Lentezoet. — Gerechtigheid. — Verwachting. — Heidnentrots. — By de voortdurende zwakte mijner Egade. — 's Levens rusteloosheid. — Lentebeschouwing. — Geloof, hoop, en liefde. — Filozofie. — Het aardsche leven. — Getrouwheid. — Het aardsche jammer. — Natuur. — Wenschen. — Bekrompen staat. — De afgod, Fabel. — Ongeloof. — Troostzang. — Wareldbeschouwing. — Klimmende ouderdom. — By mijne verjaring. — Berouw. — Deugd. — De mensch. — Onweêr. — Genade in zoen. — Deugd. — Beklag en troost. — Uitvaart. — Valsch licht. — Ontwikkeling. — Op de kwijnende ziekte eener schoone. — In een vriendenrol. — Op een albumblaadtjen. — Andwoord aan een vriend. — Zotte zelfverheffing. — Ex tempore. — Rijm en maat. — Uitspanning. — Bezoekingen. (Inlegering.) — Ter gelegenheid van een reeks nieuwe aankondigingen, ten afscheid. — Vaarwel.

[VOORBERIGT.]

Voorrede behoeft zekerlijk deze nieuwe Bondel niet by een Algemeen dat my sedert een halve eeuw als Dichter kent en dien naam nooit betwistede. Een zoo geruim tijdvak, in 's levens wisselvalligheden afgeloopen, gaf aanleiding tot uitboezemingen van velerlei aart; en het herdenken daaraan te vernieuwen, zou ongepast kunnen schijnen in iemand

wien de ondervinding sints lang geleerd heeft, dat het aanschijn van alles verandert naar mate van den stand des beschouwers. De mijne in zoo hoogen ouderdom kan naauwlijks die van een overklein getal van Lezeren zijn; en het zijn dus weinigen, voor wie ik my verbeelden mag, dat deze navruchten mijner grijsheid belangrijk genoeg zijn kunnen, om er een woord over te verliezen. Met dat al, men vergt my de algemeenmaking. Het zij zoo, en vernieuwe dit Boekdeeltjen weder 't VAARWEL aan mijne Landgenooten, dat ik hun reeds meermalen toeriep, doch dat eenmaal het laatste moet zijn. Of dit het thands zijn zal, hangt aan geen sterfelijk uitzicht, hoezeer ook mijn tegenwoordige toestand dit te verwachten geeft. Dan Hem in wiens hand elks leven en dood is, komt de beschikking hierover toe, en het zij wy leven of sterven, de Christen ontfangt Zijne bedeeling in alles met dankbaarheid van een eeniglijk in Zijnen wil berustend gemoed, en weet wien hy leeft en ook sterft. Zij dit mijn en aller mijner Lezeren voorrecht!

DE WARE LIEFDE TOT HET VADERLAND.

Door Mr. WILLEM BILDERDIJK. — Te 's Gravenhage, by J. IMMERZEEL, Junior. 1828.

AVONDSCHEMERING

door Mr. W. BILDERDIJK. — Te Brussel, J. SACRÉ, 1828.

[Op den titel:]

Carmina jam moriens canit exsequialia cygnus.
OVID.

INHOUD:

Voorreden. — Verstand en Menschlievendheid. — Ware rijkdom op aarde. — Leven. — Sterven. — Stoïcismus. — Goed. — Onzekerheid. — Verzoening. — Toevlucht. — Eerzucht. — De Balling in 1795. — In een dikken vriendenrol. — De Vreemdeling. — Zelfonderzoek. — Op een versjen tegen de Oprechtheid. — Omzichtigheid. — Grijzaarts bruiloftszang. — Oostersche minnebede. — Staatsrust. — Wijsbegeerte. — Geboorte. — In het Album van Aletta. — Gebed. — Lofprijs. — Onbekookte geleerdheid. — Droomen. — Een Liberaal, gelijk er zijn, of geweest zijn. — Weg naar hooger. — Braafheid. — In het Album van een afscheid nemenden zeeman. — De Taalkennis. — 't Algemeene Godsrijk. — Zondewraak. — 't Weldadige geldleenen. — Vrede met God. — Grafschrift. — Hooger licht. — Antonides. — Zuiverheid. — Levensles. — De Pen aan den Schrijver. — 't Akkerleven. — Oud Rome. — Leven en Sterven. — Één doel van alles. — Wareld. — Nietigheid. — Sterven. — 's Levens dronkenschap. — Van Beuningen. — De drie Blinden. — Aan Zijne Koninklijke Hoogheid, den Heere Prinse van Oranje, Kroonprins der Nederlanden, enz., enz., enz. — Amarante. — Kaïn. — In een Vriendenrol. — By mijne Verjaring. — Aan een Prediker. — Wijn. — Zielzucht in lijden. — Ter verjaring van mijn' dierbaren zoon. — Op de dood eens Godvruchtigen. — Ondankbaarheid. — Onwaarachtige gift. — Doe wel en zie niet om. — Aard of Hemel. — Onderwerping. — Huig de Groot. — America. — Vaarwel.

[VOORREDE.]

De hereeniging der sints meer dan twee eeuwen van elkander gescheiden Nederlanden onder den meestgewenschten Koningsscepter, heeft by ieder weldenkende, met de vroeger eindpalen des Vaderlands, ook de zucht en belangstelling onzer harten uitgebreid; en geen Brussel of Gent is ons Hollanderen tegenwoordig meer vreemd dan of Leyden, of

Utrecht, of Groningen: ook mag men 't een plicht rekenen, het onze aan eene steeds engere verbroedering toe te brengen.

Als tot deze strekking dienstig, beschouwde ik het aanzoek, my van uit de Zuidelijker gewesten van ons Rijk gedaan, om een Dichtbondel van my aldaar uit te geven, en het is met een byzonder genoegen, dat ik daarin bewilligde.

Dit weinige zij hier vooraf gezegd: verdere of andere Voorrede behoeven deze mijne losse vaerzen niet. Men kent den geest die in mijne schriften ademt, vooraf, en zekerlijk behoeft hy geene verdediging. En, wat de inkleeding betreffe; die uit den uitgedorden tronk sierlijke bloesems verwachtede, zou zich-zelven bedriegen, en even zoo die in de Avondschemering helderen zonneschijn.

VERMAKING

van Mr. WILLEM BILDERDIJK. — Te Rotterdam, by A. F. H. SMIT. 1828.

[Op den titel:]

הִנֵּה אָנֹכִי מֵת וְיָדַע אֱלֹהִים עִמָּכֶם

INHOUD:

Opdracht. — Orde. — God. — 't Gebed. — Jezus intrede te Jerusalem. — Christen Paaschzang. — Simeon. — Bethlehem. — 't Veld van Waterlo. — Napoleon, Lierzang. — Avondstond. — Het verloren Paradijs. — Het thands afgeloopene Najaar. — Volksboete. — Hollands hartenbede. — De Dichter. — De Jordaan. — Rusland. — Op een Kerkhof in Duitschland. — Overdenking by verademing. — 's Menschen eigendom op aard. — De Parel. — Des kranken nachtleger. — Rust. — Poezy. — Opeen bulderenden zoogenaamden Lierzang. — Eeuw. — Geluk. — Zangcoupletten. — Opwaart. — Mededeelzaamheid. — Ouderdom. — Oorspronklijkheid. — Aan den Krekel, by 't winteren. — Aan den Nachtegaal. — Lichaams verval. — Scheepvaart. — Wetenschap. — Eigen kracht. — Begeerte. — Hooimaand. — 't Aardsche schijnschoon. — Arion. — Licht en schaduw. — Blijmoedigheid. — Kinderen. — Gade en kroost. — Gaven. — Berusting.

VOORBERICHT.

Vermaking, 't echte Neêrduitsche woord voor het afgeknotte Romeinsche Legaat, zal (hoop ik) niet voor Vermaak genomen worden. By veege Grijsheid, zich-zelve lastig, is weinig vermaaklijks te vinden, en ook in vroeger tijd was het mijne stemming van geest niet zeer eigen, en in mijnen levensloop zelden gepast. Men zij dus gewaarschouwd, den tytel dezes Dichtbundels (zoo hy door zichzelven den beschouwer niet klaar genoeg zijn mocht,) niet verkeerdelijk op te vatten. — Dit strekke hier ter voorkoming van een misverstand dat in dezen Onhollandschen tijd wellicht plaats kon grijpen, en daarby ontfange men het Vaarwel, dat ik vrienden en vijanden uit grond van mijn hart toeroepe!

1828.

NIEUWE VERMAKING

van Mr. WILLEM BILDERDIJK. — Te Rotterdam, by A. F. H. SMIT. 1829.

[Op den titel:]

הִנֵּה אָנֹכִי מֵת וְהָיָה אֱלֹהִים עִמָּכֶם

INHOUD:

Het lied van Mozes. — PSALMGEZANGEN: De godvruchtige. — Christus. — Toevlucht. — Noodkreet. — Zang des verdrukten. — 's Christens troost. — Opstand tegen God. — Gods stem aan Job. — Berusting. — IJdel voornemen. — STICHTELIJKE GEDICHTEN: Opwekking. — Gods voorbeschikking. — Eeuwigheid. — Gods beloftenis vervuld. — Kerstnacht. — Verzoening. — Geloof en reden. — Geloof. — Liefde. — Wetbetrachting. — Aravnaas dorschvloer. — Op een Kerkhof. — Verrijzenis. — Zielzucht. — Zielzucht. — Op eene christelijke opwekking. — Gebed. — God. — Ziel-

zucht. — Te vredenheid. — IJdelheid. — Vermaning. — Gods voorbestemming. — VERSCHEIDEN GEDICHTEN: Morgenstond. — De morgen. — Avond. — Nacht. — Te rug zicht. — Kwijning. — Arbeid. — Zielskalmte. — Ouderdom. — De hulk. — In 't Album van Mr. R. V. Olden. — Aardsche nietigheid. — Grafschriften. — Mijmering. — Weldadigheid. — Geven. — Wijsheid. — Spijsverzadiging. — Aan den Dichter Walré. — Aan den zelfden. — Zwerven. — Oudejaars dag. — De Dood. — Aan den Heer Bennet. — Getytelde tytels. — In eens Dichters Vriendenrol. — Aan een jeugdig kunstgenoot. — Op sommige Waan- en Wandichters. — Aan een jong Dichter. — In een Vriendenrol. — Grafschrift eens krijgsmans. — Ja en neen. — De Nachtegaal in zijn kooitjen. — Op een Roosjen. — Bloeimaand. — Ter bruiloft eener Vriendin. — Aan mijne verzen.

[VOORBERIGT.]

Of deze nieuwe Versbondel de aandacht van Lezers nog waardig gevonden word, zal de uitkomst moeten bewijzen. Zekerlijk zou men het Algemeen daar niet mede lastig vallen, indien men het tegendeel onderstelde; doch niet zelden zag men de verwachting te leur gesteld, wanneer zy, het

Non si male nunc et olim

omkeerende, uit een vroeger gunstig onthaal van Dichtwerk, tot een later besloot. — Ook de geest vermindert, en de stroefheid der roest van den Ouderdom treft ook het denkvermogen. Wellicht dus bedrieg ik my in het uitzicht van nog voor deze late vruchten eener meer en meer vervallende grijsheid een genoegzaam belang te wekken; doch ten minste durf ik my verbeelden dat niemand de proefneming daarvan aan den afgeleefden en uitgedienden INVALIDE des Vaderlandschen Zangbergs misduiden zal.

PROEVE EENER NAVOLGING

VAN

OVIDIUS "GEDAANTVERWISSELINGEN",

door Mr. W. BILDERDIJK. — Te Amsterdam, by P. DEN HENGST en Zoon. 1829.

[VOORBERIGT.]

Het woord van Navolging is zeer onbestemd en zou even zoo wel van een werk in den smaak van het nagevolgde, schoon in voorwerpen, stoffe, onderwerp, en bedoeling of oogmerk geheel onderscheiden, gezegd kunnen worden, als van een in alles daarmeê overéén komenden arbeid. Doch sedert reeds eenige leeftijden is die naam wel inzonderheid op Vertalingen in Dichtmatige vorme toegepast. Zekere naauwgezetheid omtrent een volkomen getrouwheid, in woorden en uitdrukkingen zoo wel als in 't algemeene van stijl en van vorm, heeft dit ingevoerd, als welke tot eene eigenlijke Vertaling behoorde. Men onderscheidt dus deze twee benamingen als meer soortmakende dan die van getrouwe en losse, naauwkeurige en vrije Vertaling; doch het is deze laatste welke met hetgeen men in 't Dichterlijke meestal Navolging heet, alhoewel met een zekere ruimte, overéénkomt. Dusdanige, mijne Lezers, is dan ook deze die u hier voorgelegd of (begeert men het dus) aan wordt geboden, den Latijnschen Voorganger op den voet volgende, edoch zonder juist altijd en alom in elken byzonderen voetstap te treden. Voorgelegd, zeg ik, of aangeboden, doch blootelijk en alleen in een Proeve, de vrucht en vervulling van eenige ledige uren, tot niets anders aan te wenden; maar die ik my voorstelde dat (eenmaal bestaande,) ook by anderen welkom konde zijn tot eene ontspanning van geest als ik er in vond.

Indien een der Latijnen Dichter is, het is ongetwijfeld Ovidius, aan wiens losse natuurlijkheid, rijkdom, en juist-

heid van schilderen, en wat den geboren Dichter van den bloot door de kunst gevormden onderscheidt, ik geen gelijk vinde. Zonder de allersteilste vlucht, die de oogen verbijstert, zweeft hy nu hooger dan lager, waar 't oog hem begeerig en zonder vermoeienis volgt, en daalt af tot het daaglijksche zonder vernedering. Elk waarachtig Poëet drukt zichzelven uit, in hetgeen hy gevoelt; en het is de onderscheiden wijs van gevoelen, die den een van den anderen Dichter verschillen doet. Hy beheerscht zijne stof, en wordt er niet van beheerscht; maar deze beheersching is meer overweldigend en als uit de hoogte, of meer medegaande en toegeeflijk. Met Virgilius zich alles te onderwerpen is meer dan met Ovidius alles te omzweven; doch ook dit heeft zijne waarde niet slechts, maar het is by eene stilheid-ademende gesteltenis, en dus ook by den aan rust hechtenden ouderdom, ruim zoo welkom. En het is ook hierdoor dat hy, met wien ik in een bruischende jeugd niet veel op had, my allengs van meer waarde geworden is.

Op deze wijs dan, want een Dichter te lezen en hem te gevoelen, en zoo ook, hem te gevoelen en uit te drukken, hangt aan één, stortte zich dezer dagen een gedeelte van zijne Metamorphoses in mijn pen, die ongaarne ledig ligt.

TER NAGEDACHTENIS VAN Mr. J. HINLOPEN,

Voorzitter der tweede klasse van het Koninklijk-Nederlandsche Instituut van Wetenschappen, Letterkunde en schoone Kunsten. Overleden den 21 December 1808. Door Mr. W. BILDERDIJK. — Te Rotterdam, by A. F. H. SMIT. 1829.

SCHEMERSCHIJN.

Nieuwe Gedichten van Mr. WILLEM BILDERDIJK. — Te Gent, by A. B. STÉVEN, 1829.

[Op den titel:]

Dubiae confinia noctis.

INHOUD:

Voorrede. — PSALMZANGEN: Boetzang. — Zondaarsbede. — Lof- en Danklied. — Godbetrouwen. — Lofzang. — De Dag des Heils. — Sions nood. — Gods mogendheid. — Troost des Bedrukten. — Zang des Verdrukten. — Godloochening. — Schuldbelijding en zucht om redding. — Aan geweldenaars. — 's Boozen voorspoed. — Voorspoed der boosheid. — De voorspoed der boozen. — 's Heilands zegepraal. — Zwakte. — Geloofsvastheid. — Aan God. — Genade. — MENGELPOËZY: Verbreiding des Christendoms. — Aan de Joden. — Deugd en Wijsheid. — Godsdienstverval. — Gelukwensching. — Berusting in God. — Tijdwisselbeurten. — Gebed. — De Hanenkraai. — De morgen. — Nacht. — Zedenleer. — Verlichting. — Godsdienst-ontrusting. — Uitzicht eens Dichters. — Het Tabakrooken. — Roemzucht. — Poëzy. — Jonglings fierheid. — Droefenis. — Tranen. — Dapperheid. — Wonderen. — God-alleen. — Christenmoed. — Zielskalmte. — Troost over 't voorledene. — Rekenschap. — Opwekking. — Vooruitzicht. — Hoop. — Uitkomst. — 't Aardsche wenschen. — De Balling. — De Paauw en de Raaf. — Pijnen. — Middel tegen laster. — Vertroosting. — Op een Albumblaadtjen. — Staatsbesluit. — Kerstdag. — Geven. — De Prins van Oranje. — De oude Christengroet op den eersten dag der week. — Haarlem. — Aan de Schotten. — Mijmeren. — Afscheid. — By mijne verjaring. — God met ons. — Ydel pogen. — * * *.

[VOORBERIGT.]

Ook de schemering by eene onder de kimmen zinkende zon is nog met eenig schijnsel van licht vermengd. Zijn het geen stralen meer die in de oogen steken, is er geen verwarmende gloed by, die opwekt en streelt, het vertegen-

woordigt nogthands in 't verduisteren-zelf de voorwerpen van ons gezicht als met eene halfdroomende bewustheid, waarmeê zich het hart als in zachte fluistering onderhoudt en ter insluimering voorbereidt. Zoodanig is ook eenigermate de staat eens vervallenden ouderdoms; en deze is wellicht zwakker en minder beteekenend naar mate de geest in zijn kracht stouter en vuriger was. Dan, wat hiervan zijn moge, Dichtstukjens als welke deze bondel bevat, maken geenerlei aanspraak dan op de inschikkelijkheid welke grijsheid en zwakheid van de zulken mogen verwachten, wien ook in zijn verval de bezwijkende Grijzaart nog iets van dat belang inboezemt, hetgeen hem voorheen en in bloeiender tijd plach betoond te worden. Mag hem die toegevendheid thands te beurt vallen, zy zal tot de weinige verkwikkingen behooren, die by een bezwarende last van jaren aan dit overschot eens hoogstwisselvalligen levens als een waterdrup op de dorre tong des zieltoogenden zijn. — Vaartwel!

NASPROKKELING,

door Mr. WILLEM BILDERDIJK. — Te Brussel, by BREST VAN KEMPEN, 1830.

INHOUD:

Aan den Lezer. — Gysbert Japik. — Na het lezen der Lofrede op Boerhave, door Dr. J. L. Kesteloot. — Op een Eerzuil, ter gedachtenisse van den Strijd aan Quatre-Bras. — Op het Voetstuk. — Vriendschap. — Verdraagzaamheid. — Fabel. — Zelfbeschouwing. — Echo. — Aan de woelwaters dezes tijds. — De Sulamiet. — Aan den Heer Halbertsma, met mijne "Navonkelingen". — De Star uit het Oosten. — Aan den Heer Hoefft. — Het water van Bethesda. — Opzien tot God. — De Dichterlijke Eeuw. — Droom. — Kleine Omzetting. — Toezang op Da Costaas Isrel en Nederland. — Aan Zijn Koninglijke Hoogheid den Heere Prinse van Oranje. — Andwoord aan een Autheur. — Boosheid. — Redding. — Lichtgeloovigheid. — Aan den Heer Marchant, by zijn vertrek naar de West-Indiën.—

Natuur. — Aan Polygraphus. — Hoogmoed. — Wil en Daad. — Eigenwil. — Plagen. — Op den Prins van Oranje. — Nagedachtenis. — Zelfgevoelen. — Laatste bede. — Noodige Achterdocht. — Genot. — Op mijn Graf. — Aan Mevrouw du Quesne, geboren Haack. — Eigen vlucht. — Uitboezeming. — De Oranjeboom. — Op den Doop van den eerstgeboren' mijns Vriends Izaak Da Costa. — Aan mijn innigen Vriend op zijnen geboortedag. — Braafheid. — Schrijversroem. — 't Geweten. — Kennis. — Voor- en Achteruitzicht. — In den Vriendenrol van den Heer J. J. F. Wap. — Erfschuld. — Afscheid. — By mijn Verjaren. — Wijsheid. — 's Heeren Avondmaalviering. — Feestzang, na de Doopwijding van eene Israëlitische Moeder en Dochter. — De Kluizenaar aan den Pindus. — Aan een Vriend die my op mijn Verjaardag een vers vergde. — 's Menschen nietigheid. — Navolging. — Kennis. — Boezemzucht. — Liefdeplicht. — Menschelijke kennis. — Heden. — Waarheid en Wijsheid. — Gelatenheid. — Zelfde onderwerp. — Een. — Onverhoord Gebed. — Weldadigheid. — Echtgenoot. — Aan den zwervenden Koning van Zweden. — In 't Album van den Heer A. W. Engelen, te Groningen. — Aan de Drukkunst. — Mijne Afkomst. — Op de Aristarchen dezes tijds. — Aan mijnen Oudovergrootvader Jacobus Laurentius. — Bemoediging. — Aan 't ziekbed mijner Egâ. — Aan mijne Egade, op haren Verjaardag. — Herstelling mijner Egade. — Bemoediging. — Dankgevoel. — By het krankbed mijner Egâ in verademing. — Dank. — Benauwdheid des harten. — Vreugde. — Zielzucht. — Dankverdubbeling. — By een kunstwerk van mijn overledenen Zoon, Julius-Willem. — By de Ziekte van mijn eenig overgebleven zoon. — Aan mijne Wederhelft.

[VOORREDE.

Deze Bondel van Mr. W. Bilderdijk was reeds ter perse, toen hem het verlies zijner onvergelijkelijke Weêrhelft, "als met één slag verplette en naar den dood hijgen deed; toen eene smart, die het hart verteert en het hoofd overnevelt, en alle besef in een eenig gevoel van verplettend jammer verslindt, hem niets meer overliet dan sterven." Ik heb, op 's Dichters verzoek, deze Uitgave verder geheel bestierd en getyteld, en maakte my daaruit eene waarachtige vreugde, daar het my alzoo vergund werd, iets toe te brengen tot hulpe van den grijzen, onsterflijken Zanger, wien ik, in naam van het beste deel der Nederlandsche Natie, nog een lang gezegend leven hartelijk toebid.

J. J. F. WAP.]

Breda,
12 julij 1830.

BESCHOUWING DER VIJF TAFEREELEN

VAN

JOSEPHS LEEVEN,

afgebeeld door den Konstschilder J. V. D..... [Geplaatst in de "Vaderl. Letteroefeningen" 1771.] — Te Leyden, by L. HERDINGH en Zoon, 1830.

[VOORBERIGT.]

[Dit stukje van den, voor Nederland in meer dan een opzicht, onschatbaren Dichter, die meer als 50 jaren den roem der Vaderlandsche Letterkunde met waardighéid handhaafde, kwam mij onlangs toevallig in handen: het is het eerste (voor zoo ver ik kan nagaan) dat van hem in 't licht gekomen, en geplaatst is in een der tijdschriften van de vorige eeuw; zijne oprechte vrienden zullen zeker deze eerste proeve van hunnen dierbaren Bilderdijk met ware belangstelling ontvangen, te meer wanneer zij ontwaren, dat de gevoelens, welke zoo dikwijls zijn hart in gloeijende zangen deden overvloeijen, ook aan dit stukje van den 14 jarigen jongeling niet vreemd zijn; getrouw aan de spreuk[1] zijner vaderen, staat hij nog als eene rots in de branding der zee, vele woedende golven zijn op die rots gebroken, en het machteloos gewoel van een weinig zeeschuim doet dezelve in hoogen ouderdom niet wankelen; bevestigd door de hand van Hem wiens almacht de aarde deed worden, verwacht zij de slooping van 't Heelal, om in de nieuwe schepping Gods met ongekende luister te blinken, en het triumflied des Hemels te doen weergalmen, ter eer van Hem die de wareld met zich zelven verzoende en hen zeker doet zegepralen, welke, hoe verdrukt ook, hunne hoop alleen op den Almachtige gesteld hebben.

S.]

---

[1] Semper idem.

HET NICOTIAANSCHE KRUID,

EN

UITZICHT OP MIJN DOOD.

van wijlen Mr. WILLEM BILDERDIJK. — Te Rotterdam, by A. F. SMIT. 1832.

[Tegenover "Uitzicht op mijn Dood".]

Vivendo simul morimur, rapimurque manendo.
PETRARCHA.

NALEZINGEN

van Mr. WILLEM BILDERDIJK, 2 deelen. — Te Amsterdam, by J. IMMERZEEL, Junior. 1833.

VOORBERICHT.

Men heeft gemeend bij de uitgave dezer Nalezing (die met een tweede deeltjen van gelijken omvang volledig zal zijn) geen andere orde in de plaatsing der dichtstukken te moeten volgen dan die zich als de natuurlijkste van zelve aanbood; die namelijk van den tijd waarvan zij voor het meeste de dagteekening vóeren. Zoo veel doenlijk is dan ook deze rangschikking in acht genomen; en levert de hier aanvankelijk in het licht tredende bundel eene reeks van (meestal kleine en zoogenaamde losse) Dichtstukjes op, beginnende met eene hulde van 's Dichters dankbaarheid aan den hartelijken vriend en waardeerder zijner vroege jeugd, in

1778, en eindigende met de laatste toespraak zijner grijsheid aan twee voor het Vaderland ten strijd gaande vrienden, in 1831. Op die wijze vindt de belangstellende Lezer hier wellicht eene soort van bijdrage tot de kennis, zoo al niet van de ontwikkeling van Bilderdijks kunstvermogen, toch eenigermate van zijnen in zoo vele opzichten merkwaardigen levensloop. Uitvoeriger Voorbericht, dan deze korte redegeving, scheen de titel zelve dezes bundels overbodig te maken. Alleenlijk doet men nog opmerken, dat hier tevens, met het door den overledene zelven ter uitgave afgezonderde, bijeengebracht zijn enkele verzen, vroeger ook het zij in den Nederlandschen Muzen-Almanak, of in de Mnemosyne, opgenomen.

DICHTERLIJKE UITSPANNING

van Mr. W. BILDERDIJK, in zes luimige brieven aan zijne eenige Zuster, nu wijlen Vrouwe IZABELLA DOROTHEA WENTHOLT, geb. BILDERDIJK, in de jaren 1778 en 1779 geschreven. Uitgegeven door Jonkh. Mr. J. F. VAN BREUGEL. — Te Nijmegen, by J. F. THIEME, 1835.

VOORBERIGT.

Geachte Lezer!

Gij ontvangt in dit kleine bundeltje eenige dichtregelen van den onsterfelijken Bilderdijk, — een genie, eenig in zijn soort, hetwelk in velerlei opzigt, maar vooral als Dichter, voor Nederland merkwaardig was, en zulks ongetwijfeld tot zoo lang blijven zal, als oorspronkelijk vernuft in hetzelve op hoogen prijs zal worden gesteld.

Door mijne echtverbintenis met eene der dochters van zijne eenige zuster, tot het bezit van 's mans volgende brieven geraakt, is het mij niet onbelangrijk voorgekomen, dezelve thans, nu beide zijn overleden, der vergetelheid te

ontrukken, en ze eene plaats ouder zijne overige dichtwerken te doen innemen.

Mijne bedoeling is daarmede niet alleen, om aan het wondervol vernuft, eindeloos geduld en aangeboren dichterlijk geest-vermogen van dien reeds alom met dichterlijken roem bekleeden man, welke reeds in dit zeer jeugdig voortbrengsel zoo bij uitnemendheid doorstralen, eene kroon te vlechten, maar ook tevens, om hem door deze ongedwongene en vertrouwelijke familie-brieven, als een mensch van den edelsten zielsaanleg in aller hoogschatting te doen rijzen.

Wie immers zal al niet dadelijk in dezelve, zoo wel den liefdevollen broeder herkennen, gevoelig voor het lijden van eene bovenmate door hem beminde zuster, een lijden, hetwelk hij zoo kiesch en doelmatig, door opbeurende kortswijl poogde te verzachten, — door deelnemenden raad poogde te heelen, — als den man voor gezellig verkeer geschikt, en den opgeruimden dulder bij eigene ligchaamskwalen?

Doch, ook nog daarenboven uit een ander belangrijk oogpunt komen mij deze brieven merkwaardig voor, — wanneer men, namelijk, dezelve in verband beschouwt met de zwaartillende stemming, welke buitengewone wederwaardigheden in latere tijden in 's mans gemoed verwekten, en met diepe voren inploegden, als dan toch voorwaar zijn dezelve bij uitnemendheid geschikt om den menschen-kenner tot eene opmerkenswaardige bijdrage te verstrekken van den magtigen invloed, welken eene noodlottige reeks van gebeurtenissen, zelfs op den schranderen geest van eenen Bilderdijk vermag uit te oefenen.

Uit overweging van dit een en ander mogt ik deze brieven niet onder mij houden; en ik vleije mij, dat de Bezitters van 's Mans andere stukken dezelve gaarne ontvangen zullen als vermeerdering zoo niet als voltooijing zijner reeds in druk verschenen werken.

Moge alzoo deze uitgave door U, geachte Lezer! met welgevallen worden aangenomen, als dan zal mijne geringe moeite aan dezelve besteed, ten volle hare belooning erlangen.

Nijmegen, v. B.
14 November 1835.

ALGEMEENE INHOUD.

ALGEMEENE INHOUD.

A.

Aalmoessen (De) ..... Dl. XIII, blz. 26.
Aalmoezenierswezen te Amsterdam (Zangstukjen voor de) ..... „ XI, „ 262.
Aan ..... „ X, „ 366.
Aan ..... „ X, „ 368.
Aanmaning ..... „ XIII, „ 392.
Aan wien het aangaat ..... „ XII, „ 192.
Aard of hemel ..... „ XIV, „ 125.
Abou Kethir (De spreuk van) ..... „ XIII, „ 33.
Achilles in Scyros ..... „ II, „ 295.
Achterdocht (Nodige) ..... „ XIV, „ 416.
1820 (By het einde van 't Jaar) ..... „ XI, „ 258.
MDCCCXIV (Het jaar) ..... „ IX, „ 162.
MDCCCXVI ..... „ IX, „ 229.
Ada ..... „ I, „ 73.
Adel ..... „ IV, „ 402.
Adel ..... „ XIII, „ 308.
Adelbrief (Op een') ..... „ XIII, „ 183.
Adelhilde aan Eerrijk. (Andwoord) ..... „ IX, „ 445.
Admetus by Euripides ..... „ XIII, „ 235.
Afbeelding ..... „ VIII, „ 431.
Afbeelding (By mijne) ..... „ XII, „ 9.
Afbeelding (By mijne) ..... „ XII, „ 10.
Afbeelding (By mijne) ..... „ XII, „ 178.
Afbeelding (Onder mijne) ..... „ XII, „ 9.
Afbeelding door Vinkeles (Op een) ..... „ XII, „ 451.
Afbeeldingen (Op eene verzameling van mijne) ... „ XII, „ 235.
Afbeelding door van Bree (Op mijne) ..... „ XII, „ 178.
Afbeelding, door Hauck geschilderd (Op mijne). „ XII, „ 11.
Afbeelding, door Kuilenburg geschilderd (Op mijne). „ XII, „ 10.
Afbeeldsel (By mijn) ..... „ XII, „ 8.
Afbeeldsel van my (Op een) ..... „ XII, „ 180.
Afbeeldsel van my (Op een) ..... „ XII, „ 211.
Afbeeldsel (Op mijn) ..... „ XII, „ 5.
Afbeeldsel, door Schweickhardt geschilderd (Op mijn) „ XIII, „ 67.
Afbeeldzel, door Schweickhardt geschilderd (Op mijn) „ XII, „ 24.
Afgetrokkenheid ..... „ XIII, „ 349.

Afgod (De) ..... Dl. I, blz. 473.
Afgoden (De drie) ..... " VIII, " 213.
Afhanklijkheid ..... " XII, " 248.
Afhanklijkheid ..... " XIII, " 301.
Afkeer ..... " XIV, " 15.
Afkomst (Mijne) ..... " XII, " 390.
Afscheid ..... " XII, " 23.
Afscheid ..... " XII, " 351.
Afscheid ..... " XII, " 357.
Afscheid ..... " XII, " 387.
Afscheid aan het Vaderland ..... " XII, " 57.
Afscheid, by mijn bestemd vertrek uit het vaderland. " XII, " 83.
Afscheid by 't graf ..... " XII, " 230.
Afscheid eens stervenden ..... " XIV, " 27.
Afscheid, uitgesproken in de Amsterdamsche Afdeeling der "Hollandsche Maatschappy van Wetenschappen en Kunsten" op den tienden van Louwmaand des jaars 1811 ..... " IX, " 105.
Afscheid uit 's levens gastmaal ..... " XIII, " 169.
Afscheid (Ter gelegenheid van een reeks nieuwe aankondigingen, ten) ..... " XIV, " 191.
Afzondering (Mijne) ..... " XII, " 314.
Agathokles ..... " XIII, " 263.
Agur ..... " V, " 105.
Ahacha ..... " I, " 55.
Akkerbouw te Amsterdam (Op de verzameling der werktuigen van) ..... " XIII, " 210.
Akker en de dijk (De) ..... " I, " 413.
Akkerleven ('t) ..... " VIII, " 304.
Akten ..... " XIII, " 431.
Albaan (Sint-) ..... " I, " 309.
Albeschik, ter maaltijd verschijnende (Aan) ..... " XIII, " 22.
Album (In een) ..... " XI, " 515.
Album van een afscheid nemenden zeeman (In het). " XI, " 470.
Albumblaadtjen (Op een) ..... " XIV, " 263.
Albumblaadtjen (Op een) ..... " XIV, " 326.
Aletta (In het album van) ..... " XI, " 468.
Alexander by de levensbron ..... " XI, " 171.
Alleenheersching (De) ..... " VIII, " 417.
Almanzor en Zaïde ..... " I, " 158.
Alziende (De) ..... " IV, " 420.
Amarante ..... " XIV, " 283.
Amarillis: Herderszang ..... " IV, " 249.
America ..... " IX, " 355.
Ampten ..... " XII, " 451.

Amsterdam (Aan) ..... Dl. IX, blz. 306.
Amsterdam (Dichthulde aan) ..... " XII, " 124.
Anachoreet (De) ..... " XIII, " 339.
Anacreon (Naar het Grieksche van) ..... " XIV, " 67.
Anacreontisch zangstukjen ..... " X, " 15.
Andwoord ..... " XIII, " 413.
Andwoord aan een Autheur ..... " XIV, " 391.
Andwoord aan een vriend ..... " XII, " 327.
Andwoord en tegenandwoord ..... " XIII, " 18.
Angeriaan aan Celia ..... " X, " 16.
Angst ..... " X, " 35.
Anna (Prinses) ..... " IX, " 250.
Anna, voor de Paulus kerk te Londen (Op 't standbeeld van Koningin) ..... " IX, " 244.
Antonides ..... " XIII, " 439.
Apollo (Lofzang aan) ..... " III, " 18.
Apollonius van Rhodus (Uittreksels uit) ..... " II, " 450.
Apostelen in den nacht des verraads (De) ..... " V, " 55.
Appel (De) ..... " X, " 3.
Appel (De) ..... " X, " 125.
April (Na eene voorlezing op den eersten) ..... " XI, " 176.
April (Den XXV) ..... " X, " 311.
Aprilfeest ..... " X, " 308.
Aravnaas dorschvloer ..... " IX, " 383.
Arbeid ..... " XIV, " 363.
Arbeid (De) ..... " VIII, " 87.
Argine ..... " I, " 204.
Ariadne aan Theseus ..... " IV, " 325.
Arion ..... " VI, " 49.
Aristarchen dezes tijds (Op de) ..... " XIV, " 412.
Aristus en Ismeene ..... " I, " 359.
Ark (Noachs) ..... " XIII, " 94.
Armoede ..... " III, " 46.
A-Roy (Op 't vijftigjarig feest der doctorale waardigheid van Dr. C. H.) ..... " XI, " 388.
Arts (Op een) ..... " XIII, " 276.
Assenede ..... " I, " 249.
Atterbury (Op het overlijden van Dr. Frans) ..... " XIII, " 65.
Auwaart ..... " IX, " 450.
Avond ..... " XIV, " 375.
Avondeenzaamheid ..... " X, " 77.
Avondgebed ..... " VII, " 403.
Avondmaalviering ('s Heeren) ..... " XIV, " 416.
Avondstar (Aan de) ..... " IX, " 413.
Avondstond ..... " VIII, " 314.

B.

Bacchus ..... Dl. VIII, blz. 26.
Balling (De) ..... " XIV, " 204.
Balling in 1795 (De) ..... " XII, " 358.
Barine (Aan) ..... " X, " 134.
Barmeciden (Op de) ..... " XIII, " 30.
Bath hernomen ..... " IX, " 86.
Bede ..... " VIII, " 154.
Bede ..... " IX, " 102.
Bede ..... " XII, " 177.
Bedezang ..... " V, " 180.
Bedelaars (De twee) ..... " XIV, " 165.
Bede (Laatste) ..... " XII, " 384.
Beekjen (Aan een) ..... " XIII, " 76.
Begeerte ..... " VIII, " 327.
Begeerte ..... " X, " 106.
Beginsels ..... " XIII, " 141.
Beilaert (Arnold) ..... " I, " 216.
Beker ('s Levens) ..... " VIII, " 121.
Bekker ..... " XII, " 447.
Beklag ..... " IX, " 419.
Beklag ..... " XII, " 204.
Beklag en troost ..... " VI, " 141.
Belijdenis ..... " XII, " 207.
Bemoediging ..... " V, " 288.
Bemoediging ..... " XI, " 456.
Bemoediging ..... " XIV, " 413.
Benaauwdheid des harten ..... " XI, " 462.
Bennet (Aan den Heer) ..... " XI, " 434.
Bennet (Op het afsterven van den Hooggel. Heere Professor) ..... " XI, " 502.
Bentinck, Grave van Portland ..... " IX, " 24.
Bentinck (Op het graf van) ..... " XII, " 434.
Berenice (Het hair van) ..... " III, " 39.
Berisper van een slecht Dichtstuk (Aan een geleerd). " XIII, " 197.
Berkhey (Le Francq van) ..... " XI, " 139.
Berkhey (Brief aan Dr. J. Le Francq van) ..... " XI, " 114.
Beroepen ..... " XIII, " 297.
Berouw ..... " VI, " 9.
Berrathon ..... " II, " 56.
Bertha ..... " I, " 77.
Berusting ..... " VI, " 174.
Berusting ..... " X, " 424.
Berusting ..... " XII, " 151.
Berusting ..... " XII, " 184.

Berusting..... Dl. XIV, blz. 302.
Berusting in God..... " V, " 459.
Bethesda (Het water van)..... " V, " 347.
Bethlehem..... " VI, " 25.
Betreuring..... " XIV, " 38.
Betrouwen..... " V, " 182.
Betzy, op haar verjaarfeest (Wenschen aan).... " X, " 85.
Beuningen (Van)..... " IX, " 337.
Beurtrei..... " V, " 257.
Beurtrei..... " V, " 336.
Bezoeken..... " XII, " 62.
Bezoekingen..... " XIV, " 120.
Bidden in smarten ('t)..... " V, " 476.
Bid, maar verhef n niet..... " XIII, " 29.
Bigot de Vilandrie (Aan Mevrouwe de Baronesse). " X, " 402.
Bilderdijk (By het lijk van mijn broeder Joannes). " X, " 304.
Bilderdijks Album amicorum (Quatrain tot afsluiting van)..... " XII, " 434.
Billah, in antwoord (Aan Miss)..... " X, " 349.
Billah (Op de afbeelding van Miss)..... " X, " 348.
Bleekheid..... " IX, " 477.
Blijmoedigheid..... " XII, " 343.
Blinden (De drie)..... " XIV, " 282.
Blindheid..... " VIII, " 281.
Bloedhond (De)..... " IX, " 192.
Bloeimaand..... " XIV, " 309.
Bloem (Aan de)..... " XIII, " 215.
Blondijn (Aan een' groven)..... " XIII, " 36.
Blume (In den vriendenrol van Dr)..... " XI, " 202.
Bodel Nyenhuis, in zijn vriendenrol (Aan den Heer J. F.)..... " XI, " 214.
Boer; (Theokritus twintigste Landkout.) (De)... " IV, " 257.
Boer (De onnoozele)..... " XIII, " 266.
Boerhave (Na het lezen der lofrede op)..... " XI, " 425.
Boëtius..... " XIII, " 176.
Boëtius in zijnen kerker..... " IV, " 383.
Boëtius (Naar)..... " XIII, " 14.
Boetzang..... " V, " 436.
Boezemzucht..... " XIV, " 404.
Boosheid..... " XIV, " 391.
Borstklis (Op een zwartkoralen)..... " X, " 150.
Bosch (Aan den Heer Jeronimo de)..... " X, " 385.
Bosch (Den Heere Jeronimo de..... " XI, " 34.
Bosch (In den vriendenrol van den Heere Jeronimo de)..... " XI, " 40.

Bosch (Op de verbetering der Dichterl. Verlustigingen van Bern. de)..... Dl. XIV, blz. 344.
Bosch (Op het graf van den Heere Bernardus de). " X, " 301.
Bosscha (Aan den Hooggeleerden Heer Herman). " XI, " 57.
Braafheid..... " XIII, " 144.
Braafheid..... " XIV, " 330.
Braafheid..... " XIV, " 353.
Brand, en de Weledele Jonkv. B. H. Braad (Ter echtviering van den Weledelen Gestrengen Heer en Mr. C. F.)..... " X, " 273.
Bree (Aan den kunstschilder Van)..... " XI, " 166.
Brief aan mijne Ega (Fragment van een')..... " XII, " 6.
Britten (Aan de)..... " VIII, " 474.
Broeder (Aan mijn)..... " X, " 411.
Broeder, in zijne vriendenrol (Aan mijn')..... " X, " 418.
Broeders voor Bommel (De twee)..... " I, " 274.
Broeders (Op twee zeer ongelijke)..... " XIV, " 206.
Brugmans (Aan den Heere en Mr. P. A.)..... " XI, " 72.
Brugmans (Het graf van den Hoogleeraar)..... " XI, " 210.
Bruid (De)..... " X, " 180.
Bruidegom en bruid (Aan een)..... " XI, " 277.
Bruid en Bruidegom (Op het huwlijksbed van).. " XIII, " 66.
Bruiloftsbrand..... " I, " 303.
Bruiloftsdag (De)..... " X, " 159.
Bruiloftsslotzang..... " X, " 153.
Bruiloftsvermaning (Vaderlijke)..... " XI, " 37.
Bruiloftszang..... " X, " 40.
Bruiloftszang..... " X, " 262.
Bruiloftszang..... " X, " 362.
Bruiloftszang..... " X, " 389.
Bruiloftszang by 't huwlijk van Pieter N — en Celia V —..... " X, " 191.
Bruiloftszang voor een vriend..... " XI, " 207.
Bruiloftszang (Grijzaarts)..... " X, " 204.
Brunswijk (Aan Hertog Lodewijk van)..... " VIII, " 372.
Bryan en Pereene..... " I, " 133.
Buitenleven (Het)..... " VI, " 274.
Buitenverblijf (Mijn)..... " XII, " 104.
Bussingh (Aan Ds. J. W.)..... " XI, " 28.
Bussingh (Aan mijn vriend)..... " XI, " 299.
Bussingh (In den vriendenrol van den Heer J. W.). " X, " 257.
Bussingh (In den vriendenrol van den Heer J. W.). " X, " 257.
Bussingh (Op de vijftigste verjaring van mijnen vriend Ds. J. W.)..... " XI, " 109.

C.

Capadose (Aan den Heer A.)..... Dl. XI, blz. 309.
Capadose (Aan den Heer A.)..... " XI, " 344.
Capadose (Aan den Heer Abraham)..... " XI, " 311.
Capadose (Aan Dr. A.)..... " XI, " 201.
Castro (Ines de)..... " II, " 305.
Cats..... " XIV, " 139.
Cats (Aan)..... " XII, " 66.
Cats (Aan)..... " XII, " 282.
Ceres (Lofzang aan)..... " III, " 3.
Cezar en Pompejus..... " XIII, " 193.
Chassinet-versje..... " IX, " 333.
Chloë (Aan)..... " VIII, " 276.
Christendom..... " V, " 227.
Christendom..... " V, " 328.
Christendom..... " XIII, " 124.
Christendom (Het)..... " V, " 5.
Christendom (Verworpen)..... " XIII, " 366.
Christendoms (Verbreiding des)..... " V, " 456.
Christengroet, op den eersten dag der week (De oude)..... " VI, " 185.
Christen in 't lijden (De)..... " V, " 27.
Christenmoed..... " V, " 340.
Christenpad ('t)..... " VI, " 7.
Christus..... " V, " 462.
Cinna: Treurspel..... " IV, " 141.
Cinthia (Aan)..... " IX, " 391.
Cinthia (Aan)..... " X, " 122.
Clarisse (Aan den Hoogeerwaarden Heere J.)... " XI, " 276.
Clotilde aan haren Gemaal..... " IV, " 349.
Clotilde aan haar zuigeling..... " XIII, " 449.
Costa (Aan den Heer Izaäk da)..... " XI, " 308.
Costa (Aan Mr. I. da)..... " XI, " 253.
Costa (Aan Mr. I. da)..... " XI, " 342.
Costa (Aan Mr. Izaäk da)..... " XI, " 351.
Costa (Den Heere Izaäk da)..... " XI, " 203.
Costa (Op den doop van den eerstgeboren' mijns vriends Mr. Izaak da)..... " XI, " 427.
Costa (Toejuiching aan Mr. Izaäk da)..... " XI, " 304.
Costa (Weêrklank aan den Heer en Mr. I. da).. " XI, " 252.
Costa, geb. Belmonte (Aan Mevrouwe da)..... " XI, " 309.
Costa, en zijne Egade (Aan Mr. Izaäk da)..... " XI, " 310.
Costaas hymne: "God met ons" (Op 't lezen van Mr. Izaak da)..... " XI, " 471.

Costaas "Isrel en Nederland" (Toezang op da).. Dl. XI, blz. 426.
Coster (Ter gedachtenisse van den dichter Hermanus) " X, " 237.
Cour d' Amour..... " XIII, " 361.
Cycloop: Herderszang (De)..... " IV, " 259.
CYCLOOP: Saterspel (De)..... " IV, " 206.
Cyther (Mijn)..... " IX, " 412.

D.

Daauwdrop (De paarlende)..... " XIII, " 182.
Dafne (Aan)..... " IX, " 400.
Dafnis: Herderszang..... " IV, " 268.
Dag van wraak (De)..... " V, " 163.
Dame (In het stamboek eener Hollandsche)..... " X, " 412.
Damiate (Het slot van)..... " II, " 275.
Danaïden (De)..... " I, " 323.
Dank..... " XI, " 461.
Dank aan God..... " V, " 426.
Dank en berusting..... " XII, " 269.
Dankgevoel..... " XI, " 457.
Dapperheid..... " XIV, " 817.
Darius aan Alexander, na den slag van Arbela. " IV, " 312.
Darthula..... " II, " 12.
Decoratie..... " IX, " 166.
Decoratie (In de)..... " VIII, " 403.
Decoratie, den 2en van Wintermaand 1813 (In eene). " IX, " 141.
* * * (De Herder was gevlucht)..... " XII, " 212.
Dejarina aan Herkules..... " IV, " 320.
Delos (Lofzang aan)..... " III, " 8.
Démotes aan zijn Koning (De getrouwe)..... " XII, " 208.
Denkbeeldvorming..... " IV, " 422.
Dervis (De)..... " I, " 356.
Desengaño..... " XIII, " 380.
Despine aan Richardet..... " XIII, " 386.
Deugd..... " V, " 97.
Deugd..... " V, " 219.
Deugd..... " V, " 355.
Deugd..... " XIV, " 260.
Deugd (Filozoofsche)..... " V, " 470.
Deugd en wijsheid..... " XIV, " 198.
Deugd, rein geloof..... " V, " 227.
DEUKALION EN PYRRHA: Tooneelstuk..... " III, " 251.

Deur in 't huis vallen (Met de)..... Dl. XIV, blz. 207.
Diamant by de boeren (De)..... " I, " 414.
Diane (Lofzang aan)..... " III, " 23.
[Dichtbondel (Aan het slot van een)]..... " XIV, " 388.
Dichtbondel (Op zekeren)..... " XIII, " 249.
Dichter (Aan een')..... " XIII, " 184.
Dichter (Aan een jongen)..... " XI, " 500.
Dichter (De)..... " VIII, " 53.
Dichter (De)..... " VIII, " 316.
Dichter (Uit een Persisch)..... " XIII, " 28.
Dichter. Aan Mr. Izaäk da Costa (De)..... " XI, " 248.
Dichter aan zijne bruid (De)..... " X, " 172.
Dichteressen, in antwoord (Aan twee)..... " X, " 81.
Dichter onzes tijds (Aan zekeren)..... " XIII, " 105.
Dichter van eenen welkomstgroet (Aan den)..... " XII, " 84.
Dichterroem..... " XIII, " 241.
Dichters (Aan de)..... " VIII, " 141.
Dichters vriendenrol (In eens)..... " XI, " 499.
Dichters (Uitzicht eens)..... " IX, " 347.
Dichtkunst..... " VIII, " 103.
Dichtkunst (De onsterflijkheid der)..... " VIII, " 128.
Dichtrenlijst (Op de Antwerpsche)..... " XIII, " 276.
Dichtren lot..... " XIII, " 246.
Dichtrenvlucht..... " VIII, " 177.
Dichtstuk mijner Egade (By een)..... " XI, " 150.
Dichtzucht..... " XII, " 5.
Dienst..... " XIII, " 88.
Dierbaarste (Aan mijne)..... " X, " 396.
Dikken (De)..... " V, " 124.
Dobbranski (In den vriendenrol van den Heere F.). " X, " 214.
Dochtertjen (Aan mijn)..... " X, " 284.
Dochtertjens afbeelding (By mijn)..... " X, " 283.
Dochtertjen (Ter gedachtenis van mijn tweede).. " X, " 296.
Doe wel en zie niet om..... " XIV, " 286.
Doel van alles (Één)..... " VI, " 90.
Dolheid (Algemeene)..... " XIV, " 234.
Dood (Aan de)..... " VIII, " 192.
Dood (De)..... " V, " 320.
Dood (De)..... " XII, " 170.
Dood (De)..... " XIII, " 86.
Dood (De)..... " XIII, " 50.
Dood (De)..... " XIV, " 383.
Dood en leven..... " XII, " 155.
Doodsgedachten..... " XII, " 246.
Doodslaap..... " V, " 93.

Drie lessen of voorschriften van het recht (De). Dl. XIII, blz. 197.
Driften ..... " XIV, " 118.
Driftigheid ..... " XIII, " 191.
Drinknap (By 't geschenk van een zilveren) ..... " XI, " 361.
Drinkpartyen ..... " XIII, " 374.
Droefenis ..... " XIV, " 316.
Dronkenschap ('s Levens) ..... " XIV, " 282.
Droom ..... " VIII, " 423.
Droom ..... " XII, " 355.
Droom ..... " XIV, " 184.
Droomen ..... " XIV, " 196.
Drukkunst (Aan de) ..... " XIV, " 419.
Drukpers (De) ..... " XIV, " 30.
Duif (Op eene) ..... " IX, " 427.
Duivel (De) ..... " XIII, " 402.
Duivel en zijn vrienden (De) ..... " XIII, " 347.
Duquesne geb. Haack (Aan Mevrouw) ..... " XI, " 519.
Dwingeland (De) ..... " VIII, " 174.
Dwinglands val ('s) ..... " IX, " 144.
Dwingzucht (De razende) ..... " XIII, " 425.

E.

E. — (Op de afbeelding van Miss A... Fr...) .. " X, " 366.
Echo ..... " XIV, " 390.
Echo (De) ..... " XIII, " 281.
Echt (De) ..... " VII, " 125.
[Echt." (Voorzang voor "de)] ..... " XI, " 122.
Echte liefde ..... " XII, " 37.
Echte Liefde ..... " XIII, " 107.
Echtgeluk (Het) ..... " XII, " 28.
Echtgenoot ..... " XIV, " 412.
Echtheil ..... " X, " 415.
Echtverjaargroet ..... " XIII, " 402.
Echtviering (Mijne) ..... " X, " 48.
Echtvieringe (Ter Vijf en twintigjarige) ..... " IX, " 433.
EDIPUS: Treurspel (DE DOOD VAN) ..... " III, " 276.
EDIPUS, KONING VAN THEBE: Treurspel .... " III, " 179.
Eduard ..... " I, " 164.
Eed ..... " VIII, " 384.
Eed der meisjens (De) ..... " X, " 135.
Een ..... " XIV, " 410.
Eer ..... " XIV, " 10.

Eerezuilen..... Dl. XIV, blz. 19.
Eer hersteld (De)..... " IX, " 211.
Eermunte enz. (By het ontvangen van den gouden) " X, " 234.
Eerpenning van het Genootschap "Pictura" (Op den) " XIII, " 46.
Eerteekenen..... " IV, " 401.
Eerzucht..... " XIV, " 215.
Eerzucht..... " XIV, " 273.
Eerzuil (Op een)..... " IX, " 386.
Eeuw..... " VI, " 39.
Eeuw (De dichterlijke)..... " XIV, " 205.
Eeuw (De gouden)..... " IV, " 393.
Eeuw (De gouden)..... " X, " 6.
Eeuwigheid..... " VI, " 156.
Egâ (Aan mijne)..... " XI, " 56.
Egâ (Aan mijne)..... " XI, " 357.
Ega (Aan mijne)..... " XI, " 466.
Egâ (By het krankbed mijner)..... " XI, " 458.
Ega (Mijn)..... " XI, " 401.
Ega (Ter verjaring van mijne)..... " XI, " 181.
Egade (Aan mijne)..... " X, " 292.
Egade (Aan mijne)..... " XI, " 3.
Egade (Aan mijne)..... " XI, " 117.
Egade (Aan mijne)..... " XI, " 124.
Egade (Aan mijne)..... " XI, " 255.
Egade (Aan mijne)..... " XI, " 289.
Egade (Aan mijne)..... " XI, " 324.
Egade (Aan mijne)..... " XI, " 333.
Egade (Aan mijne)..... " XI, " 346.
Egade (Aan mijn)..... " XI, " 362.
Egade (By de voortdurende zwakte mijner)..... " XI, " 487.
Egade (Byschrift by de afbeelding mijner)..... " XI, " 167.
Egade (By 't verlies eens kinds, aan mijne)..... " X, " 378.
Egade (Geboortegroet aan mijne)..... " XI, " 443.
Egade (Ten verjaardage van mijne)..... " XI, " 142.
Egade (Ten verjaardage van mijne)..... " XI, " 490.
Egade (Ter verjaardage mijner)..... " XI, " 153.
Egade (Ter verjaardage van mijne)..... " XI, " 163.
Egade (Ter verjaring mijner)..... " XI, " 169.
Egade, met een gouden borst-uurwerkjen (Aan mijne) " X, " 457.
Egade met een roosjen, enz. (Aan mijne)..... " X, " 420.
Egade met een paar oorringen, verbeeldende harten (Aan mijne)..... " X, " 457.
Egade op een dichtstukjen van haar (Andw. aan mijne) " XI, " 137.
Egade, op haar verjaardag (Aan mijn)..... " XI, " 99.
Egade op haar verjaardag (Aan mijne)..... " XI, " 111.

Egade op haar verjaardag 1812 (Aan mijn)..... Dl. XI, blz. 126.
Egade, op haar verjaardag (Aan mijne)..... " XI, " 225.
Egade op haar verjaardag (Aan mijne)..... " XI, " 231.
Egade, op haren verjaardag (Aan mijne)..... " XI, " 478.
Egade op hare verjaring (Aan mijne)..... " XI, " 81.
Egâ verjaring (Op mijner)..... .. .. " X, " 320.
Egâ, in den band van het eerste deel onzer Treurspelen (Aan mijne)..... " XI, " 42.
Ega, nog in Brunswijk zijnde (Aan mijne)..... " X, " 438.
Eierkoken..... " XIII, " 241.
Eigen..... " XIII, " 372.
Eigendom op aard ('s Menschen)..... " XIV, " 356.
Eigen goed..... " XIII, " 149.
Eigenliefde..... " XIII, " 291.
Eigenwil..... " IX, " 336.
[Eindrijmklanken (Engelsche)]..... " XIII, " 155.
Eléonoor..... " I, " 245.
Elianes jaarfeest..... " XIII, " 67.
Elius..... " I, " 16.
Elius (Op de beeldtenis van)..... " I, " 54.
"Elius" (Toewijding van den)..... " XII, " 455.
Elize (Aan)..... " X, " 83.
Elize (Op het afbeeldsel van de jonge)..... " XIII, " 18.
Elpis, Boëtius gemalinne..... " XII, " 444.
Endymion..... " X, " 174.
Engelen (In 't album van den Heer A. W.).... " XI, " 514.
Engelen blijmaar..... " V, " 280.
Enguien (Op den moord van den hertog d').. " IX, " 3.
Epictetus..... " XIV, " 209.
Erastes by 't verlies van Lizes hairlok..... " X, " 188.
Erfprins van Oranje en Nassau (Aan den)..... " VIII, " 399.
Erfprinsesse van Oranje en Nassau (Aan H. K. H. Mevrouwe de)..... " VIII, " 469.
Erfschuld..... " XIV, " 398.
Erfsmet..... " VI, " 122.
Erfstadhouder (Aan den)..... " VIII, " 410.
Erfstadhouder (Aan Z. D. H. den Heere Prinse) " VIII, " 468.
Euforion aan Panarete..... " X, " 74.
Europa..... " I, " 326.
Europa (Aan)..... " VIII, " 98.
Evagoras aan Kalyce..... " X, " 75.
Evangelie ('t)..... " V, " 425.
Ex tempore..... " XIV, " 352.
Eynde (Aan den Heer van den)..... " XI, " 520.
Ezau aan Jacob..... " V, " 241.

F.

Fabel	Dl.	I,	blz. 421.
Fabel	"	I,	" 467.
Fallersleben (Den Heere Hoffmann von)	"	XI,	" 261.
Faure Jz. (In het album van Mr. Abr.)	"	XI,	" 213.
Feestdisch (Aan een)	"	IX,	" 192.
Feestdisch van Mevrouwe * * * (Ten)	"	X,	" 370.
Feestzang	"	XI,	" 391.
Feestzang der vrijheid en verdraagzaamheid	"	XIII,	" 277.
Feith (In den vriendenrol van den Heere Mr. Rhijnvis)	"	XI,	" 140.
Feldborg (In 't album van den Heer A. Andersen)	"	XI,	" 424.
Filine, op hare schilderkunst (Aan)	"	X,	" 81.
Filips de Tweede	"	IX,	" 232.
Filozofen	"	VIII,	" 185.
Filozofen (De)	"	XIII,	" 111.
Filozofen onzes tijds (Aan de)	"	XIII,	" 344.
Filozofie	"	XIV,	" 179.
Filozofie	"	XIV,	" 250.
Filozofie uit de tegenwoordige eeuw	"	XIV,	" 44.
Filumene, op haar geboortefeest (Aan mijne)	"	X,	" 375.
Filumene, op haar verjaring (Aan mijne)	"	X,	" 393.
Fingal	"	II,	" 194.
Floris de Vierde (Graaf)	"	I,	" 196.
Floris de Vijfde	"	VIII,	" 400.
Floris de Vijfde aan Agnes van der Sluis (Graaf)	"	IV,	" 355.
Floris de vijfde: Treurspel	"	III,	" 355.
Fop (Dichter)	"	XIII,	" 109.
Fortuin	"	IV,	" 390.
François (Aan den Heer Daniel)	"	XI,	" 20.
Frankrijk bedwongen	"	IX,	" 213.
Fransche geest (De)	"	XIII,	" 355.
Franschen (De)	"	IX,	" 198.
Franschen (De intocht der)	"	VIII,	" 428.
Frederik (By de afbeelding van Z. K. H. Prins)	"	IX,	" 219.
Frederik (Lijkgedachtenis van Z. D. H. Prins Willem George)	"	VIII,	" 456.
Fredrik Hendrik (Prins)	"	IX,	" 247.
Frizo	"	VIII,	" 298.
Furius (Aan)	"	XIII,	" 42.
Fyllis (Op)	"	XIII,	" 255.
Fyllis aan Demofoön	"	IV,	" 329.
Fyllis aan Demofoön	"	IV,	" 347.
Fyllis schutgeweer	"	XIII,	" 195.

G.

Gabbema (Op de zoet-mondende kusrijmen van Simon Abbes) ..... Dl. XIV, blz. 211.
Gade en kroost ..... " XIV, " 300.
Gaven ..... " XIV, " 301.
Gebed ..... " V, " 6.
Gebed ..... " V, " 10.
Gebed ..... " VI, " 65.
Gebed ..... " VI, " 109.
Gebed ..... " XIV, " 121.
Gebed voor en na den maaltijd ..... " VII, " 404.
Gebed ('t) ..... " VI, " 12.
Gebed des Heeren ('t) ..... " V, " 7.
Gebed (Onverhoord) ..... " XIV, " 411.
Gebed van een Oosterling ..... " XIII, " 31.
Geboorte ..... " XIV, " 195.
Geboortegroet ..... " X, " 127.
Geboortegroet ..... " X, " 380.
Geboortegroet voor den Erfprins ..... " VIII, " 392.
Geboortsbestemming (Mijne) ..... " XII, " 136.
Gedachtenisse [aan de beide Valckenaeren toegewijd]. " XI, " 261.
Gedenkdage der inwijding van onze teêr geliefde Vrienden (Ten) ..... " XI, " 337.
Geest ..... " VIII, " 199.
Geestbedaardheid ..... " IV, " 389.
Geestbedaardheid ..... " XIII, " 172.
Geestenwareld (De) ..... " VII, " 107.
["Geestenwareld" (Inleiding by eene voorlezing van de)] ..... " XI, " 117.
Geestgevoel [aan mijne Egade] ..... " XI, " 133.
Geheimen ..... " XIV, " 130.
Gelatenheid ..... " XIV, " 408.
Gelatenheid ..... " XIV, " 409.
Geldleenen ('t Weldadige) ..... " XIV, " 123.
Geleerde (Op een Albumblaadtjen van een) ..... " XI, " 121.
Geleerdheid ..... " VIII, " 288.
Geleerdheid ..... " XIII, " 293.
Geleerdheid (Onbekookte) ..... " XIV, " 276.
Geleerdheidskraam ..... " XIII, " 327.
Geleerdheidsziekte ..... " XIII, " 315.
Gelegenheidsverzen ..... " XIV, " 343.
Gelijkheid (Ware) ..... " XIV, " 109.
Gelijkmoedigheid ..... " VIII, " 60.
Geloof ..... " XIV, " 304.

Geloof en Liefde..... Dl. XIV, blz. 107.
Geloof en reden..... " XIV, " 303.
Geloof, hoop, en liefde..... " VI, " 135.
Geloofsvastheid..... " VI, " 102.
Geloofs (Het woord des)..... " XI, " 442.
Gelooven..... " V, " 350.
Geluk..... " V, " 96.
Geluk..... " VI, " 40.
Geluk..... " VII, " 229.
Geluk ('t)..... " XIII, " 57.
Gelukkige..... " XIII, " 321.
Geluk op aard ('t)..... " XIII, " 116.
Gelukwensching..... " XIV, " 387.
Genade..... " V, " 220.
Genade..... " VI, " 106.
Genade in zoen..... " VI, " 140.
Genezing..... " XIV, " 127.
Genieten..... " V, " 67.
Genoeg..... " XIII, " 329.
Genoegen..... " X, " 373.
Genoegen (Het)..... " VIII, " 202.
Genoegen (Vergangklijkheid van het)..... " IX, " 425.
Genootschap, onder de zinspreuk: "Kunst wordt door arbeid verkregen" (Aan het taal- en dichtlievend). " X, " 209.
Genootschap: "Kunst wordt door arbeid verkregen" (Aanspraak aan het taal- en dichtlievend)..... " X, " 215.
Genootschap: "Kunst wordt door arbeid verkregen" (Aan de Bestuurders van het taal- en dichtlievend). " X, " 222.
Genootschap, onder de spreuk: "Kunstliefde spaart geen vlijt" (Aan de Bestuurders van het dichtlievend)..... " X, " 231.
Genot..... " XIII, " 224.
Genot..... " XIV, " 396.
Genua (Op het bombardeeren van)..... " XIII, " 203.
Gerechtigheid..... " VI, " 132.
Gerechtigheid (Eigen)..... " V, " 343.
Geron..... " XII, " 254.
Gerustheid..... " V, " 418.
Gerustheid..... " XII, " 258.
Gerustheid..... " XIV, " 340.
Gerustheid in God..... " V, " 31.
Geschiedenis (Aan de)..... " IX, " 233.
Gesprek (Afgehoord)..... " XIV, " 223.
Getrouwheid..... " XIV, " 189.
Geval en verstand..... " XIII, " 238.

Gevangene (De) ..... Dl. I, blz. 202.
Geven ..... " XIV, " 197.
Geven ..... " XIV, " 370.
Geweldenaars (Aan) ..... " VI, " 98.
Geweten (Het) ..... " VIII, " 109.
Geweten ('t) ..... " VI, " 198.
Gezag ..... " XIV, " 181.
Gezaligden (De) ..... " VI, " 131.
Gezondheid ..... " VIII, " 123.
Gibeon ..... " XII, " 3.
Gift (Onwaarachtige) ..... " XIV, " 124.
Glintwormvlieg (De) ..... " I, " 389.
Glorie ..... " IV, " 395.
Glorie ..... " XIII, " 259.
Glorie (De) ..... " XIII, " 79.
Gloorroos (Aan) ..... " X, " 69.
Glycere (Aan) ..... " X, " 80.
Glycias (Op) ..... " XIII, " 13.
God ..... " VI, " 10.
God ..... " VI, " 145.
God ..... " XIV, " 137.
God (Aan) ..... " IV, " 336.
God (Aan) ..... " IV, " 404.
God (Aan) ..... " V, " 17.
God (Aan) ..... " V, " 86.
God (Aan) ..... " V, " 281.
God (Aan) ..... " VI, " 104
God (Aan) ..... " XIV, " 3.
God-alleen ..... " VI, " 110.
Godbestrijders ..... " V, " 306.
Godbetrouwen ..... " V, " 308.
Godbetrouwen ..... " V, " 440.
God en de mensch ..... " V, " 165.
God en de mensch ..... " V, " 479.
God, geopenbaard in zijn woord ..... " V, " 326.
Godheid (De) ..... " V, " 364.
Godinnen ..... " X, " 155.
Godloochening ..... " VI, " 95.
Gods beloftenis vervuld ..... " VI, " 178.
Godsdienstleer dezes tijds ..... " XIV, " 134.
Godsdienstleer (Nieuwe) ..... " XIV, " 26.
Godsdienst-ontrusting ..... " XIV, " 310.
Godsdienst-stoorders (Aan de hedendaagsche) ..... " XII, " 205.
Godsdienstverval ..... " IX, " 361.
Godsdienstverval ..... " XIV, " 42.

Gods goedheid ..... Dl. VI, blz. 70.
Godsrijk ('t Algemeen) ..... " XIV, " 278.
Godvruchtige (De) ..... " V, " 461.
Godvruchtigen (Op de dood eens) ..... " XIV, " 285.
Goed ..... " XIV, " 271.
Goed (Het waarachtig) ..... " VII, " 142.
Goens (Op een afbeelding van den vervolgden Mr. R. M. van) ..... " XI, " 19.
Gordon (Adam) ..... " I, " 126.
Goud (Het) ..... " IX, " 426.
Graf (By het) ..... " V, " 11.
Graf (Op mijn) ..... " XII, " 376.
Grafs (De rand des) ..... " XII, " 295.
Grafschrift ..... " III, " 42.
Grafschrift ..... " III, " 43.
Grafschrift ..... " III, " 43.
Grafschrift ..... " III, " 43.
Grafschrift ..... " III, " 43.
Grafschrift ..... " III, " 45.
Grafschrift ..... " X, " 302.
Grafschrift ..... " XIII, " 62.
Grafschrift ..... " XIII, " 253.
Grafschrift ..... " XIV, " 146.
Grafschrift ..... " XIV, " 279.
Grafschrift (Algemeen) ..... " XIII, " 30.
Grafschrift (Op zeker) ..... " XIV, " 129.
Grafschriften ..... " XIV, " 377.
Grafschrift op twee Gelieven ..... " XIII, " 186.
Grafschrift voor de zelfde Gelieven ..... " XIII, " 187.
Grafschrift voor my-zelven ..... " XII, " 8.
Grafschrift voor my-zelven ..... " XII, " 53.
Graftombe (Op een naamlooze) ..... " XIII, " 228.
Graf van een gelukkige (Op 't) ..... " XIII, " 274.
Gramschap ..... " VIII, " 271.
Grasviooltjen ('t) ..... " XIV, " 94.
Gravenweert (Aan den Heer en Mr. J. van 's) .. " XI, " 247.
Gravenweert (Op de Odysséa v. d. Heer Mr. J. van's) " XI, " 328.
Grijsaarts liefde ..... " X, " 193.
Grijsheid ..... " XIII, " 254.
Grijsheid (De) ..... " VIII, " 135.
Grijsheid (Onmacht der) ..... " XIII, " 292.
Grijzaart (Aan een) ..... " XI, " 340.
Grijzaarts (By de afbeelding eens) ..... " XI, " 167.
Groeninx van Zoelen. (In het album van den Heere Mr. R. F.) ..... " XI, " 364.

Grondregelen ..... Dl. XIV, blz. 419.
Groot ..... " XIII, " 11.
Groot (Huig de) ..... " VIII, " 401.
Groot (Huig de) ..... " IX, " 388.
Grootheid ..... " VIII, " 81.
Grootheid en deugd ..... " XIV, " 74.

H.

Haan (In het Album van den Hr. en Mr. C. H. R. de) " XI, " 238.
Haarlem ..... " XII, " 341.
Hadrianus afscheid van 't leven (Keizer) ..... " XIV, " 145.
Hagar aan Sara ..... " V, " 231.
Hairlok ..... " XI, " 333.
Hairlok (De geroofde) ..... " XIII, " 368.
Halbertsma (Aan den Heer) ..... " XI, " 465.
Halbertsma (Aan J. H.) ..... " XII, " 281.
Hall (Aan den Heer en Mr. M. C. van) ..... " XI, " 141.
Hall (Aan den Heer en Mr. M. C. van) ..... " XI, " 147.
Hallage (De Oostersche dichter) ..... " XIII, " 32.
Hamlet (Fragment uit Shakespear's) ..... " XII, " 441.
Hamlets bekende alleenspraak by Shakespear. Na Voltaire ..... " XII, " 440.
Hamlets bekende alleenspraak na Shakespears Engelsch gevolgd ..... " XII, " 438.
Hamlet Scriblerus ..... " XIII, " 130.
Hanenkraai (De) ..... " XIV. " 365.
Hart ('t Verdorven) ..... " VI, " 66.
Hartog (Op het afbeeldsel van F. A. de) ..... " X, " 318.
Hartsgevoel ..... " XII, " 238.
Hartsinck Czn. (Aan Zijne Excellentie J. C.) ... " X, " 340.
Heden ..... " XIV, " 408.
Heelmiddel ..... " XIV, " 332.
Heer * * * op den verjaardag van het genootschap * (Aan den) ..... " X, " 227.
Heer * * * met mijn' laatsten dichtbondel (Aan den). " X, " 419.
Heidnentrots ..... " XIV, " 349.
Heil ..... " V, " 102.
Heiland (De) ..... " V, " 52.
Heilands geboorte ('s) ..... " V, " 199.
Heilands geboorte ('s) ..... " V, " 259.
Heilands hemelvaart ('s) ..... " V, " 40.
Heilands zegepraal ('s) ..... " V, " 455.
Heile, in treurgewaad (Op de afbeelding van) ... " I, " 54.

Heils (De dag des) ..... Dl. V, blz. 444.
Hein (Piet) ..... " XIII, " 10.
Hemelvaart ..... " VI, " 207.
Herakliet en Demokriet (Aan) ..... " XIII, " 252.
Heraklitus, de dichter ..... " III, " 42.
Hercules en Antéus ..... " III, " 46.
Herdenken ..... " XII, " 268.
Herdenking ..... " XII, " 306.
Herdenking aan den my aangeboden leerstoel te Kazan " XII, " 289.
Herdenking, in diepe verontwaardiging ..... " XIV, " 140.
Herdergift ..... " X, " 172.
Herdershond (Het getuigenis van een') ..... " I, " 418.
Herfst ..... " VIII, " 70.
Herfst (165 Gezang: Op den) ..... " XIII, " 204.
Herinnering ..... " XII, " 309.
Herinnering ..... " XIV, " 210.
Herinnering aan mijne Kindsheid ..... " XII, " 213.
[Herinnering aan vroeg gestorven kroost] ..... " X, " 446.
Herinnering des leeds (De) ..... " XIII, " 215.
Herkules in de wieg ..... " IV, " 277.
Herman (Katharina) ..... " I, " 83.
Hero aan Leander ..... " IV, " 337.
Hero en Leander ..... " XIII, " 17.
Herodes ..... " V, " 204.
Herodes kindermoord (Tafereel uit) ..... " V, " 302.
Herstelling ..... " X, " 152.
Herstelling mijner Egade ..... " XI, " 453.
Heusden (Het wiel van) ..... " I, " 295.
Hinlópen (Ter nagedachtenis van Mr. J.) ..... " XI, " 48.
Hiskias gebed ..... " V, " 296.
Hoeufft (Aan den Heer) ..... " XI, " 509.
Hoeven (Aan den Heer J. van der) ..... " XI, " 315.
Hogendorp (Aan Jonkheer D. van) ..... " XI, " 245.
Hogendorp (Aan Jonkheer Willem van) ..... " XI, " 211.
Holland ..... " IX, " 324.
Holland (Aan) ..... " IX, " 95.
Holland (Aan) ..... " IX, " 274.
Holland aan Belgie ..... " IX, " 226.
Holland boven al ..... " XII, " 112.
Holland en Engeland ..... " XII, " 56.
Hollands bevrijding ..... " IX, " 339.
Hollandsch (Het) ..... " VIII, " 145.
Hollandsche wafelen aan Z. H. (Voor M. R. S. met een geschenk van) ..... " VIII, " 450.
Hollandsche zeeplas (By het inzeilen der) ..... " XII, " 80.

Hollands hartenbede..... Dl. IX, blz. 376.
Hollands herstelling (Tafereel van)..... " IX, " 166.
Hollands val..... " IX, " 300.
Homerus..... " VII, " 226.
Homerus..... " VIII, " 234.
"Hommage au Roi"..... " IX, " 16.
Hond (De)..... " I, " 412.
Hond (De jonge)..... " I, " 416.
Honden (De twee)..... " I, " 416.
Hondgeblaf..... " XIV, " 158.
Hooft..... " XIII, " 21.
Hooft en Vondel..... " XIII, " 10.
Hoogeschool (By de feestviering der Leydsche).. " IX, " 332.
Hoogeschool te Leyden. Opdracht van de "Ziekte der Geleerden" (Aan 's lands)..... " X, " 459.
Hoogheid (Aan Zijne)..... " VIII, " 422.
Hoogheid (Aardsche)..... " IV, " 395.
Hoogheid, in Brunswijk (Aan Zijne)..... " VIII, " 472.
Hoogheid (Op de afbeelding van Zijn)..... " VIII, " 426.
Hoogleeraar (De)..... " XIII, " 39.
Hoogmoed..... " V, " 394.
Hoogmoed..... " XIV, " 394.
Hooimaand..... " VIII, " 329.
Hoop..... " V, " 278.
Hoop..... " XIII, " 83.
Hoop..... " XIV, " 323.
Hoop (De)..... " VII, " 172.
Hoop (Voorzang voor het dichtstuk: de)..... " XI, " 159.
Hoopschreeuwers..... " XIII, " 157.
Hoovaardy..... " XIII, " 46.
Horatius dichthulde..... " VIII, " 250.
Houwelycx-prent door Jacob Cats..... " X, " 129.
Huichelary (De smaad der)..... " XIII, " 167.
Hulde aan een schoone (Grappige)..... " XIV, " 335.
Hulk (De)..... " VIII, " 330.
Hulla*..... " I, " 224.
Huwelijk (Het)..... " XIII, " 200.
Huwelijk van Petrus... en Celia (Op 't)..... " XIII, " 34.
Huwlijksfeest-herinnering voor mijne vrienden***. " XI, " 301.
Huwlijksgoed..... " XIV, " 337.
Huwlijksjubelfeest..... " XI, " 293.
Huwlijksmin. [Aan mijne Egade.]..... " XI, " 77.
Hypermnestra aan Lynceus..... " IV, " 340.
Hypermnestra aan Lynceus..... " IV, " 343.

* [Van Vrouwe K. W. BILDERDIJK. Noot v. d. Uitg.]

I.

IBN DOREID (TREURZANG VAN)	Dl.	IV,	blz.	367.
Iemand, niet te noemen (Aan)	"	XIII,	"	264.
IJdelheid	"	VI,	"	167.
IJdelheid	"	VIII,	"	216.
Ik (Het)	"	XIII,	"	286.
Ilias. (Eerste boek)	"	II,	"	271.
Ilias. (Zesde zang)	"	II,	"	436.
"In den slaap verscheen mij Venus"	"	IX,	"	390.
Ingetoogenheid	"	IX,	"	404.
Ingetoogenheid	"	IX,	"	405.
Inisthona (De krijg van)	"	II,	"	8.
[Inleiding van een vers van B. eerste gade]	"	X,	"	283.
Instituts (Op 't borduursel van het kleed der leden des Koninklijken)	"	XI,	"	91.
Instituut (Aan de vierde klasse van 't Koninklijk).	"	XI,	"	75.
Italiaansch (Het)	"	XIII,	"	310.
Italiaansch Meesterschrift	"	VIII,	"	254.

J.

Jaarverwisseling	"	XIV,	"	167.
Jaarverwisseling (By de)	"	XIV,	"	69.
Jacht	"	XIII,	"	171.
Jacob aan Ezau	"	V,	"	235.
Jacob aan Rachel	"	V,	"	244.
Jacobaas-kannetjen (Op een)	"	XIV,	"	17.
Ja en neen	"	XIV,	"	308.
Jakobijn in Duitschland (Op een' bekenden)	"	XIII,	"	171.
Jammer (Het aardsche)	"	XIV,	"	252.
Jammerklacht	"	V,	"	478.
Japik (Gijsbert)	"	XIV,	"	414.
Jefthaas dochter aan hare moeder	"	V,	"	8.
Jeremiaden	"	XII,	"	135.
Jeugd (Aan de ontluikende)	"	V,	"	428.
Jeugd (De)	"	XIII,	"	338.
Jezus Christus	"	V,	"	262.
Jezus Godheid	"	VI,	"	4.

Jezus intrede te Jeruzalem..... Dl. VI, blz. 15.
Joannes (Aan den Apostel)..... " V, " 213.
Joas..... " IX, " 341.
Job (De spreuk van)..... " XIV, " 235.
Job (Gods stem aan)..... " VI, " 149.
Job en Salomo..... " XIV, " 178.
Joden (Aan de)..... " V, " 45.
Joden (Aan de)..... " V, " 313.
Joden (Aan de)..... " V, " 458.
Joden onzes tijds (Aan de)..... " V, " 250.
Jongeling (Op eenen voortreflijk schoonen)..... " XIII, " 32.
Jonglingschap (Aan de lettervlijtige)..... " XIII, " 238.
Jonglingschap (Aan de Vaderlandsche)... ..... " IX, " 280.
Jonglingschap (Aan Nederlands)..... " IX, " 201.
Jonglings fierheid..... " XIV, " 315.
Jongstal (Op het paarddrillen van Jonkv. Sibilla van) " XIII, " 47.
Jonkvrouwe * * * * * (Aan)..... " X, " 355.
Jordaan (De)..... " VI, " 30.
Josephs leeven (Beschouwing der vyf tafereelen van) " XII, " 395.
Jozef aan Potifars gemalin..... " XIII, " 42.
Judas Iscarioth..... " XIII, " 94.
Julia (Aan de aanlokkelijke)..... " IX, " 453.
Juliaan..... " XIII, " 117.
Julius Willem (By een kunstwerk van mijn overledenen zoon,)..... " XI, " 465.
Julius Willem (Schaduwbeeld van mijn zoon)... " XI, " 354.
Jupiter (Lofzang aan)..... " III, " 31.
Justus woordgever..... " XIII, " 110.

K.

Kachels (De Duitsche)..... " XIII, " 135.
Kaïn..... " XIV, " 233.
Kallimachus (Byschriften en soortgelijke kleinigheden van)..... " III, " 42.
Kallimachus Lofzangen en Byschriften.... " III, " 1.
Kalmte..... " VIII, " 225.
Kalthon..... " II, " 84.
Kam (Aan een yvooren)..... " XIII, " 245.
Kanace en Makareus..... " IV, " 333.
Karavanzerai (Opschrift van eene Oostersche)... " XIII, " 76.
Karel de I..... " VIII, " 372.
Karel de Eerste van Grootbrittannie, in zijne gevangenis, op Carisbrookcastle (Koning)..... " XIII, " 59.

Karel de Vijfde ..... Dl. VIII, blz. 397.
Karel van Lotharingen (Aan Prins) ..... " XIV, " 371.
Karos (De krijg met) ..... " II, " 124.
Karrikthura ..... " II, " 38.
Karthon ..... " II, " 69.
Kathlin ..... " II, " 92.
Kathloda ..... " II, " 176.
Keizerlijke en Koninkl. Majesteit (HULDE aan Zijne) " IX, " 102.
Kemper (By het lezen van sommige lofspraken op den braven) ..... " XI, " 381.
Kemper (In den vriendenrol van den Heer) ..... " XI, " 200.
Kennis ..... " VI, " 5.
Kennis ..... " VI, " 8.
Kennis ..... " VI, " 200.
Kennis ..... " XIII, " 346.
Kennis ..... " XIII, " 386.
Kennis ..... " XIV, " 402.
Kennis (Menschlijke) ..... " XIV, " 406.
Kennis (Ware) ..... " VI, " 116.
Kennis van God ..... " V, " 484.
Kerk (In een) ..... " XIII, " 414.
Kerker (De) ..... " XIII, " 114.
Kerkhof (Op een) ..... " VI, " 165.
Kerkhof in Duitschland (Op een) ..... " VI, " 33.
Kerktomben ..... " XIII, " 267.
Kerkverloop (Het) ..... " XIII, " 358.
Kerstdag ..... " V, " 396.
Kerstfeest ..... " V, " 332.
Kerstnacht ..... " VI, " 159.
Kind (Aan een vijfjarig) ..... " XIII, " 12.
Kind (Op een blindgeboren maar uitstekend schoon) ..... " XIII, " 58.
Kind (Op 't afbeeldsel van een) ..... " XIII, " 260.
Kind (Ter uitvaart van mijn jongste) ..... " XI, " 11.
Kind ('t Verdronken) ..... " III, " 46.
Kinderen ..... " VI, " 52.
Kinderen (Aan mijne) ..... " XI, " 187.
Kinderen (By 't graf mijner) ..... " X, " 454.
Kinderen (Op het afsterven van twee mijner) ... " X, " 427.
Kinderen (Op twee eenoogige) ..... " XIII, " 296.
Kind in zijn moeders gevangenis (By een tafereel van een spelend) ..... " XIV, " 240.
Kind, met een mandtjen kersen (Aan een) ..... " XIII, " 74.
Kindschheid ..... " XIII, " 180.
Kindtjens afsterven (Op eens) ..... " XIII, " 101.

Kinker (Aan den Dichter)..... Dl. X, blz. 60.
Kinker aan Paulus van Hemert (Mr. J.)..... " XIII, " 420.
Klaagzang..... " XII, " 199.
Klacht (Eens konings)..... " XIII, " 239.
Klacht (Grootmoeders)..... " XIII, " 161.
Klacht (Ouden mans)..... " XIII, " 415.
Klacht (Vrije)..... " XIII, " 400.
Kleanthes ('t Gebed van)..... " XIII, " 43.
Kleeding..... " V, " 185.
Kleinigheden..... " XIII, " 376.
Kleombroot..... " III, " 47.
Kleombrotus..... " III, " 48.
Kleonikus (Aan)..... " III, " 44.
Klijn (Aan den Heer H. H.)..... " XI, " 233.
Klijn (Aan den Heer Hendrik Harmen)..... " XI, " 422.
Kloekaart..... " XIII, " 302.
Klokslag (De)..... " V, " 402.
Klorinde (Aan)..... " XIII, " 294.
Kluisters (De zachte)..... " IX, " 411.
Kluizenaar (De)..... " I, " 142.
Kluizenaar aan den Pindus (De)..... " I, " 293.
Koekeloer, of de eerste April..... " I, " 440.
Komala..... " II, " 98.
KONING (AAN DEN)..... " IX, " 22.
Koning (Aan den)..... " IX, " 88.
Koning (Aan den)..... " IX, " 96.
Koning (Aan den)..... " IX, " 184.
Koning (Aan den)..... " IX, " 261.
Koning (Aan den)..... " XII, " 131.
Koning (Aan den)..... " XII, " 133.
Koning (Aan den Heer J.)..... " XI, " 130.
Koning, by de vertooning van mijnen "FLORIS DE VIJFDE" op den Amsterdamschen Schouwburg (Aanspraak aan den)..... " IX, " 59.
Koning by zijne terugkomst in de Hage (Aan den). " XII, " 94.
Koning in 't hevigst mijner ziekte (Aan den).... " XII, " 153.
Koningin van Groot-Brittanie (Op den dood der schandelijke)..... " XIII, " 297.
Koning Lodewijk (Aan)..... " IX, " 119.
Koning Lodewijk, by zijn verblijf in Italie (Aan). " XII, " 181.
Konings afbeeldsel (Op des)..... " IX, " 54.
Konings afbeeldsel (Op des)..... " IX, " 54.
KONINGS KOMST TOT DEN THROON ('s)..... " IX, " 66.
Koning van Holland (Aan Zijne Majesteit den).. " IX, " 62.
Koning van Zweden (Aan den zwervenden)..... " XI, " 513.

Konlath en Oithona..... Dl. II, blz. 170.
Konstitutien..... " XIII, " 363.
Kooten (Aan den Heer Theodorus van)..... " XI, " 23.
Kormak: Treurspel..... " IV, " 75.
Koster (By eene uitnoodiging tot het feest van Laurens)..... " XI, " 379.
Kracht (Eigen)..... " XIV, " 299.
Kraijenhoff (Aan den Generaal)..... " XI, " 152.
Kranke (De)..... " XII, " 45.
Kranken nachtleger (Des)..... " XII, " 331.
Krebbe (By eene afbeelding van 's Heilands).... " XIII, " 205.
Kreeft (De)..... " XIV, " 90.
Krekel (De)..... " XII, " 445.
Krekel by 't winteren (Aan den)..... " XII, " 336.
"Krekelzangen" (Voorafspraak van de)..... " XI, " 280.
["Krekelzangen" (Voorzang voor het derde deel der)] " XI, " 329.
Krijgsdans..... " IX, " 174.
Krijgsheld (Grafschrift van een bejaarden)..... " XIV, " 385.
Krijgslied..... " IX, " 148.
Krijgslied der verbonden legers..... " IX, " 167.
Krijgsmans (Grafschrift eens)..... " XIII, " 417.
Krijgsmans lied..... " IX, " 158.
Kroes (Op eenen zilveren)..... " IX, " 432.
Krokodillenkoning (De)..... " I, " 455.
Kroma..... " II, " 111.
Kropff (Ter gedachtenis van den dapperen Hopman). " VIII, " 411.
Kruijff (In den vriendenrol des Heeren J. de).. " X, " 258.
Krull (Op het graf van W.)..... " XII, " 433.
Kundigheid..... " XIII, " 367.
Kunne (De schone)..... " IX, " 417.
Kunstgenoot (Aan een jeugdigen)..... " XI, " 500.
Kunstgenootschapsvergadering (Op de Rotterdamsche)..... " X, " 251.
Kunst- en Letterroem..... " XIII, " 202.
Kunstrechterschap..... " XIII, " 320.
Kupido op de vlucht..... " IX, " 399.
Kus (De ware)..... " X, " 109.
Kusjens..... " IX, " 455.
Kusjens..... " IX, " 457.
Kusjens..... " IX, " 461.
Kuthullijn (De dood van)..... " II, " 151.
Kwijning..... " XIV, " 361.

L.

Lalage..... Dl. VIII, blz. 274.
Land (Eigen)..... „ XIV, „ 220.
Landgeluk ('t)..... „ XIII, „ 188.
Landheil..... „ XIII, „ 316.
Landhorst (De Heer van)..... „ I, „ 148.
Landrust..... „ VI, „ 245.
Landzang..... „ VIII, „ 261.
Lannoy (Aan Jonkvrouwe Juliana Cornelia, Baronesse de)..... „ X, „ 212.
Lannoy (Grafschrift, te plaatsen op de tombe van Jonkvr.)..... „ X, „ 278.
Lannoy (In het stamboek van Jan Hendrik, Baron de) „ X, „ 256.
Lannoy (Op den dood van Juliana Cornelia, Baronnesse de)..... „ X, „ 247.
Lannoy (Op het afbeeldsel van Jonkvrouwe J. C. de) „ X, „ 226.
Lannoy (Op het graf van de treurspeldichteresse de). „ XII, „ 435.
Laster..... „ XIII, „ 142.
Laster (Middel tegen)..... „ XIV, „ 325.
Lathmon..... „ II, „ 183.
Laurentius (Aan mijnen oudovergrootvader Jacobus). „ XII, „ 391.
Lauwrier (De)..... „ I, „ 410.
Leeftijd (Mijn)..... „ XII, „ 286.
Leerzucht..... „ XIV, „ 97.
Leeuwenwelps (De opvoeding des)..... „ I, „ 412.
Leibnitz (Aan)..... „ XIV, „ 53.
Lelie en de daauwdrop (De)..... „ I, „ 459.
Lijkdichten op de dichteresse Cynthia Lenige (In den bondel van)..... „ X, „ 246.
Lente..... „ VIII, „ 67.
Lente..... „ X, „ 152.
Lentebede..... „ XIII, „ 448.
Lentebeschouwing..... „ XIV, „ 245.
Lentefeest..... „ X, „ 63.
Lentemorgen..... „ VIII, „ 73.
Lentezang..... „ VIII, „ 55.
Lentezang (Eens grijzaarts)..... „ XIV, „ 341.
Lentezoet..... „ VIII, „ 301.
Les..... „ XIII, „ 106.
Les (Eens vaders)..... „ XIII, „ 376.
Les (Vaderlijke)..... „ V, „ 271.
Les (Vaderlijke)..... „ XI, „ 411.
Letterklubs onzes tijds..... „ XIII, „ 278.
Letterschrift (Het)..... „ XIII, „ 251.

Letterschrift (Uitvinding van 't)..... Dl. XIII, blz. 429.
Lens (Mijn)..... " VIII, " 379.
Leven..... " IX, " 454.
Leven..... " IX, " 480.
Leven..... " XIII, " 8.
Leven..... " XIII, " 407.
Leven..... " XIV, " 57.
Leven en sterven..... " XIV, " 280.
Leven (Het)..... " XII, " 168.
Leven (Het aardsche)..... " XIV, " 251.
Leven (Het tooneelstuk van het menschlijk)..... " XIII, " 91.
Leven (Mijn)..... " XII, " 392.
Leven ('t)..... " XIII, " 51.
Leven ('t)..... " XIII, " 54.
Leven ('t)..... " XIV, " 23.
Leven ('t Menschlijk)..... " VI, " 128.
Levens doel ('s)..... " VI, " 67.
Levens doel ('s)..... " XIII, " 11.
Levens dronkenschap ('s)..... " XIV, " 282.
Levens eerste lust ('s)..... " XIII, " 195.
Levensgenoegen..... " VIII, " 242.
Levensles..... " XIV, " 59.
Levens lust (Des)..... " XIII, " 225.
Levens lust ('s)..... " VIII, " 95.
Levensnacht (Mijn eerste)..... " XII, " 304.
Levenspijn..... " XII, " 172.
Levenstrek (De)..... " VIII, " 196.
LEYDEN, op den twaalfden van Loumaand (AAN). " IX, " 289.
Leyden (Aan)..... " IX, " 267.
LEYDEN (AFSCHEID AAN)..... " XII, " 338.
Leyden in verwoesting..... " IX, " 51.
Leydens heil!..... " IX, " 251.
Leydens ontzet. Uitgesproken in de Openbare Vergadering der Maatschappy van Nederlandsche Letterkunde, op den derden van Wijnmaand 1806 (Herinnering aan)..... " IX, " 11.
LEYDENS RAMP..... " IX, " 31.
Leydsche Afd. der Bataafsche Maatschappy (Aan de). " X, " 443.
Leydsche maatschappy van kunsten en wetenschappen (Aan de)..... " XI, " 223.
Lezeressen (Aan eene mijner)..... " IX, " 468.
Liberaal, gelijk er zijn, of geweest zijn (Een)... " IX, " 319.
Liberalen in byzonderen zin..... " XIV, " 161.
Liceet (Aan)..... " XIII, " 96.
Lichaam ('t)..... " VI, " 75.

Lichaams verval..... Dl. VIII, blz. 324.
Lichaamszorg..... " VIII, " 162.
Licht..... " XIV, " 93.
Licht (Hooger)..... " VI, " 89.
Licht (Valsch)..... " XIV, " 191.
Licht en schaduw..... " VI, " 51.
Licht en vrije tong..... " XIII, " 356.
Lichtgeloovigheid..... " XIV, " 392.
Lief..... " XIII, " 35.
Liefde..... " III, " 47.
Liefde..... " IV, " 396.
Liefde..... " V, " 78.
Liefde..... " V, " 379.
Liefde..... " VI, " 64.
Liefde..... " IX, " 406.
Liefde..... " IX, " 422.
Liefde..... " X, " 59.
Liefde..... " XIII, " 258.
Liefde (Aan de)..... " IX, " 409.
Liefde (Aangeboden)..... " III, " 46.
Liefde (Artseny der)..... " III, " 44.
Liefde (De)..... " IX, " 416.
Liefde (De)..... " IX, " 421.
Liefde (De pijlen der)..... " IX, " 423.
Liefde (Versmade)..... " I, " 332.
Liefde des naasten..... " V, " 483.
Liefde en de Dichter (De)..... " IX, " 406.
Liefdeplicht..... " XIV, " 405.
Liefde tot God..... " V, " 325.
Liefde tot het Vaderland..... " XII, " 117.
Lierzang..... " XIII, " 98.
[Lierzang]..... " XIII, " 103.
Lierzang (De)..... " VIII, " 133.
Lierzang. Op de deugd (Alkaïsche)..... " XII, " 431.
Lierzang (Op een bulderenden zoogenaamden).... " XIV, " 289.
Lijdenden (Voor)..... " V, " 254.
Lijkvers..... " XII, " 454.
Lijkzang (Oostersche)..... " XIV, " 239.
Lijkzangers onzes tijds (Op een party huilende).. " XIII, " 288.
Linden (Aan Mr. Johannes van der)..... " XI, " 386.
Lindor en Lucia..... " I, " 166.
Lisis..... " X, " 124.
Lodewijk Willem (Aan mijn zoon)..... " XI, " 282.
Lodewijk Willem (Aan mijn zoon)..... " XI, " 289.
Lof..... " XIII, " 279.

Lof..... Dl. XIV, blz. 237.
Lof ('s Hoogsten)..... " V, " 50.
Lofdicht (In andwoord op een)..... " XII, " 12.
Lof- en danklied..... " VI, " 91.
Lof en dankzang..... " V, " 369.
Lofprijs..... " XIII, " 432.
Lofredenen..... " XII, " 316.
Lofspraak (De beandwoording der)..... " XII, " 455.
Lofvers (Op een)..... " XII, " 179.
Lofzang..... " V, " 371.
Lofzang..... " V, " 443.
Lofzang (Te Deum laudamus)..... " V, " 323.
Logica..... " XIII, " 290.
Lora (De slag van)..... " II, " 160.
Lotbedeeling..... " VIII, " 58.
Lotbetreuring..... " XII, " 158.
Lotgeval..... " VIII, " 259.
Lotgeval (Het)..... " VIII, " 48.
Lucretia..... " II, " 289.
Lucinde (Aan)..... " X, " 84.
Luit (Aan mijne)..... " XII, " 430.
Lust en Liefde..... " XI, " 366.
Lustgenot..... " IV, " 402.
Lusthof (De schoonste)..... " XIII, " 442.
Luzac (Aan den neef en naamgenoot des grooten Valckenaers, den Heer Lodewijk Kasper)..... " XI, " 92.
Luzania (Aan)..... " III, " 44.
Lycect (Aan)..... " VIII, " 160.
Lycidas..... " VIII, " 385.
Lycidas en Egle..... " VIII, " 444.
Lycofron (Aan)..... " XIII, " 95.
Lycoris: Herderszang..... " IV, " 261.
Lykoris afbeeldsel (Op)..... " X, " 151.

M.

Maagderoover (De Indiaansche)..... " I, " 98.
Maagschap..... " XIII, " 196.
Maaiers: Herderszang (De)..... " IV, " 274.
Maan Aan de)..... " XIII, " 217.

Maart (Op den achtsten) ..... Dl. VIII, blz. 452.
Maart in Londen (De achtste) ..... " VIII; " 433.
Maat ..... " VIII, " 50.
Maatschappy te Brugge (Aan de Koninklijke) ... " XI, " 420.
Maatschappy van Vaderlandsche Taal- en Dichtkunst te Brugge (By het zenden van mijn "Spraakleer" aan de) ..... " XI, " 469.
Macht ..... " IV, " 401.
Maerlant ..... " XIV, " 413.
Majesteit (Op de beeltenis van Hare Koninklijke). " IX, " 218.
Majesteit (By de afbeelding van Zijne Koninklijke). " IX, " 218.
Maltha (Op) ..... " XIII, " 186.
Marchant (Aan den Heer) ..... " XI, " 510.
Margarethaas geest ..... " I, " 170.
Maria by het kruis ..... " V, " 160.
Maria Anna (Geboorteviering van Prinses Wilhelmina Frederika Louïze Karolina) ..... " IX, " 334.
Marianne (By de afbeelding van Hare Koninklijke Hoogheid, Princesse Wilhelmina Frederika Louisa Charlotte) ..... " IX, " 220.
Marokkane (De) ..... " I, " 226.
Maurits (Prins) ..... " IX, " 246.
Medea ..... " XIII, " 262.
Mededeelzaamheid ..... " V, " 290.
Mededeelzaamheid ..... " XIV, " 293.
Mededogen (Bedrieglijk) ..... " IX, " 418.
Medon aan Delia ..... " X, " 107.
Meisje (Aan een schoon en behaagziek) ..... " XIV, " 68.
Meisjen (Aan een verouderend) ..... " XIII, " 23.
Meisjen (In de vriendenrol van een jong) ..... " XI, " 133.
Meisjen (Lief) ..... " XIII, " 354.
Meisjen by haar komst in Brunsw. (Aan een Engelsch) " X, " 431.
Meisjen in den nieuwsten smaak gekleed (Aan een). " XIII, " 183.
Melitta (Aan) ..... " X, " 72.
Menander ..... " XIII, " 227.
Mensch (Aan den) ..... " V, " 318.
Mensch (Aan den) ..... " VI, " 113.
Mensch (De) ..... " V, " 152.
Mensch (De) ..... " VIII, " 246.
Mensch (De) ..... " VIII, " 303.
MENSCH, NAAR POPE (DE) ..... " VII, " 23.
[Mensch (Voorzang voor: De)] ..... " XII, " 109.
Menschendeugd ..... " V, " 468.
Menschlievendheid naar den heerschenden tijdgeest. " XIV, " 43.
Mesch (Aan den Heer H. K. van der Boon) ... " XI, " 271.

Messias..... Dl. V, blz. 82.
Mevrouw ***** (Aan)..... " X, " 316.
Mevrouw ******** (Aan)..... " X, " 377.
Mevrouw *** op haar' verjaardag (Aan)..... " X, " 408.
Meyer (Aan den Heer G. J.)..... " XI, " 321.
Middelmaat..... " IV, " 392.
Middernachtzang..... " V, " 157.
Mijmeren..... " XIV, " 328.
Mijmering..... " IX, " 401.
Mijmering..... " X, " 37.
Mijmering..... " XII, " 100.
Mijmering in dofheid van geest..... " XII, " 347.
Mikon, veldklacht..... " XIV, " 153.
Mikylus de dichter..... " III, " 44.
Min (De taal der)..... " IX, " 415.
Minerva..... " I, " 422.
Minerves waschfeest..... " III, " 35.
Ministers..... " XIII, " 363.
Minnaars (Op de)..... " IX, " 427.
Minnaars eeden..... " III, " 43.
Minnaars geest (Des)..... " I, " 186.
Minnebede (Oostersche)..... " X, " 198.
Minnedichteren (Motto, voor de)..... " IX, " 444.
Minnedichterên, en hunne lezeren (Verklaring van het titelvignet eener vertelling voor de)..... " IX, " 443.
Minneklacht..... " XIII, " 369.
Minnekozing: Veldkout..... " IV, " 251.
Minnenestjen ('t)..... " X, " 4.
Minnetroost (Valsche)..... " IX, " 477.
Minnewichts blindheid ('s)..... " XIII, " 18.
Minnezang, voor muzyk..... " X, " 183.
Minotaurus (De)..... " IX, " 130.
Misbruik..... " XIII, " 411.
Moed..... " XIII, " 445.
Moed..... " XIV, " 83.
Moeder (De)..... " XIII, " 250.
Moedermaagd (Aan de)..... " V, " 143.
Moeders..... " VIII, " 269.
Moed in lijden..... " V, " 413.
Moens (Aan Mejuffrouw Petronella)..... " XI, " 313.
Moerbei: vertelling (De)..... " IX, " 464.
Mogendheid (Gods)..... " V, " 448.
Molenaar (Aan den Heer Izaak)..... " XI, " 200.
Monnik (De)..... " I, " 138.
Moons (Op Jonkvrouwe Magdalena)..... " IX, " 273.

Morgen . . . . . Dl. XIII, blz. 121.
Morgen (De) . . . . . " VI, " 170.
Morgen (De) . . . . . " XIV, " 373.
Morgengebed . . . . . " VII, " 403.
Morgenstond . . . . . " VIII, " 188.
Morgenstond . . . . . " VIII, " 398.
Morgenstond . . . . . " XIII, " 348.
Morgenstond . . . . . " XIV, " 357.
Morgenwacht . . . . . " X, " 78.
Morgenzang . . . . . " V, " 159.
Morus (Thomas) . . . . . " X, " 358.
Motanabbi ('t Beklag van) . . . . . " XIII, " 296.
Monté (By de afbeelding van den Heer de) . . . " X, " 309.
Mozes (Het lied van) . . . . . " VI, " 54.
Muis- en Kikvorschkrijg (De) . . . . . " III, " 49.
Muzich machen (Op eens Duitschers) . . . . . " XIII, " 20.
Myrons koperen koe (Op) . . . . . " XIII, " 236.
Myrons koperen koe (Op) . . . . . " XIII, " 236.
Myrons koperen koe (Op) . . . . . " XIII, " 237.
Myrons koperen koe (Op) . . . . . " XIII, " 237.
Myrrha aan Cinyras . . . . . " IV, " 316.
Myrtalus aan Erotium . . . . . " X, " 73.

N.

Naamverandering . . . . . " XIII, " 434.
Nacht . . . . . " XIV, " 359.
Nacht . . . . . " XIV, " 367.
Nacht (De) . . . . . " II, " 145.
Nachtegaal (Aan den) . . . . . " VIII, " 322.
Nachtegaal (Aan den) . . . . . " IX, " 425.
Nachtegaal en de koekoek (De) . . . . . " I, " 438.
Nachtegaal in 't kooitjen (De) . . . . . " XIV, " 386.
Nachtmeer en de dekbedden (De) . . . . . " XIII, " 132.
Nachtspook (Het) . . . . . " I, " 181.
Nachtwandeling . . . . . " XII, " 38.
Nagedachtenis . . . . . " XIV, " 395.
Nagedachtenis van een weldadigen vriend . . . . " XI, " 273.
Najaar (Het thands afgeloopen) . . . . . " XIV, " 287.
[Najaarsbladen (Vóór het vignet der)] . . . . . " XI, " 37.
Najaarvliegjens (De) . . . . . " VIII, " 138.

[Nalezingen (Laatste)] . . . . . Dl. XIV, blz. 423.
Namen . . . . . " VII, " 239.
Napoleon . . . . . " IX, " 8.
NAPOLEON . . . . . " IX, " 17.
Napoleon . . . . . " IX, " 239.
Napoleon . . . . . " IX, " 870.
NAPOLEON (ECHTVIERING VAN KEIZER) . . . . . " IX, " 99.
NAPOLEON (PRINS KAREL) . . . . . " IX, " 26.
Napraten . . . . . " VII, " 232.
Naroem . . . . . " VII, " 197.
Naroem . . . . . " VIII, " 218.
["Nasprokkeling" (Aan den lezer van de)] . . . . " XI, " 474.
Nassau . . . . . " VIII, " 382.
Nasser en Mostazem . . . . . " XIII, " 28.
Natuur . . . . . " XIV, " 254.
Natuur . . . . . " XIV, " 393.
Natuur, de ware leermeesteresse. Naar de Latijnsche Ode van den Heer J. de Bosch, den Heer Rau toegezongen . . . . . " XI, " 196.
Natuur en leer . . . . . " XIII, " 239.
Natuurloop . . . . . " IV, " 398.
Navolgers . . . . . " XIII, " 243.
Navolging . . . . . " XIV, " 403.
Neanthus . . . . . " XIII, " 158.
Nederland (Aan) . . . . . " VIII, " 384.
Nederland (Aan) . . . . . " IX, " 303.
Nederland (Aan 't hereenigd) . . . . . " IX, " 296.
Nederland hersteld . . . . . " IX, " 185.
Neêrlands grootheid niet verkleend . . . . . " VIII, " 383.
Nederlands zielzucht . . . . . " IX, " 339.
Neêrslachtigheid . . . . . " IV, " 384.
Negentiende eeuw (De) . . . . . " XIII, " 412.
Negerinnenzang in Afrika . . . . . " XIII, " 328.
Nemesis (De) . . . . . " XIII, " 409.
Nereus voorspelling . . . . . " VIII, " 227.
Nerine, met een bloemruiker (Aan) . . . . . " X, " 79.
Nero aan de Nakomelingschap . . . . . " IV, " 307.
NICOTIAANSCHE KRUID ('T) . . . . . " VII, " 244.
Nietigheid . . . . . " XII, " 102.
Nietigheid . . . . . " XIII, " 173.
Nietigheid . . . . . " XIV, " 355.
Nietigheid (Aardsche) . . . . . " VI, " 169.
Nietigheid ('s Menschen) . . . . . " XIV, " 400.
Nimf in een grot aan een waterval geschilderd (Op eene sluimerende) . . . . . " XIII, " 68.

Niobe. . . . . Dl. XIII, blz. 234.
Niobé van marmer (Op eene). . . . . " XIII, " 34.
Nisa (Aan) . . . . . " X, " 388.
Nooddruft . . . . . " XIV, " 174.
Noodhulp. . . . . " XIII, " 429.
Noodkreet . . . . . " VI, " 62.
Noodzakelijkheid. . . . . " VIII, " 56.
Noodzakelijkheid. . . . . " XIII, " 295.
Noorden (Het). . . . . " XIV, " 148.
Noordsche taal (De). . . . . " XIII, " 312.
November (De achttiende) . . . . . " IX, " 310.
Nox erat, etc. (Uit het Latijnsche) . . . . . " XIII, " 50.

O.

October (De derde) . . . . . " IX, " 283.
Ode. . . . . " X, " 90.
Ode. . . . . " XII, " 436.
Odilde (Aan mijne). . . . . X, 39.
Odilde (Aan mijne). . . . . X, 46.
Odilde (Mijne). . . . . X, 47.
Odilde (Op het afbeeldzel mijner). . . . . X, 47.
Odilde, in_andwoord (Aan). . . . . " X, " 23.
Odilde, met mijne Verlustiging (Aan). . . . . " X, " 20.
Odildes afbeelding. . . . . X, 54.
Odilde, ter verjaargety van hare zuster (Aan). . " X, " 32.
Odilde. Verschooning (Aan). . . . . X, 25.
Offergaven. . . . . IX, 141.
Offerzang . . . . . IV, 239.
Oïna. . . . . II, 105.
Oithona . . . . . II, 117.
Olden (In 't album van Mr. Rudolf van). . . . XI, 450.
Oldenbarneveld. . . . . VIII, 401.
Olinde (Aan). . . . . VIII, 272.
Olinde en Theodoor . . . . . I, 3.
Omzetting (Kleine) . . . . . XIV, 390.
Omzichtigheid . . . . . XIV. 121.
Onbekommerdheid. . . . . XIII, 113.
Onbekrompenheid. . . . . VIII, 62.
Onbestendigheid. . . . . IV, 392.
Onbestendigheid. . . . . VIII, 51.
Onchristen (Aan den). . . . . V, 377.

Onchristenen dezes tijds (Aan de) . . . . . Dl. XIII, blz. 403.
Ondankbaarheid . . . . . " XIV, " 286.
ONDERGANG DER EERSTE WAREELD (DE) . . . . . " II, " 343.
Ondervinding der dwazen (De) . . . . . " XIII, " 110.
Onderwerping . . . . . " XIV, " 355.
Onderwerping eens Christens (De) . . . . . " VIII, " 92.
Onderwijs. Aan mijn zoontjen . . . . . " XI, " 235.
Ondeugd (De) . . . . . " XIII, " 254.
Ongeloof . . . . . " XIV, " 255.
Ongelukkige (Op een grafteeken voor eene) . . . . " XIII, " 428.
Ongodisten (De) . . . . . " V, " 19.
Onmacht . . . . . " V, " 428.
Onmacht . . . . . " XIV, " 95.
Onmenschlijkheid . . . . . " VIII, " 151.
Onrust . . . . . " XII, " 166.
Onrust . . . . . " XII, " 195.
Onrust en nietigheid . . . . . " IX, " 358.
Onsterflijkheid . . . . . " VIII, " 171.
Outrefbaarheid . . . . . " IV, " 385.
Ontschuldiging eens grijzaarts . . . . . " XII, " 301.
Ontucht . . . . . " V, " 88.
Ontwikkeling . . . . . " XIV, " 351.
Onvergenoegdheid . . . . . " IV, " 391.
Onverschilligheid . . . . . " XII, " 291.
Onverschrokkenheid . . . . . " V, " 212.
Onverwrikbaarheid . . . . . " XIV, " 98.
Onweêr . . . . . " XIV, " 258.
Onwetendheid . . . . . " IV, " 403.
Onzekerheid . . . . . " XIV, " 272.
Onzijdigheid . . . . . " XIV, " 106.
Oordeel des naasten . . . . . " V, " 432.
Oorlog (De) . . . . . " VII, " 220.
Oorlogsschepen . . . . . " XIV, " 331.
Oorring (De) . . . . . " I, " 330.
Oorspronklijkheid . . . . . " VIII, " 320.
Oostersche grondtaal (De) . . . . . " XIII, " 313.
Oostersche talen (Op de herbloeiende beoefening der) " XIII, " 383.
Op of neêr . . . . . " XIV, " 28.
[Oprakeling (Voorzang voor de)] . . . . . " XI, " 437.
Oprechtheid . . . . . " XIV, " 25.
Oprechtheid (Op een versjen tegen de) . . . . . " XIV, " 120.
Opstand tegen God . . . . . " V, " 106.
Opvoeding . . . . . " XI, " 95.
Opwaart . . . . . " VI, " 42.
Opwaart zonder omzien . . . . . " IV, " 407.

Opwekking. . . . . Dl. V, blz. 224.
Opwekking. . . . . " V, " 382.
Opwekking. . . . . " V, " 407.
Opwekking. . . . . " V, " 419.
Opwekking. . . . . " VI, " 153.
Opwekking. . . . . " IX, " 126.
Opwekking. . . . . " XIV, " 320.
Opwekking aan de Nederlanders by gelegenheid der overstroomingen (Christelijke). . . . . " XI, " 433.
Opzien tot God. . . . . " VI, " 195.
Oranje. . . . . " IX, " 149.
Oranje. . . . . " IX, " 252.
Oranje (Aan het Doorluchtig en Koninklijk stamhuis van) . . . . . " IX, " 251.
Oranje (Aan Zijne Koninklijke Hoogheid, den Prinse van). . . . . " IX, " 240.
Oranje (By de beeltenis van Zijne Koninklijke Hoogheid, den Heere Prince van). . . . . " IX, " 219.
Oranje (De glorie van). . . . . " XIII, " 209.
Oranje (De Prins van). . . . . " IX, " 352.
Oranje (Onder een schaduwbeeld van Prins Willem Frederik van). . . . . " VIII, " 427.
Oranje (Op den Prins van). . . . . " IX, " 337.
Oranjeboom (De). . . . . " IX, " 298.
Oranjeboom (De). . . . . " IX, " 386.
Oranje Boven. . . . . " VIII, " 373.
Oranje en Nassau (Ter geboorte van den Prins van) " VIII, " 404.
Oranje en Nassau (Aan Hare Koninklijke Hoogheid, Mevrouwe de Prinsesse Douariere van) . . " IX, " 183.
Oranjekleur (Op het verbod van de). . . . . " VIII, " 383.
Oranje, Kroonprins der Nederlanden, enz. enz. enz. (Aan Zijne Koninklijke Hoogheid, den Heere Prinse van). . . . . " IX, " 353.
Oranje; met de Nieuwen druk van "de Geuzen" (Aan Zijne Koninklijke Hoogheid, den Heere Prinse van). . . . . " IX, " 322.
Oranje, 's Lands Kroonprins (Aan Zijn Koninklijke Hoogheid den Heere Prinse van) . . . . . " IX, " 385.
Oranje, toen 's lands Souvereinen Vorst (Onder een schaduwbeeld van Prins Willem Frederik van). . " IX, " 165.
Oranjes wond . . . . . " IX, " 215.
Orde . . . . . " VIII, " 307.
Orfeus . . . . . " XIII, " 95.
Orfeus . . . . . " XIII, " 282.
Oudenjaars dag. . . . . " XII, " 364.

Ouderdom . . . . . Dl. XII, blz. 250.
Ouderdom . . . . . " XII, " 265.
Ouderdom. . . . . " XII, " 380.
Ouderdom . . . . . " XIII, " 127.
Ouderdom. . . . . " XIV, " 295.
Ouderdom (Christelijke). . . . . " V, " 355.
Ouderdom (Genoeglijke). . . . . " XIII, " 334.
Ouderdom (Klimmende). . . . . " XII, " 322.
Ouderdom (Mijn) . . . . . " XII, " 220.
Ouderdoms (De hand des). . . . . " XIII, " 331.
Ouderenwenschen . . . . . " VII, " 218.
Oudrenkommer . . . . . " VIII, " 257.
Oudrenplicht . . . . . " XIV, " 151.
Oudrenzorg . . . . . " VIII, " 148.
Outhuys (In het album van den Heer Gerard). . " XI, " 272.
Overdenking. . . . . " XIII, " 398.
Overdenking by verademing . . . . . " XI, " 486.
Overlijden van hare moeder (Aan * * * by het) . " X, " 409.
Overstrooming. . . . . " XI, " 431.
Overwinning op de Fransche Legermacht (De). . " IX, " 204.
Ovidius gedaantverwisselingen (Proeve eener navolging van) . . . . . " III, " 69.

P.

Paard en de stalknecht (Het). . . . . " I, " 417.
Paasehzang. . . . . " VI, " 205.
Paaschzang (Christen). . . . . " VI, " 19.
Paauw en de raaf (De). . . . . " I, " 469.
Paauw met zijn vrienden (De) . . . . . " I, " 419.
Pad ('s Levens). . . . . " XIV, " 21.
Paling (Op een). . . . . " XIII, " 70.
Palings klacht (Eens). . . . . " XIII, " 71.
Pallas, de vrijgemaakte. . . . . " XIII, " 322.
Palm. . . . . " XII, " 187.
Palm (Aan den Heer J. H. van der). . . . . " X, " 278.
Palm (In den vriendenrol des Heeren J. H. van der). " X, " 259.
Palm (Aan den Heer K. van der) . . . . . " X. " 260.
Panarete (Aan) . . . . . " X, " 105.
Papier (Aan 't). . . . . " XIII, " 275.

Paradijs (Het verloren) . . . . . Dl. VI, blz. 27.
Parel (De) . . . . . " VIII, " 318.
Paris oordeel . . . . . " I, " 407.
Parodie . . . . . " XIII, " 418.
Parodie op eene Rotterdamsche Publicatie (Fragment eener) . . . . . " XII, " 442.
Pater (Op het afsterven van den dichter Lucas). " X, " 229.
Peleus en Thetis (De bruiloft van) . . . . . " II, " 425.
Pelgrim (De) . . . . . " XIII, " 212.
Pen aan den schrijver (De) . . . . . " XII, " 360.
Penzioen (Het) . . . . . " I, " 404.
Peper en zout . . . . . " XIII, " 351.
PERZIUS HEKELDICHTEN . . . . . " VII, " 251.
Pestel (In den vriendenrol van den Heere en Mr. K. F. F.) . . . . . " X, " 456.
Pictura (Opschrift, boven de deur der Haagsche Academie van) . . . . . " X, " 330.
Pijnen . . . . . " XI, " 485.
Pindarus . . . . . " VIII, " 149.
Pindus-tocht . . . . . " XIII, " 435.
Plagen . . . . . XII, " 383.
Plicht . . . . . " V, " 390.
Plicht . . . . . " XIII, " 38.
Plicht . . . . . " XIII, " 120.
Plicht . . . . . " XIV, " 233.
Poëet (De) . . . . . " XIII, " 192.
Poëet (Een zoogenaamd) . . . . . " XIII, " 248.
Poëeten-overstrooming . . . . . " XIV, " 156.
Poëzy . . . . . " V, " 362.
Poëzy . . . . . " VIII, " 125.
Poëzy . . . . . " XII, " 262.
Poëzy . . . . . " XII, " 333.
Poëzy . . . . . " XIV, " 225.
Poëzy . . . . . " XIV, " 315.
Poëzy . . . . . " XIV, " 342.
Poëzy (Aan de) . . . . . " V, " 208.
Poëzy (De) . . . . . " VII, " 3.
Poëzy (De kunst der) . . . . . " VII, " 66.
Pogen (Ydel) . . . . . " XIV, " 329.
Polyfeem aan niemand . . . . . " IV, " 299.
Polyfeem: Herderszang . . . . . " IV, " 263.
Polygraphus (Aan) . . . . . " XIV, " 394.
Polytechnes en Aëdon . . . . . " I, " 461.
Poot . . . . . " XIII, " 40.
Pope's "Essay on Man," Ep. 4. (Uit) . . . . . " XIII, " 51.

Portugal (Aan de Koningin van) . . . . . Dl. IX, blz. 275.
Praalzucht. . . . . " XIV, " 232.
Predikaatsiebetrachting onzes tijds . . . . . " XIV, " 85.
Prediker (Aan een) . . . . . " XIV, " 284.
Prent, vertoonende Liefde, door Dwaasheid geleid (Op een) . . . . . " XIII, " 261.
Priamus lijkstede . . . . . " XIII, " 261.
Prijsbehaling. . . . . " XIII, " 274.
Progne en Filomele. . . . . " XIII, " 259.
Puntdichters (Aan sommige). . . . . " XIII, " 294.
Putman (Aan den Heer) . . . . . " X, " 315.

Q.

Quartet ter viering van Z. Hs. verjaring . . . . " VIII, " 378.

R.

Raadsel. . . . . " XIII, " 73.
Raad van een Hollander aan Engeland. . . . . " XIII, " 97.
Rachel aan Jacob. . . . . " V, " 247.
Radagijs, koning van Warmond. . . . . " I, " 279.
Rainoldus (Op de twee broederen Joannes en Wilhelmus) . . . . . " XIV, " 66.
Ran (Aan den Heer en Mr. J.). . . . . " XI, " 267.
Rau. Lijkgedachtenis. . . . . " XI, " 49.
Recensenten . . . . . " XIV, " 62.
Recensenten . . . . . " XIV, " 163.
Recht des volks (Het). . . . . " XIV, " 172.
Rechten. . . . . " IX, " 346.
Rechtsgeding. . . . . " I, " 469.
Rechtsspraak. . . . . " XIV, " 78.
Redding . . . . . " XIV, " 392.
Regenboog (De). . . . . " VIII, " 285.
Regnilde (Aan). . . . . " IX, " 389.
Reisgroet, aan * * *. . . . . " X, " 238.
Rekenschap . . . . . " XIV, " 203.

Rhijn (Aan den). . . . . Dl. VIII, blz. 295.
Rhijnwijn (Oude). . . . . " VIII, " 207.
Rijkdom. . . . . " IV, " 400.
Rijkdom. . . . . " VIII, " 229.
Rijkdom. . . . . " XIII, " 109.
Rijkdom op aarde (Ware). . . . . " XIV, " 267.
Rijm en maat. . . . . " XII, " 327.
Robbert de Vries. . . . . " I, " 231.
Roem. . . . . " XIII, " 342.
Roem (De). . . . . " XIII, " 78.
Roemzucht. . . . . " V, " 192.
Roemzucht. . . . . " XIV, " 313.
Roemzucht (De). . . . . " VI, " 258.
Rolands-Eck aan den Rhijn. . . . . " I, " 334.
Romance (De). . . . . " XIII, " 25.
Rome (Oud). . . . . " XIV, " 197.
Romeo en Julia (Op Weisses Toneelspel:). . . . " IX, " 397.
Romoald. . . . . " I, " 457.
Rondedans (in Futuro) om een doodkist. . . . . " XII, " 209.
Roos (Lierzang op de). . . . . " XII, " 426.
Roos (Op de). . . . . " IX, " 429.
Roos (Op de). . . . . " IX, " 431.
Roos (Op de). . . . . " IX, " 431.
Roos (Op eene). . . . . " IX, " 414.
Roosjen . . . . . " I, " 91.
Roosjen (Het). . . . . " VIII, " 117.
Roosjen (Het). . . . . " XIII, " 108.
Roosjen (Op een). . . . . " XIV, " 386.
["Rotsgalmen". (Voorzang voor het tweede deel der)]. . . . . " XI, " 363.
Rots in bruischende zee (Een). . . . . " VIII, " 399.
Rousseau. . . . . " XIII, " 360.
Rousseau (Aan J. J.). . . . . " XIII, " 389.
Rouwbeklag . . . . . " XIII, " 177.
Rouwzang. . . . . " XI, " 215.
Rozen. . . . . " V, " 275.
Rozen (De). . . . . " XIII, " 201.
Rozen (De). . . . . " XIII, " 229.
Ruiker (De). . . . . " X, " 111.
Ruimte en tijd. . . . . " XIII, " 268.
Rusland. . . . . " IX, " 378.
Rust. . . . . " IV, " 405.
Rust. . . . . " VI, " 36.
Rust. . . . . " IX, " 286.
Rust. . . . . " XII, " 92.

Rust . . . . . Dl. XII, blz. 143.
Rust . . . . . " XIII, " 248.
Rust in God . . . . . " V, " 412.
Rust in hoop . . . . . " V, " 471.
Rustloosheid ('s Levens) . . . . . " XIV, " 244.

S.

S..... (Aan Mejufvrouwen) . . . . . " X, " 361.
Sadig . . . . . " I, " 437.
Saffo . . . . . " XIII, " 438.
Saffo aan Faon . . . . . " IV, " 289.
Saffo en Alcéus . . . . . " VIII, " 232.
SALOMO (VERTOGEN VAN) . . . . . " IV, " 425.
Santen (In den vriendenrol des Heeren Mr. Laurens van) . . . . . " X, " 213.
Sardanapalus ('t Grafschrift van) . . . . . " XIII, " 193.
Satyrist (Aan een zoogenaamden) . . . . . " XIII, " 434.
Sayavedra . . . . . " I, " 135.
Scaliger op een geschrift van Boëtius Gemallinne (Julius Cezar) . . . . . " XI, " 91.
Scaliger (De schim van) . . . . . " XIII, " 283.
Scharp (By de afbeelding van Ds. J.) . . . . . " X, " 311.
Scharp (In den vriendenrol van Ds. J.) . . . . " X, " 277.
Scheepskooi, by een vliegenden storm op zee (In de). " XII, " 78.
Scheepvaart . . . . . " VI, " 44.
SCHEFFER (AAN DE WEDUWE DES KUNSTSCHILDERS). " XI, " 66.
Scheidsman (De) . . . . . " XIII, " 265.
Scheldbewoner (De) . . . . . " IX, " 90.
["Schemerschijn". (Voorzang van den)] . . . . . " XII, " 349.
Schendbrieven my toegezonden (Op de dagelijksche) " XII, " 288.
Scherts . . . . . " XIV, " 143.
Schijnbedrog . . . . . " VIII, " 291.
Schijngrootheid . . . . . " IV, " 411.
Schijnschoon ('t Aardsche) . . . . . " VI, " 47.
Schilderkunst . . . . . " VII, " 94.
Schilderkunst (De) . . . . . " XIII, " 210.
Schimmelpenninck (Aan Mr. R. J.) . . . . . " X, " 467.
[Schimmelpenninck (* * * Aan Mr. R. J.)] . . " X, " 458.

Schimmelpenninck [van der Oye] (Aan den Heer W. A. Bar.) . . . . . Dl. XI, blz. 356.
Schip het Rendier (Op 't) . . . . . " X, " 344
Scholte (In het album van den Heer H. P.) . . " XI, " 520.
Schone (Aan eene) . . . . . " IX, " 424.
Schoone (By een slapende) . . . . . " X, " 196.
Schoone (Op de kwijnende ziekte eener) . . . . . " XIV, " 262.
Schoone (Op het afbeeldsel eener) . . . . . " XIII, " 190.
Schoone aan de bron (De) . . . . . " X, " 178.
Schoonheid . . . . . " V, " 177.
Schoonheid, Rijkdom, Wijsheid . . . . . " XIII, " 214.
Schoonste (De) . . . . . " XIV, " 49.
Schootkatjen van Jonkvrouwe de Lannoy (Op de afbeelding van het overleden) . . . . . " XII, " 485.
Schotsman (Aan den Heer) . . . . . " XI, " 275.
Schotsman (Ter uitvaart van den waardigen leeraar N.) . . . . . " XI, " 317.
Schotten (Aan de) . . . . . " XIV, " 327.
Schraapziek en de muis . . . . . " XIV, " 339.
Schranderheid (Ware) . . . . . " XIV, " 102.
Schrijver aan zijn werkjen (De) . . . . . " X, " 281.
Schrijversroem . . . . . " XIV, " 397.
Schuldbelijding en zucht om redding . . . . . " VI, " 96.
Schweickhardt (All' amabilissima donna Catarina Guglelmina.) . . . . . " X, " 351.
Schweickhardt (A Mesdemoiselles) . . . . . " X, " 367.
Schweickhardt (Op de afbeelding van den Kunstschilder) . . . . . " X, " 354.
Schweickhardt (Op de afbeelding van Mistress) . " X, " 347.
Schweickhardt (Ter verjaring van den Heere) . . " X, " 352.
Schweickhardt in andwoord (Aan Miss) . . . . . " X, " 348.
Schweickhardt, tot dankzegging voor het geschenk van een door haar gewerkte goudbeurs (Aan Adriana Elizabeth) . . . . . " XIII, " 63.
Selima . . . . . " I, " 387.
Siameezen (De) . . . . . " I, " 402.
Sijsjen (Aan een) . . . . . " X, " 186.
Sijsjen (Het) . . . . . " I, " 428.
Silhouette, door Miss Suada getrokken (Op mijn) . " XII, " 27.
Simeon . . . . . " VI, " 24.
Simsons leeuw . . . . . " XIII, " 253.
Sions nood . . . . . " V, " 446.
Slaap (De) . . . . . " XIII, " 206.
Slaap (Aan den) . . . . . " XII, " 202.
Slaapverkwikking . . . . . " XII, " 272.

Slangen . . . . . Dl. X, blz. 182.
Slavoonsch (Het). . . . . " XIII, " 318.
Slotzang. . . . . " XII, " 185.
Smeekschrift. . . . . " XII, " 147.
Sofist en Filozoof. . . . . " XIII, " 366.
Southey (Aan). . . . . " XI, " 446.
Sox (Ridder) . . . . . " I, " 339.
Spaan (In den vriendenrol des Heeren Mr. R. van) " X, " 240.
Spaansch en 't Fransch (Het). . . . . " XIII, " 311.
Spiegel; of liefde en waan (De). . . . . " I, " 370.
Spieghel (Aan). . . . . " XIV, " 348.
SPIEGHELS HARTSPIEGEL. . . . . " VII, " 283.
Spieghels spreuk . . . . . " XIV, " 166.
Spieghels uiterste wil. . . . . " XIV, " 345.
Spijsverzadiging . . . . . " XIV, " 381.
Spotter (De). . . . . " XIV, " 89.
Spreuken. . . . . " VII, " 377.
Spreuken en voorbeelden . . . . . " VII, " 347.
Staalharding . . . . . " IX, " 468.
Staat (Bekrompen) . . . . . " XII, " 320.
Staatsbesluit. . . . . " XIV, " 125.
Staetsbestuur (De invloed der Dichtkunst op het) " VIII, " 3.
Staats- en kerknood. . . . . " V, " 252.
Staatsgezag. . . . . " IX, " 363.
Staatsrust. . . . . " IX, " 318.
Staatsverwisseling ('s Menschen) . . . . . " VII, " 82.
Stampa aan Collaltino (Gaspara). . . . . " XIII, " 231.
Standvastigheid. . . . . " V, " 338.
Starrenhemel (De). . . . . " VII, " 13.
Starrenkennis. . . . . " VI, " 262.
Star uit het Oosten (De). . . . . " V, " 202.
Star uit het Oosten (De). . . . . " VI, " 190.
Steendruk . . . . . " XIV, " 31.
Steenhauer (Den Heere Predikant C.). . . . . " XI, " 365.
Sterfbed. . . . . " XII, " 302.
Sterven . . . . . " VIII, " 205.
Sterven . . . . . " XIII, " 424.
Sterven. . . . . " XIV, " 268.
Sterven. . . . . " XIV, " 281.
Stervensbootjen ('t). . . . . " XIV, " 70.
Stervenshoop. . . . . " V, " 388.
Stervenszucht. . . . . " XII, " 98.
Stesichorus aan Glycere. . . . . " X, " 70.
Stilte. . . . . " XIV, " 177.
Stoïcismus. . . . . " XIV, " 270.

Stoppelaar (In den vriendenrol des Heeren J. de) . . Dl. X, blz. 220.
Storm . . . . . " XIII, " 439.
Strijdzang, uit de veertiende eeuw (Oud Hollandsche) " IX, " 314.
Studeeren. . . . . " XIV, " 208.
Suada (Aan Miss) . . . . . " X, " 345.
Suada, in andwoord (Aan Miss). . . . . " X, " 346.
Sulamiet (De). . . . . " X, " 198.
Sulpitia aan hare Juno. . . . . " X, " 123.
Suringar (Aan den Heer L.). . . . . " XI, " 259.
Suzanna . . . . . " XIII, " 357.

T.

T. (Aan Mevrouwe M. M.). . . . . " XI, " 360.
Taal (De). . . . . " XIII, " 309.
[Taal (De) . . . . . " XIII, " 385.
Taal (De) . . . . . " XIV, " 75.
Taal (De) . . . . . " XIV, " 227.
Taalkennis (De). . . . . " XIV, " 277.
Tabakrooken (Het) . . . . . " XIV, " 369.
Talen (Hedendaagsche) . . . . . " XIII, " 315.
Teekeningen van 't beengestel van 't menschlijk hoofd (Met de). . . . . " XIII, " 45.
Teekening van den invloed der Dichtkunste op het bestuur van den staat (Op de zinnebeeldige) . . " X, " 223.
Teekening, verbeeldende den Oorsprong der Schilderkonst [in den vriendenrol des schilders * * *] (Bij eene). . . . . " X, " 218.
Tegenspoed. . . . . " VIII, " 194.
Tegenspoed. . . . . " XIII, " 23.
Tegenspoeds (De beker des) . . . . . " V, " 103.
Tegenstelling. . . . . " XII, " 446.
Tegenwoordige (Het) . . . . . " VIII, " 166.
Tell (Willem) . . . . . " I, " 270.
Tempelgaaf. . . . . " III, " 45.
Tempelgaaf. . . . . " III, " 47.
Tempelgaaf. . . . . " III, " 48.
Terpsion aan Eudoxe; met een gouden uurwerk . " X, " 89.
Te rug keer. . . . . " XIII, " 441.
Te rug reis naar 't Vaderland. . . . . " XII, " 72.

Te rug zicht . . . . . Dl. XII, blz. 296.
Te rugzicht naar 't voorledene . . . . . " XII, " 377.
Tesselschade Roemers (Kasper van Baerle aan) . . " X, " 141.
Tesselschade Roemers (Op het oog van) . . . . . " X, " 142.
Tesschelschades huis en tuin (Op) . . . . . " X, " 146.
Te vredenheid . . . . . " VI, " 183.
Thands . . . . . " XIV, " 33.
Theëtétus, de Treurspeldichter . . . . . " III, " 42.
Theofrastus . . . . . " XIV, " 84.
Theokles aan Neëra . . . . . " X, " 71.
Thogrul Ben-Arslan (Sultan) . . . . . " XIII, " 36.
Thrasybulus . . . . . " XIII, " 33.
Thyrsis en Egle: Herderszang . . . . . " IV, " 244.
Tien geboden (De Antichristische) . . . . . " XIV, " 128.
Tijd (Gezette) . . . . . " IV, " 388.
Tijdbeklag . . . . . " XII, " 190.
Tijdkorting . . . . . " XIV, " 183.
Tijdmode (Lof der) . . . . . " XIV, " 111.
Tijds (Kortheid des) . . . . . " XIV, " 187.
Tijdverloop . . . . . " XIV, " 60.
Tijdvers . . . . . " VIII, " 397.
Tijdvers . . . . . " VIII, " 402.
Tijdvers . . . . . " VIII, " 403.
Tijdverveling . . . . . " XIV. " 10.
Tijdwisselbeurten . . . . . " VI, " 108.
Timantes (Op den beroemden) . . . . . " XIII, " 12.
Toekomst . . . . . " V, " 294.
Toekomst . . . . . " XIV, " 185.
Toestand ('s Menschen) . . . . . " V, " 434.
Toevalligheid . . . . . " IV, " 419.
Toevlucht . . . . . " V, " 464.
Toevlucht . . . . . " VI, " 73.
Toevlucht . . . . . " VI, " 82.
Toewijding . . . . . " VIII, " 377.
Toewijding . . . . . " X, " 282.
Toezicht op God . . . . . " XIII, " 172.
Tollens (In den vriendenrol van den Heer) . . . . " XI, " 193.
Tooneel (Het) . . . . . " VII, " 18.
Tooneelgordijn (Op een) . . . . . " XIII, " 216.
Toovery . . . . . " IV, " 411.
Torenbouw (De Babelsche) . . . . . " XIII, " 160.
Tranen . . . . . " V, " 73.
Tranen . . . . . " XIII, " 98.
Tranen . . . . . " XIV, " 816.
Treurtoon (Mijn) . . . . . " XII, " 120.

Treurzang (De) . . . . . Dl. VIII, blz. 156.
Troost . . . . . " VII, " 206.
Troost . . . . . " X, " 67.
Troost . . . . . " XII, " 260.
Troost ('s Christens) . . . . . " VI, " 147.
Troost der bedrukten . . . . . " V, " 449.
Troost in benaauwdheid . . . . . " V, " 482.
Troost in God . . . . . " V, " 311.
Troost in pijn . . . . . " V, " 346.
[Troost in tranen.] . . . . . " XIV, " 333.
Troost over 't voorledene . . . . . " XIV, " 202.
Troostzang . . . . . " VI, " 136.
Troostzang . . . . . " X, " 253.
Trouw . . . . . " XII, " 88.
Trouw (De) . . . . . " VIII, " 451.
Turnus aan Eneas . . . . . " IV, " 303.
Tydeman (Aan den Heer Constant F. F.) . . . . . " XI, " 314.
Tydeman (Aan den Heere en Mr. Meinardus . . " XI, " 76.
Tydeman (Aan den Heere Mr. M.) . . . . . " XI, " 279.
Tydeman (Aan den Heer Mr. M.) . . . . . " XI, " 334.
Tydeman (Aan den Heer Mr. Meinardus) . . . . . " XI, " 397.
Tydeman (Aan den hooggeleerden Heer en Mr. M.) " XI, " 320.
Tydeman (Aan den hooggeleerden Heer en Mr. M.) " XI, " 325.
Tydeman (Aan den hooggeleerden Heer en Mr. M.) " XI, " 336.
Tydeman (Den Hooggeleerden Heer en Mr. M.) " XI, " 246.
Tydeman (Den hooggeleerden Heere Mr. Meinardus) " XI, " 358.
Tydeman (In den vriendenrol van den Heere en Mr. M. . . . . " XI, " 42.
Tydeman (In den vriendenrol van den Heere Fr. Const. Corn.) . . . . . " XI, " 319.
Tydeman (In den vriendenrol van den Hoogleeraar Mr. H. W.) . . . . . " XI, " 41.
Tydeman (Op den dood van den Hooggeleerden Heer Mr. M.) . . . . . " XI, " 432.
Tydeman (Ter 80ste verjaring van den Hooggeleerden Heere Mr. M.) . . . . . " XI, " 269.
Tydeman (Verjaargroet aan den Heere en Mr. M.) " XI, " 193.
Tyranny . . . . . " XIII, " 364.
Tyrtéus (Aan het hoofd van mijnen) . . . . . " XIII, " 3.
Tyrtéus aan de Spartanen . . . . . " XIII, " 249.
TYRTEUS KRIJGSZANGEN . . . . . " IV, " 359.
Tytelplaat, van de "Redevoering over de voortreffelijkheid der Schilderkunst" (Uitlegging der) . . " XIII, " 49.
Tytels (Getytelde) . . . . . " XIV, " 364.

U.

Uchtendstond . . . . . Dl. XII, blz. 284.
Ugolijn . . . . . " XIV, " 131.
Uijlenbroek, in antwoord (Aan den Heer P. J.). " X, " 219.
Uijlenbroek (By het lijk van mijn vriend) . . . . " XI, " 58.
Uitboezeming . . . . . " XII, " 14.
Uitboezeming . . . . . " XIV, " 61.
Uitgewekenen in Brunswijk (Aan de Hollandsche). " X, " 413.
Uitgewekene, in Engeland (Aan een' Hollandschen). " VIII, " 450.
Uitkomst . . . . . " XIV, " 324.
Uitspanning . . . . . " XIV, " 141.
Uitspanning . . . . . " XIV, " 264.
Uitspanning (Dichterlijke) . . . . . " XII, " 400.
Uitstorting van 't hart . . . . . " XII, " 110.
Uitvaart . . . . . " XII, " 325.
Uitvaart (Mijne) . . . . . " XII, " 149.
UITZICHT OP MIJN DOOD . . . . . " XII, " 367.
Ulysses hellevaart. (Het elfde boek van Homerus Odysséa) . . . . . " II, " 323.
"Ulysses Hellevaart" (Aanspraak, by de voorlezing van) . . . . . " XI, " 15.
Ulysses t' huisreis. (Het vijfde boek van Homerus Odysséa) . . . . . " II, " 309.
"Un Philosophe est ferme." . . . . . " XIII, " 73.
Ursinus (Nagedachtenis van mijn' zoontjen) . . . " X, " 318.
Urzijn en Valentijn . . . . . " I, " 104.
"Urzijn en Valentijn" (Toewijding van mijne) . . " X, " 337.

V.

Vaarwel . . . . . " XII, " 363.
Vaarwel . . . . . " XIV, " 356.
Vader aan zijne dochter (Een stervende) . . . . . " V, " 229.
Vaderland (Aan 't) . . . . . " IX, " 259.
Vaderland (Aan 't) . . . . . " IX, " 312.
Vaderland (De ware liefde tot het) . . . . . " VI, " 213.
Vaderland (De ware liefde tot het) . . . . . " VIII, " 21.
Vaderland en Oranje (Het) . . . . . " XIII, " 209.
Vaderland met mijn "Spraakleer" (Aan mijn) . . " XI, " 469.

Vaders laatste woorden (Eens). . . . . Dl. XIV, blz. 164.
Vaders uitboezeming op de bruiloft zijner dochter (Eens). . . . . " XI, " 20.
Vaderzucht. . . . . " XI, " 409.
Valckenaer (Aan den Heere en Mr. J.). . . . . " XI, " 93.
Valckenaer (Aan Mr. Jan). . . . . " XI, " 32.
Valckenaer (Op een koepel in de zandery van den Heere). . . . . " XI, " 206.
Veehoeders: Herderszang. (De) . . . . . " IV, " 266.
Veelhoofdige Regeering . . . . . " XIII, " 365.
Veinzerij (IJdelheid der). . . . . " XIII, " 231.
Velzen (Gerard aan Machteld van). . . . . " IV, " 295.
Verbeelding (Aan de) . . . . . " XII, " 188.
Verbeteringen. . . . . " XIII, " 145.
Verbintenissen. . . . . " XII, " 239.
Verblindheid. . . . . " IV, " 418.
Verderf . . . . . " XIV, " 218.
Verdienste van een' vriend. . . . . " XIII, " 4.
Verdraagzaamheid . . . . . " XIII, " 338.
Verdraagzaamheid . . . . . " XIV, " 339.
Verdrukten (Zang des). . . . . " V, " 465.
Verdrukten (Zang des). . . . . " VI, " 93.
Vergaan (Het). . . . . " V, " 112.
Vergenoegdheid . . . . . " XII, " 49.
Vergenoegen. . . . . " XII, " 423.
Verhevenheid ('s Menschen). . . . . " IV, " 424.
Verholenheid . . . . . " XIII, " 385.
Verhuizen . . . . . " XIV, " 337.
Verjaardag (Op mijn twee- en vijftigsten). . . . " XII, " 115.
Verjaargroet . . . . . " X, " 407.
Verjaargroet aan een vriend. . . . . " XI, " 481.
Verjaarwensch (Algemeene) . . . . . " XIV, " 326.
Verjaren (By mijn) . . . . . " XII, " 191.
Verjaren (By mijn) . . . . . " XII, " 389.
Verjaren 1826 (By mijn). . . . . " XII, " 274.
Verjaring . . . . . " XIII, " 421.
Verjaring (Aan mijnen zoon ter). . . . . " XI, " 374.
Verjaring (By mijne) . . . . . " XII, " 324.
Verjaring (By mijne). . . . . " XII, " 353.
Verlangen . . . . . " X, " 28.
Verleiding. . . . . " V, " 90.
Verlichting . . . . . " IV, " 385.
Verlichting . . . . . " XIV, " 201.
Verlichtingfabriek dezer eeuw (De). . . . . " XIV, " 114.
Verlies van have . . . . . " XIV, " 111.

Verlossing . . . . . Dl. V, blz. 196
Verlossing . . . . . " V, " 386.
Vermaning . . . . . " XI, " 390.
Vermetelheid . . . . . " VIII, " 283.
Veroordeeling des naasten . . . . . " V, " 70.
Verovering (De) . . . . . " X, " 132.
Verrijzenis . . . . . " VI, " 181.
Verrukking . . . . . " X, " 54.
Verschuur (Den Weledelen Zeer Geleerden Heere Dr. J.) . . . . . " X, " 217.
Verschuur (Den Weledelen Zeer Geleerden Heer Dr. J.) . . . . . " X, " 225.
Verschuur (Op het afsterven van Dr. J.) . . . . " X, " 447.
Verstand ('t Menschelijk) . . . . . " XIII, " 185.
Verstandelijkheid . . . . . " XIV, " 236.
Verstand en geloof . . . . . " VI, " 3.
Verstand en Menschlievendheid . . . . . " VI, " 76.
[Vertalen] . . . . . " XIII, " 148.
[Vertaling van een Fransch versje van Vrouwe K. W. B.] . . . . . " XIV, " 209.
Vertroosting . . . . . " VI, " 111.
Vertroosting . . . . . " XIV, " 91.
Vertrouwen . . . . . " X, " 403.
Verval . . . . . " VI, " 119.
Verval . . . . . " XIV, " 332.
Verveling . . . . . " XIV, " 216.
Vervolgers (Op mijn) . . . . . " XII, " 162.
Vervulling, uitgesproken in de Amsterdamsche Afdeeling der "Hollandsche Maatschappy van Wetenschappen en Kunsten", op den 25en van Slachtmaand 1813 . . . . . " IX, " 135.
Verwachting . . . . . " VI, " 134.
Verwachting . . . . . " VIII, " 209.
Verwachting . . . . . " XIII, " 54.
Verwondering . . . . . " IV, " 414.
Verzen (Aan mijne) . . . . . " XII, " 365.
Verzoening . . . . . " V, " 422.
Verzoening . . . . . " VI, " 163.
Verzwakking in ouderdom . . . . . " XII, " 276.
Vijanden (De drie) . . . . . " I, " 424.
Vijfde (De) . . . . . " VIII, " 402.
Visscher in Noorwegen (De Hollandsche) . . . . " XIV, " 104.
Visschers (De.) . . . . . " IV, " 281.
Vittery . . . . . " XIII, " 194.
Vlam . . . . . " III, " 46.

Vlijt . . . . . Dl. XIII, blz. 271.
Vloek (De) . . . . . " I, " 173.
Vloek (Rechtmatige) . . . . . " XIII, " 293.
Vloek van 't burchtslot Moy (De) . . . . . " I, " 316.
Vlucht (Eigen) . . . . . " XIV, " 397.
Vogelen (De) . . . . . " I, " 420.
Volharding . . . . . " IV, " 418.
Volken (Aan de verbonden) . . . . . " IX, " 195.
Volksboete . . . . . " IX, " 373.
Volksgeluk . . . . . " XIV, " 113.
Volksstem (De) . . . . . " XIII, " 232.
Volksvlijt (By de uitdeeling der Koninklijke prijzen van de) . . . . . " X, " 466.
Volmaking . . . . . " XIV, " 115.
Voltaire . . . . . " XIII, " 359.
Vondel . . . . . " XIII, " 40.
Voorafspraak, by de voorlezing van de "Ziekte der Geleerden" . . . . . " X, " 462.
Voorafspraak der "Spreuken en Voorbeelden" . . " VII, " 348.
Voorafspraak van den Perzius . . . . . " VII, " 253.
Voorbereiding . . . . . " IV, " 398.
Voorbeschikking . . . . . " XIII, " 285.
Voorbeschikking (Gods) . . . . . " VI, " 176.
Voorbestemming (Gods) . . . . . " V, " 468.
Voorbestemming (Gods) . . . . . " XIII, " 32.
Voorbestemming des Christens . . . . . " V, " 151.
Voor dezen en nu . . . . . " XIII, " 362.
Voor- en achteruitzicht . . . . . " XII, " 385.
Voor- en tegenspoed . . . . . " VI, " 9.
Voorjaar . . . . . " VI, " 127.
Voorlezing van mijne "Ziekte der Geleerden" (By de tweede) . . . . . " X, " 464.
Voornemen (Christlijk) . . . . . " VI, " 6.
Voornemen (IJdel) . . . . . " VI, " 151.
Voorspoed . . . . . " V, " 417.
Voorspoed ('s Boozen) . . . . . " V, " 451.
Voorspoed der boosheid . . . . . " V, " 453.
Voorspoed der boozen (De) . . . . . " VI, " 99.
Vooruitzicht . . . . . " IX, " 350.
Vooruitzicht . . . . . " XIV, " 110.
Voorvaders, by de oprechting van het Gemeenebest (Onze) . . . . . " VIII, " 335.
Voorval . . . . . " XII, " 449.
Voorzang van de "Vermaking . . . . . " XI, " 488.
[Voorzang van "Verstand en Menschlievendheid."]. " XIV, " 265.

Voorzichtigheid . . . . . Dl. XIV, blz. 101.
Voorzienigheid. . . . . " XIII, " 285.
Vorschgekwaak ('t). . . . . " XII, " 224.
Vorstenles. Uit het Engelsch van Koning Jacobus den Eerste van Grootbrittanje. . . . . " XIII, " 112.
Vorst- en volksregering. . . . . " IX, " 292.
[Vos (De dichter Jan)]. . . . . " XIII, " 482.
Vos en de hond (De). . . . . " I, " 415.
Vraag . . . . . " XIII, " 840.
Vraag (Eens meisjens). . . . . " X, " 184.
Vrede. . . . . " XII, " 278.
Vrede (Onbestendigheid der). . . . . " IX, " 236.
Vredehaat . . . . . " V, " 315.
Vrede met God. . . . . " VI, " 88.
Vreemdeling (De). . . . . " XIV, " 275.
Vrees. . . . . " XIV, " 110.
Vreugde . . . . . " V, " 61.
Vreugde. . . . . " XI, " 468.
Vreugde. . . . . " XIII, " 228.
Vreugd en leed. . . . . " XIV, " 338.
VREUGDEZANG . . . . . " IX, " 55.
Vreugdgenot. . . . . " XIV, " 108.
Vriend (Aan een'). . . . . " X, " 302.
Vriend (Aan een). . . . . " XI, " 239.
Vriend (Aan een). . . . . " XI, " 511.
Vriend (Aan een). . . . . " XIV, " 212.
Vriend (Aan een jeugdigen) . . . . . " XI, " 168.
Vriend (Aan een my dierbaren). . . . . " XI, " 335.
Vriend (Aan een onbekenden). . . . . " X, " 435.
Vriend (Aan een stokoud). . . . . " XI, " 316.
Vriend (Aan een stokoud). . . . . " XI, " 355.
Vriend (Aan mijn innigen) . . . . . " XI, " 430.
Vriend (In het stamboek van een) . . . . . " XI, " 94.
Vriend by de bevalling zijner Egade (Aan een). . . " XI, " 131.
Vrienden (Aan mijne). . . . . " XIII, " 74.
Vrienden, in Amsterdam (Aan mijne). . . . . " X, " 330.
Vriendengraf (Onze droefheid by 't) . . . . . " XIII, " 5.
Vriendenrol (In een') . . . . . " X, " 272.
Vriendenrol (In een) . . . . . " XI, " 199.
Vriendenrol (In een) . . . . . " XI, " 268.
Vriendenrol (In een) . . . . . " XI, " 501.
Vriendenrol (In een) . . . . . " XI, " 508.
Vriendenrol (In een). . . . . " XII, " 362.
Vriendenrol (In een dikken) . . . . . " XIV, " 274.
Vriendenrol van .... (In den). . . . . " X, " 308.

Vriendin (Ter bruiloft eener) . . . . . Dl. XI, blz. 509.
Vriend, in een' brief (Aan een') . . . . . " XI, " 327.
Vriend in zijn vriendenrol (Aan een) . . . . . " XI, " 504.
Vriend, met mijne "Affodillen" (Aan een) . . . . . " XI, " 162.
Vriend, op zijn nieuwgekocht buitengoed (Aan een) " XIII, " 146.
Vriendschap . . . . . " XIV, " 389.
Vriendschapstoets . . . . . " III, " 45.
Vries (Aan den Heer Abraham de) . . . . . " XI, " 507.
Vries (Aan den Heer A. de) . . . . . " XI, " 326.
Vries (Aan den Heere Jeronimo de) . . . . . " XI, " 41.
Vries (Aan den Heer Mr. Jeronimo de) . . . . . " XI, " 120.
Vries (Aan den Heer M. Jeronimo de) . . . . . " XI, " 166.
Vries (Aan den Heer Mr. Jeronimo de) . . . . . " XI, " 395.
Vries (Aan mijnen vriend, den Heer Jeronimo de) . " XI, " 70.
Vries (Den Heere Abraham de) . . . . . " XI, " 396.
Vries (Geboortegroet aan het zoontjen van den Heere Jeronimo de) . . . . . " XI, " 24.
Vries (In het Album van den Heer A. de) . . . . . " XI, " 141.
Vries, in zijn vriendenrol (Aan den Heer Jeronimo de) . . . . . " X, " 469.
Vrijgeest op het sterfbed (De) . . . . . " XIII, " 211.
Vrijgezindheid . . . . . " XII, " 219.
Vrijheid . . . . . " XIII, " 406.
Vrijheid . . . . . " XIV, " 218.
Vrijheidsboom (By het omdragen en planten van den zoogenaamden) . . . . . " VIII, " 432.
Vrijheidschreeuw . . . . . " XIII, " 396.
Vrijheidsspook dezes tijds (Het) . . . . . " XIII, " 298.
Vrijmacht . . . . . " XII, " 222.
Vrijspraak (Eens gestorvenen) . . . . . " XIII, " 287.
Vrijsters (Oude) . . . . . " XIII, " 375.
Vroeg en laat . . . . . " XIII, " 9.
Vroeg en te laat (Te) . . . . . " XIII, " 228.
Vrolijkheid . . . . . " XIV, " 86.
Vrouw . . . . . " XII, " 227.
Vrouw (Aan de) . . . . . " VIII, " 239.
Vrouw (Aan de) . . . . . " VIII, " 278.
Vrouw (De) . . . . . " X, " 55.
Vrouw (De) . . . . . " XI, " 415.
Vrouw (De) . . . . . " XIII, " 56.
Vrouw (De sneeuwen) . . . . . " XIV, " 3.
Vrouw (Onnoozele) . . . . . " XIII, " 353.
Vrouw (Op een zeer schrale) . . . . . " XIII, " 326.
Vrouwen . . . . . " XIV, " 40.
Vrouwendeugd . . . . . " XIII, " 286.

Vrouwenliefde. . . . . Dl. X, blz. 139.
Vrouwenroem. . . . . " XIV, " 173.
Vuur (Verholen). . . . . " III, " 47.

W.

W.... (Op de afbeelding van Miss Chr....). . " X, " 365.
Waakzaamheid (IJdele). . . . . " VI, " 72.
Waan (Menschen). . . . . " XIV, " 147.
Waan- en wandichters (Op sommige). . . . . " XIV, " 383.
Waanstrijdigheid. . . . . " IV, " 420.
Waarheid. . . . . " XIII, " 252.
Waarheid. . . . . " XIV, " 160.
Waarheid en Ezopus (De) . . . . . " I, " 393.
Waarheid en schijn. . . . . " XIII, " 115.
Waarheid en wijsheid. . . . . " XIV, " 418.
Waarneming (Eens grijzaarts). . . . . " V, " 12.
Waarschouwing . . . . . " V, " 357.
Waarschouwing . . . . . " X, " 9.
Waarschouwing . . . . . " X, " 197.
Waarschouwing . . . . . " XII, " 293.
Waarschouwing . . . . . " XIII, " 323.
Waarschouwing (Dichteren). . . . . " XIII, " 295.
Wagenaar . . . . . " XIII, " 16.
Wal (Aan den Hollandschen). . . . . " XII, " 82.
Walré (Aan den Heer J. van). . . . . " XI, " 505.
Wan-geklap . . . . . " XII, " 299.
Wangenot. . . . . " XIV, " 188.
Wap (In den vriendenrol van den Heer J. J. F.). " XI, " 502.
WAPENKREET. . . . . " IX, " 81.
WAPENKREET. . . . . " IX, " 178.
Wapenschild (Op 't onteeren van het Hollandsch). " VIII, " 391.
Wareld. . . . . " VIII, " 221.
Wareld. . . . . " XIV, " 353.
Wareld (De) . . . . . " XII, " 450.
Wareld (De) . . . . . " XIII, " 31.
Wareldbeschouwing. . . . . " VI, " 138.
Wareldglans. . . . . " XII, " 348.
Water (Hoog). . . . . " XIV, " 107.

Waterlo ('t Veld van) . . . . . Dl. IX, blz. 366.
Waterloo (Gedenkdag van) . . . . . " IX, " 293.
Waterloo (Gedenkzuil van) . . . . . " IX, " 220.
Watervloed (Na den) . . . . . " XI, " 416.
Wederhelft (Aan mijn) . . . . . " XI, " 516.
Wederhelft (Aan mijne) . . . . . " XI, " 376.
Wederhelft (Ter verjaardage mijner) . . . . . " XI, " 399.
Wederhelft (Ter verjaring mijner) . . . . . " XI, " 369.
Wederhelft, in de Nieuwjaarsnacht 1827 (Aan mijne). " XI, " 476.
Wederhelft op haar verjaardag (Aan mijn) . . . " XI, " 188.
Wederhouding . . . . . " X, " 12.
Weeklacht . . . . . " XIV, " 8.
Weezen aan de Burgery (De Leydsche) . . . . . " X, " 241.
Weg naar hooger . . . . . " XIV, " 122.
Weldadigheid . . . . . " V, " 409.
Weldadigheid . . . . . " VIII, " 169.
Weldadigheid . . . . . " XIV, " 50.
Weldadigheid . . . . . " XIV, " 378.
Weldadigheid . . . . . " XIV, " 411.
Weldadigheid (Gods) . . . . . " VI, " 124.
Weldoen . . . . . " XIII, " 106.
"Welk eene werkeloosheid" (* * *) . . . . . " IX, " 403.
Wel leven . . . . . " XIII, " 225.
Wellust . . . . . " XIII, " 256.
Welsprekendheid . . . . . " XIV, " 336.
Welsprekendheid der Predikanten (Op de gezochte) " XIII, " 19.
Welvaart en Vrede . . . . . " IX, " 157.
Wel varen en welvaart . . . . . " XIII, " 143.
Wensch (Vrome) . . . . . " XIV, " 12.
Wenschen . . . . . " XII, " 318.
Wenschen (De) . . . . . " XIII, " 7.
Wenschen (De drie) . . . . . " XII, " 53.
Wenschen ('t Aardsche) . . . . . " XIV, " 324.
Werken (Goede) . . . . . " V, " 481.
Wet (De algemeene) . . . . . " IV, " 415.
Wetbetrachting . . . . . " VI, " 65.
Wet en Euangelie . . . . . " V, " 374.
Wetenschap . . . . . " XIV, " 297.
Wetgeleerde (De Oostersche) . . . . . " XIII, " 37.
Weth (In 't album van den Heere de) . . . . . " XI, " 277.
Wetvoldoening . . . . . " V, " 415.
Wichilde (Aan) . . . . . " X, " 280.
Wichilde (Aan) . . . . . " XIII, " 41.
Wiegzang . . . . . " X, " 289.
Wien te leven . . . . . " XII, " 311.

Wijk (Jonker Brand van) . . . . . Dl. I, blz. 189.
Wijn. . . . . " XIV, " 285.
Wijn (De). . . . . " XII, " 425.
Wijnsberg (De vrouwen van) . . . . . " I, " 101.
Wijnstok (De). . . . . " XIII, " 108.
Wijnverlaten. . . . . " XIV, " 334.
Wijsbegeerte. . . . . " XIV, " 275.
Wijsgeerigheid dezer eeuw (De) . . . . . " XIII, " 335.
Wijsgeerte (De) . . . . . " IV, " 409.
Wijsheid. . . . . " V, " 189.
Wijsheid. . . . . " XIV, " 47.
Wijsheid. . . . . " XIV, " 88.
Wijsheid. . . . . " XIV, " 231.
Wijsheid. . . . . " XIV, " 379.
Wijsheid. . . . . " XIV, " 400.
Wijsheid (Nieuwe) . . . . . " XIV, " 170.
Wijsheid en deugd . . . . . " V, " 417.
Wijsheidsjacht. . . . . " XIV, " 242.
Wijsheidzoeker (De). . . . . " XIII, " 377.
Wil (Vrije). . . . . " V, " 218.
Wil en daad. . . . . " XIV, " 395.
Wilhelmus van Nassouwen. . . . . " IX, " 150.
Wilhelmuslied (Het) . . . . . " IX, " 152.
Willem de Derde (Prins). . . . . " IX, " 248.
Willem de eerste (Prins) . . . . . " IX, " 245.
Willem de Tweede (Prins). . . . . " IX, " 247.
Willem de Vierde (Prins) . . . . . " IX, " 249.
Willem de Vijfde. . . . . " VIII, " 382.
Willem de Vijfde (Prins). . . . . " IX, " 250.
Willem Frederik (De verheffing van Prins) . . . " IX, " 153.
Willem Frederik George Lodewijk (Prins) . . . . " IX, " 143.
Willem Frederik, Koning der Nederlanden. . . . " IX, " 221.
Willems (Aan den Heer J. F.). . . . . " XI, " 328.
Willem van Holland: Treurspel. . . . . " IV, " 3.
Willem V door Le Francq van Berkheij (Voorzang
ter inleiding der lijkgedachtenis van Prins) . . " IX, " 8.
Willen. . . . . " XIV, " 108.
Wilmet (In den vriendenrol van den Hoogleeraar) " XI, " 125.
Windbrekers geraaskal (Op eens). . . . . " XIII, " 397.
Winter. . . . . " VIII, " 84.
Winter. . . . . " X, " 151.
Winter. . . . . " XIII, " 24.
Winter. . . . . " XIII, " 446.
Winter (De). . . . . " X, " 56.
Wintergenoegen. . . . . " XII, " 59.

Wintervreugd . . . . . Dl. VIII, blz. 159.
Wissel . . . . . " V, " 9.
Woelwaters dezes tijds (Aan de). . . . . " XIV, " 59.
Woerdens moord . . . . . " IX, " 146.
Woerdens moord . . . . . " IX, " 146.
Wolf in kwaad gerucht (De). . . . . " XIII, " 373.
Wolven (De) . . . . . " I, " 418.
Wonderen . . . . . " XIV, " 317.
Wonderwerk ('s Heilands eerste). . . . . " XIII, " 20.
Woorden. . . . . " XIII, " 284.
Woord van een meisje ('t) . . . . . " X, " 195.
Worsteling. . . . . " XIV, " 248.
Wroeging . . . . . " V, " 330.

Y.

Yrwin en Vreedebag . . . . . " I, " 65.

Z.

Zachtmoedigheid. . . . . " XIII, " 89.
Zangbede. . . . . " VI, " 202.
Zangcoupletten . . . . . " XIV, " 291.
Zangdoel . . . . . " XII, " 253.
Zangkunst (Aan de). . . . . " XII, " 428.
Zangsters (De) . . . . . " IV, " 283.
Zangstukjen]. . . . . " X, " 68.
Zangstukje (Anacreontisch). . . . . " XII, " 448.
Zangzucht . . . . . " V, " 335.
Zarfath (De weduw van). . . . . " V, " 284.
["Zedelijke gispingen" (Voorafspraak der)] . . . " XI, " 253.
Zedelijkheid . . . . . " V, " 353.
Zedenleer. . . . . " XIV, " 309.
Zeevaart . . . . . " VIII, " 180.
Zegefeest. . . . . " IX, " 27.
Zelfbedrog. . . . . " X, " 62.
Zelfbedrog. . . . . " XIII, " 343.

Zelfbeproeving . . . . . Dl. V, blz. 15.
Zelfbeschouwing . . . . . " IV, " 406.
Zelfbeschouwing . . . . . " VI, " 121.
Zelfbeschouwing . . . . . " VI, " 187.
Zelfbezef . . . . . " VIII, " 293.
Zelfbewustheid . . . . . " XIV, " 13.
Zelfgevoelen . . . . . " XIV, " 415.
Zelfherinnering . . . . . " V, " 39.
Zelfmoord . . . . . " XIII, " 158.
Zelfonderzoek . . . . . " VI, " 83.
Zelfverheffing (Zotte) . . . . . " XIV, " 255.
Zelma (De gezangen van) . . . . . " II, " 28.
Zendelingen (Aan de) . . . . . " XIII, " 370.
MDCCLXXXIV . . . . . " VIII, " 380.
Ziekbed mijner Ega (Aan 't) . . . . . " XI, " 451.
Ziel (Halve) . . . . . " III, " 45.
Ziel (Vrijheid van) . . . . . " XIV, " 193.
Zielskalmte . . . . . " XIV, " 306.
Zielskalmte . . . . . " XIV, " 319.
Zielsrust . . . . . " VIII, " 211.
Zielvergif . . . . . " XIII, " 371.
Zielzucht . . . . . " V, " 34.
Zielzucht . . . . . " V, " 277.
Zielzucht . . . . . " XI, " 506.
Zielzucht . . . . . " XII, " 237.
Zielzucht . . . . . " XII, " 297.
Zielzucht . . . . . " XII, " 345.
Zielzucht . . . . . " XII, " 345.
Zielzucht . . . . . " XII, " 346.
Zielzucht (Eens grijzaarts) . . . . . " XII, " 257.
Zielzucht in lijden . . . . . " XII, " 280.
Ziekte der Geleerden (De) . . . . . " VI, " 363.
Zingen . . . . . " V, " 359.
Zinstaal . . . . . " XIII, " 423.
Zintuig en verstand . . . . . " XIII, " 345.
Zomer . . . . . " VIII, " 63.
Zomerlust . . . . . " VIII, " 264.
Zondaarsbede . . . . . " V, " 439.
Zondelast . . . . . " V, " 403.
Zondewraak . . . . . " VI, " 86.
Zonnebloem (De) . . . . . " IX, " 479.
Zonsverduistering . . . . . " VIII, " 398.
Zoon (Aan mijn) . . . . . " XI, " 349.
Zoon (By de ziekte van mijn eenig overgebleven) . " XI, " 472.
Zoon (Ter verjaring van mijn dierbaren) . . . . . " XI, " 496.

Zoon (Ter verjaring van mijnen) . . . . . Dl. XI, blz. 482.
Zoon (Verjaargroet aan mijn) . . . . . " XI, " 439.
Zoon ter verjaring (Aan mijn) . . . . . " XI, " 402.
Zoontjen (Aan mijns broeders jonggeboren) . . . " XI, " 25.
Zoontjen (By den dood van mijn jongste) . . . . " X, " 449.
Zoontjen (By het lijk van mijn tweeden) . . . . . " X, " 310.
Zorg . . . . . " XIV, " 32.
Zout (De lepel) . . . . . " I, " 357.
Zubli (Aan mijn overleden vriend Ambrozius Justus). " XI, " 260.
Zucht . . . . . " VIII, " 370.
Zucht . . . . . " XIII, " 449.
Zucht (Vaderlijke) . . . . . " XI, " 183.
Zucht der bejammering . . . . . " XII, " 243.
Zucht eens vaders (De) . . . . . " X, " 405.
Zucht in grijsheid . . . . . " XII, " 179.
Zucht naar 't Vaderland . . . . . " VII, " 157.
"Zucht naar 't Vaderland" by de Voorlezing in Felix
Meritis (Voorzang van de)] . . . . . " XI, " 147.
Zucht ten hemel . . . . . " XII, " 167.
Zuigeling (De) . . . . . " XII, " 50.
Zuiverheid . . . . . " XIV, " 124.
Zusterkunsten (De drie) . . . . . " VII, " 187.
Zwakte . . . . . " VI, " 101.
Zwaluw (Op de) . . . . . " XII, " 424.
Zwaluw, briefbode (Een) . . . . . " X, " 190.
Zwermzwarreling . . . . . " VII, " 235.
Zwerven . . . . . " XIV, " 307.
Zwitserland (De verbonden legers aan) . . . . . " IX, " 170.
Zy . . . . . " X, " 126.

AANWIJZING

DER OUDE EN NIEUWERE DICHTERS

DOOR

Mr. W. BILDERDIJK en Vrouwe K. W. BILDERDIJK

OVERGEBRAGT OF NAGEVOLGD,

MET

AANTEEKENINGEN,

DOOR

MR. J. PAN.

— — — — — — — — — — — —

Hy ook die aan der Dichtren spits
  Als Grootvorst op zal treden,
Die Dichter, steeds zijn eigen gids,
  Stapt in geens anders schreden.
Neen, zy, 1) wier melk ons heeft gelaafd,
  En 't bloed gestort in de aderen,
Zy schonk wie stout in 't Dichtspoor draaft,
En aan geen voorgang zich verslaaft,
  De kroon van lauwerbladeren.

Ja, wei' men in den bloemhof rond
  Van Romeren en Grieken,
En vlieg' men naar den Morgenstond;
  Maar 't zij op eigen wieken!
Daar plondren we als met aadlaarsklaauw
  De gouden boomgaardvruchten!
Daar gaâr men frisschen hemeldaauw,
Uit geen beneveld wolkengraauw,
  Maar balsemvolle luchten!

1) Natuur.

BILDERDIJK. Vermaking, blz. 153.

[Nieuwe uitg. Dl. VIII, blz. 320.]

VOORBERIGT.

Bij de lezing der dichtwerken van Bilderdijk trokken zijne voortreffelijke vertalingen en navolgingen van de dichters der Oudheid bijzonder onze aandacht. De vergelijking met de oorspronkelijke stukken gaf ons steeds een onuitsprekelijk genoegen. Daar echter deze vertalingen en navolgingen in zoo vele boekdeelen zijn verspreid, en het oorspronkelijke veelal kort, onvolkomen of geheel niet is aangewezen, gevoelden wij spoedig de behoefte tot eene meer geregelde opsporing en rangschikking. Deze arbeid, naderhand ook tot de navolgingen uit de latere dichters uitgestrekt, schonk ons sedert eenige jaren eene aangename verpoozing van andere bezigheden. De toenemende belangstelling in de dichterlijke voortbrengselen van Bilderdijk deed de gedachte bij ons opkomen, om dit werk uit te geven, en alzoo iets bij te dragen, om de beoefening van onzen Dichter meer aangenaam en gemakkelijk te maken, en hem, zoo mogelijk, nog meer naar waarde te doen schatten. Groot waren de zwarigheden aan deze taak verbonden. Er moest toch door alle werken van Bilderdijk en van zijne Gade eene uitgestrekte wandeling worden afgelegd langs eenen weg, die niet overal even effen en gebaand was, daar onze Dichter zulk een uitgebreid veld der Oude en nieuwere letterkunde in zijne navolgingen doorliep, en dikwijls uit weinig bekende en minder toegankelijke bronnen putte. Wij hebben echter in de opsporing geene moeite ontzien, hoewel ons werk uit den aard der zaak voor verbetering en aanvulling vatbaar is [1].

---

[1] B. v. in de Verlustiging en de Bloemtjens is het oorspronkelijke van eenige stukjes aan onze nasporing ontsnapt. Dit kan ook elders gebeurd zijn. De aanwijzing hiervan zal ons, ook in het belang onzer letterkunde, zeer aangenaam zijn.

Het was niet onze eenige bedoeling, om het genoegen der lezers van Bilderdijks gedichten te bevorderen; wij wilden tevens aan jeugdige beoefenaars der Oude en nieuwere letterkunde nuttig zijn. Voor hen, niet voor Geleerden, zijn onze aanteekeningen bestemd, welke strekken, om sommige stukken toe te lichten, enkele min bekende dichters nader te doen kennen, en andere navolgingen van het oorspronkelijke op te geven [1]. Daar het geenszins ons oogmerk was, eene commentarie te schrijven, hebben wij ons van de aanwijzing der plaatsen uit Oude of nieuwere dichters, in sommige dichtstukken voorkomende, onthouden, en hierop maar enkele uitzonderingen gemaakt. Het was echter voor de volledigheid noodzakelijk, om zelfs de kleinste op zich zelve staande overgebragte aan te wijzen, dewijl zich anders de vraag telkens zoude hebben opgedaan, wat al of niet op te teekenen. Enkele woorden echter, die somtijds aanleiding tot een geheel dichtstuk gaven [2], konden hier niet in aanmerking komen.

Behalve de alphabetische aanwijzing, zal een overzigt der navolgingen in elken bundel voorkomende, den beoefenaar van Bilderdijks dichtwerken niet ongevallig zijn. De plaatsen der Oude dichters zijn door ons naauwkeurig aangewezen; bij sommigen, b. v. bij Gregorius Nazianzenus, ontbrak ons de gelegenheid. Kon bij dichters, die meerdere werken hebben nagelaten, de nagevolgde plaats niet worden opgespoord, is zulks door * aangeduid.

De voorlezing, aan het hoofd van dit werk geplaatst, mogt de goedkeuring van vrienden en hoorders, wier oordeel wij hoog waarderen, in ruimer mate wegdragen, dan wij hadden durven verwachten. Dit gaf ons den moed, ze hierbij te voegen.

Wij betuigen onzen leermeester en vriend Mr. K. W. Tyde-

---

[1] Ter bevordering van dit oogmerk hebben wij, hoezeer met spaarzaamheid, in de aanteekeningen sommige min bekende stukken opgenomen, b. v. die, welke zich in de verzameling van Percy bevonden. Ten opzigte der meeste Oude en nieuwere dichters was dit minder noodzakelijk.

[2] B. v. Krekelz. III, 170. [Dl. VIII, bladz. 254.]

man, den Hoogleeraren Peerlkamp, Weijers, Roorda en anderen onzen hartelijken dank voor het verstrekken van sommige boekwerken, en voor hunne dienstvaardigheid ons zoo ruimschoots betoond. In deze dankbetuiging moest ook onze onvergetelijke vriend N. G. van Kampen deelen, die onlangs aan zijn huisgezin, aan zijne vrienden en aan de letteren is ontrukt. Het is hier de plaats niet, om aan zijne verdiensten de verschuldigde schatting te betalen. Deze taak zal door een' ander op eene waardige wijze vervuld worden. Niemand echter kon zijne vriendschap hooger waarderen dan wij, die ons ruim dertig jaren daarin mogten verheugen. Niemand zal zijn gemis dieper betreuren. Zijn edel hart, zijn warm gevoel voor Godsdienst en zedelijkheid, zijne ongeveinsde nederigheid boeiden ons dikwijls nog meer dan zijne veelomvattende kennis, helder oordeel en zuivere smaak. Hij ruste in vrede! zijne nagedachtenis zal in Nederland en bij zijne vrienden steeds in zegening zijn!

Assen,
Junij 1839.

Zoo ver het Voorberigt der eerste Uitgave. Twee jaren geleden kondigde de Heer Kruseman eene tweede aan, als bijlage zijner verzameling van Bilderdijks Dichtwerken. Hij verzocht ons, het boek te herzien, en de Nalezing, die in 1855 buiten den handel was verspreid, daar bij te mogen voegen. Wij hebben op onzen gevorderden leeftijd die taak met jeugdigen moed aanvaard, en zoo naauwkeurig ons mogelijk was, volbragt.

Het was nutteloos, om de Aanwijzing met de uitgave der Dichtwerken in overeenstemming te brengen. Immers zijn aldaar onder elk dichtstuk de bundel en bladzijde aangehaald, waaruit het genomen is. Als men nu in ons boek de Aanwijzing of Opgave naar de volgorde der werken naslaat, kan men dadelijk ontwaren, of het stuk nagevolgd en van elders is ontleend; en zoo het daar niet voorkomt, met eenige zekerheid besluiten, dat het oorspronkelijk is.

Dadelijk na de uitgave waren wij er op bedacht, om de bijvoegsels en opmerkingen van anderen aan te teekenen, en zelf op te sporen wat tot aanvulling en meerdere opheldering kon dienen, waartoe eenige later uitgekomen werken mede aanleiding gaven. De verwachting van nog eenige aanwijzingen uit Oude dichters te ontvangen, bleef onvervuld. Is dit een bewijs onzer naauwkeurigheid? Ettelijke hebben wij nog ontdekt, maar ook veel onderzoek vergeefs gedaan. Jongere letterkundigen, wien de Oudheid en Bilderdijk ter harte gaan, mogen dit nu voortzetten. Van de nieuwere dichters zijn eenige hier en daar aangewezen door de Heeren de Jager, Tollens, Bogaers, van Lennep, Klinkert en anderen. Reeds vroeger betuigden wij hiervoor onzen dank en herhalen dit bij deze. Tollens werd in rijpen ouderdom ten grave gedragen, niet alzoo Klinkert, die in de vaag des levens bezweek! Met weemoed noemen wij hier zijnen naam. Voor weinige jaren werden wij eerst met hem bekend, en betreuren, dat zulks niet vroeger geschiedde. Zijne uitgebreide kennis der Fransche, vooral der Engelsche letterkunde ware ons zeer te stade gekomen. Veel zijn wij bij deze nieuwe uitgave aan hem verschuldigd. Bilderdijk knoopte den band van genegenheid en schonk ons een vriend, die den avond van ons leven veraangenaamde; een vriend, wiens onbegrensde dienstvaardigheid ons dikwijls verlegen maakte, daar wij hem zoo weinig konden teruggeven. Onvergetelijk blijft ons zijne leerzame briefwisseling, onvergetelijk de uren in zijne gastvrije woning en boekvertrek doorgebragt, waar wij ons met zoo vele schatten van den grooten dichter zagen omringd. Hoe vele genoegens stelden wij ons nog van die vriendschap en verkeering voor; maar God beschikte het anders! Even na zijn laatste dienstbetoon kwam de treurmare van zijn overlijden. Dit is in vele opzigten een verlies voor onze letterkunde. Zijne Lijsten getuigen van innige bekendheid met de werken en de bibliographie des Dichters. Gaarne verleende hij den toegang tot zijne rijke en eenige verzameling. Gelukkig werd deze niet verstrooid, maar, ingevolge zijne begeerte, door de Weduwe aan de boekerij der Koninklijke Academie van Wetenschappen geschonken, waar zij eene waardige plaats heeft bekomen. Zóó zal de

naam van Klinkert op de meest eervolle wijze aan dien van Bilderdijk verbonden blijven.

Hier leggen wij de pen neder met den vurigen wensch, dat de onderneming van den Heer Kruseman, aan welke zulk eene ruime deelneming te beurt viel, voor onze taal en letterkunde rijke vruchten drage, en Bilderdijk meer en meer in zijne waarde als onzen grootsten dichter en taalopbouwer doe kennen.

Assen,
15 Februarij 1858.

VOORLEZING

over de voortreffelijkheid van Bilderdijk in het navolgen en overbrengen der Oude dichters, bijzonder van Horatius.

De tijdgenoot laat te dikwijls de waardering der gewrochten van dichtgeniën, die het sieraad hunner eeuw waren, aan de nakomelingschap over. Het is waar, eerst, als de laatste nagalm van lof en blaam is vervlogen; als de stralenkrans of de nevelen, die de Corypheeën onder de dichters omhulden, zijn verdwenen, kan het onherroepelijk vonnis over hunne zangen worden uitgesproken. Toch rust op den tijdgenoot de pligt, om door een onpartijdig onderzoek het later oordeel voor te bereiden. Ons vaderland kan zich echter niet beroemen, dat die pligt omtrent Bilderdijk, den Grootvorst onzer dichters, in ruime mate is vervuld. Meer dan het vierde eener eeuw is verloopen sints de dood hem wegnam, en nog weinige letterkundigen huldigden zijn veelzijdig dichtvermogen en voorbeeldelooze heerschappij over onze taal. Wij behoeven U de namen van de Clercq, da Costa, de Jager en Beets niet te herinneren (1), maar wenschten gaarne nog andere te kunnen noemen.

Dankbaar voor het genot, gedurende eene lange reeks van jaren, ons door Bilderdijks dichtwerken geschonken, wagen wij mede eene poging, om hem te vereeren, en zijne onvergelijkelijke gave van het vertolken en overbrengen der Oude dichters in groote omtrekken te schetsen.

Cervantes vergelijkt de vertaling of overbrenging van dichtstukken met de achterzijde van tapijten behangsels.* Deze geestige vergelijking zal steeds van toepassing blijven, zoo lang men dichters in eene andere taal doet spreken. Zij

---

* Dl. II. p. 371 der Nederd. Vert. van L. V. B.

geldt echter Bilderdijk niet, althans in geringe mate, daar juist deze zijne onnavolgbare vaardigheid en bekwaamheid eene der schitterendste zijden van zijn heerlijk dichttalent is. Vooral in het overbrengen der Ouden zal niemand hem den voorrang betwisten. De oorzaak is niet ver te zoeken. Immers geene kunst, geene buigzaamheid van geest, geene vlijt noch inspanning kan het gemis van het dichterlijk genie vergoeden, dat hiertoe wordt gevorderd. Om die reden leverden de pogingen van hen, wien dit ontbrak, alleen de ruwe en verwarde draden der keerzijde van het tapijtwerk op, zonder de omtrekken, veel min de schoone kleurschakering weder te geven. Onkundigen hebben wel eens beweerd, dat juist in deze gave de voorname sterkte van Bilderdijks dichtvermogen was gelegen, en dit schijnt hem vroeger eenigzins gekrenkt te hebben, daar hij zich ergens over dit punt nadrukkelijk uitlaat (2):

Wat zegt men? 'k ben een bloot Vertaler,
Geen Dichter? — 't Mag zoo zijn, ik wederspreek het niet.
Maar 'k ben, voor 't minst, geen koude praler,
Die de eerzucht verzen wijdt, waar 't hart niet overvliet.
Ik stort mijn' boezem uit, als 't vinkjen in de abeelen,
En vraag niet, wien mijn stem kan streelen,
Maar vier behoefte bot. Mijn Dichtkunst is gevoel,
En, 't zij uit eigen bron gevloten,
Of, uit eene andre borst mijn' boezem ingegoten,
Ik zing en ken geen ander doel.

Doch, zoo ik ooit een' toon deed hooren,
Aan Frank of Brit ontleend; Bataaf, verwijt ge 't my?
Of voedde ik luistergretige ooren
Met ijdle, leêge melody?
Neen, 'k trachtte uw Zangers op te leiden,
Om kunst en wankunst te onderscheiden;
— — — — — — — — — — — — —

En 't Nakroost moog mijn Zang naar 't brandend hart waardeeren.
't Zal voelen, wie my lees, van welk een vlam het blaak',
Dit zinge ik, wie mijn Lier ook hone;
Ja, Godsdienst, Waarheid, Deugd, en 't Schoone
Zijn *é*é*n*. Versmijt de harp, gy die dit EEN verdeelt!
Poëet! wees Wijsgeer, Kristen, Maler;
Maar druk u-zelven uit! men noeme u vrij vertaler,
Wanneer ge uw lied oorspronklijk speelt!

Maar de kleingeestige bedillers, die aan 's Dichters lauweren knaagden, zijn uitgestorven of verstomd. Meer en meer zal zijn genie naar waarde worden geschat. Niemand met dichterlijk gevoel begaafd, zal ontkennen, dat onze Dichter, ook in zijne vertalingen, hoogst oorspronkelijk is. Wie zoude aan den Zanger van de Ziekte der Geleerden, van den Ondergang der eerste wareld, van de Dieren en zoo vele andere meesterstukken, den eernaam van oorspronkelijk dichter durven ontzeggen? Evenmin als men dien aan Tollens, Bogaers of van Lennep zal weigeren, omdat zij nu en dan zich kransen strengelden van bloemen bij de naburen geplukt.

Bilderdijk begon reeds vroeg met dit vertalen of overbrengen, om de taal aan zich te onderwerpen, hare kracht en eigenschappen te leeren kennen, en de zoo noodige buigzaamheid van stijl en uitdrukking te verkrijgen (3). Hij bragt wel eens meer dan twintig malen het zelfde stuk van eenen Ouden dichter over, ten einde, zoo als hij zegt, het werktuig, waarvan hij zich moest bedienen, meester te worden, en dit niet over hem of zijne stof te laten heerschen. Zijn oogmerk werd bereikt; onbepaalde heerschappij over de taal was het loon zijner pogingen. Langs dezen weg drong hij ook diep in den geest der Oude dichters, en werd daarmede zoo geheel doortrokken, dat de stempel der Oudheid alom op zijne werken staat gedrukt. Met regt kon hij zeggen, (4)

Ja de Oudheid is mijn lust en leven,
En alles ben ik haar verplicht.
Mijn glorie was, haar na te streven,
En steeds bezielde zy mijn dicht.

Bilderdijk beweerde immer, dat de dichter de vrijheid moest behouden, die hem toekwam; elke navolging het oorspronkelijk Nederlandsch karakter moest bezitten, en een' geest van oorspronkelijkheid ademen, zonder welke geene vertaling, hoe getrouw ook, behagen kan; maar tevens, dat het onmogelijk is, een redelijk naauwkeurig denkbeeld van een dichtstuk der Oudheid in eene vertaling te geven, en men alleen den inhoud, de opvolging der gedachten, de afwisseling der verschillende soorten van stijl kan uitdrukken; zoodat het toppunt van volkomenheid is, den Ouden dich-

ter in onze taal zóó te doen spreken, als of hij zelf daar in gedacht en geschreven had. (5) Door eigen voorbeeld heeft hij overal zijne leer bevestigd, en deze jeugdige oefeningen droegen naderhand voor onze letterkunde de rijkste vruchten. Hierdoor werd het eene hebbelijkheid, om dichtstukken, welke hem troffen, zelfs onwillekeurig en bij herhaling, over te brengen, en hij vond hierin meermalen eene verpoozing voor zijnen geest, als de uitstorting van oorspronkelijke stukken hem te veel vermoeide. (6)

De navolgingen van Bilderdijk zijn voor hem, wien de toegang tot de bronnen openstaat, van groote waarde, en kunnen ook, zonder de bekendheid met deze, niet regt gewaardeerd worden; zij moeten echter ieder, die gevoel voor dichtkunst heeft, wegslepen, en een denkbeeld van het oorspronkelijke geven; zij zetten aan zijne werken eene groote aantrekkelijkheid bij, en hebben voor de beoefenaars der Oude letterkunde eene nuttigheid, die misschien tot heden geenszins op den regten prijs is gesteld. Men gevoelt zich ook onwillekeurig tot de beschouwing van het oorspronkelijke opgewekt, en ontwaart alsdan, dat de navolging hierop dikwijls een nieuw en schitterend licht werpt. Als een enkel voorbeeld noemen wij het hair van Berenice van Catullus (7); bij de vergelijking met het Latijn, moet men den dichter bewonderen, die van zulk een gebrekkig stuk eene zoo schoone navolging leverde, welke van zijne bedrevenheid in de Oude letterkunde en critisch oordeel getuigt. Bilderdijk beveelt, met betamelijk zelfvertrouwen, zoodanige vergelijking aan, als nuttig voor jongeren, en voor min kundigen niet onvermakelijk, om zijne afwijkingen waar te nemen, en er zich rekenschap van te geven. (8) Nu en dan echter zal men zich te leur gesteld vinden, en in plaats van eene naauwkeurige, dikwijls eene vrije, ver afwijkende en gemoderniseerde navolging aantreffen. Men wachte zich ook, om altijd uit de hooge waarde van deze tot die van het oorspronkelijke te besluiten. Met dichters van den eersten rang wedijvert hij veelal met gelijke krachten; die van minderen laat hij verre achter zich. Overal wordt ons onderzoek door de aangenaamste uitkomsten beloond. Met verbazing bewondert men de spelingen van het

onuitputtelijk vernuft des Dichters! (9) Somtijds brengt hij geheele stukken naauwkeurig over, dan weder vrijer of geheel bij omschrijving, en zoo als hij zegt, met een' geest van volstrekte onafhankelijkheid. Hier wordt zijne dichtluim door eene enkele strophe of weinige regels van Horatius of een' anderen Ouden dichter opgewekt, maar spoedig verlaat hij zijn model, doet het flaauw doorschemeren, en volgt den snellen stroom zijner eigene denkbeelden! Dáár ontvlammen enkele woorden, als bij toeval, zijnen geest en geven een schoon dichtstuk het aanzijn. Zoo heeft men aan drie woorden van Ausonius, Cadmi nigellae filiae, het voortreffelijke Italiaansche meesterschrift te danken. (10)

Na deze voorloopige aanmerkingen noodigen wij u uit, om het wijduitgestrekte veld der navolgingen te overzien. Het tijdsbestek veroorlooft alleen aanwijzing, en geene rondleiding langs alle bloemrijke paden. Met het volste regt zeggen wij met den Dichter: (11)

Ziet u Tempes beemd ontsloten!
  Hoort, hoe Grieksche zangster kweelt!
Snijdt u zoete veldschalmeien
  Uit het Syrakuzer riet!
Of, verzelt de herdrenreien
  Waar Amfyzus stroomnat vliet!

Ziet het geurig Oosten bloeien!
  Hoort, hoe fier de zangtoon bruischt
Waar Jordaan en Gihon vloeien,
  De Idumeesche ceder ruischt!
— — — — — — — — —
  — — — — — — —

Geeft, geeft daar uw boezem over
  Aan die zoete melody;
En ontrooft een takjen lover
  Aan de Mantuaansche Bij!

Vroeg reeds bragt Bilderdijk stukken van Grieksche dichters over, als van Homerus, Anacreon, Tyrtaeus en Sophocles.

Deze eerste proeven dragen zeker min of meer het kenmerk van jeugdigen leeftijd. Hij gevoelde en erkende dit, en betuigde, bepaaldelijk in het overbrengen van Homerus, nimmer te hebben kunnen slagen: maar wie zoude ook in onze Westersche talen de kinderlijke eenvoudigheid van den ouden Griek kunnen wedergeven? Steeds waren de herderszangen van Theocritus het voorwerp zijner beoefening. In later tijd verschenen de navolgingen der Hymnen van Callimachus en van een aantal zijner Epigrammen, met enkele uit de Grieksche Anthologie, die bewijzen, dat hij in onze taal had kunnen doen, wat Huig de Groot zoo onnavolgbaar in Latijnsche dichtmaat deed. De Argonautentocht van Apollonius van Rhodus hield toen ook zijne dichtveder bezig, en nog in zijn laatste tijdperk de Cycloop van Euripides. (12) Wij gewagen thans niet van kleinere dichtstukken, maar wenden onzen blik naar de Latijnsche letterkunde, die even als de Grieksche, steeds door hem werd beoefend. Na eenige proeven uit Catullus, Tibullus en Propertius, bragt hij de beschrijving der sterrenbeelden uit het eerste boek van Manilius, met bijvoeging van die uit het Zuidelijk halfrond, op eene meesterlijke wijze over, en veredelde in onze taal de dichtstukken van Boëtius, enkele van Seneca, Statius, Ausonius en Prudentius. Zijne bekwaamheid in het overbrengen van bijschriften bleek mede uit sommige naar Martialis, Ausonius, en de Latijnsche Anthologie. Op eene voortreffelijke wijze deed hij zich als onzen Juvenalis en Perzius kennen door de vrije bewerking of navolging hunner hekeldichten. Ten allen tijde was hem de Romeinsche lierzanger dierbaar; maar eerst naderhand trok de geestige Ovidius zijne aandacht, blijkens zijne eigene getuigenis en de late overbrenging van eenige Heldinnenbrieven benevens de vijf eerste boeken der Gedaantverwisselingen. (13)

Het genie van Bilderdijk was te omvattend, om zich alleen tot de Grieksche en Latijnsche Oudheid te bepalen. De talen en letterkunde van het Oosten werden reeds vroeg door hem beoefend. De eerste vruchten hiervan waren de Prediker en de Treurzang van Ibn Doreid. Later ontvlamden God's stem aan Job, het lied van Mozes, de harpzangen van David en andere gewijde dichters zijnen geest,

en toen Duitsche en Fransche geleerden, even na het begin dezer eeuw, de letterkundige schatten van het Oosten ontsloten, bleef dit bij hem niet onopgemerkt; spoedig klonken de toonen der Perzianen, Hafiz, Dschami en Sadi; der Arabieren, Caab Ben Zoheir en Motenebbi, en van den Turk Baki op zijne snaren. (14)

Na dit vlugtig overzigt vordert ons oogmerk het geven van proeven; eene taak door den rijken voorraad en de grenzen dezer voorlezing, met geene geringe zwarigheden verbonden. Wij moeten ons tot enkele bepalen, die, als bijzonder uitstekend, ons thans voor den geest komen. Onder deze hebben wij altijd bewonderd de overgieting van het Pervigilium Veneris. Luidde reeds de zang des Ouden dichters schoon, de onze heeft zijn model bereikt en overtroffen. (15) Dus zingt de Romein van het vermogen zijner Mingodin:

Ipsa gemmis purpurantem pingit annum floribus.
Ipsa surgentes papillas de Favoni spiritu
Urget in notos penates. Ipsa roris lucidi,
Noctis aura quem relinquit, spargit humentes aquas.
Lacrimae micant trementes de caduco pondere:
Gutta praeceps orbe parvo sustinet casus suos:
Hinc pudorem florulentae prodiderunt purpurae.
Humor ille, quem serenis astra rorant noctibus,
Mane virgines papillas solvit humenti peplo.
Ipsa jussit, mane ut udae virgines nubant Rosae.
Facta Cypris de cruore, deque Amoris osculis,
Deque gemmis deque flammis, deque solis purpuris,
Cras ruborem, qui latebat veste tectus igneâ,
Unico marita nodo non pudebit solvere.

Deze heerlijke regels zijn in onze rijke moedertaal zóó overgebragt, dat men misschien geen tweede hiermede gelijkstaand voorbeeld bij zoude kunnen brengen.

Zy versiert het jaar met bloemen tot schakeersel van het veld;
Dringt zich in het warme botjen, dat van Zefirs adem zwelt.
Zy, zy strooit de vochtkristallen die de nacht op 't aardrijk liet,
Blinkende als 't verstolen traantjen dat een minlijk oog ontschiet.
't Vallend dropjen, zonder zwaarte, houdt zich aan het telgjen op,
Wordt verzwolgen, en herschijnt weêr in een' frisschen bloesemknop.
't Vocht, dat by een' heldren hemel 's nachts op 't dorstig aardrijk dauwt,
Opent 's uchtends 't maagdlijk knopjen, in zijn zwachteltjens benaauwd.

Dan hult zy 't ontluikend roosjen met het blozend maagdenrood.
't Roosjen, dat uit liefdekusjens, maar met bloed gemengeld, sproot!
Dat uit vlammen, uit robijnen, en uit zonnegloed bestaat!
Thands haar' luister nog verschuilend onder 't dorenvol gewaad.
Morgen zal de scherpe heester, aan heur schoonheid vastgetrouwd,
Trots op 't bloeiend purper prijken, dat hy nog besloten houdt.

Wat is voortreffelijker dan de oordeelkundige navolging van het Epithalamium van Peleus en Thetis van Catullus? Ook hierin toonde Bilderdijk, dat hij onze taal volkomen beheerschte en over alle hare schatten naar willekeur beschikte. Statig is de aanhef: (16)

De pijnboom, 't bergtopkroost van hoogen Pelion,
Doorzwom (dus meldt de Faam) Neptunus pekelbron
Naar Fazis golven en Eëtas woeste stranden,
Wen Griekens jonglingschap, van oorlogsmoed aan 't branden
En doelende op den roof van Kolchis gouden vacht,
Zich wagen dorst aan 't nat, met dees hun kiel bevracht
En schuimend van den slag der houten waterspanen,
Waarmeê zy zich een weg door 't golfgeworstel banen.
De Burchtgodin gaf zelv' den krommen steven vlucht,
En dreef het zwellend zeil door d' aandrang van de lucht.
Toen zag de gave zee zich eerst de rug doorploegen,
En onder 't nieuw gevaart' heur blaauwe golven zwoegen,
En witgegeeseld door de riemen.

Niet minder schoon is de zoo juiste vergelijking van Catullus overgebragt, in welke hij de ontruiming der feestzaal door de aanschouwers vergelijkt bij het bruischen der golven door den opstekenden morgenwind; in verzen, die geheel de majesteit der Romeinsche poëzij ademen, en het geluid der woelende zee doen hooren. (17)

Hic qualis flatu placidum mare matutino
Horrificans Zephyrus proclives incitat undas,
Aurora exoriente, vagi sub lumina solis;
Quae tarde primum clementi flamine pulsae
Procedunt, leni resonant plangore cachinni;
Post, vento crescente, magis magis increbescunt,
Purpureaque procul nantes a luce refulgent:
Sic tum vestibuli linquentes regia tecta,
Ad se quisque vago passim pede discedebant.

Niet anders, dan wanneer by 't koele morgenruischen
Het opgezette West de golven op doet bruischen,
Die, uit den slaap gewekt door 't murmlend windgeblaas,
Eerst samenscholen met een kabblend stroomgeraas,
Dan, met het schuimend hoofd ten hemel opgestoken,
Losbuldren, en elkaâr verdringen onder 't koken:
Zoo bruischt, zoo wemelt het in 't voorhof van den Vloed,
Van 't zich verspreidend volk, dat uit elkander spoedt
En plaats maakt aan de Goôn.

Ongaarne missen wij hier de schilderachtige voorstelling van de golven, die van verre in het morgenlicht glinsteren; een trek, die aan Ossian doet denken,

Purpureaque procul nantes a luce refulgent.

Wij kunnen van dit puikjuweel der Oudheid niet scheiden, zonder stil te staan bij de beschrijving der Schikgodinnen, door onzen Dichter even sierlijk overgebragt: (18)

— wen de grijze Schikgodinnen
Met bevend keelgeluid den bruiloftszang beginnen.
Een hagelwit gewaad, omboord met purpergloed,
Omwindt haar 't trillend lijf en hangt haar op den voet.
Een rozenhairband bindt de zilverblonde lokken.
Zy dragen spille, en rok, bekleed met lamm'renvlokken
En d'eeuwgen arbeid, die steeds voortgaat, nimmer staat.
Heur linker houdt de spil, heur rechterhand den draad,
Die telkens zich verlengt in 't grijpen van de vingeren,
En door den zwaai der duim de klossen om doet slingeren,
Tot de altijd scherpe tand hem afsnijdt t'elke stond,
Daar 't raaflen van de wol haar vastkleeft om den mond.
Het zachte lammrenvel, in net gevlochten teenen,
Blinkt, op haar schoot geplaatst, door de ijle korfjens henen.
Zy heffen, en 't geluid beweegt de teedre draân,
In heilig beurtgedicht, dees huwlijkslotzang aan.

Na Catullus noemen wij de Idylle op de rozen van Ausonius (19). Deze is zoo al niet door gekuischte taal, zeker door schilderachtige voorstelling en bevallige wending de eeuw van Augustus niet onwaardig, en wel eens aan deze toegekend. Fraai is de loop van dit stukje. De dichter treedt, met het aanbreken van den dageraad, in zijn' hof,

om de morgenkoelte te genieten. Hij bewondert de prachtige vertooning der planten met rijp bedekt, maar vooral de Pestaansche rozen, wier blos met het morgenrood om den prijs dingt. Hare spoedige ontwikkeling en verwelking doet bij hem het bekende denkbeeld der Ouden oprijzen, dat men dit kortstondig leven in zijnen lentetijd moet genieten. De overbrenging dezer Idylle streeft het oorspronkelijk op zijde, of liever overtreft het, en is eene der helderste paarlen aan de kroon van onzen Dichter! Men oordeele uit het volgend staal:

Daar zag ik 't buigend gras, daar stengels, scheut, en bladen,
  Met zijplend pegelvocht en zilvren rijp bevracht!
Ik zag langs steel en knop de heldre druppels hangen,
  Zich paarlende uit het ijs, dat wegsmolt voor het licht;
En heel de rozengaard met karmozijn bevangen,
  Terwijl 't gepurperd Oost my toeblonk in 't gezicht.
De vloeibre diamant verdween van voor mijne oogen,
  En 't blozen nam de plaats van d' eerst zoo blanken dosch;
Ik twijfelde of Auroor, ter hemeltrans getogen,
  Het roosjen plonderde of verrijkte met dien blos.
Één daauw, één verf, één uur, vereenigt hier die beiden:
  Één zelfde Godheid heerscht op roos en morgenster:
't Is één verkwikkinggeur die ster en bloem verspreiden;
  Het roosjen van naby, de morgenstar van verr'.

Hoe fraai is hier het denkbeeld van Ausonius terug gegeven,

Ambigeres, raperetne rosis Aurora ruborem,
  An daret: et flores tingeret orta dies.

Maar verre is de Latijnsche dichter overtroffen in de onvergelijkelijke voorstelling der ontwikkeling en spoedige verwelking van de rozen.

Een nietig onderscheid van weinige oogenblikken
  Verdeelde, ginds en hier, de teedre rozenspruit.
Die — schijnt, om 't hoofd verhuld, in de engen kelk te stikken:
  Dees — steekt een purpren spits d' omplooiden sluier uit.
Die — tracht door d' eersten reet van 't windsel heen te boren,
  En loert de voegsels door van 't haar omkleedend groen;
  Gereed om heel den schat haars boezems op te doen:
Daar opent ze, en verraadt met zelfbehagend pralen

Het goudglansflonkrend zaad, besloten in heur schoot;
En naauwlijks spreidt zy 't uit voor wind en zonnestralen,
Of zinkt verstervend weg, van kleur en blad ontbloot.

De tijd roept ter beschouwing van de overbrengingen uit den Romeinschen Lierzanger, die onzen Bilderdijk zoo dikwijls opwekte tot dichten, en steeds door hem werd hooggeschat en beoefend. Meer dan veertig Oden, geheel of gedeeltelijk overgebragt of nagezongen, en eenige Brieven getuigen van deze genegenheid. Ook hier is Bilderdijk aan de regelen, die hij zich had voorgeschreven, getrouw gebleven. Horatius spreekt, zoo als hij dit in onze taal zoude hebben gedaan. 't Is waar, voor zijne korte en kernachtige uitdrukking was deze niet berekend, maar de kracht en liefelijkheid vinden wij bij Bilderdijk weder! Op eene smaakvolle wijze zijn de toespelingen op landen, bergen, rivieren, steden, fabelleer en geschiedenis der Oudheid, door beelden uit onzen tijd, en trekken uit de latere en Nederlandsche geschiedenis, zeden en kunsten vervangen.

Deze navolgingen zijn van verschillenden aard, en hoewel, bij de aanwijzing van dichterlijke schoonheden, eene koude rangschikking stuitend is voor het gevoel, meenen wij, tot betere leiding uwer aandacht, deze tot vier hoofdsoorten te kunnen brengen, als geheele overbrenging, vrije omschrijving, de enkele overneming van den aanhef eener Ode, en eindelijk de invoeging van eene of meerdere strophen in een stuk van eigene vinding; dit alles vloeit echter hier en daar in elkander. Naar proeven van een en ander behoeft men niet angstvallig te zoeken, daar zij in overvloed voorhanden zijn. Uit meer dan twintig geheel overgebragte lierzangen kiezen wij den bekenden, (20)

O navis! referent in mare te novi
Fluctus?

Wat voeren nieuwe en hooger vloeden,
ô Staatshulk, u te rug in zee!
Wat doet ge? Zoek, ô zoek de ree'.

Een zwangre bui van tegenspoeden
  Rukt aan. Uw roerpen schokt en schudt,
Door duizend handen aangegrepen;
Uw Stuurman zit, in 't hart benepen,
  Belegerd, raadloos in de hut.
De stormwind, die de lucht doet schateren,
  Verkracht den helmstok, buigt de mast;
  De raas en stengen lijden last,
En want en luik en berders klateren;
  De kiel, aan 't werken, wringt en kraakt;
En zeil- en touwwerk rijt aan flarden;
Geen middel meer om 't uit te harden,
  Daar zee en lucht verwoesting braakt!
Wat trotst ge op beeldwerk fraai gehouwen?
  Al spalkt uw boegleeuw oog en tand,
  De golven geeslen u naar 't strand,
En spotten met een dwaas vertrouwen
  Op namen die de spiegel draagt!
ô Wrak gestel van eiken planken,
Wat stiert gy tusschen rots en banken
  Waarop u 't Weêr te barsten jaagt?

Niemand zal het ontgaan, hoe fraai onder anderen de regels van Horatius zijn overgebragt,

Quamvis Pontica pinus,
  Silvae filia nobilis,
Jactes et genus et nomen inutile;
Nil pictis timidus navita puppibus
  Fidit:

Grooter echter toont zich Bilderdijk, als hij den Latijnschen Lierzanger op een afstand volgt, omschrijft, in een hedendaagsch gewaad hult, en zich aan de leiding zijner eigene Muze overgeeft. Tot staving van dit gezegde wijzen wij u op den bekenden lierzang: (21)

Sic te, Diva potens Cypri,
  Sic fratres Helenae —

twee malen op deze wijze door hem nagezongen. Het eerste vers schetst het hoofddenkbeeld van Horatius, de gevaren der scheepvaart, op hedendaagschen trant. (22) In het latere

wordt bovendien de stoutheid van den mensch in het uitvinden, het audax Japeti genus, treffend en meesterlijk geteekend, met toepassing op onzen maatschappelijken toestand en op de groote ontdekkingen van onzen tijd. (23) Men hoore een gedeelte:

Winden spant men in gareelen,
  Dampen dwingt men in zijn band,
Tot zijn dienaars en gespelen,
  Leidt en ment ze met de hand,
Hoofd- by hoofdstof moog zich belgen;
  Dat zy bruissche, woel', of kook!
's Aardrijks rotsen leert men vloeien,
  Ja, verdwijnen in den rook.
Vorst der aarde, hoe verheven
  Praalt gy in dit lustgenot!
Alles knielt voor uwe wenken;
  Alles buigt voor uw gebod! —
Wil! de bosschen worden meiren:
  Zeën worden dorre grond,
De afstand krimpt, de starren naderen;
  Vuur en water treedt in bond.
Steen krijgt leven door den beitel;
  Linnen ademt door 't penceel;
Dieren-ingewand leert zingen;
  Bergen rijzen door 't truweel.
Durf! de Boschleeuw slaat zijne oogen,
  Duikend, neder voor uw blik;
En uw stem ontzet den arend,
  Slaat de boschhyëen met schrik.
't Weerloos pluimdier zoekt bescherming
  Aan uw boezem, op uw dak;
En het dankt u in zijn zangen
  Van den groenen lindentak.
Spreek! de Winter strooit u rozen;
  Zomer staat met ijs omschorst;
En der Lente muskadellen
  Daauwen laving voor uw dorst.
Woestenyen worden beemden,
  Paradijzen, wildernis;
Vlieten waatren dorre heiden,
  Steigren op der bergen spits.
't Vuur des bliksems rukt gy neder,
  Uit het dondertelend zwerk;

Achterhaalt komeet en dwaalster,
En beteekent hem zijn perk.

Een ander schitterend voorbeeld van zoodanige vrije omschrijving is de beroemde lierzang aan Europa uit de klagt, (24)

Delicta majorum immeritus lues
Romane, donec templa refeceris,

ontleend en in 1805 vervaardigd, die, volgens een hoogst bevoegd kunstregter, een nieuw tijdperk voor den Nederlandschen lierzang heeft geopend. (25) Hoe krachtig is de geele koorts, die toen in Spanje woedde en geheel Europa bedreigde, geteekend:

Reeds heeft de afgrijsbre pest, ten afgrond uitgebroken,
Met d' eenen voet op Kalpes strand,
De onzichtbre bliksems aangestoken,
Waar meê zy de ingewanden brandt.
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — — —

Reeds heft zy van de spits van Herkules pilaren
Het jammervoerend hoofd omhoog,
En tot aan 's IJsbeers woeste baren
Verzwelgt ze Europa met het oog.

Fraai luidt het

Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo; et fingitur artubus
Jam nunc —

in onze taal: (26)

't Onnoozel maagdelijn, aan 't woelen van de tochten
Nog vreemd, nog zelfs niet rijp voor 't kwaad,
Wordt door begeerten aangevochten,
Waar by geene onschuld meer bestaat.

Haast spreiden dartle dans en wulpsche aanloklijkheden
Verhitte lust in 't gestend bloed:
Reeds kittlen zich de maagdenleden,
En tintlen van onkuischen gloed.

Even schoon is het

Damnosa quid non imminuit dies?

wedergegeven

ô Tijd, ô gruwbre Tijd, doet ge alles dan vervallen!
Kan niets uw wolfsgebit weêrstaan!
Ga, sloop en slecht vrij burcht en wallen,
Maar rand geen deugd, geen braafheid aan!
— — — — — — — — — —
— — — — — — — — —

Der Vaadren leeftijd, reeds van oudren deugd geweken,
Teelde ons, geheel verbasterd zaad,
Om nog bedorvner kroost te kweken,
Dat in zijn gruwelen vergaat.

De vurige geest van onzen Dichter vergunde hem dikwijls niet, Horatius zelfs in de verte te volgen. Eene enkele strophe is voldoende, om hem tot een oorspronkelijk dichtstuk op te wekken, waarvan de kiem in den aanhef des Romeinschen zangers reeds besloten ligt. Zoo deed het begin der Ode (27)

Angustam amicè pauperiem pati
Robustus acri militia puer
Condiscat, et Parthos feroces
Vexet eques metuendus hasta:

Vitamque sub divo et trepidis agat
In rebus:

een heerlijk dichtstuk ontstaan, dat de voordeelen, om de jeugd tegen alle vermoeijenissen te harden, en zóó hare krachten te ontwikkelen, treffend voorstelt, en een schoone tegenhanger van den lierzang aan Europa is.

Leer 't klemmende gebrek gedwee
Verduren, tegen 't lichaamswee
In legertucht gehard van d'eersten bloei der dagen,
Die eens met onverwonnen hand
Den vijand van zijn Vaderland
Bebloede standaarts meent te ontdragen!

Hy wenne al vroeg aan 't ongemak,
En hebb' den hemel voor zijn dak,
Den nevel tot zijn tent, de stormen tot gespelen:
De zonnegloed verdroog' hem 't zweet;
De sneeuw verstrekk' hem 't overkleed;
De steengrond, voor matras en zeelen!

Zijn huid, verschroeid door koude en gloed,
Ontzie geen zandgrein voor den voet,
Geen dorenspits voor 't eelt der overstaalde handen!
Zijn spierkracht durf in de ijle maan
Van 't hollend ros de vingren slaan,
En breke d' ever muil en tanden!

Eindelijk heeft Bilderdijk hier en daar zijne dichtstukken door de invoeging van een denkbeeld of strophe uit Horatius versierd. De aanhef van het vers aan Oranje uit het begin der Ode (28)

Quem virum aut heroa lyrâ vel acri
Tibiâ sumis celebrare, Clio?
Quem Deum?

ontleend, is een prachtig voorportaal tot den statigen tempel leidende,

Wat Vorst, wat wakkren Godenzoon
Zult ge in den stouten Heldentoon
Op Luit of Lofschalmei verbreiden,
Wien, Klio, tot den roem geleiden?
Wiens naam is 't die door Pindus dal
In lauwrenboschklank golven zal,
Of Hemus steilen top doen schudden,
Als toen, van melody doorstroomd,
Uw Orfeus 't wandelend geboomt',
En 't ondier, door de stem betoomd,
(Als luistervaste lamm'renkudden
Op 't fluitjen van den Herdersknaap.)
Met losgelaten stroom en winden
Aan 't zoet dier galmen wist te binden,
En eigen zorgen suste in slaap?

Wien staat niet voor den geest de verhevene plaats, waar Horatius de tooverachtige werking der zangen van Alcéus en Saffo op de schimmen zoo stout schildert, en denkt daarbij niet aan de gelukkige navolging van Bilderdijk in zijne Saffo en Alcéus (29)? Men bewondere hier de grootheid van onzen Dichter, die zelfs voor de naauwkeurige overbrenging der woorden

Pugnas et exactos tyrannos
Densum humeris bibit aure vulgus.

niet terug deinsde! Eenige regelen uit dit kunstjuweel mogen onze voordragt versieren:

Als by de onderaardsche scharen,
  Door geen zonnestraal verlicht,
  Saffoos zieldoordringend Dicht
Huppelt op Eöolsche snaren:
  Als Alcéus forscher maat
Zwervensplagen, krijgsrumoeren,
En verzwelgend zeeberoeren,
  Op zijn gouden cyther slaat:

Dan ontzetten zich de schimmen;
  Spraaklooze aandacht klemt het hart;
  Heilige eerbied, zoete smart:
Maar wanneer zijn tonen klimmen,
  En de donder van zijn stem
Neêrgebonsde Dwingelanden
Bliksemt in metalen banden,
  Beeft heel de afgrond onder hem.

Sprakeloos op één gedrongen,
  Drijft in de onverbreekbre nacht
  't Breedgeschouderd Voorgeslacht
Op den adem van zijn longen,
  Op de klanken van zijn lier;
En het drinkt, met volle togen,
Oor, en borst, en vlammende oogen,
  Stroomen van geheiligd vier.

De grenzen dezer voorlezing verbieden, meerdere voorbeelden dezer invoeging van enkele strophen bij te brengen; wij zouden anders den aanhef van het gedicht aan da Costa, uit het begin der beroemde ode, (30)

Qualem ministrum fulminis alitem,

genomen, kunnen vermelden, maar merken tot besluit alleen nog aan, dat Bilderdijk de teedere en zachte trekken en beelden van den Romein met denzelfden goeden uitslag overbrengt als de forsche en verhevene. Wat is liefelijker dan de schildering van de schuwheid der hinde, zoo wel in het Latijn als in onze taal? (31)

Vitas hinnuleo me similis, Chloë,
Quaerenti pavidam montibus aviis
Matrem, non sine vano
Aurarum et silvae metu.

Nam seu mobilibus veris inhorruit
Adventus foliis, seu virides rubum
Dimovêre lacertae,
Et corde et genibus tremit.

Wat vliedt ge, ô lieve teedre maagd,
Als 't schuchtre rhee door de angst gejaagd,
Daar 't op 't geritsel van de bladeren
Met schrik en dood in bloed en aderen,
Door 't dichte bosch en 't open veld
Naar 't hol der moederhinde snelt!

Het Westenwindtjen adem' zacht
Door de eerst ontbotte loovrenpracht;
De haagdas glibber' door de struiken
Waarin 't den middag zat te ontduiken;
Of 't veldhoen hupple door het kruid;
Heur kniën siddren op 't geluid.

Even bevallig is het landtooneel uit de aanprijzing van het buitenleven aan Maecenas, (32)

Jam clarus occultum Andromedae pater
Ostendit ignem; jam Procyon furit,
Et stella vesani Leonis,
Sole dies referente siccos.

Jam pastor umbras cum grege languido
Rivumque fessus quaerit et horridi
Dumeta Silvani: caretque
Ripa vagis taciturna ventis.

De hondstar schiet heur felle stralen
In bondschap met den zonnegloed,
En schroeit en blakert veld en dalen,
Beklemt de borst in 't ademhalen,
En 't labbrend vischjen in den vloed.

De herder kiest voor 't kwijnend schaapjen
De schuilplaats van 't verkoelend loof;
De maaier zoekt in 't middagslaapjen,
By 't pijpgeruisch van 't ledig knaapjen,
Verpoos aan de opgedragen schoof.

Het koeltjen waait met slappe vlerken,
  En sust de branding niet der lucht.
Het beekjen laat geen rimpel merken;
Geen adem ruist er door de berken;
  Geen sijfflend biesjen geeft een zucht.

Meesterlijk is deze schoone overbrenging, vooral in de omschrijving der woorden

— caretque
Ripa vagis taciturna ventis.

Gelukkige dichter, die zóó door de Muze van Hellas en Latium werd aangeblazen, die op zulk eene wijze den toegang tot de schoonheden der Oude dichtkunst voor zijne landgenooten opende, en ook hierdoor krachtig medewerkte tot opwekking en veredeling van hun dichterlijk gevoel. Moge mijne poging iets bijdragen tot de vlijtige beoefening zijner dichtwerken, en om zijn genie ook van deze zijde beter te doen waarderen!

AANTEEKENINGEN OP DE VOORLEZING.

---

(1) Zie de voortreffelijke Wenken omtrent de dichterlijke loopbaan van Mr. W. Bilderdijk, door den Heer W. de Clercq in de Gedenkzuil voor Bilderdijk te Amst. in 1833 uitgegeven.

Bij deze tweede uitgave is onze Voorlezing, behoudens eenige kleine verbeteringen, onveranderd gebleven. De aanhef alleen werd eenigzins gewijzigd. De volgende uitmuntende geschriften over Bilderdijk zijn later verschenen.

Overzicht van het leven en de werken van Mr. W. Bilderdijk en Vrouwe K. W. Bilderdijk, door Mr. I. da Costa. Amsterdam. 1844.

Proeve over den invloed van Bilderdijks dichtwerken ten aanzien van het vormen van nieuwe en het terug roepen van oude woorden en spreekwijzen, door Dr. A. de Jager. Leiden 1848. Prijsverhandeling met goud bekroond.

Bilderdijk herdacht door Mr. I. da Costa, in eene Redevoering gehouden den 11 Oct. 1856. Haarlem.

Voorlezing over Bilderdijk door Dr. N. Beets, in zijne Verpoozingen op letterkundig gebied. Haarlem 1856.

Het is wel onnoodig, hier nog te vermelden de uitgave van Bilderdijks Epos door Mr. I. da Costa, Leeuwarden 1847, verrijkt met eene inleiding en eenige verhandelingen.

(2) Zie de Mensch, Voorber. V. [Dl. XII, bladz. 109.] Men vergel. Mr. I. da Costa in zijne inleiding voor den Epos, bladz. 8. Zie ook het schoone vers Oorspronklijkheid, in de Vermaking, bladz. 153. [Dl. VIII, bladz. 320.]

Niet alleen verweet men hem zijne vele vertalingen, maar

ook, zelfs in onze dagen, dat hij zijne bronnen niet altijd opgaf en dus met het werk van anderen pronkte. Dit echter was enkel verzuim of een stilzwijgend beroep op de letterkennis van den lezer. Dikwijls was ook deze weglating bij de uitgave louter toeval, daar hij in zijn H. S. meestal zorgvuldig het oorspronkelijke opgaf. De verzameling van den Hr. Klinkert biedt hiervan eene menigte voorbeelden aan.

(3) Men hoore B. zelven in de Voorrede der Lofzangen van Kallimachus, bladz. 13. [Dl. XV, bladz. 134.] "De eigenlijke Vertaling moge den aankomenden Dichter nuttig zijn, om zich eene zoodanige buigzaamheid van stijl en uitdrukking te verkrijgen, als hy niet ontbeeren kan. Zy moet hem dienen, om de eigenlijke kracht en vatbaarheid van de taal, waar hij in schrijven wil, te leeren kennen; en het is hem niet genoeg aan te raden, zich daar onvermoeid mede bezig te houden. Maar zoo zeer ik in mijn' eersten tijd daar het nut van gezien en ondervonden heb, somwijlen twintig en meermalen een zelfde stuk uit de Oudheid in Hollandsche verzen vertalende, (niet om Poëet te worden, want dit maakt ons geen vlijt of arbeidzaamheid; maar om het werktuig, waarvan ik my als Poëet bedienen moest, meester te worden, en dit niet over my en de stoffen mijner bewerking te laten heerschen) heb ik echter nooit iets hiervan het licht waardig geoordeeld. Ieder taal, waar men in schrijft, eischt, dat men in haar denke, en niet, wat het merk van de vorm eener andere draagt, aan haar opdringe. Het vertalen is het verderf onzer Moederspraak geworden; en het vernielt haar dagelijks meer. Zy heeft die vatbaarheid, dat zy alle plooien aanneemt; maar dit maakt het te gevaarlijker voor den Vertaler, die dikwijls zijn leven lang Nederduitsch schrijft, zonder ooit het Nederduitsch taaleigen getroffen te hebben, of zijn gemis zich bewust te zijn."

Volgens berigt van Mr. Jeronimo de Vries in de Gedenkzuil bladz. 63, las B. in November 1811 eene treffende verhandeling over de vertaling en navolging van Dichters.

(4) Sprokkel. 153. [Dl. XIII, bladz. 243.] B. erkende zelf de moeijelijkheid van de navolging der Oude dichters, en schrijft zeer openhartig in zijne Verhandel. over Ossiaan. 173. [Dl. XIII, bladz. 148.]

Geloof my vrij, wat andren snoeven;
Die d' echten smaak en geur wil proeven,
Drink uit d' oorspronkelijke flesch.

(5) Wij achten het belangrijk, de eigene woorden van B. uit zijne Voorrede der Mengelpoëzy, bladz. 6 [Dl. XV, bladz. 59.] hier af te schrijven. "Hy bedriegt zich, die ooit gelooft, van een' oud' Dichter een redelijk naauwkeurig denkbeeld in zijne vertaling te kunnen geven. De inhoud, de opvolging der gedachten, de afwisseling van de onderscheidene soorten van stijl, die een schrijver gebruikt, ziedaar byna alles, wat men in der daad uit kan drukken. Den Schrijver te doen spreken, als of hy zelf in onze taal had gedacht en geschreven, is gewis het hoogste toppunt van volkomenheid, waartoe men het brengen kan. Maar het onderscheid van twee talen, die door den tusschenstand van verscheidene eeuwen van elkander verwijderd zijn, is te groot, om hetgeen men in de eene op eene zekere wijze gezegd vindt, op juist dezelfde wijze in de andere uit te drukken, zoo, dat het op gelijke wijze zoude aandoen. De Taal der Volken hangt van hunne denkbeelden, zeden, behoeften, gebruiken af. By een ruw, weinig beschaafd Volk is de rijkdom der denkbeelden niet groot, en zijn stijl kan derhalve noch woordenrijk noch weelderig in wendingen en volzinnen zijn. Weinige woorden, maar krachtig, drukken uit, hetgeen in de Nieuwere Talen, welke naar eene Aziatische woordenrijkheid en periodismus, door de Grieken en Romeinen tot ons gekomen, vervormd zijn, een ruimeren omvang van uitdrukking vordert. En met dezen ruimeren omvang is dan het oorspronklijk wel uitgedrukt, maar in een gants anderen stijl, toon, en uitwerking uitgedrukt en het uitwerksel 't welk het doet, kan in de nieuwere Taal nooit met dat van het oorspronklijke samenstemmen. Dit vermag niemand, met de grootste getrouwheid, de naauwkeurigste vlijt en oplettendheid." Vergel. bladz. 10 en 15. [Dl. XV. bladz. 61, 65.] Zie ook het Voorber. der Poëzy I, bladz. 10, [Dl. XV, bladz. 89.] het Voorber. der Mengel. I, bladz. 11, [Dl. XV, bladz. 102.] Verhand. over Ossiaan 156 volgg.; Voorber. van den Perzius V, [Dl. XV, bladz.

195.] en dat der Proeve van navolging der gedaantverwisselingen van Ovidius. [Dl. XV, bl. 248.]

(6) B. v. sommige Psalmen, enkele stukken van Horatius en andere. Zie verder zijnen brief aan den Heer J. de Vries (Brieven II, 213) alwaar hij, bij gelegenheid der vermelding van zijnen Perzius, schrijft: "Maar men wil ook somtijds iets doen, daar men moeite aan heeft; en om die moeite stelt men er dan eenigen prijs op. En waarom wil men dat? Omdat het uitvloeien en uitstroomen van eigen geest zoo uitputtend is, dat men tusschen beide daar rust van behoeft, en echter niet kan nalaten uit te storten. Van daar alle navolgingen by my. Sedert den tijd namelijk, dat zy my tot oefeningen strekten, om de kunst te leeren, hetgeen mijne jongelingschap bezig hield."

(7) Kallimachus Lofz. 97. [Dl. III, bladz. 39.] Bij deze gelegenheid merken wij aan, dat men Bilderdijk enkele misslagen niet te hoog moet aanrekenen. Zeker heeft hij eenige plaatsen niet goed begrepen; maar men bedenke, dat hij zijne navolgingen niet voor naauwkeurige copiën uitgaf, maar vrij, en volgens zijne uitdrukking, met een' geest van volstrekte onafhankelijkheid vertaalde; ook dikwijls zijn model verbeterde en overtrof, zoodat sommige schijnbaar min juiste opvattingen wel eens opzettelijke afwijkingen kunnen zijn. Men neme verder in aanmerking, dat hij, na zijne verbanning in 1795, dikwijls zonder boeken of gebrekkig daarvan voorzien was, en dus zijne navolgingen somtijds uit zijn geheugen nederschreef, blijkens de aanteekening hier en daar onder de stukken. Meestal moest hij zich met geleende en gebrekkige uitgaven behelpen, zoo als men uit zijne brieven ziet. Wie zal ook hem, die zoo vele dichterlijke navolgingen gaf, enkele misslagen ten kwade duiden, en daarvan den grooten dichter even zulke strenge rekenschap afvorderen, als van eenen koelen vertaler in proza? Niemand zal zijne onfeilbaarheid als dichter en taalkenner beweren, maar ten onregte zoude men hem te last leggen, dat hij de oude talen minder goed verstond. Overal zijn de bewijzen voorhanden, dat hij de Grieksche en Latijnsche letterkunde grondig had beoefend; en als men bedenkt, dat hij na 1795 deze studie enkel bij tusschenpoozen en gebrekkig heeft kunnen voort-

zetten, mag men zich over zijne uitgebreide kennis verwonderen.

(8) Zie de Voorr. der N. Mengel. I.16. [Dl. XV, bladz. 115.]

(9) B. duidt zijne navolgingen onder verschillende benamingen aan, als overbrengen, navolgen, nazingen, naschaduwen, naspringen etc.

(10) Zie Krek. z. III. 170. [Dl. VIII, bladz. 254.] B. heeft dit wel eens opgemerkt, zie b. v. de Voorrede der Rotsgalmen. [Dl. XV, bladz. 222.]

(11) Winterbloemen. I. 96. [Dl. XVIII, bladz. 146.]

(12) Zie onze Aanwijzing op alle deze namen. De kleinere dichtstukken door ons bedoeld vindt men op de woorden Aristophanes, Bion, Cleanthes, Euripides, Gregorius Nazianzenus, Hesiodus, Menander, Moschus, Musaeus, Pindarus, Sappho, Sophocles, etc. Over de vertalingen uit Homerus zie onze aanteek. 58.

(13) Zie op de namen van alle de genoemde Latijnsche dichters, als op Lucretius, "Pervigilium Veneris," Phaedrus, Plautus, Prosper Aquitanicus, etc.

(14) Zie op de namen van alle de genoemde Oostersche dichters, en op de woorden Arabisch, Chalican, Ethiopisch, Hallage, Jeremia, Jesaja, Indisch, Kethir, Perzisch, Psalmen, Salomo, Shabl-o'Doulah, Turksch etc.

(15) Z. het Pervigilium Veneris. vs. 13 sqq. en Verspreide Ged. I. 105. [Dl. X, bladz. 63.]

(16) Z. Catullus C. 64 en N. Uitspruitsels. I. [Dl. II, bladz. 425.] Geen wonder, dat dit heerlijk dichtstuk ook bij den Hr. de Clercq hoog stond aangeschreven. In zijne Wenken, bladz. 29, vraagt hij: "waar vindt men in onze taal eene beschrijvende poëzij, die bij de Bruiloft van Peleus en Thetis kan vergeleken worden."

(17) Bij Catullus vs. 270—278. N. Uitspr. 17. [Dl. II, bladz. 432.]

(18) Bij Catullus vs. 305—322. en N. Uitspr. 19. [Dl. II, 433.] Gaarne schrijven wij deze uitstekend schoone plaats af,

Cum interea infirmo quatientes corpora motu,
Veridicos Parcae coeperunt edere cantus.

His corpus tremulum complectens undique quercus,
Candida purpurea Tyro incinxerat ora.
At roseo niveae residebant vertice vittae,
Aeternumque manus carpebant rite laborem.
Laeva colum molli lana retinebat amictum:
Dextera tum leviter deducens fila supinis
Formabat digitis; tum prono in pollice torquens
Libratum tereti versabat turbine fusum:
Atque ita decerpens aequabat semper opus dens,
Laneaque aridulis haerebant morsa labellis,
Quae prius in leni fuerant exstantia filo.
Ante pedes autem candentis mollia lanae
Vellera virgati custodibant calathisci.
Hac tum clarisona pellentes vellera voce,
Talia divino fuderunt carmine fata.

(19) Eidyll. 14. bladz. 520. ed. Tollii. Die Ausonius niet bij de hand mogten hebben, zullen ons dank weten voor de aanhaling van den oorspronkelijken tekst:

Vidi concretas per gramina flexa pruinas
  Pendere aut olerum stare cacuminibus:
Caulibus et patulis teretes colludere guttas,
  Et coelestis aquae pondere tunc gravidas.
Vidi Paestano gaudere rosaria cultu,
  Exoriente novo roscida Lucifero.
Rara pruinosis canebat gemma frutetis,
  Ad primi radios interitura die.
Ambigeres, raperetne rosis Aurora ruborem.
  An daret, et flores tingeret orta dies.
Ros unus, color unus, et unum mane duorum.
  Sideris, et floris nam domina una Venus.
Forsan et unus odor: sed celsior ille per auras
  Diffluit: expirat proximus iste magis.
Communis Paphii Dea sideris, et Dea floris,
  Praecipit unius muricis esse habitum.
Momentum intererat: quo se nascentia florum
  Germina comparibus dividerent spatiis.
Haec viret angusto foliorum tecta galero:
  Hanc tenui folio purpura rubra notat.
Haec aperit primi fastigia celsi obelisci,
  Mucronem absolvens purpurei capitis.
Vertice collectos illa exsinuabat amictus,
  Jam meditans foliis se numerare suis.
Nec mora: ridentis calathi patefecit honorem,

Prodens inclusi semina densa croci.
Haec modo, quae toto rutilaverat igni comarum,
Pallida collapsis describitur foliis.

(20) Carm. I, 14. Rotsg. II, 31. [Dl. XIII, bladz. 430.] — Men vindt in de N. Vermaking 156 [Dl. VIII, bladz. 330.] eene andere meer vrije navolging.

(21) Carm. I, 3.

(22) Affod. II, 89. [Dl. VIII, bladz. 180.] Als eene bijzonderheid merken wij aan, dat deze schoone navolging aan boord van het schip, dat hem in 1806 naar het vaderland terugvoerde, met eenige andere stukjes, is gedicht. Zij werd eerst met die stukjes in het Mengelw. der Letteroefeningen van 1806 geplaatst, en in 1834 bij Immerzeel afzonderlijk uitgegeven.

(23) Krekelz. III, 121. [Dl. VIII, bladz. 246.]

(24) Carm. III, 6. Zie N. Mengel. I, 29. [Dl. VIII, bladz. 98.]

(25) Zie de Wenken van den Heer de Clercq, bladz. 15.

(26) De uitdrukking matura virgo, naderhand ook door den Hoogleeraar Peerlkamp afgekeurd, schijnt toen reeds mede aan B. mishaagd te hebben. Immers zijn regel,

Nog vreemd, nog zelfs niet rijp voor 't kwaad,

doet aan immatura denken.

(27) Carm. III, 2. Zie Winterbl. I, 59. [Dl. VIII, bladz. 162.]

(28) Carm. I, 12. Zie Rotsg. I, 1. [Dl. IV, blz. 252.]

(29) Carm. II, 13. Zie Krekelz. I, 131. [Dl. VIII, blz. 232.] De lezing van het woord humeris is in twijfel getrokken door Heinsius, die hilari, en door Bentley, die avida wilde; dit laatste echter schijnt, ook volgens den Scholiast (bibit, avide bibit), reeds in bibit te liggen opgesloten. Het komt ons voor, dat de lezing humeris de echte is, en, volgens de gewone opvatting, een' zeer goeden zin oplevert. De schimmen, begeerig om Alcéus te hooren, dringen zich zamen, schouder aan schouder, digt op een. Men kan ook densum humeris door breed van schouders verklaren; zie de aanteekening van den Hoogleeraar Peerlkamp.

Wij voeren dit alleen aan, om dat het opmerking verdient, dat onze rijkbegaafde Dichter de verklaring van den Scholiast of de gissing van Bentley, met de gemelde gewone opvatting en die van breed van schouders heeft vereenigd en uitgedrukt op eene wijze zijn genie ten volle waardig.

Als eene aardigheid schrijven wij hier af de ondichterlijke verklaring van Torrentius: "densum humeris] umbrarum, quae tenues sine corpore formae sunt, tanquam concionem aliquam describit: jocose ut solet."

(30) Carm. IV, 4. Zie Krekelz. III, 49. [Dl. XI, bladz. 248.]

(31) Carm. I, 23. Rotsg. II, 44. [Dl. VIII, bladz. 276.]

(32) Carm. III, 29 vs. 16 — 25. Zie Rotsg. I, 200. [Dl. VIII, bladz. 265.]

AANWIJZING

DER OUDE EN NIEUWERE DICHTERS

DOOR

Mr. W. BILDERDIJK EN VROUWE K. W. BILDERDIJK

OVERGEBRAGT OF NAGEVOLGD.

— — — — — — — — — — — —

Ziet u Tempes beemd ontsloten!
  Hoort, hoe Grieksche zangster kweelt!
Snijdt u zoete veldschalmeien
  Uit het Syrakuzer riet!
Of, verzelt de herdrenreien
  Waar Amfyzus stroomnat vliet!

Ziet het geurig Oosten bloeien!
  Hoort, hoe fier de zangtoon bruischt,
Waar Jordaan en Gihon vloeien,
  De Idumeesche ceder ruischt!
Brengt ook soms den schellen zwanen,
  Waar de Seine roem op draagt,
't Offer van die zoete tranen,
  Waar het hart zich in behaagt!

Zoekt de koets der Zanggodessen,
  Waar zy woestaardy ontvloôn;
In des Tybers stroomcypressen!
  By Vaucluses minnetoon!
Geeft, geeft daar uw' boezem over
  Aan die zoete melody;
En ontrooft een takjen lover
  Aan de Mantuaansche Bij!

Durft gy dan, zoo klieft de baren,
  Stapt op de Albionsche kust:
Hoort daar Miltons grover snaren,
  Doch, waar Tassoos geest op rust!
Ziet den roof van Oost en Westen
  Die den Britschen Pindus siert!

— — — — — — — — — — — —

Winterbloemen. I. 96.
[Dl. VIII, bladz. 146.]

AANWIJZING. *

		Blz.
ADDISON. (Joseph)		
Dank aan God. (147).....	*Oprakeling.*	17.
ALABASTER. (Gulielmus)		
Op de twee broederen Joannes en Wilhelmus Rainoldus te Oxford. (166).....	*Keur v. Ned. Lett.*	48.
ALIGHIERI (Dante)		
Inferno.		
C. 33. Ugolijn.....	*N. Oprakeling.*	179.
ALLATIUS. (Leo)		
Op den beroemden Timantes, vroeg gestorven. (70).....	*Verspr. Ged.* I.	84.
AMALTHEUS. (Hieronymus)		
Carmina.	*Geutsch kunst- en*	
Op twee eenoogige kinderen. (180).....	*letterbl. v.* 1842.	24.
ANACREON.		
Od. 1. Mijn Cyther.....	*Verlustiging.*	63.
" 2. De schone kunne.....	"	71.
" 3. Bedrieglijk mededogen.....	"	73.
" 4. Vergangklijkheid v. het genoegen (6)	"	85.
" 5. Op de roos.....	"	95.
" 7. De liefde.....	"	78.
" 9. Op eene duif. (7).....	"	89.
" 12. Op eene zwaluw. (2. No. 2.)		
" 14. Liefde.....	"	81.
" 15. Vergenoegen. (2. No. 2.)		
" 16. Anacreontisch zangstukjen.....	*Bloemtjens.*	101.
" 17. Op een zilveren kroes.....	*Verlustiging.*	96.
" 20. Aan eene schone.....	"	83.
" 23. Het goud	"	87.
" 26. De wijn. (2. No. 2.).		

* In de opschriften der dichtstukken is de spelling van BILDERDIJK behouden.

Bl.
Od. 30. De zachte kluisters..... *Verlustiging.* 58.
" 32. Het minnenestjen..... *Bloemtjens.* 85.
" 40. De liefde..... *Verlustiging.* 69.
" 43. De krekel..... *Bloemtjens.* 79.
" 45. De pijlen der liefde..... *Verlustiging.* 82.
" 48. Anacreontisch zangstukje..... *Nalezingen.* I. 30.
" 53. Op de roos..... *Verlustiging.* 91.
" 55. Op de minnaars..... " 88.

ANGELO. (Michel) (160. No. 3,)
Des Christens uitboezeming..... K. W. B. *N. Ged.* 94.
Toevlucht..... *Avondsche mering.* 29.

ANTHOLOGIA GRAECA.
L. I. T. 13. E. 2. Aan Heracliet en Democriet. (105.)..... *N. Dichtschak.* II. 177.
L. I. T. 16. E. 7 en 8. Grijsheid. (177, No. 2) *N. Mus. Alm.* 1820. 49.
IV. T. 7. E. 27. Op Myrons koperen koe. (103.)..... *N. Dichtschak.* II. 159.
IV. T. 12. E. 64. "Zie daar d' Olymp beroofd door stoute minnewichten." (2).. *Verlustig. Byvoegsel.*

ANTHOLOGIA LATINA.
L. I. c. 81. Op eene sluimerende nimf. (170 No. 2)..... *Nalezingen.* I. 54.
L. II. c. 96. Keizer Hadrianus afscheid van 't leven. (150)..... *Oprakeling.* 179.
L. II. c: 138. Elpis, Boëtius gemalinne. (60) *Najaarsbladen.* I. 157.
L. III. c. 231. Ingetoogenheid. (5)..... *Verlustiging.* 48.

APOLLONIUS RHODIUS.
L. III. vs. 275 — 316..... *Affodillen.* II. 59.
" vs. 451 — 462..... " " 62.
" vs. 616 — 717..... " " 63.
" vs. 743 — 820..... " " 69.

ARABISCH. (Uit het)
Toezicht op God..... *Najaarsblad.* I. 123.
Aan een geleerd berisper van een slecht dichtstuk..... *Winterbloem.* II. 84.

ARISTOPHANES.
Ranae.
vs. 259 — 268..... *T. en D. Versch.* I. 112.
Vespae.
vs. 1058 — 1064..... *Persius kekeld.* VII.
Thesmoph.
vs. 58 — 62..... *Fingal.* II. 192.

Blz.

AUSONIUS. (D. M.)
Epigrammata.
8. Agathocles..... *Sprokkelingen.* 151.
11. De Echo. (175)..... *Nalezingen.* II. 127.
13. Aan een verouderend meisjen..... *Mengelingen.* III. 79.
24. Thrasybulus de Lacedemonier. (67).... *Verspr. Ged.* I. 78.
34. Aan 't papier..... *Nalezingen.* II. 112.
42. Op de gewapende Venus. (184)
59. Op Myrons koperen koe. (104)..... *N. Dichtschak.* II. 160.
75. Op een' Arts..... *Nalezingen.* II. 113.
82. Dienst ..... *Verspr. Ged.* I. 96.
107. Aan een' groven Blondijn, in zijn' stijl geen geslachten waaruemende. (71)... " " 88.
Epitaphia Heroum.
24. Priamus lijkstede..... *Sprokkelingen.* 145.
27. Op eene Niobe van marmer. (68)..... *Verspr. Ged.* I. 80.
30. Dido. (185)
36. Op 't graf van een gelukkige..... *Krekelzang.* III. 201.
38. Grafschrift ..... *Oprakeling.* 182.
Eidyllia.
4. Onderwijs aan mijn zoontjen. (119)... *Sprokkelingen.* 127.
4. vs. 47 — 50. (108)..... *Perzius hekeld.* 62.
14. De rozen..... *N. Dichtschak.* I. 163.

BAGGESEN. (Jens)
Gedichte.
De Dichterlijke eeuw. (160 No. 4)..... *Nasprokkeling.* 41.

BAKI EFENDI (Abdul)
Oostersche lijkzang. (154)..... *Naklank.* 39.
Poëzy..... *Schemerschijn.* 102.
Droefenis..... " 104.

BARBAULD. (Anna Laetitia)
Kristelijke vriendschap..... K. W. B. *N. Ged.* 45.

BARLAEUS. (Casparus)
Poëmata miscellanea.
L. II. Kaspar van Baerle aan Tesselschade Roemers, met zijn afbeeldsel.. *Najaarsblad.* II. 88.
" " Op Tesschelschades huis en tuin. " II. 94.
" " Op een zwart koralen borstklis, Tesselschade Roemers op de borst hangende ..... " II. 102.
" " Op het oog van Tesselschade, zekeren avond in een' smidswinkel door een afspringende ijzervonk getroffen. (62)..... " II. 85.

Bl.
L. II. Aan Constantijn Huygens. (140). *Aant. op de Korenbl. van Huygens.* V. 41.

BARRET. (Robbert)
"Thans in een Godlooze eeuw —"..... *Rodrigo de Goth.* I. 175.
"Een Vorst, die Godvrucht meer —". " " I. 203.
"Een Roderik regeerde, —"..... " " I. 210.
"Wanneer de Sarraceen —"..... .. " " II. 227.
"De Christentroep bestookt —"..... " " II. 234.

BARTON. (Bernard)
Het water van Bethesda..... *Nasprokkelingen.* 33.

BASTORINI.
Op het bombardeeren van Genua..... *Affodillen.* I. 143.

BERNARD. (Pierre Joseph)
Aan Dafne. (4)..... *Verlustiging.* 34.
Liefde. (32)..... *Verspr. Ged.* II. 163.

BERNIS. (F. J. de Pierre, Cardinal de)
La religion vengée.
L. VI. Wellust..... *Sprokkelingen.* 87.
" X. "ô Godsdienst! zie in 't eind —". *Wit en rood.* I. 2.
" X. De mensch..... " " II. 51.

BILDERDIJK. (K. W. B.)
Kerstdag. Naar het Fransch van mijne Egade. *Schemerschijn.* 140.

BION.
Eidyll.
3. "In den slaap verscheen my —"..... *Verlustiging.* 1.
16. De avondster..... " 64.

BLUMAUER. (Aloys)
Graaf Lauzune..... *Poëzy.* III. 156.

BOETIUS. (A. M. S.)
Consolatio Philosophiae.
L. I. Metr. 1. Boëtius in zijnen kerker... *Verspr. Ged.* II. 3.
" " 2. Neêrslachtigheid..... " " II. 5.
" " 3. Verlichting..... " " II. 7.
" " 4. Ontrefbaarheid..... " " II. 8.
" " 5. Aan God..... " " II. 10.
" " 6. Gezette tijd..... " " II. 13.
" " 7. Geestbedaardheid..... " " II. 15.
L. II. " 1. Fortuin..... " " II. 17.
" " 2. Onvergenoegdheid..... " " II. 18.
" " 3. Onbestendigheid..... " " II. 20.
" " 4. Middelmaat..... " " II. 21.
" " 5. De gouden eeuw..... " " II. 23.

Blz.
L. II. Met. 6. Aardsche hoogheid..... *Verspr. Ged.* II. 26.
" " 7. Glorie ..... " " II. 28.
" " 8. Liefde..... " " II. 30.
L. III. " 1. Voorbereiding ..... " " II. 33.
" " 2. Natuurloop ..... " " II. 34.
" " 3. Rijkdom..... " " II. 37.
" " 4. Eerteekenen..... " " II. 38.
" " 5. Macht..... " " II. 39.
" " 6. Adel..... " " II. 40.
" " 7. Lustgenot..... " " II. 41.
" " 8. Onwetendheid ..... " " II. 42.
" " 9. Aan God ..... " " II. 44.
" " 10. Rust..... " " II. 46.
" " 11. Zelfbeschouwing ..... " " II. 48.
" " 12. Opwaart zonder omzien!.... " " II. 50.
L. IV. " 1. De wijsgeerte..... " " II. 54.
" " 2. Schijngrootheid..... " " II. 56.
" " 3. Toovery..... " " II. 57.
" " 4. Verblindheid ..... " " II. 61.
" " 5. Verwondering ..... " " II. 62.
" " 6. De algemeene wet..... " " II. 65.
" " 7. Volharding ..... " " II. 70.
L. V. " 1. Toevalligheid..... " " II. 73.
" " 2. De Alziende..... " " II. 74.
" " 3. Waanstrijdigheid..... " " II. 75.
" " 4. Denkbeeldvorming..... " " II. 77.
" " 5. 's Menschen verhevenheid... " " II. 80.

BOSCH (Jeronimo DE)
Poëmatum appendix. p. 29.
Natuur de ware leermeestresse. (97)..... *Wit en rood.* II. 191.

BROEKHUIZEN. (Joan van)
Poëmata.
Ecloga V. Thyrsis en Eglè. (4 No. 3.).. *Verlustiging.* 39.

BUCKINGHAM. (John Sheffield, Duke of)
Het goed besluit. (voor twee kibbelende echtgenooten.) (162)..... K. W. B. *N. Ged.* 124.

BÜRGER. (Gottfried August)
Gedichte.
Winter..... *Verspr. Ged.* I. 52.
Leonore..... *Poëzy.* II. 17.
De vrouwen van Wijnsberg..... *Verspr. Ged.* I. 186.
Zy. (35)..... *Poëzy.* III. 13.
De omarming. (29)..... " I. 118.

Blz.
Roosjen. Romance. (79)..... *Verspr. Ged.* I. 169.
Plicht. (73)..... " " I. 95.
Aan de bijen. (34)..... *Poëzy.* II. 165.

BUSACO.
Eenzaamheden.
"De onnoozlen kruisigen —"..... *Rodr. de Goth.* II. 188.

BUSSIÈRES.
Eclogae.
"Artois rukt woedend voort —"..... " " II. 220.

BUTLER. (Samuel)
"Geef ieder vers zijn eigen klem;"..... *De Ms. en Kikv. kr.* 62.

BYRON. (Lord)
Beppo. Stanze 44.
Het Italiaansch. (122 No. 2)..... *Krekelsangen.* I. 99.
Childe Harold's pilgrimage.
I. 13. Ridder Harold..... *N. Dichtschak.* II. 181.
Hebrew melodies.
22. De verdelging v. h. Assyrisch leger. (161) K. W. B. *N. Ged.* 95.

CAAB BEN ZOHEIR.
"Als de stem van 't teder geitje. —" (11) *Tr. z. v. Ibn Doreid.* 61.
Vrouwenliefde. (59)..... *Najaarsbladen.* I. 104.

CALDERON DE LA BARCA. (Pedro)
"Ik kus niet de aarde waar ge op treedt,".. *Bydr. t. d. tooneelp.* 146.

CALLIMACHUS.
Hymni.
in Jovem. Lofzang aan Jupiter..... *Kallimachus Lofz.* 1.
in Apoll. Lofzang aan Apollo. (54).. " " 11.
in Dian. Lofzang aan Diane..... " " 23.
in Delum. Lofzang aan Delos..... " " 43.
in lav. P. Minerves waschfeest..... " " 65.
in Cererem. Lofzang aan Ceres..... " " 77.
Epigrammata.
2. Heraclitus de dichter..... " " 111.
8. Theëtetus de treurspeldichter..... " " 111.
13. Grafschrift..... " " 112.
14. Grafschrift..... " " 112.
18. Grafschrift..... " " 112.
19. Grafschrift..... " " 113.
22. Grafschrift..... " " 113.
24. Kleombroot. (57)..... " " 120.
26. Minnaars eeden..... " " 113.
28. Mikylus de dichter..... " " 114.

Blz.
30. Aan Luzania..... *Kallimachus Lofz.* 114.
32. Aan Kleonikus..... " " 115.
33. Aangeboden liefde..... " " 118.
34. Armoede..... " " 119.
39. Tempelgaaf..... " " 120.
43. Halve ziel..... " " 116.
45. Liefde..... " " 119.
46. Verholen vuur..... " " 119.
49. Artseny der liefde..... " " 115.
51. Tempelgaaf..... " " 116.
57. Tempelgaaf..... " " 120.
62. Grafschrift..... " " 116.
63. Vriendschapstoets..... " " 117.
66. Hercules en Anténs..... " " 117.
67. Vlam..... " " 117.
69. 't Verdronken kind. (56)..... " " 118.

CAMOENS. (Luis DE)
Os Lusiadas.
C. III. Ines de Castro..... *Mengelingen.* IV. 89.

CANTIQUES POUR LE CULTE PUBLIC. (88)
34. Op het nieuwe jaar..... K.W.B. *G. v. Kind.* 57.
75. Op de jeugd..... " " 69.
79. Gods oneindigheid..... " *N. Gedicht.* 47.
94. Op het eeuwige leven. ..... " *Gedichten.* 44.
127. De dood..... " " 105.

CATULLUS. (C. V.)
c. 5. Leven..... *Bloemtjens.* 33.
" —. Leven..... " 82.
" 64. De bruiloft van Peleus en Thetis.
(92 No. 2)..... *N. Uitspruitsels.* 1.
" 66. Het hair van Berenice. (55)..... *Kallimachus Lofz.* 97.

CHALICAN. (Ibn)
Op het afbeeldsel eener schoone..... *Winterbloemen.* II. 79.

CHALYS. Zie VALLON.

CHAUCER. (Geoffrey)
Canterbury Tales.
Koekeloer, of de eerste April. Vertelling. (95) *N. Uitspruitsels.* 147.
The legende of goode women.
Fyllis aan Demofoön..... *Krekelzangen.* I. 9.
*Les..... *Poëzy.* II. 174.

CHAULIEU. (DE)
Fyllis schutgeweer. (172)..... *Nalezingen.* II. 5.

Bz.

CLEANTHES.
't Gebed van Kleanthes. (72)..... *Verspr. Ged.* I. 91.
"Die wijs is, zie niet om —" (135)..... *Voorber. Rotsg.* I. 111.
Onderwerping. (157)..... *Avondschemering.* 115.

COLONNA. (Vittoria) (167).
Gerustheid..... *Keur v. N. L.* XIII. 50.

CORNEILLE. (Pierre)
Cinna. Treurspel. (63)..... *Treurspelen.* III. 1.

COWPER. (William)
Poëms.
De drukpers..... *Navonkeling.* I. 190.
Godsdienstverval..... *N. Oprakeling.* 47.
Rechtsgeding. (178 No. 2.)..... *N. Mus. Alm.* 1826. 126.

DANTE. Zie ALIGHIERI.

DELILLE. (Jacques)
L'Homme des Champs. (27. No. 3).. *Het Buitenleven. Amsterdam* 1803.

DELPHI. (Orakel van) (107)
"Wel is 't gereede winst, door"..... *Zedel. gisping.* 94.

DESHOULIÈRES. (Mad.)
De schaapjens..... *Poëzy.* II. 28.

DOREID. (Ibn)..... *Trz. v. Ibn. Doreid. 's Hage* 1808.

DSCHAMI. (Mewlana Adurrahman)
Beharistan.
De Kreeft. Fabel. (146)..... *Navonkeling.* II. 178.
De paauw en de raaf. Fabel..... *Schemerschijn.* 131.
God. (149)..... *Oprakeling.* 166.

DUITSCH. (uit het oud)
Middernachtszang. (98)..... *N. Dichtschak.* I. 93.
Morgenzang..... " " I. 97.
Troost in God..... *Navonkeling.* I. 42.

DUMOURIEZ.
Richardet.
Despine aan Richardet..... *Krekelzangen.* I. 72.

EDDA. (de oudere)
Kloekaart. (122)..... *Krekelzangen.* I. 72.

ENGELSCH. (uit het)
De Indiaansche maagd..... *Poëzy.* III. 3.
Aan Alinde..... " " 89.
Versmade liefde. (144 No. 3)..... *Navonkeling.* I. 187.

Blz
Het gevaarlijk uitstel..... K. W. B. *Ged.* 96.
Avondzang..... " " 98.
De zondag..... " " 100.
Tegen spot en laster..... K. W. B. *N. Ged.* 98.
Vreugde in het Evangelie..... " " 109.
Kievan en Malvina..... K. W. B. *Nag. G.* 35.
Margaretha en Harry Wyk..... " " 49.
Het graf van Adelbert. Romance..... " " 71.
"Aan d' eenen kant staat rust" — (187)

ENGELSCH. (uit het oud)
"Het vronwvolk gaat in" —..... *Rod. de Goth.* II. 228.
Zie verder op PERCY.

ERCILLA Y ZUÑIGA. (Alonzo)
La Araucana.
Canto I. "Zy achten wet noch God" —. *Persius hekeld.* 80.

ETHIOPISCH. (uit het)
Lentebede. (137)..... *Rotsgalmen.* II. 133.

EURIPIDES.
Alcestis.
vs. 895. Admetus..... *N. Dichtsch.* II. 96.
Iphig. in Taur.
vs. 1096—1102. 't Gebed..... *Vermaking.* 17.
Cyclops..... *De cycloop. Saterspel. Amst.* 1808.
Herc. furens.
vs. 638—675. Lichaamsverval..... *Vermaking.* 164.

FÉNÉLON. (François de Salignac)
Grondregelen. (179)..... *N. Mz-Alm.* 1880. 139.

FERREIRA. (Antonio) (52)
"Voor U zinge ik alleen" —..... *De ziekte d. Gel.* 26.

FOIX. (Poulain de Saint) (7 No. 2)..... *Deuc. en Pyrrha.*

FRANSCH. (uit het)
Zangstukje..... K. W. B. *Nag. G.* 149.
Vermaning..... K. W. B. *N. Ged.* 97.
Zie verder CANTIQUES.

FREDERIK II.
Odes.
7. Onbestendigheid der vrede..... *Nalezingen.* II. 107.
De oorlog. (119 No. 2)..... *Sprokkelingen.* 161.
Epîtres.
10. (op het einde.) "Hoe 'k zou een wuften hoop," —..... *Zedelyke gisping.* 107.

Blz.
Wareld. (116 No. 3)..... *Sprokkelingen.* 93.

GARTH. (Samuel)
Op 't standbeeld van Koningin Anna.... *Krekelzangen.* I. 151.

GAY. (John)
Grafschrift voor twee gelieven door den donder getroffen..... *Najaarsbladen.* II. 148.

GOETHE. (Johann Wolfgang von)
Faust. Eine Tragoedie.
I Theil. Nacht. De ondeugd. (176 No. 2) *N.Mz. Alm.* 1820. 36.

GOLDSMITH. (Oliver)
Essays, Poëms and Plays.
De kluizenaar. (24)..... *Mengelpoëzy.* II. 202.
Op een blindgeboren maar uitstekend schoon kind. (16 No. 3)..... " I. 285.

GOTTORP. (Friedrich Wilhelm)
Gedichte.
De vloek. (27 No. 2)..... " II. 238.

GOTTFRIED VON STRASZBURG.
Tristan und Isalde.
vs. 1230. Onmagt..... *Navonkeling.* II. 190.
vs. 8415. Middel tegen laster..... *Schemerschijn.* 133.

GRAINGER. (James) (19)
Bryan en Pereene. Romance..... *Mengelpoëzy.* II. 167.

GRAY. (Thomas)
Odes.
2. Selima.. ..... " " 251.

GREGORIUS NAZIANZENUS.
Beklag. (116 No. 2)..... *Sprokkelingen.* 91.
Jesus Godheid. (151 No. 2)..... *De voet in 't Graf.* 138.
Christelijk voornemen. (151 No. 3)..... " " 141.
De balling. (116 No. 2)..... *Schemerschijn.* 129.
Hoopschreeuwers. (170 No. 4)..... *Nalezingen.* I. 90.

GRIEKSCH. (uit het)
Polytechnes en Aëdo. Vertellingtjen aan twee Jonggehuwden. (177 No. 3)..... *N.Mz. Alm.* 1824. 128.

GRUTERUS. (Janus)
Grappige hulde aan eene schoone. (177). *Nalezingen.* II. 157.

GRYPHIUS. (Andreas)
Aan een Prediker. (156)..... *Avondschem.* 106.

Blz.

GUARINI. (Battista)
Il pastor fido.
Act. II. De ware kus. (16 No. 2) ..... *Mengelpoëzy.* I. 255.
Madrigale 137—139.
Op den dood van een Godvruchtigen.... *Avondschem.* 118.
Gebed..... *Schemerschijn.* 76.
Gebed ..... *N. Vermaking.* 111.

HADRIANUS. (Zie ANTHOLOGIA LATINA)

HAFIZ. (Mohammed Schemseddin)
"Smakelijk nat" — (9)..... *Trz. v. Ibn. Dor.* 60.
Liefde. (116)..... *Sprokkelingen.* 90.

HAGEDORN. (Friederich VON)
Epigrammatische Gedichte.
Hovaardy..... *Nalezingen.* I. 44.
De Filosofen. (51)..... *N. Mengeling.* II. 294.

HALLAGE. (66)
De Oostersche Dichter Hallage, als hy wreedaartig ter dood wierd gebragt... *Verspr. Ged.* I. 76.

HARDER.
Judas Iscariot..... *Mengelpoezy.* I. 199.
Noachs ark..... " I. 202.
Jozef aan Potifars gemalin ..... " I. 209.

HAREN. (Willem van)
Aan Prins Karel van Lotharingen. Naar het Fransche proza van Willem v. Haren. (183) Halbertsma. *Fragm. o.h. Gesl. v. Haren.* 258.

HEBEL. (Johan Peter) (165)
Allemannische Gedichte.
Vrolijkheid..... *Keur v. Ned. Lett.* 45.

HEBER.
Geluk..... *Vermaking.* 85.

HESIODUS.
Opera et dies.
vs. 207—340. Vlijt..... *Zedel. gizyingen.* 76.

HOLLANDSCH. (Oud)
Oud Holl. strijdzang uit de vijftiende eeuw. *Rotsgalmen.* II. 188.

HÖLTY. (Ludewig Heinrich Christoph)
Balladen.
1. De lauwrier (43)..... *Mengelingen.* II. 172.
Oden und Lieder.
24. Opwekking..... K. W. B. *Poëzy.* 118.

Bl.

HOMERUS.

Ilias.

I. Homerus Ilias. I B. vs. 1—120. (81) *Verspr. Ged.* II. 153.
V. " " vs. 770—772.... *T. en D. Versch.* II. 48.
VI. Ilias. Zesde zang..... *Affodillen.* II. 29.
XI. " " " vs. 498—505... *T. en D. Versch.* II. 92.
XIII. " " " vs. 26— 29... " " " 49.
XV. " " " vs. 346—349... " " " 132.
XVII. " " " vs. 645—647... " " " 118.
XX. " " " vs. 61— 65... " " " 49.

Odyssea.

V. Ulysses t' huisreis..... *Najaarsblad.* II. 17.
XI. Ulysses hellevaart. (58)..... " I. 1.
Batrachomyomachia. (109 No. 2).... *De Ms. en kikvorschkr. Homer. nagez.* 1821.

HOOGDUITSCH. (Oud) Zie DUITSCH.

HOOGDUITSCH. (Naar het)

De jongeling..... *Pozëy.* I. 170.
Onsterflijkheid..... K. W. B. *N. Ged.* 66.
Vertroosting..... " " " 27.
Zie verder BÜRGER en HÖLTY.

HOOGLIED. Zie SALOMO.

HORATIUS FLACCUS. (Q.)

Carmina.

L. I. 3. Zeevaart. (91)..... *Affodillen.* II. 89.
" — De mensch. (130)..... *Krekelzang.* III. 121.
" 7, vs. 1—14. Aan Leyden..... *Rotsgalmen.* I. 73.
" 12. vs. 1—12. Oranje..... " I. 1.
" 14. Storm..... " II. 31.
" — De hulk..... *N. Vermaking.* 156.
" 15. Nereus voorspelling..... *Sprokkelingen.* 105.
" 16. Gramschap..... *Rotsgalmen.* II. 33.
" 23. Aan Chloë. (136 No. 5)..... " II. 44.
" 31. Bede..... *Winterbloem.* II. 40.
" 34. Te rug keer..... *Rotsgalmen.* II. 42.
" 35. Lotgeval. (136 No. 3)..... " I. 110.
L. II. 2. Onbekrompenheid. (75 en 89) *Verspr. Ged.* I. 125.
" 3. Gelijkmoedigheid..... " " I. 122.
" 5. Lalage..... *Rotsgalmen.* II. 40.
" 8. Aan Barine..... *N. Mengeling.* II. 255.
" — De eed der meisjens. Parodie. " " 258.
" 10. Maat. Aan Alpijn. (74 No. 2) *Verspr. Ged.* I. 115.
" 12. De lierzang..... *Najaarsblad.* I. 95.
" 13. vs. 24. Saffo en Alcéus..... *Krekelzang.* I. 131.

				Blz.
L. II.	14.	Noodzakelijkheid.....	*Verspr. Ged.*	I. 120.
"	16.	Kalmte. (117).....	*Sprokkelingen.*	101.
"	18.	Rust.....	*Poëzy.*	IV. 170.
"	19.	Bacchus. Parodie.....	*Rotsgalmen.*	II. 47.
"	—	"op afgelegen klippen," (111).	*Muis- en Kikv.kr.*	62.
"	20.	Parodie.....	*Rotsgalmen.*	I. 202.
L. III.	1.	Lotbedeeling.....	*Verspr. Ged.*	I. 110.
"	2.	Lichaamszorg. (86).....	*Winterbloem.*	I. 59.
"	4.	Horatius dichthulde.....	*Krekelzang.*	III. 143.
"	5.	vs. 27—44. Aan Nederland..	*Navonkeling.*	I. 89.
"	6.	Aan Europa. (45).....	*N. Mengeling.*	I. 29.
"	7.	Aan Olinde.....	*Rotsgalmen.*	II. 36.
"	11.	vs. 25. De Danaïden.....	"	I. 205.
"	16.	Trouw.....	*Poëzy.*	IV. 154.
"	24.	Rijkdom. (118).....	*Sprokkelingen.*	109.
"	27.	vs. 25. etc. Europa. Romance. (131).....	*Krekelzang.*	III. 163.
"	29.	vs. 1—28. Zomerlust (136 No. 4).....	*Rotsgalmen.*	I. 199.
"	—	vs. 29. Het tegenwoordige...	*Winterbloem.*	I. 66.
L. IV.	2.	Pindarus.....	"	I. 115.
"	4.	vs. 1—12. De Dichter.....	*Krekelzangen.*	III. 49.
"	6.	vs. 1—24. Vermetelheid.....	*Navonkeling.*	I. 95.
"	7.	Onbestendigheid.....	*Verspr. Ged.*	I. 118.
"	8.	Aan mijnen vriend Jeronimo de Vries.....	*Winterbloem.*	I. 99.
"	9.	vs. 1—30. De onsterflijkheid der dichtkunst. (58 No. 2).....	*Najaarsblad.*	I. 87.
"	—	Onsterflijkheid.....	*Affodillen.*	I. 187.
"	12.	Lentezang.....	*Verspr. Ged.*	I. 101.
Epodae.				
	3.	't Landgeluk. (87).....	*Winterbloem.*	I. 70.
	—	Landheil. (124).....	*Krekelzangen.*	I. 124.
	7.	MDCCLXXXIIII.....	*Mengelingen.*	IV. 86.
	13.	Wintervreugd.....	*Winterbloem.*	II. 64.
	14.	"Welk eene werkeloosheid" —.....	*Verlustiging.*	47.
Sermones.				
L. II.	3.	vs. 14 sq. "die snoode tooverkol" —.....	*Perzius.*	74.
"	—	vs. 28—30.....	*De Mensch.*	190.
"	—	vs. 60—62.....	*T. en D. Versch.*	II. 192.
"	7.	vs. 83—89. "Wie is dan vrij"—	*Perzius.*	74.
Epistolae.				
L. I.	2.	Homerus.....	*Rotsgalmen.*	II. 1.
"	6.	Geluk.....	"	II. 7.

Bl.
L. I. 16. Zelfbewustheid..... *Navonkeling.* I. 119.
" 19. Napraten..... *Rotsgalmen.* II. 13.
L. II. 1. vs. 108—110, & 117..... *Perzius bekeld.* 59.
" — vs. 114—116..... " 75.
Epistola ad Pisones.
vs. 48—51. (7 No. 3). "Indien men noodig heeft" —..... *De Geuzen.* II. 149.
vs. 58 sq. "Ja, 't voorwerp met den naam"— " II. 149.

JACOB I.
Vorstenles. (39)..... *Mengelingen.* II. 47.

JAPIKS. (Gijsbert)
Grootmoeders klacht. (44)..... " IV. 49.
Noodhulp..... *Navonkeling.* I. 126.
Gijsbert Japiks. (162 No. 2)..... *Nasprokkeling.* 2.
Op het paarddrillen van Jonkvrouwe Sibilla van Jongstal. (169)..... *Nalezingen.* I. 45.

JEREMIA.
Klaagliederen.
IV. Jammerklacht..... *De voet in 't graf.* 73.

JESAJA.
XXXVIII vs. 9 etc. Hiskias gebed (142). *Navonkeling.* I. 9.

Indisch. (uit het)
Geestbedaardheid..... *Affodillen.* II 114.
Gade en Kroost..... *Vermaking.* 204.

JOB. (Het boek)
XXXVIII. vs. 2. Gods stem aan Job.. *N. Vermaking.* 48.

JULIAAN. (Graaf) (132)
"Geen zegepalm" —..... *Rodr. de Goth.* I. 167.
"Gedoscht in reine deugd" —..... " I. 198.
"Nog mint ge uw Vaderland" —..... " I. 200.

JUVENALIS. (D. Junius)
VII. vs. 50—52. "Een mode die 't verstand" —..... *Perzius.* 59.
— vs. 53—56. "Een dichter waard dien naam" —..... *Fingal.* II. 160.
X. vs. 346—350..... *Zedel. gisping.* 105.
XIII. Troost, aan den bedrogen Albinus.. " 26.

KAREL I.
Karel I Koning van Grootbrittanje in zijne gevangenis op Carisbrookcastle. (30)... *Poëzy.* I. 117.

Blz.

KERKGEZANGEN. (Latijnsche)
Maria by het kruis. (99) ..... *N. Dichtschak.* I. 99.
De dag van wraak. (100) ..... " I. 103.
Lofzang. (143) ..... *Navonkeling.* I. 79.

KOOTEN. (Theodorus van) (52 No. 2)
Pauca quae legat ipsa Lycoris.

KETHIR. (Abou)
De spreuk van Abou Kethir..... *Verspr. Ged.* I. 78.

KLEIST. (Ewald Christian)
De Godheid..... *Navonkeling.* II. 32.
Lofzang..... ..... " II. 44.

KNOX.
Kain..... *Avondschem.* 101.

KOSEGARTEN. (Ludwig Theobul)
De starren ..... *Wit en rood.* I. 160.
Ralowsburg. (96) ..... " " II. 63.
Celeste of de hemelingen..... *N. Dichtschak.* II. 31.
Aan Minona ..... K. W. B. *Poëzy.* 139.

LAMARTINE. (Alphonse de)
Méditations.
1. Afzondering ..... K. W. B. *N. Ged.* 119.
10. Aan de Vaderlandsche jonglingschap. (186 No. 6)..... *Rotsgalmen.* II. 65.
18. De kerk..... K. W. B. *Ged.* 102.

LATIJN. (Uit het)
's Heilands eerste wonderwerk ..... *Verspr. Ged.* I. 81.

LAVATER. (Johan Caspar)
Hymne aan God..... K. W. B. *Ged.* 1.

LEBRUN.
Homerus. (112) ..... *De Muis-en Kiko.kr.* 63.

LOCKHART. (John Gibson)
Ancient Spanish Ballads.
De oorring. (144 No. 2)..... *Navonkeling.* I. 184.

LOGAN. (John)
't Menschlijk leven..... *Naklank.* 67.

LOGAU. (Friedrich von)
Gedichte.
Bloeimaand. (159 No. 2)..... *N. Vermaking.* 201.

LOVELACE. (Richard)
De kerker. (40) ..... *Mengelingen.* II. 61.

Bz.

LUCANUS. (M. A.)
II. 587. "Ik ken den luchtstreek —" (7. No. 2)..... *De Geuzen.* II. 25.
X. 188 sq. "Maar welk een gloriezucht —" (7 No. 2)..... " II. 23.

LUCRETIUS CARUS. (F.)
V. 223—228. "Het ligt (als, door de golf —" *De Mensch.* 202.
VI. 730—735. "Ook is 't, dat op —" (7 No. 2)..... *De Geuzen.* II. 26.

MALLET. (David) (22)
Margarethaas geest. Romance..... *Mengelpoëzy.* II. 192.

MANILIUS. (M.)
L. I. Starrenkennis. (12)..... " I. 1.
II. vs. 50—59. "Geen voetspoor naar Parnas. —"..... *De Z. der Gel.* X.

MARTIALIS. (M. V.)
L. II. 7. Lief. Aan Bellulus. (70 No. 2). *Verspr. Ged.* I. 80.
" III. 24. "Ik zal, sprak Vadius —".. C. Huygens *Korenbloemen.* VI. 147.
" IV. 5. Tijdbeklag..... *Wit en rood.* II. 208.
" IX. 30. Grafschrift..... *Mengelingen.* III. 112.
" — 36. Aan Albeschik, ter maaltijd verschijnende..... *Verspr. Ged.* I. 100.
" X. 42. Op Glycias..... " " I. 68.
" — 100. Aan Furius..... " " I. 67.
" XI. 18. Aan een vriend, op zijn nieuw gekocht buitengoed..... *Wit en rood.* II. 197.

MENA. (Juan de) (133)
"Neen, zonder drift —"..... *Rodr. de Goth.* I. 168.

MENANDER.
Menander. p. 248..... *Nalezingen.* II. 93.

MESA. (Christoval de) (134)
"En Graaf en Hertog —"..... *Rodr. de Goth.* II. 213.

METASTASIO. (Pietro)
"Met de Morgenzon —"..... P. C. Hoofts *G.* III. 9.

MONTAGUE. (Mary Sommerset Worthley)
Lettr. 52. Grafschrift op twee gelieven door den donder getroffen..... *Najaarsbladen.* II. 146.

MOORE. (Thomas)
Zinbegoocheling of verganklijkheid..... K. W. B. *N. Ged.* 126.

Blz.

MOSCHUS.
Eidyllia.
1. Kupido op de vlucht. (3)..... *Verlustiging.* 29.

MORRITT. (I. B. S.)
De vloek van 't burchtslot Moy. (129).. *Krekelzangen.* II. 69.

MOTENEBBI. (AL-)
"Is het nat des frisschen regens —" (10)... *Trz. v. I. Doreid.* 60.
't Beklag van Motenebbi..... *Rotsgalmen.* II. 154.
De Vreemdeling. (155)..... *Avondschemering.* 35.
Oostersche minnebede..... " 46.
Braafheid..... " 62.
Amarante..... ... . " 100.
Tranen..... *Schemerschijn.* 105.
Dapperheid..... " 106.
Uitkomst..... " 127.
Het woord van een meisjen. (178)..... *N. M. Alm.* 1825. 175.

MOZES.
Het lied van Mozes. Deuteronom. XXXII.
vs. 1 — 43..... *N. Vermaking.* 8.

MUNTER. (Balthasar)
Geistliche Lieder.
I. 50. Aan God. (46)..... *N. Mengelingen.* I. 80.
II. 21. Zelfbeproeving..... " " I. 76.
II. 36. Hemelvaart. (174)..... *Nalezingen.* II. 43.
II. 38. Zangbede..... " I. 93.
II. 43. Op den herfst. (46)..... *Evangel. Gez.* No. 165.

MUSAEUS GRAMMATICUS.
vs. 1—15. Hero en Leander..... *Nalezingen.* I. 40.

NEGERINNENZANG. Zie PARK.

NEWTON. (John)
Olney Hymns. (151)
I. 100. Martha en Maria..... K. W. B. *Ged.* 90.
115. Wilt gylieden ook niet weggaan? " " 93.
119. Hebt gy my lief?..... " " 79.

OLNEY HYMNS. Zie NEWTON.

ONEIDAANSCH DICHTSTUK. Zie PANIMA.

OOSTERSCH DICHTER. (Uit een)
Gods voorbestemming..... *Verspr. Ged.* I. 77.

OOSTERSCH SCHRIJVER. (Uit een)
De wareld..... " " I. 73.

Bl.

OPIE. (Misstr.)
De waanzinnige bruid ..... *N. Dichtschak.* I. 173.
Razerny. (102 No. 2) ..... " " II. 125.
Moedersmart ..... K. W. B. *N. Ged.* 131.

ORAKEL. Zie DELPHI.

OSSIAN. (13)
Fingal ..... *Fingal, in zes zangen. Amst.* 1805.
Comala ..... *Mengelingen.* I. 15.
De krijg met Caros ..... " II. 1.
De krijg van Inisthona ..... *Mengelpoëzy.* I. 25.
De slag van Lora ..... *Mengelingen.* III. 21.
Conlath en Oithona (90) ..... *Affodillen.* II. 73.
Carthon ..... *Poëzy.* I. 23.
De dood van Cuthullyn ..... *Mengelingen.* III. 1.
Darthula ..... *Mengelpoëzy.* I. 44.
Carikkthura ..... " I. 76.
De zangen van Zelma ..... " I. 112.
Calthon ..... *Poëzy.* I. 55.
Lathmon ..... *Mengelingen.* II. 21.
Oithona ..... " I. 57.
Croma ..... " I. 43.
Berrathon. (14) ..... *Mengelpoëzy.* I. 132.
Cathlin ..... *Mengelingen.* I. 1.
Cathloda ..... *Wit en rood.* II. 87.
Oina ..... *Mengelingen.* I. 33.
De nacht. Bardenwedzang. (42) ..... " II. 125.

OTWAY. (Thomas)
Venice preserv'd.
A. I. "Ik denk daar, waar dat —" ..... *De Mensch.* 192.

OVIDIUS NASO. (P.)
Heroides.
II. Fyllis aan Demofoön. (114) ..... *Sprokkelingen.* 35.
IX. Dejanira aan Hercules ..... " " 15.
X. Ariadne aan Theseus ..... " 25.
XI. Kanace aan Macareus ..... " 43.
XIV. Hypermnestra aan Lynceus. (121) .. *Krekelsangen.* I. 19.
XV. Saffo aan Faön. (78) ..... *Verspr. Ged.* I. 133.
Metamorphoses.
I—V en VI. 1—145. (160) ..... *Proeve eener navolg. v. Ovid. Gedaantverwisseling. Amst.* 1829.
III. 111—114 ..... *Ziekte der Geleerd.* 63.

Blz.
III. 396—401 ..... *Rotsgalm. Voorb.* I 2.
VI. 63—67. (53) ..... *De Mensch.* 195.
X. 315—381. (113 No. 2.) ..... *Sprokkelingen.* 7.

OXFORD. (Edward Vere, Graaf van)
Begeerte. (16) ..... *Mengelpoëzy.* I. 196.

PALINGENIUS. (Marcellus)
VI. vs. 182—184. "Dan wordt —" .... *De Mensch.* 182.

PANIMA. (Oneidaansch Dichtstuk.)
Vaderlijke zucht. (101) ..... *N. Dichtschak.* I. 115.

PARK. (Mungo)
Negerinnenzang in Afrika. By de vergasting van Mungo Park. (126) ..... *Krekelzangen.* I. 193.

PERCY. (Thomas)
Reliques of ancient English Poetry.
S. I. B. 1. n. 5. Eduard. Oud Schotsche Romance. (27) ..... *Mengelpoëzy.* II. 234.
" I. " 1. " 11. De Heer v. Landhorst. (25) " II. 211.
" I. " 1. " 12. Adam Gordon. Rom. (18) " II. 155.
" I. " 2. " 14. Zangstukjen op gegeven maat. (16 No. 5) ..... " I. 248.
" I. " 2. " 18. De monnik. Rom. (28) ... " II. 196.
" I. " 3. " 15. Bryan en Pereene. R. (19). " II. 167.
" I. " 3. " 16. Sayavedra. Romance. (20) " II. 171.
" I. " 3. " 17. Almanzor en Zaide. R. (26) " II. 225.
" II. " 1. " 8. De verovering. (41) ..... *Mengelingen.* II. 64.
" II. " 2. " 8. Eleonore. Romance. (48). *N. Mengeling.* II. 139.
" II. " 2. " 11. Begeerte. (16) ..... *Mengelpoëzy.* I. 196.
" II. " 2. " 24. Argine. Romance. (36) .. *Mengelingen.* I. 85.
" II. " 3. " 5. Vorstenles. Uit het Engelsch van Jacobus I. Koning v. G. Brittanje. (39) " II. 47.
" II. " 3. " 7. Mijne eenige. (33) ..... *Poëzy.* II. 157.
" II. " 3. " 10. De kerker. (40) ..... *Mengelingen.* I. 61.
" II. " 3. " 13. Koning Karel I. v. G. Brittanje, in zijne gevangenis op Carisbrookcastle. (30) *Poëzy.* I. 117.
S. III. B. 1. n. 9. Jonker Brand van Wijk. (32) ..... *Poëzy.* II. 89.
" III. " 2. " 6. Des minnaars geest. (31) " II. 56.
" III. " 3. " 12. Urzijn en Valentijn. Romance. (17 No. 2) .... *Mengelpoëzy.* II. 121.
" III. " 3. " 16. Margarethaas geest. (22) " II. 192.
" III. " 3. " 17. Lindor en Lucia. (21) .. " II. 187.

Bl.

PERZISCH. (Uit het)
Opschrift van eene Oostersche Karavanserai door Abbas den eerste..... *Mengelpoëzy.* I. 192.
Uit een Perzisch Dichter..... *Verspr. Ged.* I. 61.
Op de Barmeciden. (64)..... " " I. 72.
Alexander by de levensbron..... *N. Uitspruitsels.* 83.
De jeugd. (127)..... *Krekelzangen.* II. 45.
"Een rozengaard gelijkt —" (153)..... *Spreuken van Sadi.* 58.

PERSIUS FLACCUS. (A.)
Prologus. Voorafspr. des O. D. (106)..... *Perzius hekeldicht.* 1.
Satyr. I. Eerste onderhoud..... " " 3.
" II. Tweede onderhoud..... " " 15.
" III. Derde onderhoud..... " " 22.
" IV. Vierde onderhoud..... " " 31.
" V. Vijfde onderhoud..... " " 35.
" VI. Zesde onderhoud..... " " 53.

PERVIGILIUM VENERIS.
Lentefeest. (74)..... *Verspr. Ged.* I. 104.

PETRARCA. (Francesco)
"Wees gewaarschouwd —"..... *Krekelz. Voorb.* III. 14.
Zielzucht..... *Rotsgalmen.* I. 114.

PHAEDRUS.
V. 5. De volksstem..... *N. Dichtschak.* I. 197.

PHILEMON.
Wel varen en welvaart (50 No. 2)..... *N. Mengeling.* II. 291.

PIGNOTTI. (Lorenzo)
Favole e Novelle.
De spiegel of liefde en waan. (17 No. 2). *Mengelpoëzy.* II. 60.
De glintwormvlieg. Fabel..... " II. 106.

PINDARUS.
Olympica.
I. vs. 42—53. "De duizend fabels—" (181)
II. " 50 sq. "'k Heb nog macht van pijlen wappren." (182)..... *Geschiedenis des Vaderl.* D. XIII st. 1. 42.
XII. Het lotgeval. (76)..... *Verspr. Ged.* I. 127.
Nemea.
III. 40—42. "Door d' aangeboren Heldengloed —"..... *T. en D. Versch.* II. 101.

PITCAIRN. (Archibald)
Selecta Poëmata.
"De Goden maakten d' aard" — (145).... *Navonkeling.* II. 13.

Bl.

PLAUTUS. (M. A.)
Pseud. II. 3, 17. "Wy, dwazen, zien —". *Zedelijke gisping*. 106.

POPE (Alexander)
Pastorals.
1. De lente..... *Wit en rood*. II. 25.
2. De zomer..... " " II. 31.
3. De herfst..... " " II. 37.
4. De winter..... " " II. 44.
Messias. Veldzang..... *N. Mengeling*. II. 205.
Windsor Forest. v. 407—412..... *De Mensch*. 156.
An Essay on criticism. v. 544—555.
(136 No. 2.)..... *Rotsgalmen*. I. 85.
The temple of Fame. v. 436—442.... *De Mensch*. 223.
Essay on man..... " " *Amst*. 1808.
Ep. IV. in het begin. 't Geluk. (15)..... *Mengelpoëzy*. I. 186
" " vs. 237—258. (170)..... *Nalezingen*. I. 47.
Moral Essays. Ep. III. 151—162..... *De Mensch*. 191.
Epitaphs
Op het overlijden van Dr. Frans Atterbury. *Mengelpoëzy*. I. 191.
De vrouw. (14 No. 2)..... " I. 179.
Op eene sluimerende nimf. (170 No. 2).. *Nalezingen*. I. 54.

PORTUGEESCH. (Naar het)
Het zijsjen. (92)..... *Affodillen*. II. 128.

PREDIKER. (Het boek genaamd de) Zie SALOMO.

PROPERTIUS. (S. A.)
L. I. 18. Aan Cynthia..... *Mengelpoëzy*. 286.
" II. 30. Mijmering. (4 No. 2)..... *Verlustiging*. 35.

PROSPER AQUITANICUS. (164)
Epigrammaton liber.
Ep. 21. Lichtgeloovigheid..... *Nasprokkeling*. 52.
" 32. Bemoediging..... " 135.
" 48. Hoogmoed..... " 56.
" 62. Wil en daad..... " 57.
" 65. Boosheid..... " 50.
" 69. Onverhoord gebed..... " 126.
Ep. 72. Heden..... *Nasprokkeling*. 120.
" Redding..... " 51.

PRUDENTIUS CLEMENS. (A.)
Liber Cathemerinon.
Hymn. 12. De star uit het Oosten. (115). *Sprokkelingen*. 59.
" — De star uit het Oosten. (163). *Nasprokkeling*. 25.

Bl.

Apotheosis.
vs. 503—570. Juliaan..... *N. Mengelingen.* I. 145.
Diptychon.
18. vs. 69. Simsons leeuw..... *N. Dichtschak.* II. 177.
* Bedezang..... *Sprokkelingen.* 75.
* De dood..... *N. Vermaking.* 182.

PSALMEN. (Het boek der)
1. De Godvruchtige..... " 19.
2. Christus..... " 21.
4. Toevlucht..... " 24.
8. Lof- en Danklied..... *Schemerschijn.* 12.
14. Godloochening..... " 32.
24. Uitbreiding van den 24en Psalm.... K. W. B. *N. Ged.* 132.
25. Geloofsvastheid..... *Schemerschijn.* 51.
29. Gods mogendheid..... " 25.
32. 's Christens troost..... *N. Vermaking.* 35.
— Genade..... *Schemerschijn.* 56.
37. 's Boozen voorspoed..... " 38.
38. Schuldbelijding en zucht tot redding. " 34.
39. Ydel voornemen..... *N. Vermaking.* 56.
51. Boetzang..... *Schemerschijn.* 7.
52. Aan geweldenaars..... " 36.
68. vs. 2 en 3. Godbestrijders..... *Navonkeling.* I. 33.
71. Zielzucht..... *N. Mengeling.* I. 53.
— Godbetrouwen..... *Navonkeling.* I. 36.
— Godbetrouwen..... *Schemerschijn.* 14.
73. Voorspoed der boosheid..... " 41.
— De voorspoed der boozen..... " 44.
74. vs. 10—23. Troost der bedrukten.... " 27.
90. Aan God..... " 53.
91. Berusting..... *N. Vermaking.* 52.
94. Zang des verdrukten..... " 31.
— Zang des verdrukten..... *Schemerschijn.* 29.
102. Noodkreet..... *N. Vermaking.* 27.
110. 's Heilands zegepraal..... *Schemerschijn.* 47.
117. Lofzang..... " 17.
130. Zondaarsbede..... " 10.
131. Zwakte..... " 49.

QUEVEDO VILLEGAS. (Francisco de)
Orfeus. (176)..... *N. M. Alm.* v. 1822. 239.
Nalezingen. II. 130.

QUINTADA.
"Op de overfulpte koets —"..... *Rodr. de Goth.* I. 179.

RACAN. (Honorat de Beuil de)
's Levens eerste lust. Zangstukjen. (171).. *Nalezingen.* I. 160.

Blz.

RACINE. (Jean)
Iïgenia in Aulis..... *Treurspelen.* III. 103.
Phédre. Act. V. Sc. 6. (186)
"Intusschen rijst op 't vlak —"

ROYEN. (Adrianus van)
De landrust. (80)..... *Verspr. Ged.* II. 125.

RUSSISCH. (Uit het) (37)
De gevangene..... *Mengelingen.* I. 108.

SADI. (Muslih Eddin) (152)
Bostan.
De paarlende daauwdrup. (61)..... *Najaarsbladen.* II. 74.
Gulistan..... *Spreuken en voorb.* *Rotterdam.* 1828.

SALDUENA. (Graaf van)
El Pelayo.
c. IX. "Gelukkig oord, welks —"..... *Rodr. de Goth.* II. 178.
" —. "Hy luistert — en herkent —"... " " II. 182.

SALOMO.
De Spreuken.
III. vs. 1—12. De vaderlijke les..... *Navonkeling.* II. 132.
V. Ontucht..... *Najaarsbladen.* I. 107.
VII. Verleiding..... " I. 112.
X. vs. 1—17. Vaderzucht..... *Navonkeling.* II. 127.
XXIII en XXIV. Vaderlijke les. (136).. *Rotsgalmen.* I. 43.
XXX. vs. 7—9. Agur..... *Najaarsbladen.* II. 71.
Prediker. (De) (8 N°. 2)..... *Het boek genaamd de Predik. Vert. v. Salomo. Amst.* 1788.
Hooglied. (Het)
I. en II. De Sulamiet..... *Nasprokkeling.* 16.

SANNAZARIUS. (Actius Sincerus)
Epigrammata.
I. 36.
"Neptuun zag uit zijn kil —"(145 N°. 2) *Navonkeling.* II. 14.

SAPPHO.
"Hy, dunkt my, heeft een" — (109)..... *T. en D. Versch.* II. 90.

SCALIGER. (Josephus)
De schim van Scaliger. (113)..... *De Ms-. en Kiky. kr.* 76.
Berusting. (159)..... *Vermaking.* 208.

SCALIGER. (Julius Caesar)
Poëmata. I. p. 382.

Blz.

Op een geschrift van Boëtius gemalinne (85) ..... K. W. B. *Overstr.* 11.

SCHILLER. (Friedrich von)
Driftigheid..... *Winterbloemen.* II. 80.
SCHOTSCH. (Uit het oud)
Adam Gordon. Romance. (18)..... *Mengelpoëzy.* II. 155.
Eduard. O. Sch. Romance. (27)..... " II. 234.
Zie verder PERCY.

SCOTT. (Walter)
Ballads and lyrical pieces.
Sint Albaan. (128)..... *Krekelzangen.* II. 65.
Songs.
Minnezang voor muzijk. (148)..... *Oprakeling.* 127.
Vision of Don Roderick.
"Toledoos Kerkvoogd" —..... *Rodr. de Goth.* I. 184.
Minstrelsy of the Scottish Borders.
De vloek van 't Burchtslot Moy (129).. *Krekelzangen.* II. 89.
Monastery.
Ch. XII. De Bijbel. (160 No. 2)..... K.W.B. *N. Ged.* 61.

SENECA. (L. A.)
Herc. Fur.
vs. 125. Morgenstond. (93)..... *N. Uitspruitsels.* 68.
Thyestes.
vs. 336. Zielsrust. (94)..... " 75.
Epistolae.
107. Onderwerping. Zie CLEANTHES.

SHABL. O'DOULAH.
Lijkvers. (65)..... *Verspr. Ged.* I. 74.

SHAKSPEARE. (William)
King Henry VI.
P. I. A. III. 1. "De glorie is gelijk een cirkel in het water."..... *De Mensch.* 222.
Measure for measure.
IV. 2. Zangstukje. (16 No. 4)..... *Mengelpoëzy.* I. 248.
Hamlet.
III. 1. Hamlets bekende alleenspraak. (83) *Verspr. Ged.* II. 164.
— Hamlet Scriblerus. (50)..... *N. Mengeling.* II. 251.
— Hamlets bekende alleenspraak — na de Fransche navolging van Voltaire. (84)..... *Verspr. Ged.* II. 167.
* "Scheld deze deugd my —"..... *Treurspelen.* II. 204.

Blz.

SHEFFIELD. Zie BUCKINGHAM.

SIMEON.
Het gebed van Simeon. (104 No. 2).... *N.Dichtschak.* II. 16.

SOPHOCLES.
Oedip. Rex. (1)..... *Edip.Kon.v.Thebe. Trsp. Amst.* 1779.
Oedip. Colon..... *De dood v. Edip.*
Antigone. *Trsp. Amst.*1789.
vs. 332—375. De Mensch..... *Naklank.* 154.

SOUTHEY. (Robert)
Roderick, the last of the Goths. (133 No. 2) *Rodr.de Goth.Kon. van Spanje, door Vrouwe* K. W. B. *'s Gravenh.* 1823.
Minor Poems.
De krokodillenkoning (129 No. 2.)..... *Krekelzangen.* II. 109.
Romoald. (129 No. 2)..... " II. 113.
* Genoeglijke ouderdom..... " II. 52.

SPAANSCH. Uit het)
Aan een beekjen..... *Mengelpoëzy.* I. 198.
Sayavedra. Romance. (20)..... " II. 171.
Almanzor en Zaide. Rom. (26)..... " II. 225.
De schoone aan de bron..... *Oprakeling.* 118.
By eene slapende schoone..... *N. Mz. Alm.* 1826. 218.

SPENSER. (Edmund)
Epithalamion.
De bruiloftsdag. (102)..... *N. Dichtschak.*II. 57.
* De Dichter aan zijne bruid..... " II. 84.

STAFFELDT. (Schack) (123)
Bruiloftsbrand..... *Krekelzangen.* I. 109.
De lelie en de daauwdrop..... " I. 119.
Endymion. (168)..... *Keur v.N.L.* XIII. 33.
N. Mz. Alm. 1823. 34.

STAMPA. (Gaspara)
Gaspara Stampa aan Collaltino. (101 No. 2) *N.Dichtschak.* I. 181.

STATIUS. (P. Papinius)
Achilleis. I. 559 ad finem. II. 1—252.
Achilles in Scyros. Verhaal. (47)..... *N.Mengeling.* II. 71.

STURM. (Christoph Christian)
Lieder und Kirchengesänge.
46. Paaschzang. (173)..... *Nalezingen.* II. 40.

SYNESIUS.
Zucht..... *Rotsgalmen.* II. 144.

Blz.

THEOCRITUS.
Eidyll.
I. Dafnis. Herderszang..... *Mengelingen.* II. 139.
II. Offerzang..... *Verlustiging.* 3.
III. Amarillis..... *Bloemtjens.* 15.
VI. De Cycloop. Herderszang..... *Mengelpoëzy.* I. 329.
IX. De Veehoeders. Herderszang... *Mengelingen.* I. 148.
X. De Maaiers. Herderszang..... " III. 51.
XI. Polyfeem. Herderszang (38).... " I. 142.
XII. Lycoris. Herderszang..... *Mengelpoëzy.* I. 333.
XVI. De Zangsters..... *N. Dichtschak.* I. 166.
XX. De Boer. (77)..... *Verspr. Ged.* I. 130.
XXI. De Visschers. vs. 1—18. (49).. *N. Mengeling.* II. 232.
XXIV. Hercules in de wieg. vs 1—98... *Mengelingen.* III. 57.
XXVII. Minnekozing. Veldkout..... *Bloemtjens.* 19.

TIBULLUS. (A.)
I. 5. Medon aan Delia..... *Mengelpoëzy.* I. 234.
I. 7. vs. 26—29. "Waar of waarom, ô Nijl—" (7 No. 2)..... *De Geuzen.* II. 22.
III. 2. Theöcles aan Neëra..... *Mengelpoëzy.* I. 232.
III. 3. Stesichorus aan Glycere..... " I. 229.
IV. 6. Sulpicia aan hare Juno..... " I. 288.

TICKEL. (Thomas)
Lindor en Lucia. (21)..... " II. 187.

TROUBADOUR.
"Lieflijk moet men —"..... *Nav. (voorb.)* II.

TULLIN. (Christian Braunman)
Lentemorgen. (28)..... *Poëzy.* I. 1.

TURKSCH. (Uit het)
Weldoen..... " I. 176.
De wijnstok. Allegorie..... " II. 173.
Tegenspoed..... *Verspr. Ged.* I. 38.
Voorzienigheid..... ..... *Krekelzangen.* I. 95.

TYRTAEUS. (8)..... *Tyrtéus krijgsz. Amst.* 1787.
I. Tyrtéus aan de Spartanen..... *N. Dichtschak.* II. 131.

VALLON-CHALYS. (Marguerite-Eleonore-Clotilde de)
Clotilde aan haar zuigeling. (138)..... *Rotsgalmen.* II. 159.
Clotilde aan haren gemaal. (139)..... " II. 166.

VAUX. (Lord)
De verovering. (41)..... *Mengelingen.* II. 61.

VEGA CARPIO. (Lope Felix de)
"'t Is waar, ik nam somtijds—"..... *Treurspelen.* II. 186.

Blz.
Natuur en leer..... *N.Dichtschak.* II. 167.
"Rampzaalge Rechters —"..... *T.enD.Versch.* II. 174.
"De schalke stier, als hy —" (110)..... *Muis- en Kikvkr.* 46.
Aan een ijvoren kam..... *Krekelzangen.* II. 185.
"Voor uwe voeten hoorde —"..... *Bydr.totdeTvonp.* 147.
"Rodrigo treedt op 't slagveld —"..... *Rodr. de Goth.* I. 179.
"Altijd beklaagbre Guadalete —"..... " I. 182.
"Ach! riep in 't midden —"..... *Rodr. de Goth.* I. 187.
"Des Konings oog viel op —"..... " I. 208.
"Zy vat de pen; de pen—"..... " I. 212.
"De laatste Spaansche Vorst —"..... " II. 245.

VERE. Zie OXFORD.

VIDA. (Marcus Hieronymus)
Aan iemand niet te noemen..... *Sprokkelingen.* 152.

VILLEGAS. (Estevan Manuel de)
Vrouwendeugd. (125)..... *Krekelzangen.* I. 173.

VIRGILIUS MARO. (P.)
Aeneis.
III. vs. 712—14. "Geen wichelaar —".. *Leydens ramp.* XVI.

VOLTAIRE. (Marie François Arouet de)
Contes en vers.
Ridder Sox. Vertelling. (17)..... *Mengelpoëzy.* II. 3.
Epîtres.
82. "Un philosophe est ferme." (170 No. 3). *Nalezingen.* I. 68.
Correspondance générale.
Op Maltha. (69),..... *Verspr. Ged.* I. 82.
Mélanges Historiques.
Hamlets alleenspraak. (84)..... " II. 167.

VOLUSENUS. (Florentius) (158)
Rust..... *Vermaking.* 118.

WARNER. (William)
Argine. Romance. (36)..... *Mengelingen.* I. 85.

WERNER.
Krijgslied der verbonden legers..... *Hollands Verl.* II. 86.
De verbonden legers aan Zwitserland.... " II. 91.

WILLEMS. (Claes)
Hero aan Leander. (120)..... *Krekelzangen.* I. 3.

WINSBECK (DER) UND DIE WINSBECKIN.
Opregtheid. (144)..... *Navonkeling.* I. 155.

WORDSWORTH. (William)
Ydelheid..... K.W.B. *N. Ged.* 91.

WOTTON. (Henry) (33)
Mijne eenige..... *Poëzy.* II. 157.

Blz.

XAVERIUS. (Franciscus)
Liefde tot God. Zang..... *Navonkeling.* I. 140.

YOUNG. (Edward)
De spotter..... " II. 155.

YRIARTE. (Thomas de)
Fabel..... *Poëzy.* IV. 162.

ZOHEIR. Zie CAAB.

OPGAVE

DER OUDE EN NIEUWERE DICHTERS,

DOOR

Mr. W. BILDERDIJK EN Vrouwe K. W. BILDERDIJK

OVERGEBRAGT OF NAGEVOLGT,

NAAR DE VOLGORDE DER WERKEN.

OPGAVE.

Edipus, Koning van Thebe. Treurspel. (1) Sophocles. *Oedipus. Rex.*

VERLUSTIGING. (2 No. 2)

"Zie daar d' Olymp beroofd door stoute minnewichten," ..... Anthologia Graeca. L. IV. T. 12. E. 64.

Vertelling voor de Minnedichteren en hunne lezeren ..... *Bijvoegsel tot de Verlustig.*

"In den slaap verscheen my Venus".. 1. Bion. C. 3.

Offerzang..... ..... 3. Theocritus. *Eid.* 2.

Kupido op de vlucht. (3)..... 29. Moschus. C. 1.

Aan Dafné. (4)..... 34. Bernard. *Madrigal à Dafné.*

Mijmering. (4 No. 2)..... 35. Propertius. II. 30.

Thyrsis en Egle. (4 No. 3)..... 39. J. v. Broekhuizen. *Poëmata. Eeloga* V.

"Welk eene werkeloosheid —"..... 47. Horatius. *Epod.* 14.

Ingetoogenheid. (5)..... 48. Anthologia Latina. L. III. C. 231.

De zachte kluisters..... 58. Anacreon. C. 30.

Mijn cyther..... 63. " C. 1.

Aan de avondstar..... 64. Bion. C. 16.

De liefde..... 69. Anacreon. C. 40.

De schone kunne..... 71. " C. 2.

Bedrieglijk mededoogen..... 73. " C. 3.

De liefde..... 78. " C. 7.

Liefde..... 81. " C. 14.

De pijlen der liefde..... 82. " C. 45.

Aan eene schone..... 83. " C. 20.

Verganklijkheid van het genoegen. (6). 85. " C. 4.

Het goud..... 87. " C. 23.

Op de minnaars..... 88. Anacreon. C. 55.
Op eene duif. (7)..... 89. " C. 9.
Op de roos..... 91. " C. 53.
Op de roos..... 95. " C. 5.
Op eenen zilveren kroes..... 96. " C. 17.

DEUCALION EN PYRRHA.

Toneelstuk. (7 No. 2)..... De Saint Foix.

BLOEMTJENS.

Amaryllis..... 15. Theocritus. *Eid.* 3.
Minnekozing. Veldkout..... 19. " *Eid.* 27.
Leven..... 33. Catullus. C. 5.
De krekel..... 79. Anacreon. C. 43.
Leven..... 82. Catullus. C. 5.
Het minnenestjen..... 85. Anacreon. C. 32.
Anacreontisch zangstukje..... 101. " C. 16.

DE GEUZEN. II. (7 No. 3)

"Wáár of waarom, ô Nijl—"..... 22. Tibullus. I. 7, 26. sq.
"Maar welke gloriezucht—"..... 23. Lucanus. X. 188. sq.
"'k Ken den luchtstreek—"..... 25. " II. 587.
"Ook is 't, dat op dien tijd—"..... 26. Lucretius. VI. 730. sq.
"Indien men noodig heeft—"..... 149. Horatius. *Epist. ad Pisones.* vs. 48 sqq. et 58 sqq.

TYRTÉUS. KRIJGSZANGEN. (8) Tyrtaeus.

VERTOOGEN VAN SALOMO. (8 No. 2). *Het boek genaamd* de Prediker.

DE DOOD VAN EDIPUS. Sophocles. *Oedipus Coloneus.*

TREURZANG VAN IBN DOREID. Ibn Doreid.

"Smakelijk nat, maar bron van zonde,
dat de Godsdienst ons verbiedt!" (9) 60. Hafiz.

"Is 't het nat des frischen regens, wiens verkwikking my besproeit?" (10)...	60. Motenebbi.
"Als de stem van 't teder geitjen, die zoo schel en ruischend klinkt;" (11)....	61. Caab Ben Zoheir.

MENGELPOZËY. I.

Starrenkennis. 1794. (12).....	1. Manilius. L. I.
De krijg van Inisthona. 1795. (13)...	25. Ossian. II. 29.
Darthula. 1797.....	44. " II. 112.
Karrikkthura. 1798.....	76. " II. 140.
De gezangen van Zelma. 1797.....	112. " II. 165.
Berrathon. 1798. (14).....	132. " IV. 59.
De vrouw. 1795. (14 No. 2).....	179. Pope. *January and May.*
't Geluk. 1795. (15).....	186. " *Essay on man.* IV. in het begin.
Op het overlijden van Dr. Frans Atterbury, Bisschop v. Rochester. 1796....	191. " *Epitaphs.*
Opschrift van eene Oostersche Karavanserai door Abbas den eerste. 1798..	192. Uit het Perzisch.
Begeerte. 1797. (16).....	196. Edward Vere, Graaf van Oxford, bij Percy. S. II. B. II. n. 11.
Aan een beekjen. 1798.....	198. Uit het Spaansch.
Judas Iskarioth.....	199. Harder.
Noachs ark.....	202. "
Jozef aan Potifars Gemalin. 1794.....	209. "
Stesichorus aan Glycere. 1796.....	229. Tibullus. III. 3.
Theöcles aan Neëra. 1796.....	232. " III. 2.
Medon aan Delia. 1797.....	234. " I. 5.
Zangstukjen op gegeven maat. (16 No. 4).	248. Shakspeare. *Measure for measure* IV. 2. Meer volledig bij Percy. I. 2, 14.
Selima.....	251. Th. Gray. *Ode.* 2.
De ware kus. (16 No. 2).....	255. Guarini. *Pastor fido.* A. II.
Op een blindgeboren maar uitstekend schoon kind. (16 No. 3).....	285. Goldsmith. *Essays, Poems and Plays.* 179.
Aan Cynthia.....	286. Propertius. I. 18.
Sulpitia aan hare Juno.....	288. Tibullus. IV. 6.
De Cycloop. Herderszang. 1795.....	329. Theocritus. *Eid.* 6.
Lycoris. Herderszang. 1797.....	338. " " 12.

MENGELPOËZY. II.

(Vertellingen en Romances.)

Ridder Sox. 1793. Vertelling (17)....	3.	Voltaire. *Contes en vers. Ce qui plait aux Dames.*
De spiegel of liefde en waan. (17 No. 2)..	60.	Pignotti. *Favole e Novelle.*
De glintwormvlieg. Fabel. 1795.....	106.	»
Urzijn en Valentijn. Romance.....	121.	Percy. S. III. B. 3. N. 12.
Adam Gordon. Romance. 1795. (18)...	155.	» S. I. B. I. N. 12.
Bryan en Pereene. Romance. 1795 (19)	167.	Grainger. bij Percy. S. I. B. III. N. 15.
Sayavedra. Romance. 1795. (20).....	171.	Uit h. Spaansch bij Percy. S. I. B. III. N. 16.
Lindor en Lucia. Romance. 1798. (21)	187.	Thomas Tickel, bij Percy. S. III. B. III. N. 17.
Margarethaas geest. 1798. (22).....	192.	David Mallet, bij Percy. S. III. B. III. N. 16.
De monnik. Romance. 1796. (23)....	196.	Percy. S. I. B. II. N. 18. *The friar of orders gray.*
De kluizenaar. Romance. 1796. (24)..	202.	Goldsmith. *Essays, Poems and Plays.*
De Heer van Landhorst. Rom. 1797. (25).	211.	Percy. S. I. B. I. N. 11. *The child of Elle.*
Almanzor en Zaide. Romance. 1797. (26).	225.	» S. I. B. III. N. 17.
Eduard. Oud Schotsche Rom. 1797. (27).	234.	» S. I. B. I. N. 5.
De vloek. Romance. (27 No. 2).....		Gottorp. *Gedichte.*

HET BUITENLEVEN. (27 No. 3) Delille. *l'Homme des Champs.*

POËZY. I.

Lentemorgen. 1800. (28).....	1.	Tullin.
Karthon. 1802.....	23.	Ossian. II. 65.
Kalthon. 1803.....	55.	» II. 179.
De omarming, aan Eulogeet. 1798. (29).	113.	Bürger. *Die Umarmung.*
Koning Karel I van Grootbrittanje, in zijne gevangenis op Carisbrookcastle. 1795. (30).....	117.	Koning Karel I. Percy. S. II. B. III. N. 13.
De jongeling. 1799. W.....	170.	Naar het Hoogduitsch.
Weldoen. 1803.....	176.	Uit het Turksch.

POËZY. II.

Leonore. Romance. 1798. W.....	17. Bürger. *Leonore.*
De schaapjens. 1796.....	28. Mad. Deshoulières. *Les moutons. Idylle.*
Des minnaars geest. 1799. (31).....	56. Percy. S. III. B. II. N. 6.
Jonker Brand van Wijk. 1800. (32)..	89. " S. III. B. I. N. 9. *Child Waters.*
Mijne eenige. N. (33).....	157. Henry Wotton, bij Percy. S. II. B. III. N. 7.
Aan de bijen. 1798. S. (34).....	165. Bürger. *An die Bienen.*
De wijnstok. Allegorie. 1803.....	173. Uit het Turksch.
Les. 1802.....	174. Chaucer.

POËZY. III.

De Indiaansche maagd. 1800. C.....	3. Naar het Engelsch.
Zy. 1800. (35).....	13. Bürger. *Die holde, die ich meine.*
Aan Alinde.....	39. Uit het Engelsch.
Graaf Lauzune. 1798. S.....	156. Blumauer. *Graf Lauzun.*

POËZY. IV.

Trouw. 1806.....	154. Horatius. C. III. 16.
Fabel. 1807.....	162. De Yriarte.
Rust. 1806.....	170. Horatius. C. II. 18.

MENGELINGEN. I.

Kathlin. 1803.....	1. Ossian. IV. 87.
Komala. 1803.....	15. " II. 3.
Oina. 1803.....	33. " IV. 163.
Kroma. 1803.....	43. " IV. 41.
Oithona. 1803.	57. " IV. 27.
Argine. 1804. (36).....	85. Warner, bij Percy. S. II. B. II. N. 24.
De gevangene. 1803. (37).....	108. Uit het Russisch.
Polyfeem. Herderszang. 1804. (38).....	142. Theocritus. *Eid.* XI.
De veehoeders. Herderszang.....	148. " *Eid.* IX.

MENGELINGEN. II.

De krijg met Karos. 1803.....	1. Ossian. II. 15.
Lathmon. 1803.....	21. " IV. 5.
Vorstenles. 1804. (39).....	47. Jacobus I. bij Percy. S. II. B. III. N. 5.
De kerker. 1804. (40).....	61. R. Lovelace, bij Percy. S. II. B. III. N. 10.
De verovering. 1804. (41).....	64. *Lord* Vaux, bij Percy. S. II. B. I. N. 8.
De Nacht. Bardenwedzang. 1803. (42).	125. Bardenzang, bij Ossian. IV. 50.
Dafnis. Herderszang. 1804.....	339. Theocritus. *Eid.* I.
De Lauwrier. 1804. (43).....	172. Hölty. *Apollo und Dafne.*

MENGELINGEN. III.

De dood van Kuthullijn. 1804.....	1. Ossian. II. 92.
De slag van Lora. 1804.....	21. " II. 41.
De maaiers. Herderszang. 1804.....	51. Theocritus. *Eid.* X.
Hercules in de wieg. 1804.....	57. " " XXIV. vs. 1—98.
Aan een verouderend meisjen. 1798...	78. Ausonius. Ep. 18.
Grafschrift. 1795.....	112. Martialis. IX. 30

MENGELINGEN. IV.

Ines de Castro. Verhaal. 1808.....	39. Camôens. *Os Lusiadas.* C. III. fin.
Grootmoeders klacht. 1807. (44).....	49. Gijsbert Japiks. *Tjesck-Moars Seeaengste.*
MDCCLXXXIIII.....	86. Horatius. *Epod.* 7.

FINGAL. I. Ossian. I. 1.

FINGAL. II.

"Een dichter waard dien naam —"...	160. Juvenalis. VII. vs. 53—56.
"Dan wringt hy 't vers in nieuw gevormde krullen,".....	192. Aristophanes. *Thesmoph.* 58—62.

NIEUWE MENGELINGEN. I.

Aan Europa. 1805. (45)	29. Horatius. C. III. 6.
Zielzucht. 1805.....	53. Psalm 71.
's Heilands hemelvaart. (174)	68. Munter. *Geistliche Lieder*. II. 36.
Zelfbeproeving. 1804.....	76. " II. 21.
Aan God. 1804. (46).....	80. " I. 50.
Juliaan. 1805	145. Prudentius. *Apotheosis*. vs. 503—570.

NIEUWE MENGELINGEN. II.

Achilles in Scyros. Verhaal. 1805. (47)..	71. Statius. *Achilleis*. I. 559 ad finem, et II. 1—252.
Eléonoor. Romance. 1805. (48)	139. Percy. S. II. B. II. N. 8.
Lofzang aan Apollo. 1805.....	147. Callimachus. *Hymn. in Apoll.*
Lofzang aan Diane. 1805.....	157. Callimachus. *Hymn. in Dianam.*
Messias. Veldzang. 1805.....	205. Pope. *Pastorals. Messiah.*
De visschers. 1805. (49).....	232. Theocritus. *Eid.* XXI. vs. 1—18.
Hamlet Scriblerus. 1805. (50).....	251. Shakspeare. *Hamlet.*
Aan Barine. 1805.....	255. Horatius. C. II. 8.
De eed der meisjens. Parodie. 1805...	258. " C. II. 8.
Wel varen en welvaart. (50. No. 2)..	291. Philemon.
De Filosofen. 1803. (51).....	294. Hagedorn. *Epigram. Ged. Philosophen. Redner.*

DE ZIEKTE DER GELEERDEN.

"Geen voetspoor naar Parnas —".....	X. Manilius. II. 50—59.
"Voor U zinge ik alleen —" (52)	26. Ferreira.
"Dus rijst, als voor 't Tooneel —"...	63. Ovidius. *Metam.* III. 111—114.

DE MENSCH. Pope, *Essay on man.*

'Brei', schoone Vrede, uw Rijk —"..	166. " *Windsor Forest.* vs. 407—412.
"Dan wordt de mensch een aap —"...	182. Palingenius. *Zodiacus vitae.* VI. 182—184.

"Die oude ziekte heeft een latere —".	190. Horatius. *Serm.* II. 3. 28—30.
'Al dwaasheên! voert my hier —" ...	191. Pope. *Moral Essays.* III. vs. 151—162.
"Ik denk daar, waar dat dom —"....	192. Otway. *Venice preserv'd.* Act. I.
"Als in de regenwolk, waarin —" (53)..	195. Ovidius. *Metam.* VI. 63—67.
"Het ligt, als door de golf —".....	202. Lucretius. V. 223—28.
"De glorie is gelijk een cirkel —"....	222. Shakspeare. *King Henry.* VI. Part. I. Act. I. Sc. 2.
"Gelijk op 't effen vlak, doorbroken —".	223 Pope. *Temple of Fame.* vs. 436—42.

KALLIMACHUS LOFZANGEN.

	Callimachus.
Lofzang aan Jupiter. 1808.....	1. *Hymne in Jovem.*
Lofzang aan Apollo. 1805. (54).....	11. " " *Apoll.*
Lofzang aan Diane. 1805.....	23. " " *Dianam.*
Lofzang aan Delos. 1793.....	43. " " *Delum.*
Minerves waschfeest. 1808.....	65. " " *Lavacr. Pallad.*
Lofzang aan Ceres. 1792.....	77. " " *Cererem.*
Het hair van Berenice. 1808. (55)....	97. Catullus. C. 66.
Theëtétus, de treurspeldichter.....	111. Callimachus. *Ep.* 8.
Heraclitus de dichter.....	111. " " 2.
Grafschrift.....	112. " " 13.
Grafschrift.....	112. " " 14.
Grafschrift.....	112. " " 18.
Grafschrift.....	113. " " 19.
Grafschrift.....	113. " " 22.
Minnaars eeden.....	113. " " 26.
Mikylus de dichter.....	114. " " 28.
Aan Luzania.....	114. " " 30.
Aan Kleonikus.....	115. " " 32.
Artseny der liefde.....	115. " " 49.
Tempelgaaf.....	116. " " 51.
Grafschrift.....	116. " " 62.
Halve ziel.....	116. " " 43.
Vriendschapstoets.....	117. " " 63.
Hercules en Antéus.....	117. " " 66.
Vlam.....	117. " " 67.
Aangeboden liefde.....	118. " " 33.
't Verdronken kind. (56).....	118. " " 69.
Armoede.....	119. " " 34.

Liefde..... 119. Callimachus. *Ep.* 45.
Verholen vuur..... 119. " " 46.
Tempelgaaf..... 120. " " 39.
Kleombroot. (57)..... 120. " " 24.
Tempelgaaf..... 120. " " 57.

PAUCA QUAE LEGAT IPSA LYCORIS. (52. N°. 2.) Th. van Kooten.

NAJAARSBLADEN. I.

Ulysses hellevaart. 1807. (58)..... 1. Homerus. *Od.* XI.
De onsterflijkheid der Dichtkunst. 1808. (58. No. 2)..... 87. Horatius. C. IV, 9. vs. 1—30.
De lierzang. 1808..... 95. " C. II. 12.
Vrouwenliefde. 1808. (59)..... 104. Caab Ben Zoheir.
Ontucht. 1808..... 107. Salomo. *Spr.* V.
Verleiding. 1808..... 112. " VII.
Toezicht op God. 1808..... 122. Uit het Arabisch.
Elpis. Boëtius gemalinne. (Grafschrift). 1784. (60)..... 157. Anthol. Latina. L. II. *Ep.* 138.

NAJAARSBLADEN. II.

Ulysses t'huisreis..... 17. Homerus. *Od.* V.
Agur. 1808..... 71. Salomo. *Spr.* XXX. vs. 7—9.
De paarlende daauwdrop. 1801. (61)... 74. Sadi. *Bostan.*
Kaspar van Baerle aan Tesselschade Roemers, met zijn afbeeldsel. 1808. 83. Barlaeus. *Poëm. Miscell.* L. II. *Thessalica. Ad honestissimam et erecti ingenii matronam Mariam Tesselschade viduam.*
Op het oog van Tesselschade Roemers, zekeren avond in een' smidswinkel door een afspringende ijzervonk getroffen. 1808. (62)..... 85. Barlaeus. *ald. In laesum grandi infortunio in fabrili officinâ sinistrum Tesselae ocellum.*

Op Tesselschades huis en tuin. 1808 .... 94. Barlaeus. *ald. In domum hortumque Tesselae.*

Op een zwart koralen borstklis, Tesselschade Roemers op de borst hangende. 1808..... 102. Barlaeus. *ald. In lappam praefixam vesti Tesselae.*

Grafschrift op twee gelieven door den donder getroffen..... 146. L. Montague. *Letters.* 52.

Grafschrift voor dezelfde gelieven..... 148. Gay. *Letter to Mr. F.*

TREURSPELEN. II.

"'t Is waar, ik nam somtijds de wet —". 186. Lope de Vega Carpio. *Arte nuevo de hacer Comedias en esto tiempo.*

—Scheld deze deugd my kwijt" (62. No. 2) 203. Shakspeare.

TREURSPELEN. III.

Cinna. Treurspel. 1809. (63)..... 1. Corneille. *Cinna.*

Ifigenia in Aulis. (K. W. B.) 1809..... 103. Racine. *Iphigenie.*

VERSPREIDE GEDICHTEN. I.

Tegenspoed. 1793..... 38. Uit het Turksch.

Winter. 1793..... 52. Bürger.

Uit een Perzisch Dichter. 1793..... 61. Uit het Perzisch.

Aan Furius. 1794..... 67. Martialis. X. 100.

Op Glycias. 1789..... 68. " X. 42.

Op de Barmeciden. (64)..... 72. Uit het Perzisch.

De Wereld. 1793..... 73. Uit een Oost. Schrijver.

Lijkvers. (65)..... 74. Shabl o'Doulah.

De Oostersche Dichter Hallage, als hy wreedaartig ter dood wierd gebracht. 1793. (66)..... 76. Hallage.

Gods voorbestemming. 1793..... 77. Uit een Oost. Dichter.

De spreuk van Abou Kethir. 1793 ... 78. Abou Kethir.

Thrasybulus de Lacedemonier. 1793. (67) 79. Ausonius. *Ep.* 24.

Op eene Niobé van Marmer. 1793. (68). 83. " *Epith. Her.* 27.

's Heilands eerste wonderwerk..... 81. Uit het Latijn.

Op Maltha. (69)..... 82. Voltaire. *Corresp. génér.*

Op den beroemden Timantes, vroeg gestorven. 1788. (70)	84. Leo Allatius bij *Leonardus Augustinus.*
Lief. Aan Bellulus. 1793. (70. No. 2)	86. Martialis. II. 7.
Aan een' groven Blondijn, in zijn' stijl geen geslachten waarnemende. 1793. (71)	88. Ausonius. *Ep.* 107.
Het gebed van Kleanthes. 1794. (72)	91. Cleanthes.
Plicht 1793. (73)	95. Bürger. *Mannstrotz.*
Dienst. 1793	96. Ausonius. *Ep.* 82.
Aan Albeschik, ter maaltijd verschijnende. 1791	100. Martialis. IX. 36.
Lentezang. 1791	101. Horatius. C. IV. 12.
Lentefeest. 1791. (74)	104. Pervigilium Veneris.
Lotbedeeling	110. Horatius. C. III. 1.
Maat. Aan Alptjn. 1786. (74. No. 2)	115. " C. II. 10.
Onbestendigheid. 1790	118. " C. IV. 7.
Noodzakelijkheid. 1792	120. " C. II. 14.
Gelijkmoedigheid. 1793	122. " C. II. 3.
Onbekrompenheid. 1793. (75 en 89)	125. " C. II. 2.
Het lotgeval. (76)	127. Pindarus. *Olympic.* XII.
De boer. 1790. (77)	130. Theocritus. *Eid.* XX.
Saffo aan Faön. 1786. (78)	133. Ovidius. *Her.* XV.
Roosjen. Romance. 1794. (79)	169. Bürger. *Des Pfarrers Tochter von Taubenheim.*
De vrouwen van Wijnsberg	186. Bürger. *Die Weiber von Weinsberg.*

VERSPREIDE GEDICHTEN. II.

	Boethius. *Consolatio Philosophiae.*			
Boëtius in zijnen kerker. (79. No. 2)	3. L.	I.	*Metrum.*	1.
Neêrslachtigheid.	5. "	I.	"	2.
Verlichting	7. "	I.	"	3.
Ontrefbaarheid.	8. "	I.	"	4.
Aan God	10. "	I.	"	4.
Gezette tijd	13. "	I.	"	6.
Geestbedaardheid	15. "	I.	"	7.
Fortuin	17. "	II.	"	1.
Onvergenoegdheid	18. "	II.	"	2.
Onbestendigheid	20. "	II.	"	3.
Middelmaat	21. "	II.	"	4.
De gouden eeuw	23. "	II.	"	5.

Aardsche hoogheid	26. L.	II.	*Metrum.*	6.
Glorie	28. „	II.	„	7.
Liefde	30. „	II.	„	8.
Voorbereiding	33. „	III.	„	1.
Natuurloop	34. „	III.	„	2.
Rijkdom	37. „	III.	„	3.
Eerteekenen	38. „	III.	„	4.
Macht	39. „	III.	„	5.
Adel	40. „	III.	„	6.
Lustgenot	41. „	III.	„	7.
Onwetendheid	42. „	III.	„	8.
Aan God	44. „	III.	„	9.
Rust	46. „	III.	„	10.
Zelfbeschouwing	48. „	III.	„	11.
Opwaart, zonder omzien	50. „	III.	„	12.
De wijsgeerte	54. „	IV.	„	1.
Schijngrootheid	56. „	IV.	„	2.
Toovery	57. „	IV.	„	3.
Verblindheid	61. „	IV.	„	4.
Verwondering	62. „	IV.	„	5.
De algemeene wet. (79. No. 3)	65. „	IV.	„	6.
Volharding	70. „	IV.	„	7.
Toevalligheid	73. „	V.	„	1.
De Alziende	74. „	V.	„	2.
Waanstrijdigheid	75. „	V.	„	3.
Denkbeeldvorming	77. „	V.	„	4.
's Menschen verhevenheid	80. „	V.	„	5.

De Landrust van Adrianus van Roijen. (80)	125. van Royen. *Otium.*
Homerus Ilias. Eerste Boek. (81)	153. Homerus. *Il.* I. vs. 1—120.
Liefde. (82)	163. Bernard. *Madrig. Les héros d' Homère.*
Hamlets bekende alleenspraak. 1783. (83).	164. Shakspeare. *Hamlet.* A. III. sc. 1.
Hamlets bekende alleenspraak, na de Fransche navolging van Voltaire. 1783. (84)	167. Voltaire. *Mélanges historiques.*

DE OVERSTROOMING, DOOR K. W. B.

Julius Caesar Scaliger, op een geschrift van Boëtius gemalinne. (85)	11. J. C. Scaliger. *Poëmata.* T. I. p. 382.

WINTERBLOEMEN. I.

Lichaamszorg. (86)..... 59. Horatius. C. III. 2.
Het tegenwoordige..... 66. " C. III. 29. vs. 29.
't Landgeluk. 1809. (87)..... 70. " *Epod.* 2.
Aan mijnen vriend Jeronimo de Vries. 1809..... 99. " C. IV. 8.
Pindarus. 1810..... 115. " C. IV. 2.

WINTERBLOEMEN. II.

Bede. 1810..... 40. " C. I. 31.
Wintervreugd. 1810..... 64. " *Epod.* 13.
Op het afbeeldsel eener schoone. 1809.. 79. Ibn Chalican.
Driftigheid. 1809..... 80. Schiller.
Aan een geleerd berisper van een slecht dichtstuk..... 84. Naar het Arabisch.

GEDICHTEN VOOR KINDEREN, VAN K. W. B.

Op het nieuwe jaar. (88)..... 57. Cantiques. 84.
Op de jeugd..... 69. " 75.

HOLLANDS VERLOSSING. II.

Krijgslied der verbonden legers. 1814... 86. Werner.
De verbonden legers aan Zwitserland. 1814..... 91. "

AFFODILLEN. I.

Weldadigheid. 1813. (89)..... 115. Horatius. C. II. 2.
Onsterflijkheid. 1813..... 137. " C. IV. 9.
Op het bombardeeren van Genua. 1812.. 143. Bastorini.

AFFODILLEN. II.

Ilias, zesde zang. 1811..... 29. Homerus. *Ilias.* VI.
Uittreksels uit Apollonius van Rhodus, derde Boek. 1813..... 57. Apollonius Rhodius.
"Intusschen vloog de Liefde —"..... 59. L. III. 275—316.
"De maaltijd was voorby —"..... 62. " III. 451—462.

"Een vaste en zachte slaap —"..... 63. L. III. 616—717.
"Het duister spreidde thands —"..... 69. " III. 743—820.
Konlath en Oithona. 1805. (90)..... 73. Ossian. II. 58.
Zeevaart. (91)..... 89. Horatius. C. I. 3.
Geestbedaardheid. 1807..... 114. Uit het Indisch.
Het sijsjen. 1810. (92)..... 123. Uit het Portugeesch. *Passerinho.*

NIEUWE UITSPRUITSELS.

De bruiloft van Peleus en Thetis. 1810.
(92. N°. 2)..... 1. Catullus. C. 64.
Morgenstond. 1815. (93)..... 68. Seneca. *Herc. furens.* 125.
Zielsrust. 1817. (94)..... 75. " *Thijestes.* 336.
Alexander by de levensbron. 1817..... 83. Uit het Perzisch.
Koekeloer, of de eerste April. 1817. (95). 147. Chaucer.

WIT EN ROOD. I.

"o Godsdienst, zie in 't eind —"..... 2. Card. De Bernis *La Religion vengée.* Ch. X. in het begin.
De starren. K. W. B..... 160. Kosegarten. *Die Sterne.*

WIT EN ROOD. II.

De jaargetijden. Veldzang, door K. W. B. 23. Pope. *Pastorals.*
De lente..... 25. *Spring.*
De zomer..... 31. *Summer.*
De herfst..... 37. *Autumn.*
De winter..... 44. *Winter.*
De mensch. 1817..... 51. Card. de Bernis. *La Religion vengée.* Ch. X. in het begin.
Ralowsburg. K. W. B. (96)..... 63. Kosegarten *Die Raluuken.*
Kathloda..... 87 Ossian. IV. 151.
Natuur, de ware leermeestresse (97).... 121. H. de Bosch. *Poëmat. App.* 29.
Aan een vriend, op zijn nieuwgekocht Buitengoed. 1805..... 197. Martialis. XI. 18.
Tijdbeklag..... 208. " IV. 5.

NIEUWE DICHTSCHAKEERING. I.

Middernachtszang van, voor of omtrent de tiende Eeuw. 1817. (98)..... 93. Uit het oud Duitsch.
Morgenzang van de negende Eeuw. 1817. 97. " " " "
Maria by het kruis. 1817. (99)..... 99. Latijnsch Kerkgezang. *Stabat mater.*
De dag van wraak. 1817. (100)..... 103. Latijnsch Kerkgezang. *Dies irae.*
Vaderlijke zucht. 1818. (101)..... 115. Panima. *Oneidaansch Dichtstuk.*
De rozen. 1818..... 163. Ausonius. *Eid.* XIV.
De zangsters. 1818..... 166. *Eid.* XVI.
De waanzinnige bruid. (K. W. B) ..... 173. Mrs. Opie.
Gaspara Stampa aan Collaltino. 1818. (101. No. 2)..... 181. Gaspara Stampa.
De Volksstem. 1818..... 197. Phaedrus. V. 5.

NIEUWE DICHTSCHAKEERING. II.

Celeste of de Hemelingen. (K. W. B.). 31. Kosegarten.
De bruiloftsdag. 1819. (102)..... 57. Spenser. *Epithàlamion.*
De dichter aan zijne bruid.. ..... 84. "
Admetus by Euripides. 1818..... 96. Euripides. *Alcestis.* 895—905.
Razerny. K. W. B. (102 No. 2) ..... 125. Mistr. Opie.
Tyrtéus aan de Spartanen. 1818..... 131. Tyrtaeus. I.
Op Myrons koperen koe. 1810. (103). 159. Anthol. Graeca. L. IV. T. 7. E. 27.
Op Myrons koperen koe. 1818. (104). 160. Ausonius. Ep. 59.
Het gebed van Simeon. K. W. B. (104 No. 2) 164. Simeon in het *Euang. van Lucas.* II. 29.
Natuur en leer. 1818..... 167. Lope de Vega Carpio.
Aan Heracliet en Democriet. (105)..... 177. Anthol. Graeca. L. I. T. 13. E. 2.
Simsons leeuw..... 177. Prudentius. *Dyptichon.* XVIII.
Ridder Harold. (K. W. B.)..... 181. Byron. *Childe Harold* I. 18.
Perzius eerste Hekeldicht op onzen tijd toegepast. 1819..... 191. Perzius. I.
Perzius zesde hekeldicht. 1819..... 201. " VI.

PERZIUS HEKELDICHTEN.

"Het was, wat eenmaal was —".....	VIII. Aristophanes. *Vespae.* 1058—64.
Voorafspraak des oorspronkelijken dichters. (106).....	1. *Prologus.*
Eerste onderhoud. 1819 en 1820.....	3. *Satyra.* I.
Tweede onderhoud. 1820.....	15. " II.
Derde onderhoud. 1820.....	22. " III.
Vierde onderhoud. 1820.....	31. " IV.
Vijfde onderhoud. 1820.....	35. " V.
Zesde onderhoud. 1819 en 1820.....	53. " VI.
"Een mode, die 't verstand —".....	59. Juvenalis. VII. 50—52.
"'t Veranderlijke volk heeft —".....	60. Horatius. *Epist.* II. I. 108—110 en. 117.
"Geef, door 't verheffen —" (108)....	62. Ausonius. *Eid.* IV. 47—50.
"Die snoode tooverkol —".....	74. Horatius. *Serm.* II. 3, 14. sqq.
"Wie is dan vrij —".....	74. " II. 7, 83 sqq.
"Een schip te sturen, schroomt —"...	75. " *Epist.* II. 1, 114.
"Zy achten wet noch God —".....	80. De Ercilla y Zuniga. *Araucana.* C. I.
"Ach! groeie 't goed met zorg —"....	87. Horatius. C. III. 24, 63.

ZEDELIJKE GISPINGEN.

Troost aan den bedrogen Albinus. 1820.	26. Juvenalis XIII.
Vlijt. 1820.....	76. Hesiodus. *Op. et dies.* 207—340.
"Wel is 't gereede winst, door —" (107).	94. Delphisch Orakel.
"Begeert gy goeden raad —".....	105. Juvenalis. X. 346—350.
"Wy, dwazen, zien niet in —".....	106. Plautus. *Pseud.* II. 3, 17.
"Hoe, 'k zou een wuften hoop —"...	107. Frederik II. *Ep.* X. op het einde.

POËZY VAN K. W. B.

Opwekking. 1813.....	118. Hölty. *Oden und L.* II. 24. *Lebens Pflichten.*
Aan Minona.....	139. Kosegarten. VI. *Warum bist du so ernst?*

TAAL EN DICHTKUND. VERSCHEIDENHEDEN. I.

"Maar wy zullen nacht en dag —"...	112. Aristophanes. *Ranae.* 259 tot 268.

TAAL- EN DICHTKUND. VERSCHEIDENHEDEN. II.

"Met dichte pijnboomboeschen —" (119)	45. Ausonius. *Eid.* IV. 21.
"Zoo uitgestrekt een vlakte —".....	48. Homerus. *Il.* V. 770—772.
"De Vorst des afgronds beeft —".....	49. " *Il.* XX. 61—65.
"Daar rijdt hy op de baren —".....	49. " *Il.* XIII. 26—29.
"Hy, dunkt my, heeft een Goden leven, —" (109).....	90. Sappho bij Longinus *de Subl.* S. 10.
"Gebeden zijn een kroost van —"....	92. Homerus. *Il.* IX. 498-506.
"Door d' aangeboren Heldenmoed —".	101. Pindarus. *Nemea.* III. 40—42.
"Breek, Vader Jupiter, dit duister —".	118. Homerus. *Il.* XVII. 645—647.
"Maar Hectors donderstem —".....	132. " *Il.* XV. 346—349.
"Rampzaalge rechters met —".....	174. Lope de Vega Carpio.
"Als speler Fuzius, wat al te veel —".	192. Horatius. *Sat.* II. 3, 60—62.

DE MUIS- EN KIKVORSCHKRIJG. (109 N°. 2.)

	Homerus. *Batrachomyomachia.*
"De schalke stier, als hy de zee —" (110)	46. Lope de Vega Carpio.
"Geef ieder vers zijn eigen klem —"..	62. Butler.
"Op afgelegen klippen —" (111).....	62. Horatius. C. II. 19.
Homerus. (112).....	63. Lebrun. *Poësies leg. Stances sur Homère et Ossian.*
De schim van Scaliger. (113).....	Achter d. *Inhoud.* Jos. Scaliger. in *Silva Carminum.*

SPROKKELINGEN.

Myrrha aan Cinyras. 1820. (113 N°. 2).	Ovidius. *Metamor.* X. 315—381.
Dejanira aan Hercules. 1820.....	15. " *Her.* IX.
Ariadne aan Theseus. 1820.....	25. " " X.
Fyllis aan Demofoön. 1820 (114).....	35. " " II.
Kanace aan Macareus. 1820.....	43. " " XI.

De star uit het Oosten. 1820. (115)...	59. Prudentius. *Chathemer. Hymn.* XII.
Bedezang. 1820.....	75. Prudentius.
Wellust.....	87. Card. de Bernis. *La Relig. vengée.* VI. niet verre v. het begin.
Liefde. 1820. (116).....	90. Hafiz.
Beklag. 1820. (116 No. 2).....	91. Gregorius Nazianz.
Wareld. 1820 (116 No. 2.).....	93. Frederik II.
Kalmte. 1820. (117).....	101. Horatius. C. II. 16.
Nereus voorspelling. 1820.....	105. " C. I. 15.
Rijkdom. 1820. (118).....	109. " C. III. 24.
Onderwijs. Aan mijn zoontjen. 1820. (119)	127. Ausonius. *Eid.* IV.
Priamus lijkstede. 1820.....	145. " *Epitaph. Heroum.* 24.
Agathocles. 1820.....	151. " *Epigr.* 8.
Aan iemand niet te noemen. 1820.....	152. Vida.
De oorlog. 1820. (119 No. 2.).....	161. Frederik II.

KREKELZANGEN. I.

Hero aan Leander. 1821. (120).....	3. Claes Willems. *Der minnenloep.*
Fyllis aan Demofoön. 1822.....	9. Chaucer. *The legende of goode women.*
Hypermnestra aan Lynceus. 1821. (121).	19. Ovidius. *Her.* XIV.
Despine aan Richardet.....	26. Dumouriez.
Kloekaart. 1822. (122).....	72. De *oudere* Edda.
Voorzienigheid. 1821.....	95. Uit het Turksch.
Het Italiaansch. 1822. (122 No. 2.)...	99. Byron. *Beppo. St.* 44.
Bruiloftsbrand. 1822. (123).....	109. Schack Staffeldt.
De lelie en de daauwdrop. 1822.....	112. " "
Landheil. 1822. (124).....	124. Horatius. *Epod.* 2.
Saffo en Alcéus. 1820.....	131. " C. II. 13, 21.
Op het standbeeld van Koningin Anna voor de Pauluskerk te Londen. 1821..	151. Garth.
Vrouwendeugd. (125).....	173. Don Estevan Manuel de Villégas.
Negerinnenzang in Afrika by de vergasting van Mungo Park. (126).....	193. Negerinnenzang.

KREKELZANGEN. II.

De Jeugd. 1822. (127).....	45. Uit het Perzisch.

Genoeglijke ouderdom. 1822..... 52. Southey.
Sint Albaan. Romance. 1822. (128)... 65. W. Scott. *Ballads.*
De vloek van 't Burchtslot Moy. 1822. (129)..... 89. " *Minstrelsy of the Scottish Borders.*
De krokodillenkoning. (129 No. 2).... 109. Southey.
Romoald. (129 No. 2)..... 118. "
Aan een yvooren kam. 1818..... 185. Lope de Vega Carpio.

KREKELZANGEN. III.

De Dichter. Aan Mr. I. da Costa. 1820. 49. Horatius. C. IV. 4. 1—12.
De mensch. 1823. (130)..... 121. " C. I. 3.
Horatius dichthulde. 1823..... 143. " C. III. 4.
Europa. Romance. (131)..... 163. " C. III. 27, v. 25.
Op 't graf van een gelukkige..... 201. Ausonius. *Epith.* 36.

BYDRAGEN TOT DE TOONEELPOËZY.

"Ik kus niet de aarde, waar ge op —" 146. Calderon de la Barca.
"Voor uwe voeten, hoorde ik —".... 147. Lope de Vega Carpio.

P. C. HOOFTS GEDICHTEN. III.

"Met de morgenzon verschijnt —".... 9. Metastasio.

RODRIGO DE GOTH. DOOR K. W. B. I. (133 No. 2)

"Geen zegepalm ziet hy zijn hoofd—"(132) 167. Graaf Juliaan. V. B. 2 T.
"Neen, zonder drift kan ik uw naam —" (133)..... 168. Juan de Mena.
"Thands, in een Godlooze eeuw —"... 175. Barret.
"Op de overfulpte koets, den rand —" 179. Quintada.
"Rodrigo treedt op 't slagveld —".... 179. Lope de Vega Carpio. *Veroverd Jerusalem.*
"Altijd beklaagbre Guadalete —"..... 182. Lope de Vega Carpio.
"Toledoos Kerkvoogd schonk den Vorst--" 184. W. Scott. *Vision of Don Roderick.*
"Ach riep in 't midden harer vrouwen —" 187. Lope de Vega Carpio. *Verov. Jerusalem.*
'Gedoscht in reine deugd, als —".... 198. Graaf Juliaan.

"Nog mint ge uw Vaderland? ..... 200. Graaf Juliaan.
"Een Vorst, der Godvrucht meer —".. 203. Barret.
"Des Konings oog viel op Florindes —". 208. Lope de Vega Carpio. *Verov. Jerusalem*. VI.
"Een Roderik regeerde, uit Gotschen —" 210. Barret.
"'t Geschrift is kort. — Een half geuite bede —" ..... 212. Lope de Vega Carpio. *Verov. Jerusalem*. VI.

RODRIGO DE GOTH. II.

"Gelukkig oord welks rijk begroeide —" 178. Graaf van Salduena. *El Pelaijo*. C. IX.
"Hy luistert - en herkent het dof geruisch-" 182. Graaf van Salduena.
"De onnoozlen kruisigen hun —"..... 183. Busaco. *Eenzaamheden*.
"En Graaf en Hertog en by 66n vergaârde Grooten—" (134)..... 213. Christoval de Meza.
"Artois rukt woedend voort, en spreidt—" 220. Bussières. *Eclogae*.
"Wanneer de Sarraceen 't verheffen —" 227. Barret.
"Het vrouwvolk gaat in leêr gewonden—" 228. Oud Eng. Rijmwerk door Purchas in 1625 uitgeg.
"De Christentroep bestookt —"..... 234. Barret.
"De laatste Spaansche Vorst —"..... 245. Lope de Vega Carpio.

ROTSGALMEN. I.

"Bekommring, nachtwaak put —".... Vr. I. Ovidius. *Metam*. III. 396—401.
"Die wijs is, zie niet om naar —" (135). Vr. I. Cleanthes.
Oranje. 1823..... 1. Horatius. C. I. 12, vs. 1—12.
Vaderlijke les. 1823. (136)..... 43. Salomo. *Spr*. XXIII en XXIV.
Aan Leyden. 1823..... 73. Horatius. C. I. 7, v. 1—14.
Aan de onchristenen dezes tijds. 1823. (136 No. 2)..... 85. Pope. *Essay on Criticism*. 544—555.
Lotgeval. 1823. (135 No. 3)..... 110. Horatius. C. I. 35.
Zielzucht. 1823..... 114. Petrarca.
Zomerlust. 1823. (136 No. 4)..... 199. Horatius. C. III. 29. vs. 1—28.
Parodie. 1823..... 202. " C. II. 20.
De Danaiden. Romance. 1823..... 205. " C. III. 11. vs. 29 sqq.

ROTSGALMEN. II.

Homerus. 1820—1821.....	1. Horatius. *Epist.* I 2.
Geluk. 1823.....	7. " " I. 6.
Napraten. 1823.....	13. " " I. 19.
Storm. 1823.....	31. " C. I. 14.
Gramschap. 1824.....	33. " C. I. 16.
Aan Olinde. 1824.....	36. " C. III. 7.
Lalage. 1824.....	40. " C. II. 5.
Terugkeer. 1824.....	42. " C. I. 34.
Aan Chloë. 1824.....	44. " C. I. 23.
Bacchus. Parodie. 1823.....	47. " C. II. 19.
Aan de vaderlandsche jonglingschap. (136 No. 6).....	65. Lamartine. *Meditat.* 10.
Lentebede. 1824. (137).....	133. Uit het Ethiopisch.
Zucht. 1824.....	144. Synesius.
Het beklag van Motanabbi.....	154. Motenebbi.
Clotilde aan haar zuigeling. 1824. (138).	159. Clotilde de Vallon Chalys.
Clotilde aan haren gemaal. 1824. (139)..	166. " " " "
Oud-Hollandsche Strijdzang uit de veertiende eeuw. 1824.....	183. Uit het Oud Hollandsch.

C. HUYGENS KORENBLOEMEN. V.

"'t Uitmuntendst Vrouwelijn zeilt —" (140).....	41. Barlaeus. *Poemata Miscell.* L. II.

C. HUYGENS KORENBLOEMEN. VI.

"Ik zal, sprak Vadius —".....	147. Martialis. III. 24.

NIEUWE TAAL- EN DICHTK. VERSCHEID. II.

"In d' eersten opgang onzer dagen —" (141).....	160. De Racan.

NAVONKELING. I.

Hiskias gebed. 1824. (142).....	9. Jesaja. XXXVIII, v. 9 vlg.
Godbestrijders. 1824.....	33. Psalm. 68, vs. 2 et 3.
Godbetrouwen.....	36. " · 71.
Troost in God. 1824.....	42. Naar een Oud Hoogduitsch Kerklied.
Lofzang. 1824. (143).....	79. Het Latijnsch Kerkgezang: *Te Deum laudamus.*
Aan Nederland. 1824.....	89. Horatius. C. III. 5, 27—44.
Vermetelheid. 1824.....	95. " C. IV. 6, 1—24.
Zelfbewustheid. 1824.....	119. " *Epist.* I. 16.
Noodhulp. 1823.....	126. Gijsbert Japiks.
Liefde tot God. (Zang).....	140. Franc. Xaverius.
Oprechtheid. 1824. (144).....	155. Der Winsbeck und die Winsbeckin.
De oorring. (144 No. 2).....	184. Lockhart. *Ballads.*
Versmade liefde. (144 No. 3).....	187. Uit het Engelsch.
De drukpers. 1824.....	190. Cowper.

NAVONKELING. II.

"Lieflijk moet men kleuren spreiden".	Voorberigt. Troubadour.
"De Goden maakten d' Aard: —" (145).	13. Pitcairn.
"Neptuun zag uit zijn kil —".....	14. Sannazarius. *Epigr.* I. 36. *De mirabili urbe Venetiis.*
De Godheid. 1825.....	32. Kleist. *Lob der Gottheit.*
Lofzang. 1825.....	44. " *Hymne. Grosz ist der Herr.*
Vaderzucht. 1825.....	127. Salomo. *Spr.* X. 1—17.
Vaderlijke Les. 1825.....	132. " " III. 1—12.
De spotter. 1825.....	155. Young.
Fabel. de Kreeft. 1825. (146).....	173. Dschami. *Beharistan.*
Onmacht. 1825.....	190. Gottfried von Strasburg. vs. 1230.

OPRAKELING.

Dank aan God. (147).....	17. Addison.
De schoone aan de bron. 1823.....	118. Uit het Spaansch.
Minnezang voor Muzijk. 1824. (148).	127. W. Scott. *Songs and miscellanies. The maid of Isla.*
God. 1826. (149).....	166. Dschami. *Jozef en Zuleicha.*

Keizer Hadrianus Afscheid van 't leven. (150)..... 179. Hadrianus. *Anthologia Latina*. L. II, c. 96.
Grafschrift. 1826..... 181. Ausonius. *Epith*. 38.

NIEUWE OPRAKELING.

Godsdienstverval. 1824..... 47. Cowper.
Ugolijn. Een tafereel uit Dantes hel. 1826. 179. Dante. *Inferno*. C. 33.

GEDICHTEN VAN VROUWE K. W. B.

Hymne aan God..... 1. Lavater.
Op het eeuwige leven..... 44. Cantiques. 94.
Hebt gy my lief? Joh. XXI, 16. (151). 79. Newton. *Olney Hymns*. I. 119.
Martha en Maria. Luc. X, 38..... 90. " I. 100.
Wilt gylieden ook niet weggaan? Joh. VI, 69..... 93. " I. 115.
Het gevaarlijk uitstel..... 96. Uit het Engelsch.
Avondzang..... 98. " " "
De zondag..... 100. " " "
De kerk..... 102. De Lamartine. *Med*. 18. *Le temple*.
De dood..... 150. Cantiques. 127.

DE VOET IN HET GRAF.

Jammerklacht 1826..... 73. Jeremia. *Klaagl*. IV.
Jesus Godheid. 1826. (151 No. 2).... 138. Gregorius Nazianz.
Christelijk voornemen. (151 No. 3)... 141. " "

SPREUKEN EN VOORBEELDEN VAN M. E. SADI. (152) — Muslih Eddin Sadi. *Rozengaard*.

"*Een rozengaard gelijkt de frissche jeugd*," (153)..... 58. Uit het Perzisch.

DE CYCLOOP. Euripides. *Cyclops*.

NAKLANK.

Oostersche lijkzang. 1827. (154).....	39.	Baki.
't Menschelijk leven. (1827).....	67.	Logan.
De mensch. 1827.....	154.	Sophocles. *Antigone*. vs. 332—375.

AVONDSCHEMERING.

Toevlucht. 1827.....	29.	Michel Angelo.
De vreemdeling. 1827. (155).....	35.	Motenebbi.
Oostersche minnebede. 1827.....	46.	"
Braafheid. 1828.....	62.	"
Amarante. 1828.....	100.	"
Kain. 1827.....	101.	Knox.
Aan een Prediker. 1827. (156).....	106.	Gryphius.
Op den dood van een Godvruchtigen. 1827.....	113.	Guarini. *Madr*. 137.
Onderwerping. 1828. (157).....	115.	Cleanthes bij Seneca. *Epist*. 107.

VERMAKING.

't Gebed.....	17.	Euripides. *Iphig. in Taur*. 1096—1102.
Rust. 1827. (158).....	118.	Florentius Volusenus.
Geluk. 1827.....	135.	Dr. Heber.
Lichaamsverval. 1827.....	164.	Euripides. *Herc. Furens* 638—75.
Gade en Kroost. 1827.....	204.	Uit het Indisch.
Berusting. 1827. (159).....	208.	Jos. Scaliger. *Jambi Gnomici*. 21.

NIEUWE VERMAKING.

Het lied van Mozes. 1827.....	3.	Mozes. *Deuteron*. XXXII, 1—43.
De Godvruchtige. 1826.....	19.	Psalm. 1.

Christus. 1826..... 21. Psalm. 2.
Toevlucht. 1826..... 24. " 4.
Noodkreet. 1827..... 27. " 102.
Zang des Verdrukten. 1826..... 31. " 94.
's Christens troost. 1828..... 35. " 32.
Gods stem aan Job. 1828..... 48. Het boek Job. XXXVIII.
Berusting. 1829..... 52. Psalm. 91.
IJdel voornemen. 1828..... 56. " 39.
Gebed. 1827..... 111. Guarini.
De hulk. 1829..... 156. Horatius. C. I 14.
De dood. 1829..... 182. Prudentius.
Bloeimaand. (159 No. 2)..... 201. Friedrich von Logau.
Gedichte.

PROEVE EENER NAVOLGING VAN OVIDIUS GEDAANTVERWISSELINGEN. (160) Ovidius. Metam. I—V. en VI. 1—145.

SCHEMERSCHIJN.

Boetzang. 1826..... 7. Psalm. 51.
Zondaarsbede..... 10. " 130.
Lof- en danklied. 1827..... 12. " 8.
Godbetrouwen. 1826..... 14. " 71.
Lofzang. 1826..... 17. " 117.
Gods mogendheid.....e..... 25. " 29.
Troost der bedrukten. 1826..... 27. " 74, vs. 10—28.
Zang des verdrukten. 1827..... 29. " 94.
Godloochening.. ..... 32. " 14.
Schuldbelijding en zucht tot redding. 1827. 34. " 38.
Aan geweldenaars. 1827..... 36. " 52.
's Boozen voorspoed. 1826..... 38. " 37.
Voorspoed der boosheid. 1826..... 41. " 73.
De Voorspoed der boozen. 1827..... 44. " 73.
's Heilands zegepraal. 1826..... 47. " 110.
Zwakte. 1827..... 49. " 131.
Geloofsvastigheid. 1827..... 51. " 25.
Aan God. 1827..... 53. " 90.
Genade. 1827..... 56. " 32.
Gebed. 1827..... 76. Guarini. *Madrig.* 137-139.
Poëzy. 1827..... 102. Baki.
Droefenis. 1827..... 104. "
Tranen. 1827..... 105. Motenebbi.
Dapperheid. 1827..... 106. "
Uitkomst. 1827..... 127. "

De balling. 1826. (116. No. 2)..... 129. Gregorius Nazianzenus.
De paauw en de raaf. Fabel. 1826.... 181. Dschami.
Middel tegen laster..... 183. Gottfried von Straszburg. *Tristan und Isalde*. 8415.
Kerstdag. 1825..... 140. Uit het Fransch v. K. W. B.

NIEUWE GEDICHTEN VAN VR. K. W. B.

Vertroosting..... ..... 27. Naar het Hoogduitsch.
Kristelijke vriendschap..... 45. Mrs. Barbauld.
Gods oneindigheid..... 47. Cantiques. 79.
De Bijbel. (160. No. 2)..... 61. W. Scott. *Monastery*. *Ch.* 12.
Onsterflijkheid..... 66. Uit het Hoogduitsch.
IJdelheid..... 91. Wordsworth.
Des Kristens uitboezeming. (160. No. 3). 94. Michel Angelo.
De verdelging van het Assyrisch leger (161) 95. Byron. *Hebrew Melod.* 22.
Vermaning..... 97. Uit het Fransch.
Tegen spot en laster..... 98. Uit het Engelsch.
Vreugde in het Evangelie..... 109. "
Afzondering..... 119. Lamartine. *Medit.* I.
Het goed besluit voor twee kibbelende echtgenooten. (162)..... 124. John Sheffield, Duke of Buckingham.
Zinbegoocheling of Vergankelijkheid.... 126. Moore.
Moedersmart..... 131. Miss. Opie.
Uitbreiding van den 24 Psalm..... 132. Psalm. 24.

NASPROKKELING.

Gijsbert Japiks. (162. No. 2)..... 2. Gijsbert Japiks.
De Sulamiet..... 16. Salomo. *Het Hooglied*. I & II.
De star uit het Oosten. 1829. (163).. 25. Prudentius. *Cathemer*. H. 12. *De Epiphania*.
Het water van Bethesda..... 33. Barton.
De dichterlijke eeuw. (160. No. 4).... 41. Jens Baggesen. *Gedichte*.
Boosheid. 1829. (164)..... 50. Prosper Aquitanicus. *Epig. liber*. *Ep.* 65.
Redding. 1829..... 51. Prosper. Aq.
Lichtgeloovigheid. 1829..... 52. " " *Ep.* 21.
Hoogmoed. 1829..... 56. " " *Ep.* 48.
Wil en daad. 1829..... 57. " " *Ep.* 62.

Heden. 1829..... 120. Prosper. Aq. *Ep.* 72.
Onverhoord gebed. 1829..... 126. " " *Ep.* 69.
Bemoediging. 1829..... 135. " " *Ep.* 32.

KEUR VAN NEDERLANDSCHE LETTEREN. II Jaarg. 13 Stuk.

Vrolijkheid. 1821. (165)..... 45. Hebel. *Allemannische Gedichte. Freude in Ehren.*
Op de twee broederen Joannes en Wilhelmus Rainoldus te Oxford. (166).... 48. Gulielmus Alabaster.
Gerustheid. 1827. (167)..... 50. Vittoria Colonna.
Endymion. 1822. (168)..... 33. Schack Staffeldt.

NALEZINGEN I.

Anacreontisch Zangstukjen..... 30. Anacreon. C. 48.
Hero en Leander..... 40. Musaeus Grammaticus. vs. 1—15.
Hovaardy..... 44. Hagedorn. *Epigr. Ged. An einen Mahler.*
Op het paarddrillen van Jonkvrouwe Sibilla van Jongstal. (169)..... 45. Gijsbert Japiks.
Uit Popes Essay on Man. Ep. 4. (170). 47. Pope. *Essay on man. Ep.* 4. vs. 237—58.
Op eene sluimerende nimf in een grot aan een waterval geschilderd. (170 No. 2). 54. Anthologia Latina. I. C. 81.
"Un Philosophe est ferme."(170 No. 3).— 68. Voltaire *Epitres.* 82.
Hoopschreeuwers. Afbeelding (170 No. 4). 90. Gregorius Nazianzenus.
Zangbede..... 93. Munter. II. 38.
's Levens eerste lust. Zangstukjen. 1810. (171)..... 160. De Racan.

NALEZINGEN II.

Fyllis schutgeweer. (172)..... 5. De Chaulieu.
Paaschzang. (173)..... 40. Stürm. 46.
Hemelvaart. (174)..... 43. Munter. II. 36.
Menander. Fragment..... 93. Menander. vs. 439—444.
Onbestendigheid der Vrede..... 107. Frederik II. *Ode.* 7.
Aan het papier. 1820..... 112. Ausonius. *Ep.* 34.
Op een Arts. 1820..... 113. " *Ep.* 75.
De Echo. (175)..... 127. " *Ep.* 11.

Orfeus. (176)..... 130. Francesco de Quevedo Villegas.
Grappige hulde aan eene schoone. (177).. 157. Janus Gruterus. *Periculа poetica.*

NAGELATEN GEDICHTEN VAN VR. K. W. B.

Kievan en Malvina. Romance uit eene Iersche Legende..... ... 35. Uit het Engelsch.
Margaretha en Harry Wijk. Vertelling. (Uit een oud Engelsch volksprookje).. 49. "
Het graf van Adelbert. Romance..... 71. "
Zangstukje. L' amour est un enfant trompeur..... 149. Uit het Fransch.

NEDERLANDSCHE MUZENALMANAK.

1820. De ondeugd. (176. No. 2)..... 36. Goethe. *Faust.* I. *Theil. Nacht.*
1820. Grijsheid. (177. No. 2)..... 49. Anthologia. Graeca. L. I. T. 16. *Ep.* 7 en 8.
1824. Polytechnes en Aëdo. Vertelling aan twee jonggehuwden. (177 No. 3) 128. Uit het Grieksch.
1825. Het woord van een meisjen. (178). 175. Motenebbi.
1826. Rechtsgeding. (178. No. 2).... 126. Cowper. *Poëms.* II. 83.
1826. By eene slapende schoone..... 218. Uit het Spaansch.
1830. Grondregelen. (179)..... 139. Fenelon.

GESCHIEDENIS DES VADERLANDS. Deel XIII, Stuk I.

"'k Heb nog macht van pijlen wappren." (182. No. 2)..... 42. Pindarus. *Olympie.* II. 150. sqq.

KUNST- EN LETTERBLAD
van Gend en Antwerpen van 1842.

Op twee éénoogige kinderen. (180)..... 24. Hieronymus Amalthëus. *Carmina.*

FRAGMENTEN OVER HET GESLACHT VAN HAREN.
door. Dr. HALBERTSMA.

Aan Prins Karel van Lotharingen. (183). 258. Naar het Fransch Proza van W. van Haren.

AANTEEKENINGEN.

---

(1) B. beklaagt zich in de Krekelz. II, bladz. 208, [Dl. IX bladz. 497.] dat hem in dit werkje, door de Aristarchen van dien tijd, vrij wat verkeerdheid is opgedrongen. Belangrijk is de brief van B. aan Mr. D. van Alphen, (Brieven I, bladz. 3) alwaar hij dit treurspel bij voorkeur prijst, en voortreffelijk over de stukken van Sophocles handelt. — De plaats op bladz. 121 — Een blanke tranenvloed vermengt zich — werd door Jonkvr. de Lannoy afgekeurd, zie Briev. I, 37. — Over den Brief van den Navolger van Sophocles Edipus, zie Briev. I, 59.

(2) Dit epigram luidt aldus:

Zie daar d' Olymp beroofd door stoute minnewichten,
  Beladen met de buit op 't Godendom behaald.
Is 't vreemd, zoo hij ons hart doet bukken voor zijn schichten,
  Die met den wapentros der hooge Goden praalt!

Het is gevolgd naar dat van Filippus in de Grieksche Anthologie IV. T. 12, E. 64, (T. II. p. 439 ed. de Bosch) door De Groot aldus overgebragt:

Cernis ut exuviis magni laetetur Olympi,
  Aliger ut populus Cypride natus ovet:
Tela gerunt Phoebi, clypeum cum casside Martis,
  Alcidae clavam, fulmina saeva Jovis.
Neptunus sceptro trifido, talaribus Arcas.
  Tu viduus thyrso Bacche, Diana face.
Cedere ne telis homines doleamus Amorum,
  Quos coeli spoliis instruit aula suis.

Misschien heeft eene afbeelding op een kornalijn gesneden aanleiding tot dit epigram gegeven. Men vindt die in het werk

van Leonardus Augustinus Gemmae et sculpturae antiquae (waarover in de 70 aanteek.) P. 1. Tab. 126, alwaar het epigram van Filippus reeds is aangehaald. Naar deze afbeelding heeft B. eene zeer fraaije copie geëtst. De twee eerste verzen van het oorspronkelijk Grieksch zijn om de lijst of rand, de twee laatste onder de prent geplaatst, en op de tegenovergestelde zijde de navolging zoo even aangehaald.

Gemeld epigram maakt met de prent van den Minnegod, door B. vervaardigd, een gedeelte uit van een Bijvoegsel tot de Verlustiging in het zelfde jaar met deze uitgegeven, zoo als blijkt uit een berigt van den boekhandelaar Uylenbroek achter een Leerdicht Het hoogste goed, in 1791 bij hem verschenen, alwaar nevens de Verlustiging een Bijvoegsel wordt aangekondigd. Dit is door Dr. J. de Jager opgemerkt in zijne N. Bijdrage tot de Lijst van B. 's werken, in de Recensent van Maart 1857. De spoedige uitgave van dit Bijvoegsel na die van het werkje schijnt de oorzaak, dat het meestal daarbij is ingevoegd, waardoor de titel is verloren geraakt. Wij hebben het nimmer op eenigen catalogus aangetroffen. Evenwel vindt men het op de Chronologische Lijst van Glinderman en later op die van Klinkert vermeld, met het jaartal maar zonder plaats van uitgave. Dit Bijvoegsel is met de prent later herdrukt onder den titel door Glinderman en Klinkert opgegeven. Op de eerste bladzijde staat het begin der XI Idylle van Theocritus: ô Nicias! daar is geen andere artzeny etc., en op de volgende het epigram van Filippus tegen over de prent; dan volgt het versje van F. Halewyn met de Vertelling. De Verlustiging zelve begint met het fragment over de Liefde en het vers aan Regnilde, hetwelk daaruit blijkt, dat deze twee stukken op hetzelfde blad met den Franschen titel en het titelblad gedrukt zijn.

Bij deze gelegenheid willen wij iets over de kunstwerken van Bilderdijk zeggen[1]. Het is bekend, dat hij, bij zoo vele andere gaven, veel aanleg voor de schoone kunsten bezat,

---

1 Vroeger plaatsten wij hierover iets in de Konst- en Letterbode van 1834 en 1837, dat nu omgewerkt en verbeterd is.

en het in zijne jeugd in teeken- ets- en graveerkunst vrij ver gebragt, zoodat van Eijnden en van der Willigen[1] hem onder de zeer verdienstelijke beoefenaars der teeken- en etskunst rangschikken, met aanprijzing der vignetten zijner Verlustiging en Bloemtjens. B. geeft in eene aanteekening op zijn dichtstuk Uitzicht op mijn dood bladz. 39, [Dl. XII bladz. 465.] berigt over zijne eerste kunstoefening, en noemt den Schilder Johannes van Drecht[2], wien hij als groot in het menschbeeld en als man van genie roemt, zijnen meester, die hem de roodaardpen leerde behandelen, en het schoon kennen. Uit deze betrekking is het dichtstuk van B. de beschouwing der vijf tafereelen van Josephs leven ontstaan, welke door dezen kunstenaar waren geschilderd[3]. In 1778 schreef hij, bij eene teekening over den oorsprong der schilderkunst, een dichtstukje in zijne vriendenrol, met dit couplet eindigende:[4]

Zoo dit een dartle vlam vermogt,
Laat vriendschap u in deze trekken,
(Hoe ruuw en kunsteloos gewrocht)
Een hart, dat ze aan uw hart verknocht,
Van Drecht, het hart eens vriends ontdekken.
Zoo blijv' mijn naam u steeds zoo waard',
Als ik 't penceel waardeer, dat d' uwen maakt vermaard.

In 1770 had hij, 14 jaren oud zijnde, teekeningen in sapverw van het beengestel van het menschlijk hoofd vervaardigd, die hij in 1794 nog waardig keurde, om aan de teekenacademie Pictura te 's Gravenhage te schenken, met het volgende vers:[5]

---

[1] Geschied. der Vaderl. schilderkunst III, bladz. 320. Hoe keurig hij op het etsen en de goede uitvoering van zijn werk was blijkt uit zijne brieven aan Uylenbroek. Zie b. v. Brieven I, bladz. 140 volg.

[2] Zie over dezen het gemelde Werk II, bladz. 260.

[3] Dit dichtstuk, eerst in de Letteroef. van 1772 geplaatst, is in 1830 te Leyden bij Herdingh & Zoon herdrukt.

[4] Zie Nalez. I, bladz. 4. [Dl. X bladz. 218.]

[5] Zie Nalez. I, bladz. 43. [Dl. XIII bladz. 245.]

Ga, vrucht der bezigheên van kinderlijke jaren,
Waarin de onrijpe geest en 't oefengraag verstand,
't Gebrekkig kunstbesef en de onbedreven hand,
Zich kenbaar met een zweem van kunstdrift samenparen!
Gaat, sprankels van een vuur, dat nog in 't harte brandt,
By d' eerbiedwaarden rei der Haagsche kunstenaren,
Den naam (vermoogt gy 't slechte) van Bilderdijk bewaren,
En strekt hun van zijn zucht een duurzaam onderpand.

Na de prent met den minnegod schijnt te volgen de lijk- of grafsteen met het bekende grafschrift op Krul, dat later in de Verspr. Ged. II, bladz. 86 is opgenomen. Deze is vermoedelijk van 1781, en zeker van Bilderdijks hand, zoo als uit de vergelijking met de andere blijkt.

Tot het jaar 1780 of 1781 behooren mede twee gegraveerde prenten in de vijfde en zesde bijlage der bekroonde prijsverhandeling van Bilderdijk over het verband der dichtkunst en welsprekendheid met de wijsbegeerte, die reeds in 1780, dus vóór zijne komst aan de Hoogeschool te Leiden, werd bekroond, en een schitterend bewijs oplevert van zijne kennis der ontleedkunde. Omstreeks dezen tijd vervaardigde hij de afbeelding van Pegaasje, het schootkatje van Jonkvrouwe de Lannoy.[1] Dit afbeeldsel werd, volgens zijne getuigenis in het Buitenleven bladz. 125, [Dl. VI, bladz. 345.] door hem in koper gegraveerd, alwaar eene fraaije plaats over dit dier voorkomt, dat hij later nog eens gedacht in de sierlijke opdragt van den Muis- en Kikvorschkrijg. Een lierzang zijner eerste gade, getiteld: Lazarus opwekking, aangeboden aan het Haagsche Genootschap Kunstlief de spaart geen vlijt, heeft een door B. geëtst titelblad, zeer gelijkende naar dat der Geuzen, en verder twee onbeduidende vignetten.

De titelplaat der Nagelaten dichtwerken van Jonkvrouwe de Lannoy, in 1783 uitgegeven, alsmede die der graftombe, bij bladz. 118 van dit werk ingevoegd, zijn

[1] In de Brieven van B. I. 80 volgg. van den jare 1780 vindt men drie geestige brieven aan Jonkvr. de Lannoy over afbeeldingen van Pegaasje, wiens signalement aldaar is bewaard. Het vers, naderhand in de Mengelpoëzy bladz. 222 [Dl. XII bladz. 435.] geplaatst, is daar reeds te vinden.

door B. geteekend; het opschrift der graftombe is herhaald in de Verspr. Ged. II, bladz. 89. [Dl. X, bladz. 278.] Hij zinspeelt op de laatste in zijn Afscheid, z. de Winterbloemen II, bladz. 103. [Dl. IX, bladz. 107.] Omstreeks dezen tijd maakte B. eene teekening der begraafplaats van Klopstock, naar welke eene prent is gegraveerd, die men somtijds vindt ingevoegd bij Feith's prijsverhandeling over het Heldendicht in de werken van het Leidsche Taal- en letterlievend Genootschap, volgens mededeeling van den W. Ew. Heer A. de Vries.

B. had zich, zoo als bekend is, bijzonder op de bouwkunst en perspectief toegelegd. Een, volgens zijne getuigenis bij uitstek uitvoerig werk over de perspectief met de daarbij behoorende teekeningen schonk hij, na zijne terugkomst in het vaderland, aan de Vierde Klasse van het Koninklijk Instituut.[1] Dit geschenk ging vergezeld van het volgende dichtstukje.[2]

De Zeeman, afgetobt in 't hobblen op de baren,
Hangt de uitgediende riem in god Neptunus Choor;
Hy dankt haar 't schamel brood der doorgehotste jaren,
En zegt, met één, VAARWEL! aan 't golvend waterspoor.
Ik meê. Zie hier mijn rust. Gesold van strand tot stranden,
Was Wis- en Teekenkunst mijn roeispaan door de zee;
Gy, Tempel van de kunst, ontvang mijne offeranden.
Mijn wenschen zijn verhoord, mijn vaartuig vond de reê.

De Grondregelen der perspectief in 1828 uitgegeven, zijn mede van een aantal platen voorzien, door B. geteekend. De Verlustiging, Bloemtjens, Elius, Deucalion en Pyrrha, en de Geuzen prijken met keurige vignetten door B. geinventeerd en geëtst. Door hem zijn geinventeerd en geteekend de titelvignetten van Elfride, Kormak, Verhandeling over het Treurspel, Winterbloemen, Affodillen, Nieuwe Uitspruitsels, Treurspelen van Vrouwe K. W. B., Wit en rood, Nieuwe Dichtschakeering, Perzius, Zedelijke gispingen,

---

[1] Zie de voorrede van de Grondregelen der Perspectief, bladz. 7, volg.

[2] Winterbl. II, bladz. 85. [Dl. XI, bladz. 75.]

Sprokkelingen, Krekelzangen, Rodrigo de Goth, Rotsgalmen, Navonkeling, Voet in 't graf, Oprakeling, Vermaking, Spreuken van Sadi, Hartspiegel en eindelijk dat van het treurspel Alfonsus I van den Heer da Costa. Alleen door hem geinventeerd zijn de titelvignetten van de Naklank, Proeve van navolging van Ovidius gedaantverwisselingen, Geologie, Taal- en Dichtkundige Verscheidenheden en Nieuwe Taal- en Dichtkund. Versch.

Vermoedelijk zijn ook door hem geinventeerd en geteekend de titelvignetten van den Edipus, Vaderlandsche Oranjezucht, Najaarsbladen, Verspreide Gedichten, Muis- en Kikvorschkrijg, Spreuken, Cycloop, Letterschrift, en het vignet op het einde der Romance het Nachtspook in de Poëzy II. bladz. 129. — Op den Catalogus der Bibliotheek van B. staan bladz. 111—113 verscheidene teekeningen van hem en zijne gade vermeld; bladz. 117 het ontwerp van een gedenkteeken op den berg Cenis met de uitlegging, en eindelijk bladz. 119 eene schets van zijn portret en vijf koperen platen. In de merkwaardige verzameling der werken en handschriften van Bilderdijk, voorkomende op den Catalogus der boekverzameling van den Heer H. Frazer en anderen[1] bladz. 87 en volgg. vindt men vele teekeningen en gravures van B. vermeld. Behalve de reeds opgegevene titelvignetten komen hier voor:

Bladz. 87. Titelvignet van een H. S. Het orakel.

Bladz. 96. Twee kleine teekeningen met de pen. — De prent naar eene afbeelding op een kornalijn reeds door ons opgegeven. — Vignetten bij een gedicht ter verjaarfeest van mijne Egade 1794.

Bladz. 99. Portret van B. met potlood door hem geteekend.

Bladz. 100. Vijf geëtste prentjes, niet in zijne werken voorkomende. Een geëtst vrijheidsbeeldje. Twee bladen diverse studieteekeningen met de pen. — Penteekening voor een

---

1 Verkocht te Amsterdam 16 Dec. 1834 voor *f* 1259.60 c. Zie Kunst- en Letterbode 1834 bladz. 395 en 429. De kooper was de Heer Schouten te Dordrecht, na wiens overlijden ettelijke jaren later deze kostbare verzameling in eigendom is overgegaan aan den Heer B. Klinkert te Amsterdam voor *f* 838.50.

medaillon op den toestand des vaderlands in 1813. — Een geögraphisch kaartje van den Haag tot Haarlem. — Een landschapje van de kerk te Laren met O. I. inkt van 1772, met de aanteekening "het eerste landschap door my geteekend." — Een wereld-kaartje. — Twee schijnbedriegers. — Vignetten bij het oorspronkelijke H. S. der beschouwing van de vijf tafereelen van Josephs leven.

In het Tijdschrift voor algemeene munt- en penningkunde, door den Hoogleeraar van der Chijs uitgegeven, voor 1834, bladz. 451, staat de afdruk der teekening van een' prijspenning voor de tweede Klasse van het Koninklijk Instituut van kunsten en wetenschappen, door B. ontworpen en met O. I. inkt geteekend, den kunstsmaak en het vernuft des mans waardig.

Volgens de aanwijzing in het Tijdschrift de Vriend des Vaderlands v. 1840, bladz. 205, komt in den Catalogus der Bibliotheca Camperiana, in 1839 bij Thieme te Zutphen gedrukt, op bladz. 26 N°. 766, voor een H. S. van B., getiteld: Kort begrip der antijke bouwkunst, met platen, misschien hetzelfde als dat op de Lijst van den Heer Klinkert vermeld in v. Bouwkunst.

De Heer Immerzeel heeft in zijn Woordenboek aan B eene waardige hulde gebragt en met lof van zijne verdiensten als kunstenaar gewaagd. Aldaar meldt hij, dat B. in vroeger jaren bij de Haagsche Teekenacademie aan de jonge kunstenaars les in de ontleedkunde gaf. Elders hebben wij deze bijzonderheid niet aangetroffen. In zijn Naberichtop de Ziekte der geleerden maakt B., bladz. 20, gewag van lessen te Brunswijk in de ontleedkunde gegeven.

Nevens dat van B. wordt ook het kunsttalent zijner Ega Vrouwe K. W. B. door Immerzeel geroemd. Volgens hem legde zij zich reeds vroeg, onder de leiding van haren vader, op de teekenkunst toe, en vervaardigde, meest met sapverw, fraaije landschappen, bloemen en vruchten. Even kunstig borduurde zij landschappen met beelden. Nimmer zag de Heer Immerzeel kunstiger en smaakvoller borduurwerken. Van deze worden op bladz. 111 van den Catalogus der boekerij van B. vijf stuks vermeld, en op de volgende bladz. een aantal harer teekeningen.

(2 N°. 2.) De Heer Glinderman vermeldde reeds in zijne Lijst eene vroegere uitgave der Verlustiging in zamengevoegde losse blaadjes, en alleen voor vrienden gedrukt. In onze aanteekeningen op die Lijst merkten wij aan, dat B. in de Brieven I, 141 van een vroegeren onvolledigen druk gewaagde, welke ook voorkwam op den Catalogus der boeken van den Heer Ameshoff, in 1842 te Amsterdam verkocht. Deze is door den Heer Klinkert in zijne Lijst naauwkeurig omschreven, en bevat, volgens zijne opgave, vier stukjes, die in de volledige uitgave van 1781 niet voorkomen; als: 1° Anacreontisch zangstukje, later in de Bloemtjens bladz. 101 opgenomen. 2° De zwaluw. 3° De wijn, en 4° Op de zinnebeeldige teekening van den invloed der dichtkunst op het Staatsbestuur. Bovendien wordt in enkele exemplaren ook nog een stukje met het opschrift Vergenoegen aangetroffen, in de Lijst bij den Heer Klinkert afzonderlijk in v. vermeld. Hij berigt mij, drie exemplaren dezer vroegere uitgave te hebben vergeleken, welke onderling verschilden; een bewijs te meer, dat deze uit losse blaadjes is zamengesteld, waarvoor ook het ontbreken der cijfers op de bladzijden pleit.

Gemelde stukjes zijn aan Anacreon ontleend. De Zwaluw is in de uitgave zijner Odes of liedjes N°. 12; de Wijn N°. 26 en Vergenoegen N°. 15. Zij werden in de nieuwe uitgave opgenomen Dl. XII. bladz. 423. volg.

OP DE ZWALUW.

(Anacr. Od. 12.)

Hoe zult ge, ô zwaluw, haatlijk dier!
Mijn wraaklust koelen,
Om uw woelen,
En oordoorvlijmend heesch getier,
Bij het eerste morgenkrieken?
Ja, ik wreek mij op uw wieken,
Want uw vlucht staat mij te dier.

Maar neen, ô neen, een zwarer straf
Dan die der vleuglen,
Moet u teuglen;
Dat uwe tong mij wraak verschaff:
Haar gekrijsch, door ons te wekken,
Koomt mijn wellust mij onttrekken,
Rukt mij van mijn Fyllis af.

DE WIJN.
(Anacr. Od. 26.)

Zo ras ik Bacchus drink, zo ras
  Slaapt al mijn zorg en smart;
'k Acht mij zoo rijk als Krêzus was,
  En zing verheugd van hart':
Ik zwaai den thyrs, met wijngaardloof
  Geslingerd om mijn kruin.
Gij, trek te veld, verhit op roof,
  Leg vestingen in puin.
Geef mij met myrtheblaân bedekt,
  De drinkschaal in de hand:
'k Lig liever, dronken uitgestrekt,
  Dan, door den dood vermand.

VERGENOEGEN.
(Anacr. Od. 15.)

Ik wensch niet naar de heerschappij
  Van Gyges uitgestrekte rijken;
Geen vrekke goudzucht woont in mij;
  Maar' daar ik niemands lot benij',
Wil ik mijn baard met nardus strijken,
  Terwijl ik purpren roosjens gaâr
  En tot een kroon vlecht voor mijn hair.
Ik wil alleen voor heden zorgen:
Wat stervling kent den dag van morgen?
  Dat we ons dan, onder blij geschal,
Met Bacchus edel vocht vermaken,
  Eer dat een ziekte ons overvall'
En zegg': "Gij moet het drinken staken."

(3.) Gaarne vergelijken wij de vertaling van dit beroemde Dichtstukje door de Groot in de Grieksche Anthologie, I, bladz. 113.

Amissum nuper clamans Venus anxia natum,
Ecquis, ait, triviis palantem vidit Amorem?
Ille erro meus est. Pretium grande auferet index,
Basiolum Veneris. Sed enim non basia tantum
Ille feret, puerum quicumque adduxerit, hospes.
Viginti in pueris facilis puer ille notatu.
Igneus in vultu color est, non candidus: igne
Lumina bina micant: mens improba, blanda loquela:
Non quod sentit, idem fatur quoque: mellea vox est,

At cor inplacidum, quoties furit, insidiatur,
Numquam vera loquens, pravus puer, aspera ludit.
Crispula caesaries: nulla est reverentia fronti:
Utraque saeva manus, sed longe docta ferire
Ipsas usque fores Orci atque Acherusia regna.
Corpore nudus agit, mens quaerit tecta latebras,
Alitis huc illuc instar volat, inque puellas
Inque viros fertur; sedet intra viscera tandem.
Arcus parvus adest, & in arcu missile telum,
Hoc quoque non magnum: summum sed in aethera fertur.
Auratam dorso pharetram gerit: intus acerba
Spicula conduntur, queis me quoque vulnerat ipsam.
Haec crudelia cuncta: sed est crudelior illis
Fax, quae, parva licet, novit tamen urere solem.
Hunc si tu invenias, strictum rape, parcere noli,
Si flentem videas, ne decipiare, caveto.
Subridet; tanto trahe fortius; oscula libat;
Oscula sint suspecta: madent & labra veneno.
Haec cape, quae gesto, tibi do, si dixerit, arma,
Ne cape, tincta feris etenim sunt omnia flammis.

Ook de Ridder Cats gaf eene zeer naïve navolging achter zijne Zinn' en Minnebeelden, maar in de folio-uitgave met de Galathea geplaatst achter het Houwelick, maar zeer uitgebreid en veranderd; zoo dat de geleerde Fokke Simonsz. dit stukje ten onregte zeldzaam noemde, en als slechts in sommige drukken zijner werken voorkomende. B. plaatste reeds in 1776 in de Taal- en Dichtkundige Oefeningen van het Genootschap: Kunst wordt door arbeid verkregen, III, 269, een dichtkundig onderzoek naar 's Heeren Jacob Cats Cupido verloren en uitgeroepen; dat zeer belangrijk is, en tevens zijne eigene navolging behelst, nader, t. a. pl., in de Verlustiging opgenomen. In dit Onderzoek vindt men ook reeds de stukjes op bladz. 34 en 82 der Verlustiging voorkomende. Het stukje van Cats volgt:

CUPIDO VERLOOREN EN UIJTGEROEPEN.

Het weeligh boefjen, Venus kint,
Het slimste guytjen dat men vint,
Was lestmael ick en weet niet waer,
Dies maeckt syn Moeder groot misbaer,

Sy roept het wigt, sy sugt, en klaegt,
Maar 't is om niet al waerse vraegt:
Want schoon sy grooten rou bedreef,
Men wist niet waer de lecker bleef,
Sy liet daerom den kleynen guyt
Door al het lant dus roepen uyt.
  Indien'er iemant is, goeliên,
Die Venus soontjen heeft gesien,
De vinder des sal zyn geloont,
Als hy het kint maer heeft getoont,
Een kus van Venus rooden mond
Sal hem geworden voor den vont;
Maer die het wigt met eene vat,
Diens loon sal meerder zyn als dat:
Dan opdat ghy hem kennen sout,
Dit is syn wesen, dat onthout.
  Het is een kleyn en weeligh dier,
Gewapent met een seltsaem vier,
Het voert twee vleugels als een swaan,
En noyt en kan het stille staen,
Het flickert hier en weder daer,
En koppelt menigh drollig paer,
Syn oogen glimmen als een keers,
Daer mede lonckt'et over dweers,
Syn boog die is vol enckel list,
Het schiet al eer het iemant gist,
Syn pyl, al isse schoon vergult,
Is binnen met vergift vervult;
Syn lyf, al isset moeder-naeckt,
Heeft menigh ruyter afgemaeckt;
Syn toorts', al isse niet te groot,
Brengt menigh ridder in der noot;
Brengt jonge vrouwen in verdriet,
En spaert de teere maeghden niet,
Ja maecktet dickmael wel soo bont,
Dat hy syn eygen moeder wont.
  Vint ghy een wigt van desen slag,
Soo brengt'et veerdig aen den dag,
En soo het weygert meê te gaen,
Soo grypt'et vry wat harder aen,
Maar alsj'het eens hebt aengetast,
Soo hout het dan geduerig vast,
Want anders sal het metter vlugt
Verdwynen in de schrale lugt;
En of het schoon al deerlyck siet,

Ghy evenwel en acht'et niet,
En achtet niet, indien het schreyt,
En achtet niet, indien het vleyt;
Maar als het staet en koker-muylt,
Soo denckt vry dat'er onheil schuylt;
Want onder zyn beveynsden lagh
Soo dekt'et veeltyds slim bejagh.
Indien het u een soentjen biet,
Ick rade u, en neemt'et niet,
De mont daer hy meê kussen sou,
Heeft kleyne vreugt en groot berou;
Maer soo de lecker onderwyl
U scheucken wil stjn gulde pyl,
Ick bidde wat ick bidden kan,
Onthout u des, en blyft'er van,
Syn gift en is geen minne-pant,
Maer boos vergift en heeten brant.

Gemelde A. Fokke Simonz, heeft in zijnen fraaijen Almanak Ernst en Boert voor 1802, mede deze Idylle overgebragt, en zeer uitvoerig opgehelderd. Men vindt aldaar vermeld de Latijnsche navolgingen van Politianus en Heinsius, de Italiaansche van Tasso en Marino achter zijnen Amintas, de Fransche van Longuepierre, alsmede die van Cats en Bilderdijk. De vertaling van Angelus Politianus is door Prof. P. Bosscha opgenomen in zijne Selecta principum poëtarum recentiorum p. 40. In het voorbijgaan merken wij aan, dat door den dichter Gulielmus Becanus een schoon gebruik van het denkbeeld van Moschus is gemaakt, volgens de aanwijzing van den Hoogleeraar Peerlkamp in zijne voortreffelijke Prijsverhandeling, de vitâ, doctrinâ et facultate Neerlandorum, qui carmina Latinâ composuerunt, p. 433 der nieuwe uitgave.

(4) Fraai is het oorsponkelijke van Bernard.

Madrigal. A Dafné.

Le Dieu d'amour a déserté Cythère,
Et dans mon coeur le transfuge s'est mis.
De par Vénus trois baisers sont promis
A qui rendra son fils à sa colère.
Le livrerai je? en ferai-je mystère?
Vénus m'attend; ses baisers sont bien doux!
O vous! Daphné, qu'il prendroit pour sa mère,
Au même prix, dites: le voulez-vous?

(4 N°. 2.) Wij halen deze Elegie, even als de vorige, aan volgens de oude rangschikking.

(4 N°. 3.) In Bilderdijks beoordeeling van den Herderszang uit de Dichtlievende Tijdkortingen, geplaatst in de Prijsverhandelingen van het Genootschap: Kunst wordt door arbeid verkregen, D. IV. bladz. 291, en in 1776 opgesteld, vindt men eenige coupletten dezer navolging der Ecloga van Broekhuizen aangehaald, waaruit alzoo blijkt, dat zij in gemeld jaar reeds was vervaardigd.

(5.) Het oorspronkelijke van dit zoo beruchte stukje vindt men achter de Metamorph. van Appulejus, en in de Anthol. Latina. L. III, Ep. 231, T. I, 660. Broekhuizen en Burman houden het voor het werk van een' lateren Italiaanschen Dichter, kort na de herleving der Oude letterkunde vervaardigd.

(6.) Men vergelijke vooral de navolging van Nieuwland in zijne Gedichten. bladz. 72.

(7.) Niemand zal betwisten, dat Nieuwland in zijn Duifje (Ged. bldz. 73) onzen dichter verre overtroffen heeft. B. heeft later dit zelfde thema zeer gelukkig behandeld in het stukje: de Zwaluw briefbode. z. Oprak. 113.

(7 N°. 2.) Eene vroegere zeldzame uitgave van dit tooneelstuk buiten den handel beschreven wij in de aanteekening op de Lijsten van Glinderman. z. K. en L.bode v. 1849 N°. 13. De Schrijver van het opstel over B. in het Mengelw. der Vaderl. Letteroef. v. 1849, bladz. 633 merkt op, dat het eene getrouwe navolging is van twee stukken van de St. Foix in zijne Oeuvres de Theâtre, Paris, 1763.

(7 N°. 3.) De overbrenging der plaatsen van Latijnsche dichters, in de aanteekeningen op de Geuzen voorkomende, ontbrak in de eerste uitgave. Zulks is door B. in de latere in kl. 8°. aangevuld, zie zijne Voorrede bladz. 12. Hoezeer van Feith's medewerking tot het beschaven van dit werk door B. in de voorrede met lof werd gewaagd, zoo is men hierop al weder teruggekomen in een opstel over de werken van B. in het mengelw. der V. Letteroef. v. 1849 N°. 14. Dr. de Jager heeft echter, t. a. pl., B. andermaal met klem verdedigd tegen de zoo dikwijls herhaalde

beschuldiging, als of hij het aandeel van Feith in de verbetering der Geuzen niet genoegzaam zoude hebben erkend. Het is wenschelijk, dat het hier bij blijve.

(8.) Bilderdijk is bij de verdeeling der zangen Klotz en vroegere uitgevers gevolgd. Het vijfde fragment wordt door anderen aan Callinus toegekend, en is alzoo door Brunck in zijn Poëtae Gnomici p. 58 afzonderlijk geplaatst. B. heeft de eerste Elegie andermaal gegeven in de N. Dichtschak. II, 131, [Dl. XIII, bladz. 249.] volgens de transpositie van Prof. Wassenbergh in zijne Dissert. de Traject. in N. T. voor de Selecta e scholiis L. C. V. in N. T. II, 21. — B. gaf, zoo als wij reeds vroeger in de aanteek. op de Lijst van Glinderman opmerkten, dit stukje niet zonder een min of meer ironischen weerklank op den strijdlust der vrijcorpsen van dien tijd; zie Mr. da Costa in zijn Overzigt bladz. 15. Het motto op den titel vindt men bij Ten Kate in zijne Aanleiding I. bladz. 84, en beteekent: "Zoo verspreidde de Veldheer een dapper hart onder de strijders." Zie Briev. I, 153. Een stukje uit Gleim eerder hiertoe bestemd, is naderhand door B. uitgebreid en in de Verspr. Ged. I, 89. [Dl. XIII, bladz. 3.] geplaatst.

(8 N°. 2.) Het jaartal ontbreekt op den titel, maar men vindt dit onder het voorberigt. De eerste melding van dit werkje komt voor in de Brieven I, 170. Als een blijk, hoe hoog men toen reeds de poëzie van B. schatte, dient, dat in 1793 een exemplaar voor *f* 9 werd verkocht, omdat men meende, dat het niet te bekomen was. Z. Briev. I, 191.

(9.) Men vindt deze plaats van Hafiz bij Jones Comm. de Poësi Asiat. p. 128, Eichh.

(10.) Dit zeggen van Motenebbi komt voor in een fragment van een dichtstuk bij Reiske Proben der Arabischen Dichtkunst in verliebten und traurigen Gedichte. Lips. 1765, bladz. 38. Over Motenebbi zie aanteek. 155.

(11.) Het grootere stuk van Caab Ben Zoheir, van hetwelk dit het begin is, vindt men in de Najaarsbl. I, 104; [Dl. X, bladz. 139.] vergelijk aanteek. 59.

(12.) Bilderdijk is, bladz. 5 tot 14, [Dl. VI, bladz. 264 tot 269.] Manilius gevolgd I. Boek vs. 255—379, en vs. 394 tot 449; wijders bladz. 19—22, [Dl. VI. bladz. 271 tot 273.]

vs. 675 tot 802, met eenige omwerking en bekorting. Men zal met dit vers van B. het andere oorspronkelijke in de Najaarsbl. I, 53. [Dl. VII, bladz. 13.] met genoegen vergelijken. De aanleiding daartoe wordt aldaar door B. opgegeven bladz. 54: "Men heeft opgemerkt, dat mijne Starrenkennis, — waarin veel naar Manilius is afgeschetst, wel de beelden beschrijft, doch hunne plaatsen te ongenoegzaam aanduidt, om ze uit dat Dichtstuk te leeren kennen. Men heeft regt etc."

(13.) B. is de vertaling van Macpherson gevolgd, dat ook, bij vele stukken, van welke het oorspronkelijke verloren schijnt, niet anders kon. De zangen van Ossian zijn door ons geplaatst naar de volgorde der Engelsche vertaling in de uitgave van Leipzig en Frankfort, ten jare 1784 bij Fleischer in vier deelen uitgegeven. De Fingal met alle de kleinere gezangen zijn door B. overgebragt, met uitzondering van Sul-Malla of Lumon en Colna-Dona, voorkomende in D. IV, 103 en 174. Het is jammer, dat B. het dichtwerk van den ouden Bard niet in den vorm van liederen goot, zoodat nu het eigenaardige minder uitkomt, gelijk de Heer de Clercq te regt opmerkt. Men zie echter B. in de voorrede der Mengelp. blâdz. 11. Hetzelfde heeft Herder in zijne Brieven over Ossian ten aanzien der vertaling van Denis gezegd. B. voedde geenen twijfel over de echtheid van Ossians zangen (zie b. v. Fingal II, 73 en elders) en verklaart, die hoog te waardeeren, maar beschuldigt hem echter van eenvormigheid, met toepassing der woorden van Plinius Secundus (Epist. 3, 13) "invenire praeclare et enuntiare magnifice "interdum etiam Barbari solent; disponere apte "et figurare varie, nisi Eruditis negatum est." (Zie Voorr. Poëzy I, bladz. 14). Wie echter zal dit van den onbeschaafden natuurdichter verwachten, of hem het gemis hiervan als een gebrek toerekenen? Juist de ruwe toestand der maatschappij, in welken Ossian leefde, de eentoonige natuur, die hem omringde, doet zijn genie des te meer schitteren bij de verscheidenheid, onder zulke omstandigheden, ten toon gespreid. Maar hier is de plaats niet, om verder over dit punt uit te weiden; wij voegen er alleen

bij, dat dit zelfde verwijt voorkomt in het dichtstuk Homerus naar Lebrun in den Muis- en Kikvorschkrijg. bladz. 63.

(14.) Bilderdijk zegt in eene aanteekening op dit Gedicht bladz. 157, naar aanleiding der volgende regels uit Ossian:

Het menschdom wisselt af, als 't wentlen van de baren,
Of als in 't dichte woud de ritselende blaâren.
Zy vallen dorrende af, wanneer de koelte blaast,
Door nieuwe looverpracht en jeugdig groen verplaatst.

"Het is opmerklijk, en een groot voorrecht van deze Gelijkenis, dat zij gelijkelijk oorsprongklijk, tevens by Salomo, by Homerus, en by Ossiaan voorkoomt." Wij gelooven, dat onze dichter zich ten opzigte van Salomo vergist. In het boek de Prediker I, 4 (welke plaats B. misschien voor den geest zweefde) wordt wel van de opvolging der menschengeslachten, maar niet van bladeren gesproken. Vermoedelijk heeft B. de plaats van Jezus Sirach bedoeld, XIV, 18, volgens v. d. Palm: "Gelijk van de bladeren, uitbottende "op een' digt bewassen boom, het een afvalt, en het andere "ontspruit; zoo is ook het geslacht van vleesch en bloed; "het een sterft en het andere wordt geboren." De beroemde plaats van Homerus (Ilias VI, 145.) werd door volgende oude schrijvers als om strijd nagevolgd en overgenomen, welke door Duportus in zijne Gnomologia Homeri p. 30, en Th. Gatakerus in zijne aanteek. op Antoninus p. 378 zijn verzameld. Onze geleerde J. de Bosch, bragt ze (Poëmata p. 325) aldus over:

Quid genus inquiris, Tydei fortissima proles!
Qualis adest foliis, talis mortalibus aetas.
Haec modo ventus humi sternit, modo tempore verno
Plurima foecundis videas succrescere silvis,
Sic hominum genus est, oriturque, peritque vicissim.

De naam van de Bosch doet ons aan P. Nieuwland denken, wiens navolging hier mede vermelding verdient (zie Nagel. Gedicht. bladz. 113.)

Wat vraagt ge mijn geslacht? Tijdides! edle Held!
't Geslacht der menschen is als 't wufte blad der boomen.
Nu ziet men door den wind het strooien langs het veld,
Dan weêr uit knop bij knop op nieuw te voorschijn komen

In 't welig groenend woud, zodra het lente wordt.
Dus groeit het één geslacht der menschen, 't ander dort.

De andere gelijksoortige plaats van Homerus (Il. XXI, 463) is door Nieuwland op de volgende bladzijde gegeven, en mede door de Bosch overgebragt in zijne Verhandeling over de Regelen der Dichtkunde bladz. 149 volgg., alwaar hij tevens aanmerkt, dat de Grieksche overzetting van Jezus Sirach bijna woordelijk naar Homerus gevolgd is.

(14 N°. 2.) De Heer Klinkert meldde ons, dat het oorspronkelijke van Pope voorkomt in zijn gedicht January and May I, 246, vs. 59. Cooks Edit.

(15.) Vergelijk de nadere overbrenging dezer plaats in De Mensch bladz. 81. [Dl. VII, bladz. 54.] Volgens B. (Voorrede der Mengelp.) "heeft dit stukje, tot een voorbeeld gediend, hoe men van een denkbeeld, in plaats van het slechts daarheen te werpen, gelijk men in onbeschaafde tijden deed, (hetgeen nog aan de Engelsche Dichters zeer eigen is) partij trekken kan, door het regelmatig uit te werken."

(16.) Volgens Percy, t. a. pl., III, 3 is Eduard Vere, Graaf van Oxford, zijnen vader in titel en waardigheden opgevolgd, en ten jare 1604 in hoogen ouderdom overleden. Hij was onder de regering van Elisabeth als dichter beroemd; maar het is misschien niet ongunstig voor zijnen naam, dat maar weinige zijner gedichten voor de nakomelingschap zijn bewaard. Dit bevallige stukje luidt aldus:

Fancy and Desire.

Come hither, shepherd's swayne:
"Sir, what do you require?"
I pray thee, shewe to me thy name.
"My name is Fond Desire."

When wert thou borne, Desire?
"In pompe and pride of May."
By whom, sweet boy, wert thou begot?
"By fond Conceit men say."

Tell me who was thy nurse?
"Fresh youth in sugred joy."
What was thy meate and dayly foode?
"Sad sighes with great annoy."

What hadst thou then to drinke?
"Unsavoury lovers teares."
What cradle wert thou rocked in?
"In hope devoyde of feares."

What lulld thee then asleepe?
"Sweete speech, which likes me best."
Tell me, where is thy dwelling place?
"In gentle hartes I rest."

What thing doth please thee most?
"To gaze on beauty stille."
Whom dost thou thinke to be thy foe?
"Disdayn of my good wille."

Doth company displease?
"Yes, surelye, many one."
Where doth Desire delight to live?
"He loves to live alone."

Doth either tyme or age
Bringe him unto decaye?
"No, no, Desire both lives and dyes
Ten thousand times a daye."

Then, fond Desire, farewelle,
Thou art no mate for mee;
I sholde be lothe, me thinkes, to dwelle
With such a one as thee.

(16 N°. 2.) In het H. S. bij den Heer Klinkert geeft B. het oorspronkelijke aldus op: "v. Guarini P. F. Act. 2. ben e soave cosa."

(16 N°. 3.) Volgens opgave van den Heer Klinkert, is het oorspronkelijke van Goldsmith in zijne Essays, Poëms and Plays. Londen 1824, bladz. 179. De dichter zegt, dat hij het uit het Spaansch ontleende. Het luidt aldus:

On a beautiful youth struck
blind by lightning.

Sure 't was by Providence design'd,
Rather in pity than in hate,
That he should be like Cupido blind,
To save him from Narcissus fate.

(16 N°. 4.) Dit fraaije versje is door B. uit de gedichten van Shakspeare ontleend, in wiens tooneelstuk Measure for measure Act. IV, Sc. 2 het eerste couplet voorkomt. Later heeft Percy het geheele lied opgenomen in de Reliques of ancient English Poetry. S. I. B. II. N°. 14, D. II. bladz. 35. Deze aanwijzing ben ik den Heer Klinkert verschuldigd. Nader is dit ook door den Heer Tollens opgemerkt. Sommigen hebben betwijfeld, of Shakspeare wel de dichter was, maar door Steevens en Malone is aangetoond, dat eene uitdrukking in 't tweede couplet nog tweemaal in zijne gedichten voorkomt. Herder heeft in zijne Stimme der Völker, B. III. N°. 24 dit lied ook vertaald, en zegt "dies trefliche Lied — wer kann's aber übersetzen?" De overbrenging van onzen B. antwoordt zegevierend op deze vraag.

(17.) B zegt in de Voorr. der Mengelp. 15, Voltaire nagevolgd en verhollandscht te hebben, en dat deze zijn voorbeeld bij Chaucer gevonden heeft. Dit is zoo; men zie: the wife of Bathes tale in the Canterbury tales. Volgens Bouterwek VII, 74 ontleende Chaucer zijne stof uit oude Fransche Romans, en behandelde ook Dryden later in zijne Fables dit onderwerp.

(17 N°. 2.) Tot deze Romance van B. is betrekkelijk de toewijding aan zijne Ega in de Mengel. III. 113, [Dl. X bladz. 337.] uit welke blijkt, dat hij haar en zich zelven van deze broeders wilde doen afstammen. Hierop zinspeelt de dichter mede in de Nagedachtenis aan zijn zoontjen Ursinus in de Mengel. II, 53.

(17 N°. 3.) In het H. S. bij den Heer Klinkert teekent B. aan, dat dit vers naar Pignotti is gevolgd "z. Lorenzo Pignotti Favole e Novelle. Parigi 1786 p. 55 — 99."

(18.) Het kasteel van Rodes stond ongeveer eene mijl van Duns in Berwikshire; eenige bouwvallen zijn er nog van overgebleven. De Gordons waren eertijds in dezelfde streek gevestigd. De twee dorpen Oost en West-Gordon liggen ongeveer 10 mijlen van gemeld kasteel. In de kerkelijke geschiedenis van Schotland van A. Spotwood wordt, bladz. 259, vermeld, dat in 1571 Adam Gordon in het Noorden van Schotland eene groote opschudding maakte

en, op voorgewend gezag der Koningin, verscheidene geweldenarijen pleegde, bijzonder jegens het geslacht Forbes. Niet lang na het ombrengen van Arthur Forbes, deed hij het kasteel van Tavoy, aan Alexander Forbes behoorende, opeischen. De Lady geweigerd hebbende het, zonder toestemming van haren man, over te geven, stak hij het in brand, en kwam zij met kinderen en dienstknechten in de vlammen om. (Uit Percy, I, bladz. 234 wiens tekst volgt, met zijne verklaring der Schotsche woorden)

EDOM O' GORDON.
A Scottish Ballad.

1. It fell about the martinmas,
Quhen the wind blew shril and cauld,
Said Edom o' Gordon to his men,
We maun draw till a hauld.

2. And quhat a hauld shall we draw till,
My mirry men and me?
We wul gae to the house o' the Rodes,
To see that fair ladie.

3. The lady stude on her castle wa',
Beheld baith dale and down:
There she was of a host of men
Cum ryding towards the toun.

4. O see ze nat, my mirry men a'?
O see ze nat quhat I see?
Me thinks I see a host of men:
I marveil quha they be.

5. She weend it had been hir luvely lord,
As he cam ryding hame;
It was the traitor Edom o' Gordon,
Quha reckt nae sin nor shame.

6. She had nae sooner buskit hirsel,
And putten on her goun,
But Edom o' Gordon and his men
Were round about the toun.

7. They had nae sooner supper sett,
Nae sooner said the grace,
But Edom o' Gordon and his men
Ware light about the place.

8. The lady ran up to hir towir head,
So fast as she could hie.
To see if by hir fair speechès
She could wi' him agree.

9. But quhan he see this lady saif,
And hir yates all locked fast,
He fell into a rage of wrath,
And his look was all aghast.

10. Cum doun to me, ze lady gay,
Cum doun, cum doun to me:
This night sall ye lig within mine armes,
To-morrow my bride shall be.

11. I winnae cum doun ze fals Gordon,
I winnae cum doun to thee;
I winnae forsake my ain dear lord,
That is sae far frae me.

12. Give owre zour house, ze lady fair,
Give owre zour house to me,
Or I shall brenn yoursel therein,
Bot and zour babies three.

13. I winnae give owre, ze false Gordon,
To nae sik traitor as zee;
And if ze brenn my ain dear babes,
My lord shall make ze drie.

14. But reach my pistoll, ..Glaud my man,
And charge ze weil my gun:
For, but an I pierce that bluidy butcher,
My babes, we been undone.

15. She stude upon hir castle wa',
Aan let twa bullets flee:
She mist that bluidy butchers hart,
And only raz'd his knee.

16. Set fire to the house, quo' fals Gordon,
All wood wi' dule and ire:
Fals lady, ze sall rue this deid,
As ze bren in the fire.

17. Wae worth, wae worth ze, Jock my man,
I paid ze weil zour fee;
Quhy pu' ze out the ground-wa' stane,
Lets in the reek to me?

18. And ein wae worth ze, Jock my man,
I paid ze weil zour hire;
Quhy pu' ze out the ground-wa' stane,
To me lets in the fire?

19. Ze paid me weil my hire, lady;
Ze paid me weil my fee:
But now I'm Edom o' Gordons man,
Maun either doe or die.

20. O than bespaik hir little son,
Sate on the nurses knee:
Sayes, mither deare, gi' owre this house,
For the reek it smithers me.

21. I wad gie a' my gowd, my childe,
Sae wald I a' my fee,
For ane blast o' the western wind,
To blaw the reek frae thee.

22. O then bespaik her dochter dear,
She was baith jimp and sma:
O row me in a pair o' sheits,
And tow me owre the wa.

23. They rowd hir in o pair o' sheits,
And towd hir owre the wa:
But on the point of Gordons spear
She gat a deadly fa.

24. O bonnie bonnie was hir mouth,
And cherry were her cheiks,
And clear clear was hir zellow hair,
Wheron the reid bluid dreips.

25. Then wi' his spear he turnd hir owre,
O gin hir face was wan!
He sayd, Ze are the first that eir
I wisht alive again.

26. He turnd hir owre and owre againe,
O gin hir skin was whyte!
I might ha spared that bonnie face
To hae been sum mans delyte.

27. Busk and boun, my merry men a',
For ill dooms I doe guess;
I cannae luik in that bonnie face,
As it lyes on the grass.

28. Thame, luiks to freits, my master deir,
Then freits wil follow thame:
Let neir be said brave Edom o' Gordon
Was daunted by a dame.

29. But quhen the ladye see the fire
Cum flaming owre hir head,
She wept and kist her childeren twain,
Sayd, Bairns, we been but dead.

30. The Gordon then his bougill blew,
And said, awa', awa';
This house o' the Rodes is a' in flame,
I hauld it time to ga'.

31. O then bespyed hir ain dear lord,
As hee cam owr the lee;
He sied his castle all in blaze,
Sa far as he could see.

32. Then sair, o sair his mind misgave,
And all his hart was wae;
Put on, put on, my wighty men,
So fast as ze can gae.

33. Put on, put on, my wighty men,
Sa fast as ze can drie;
For he that is hindmost of the thrang
Sall neir get guid o' me.

34 Than sum they rade, and sum then rin,
Fou fast out-owr the bent;
But eir the foremost could get up,
Baith lady and babes were brent.

35. He wrang his hands, he rent his hair,
And wept in teenefu' muid:
O traitors, for this cruel deid
Ze sall weep teirs o' bluid.

36. And after the Gordon he is gane,
Sa fast as he might drie;
And soon i' the Gordon's foul hartis bluid,
He 's wroken his dear ladie.

Volgt de verklaring van de Schotsche woorden uit het glossarium van Percy.

1. Martinmas, St. Maarten, 11 November. — Quhen, when. — cauld, cold. — maun, must.
2. Quhat, what. — mirry, merry. — me, men. — wul, will. — gae, go.
3. stude, stood. — wa, wall. — baith, both. — cum, come, came. — ryding, making an inroad.
4. ze, ye (ook zel). — nat, not. — A', au, all. — quha, who.
5. luvely, lovely. — hame, home. — reckt, regarded. — nae, no.
6. buskit, dressed. — hirsel, herself.
8. wi', with.
9. saif, save. — yate, gate.
11. winnae, will not. — ain, own. — sae, so. — frae, from.
12. owre, over. — zour, your. — yoursel, yourself. — brenn, burn.
13. sik, such. — drie, suffer, (doen boeten.)
14. bluidy, bloody.
16. quo', quoth.
17. wae worth, woe betide. — quhy, why. — stane, stone.
20. bespaik, bespake. — mither, mother. — smithers, smothers.

21. wad, would. — gie, give. — gowd, gold. — ane, one. — blaw, blow.
22. row, roll.
23. hir, her, herself. — fa, fall.
24. bonnie, comely. — cheiks, cheeks. — zellow, yellow. — reid, red. — dreips, drips, drops.
26. whyte, white. — ha, have. — hae, have. — sum, some. — delyte, delight.
27. busk, dress, deck. — boun, prepared, got ready. — cannae, cannot. — luik, look. — lyes, lies.
28. thame, them. — freits, ill omens, ill luck. — deze beide verzen verkl. Percy: then that looks after omens of ill luck, ill luck will follow. — neir, never.
29. Bairns, child.
30. bougill, buglehorn — huntinghorn. — hauld, hold. —
31. lee, field. — sied, saw:
32. sair, sore.
33. wighty, lusty, strong. — thrang, throng. — guid, good.
34. than, then. — rad, rode. — rin, run. — fou, full. — bent, field. — eir, ever.
35. wrang, wrung. — teenefil, full of indignation., furious. — teirs, tears.
36. gane, gone. — i', in.

(19.) Deze schoone Romance, ook te vinden bij Ideler en Nolte, Handb. der Engl. Spr. II, 390, berust op eene ware gebeurtenis, in de eerste helft der vorige eeuw op het eiland St. Christoffel voorgevallen.

(20.) Het oorspronkelijke Spaansch, door B. overgebragt, vindt men bij Percy, t. a. p. II, 150, met diens navolging.

In het H. S. bij den Heer Klinkert staat de volgende aanteekening van B.: "Het oorspronkelijk voegt Alonzo by Sayavedra, en zegt, couplet 14—16, van Alonzo: Middelwijlen staat Alonzo. Dan kan men het dertiende couplet aldus lezen:

"Daadlijk storten duizend Mooren
"Op Saâvedra als een vloed,
"Tot hy van een lans getroffen,
"Zielloos neêrploft in zijn bloed."

Herder heeft in zijne Stimme der Völker, I. Abth. V, 22, deze Romance vertaald. Percy zegt, het stuk overgenomen te hebben uit een Spaansch werkje, getiteld: Historia de las guerras civiles de Granada. Madr. 1694, dat, volgens hem, eenige Romances bevat, door geen andere in die taal overtroffen. Het behelst de beschrijving der burgertwisten in het Moorsche Rijk, vóór de verovering van Ferdinand en Isabella. Gelijk deze Romances door haar groot aantal schijnen te dienen tot bewijsstukken voor de waarheid der gebeurtenissen, zoo ontleenen zij wederkeerig opheldering uit de bijgevoegde geschiedenis. Percy besluit uit het natuurlijke en onopgesmukte van die gedichten, dat zij reeds kort na de verovering van Granada zijn vervaardigd, alvorens eene eeuw later de Spaansche dichtkunst op de leest der Italiaansche werd geschoeid. Voor hen, die zoo gelukkig zijn, de Spaansche taal te verstaan, volgt de tekst naar Percy.

1. Rio verde, rio verde,
   Quanto cuerpo en ti se baña
   De Christianos y de Moros
   Muertos por la dura espada!

2. Y tus ondas cristalinas
   De roxa sangre se esmaltan:
   Entre Moros y Christianos
   Muy gran batalla se trava.

3. Murieron Duques y Condes,
   Grandes señores de salva:
   Murio gente de valia
   De la nobleza de España.

4. En ti murio don Alonso,
   Que de Aguilar se llamaba;
   El valeroso Urdiales,
   Con don Alonso acababa.

5. Por un ladera arriba
   El buen Sayavedra marcha;
   Natural es de Sevilla,
   De la gente mas granada.

6. Tras el iba un Renegado,
Desta manera le habla;
Date, date, Sayavedra,
No huyas de la batalla.

7. Yo te conozco muy bien;
Gran tiempo estuve en tu casa;
Y en la Plaça de Sevilla
Bien te vide jugar canas.

8. Conozco a tu padre y madre,
Y a tu muger dona Clara;
Siete anos fui tu cautivo,
Malamente me tratabas.

9. Y aora lo seras mio,
Si Mahoma me ayudara;
Y tambien te tratare,
Como a mi me tratabas.

10. Sayavedra que lo oyera,
Al Moro bolvio la cara;
Tiròle el Moro una flecha,
Pero nunca lo acertaba.

11. Hiròile Sayavedra
De una herida muy mala:
Muerto cayò el Renegado
Sin poder hablar palabra.

12. Sayavedra fue cercado
De mucha Mora canalla,
Y al cabo cayò alli muerto
De una muy mala lançada.

13. Don Alonso en este tiempo
Bravamente peleava,
Y el cavallo le avian muerto,
Y le tiene por muralla.

14. Mas cargaron tantos Moros
Que mal le hieren y tratan:
De la saugre, que perdia,
Don Alonso se desmaya.

15. Al fin, al fin cayò muerto
Al piè de un pena alta. —
— Muerto queda don Alonso,
Eterna fama ganara.

* * * * * *

(21.) Het opschrift is Lucy and Colin. Herder nam het stukje over in zijne Stimme, 2 Abth. VI, 48. Men vindt het ook bij Ideler en Nolte II, 76. Bouterweck VIII, 83 prijst het als gedicht in den stijl der oude roerende ballade.

(22.) Het oorspronkelijke staat, behalve bij Percy, t. a. p. IV, 231, ook bij Nolte en Ideler II, 383.

(23.) Percy zegt, t. a. p. II, 52, deze oude Ballade uit Shakspeare ontleend en aangevuld te hebben. B. oordeelt (Voorr. Mengp. 16), dat hij dit met veel smaak gedaan heeft. Burger nam dit stuk over in zijnen Brüder Graurock und die Pilgerin. De tekst van Percy volgt.

The friar of orders gray.

1. It was a friar of orders gray
Walkt forth to tell his beades:
And he met with a lady faire,
Clad in a pilgrime's weedes.

2. Now Christ thee save, thou reverend friar,
I pray thee tell to me,
If ever at yon holy shrine
My true love thou didst see.

3. And how should I know your true love
From many another one?
O by his cockle hat, and staff,
And by his sandal shoone.

4. But chiefly by his face and mien,
That were so fair to view;
His flaxen locks that sweetly curl'd,
And eyne of lovely blue.

5. O lady, he is dead and gone!
Lady, he 's dead and gone!
And at his head a green grass turfe,
And at his heels a stone.

6. Within these holy cloysters long
He languisht, and he dyed,
Lamenting of a ladyes love,
And 'playning of her pride.

7. Here bore him barefac'd on his bier
Six proper youths and tall,
And many a tear bedew'd his grave
Within yon kirk-yard wall.

8. And art thou dead, thou gentle youth!
And art thou dead and gone!
And didst thou dye for love of me!
Break, cruel heart of stone!

9. O weep not, lady, weep not soe;
Some ghostly comfort seek:
Let not vain sorrow rive thy heart,
Ne teares bedew thy cheek.

10. O do not, do not, holy friar,
My sorrow now reprove;
For I have lost the sweetest youth,
That e'er wan ladyes love.

11. And nowe, alas! for thy sad losse,
I'll evermore weep and sigh;
For thee I only wisht to live,
For thee I wish to dye.

12. Weep no more, lady, weep no more,
Thy sorrowe is in vaine:
For voilets pluckt the sweetest showers
Will ne'er make grow againe.

13. Our joys as winged dreams doe flye,
Why then should sorrow last?
Since grief but aggravates thy losse,
Grieve not for what is past.

14. O say not soe, thou holy friar;
I pray thee, say not soe:
For since my true-love dyed for mee,
'Tis meet my tears should flow.

15. And will he ne'er come again?
Will he ne'er come again?
Ah! no, he is dead and laid in his grave,
For ever to remain.

16. His cheek was redder than the rose;
The comliest youth was he!
But he is dead and laid in his grave:
Alas, and woe is me!

17. Sigh no more, lady, sigh no more,
Men were deceivers ever:
One foot on sea and one on land,
To one thing constant never.

18. Hadst thou been fond, he had been false,
And left thee sad and heavy;
For young men ever were fickle found,
Since summer trees were leafy.

19. Now say not so, thou holy friar,
I pray thee say not soe;
My love he had the truest heart:
O he was ever true!

20. And art thou dead, thou much-lov' youth,
And didst thou dye for mee?
Then farewell home; for ever-more
A pilgrim I will bee.

21. But first upon my true-loves grave
My weary limbs I'll lay,
And thrice I'll kiss the green-grass turf,
That wraps his breathless clay.

22. Yet stay, fair lady; rest awhile
Beneath this cloyster wall:
See through the hawthorn blows the cold wind,
And drizzly rain doth fall.

23. O stay me not, thou holy friar;
O stay me not, I pray;
No drizzly rain that falls on me,
Can wash my fault away.

24. Yet stay, fair lady, turn again,
And dry those pearly tears;
For see beneath this gown of gray
Thy own true-love appears.

25. Here forc'd by grief and hopeless love,
These holy weeds I sought;
And here amid these lonely walls
To end my days I thought.

26. But haply for my year of grace
Is not yet past away,
Might I still hope to win thy love,
No longer would I stay.

27. Now farewell grief, and welcome joy
Once more unto my heart:
For since I have found thee, lovely youth,
We never more will part.

(24.) Goldsmith gaf deze romance eerst in zijnen Vicar of Wakefield. Volgens B. in de Voorr. der Mengp. I, 17, vond deze aanleiding tot zijn stuk in de Friar of orders gray, bij de voorgaande aanteekening vermeld, tevens gebruik makende van een ander oud Engelsch stukje Gentle Herdsman tell to me. Percy echter ontkent dit in zijne aanteekening op The friar of orders gray II, 56, en beweert, dat de Romance van Goldsmith vroeger dan de Friar was opgesteld, en zoo er eenige navolging bestaat, deze in de ballade Gentle Herdsman (bij Percy II 246) te zoeken is, welke G. bij hem in het H. S. had bewonderd. B. zegt zijn stuk van alle de prachtige epitheta van het oorspronkelijke ontdaan, en in zulk eenvoudig gewaad gestoken te hebben, als hij voegzaam dacht.

(25.) Dit is de oude Engelsche Romance The child of Elle, zoo als B. verklaart Voorr. Mengp. bladz. 16. Percy, t. a. p., (I. 226) zegt, het onvolledige en bedorvene oorspronkelijke aangevuld te hebben. Burger bragt in zijne Entführung deze Romance over. De tekst van Percy volgt.

The child of elle.

1. On yonder hill a castle standes
   Wiht walles and towers bedight,
   And yonder lives the Child of Elle,
   A younge and comely knighte.

2. The Child of Elle to his garden went,
   And stood at his garden pale,
   Whan, lo! he beheld fair Emmelines page
   Come trippinge downe the dale.

3. The Child of Elle he hyed him thence,
   Y-wis he stoode not stille,
   And soone he mette faire Emmelines page
   Come climbinge up the hille.

4. Nowe Christe thee save, thou little foot-page,
   Now Christe thee save and see!
   O telle me how does thy ladye gaye,
   And what may thy tydinges bee?

5. My ladye she is all woe-begone,
   And the teares they falle from her eyne;
   And aye she laments the deadlye feude
   Betweene her house and thine.

6. And here shee sends thee a silken scarfe
   Bedewde with many a teare,
   And biddes thee sometimes thinke on her,
   Who loved thee so deare.

7. And here shee sends thee a ring of golde
   The last boone thou mayst have,
   And biddes thee weare it for her sake,
   Whan she is layde in grave.

8. For, ah! her gentle heart is broke,
   And in grave soone most shee bee,
   Sith her father hath chose her a new new love,
   And forbidde her to think of thee

9. Her father hath brought her a carlish knight,
Sir John of the north countraye,
And within three dayes she must him wedde,
Or he vowes he will her slaye.

10. Nowe hye thee backe, thou little foot-page,
And greet thy ladye from mee,
And telle her that I her owne true love
Will dye, or sette her free.

11. Nowe hye thee backe, thou little foot-page,
And let thy fair ladye know
This night will I bee at her bowre-windówe,
Betide me weale or woe.

12. The boye he tripped, the boye he ranne,
He neither stint ne stayd
Untill he came to fair Emmelines bowre,
Whan kneeling downe he sayd:

13. O ladye I've been with thine own true love,
And he greets thee will by mee;
This night will he bee at thy bowre-windówe,
And dye or set thee free.

14. Nowe daye was gone, and night was come,
And all were fast asleepe,
All save the Ladye Emmeline;
Who sate in her bowre to weepe:

15. And soone shee heard her true loves voice
Lowe whispering at the walle,
Awake, awake, my deare ladyè,
'Tis I thy true love call.

16. Awake, awake, my ladye deare,
Come, mount this faire palfràye:
This ladder of ropes will lette thee downe,
He carrye thee hence awaye.

17. "Nowe nay, nowe nay, thou gentle knight,
Nowe nay, this may not bee;
For aye shold I tint my maiden fame,
If alone I should wend with thee."

18. O ladye, thou with a knighte so true
Mayst safelye wend alone,
To my ladye mother I wille thee bringe,
Where marriage shall make us one.

19. "My father he is a baron bolde,
Of lynage proude and hye;
And what would he saye if his daughtèr
Awaye with a knight should fly?

20. "Ah! well I wot, he never would rest,
Nor his meate should doe hum no goode,
Until he hath slayne thee, Child of Elle,
And seene thy deare hearts bloode."

21. O ladye, wert thou in thy saddle sette,
And a little space him fro,
I would not care for thy cruel father,
Nor the worst that he could doe.

22. O ladye, wert thou in thy saddle sette,
And once without this walle,
I would not care for thy cruel fathèr
Nor the worst that might befalle.

23. Faire Emmeline sighed, fair Emmeline wept,
And aye her heart was woe:
At length he seized her lilly-white hand,
And downe the ladder he drewe:

24. And thrice he clasped her to his breste,
And kist her tenderlie:
The teares that fell from her sair eyes
Ranne like the fountayne free.

25. He mounted himselfe on his steede so talle,
And her on a fair palfrèye,
And slung his bugle about his necke,
And roundlye they rode awaye.

26. All this beheard her owne damsèlle,
In her bed whereas shee ley,
Quoth shee, My lord shall knowe of this,
Soe I shall have golde and fee.

27. Awake, awake, thou baron bolde!
Awake, my noble dame!
Your daughter is fledde with the Child of Elle
Fo doe thee deede of shame.

28. The baron he woke, the baron he rose,
And called his merrye men all:
"And come thou forth, Sir John the knighte,
Thy ladye is carried to thrall."

29. Faire Emmeline scant had ridden a mile,
A mile forth of the towne,
When she was aware of her fathers men
Come galloping over the downe:

30. And foremost came the carlish knight,
Sir John of the north countraye:
"Nowe stop, nowe stop, thou false traitòure,
Nor carry that ladye awaye."

31. "For she is come of hye lineàge,
And was of a ladye borne,
And ill it beseems thee, a false churl's sonne,
To carrye her hence to scorne."

32. Nowe loud thou lyest, Sir John the knight,
Nowe thou doest lye of mee;
A knight mee gott, and a ladye me bore,
Soe never did none by thee.

33. But light nowe downe, my ladye faire,
Light downe, and hold my steed,
While I and this discourteous knighte
Doe trye this arduous deede.

34. But light now downe, my deare ladyè,
Light downe, and held my horse;
While I and this discourteous knight
Doe trye our valour's force.

35. Fair Emmeline sighed, fair Emmeline wept,
And aye her heart was woe,
While twixt her love and the carlish knight
Past many a baleful blowe.

36. The Child of Elle hee fought so well,
As his weapon he waved amaine,
That soone he had slaine the carlish knight,
And layd him upon the plaine.

37. And nowe the baron and all his men
Full fast approached nye:
Ah! what may ladye Emmeline doe?
Twere nowe no boote to flye.

38. Her lover he put his horne to his mouth,
And blew both loud and shrill,
And soone he saw his owne merrymen
Come ryding over the hill.

39. "Nowe hold thy hand, thou bold barôn,
I pray thee hold thy hand,
Nor ruthless rend two gentle hearts
Fast knit in true love's band."

40. Thy daughter I have dearly loved
Full long and many a day;
But with such love as holy kirke
Hath freelye sayd wee may.

41. O give consent, shee may be mine,
And blesse a faithfull paire:
My lands and livings are not small,
My house and lineage faire:

42. My mother she was an earl's daughtèr,
And a noble knyght my sire —
The baron he frowned, and turn'd away
With mickle dole and ire.

43. Fair Emmeline sighed, faire Emmeline wept,
And did all tremblinge stand:
At lengthe she sprang upon her knee,
And held his lifted hand.

44. Pardon, my lorde and father deare;
This faire yong knight and mee:
Trust me, but for the carlish knyght,
I never had fled from thee.

45. Oft have you called your Emmeline
Your darling and your joye;
O let not then your harsh resolves
Your Emmeline destroye.

46. The baron he stroakt his dark-brown cheeke,
And turned his heade asyde
To whipe awaye the starting teare
He proudly strave to hyde.

47. In deepe revolving thought he stoode,
And mused a little space;
Then raised faire Emmeline from the grounde,
With many a fond embrace.

48. Here take her, Child of Elle, he sayd,
And gave her lillye white hand;
Here take my deare and only child,
And with her half my land:

49. Thy father once mine honour wrongde
In dayes of youthful pride;
Do thou the injurye repayre
In fondnesse for thy bride.

50. And as thou love her, and hold her deare,
Heaven prosper thee and thine:
And nowe my blessing wend wi' thee,
My lovelye Emmeline.

(26.) Deze Romance is door Percy genomen uit het Spaansche werkje in onze 20. Aanteekening vermeld. Herder vertaalde het in zijne Stimme 1, Abth. V, 13, alsmede de uitbreiding van Percy VI, 33. — B. volgt Percy en zegt (Voorr. Mengp. bladz. 15) dat het oorspronkelijke tot het 28. couplet gaat, en Percy er twee strophes, het vaarwel der schoone, bijvoegt. Het kwam hem te belangrijk voor, om het niet tot een voegzaam einde te brengen. — De Romance van Percy is in het Handboek van Ideler en Nolte geplaatst II, 590.

(27.) Belangrijk is de inlichting van B. over dit stukje in de Voorr. Mengelp. Bladz. 17: "Den Eduard geve ik hier bij, tot een proefjen, hoe kwalijk men doet,

van zich in te beelden, dat men eene vreemde Letterkunde uit Vertalingen kennen kan. Dit stukjen heeft zijne verdienste, maar welke niet in de herhaling van den uitroep O! op het eind der regels, bestaat; noch in eene ingebeelde harmonie, (die er niet in is noch zijn kan); maar in zijne eenvoudigheid en in zijnen zedenleer, aan welken laatsten de Vertalers niet eens schijnen gedacht te hebben. Hij ligt in den laatsten regel, welke ouders aansprakelijk stelt voor de misdrijven, welke kinderen uit eene door kwade opvoeding bedorvene inborst begaan. — Eduard naamlijk (want dus zegt men in het Neêrduitsch, en niet Edward) zegt niet dat zijn moeder hem geraden heeft, zijnen vader om te brengen; het gene zeer wonderlijk stroken zou met haar lang navragen van wat bloed zijn degen toch druipe; en wat hem daarbij het hart beklemme? Zoowel als met haar gantsche houding, wanneer zij 't verneemt, en met ontzetting vraagt, hoe hij dit boeten zal? Maar hij zegt, dat zij hem zulke lessen, dat is, zulk eene opvoeding, gegeven heeft, die hem tot dien gruwel heeft doen vervallen."

"The curse of hell frae me sall ge beir,
"Mither, Mither:
"The curse of hell frae me sall ge beir,
"Sic counseils ge gave to me, O!"

"Zie daar, waar het emfatîke van dit slot in berust. — Voorts, is dit O! 't welk op sommige regels volgt, niets anders dan een teeken van zuchten, 't welk bij dien ouden zang waargenomen moest worden; waarom ik het dan ook met Ach! uitdrukke. Ik heb gemeend het stukjen in eene andere maat te mogen overbrengen ten einde het vatbaar te maken voor een' muzijk, welke daartoe ontworpen wierd, en meer eenvoud en stroefheid in 't vers vorderde, dan de 't oorspronklijk het naast komende Dichtmaat in ons Neêrduitsch medebrengt."

B. schijnt in de herhaling van den uitroep O! vroeger zoo veel behagen te hebben gevonden, dat hij in de eerste uitgave zijner Romance Ahacha, N⁰. 34 van de Post van

den Helicon, dien bij elk couplet herhaalde, doch in de latere verbeterde bewerking, Mengel., II, 151 weder wegliet.

Feith had in zijne Prijsverhandeling over het Heldendicht (VI, 113 uitg. in kl. 8°.), Herder's vertaling van den Edward (F. noemt bij vergissing Göthe) uit 't opstel von deutscher Art und Kunst overgeschreven en gezegd: "Men leze het goed, en men zal toestemmen, dat een groot gedeelte van het akelige, dat er in heerscht, uit de versificatie, uit de harmonie ontspruit." Hiertegen is B. in gemeld N°. 34 opgekomen, waar hij over de melodie en harmonie in de dichtkunst handelt, en van den Edward zegt "de versificatie er het meeste schoon van uitmaakt, dat er in gevonden wordt". Hij voegt er bij, dat Feith dwaalt in de meening "dat de tooverkracht der harmonie dit te weeg brengt; want in die geheele tweespraak is schier alle harmonie verbannen, en niets dan het unison van het eerste vers van elk couplet, dat herhaald wordt, is er van overgebleven. Om dit aan te toonen, zal ik er het eerste couplet van uitschrijven, en men zal zien, dat het eene treurige melodie is, die naar een hartstochtelijk recitatief zweemt, en al dat akelige, waarvan hij spreekt, veroorzaakt."

Van zoodanigen uitroep aan het begin en einde van een regel of couplet vindt men een merkwaardig voorbeeld in een Fransch volkslied; zie het opstel van den Heer Ampêre over de Fransche Volkszangen, Revue de Paris v. Nov. 1853, bladz. 195.

Mon père m'a mariée à la Saînt Nicolas, ah! ah!
Il m'a donné un homme, que mon coeur n'aime pas, ah! ah!
Ouh! ouh! ouh! ça ne va guères,
Ah! ah! ah! ah! ça ne va pas.

Herder nam dit stukje over in zijne Briefwechsel über Ossian en nader in zijne Stimme, en vraagt, of de broedermoord van Kain met ijsselijker kleuren kon worden voorgesteld? — De tekst van Percy t. a. pl. (I. 174.) volgt, met zijne verklaring der Schotsche woorden.

Edward, Edward.

A Scottish Ballad.

1. Quhy dois zour brand sae drop wi' bluid,
Edward, Edward?
Quhy dois zour brand sae drop wi' bluid?
And quhy sae sad gang zee, O?
O, I hae killed my hauke sae guid,
Mither, mither:
O, I hae killed my hauke sae guid:
And I had nae mair bot hee, O.

2. Zour haukis bluid was nevir sae reid,
Edward, Edward.
Zour haukis bluid was nevir sae reid,
My deir son I tell thee, O.
O, I hae killed my reid-roan steid,
Mither, Mither:
O, I hae killed my reid-roan steid,
That erst was sae fair and free, O.

3. Zour steid was auld, and ze hae gat mair,
Edward, Edward:
Zour steid was auld, and ze hae gat mair,
Sum other dule ze drie, O.
O, I hae killed my fadir deir,
Mither, mither:
O, I hae killed my fadir deir,
Allas! and wae is mee, O!

4. And quhatten penance wul ze drie for that,
Edward, Edward?
And quhatten penance wul ze drie for that?
My deir son, now tell mee, O.
Ile set my feit in zonder boat,
Mither, mither:
Ile set my feit in zonder boat,
And Ile fare ovir the sea, O.

5. And quhat wul ze doe wi' zour towirs and zour ha',
Edward, Edward?
And quhat wul ze doe wi' zour towirs and zour ha',
That were sea fair to see, O?

Ile let thame stand till they doun fa',
Mither, mither:
Ile let thame stand till they doun fa',
For here nevir mair maun I bee, O.

6. And quhat wul ze leive to zour bairns and zour wife,
Edward, Edward?
And quhat wul ze leive to zour bairns and zour wife,
Quhan ze gang ovir the sea, O?
The warldis room, let thame beg throw life,
Mither, mither:
The warldis room, let thame beg throw life,
For thame nevir mair wul I see, O.

7. And quhat wul ze leive to zour ain mither deir,
Edward, Edward?
And quhat wulze leive to zour ain mither deir,
My deir son, now tell me, O.
The curse of hell frae me sall ze beir,
Mither, mither:
The curse of hell frae me sall ze beir,
Sic counseils ze gave to me, O.

1. Quhy, why. — zour, your. — dois, does. — brand, sword. — sae, so. — bluid, blood. — wi', with. — gang, go. — zee, see. — hae, have. — guild, good. — hauke, hawk. — mair, more. — nae, no. — bot, but.
2. Nevir, never. — reid, red. — deir, dear. — steid, steed. — erst, heretofore. — (in onze taal word eerst ook zoo gebruikt.)
3. Auld, old. — ze, ye. — sum, some. — dule, sorrow. — dries, suffer. — fadir, father. — wae, wo.
4. Quhatten, what. — wul, will. — Ile, I will. — zonder, yonder. — ovir, over.
5. Ha', hall. — thame, them. — fa', fall. — doun, down. — maun, must.
6. Leive, leave. — bairn, child. — to, too. — warld, world.
7. Ain, own. — Sic, sude.

(27 N°. 2.) De Vloek is een populair stuk geworden. Wijlen de Heer J. van Heukelom berigtte ons kort na de uitgave, dat het oorspronkelijke voorkwam in D. I. bladz.

128 van het Taschenbuch für Dichter und Dichterfreunde, Leipsig, Dijkische Buchh. 1774—80. Het stukje is daar met B. geteekend. Later heeft de Heer M. in de Navorscher, II. 279, Gottorp als den oorspronkelijken dichter aangewezen, in wiens gedichten wij het ook hebben gevonden. Beide stukken zijn van dezelfde hand, maar verschillen hier en daar. Dat in gemeld Taschenbuch is verre weg het beste, en door B. in zijnen vrijen trant gevolgd, met bijvoeging van menig geestigen trek.

(27 N°. 3.) Deze vrije en sierlijke overbrenging van het Fransche dichtstuk maakte terstond en later, zoo wel door den versbouw als veelal oorspronkelijke bewerking, grooten opgang. Met lof gewaagt de Hr. de Clercq er van in zijne Wenken bladz. 21. Groot is die er aan gegeven door den dichter Tollens in zijn Iets over Bilderdijk in de Vaderl. Letteroef. van Nov. 1849 (Mengelw. bladz. 635.) Hij roemt haar, als brokstukken bevattende, zoo uitmuntend van dichterlijke dictie en proeven van taalkneding, zoo meesterlijk als men vroeger niet in zulke mate bij Bilderdijk of iemand onzer vaderlandsche dichters aantrof, zoo dat dit stuk alleen reeds hem den naam van onovertroffen, misschien onovertrefbaar versificateur mogt verzekeren. Een ander ons onbekende letterkundige stemt in een nader opstel over onzen dichter, in het zelfde Tijdschrift voor Dec. 1850 (Mengelw. bladz. 637,) geheel met deze uitspraak in, en verklaart wijders, dat, waar de navolger zijn Auteur geheel verlaat, en in de technische beschrijvingen, vooral in den tweeden en derden zang, zijne heerschappij over de taal den teugel viert, men verbaasd staat over eene smelting, kneding en vorming der taal, over eene boetsering der denkbeelden, zoo als men vroeger niet kende, onovertrefbaar, misschien onnavolgbaar. Hier zijn de klanken verwen, hier wordt met woorden geschilderd. Maar in de eerste plaats hadden wij moeten vermelden het oordeel van onzen dichter Beets in zijne heerlijke voorlezing over Bilderdijk, te vinden in de Verpoozingen op letterkundig gebied, bladz. 290, waar hij, na vroeger reeds den versbouw geroemd te hebben, zich dus uitlaat: "Dat de dichtgeest van Bilderdijk tot eene andere orde van gees-

ten behoort dan die van Delille, behoeft geen bewijs, maar hoeveel de Hollandsche taal in de behandeling derzelfde onderwerpen in rijkdom, in kracht, in dichterlijke aanschouwelijkheid vooruit heeft op de Fransche, zal de Hollandsche Revisie van 's mans Homme des champs in Bilderdijks Buitenleven, bij vergelijking, schitterend uitwijzen."

(28.) B. zegt in de Voorrede bladz. 10, het oorspronkelijke van den Deenschen dichter Tullin als een meesterstuk van die soort van poëzy te beschouwen, aan welke de Engelschen den naam van descriptive poëtry geven, en betuigt, in geene taal een voorbeeld in dit vak ontmoet te hebben, dat naar zijnen smaak zoo volkomen was; hij gaf op zijne wijze er een slot aan, alzoo de Deensche dichter het tot een geheel ander einde voerde. Over Tullin heeft Eichhorn gehandeld in zijne Geschichte der Litteratur IV. B. 3 Abth. § 693, 700 en 702. De zeevaart van dezen dichter is door den Heer J. G. Doornik in de Kl. Dichterlijke Handschriften overgebragt, III. Schak. bladz. 3.

(29.) Het stukje van Bürger is die Umarmung.

(30) Volgens Percy, t. a. pl., III. 171, is dit stuk in 1648 gedicht, en door Burnet in de Memoirs of the Duke of Hamilton 379 bewaard, die het van iemand zoude hebben, welke toen bij den koning was en het oorspronkelijke had afgeschreven, dat ten opschrift had: Majesty in misery, or an imploration to the king of the kings. Wij geven hier het oorsponkelijke niet, alzoo het zich, volgens de Engelsche kunstregters Walpole en Hume, door dichterlijke waarde geenszins onderscheidt. Behalve Burnet wordt door B. in het H. S. bij den Heer Klinkert nog aangehaald Hume's History, Vol. V. p. 437. 452. (1663. 4⁰) — Walpole's Royal and Noble Authors, Vol. I. en Percy.

(31.) B. zegt aan het slot van dit stukje, dat het gevolgd is naar een oud Engelsch H. S. The lovers ghost, meestal overeenkomende met Sweet Williams ghost, bij Percy, IV. 28, die de laatste stanze beschouwt als van later' tijd. Deze ballade is mede door Herder overgebragt.

Volgens B. gaf zij aanleiding tot het volgende stukje Molly's droom. Zie Voorrede Poëzy I. bladz. 14. — De tekst van Percy volgt, met zijne verklaring der oud Schotsche woorden.

Sweet William's Ghost.

A Scottish Ballad.

1. There came a ghost to Margaret's door,
   With many a grievous grone,
   And aye he tirled at the pin,
   But answer made she none.

2. Is this my father Philip?
   Or is 't my brother John?
   Or is 't my true love Willie,
   From Scotland new come home?

3. 'Tis not thy father Philip,
   Nor yet thy brother John:
   But 'tis thy true love Willie,
   From Scotland new come home.

4. O sweet Margret! O dear Margret!
   I pray thee speak to mee:
   Give me my faith and troth, Margret,
   As I gave it to thee.

5. Thy faith and troth thou'se nevir get,
   'Of me shalt nevir win',
   Till that thou come within my bower,
   And kiss my cheek and chin.

6 If I should come within thy bower,
   I am no earthly man:
   And should I kiss thy rosy lipp,
   Thy days will not be lang.

7. O sweet Margret! O dear Margret!
   I pray thee speak to mee:
   Give me my faith and troth, Margret,
   As I gave it to thee.

8. Thy faith and troth thou'se nevir get,
'Of me shalt nevir win',
Till thou take me to yon kirk yard,
And wed me with a ring.

9. My bones are buried in a kirk yard
Afar beyond the sea,
And it is but my sprite, Margret,
That's speaking now to thee.

10. She stretched out her lilly-white hand,
As for to do her best:
Hae there your faith and troth, Willie,
God send your soul good rest.

11. Now she has kilted her robes of green,
A piece below her knee:
And a'the live-lang winter night
The dead corps followed shee.

12. Is there any room at your head, Willie?
Or any room at your feet?
Or any room at your side, Willie?
Wherein that I may creep?

13. There's nae room at my head, Margret,
There's nae room at my feet,
There's nae room at my side, Margret,
My coffin is made so meet.

14. Then up and crew the red red cock,
And up then crew the gray:
'Tis time, 'tis time my dear Margret,
That I were gane away.

15. No more the ghost to Margret said,
But, with a grievous grone,
Evanish'd in a cloud of mist,
And left her all alone.

16. O stay, my only true love, stay,
The constant Margret cried:
Wan grew her cheeks, she clos'd her een,
Stretch'd her saft limbs, and died.

1. Grone, groan. — tirled, twirled, turned round.
5. Thou'se, thou art; — nevir, never; — bower, habitation, chamber.
6. Lang, long.
8. Kirk, church. De overeenkomst van sommige Schotsche woorden met onze taal is opmerkelijk.
10. hae, have.
14. gane, gone.
16. een, eyes.

(32). B. zegt, (Voorr. Poëzy I, 14) deze Romance uit het oud Engelsch Child Waters, dat hem altijd belang had ingeboezemd, te ontleenen. Zij komt voor bij Percy t. a. pl. III, 315. Bürger eigende haar zich toe in zijnen Graf Walter. Volgens Percy is Child bij de oude Engelsche dichters een titel, maar wordt in het Noorden van Engeland gebezigd, om een man in eenen min of meer verachtelijken zin of een man in het algemeen aan te duiden. Het stuk zelf volgt.

Child Waters.

1. Childe Waters in his stable stoode
And stroakt his milke white steede:
To him a fayre yonge ladye came
As ever ware womans weede.

2. Sayes, Christ you save, good Childe Waters;
Sayes, Christ you save, and see:
My girdle of gold that was too longe,
Is now too short for mee.

3. And all is with one chyld of yours,
I feele sturre att my side:
My gowne of greene it is too straighte;
Before, it was too wide.

4. If the child be mine, faire Ellen, he sayd,
Be mine, as you tell mee;
Then take you Cheshire and Lancashire both,
Take them your owne to bee.

5. If the childe be mine, fair Ellen, he sayd,
Be mine, as you doe sweare;
Then take you Cheshire and Lancashire both,
And make that child your heyre.

6. Shee saies, I had rather have one kisse,
Child Waters, of thy mouth;
Than I wolde have Cheshire and Lancashire both,
That lye by north and south.

7 And I had rather have one twinkling,
Childe Waters, of thine ee;
Then I wolde have Cheshire and Lancashire both,
To take them mine owne to bee.

8. To morrow, Ellen, I must forth ryde
Farr into the north countrie;
The fairest lady that I can find,
Ellen, must goe with mee.

9. "Thoughe I am not that lady fayre,
"Yet let me go with thee":
And ever I pray you, Child Watèrs,
Your foot-page let me bee.

10. If you will my foot-page be, Ellèn,
As you doe tell to mee;
Then you must cut your gowne of greene,
An inch above your knee;

11. Soe must you doe your yellowe lockes,
An inch above your ee:
You must tell no man what is my name;
My foot-page then you shall bee.

12. Shee, all the long day Child Waters rode,
Ran barefoote by his side;
Yett was he never soe courteous a knighte,
To say, Ellen, will you ryde?

13. Shee, all the long day Child Waters rode,
Ran barefoote thorow the broome;
Yett hee was never soe courteous a knighte,
To say, put on your shoone.

14. Ride softlye, shee sayd, O Childe Waters,
Why do you ryde soe fast?
The childe, which is no mans but thine,
My bodye itt will brast.

15. Hee sayth, seest thou yonder water, Ellen,
That flows from banke to brimme? —
I trust to God, O Child Waters,
Your never will see mee swimme.

16. But when shee came to the waters side,
Shee sayled to the chinne:
Exept the Lord of heaven be my speed,
Now must I learne to swimme.

17. The salt waters bare up her clothes;
Our Ladye bare upp her chinne:
Childe Waters was a woe man, good Lord,
To see faire Ellen swimme.

18. And when shee over the water was,
Shee then came to his knee:
He said, Come hither, thou fair Ellen,
Loe yonder what I see.

19. Seest thou not yonder hall, Ellen?
Of redd gold shines the yate,
Of twenty foure faire ladyes there,
The fairest is my mate.

20. Seest thou not yonder hall, Ellen?
Of redd gold shines the towre,
There are twenty four fair ladyes there,
The fairest is my paramoure.

21. I see the hall now, Child Waters,
Of redd gold shines the yate:
God give you good now of yourselfe,
And of your worthye mate.

22. I see the hall now, Child Waters,
Of redd golde shines the towre:
God give you good now of yourselfe,
And of your paramoure.

23. There twenty foure fayre ladyes were
A playing att the ball:
And Ellen the fairest ladye there,
Must bring his steed tho the stall.

24. There twenty four fayre ladyes were
A playinge at the chesse;
And Ellen the fayrest ladye there,
Must bring his horse to gresse.

25. And then bespake Childe Waters sister,
These were the wordes said shee:
You have the prettyest foot-page, brother,
That ever I saw with mine ee.

26. But that his bellye it is soe bigg,
His girdle goes wonderous hie:
And let him, I pray you, Childe Watèrs,
Goe into the chamber with mee.

27. It is not fit for a little foot-page,
That has run throughe mosse and myre,
To go into the chamber with any ladye,
That weares soe riche attyre.

28. It is more meete for a little foot-page,
That has run throughe mosse and myre,
To take his supper upon his knee,
And sit downe by the kitchen fyer.

29. But when they had supped every one,
To bedd they tooke theyr waye:
He sayd, come hither, my little foot-page,
And hearken what I saye.

30. Goe thee downe into yonder towne,
And low into the street;
The fayrest ladye that thou can finde,
Hyer her in mine armes to sleepe.

31. And take her up in thine armes twaine,
For filinge of her feete.
Ellen is gone into the towne,
And low into the streete:

32. The fairest ladye that shee cold find,
Shee hyred in his armes to sleepe:
And tooke her up in her armes twayne,
For filing of her feete.

33. I pray you nowe, good Childe Watèrs,
Let mee lye at your bedds feete:
For there is noe place about this house,
Where I may 'saye a sleepe.

34. 'He gave her leave, and faire Ellèn,
'Down at his beds feet laye:'
This done the nighte drove on apace,
And when it was neare the daye,

35. Hee sayd, Rise up, my little foot-page,
Give my steede corne and haye;
And soe doe thou the good black oats,
To carry mee better awaye.

36. Up then rose the faire Ellèn,
And gave his steede corne and hay:
And soe shee did the good blacke oats,
To carry him the better away.

37. Shee leaned her backe to the manger side,
And grievouslye did groane:
Shee leaned her backe to the manger side,
And there shee made her moane.

38. And that beheard his mother deere,
Shee heard her there monand.
Shee sayd, Rise up, thou Childe Watèrs,
I think thee a cursed man.

39. For in thy stable is a ghost,
That grievouslye doth grone,
Or else some woman laboures of childe,
She is soe woe-begone.

40. Up then rose Childe Waters soon,
And did on his shirte of silke;
And then he put on his other clothes,
On his body as white as milke.

41. And when he came to the stable dore,
Full still there hee did stand,
That hee mighte heare his fayre Ellèn
Howe shee made her monand.

42. Shee sayd, Lullabye, mine owne deere child,
Lullabye, dere child, dere;
I wold thy father were a king,
Thy mother layd on a biere.

43. Peace now, he said, good faire Ellèn,
Be of good cheere, I praye;
And the bridal and the churching both,
Shall bee upon one day.

1. faye, fair.
2. ee, eye.
15. See, permit, suffer.
31. Filinge, defiling, attempt. See Warton's Observ. Vol. II. p. 158.
33. 'saye, essay.
38. monand, i. e. moaning, bemoaning.
42. dere, dear.

(33.) Dit lieve stukje is door Percy (III. 152) genomen uit de Reliquiae Wottonianae, die in 1651 verschenen, en gerigt zijn aan de Prinses Elisabet, dochter van Koning Jacobus I en gemalin van den Keurvorst van den Paltz, welke den 5den Sept. 1619 tot koning van Hongarije werd gekozen. De dichter schijnt in de verdiensten en lotgevallen dezer Prinses eene buitengewone belangstelling betoond te hebben. Dit stukje is mede door Herder overgebragt in zijne Stimme II. Abth. VI, 43. Het Engelsch volgt:

YOU MEANER BEAUTIES.

1. You, meaner beauties of the night,
That poorly satisfie oûr eies
More by your number, than your light;
You common people of the skies,
What are you when the Moon shall rise?

2. Ye violets that first appeare,
By your pure purple mantles known
Like the proud virgins of the yeare,
As if the Spring were all your own;
What are you when the Rose is blown?

3. Ye curious chaunters of the wood,
That warble forth dame Nature's layes,
Thinking your passions understood
By your weak accents: what's your praise,
When Philomell her voyce shall raise?

4. So when my mistris shall be seene
In sweetnesse of her looks and minde;
By virtue first, then choyce a queen;
Tell me, if she was not design'd
Th'eclypse and glory of her kind?

(34.) Bij Bürger An die Bienen.

(35.) Bij Bürger Die Holde, die ich meine.

(36.) Dit stuk, bij Percy voorkomende III. 68, is door hem genomen uit een oud geschiedkundig dichtstuk Albions England, van William Warner, in 1699 overleden. Het bevat een kort begrip der geschiedenis van Engeland, en moet in vele opzigten zeer verdienstelijk zijn; maar de dichter, hoezeer door zijne tijdgenooten met Spenser gelijk gesteld, is naderhand in vergetelheid geraakt. Tot opheldering merkt Percy aan, dat onder de Saksische heerschappij het koningrijk Northumberland, uit de zes Noordelijke Graafschappen bestaande, behalve het gedeelte van Schotland, lang in twee kleinere Vorstendommen, het Noordelijke Deira (Diria) en het Zuidelijke Bernicia verdeeld was. Hoezeer B. (Voorr. bl. 11) zegt, meer de leiding, dan de uitdrukking, of zelfs de gedachten gevolgd te zijn, achten wij echter de vergelijking met het oorspronkelijke belangrijk, en laten het alzoo volgen:

ARGENTILE AND CURAN.

1. The Brutons 'being' departed hence
Seaven kingdoms here begonne,
Where diversly in divers broyles
The Saxons lost and wonne.

2. King Edel and King Adèlbright
In Diria jointly raigne;
In loyal concorde during life
These kingly friends remaine.

3. When Adelbright should leave his life,
To Edel thus he sayes;
By those same bondes of happie love,
That held us friends alwaies;

4. By our bij-parted crowne, of which
The moyetie is mine;
By God, to whom my soule must passe,
And so in time may thine;

5. I pray thee, nay I cònjure thee,
To nourish, as thine owne,
Thy neice, my daughter Argentile,
Till she to age be growne;
And then, as thou receivest it,
Resigne to her my throne.

6. A promise had for his bequest,
The testatòr he dies;
But all that Edel undertooke,
He asterwards denies.

7. Yet well hee "fosters for' a time
The damsell that was growne
The fairest lady under heaven;
Whose beautie being knowne,

8. A many princes seeke her love;
But none might her obtaine;
For grippell Edel to himselfe
Her kingdome sought to gaine;
And for that cause from sight of such
He did his ward restraine.

9. By chance one Curan, sonne unto
A prince in Danske, did see
The maid, with whom he fell in love,
As much as man might bee.

10. Unhappie youth, what should he doe?
His saint was kept in mewe;
Nor he, nor any noble man
Admitted to her vewe.

11. One while in melancholy fits
He pines himselfe awaye;
Anon he thougt by force of arms
To win her if he maye:

12. And still against the kings restraint
Did secretly invay.
At length the high controller Love,
Whom none may disobay,

13. Imbased him from lordlines
Into a kitchen drudge,
That so at least of life or death
She might become his judge.

14. Accesse so had to see and speake,
He did his love bewray,
And tells his birth: her answer was,
She husbandles would stay.

15. Meane while the king did beate his braines,
His booty to atchieve,
Not caring what became of her,
So he by her might thrive;
At last his resolution was
Some pessant should her wive.

16. And (which was working to his wish)
He did observe with joye
How Curan, whom he thought a drudge,
Scapt many an amorous toye [1]

17. The king, perceiving such his veine,
Promotes his vassal still,
Lest that tho basenesse of the man
Should lett, perhaps, his will.

---

1 The construction is, "How that many an amorous toy, or foolery of love, 'scaped Curan;" i. e. escaped from him, being off his guard. PERCY.

18. Assured therefore of his love,
But not suspecting who
The lover was, the king himselfe
In his behalf did woe.

19. The lady resolute from love,
Unkindly takes that he
Should barre the noble, and unto
So base a match agree:

20. And therefore shifting out of doores,
Departed thence by stealth;
Preferring povertie before
A dangerous life in wealth.

21. Ween Curan heard of her escape,
The anguish in his harth
Was more than much, and after her
From court he did depart;

22. Forgetfull of himselfe, his birth,
His country, friends, and all,
And only minding (whom he mist)
The foundresse of his thrall.

23. Nor meanes he after to frequent
Or court, or stately townes,
But solitarily to live
Amongst the country growmes.

24. A brace of years he lived thus,
Well pleased so to live
And shepherd-like to feed a flocke
Himselfe did wholly give.

25. So wasting, lòve, by worke, and want,
Grew almost to the waine:
But then began a second love,
The worser of the twaine.

26. A country wench, a neatherds maid,
Where Curan kept his sheepe,
Did feed her drove: and now on her
Was all the shepherds keepe.

27. He borrowed on the working daies
His holy russets [1] oft,
And of the bacon's fat to make
His startops blacke and soft.

28. And least his tarbox should offend,
He left it at the folde:
Sweete growte, or whig, his bottle had,
As much as it might holde.

29. A sheeve of bread as browne as nut,
And cheese as wite as snow,
And wildings, or the seasons fruit
He did in scrip bestow.

30. And whilst his py-bald curre did sleepe,
And sheep-hooke lay him by.
On hollow quilles of oten straw
He piped melody.

31. But when he spyed her his saint,
He wip'd his greasie shooes,
And clear'd the drivell from his beard,
And thus the shepheard wooes.

32. "I have, sweet wench, a peece of cheese,
As good as tooth may chawe,
And bread and wildings souling well,
(And therewithall did drawe

33. His lardrie) and in 'yeaning' see
"Yon crumpling ewe", quoth he,
"Did twinne this fall, and twin shouldst thou,
If I might tup with thee.

34. "Thou art too elvish, faith thou art,
Too elvish and too coy:
Am I, I pray thee, beggarly,
That such a flocke enjoy?

35. "I wis I am not: yet that thou
Doest hold me in disdaine
Is brimme abroad, and made a gybe
To all that keepe this plaine.

1 i. e. holy — day russets. PERCY.

36. "There be as quaint (at least that thinke
Themselves as quaint) that crave
The match, that thou, I wot not why,
Maist, but mislik'st to have.

37. "How wouldst thou match? (for well I wot,
Thou art a female) I,
Her know not here that willingly
With maiden-head would die.

38. "The plowmans labour hath no end,
And he a churle will prove:
The craftsman hath more worke in hand
Then fitteth unto love:

39. "The merchant, traffiquing abroad,
Suspects his wife at home:
An youth will play the wanton; and
An old man prove a mome.

40. "Then chuse a shepheard: with the sun
He doth his flocke unfold,
And all the day on hill or plaine
He merrie chat can hold;

41. "And with the sun doth folde againe;
Then jogging home betime,
He turnes a crab [1], or turnes a round,
Or sings some merry ryme.

42. "Nor lacks he gleefull tales, whilst round
The nut-brown bowl doth trot;
And sitteth singing care away;
Till he to bed be got:

43. "Theare sleepes he soundly all the night,
Forgetting morrow-cares:
Nor feares he blasting of his corne,
Nor uttering of his wares;

44. "Or stormes by seas, or stirres on land,
Or cracke of credit lost:
Not spending franklier than his flocke
Shall still defray the cost.

---

1 i. e. roats a crab, or apple. PERCY.

45. "Well wot I, sooth they say, that say
More quiet nights and daies
The shepheard sleeps and wakes, than he
Whose cattel he doth graize.

46. "Beleeve me, lasse, a king is but
A man, and so am I:
Content is worth a monarchie,
And mischiefs hit the hie;

47. "As late it did a king and his
Not dwelling far from hence,
Who left a daughter, save thyselfe,
For fair a matchless wench." —
Here did he pause, as if his tongue
Had done his heart offence.

48. The neatresse, longing for the rest,
Dit egge him on to tell
How faire she was, and who she was.
"She bore," quoth he, "the bell

49. "For beautie: though I clownish am,
I know what beautie is;
Or did I not, at seeing thee,
I senceles were to mis.

* * * * * *

50. "Her stature còmely, tall; her gate
Well graced; and her wit
To marvell at, not meddle with,
As matchless I omit.

51. "A globe-like head, a gold-like haire,
A forehead smooth, and hie,
An even nose; on either side,
Did shine a grayish eie:

52. "Two rosie cheeks, round ruddy lips,
White just-set teeth within:
A mouth in meane; and underneathe
A round and dimpled chin.

53. "Her snowie necke, with blewish veines,
Stood bolt upright upon
Her portly shoulders: beating balles
Her crined breasts, anon

54. "Adde more to beautie. Wand-like was
Her middle falling still,
And rising whereas women rise: * * *
Imagine nothing ill.

55. "And more, her long, and limber armes
Had white and azure wrists;
And slender fingers aunswere to
Her smooth and lillie fists.

56. "A legge in print, a pretie foot;
Conjecture of the rest:
For amorous eies, observing forme,
Think parts obscured best.

57. "With these, O raretie! with these
Her tong of speech was spare;
But speaking, Venus seem'd to speake,
The balle from Ide to bear.

58. "With Phoebe, Juno, and with both
Herselfe contends in face;
Wheare equall mixture did not want
Of milde and stately grace.

59. "Her smiles were sober, and her lookes
Were chearefull unto all:
Even such as neither wanton seeme,
Nor waiward; mell, nor gall.

60. "A quiet minde, a patient moode,
And not disdaining any;
Not gybing, gadding, gawdy: and
Sweete faculties had many.

61. "A nimph, no tong, no heart, no eie,
Might praise, might wish, might see;
For life, for love, for forme; more good,
More worth, more faire than shee.

62. "Yea such an one, as such was none,
Save only she was such:
Of Argentile to say the most,
Were to be silent much."

63. "I knew the lady very well,
But worthles of such praise,
The neatresse said: and muse I do,
A shepheard thus should blaze
The 'coate' of beautie. [1] Credit me,
Thy latter speech bewraies

64. "Thy clownish shape a coined shew.
But wherefore dost thou weepe?
The shepheard wept, and she was woe,
And both doe silence keepe.

65. "In troth," quoth he, "I am not such,
As seeming I professe:
But them for her, and now for thee,
I from myselfe digresse.

66. "Her loved I (wretch that I am
A recreant to be)
I loved her, that hated love,
But now I die for thee.

67. "At Kirkland is my fathers court,
And Curan is my name,
In Edels court sometimes in pompe,
Till love countrould the same:

68. "But now-what now? — deare heart, how now?
What ailest thou to weepe?"
The damsell wept, and he was woe,
And both did silence keepe.

69. I graunt, quoth she, it was too much,
That you did love so much:
But whom your former could not move,
Your second love doth touch.

---

1 i. e. emblazon beautys coat. PERCY.

70. Thy twice-beloved Argentile
Submitteth her tho thee,
And for thy double love presents
Herself a single fee,
In passion not in person chang'd,
And I, my lord, am she.

71. They sweetly surfeiting in joy,
And silent for a space,
When as the extasie had end,
Did tenderly imbrace,
And for their wedding, and their wish
Got fitting time and place.

72. Not England (for of Hengist then
Was named so this land)
Then Curan had a hardier knight;
His force could none withstand:
Whose sheep-hooke laid apart, he then
Had higher things in hand.

73. First, making knowne his lawfull claime
In Argentile her right,
He warr'd in Diria, and he wonne
Bernicia too in fight:

74. And so from trecherous Edel tooke
At once his life and crowne,
And of Northumberland was king,
Long raigning in renowne.

(37.) Vroeger kende B. wel eens uit aardigheid aan zijne eigene stukjes een' vreemden oorsprong toe. Zoo had hij de Ahacha (Meng. II. 151.) als eene Guineesche, en den Yrwin en Vredebag als eene Laplandsche Romance doen voorkomen, hoezeer beide oorspronkelijke stukken zijn. Zie Voorr. der N. Meng. I D. bladz. 14. Uit de Voorr. echter van dezen bundel, bladz. II, zoude men afleiden, dat dit stukje inderdaad uit het Russisch is overgebragt.

(38.) De Polyfeem is gemerkt 1804, maar vermoedelijk reeds in 1781 overgebragt; want men vindt de vier eerste regels als motto voor de Verlustiging.

(39.) Percy, t. a. pl., III. 144, stelt dit stukje onder

de beste van den Koning. Onze dichter Tollens bragt een ander gedicht, de schooijer, van Koning Jacobus over in zijne Dichtbloemen bij de Naburen geplukt, D. VIII. 88. Hij noemt het een echt juweeltje.

A SONNET.

Addressed by King James to his son, Prince Henry.

1. God gives not kings the stile of Gods in vaine,
For on his throne his scepter do they swey:
And as their subjects ought them to obey,
So kings should feare and serve their God againe.

2. If then ye would enjoy a happie reigne,
Observe the statutes of our heavenly King:
And from his law make all your laws to spring;
Since his lieutenant here ye should remaine.

3. Rewarde the just, be stedfast, true and plaine;
Represse the proud, maintayning aye the right;
Walke always so, as ever in his sight,
Who guardes the godly, plaguing the prophane.
And so ye shall in princely vertues shine,
Resembling right your mightie King divine.

(40.) Percy, t. a. pl., III. 162 nam dit beroemde stukje uit eene zeldzame verzameling der gedichten van den Kolonel Richard Lovelace. Volgens zijn berigt, is het in de gevangenis van Westminster vervaardigd, alwaar de dichter in 1642, op bevel van het Lagerhuis, was opgesloten, wegens het indienen van een verzoekschrift voor het Graafschap Kent, tot herstel des Konings in zijne regten. De beschaafde man, een voorbeeld voor zijn geslacht en de lieveling der vrouwen, overleed in lagen en armoedigen toestand. Zijn gedicht (mede door Herder in zijne Stimme II. Abth. VI. 35 overgebragt) volgt.

TO ALTHEA FROM PRISON.

1. When love with unconfined wings
Hovers within my gates,
And my divine Althea brings
To whisper at my grates;

When I lye tangled in her haire,
And fetter'd with her eye,
The birds that wanton in the aire,
Know no such libertye.

2. When flowing cups run swiftly round
With no allaying Thames,[1]
Our carelesse heads with roses crown'd,
Our hearts with loyal flames;
When thirsty griefe in wine we steepe,
When healths and draughts goe free,
Fishes, that tipple in the deepe,
Know no such libertie.

3. When, linnet-like, confined I
With shriller note shall sing
The mercye, sweetness, majestye,
And glories of my king;
When I shall voyce aloud how good
He is, how great should be,
Th'enlarged windes, that curle the flood,
Know no such libertie.

4. Stone walls doe not a prison make,
Nor iron barres a cage,
Mindes, innocent, and quiet, take
Thot for an hermitage:
If I have freedom in my love,
And in my soule am free,
Angels alone, that soare above,
Enjoy such libertée.

(41.) Volgens Percy, t. a. pl., II. 212, is de dichter Nicolaas Vaux, die in de zestiende Eeuw, onder de Regering van Koningin Maria, bloeide.

CUPID'S ASSAULT.

1. When Cupide scaled first the fort,
Wherein my hart lay wounded sore;
The batry was of such a sort,
That I must yelde or die therfore.

---

1 Thames staat hier voor water.

2. There sawe I Love upon the wall,
   How he his banner did display;
   Alarme, alarme, he gan to call:
   And bad his souldioers kepe aray.

3. The armes, the which dat Cupide bare,
   Were pearced hartes with teares besprent,
   In silver and sable to declare
   The stedfast love, he alwayes ment.

4. There might you se his band all drest
   In colours like to white and blacke,
   With powder and with pelletes prest
   To bring the fort to spoile and sacke.

5. Good-wyll, the maister of the shot,
   Stode in the rampire brave and proude,
   For spence of pouder he spared not
   Assault! assault! to crye aloude.

6. There might you haere the cannons rore;
   Eche pece discharged a lovers loke;
   Which had the power to rent, and tore
   In any place whereas they toke.

7. And even with the trompettes sowne
   The scaling ladders were up set,
   And Beautie welked up and downe,
   With bow in hand, and arrowes whet.

8. Then first Desire began to scale,
   And shrouded him under 'his' targe;
   As one the worthiest of them all,
   And aptest for to geve the charge.

9. Ther pushed souldiers wit thier pikes,
   And halberdes with handy strokes;
   The argabushe in fleshe it lightes,
   And duns the ayre with misty smokes.

10. And, as it the souldiers use
    When shot and powder gins to want,
    I hanged up my flagge of truce,
    And pleaded up for my lives grant.

11. When Fansy thus had made her breche,
And Beauty entred with her band,
Whit bag and baggage, sely wretch,
I yelded into Beauties hand.

12. Then Beautie bad to blow retrete,
And every souldier to retire,
And mercy wyll'd with spede to fet
Me captive bound as prisoner.

13. Madame, quoth I, sith that this day
Hath served you at all assayes,
I yeld to you without delay
Here of the fortresse all the kayes.

14. And sith that I have ben the marke,
At whom you shot at with your eye:
Nedes must you with your handy warke,
Or salve my sore, or let me die.

Eeche, each; — pece, piece, sc. of cannon. — sounre, sound. — sely, selly. —

(42.) Deze Bardenwedzang is door Macpherson in eene aanteek. op Ossian IV. 50 bewaard, die (zoo wel als Blair in zijne Critische verhandeling over Ossian, bl. 52. Hoogd. vert.) hem van veel later' tijd oordeelt te zijn, waarmede B., Voorr. bl. 6, instemt.

(43.) Bij Hölty Apollo und Dafne.

(44.) Dit beroemde stuk, Tjesck-Moars See-Aengste, D. I. 74 der uitgave van Gysbert Japiks door den geleerden Epkema voorkomende, is mede door den Heer Koopmans overgebragt in zijne Redev. en Verhand. II. 316. De Engelsche vertaling van Bowring vindt men in zijn geschrift over de Friesche Letterkunde. Z. zijne Brieven, bl. 32, Leeuw. 1830. De voornaam Wif is, volgens de gissing van den Heer Epkema (Lijst der eigen namen bl. 571, en Woordenb. in v.), door den dichter gebezigd, om een wuften en loszinnigen knaap aan te duiden, zoo als hier beschreven wordt, daar wif beteekent wuft, vlug, schielijk, onbestendig. Het woord bragéeren, door B. in het vierde couplet gebezigd, wordt

door Kiliaan v. Braggeren verklaard: "incessu et cultu corporis superbiam prae se ferre, item speciose ingredi, superbe incedere, ostentare se." Men zie ook de aanteek. van Prof. Siegenbeek op Hooft's N. Gesch. I. 67, en nader in de K. & L. Bode v. 1839, II. 28. De geleerde Hoeufft achtte het van Noordsche afkomst, z. de Verzam. v. Fransche ww. bl. 65; maar vgl. Bilderd. op de Proeve van Huydecoper bladz. 73. De Heer Epkema merkt wijders tot opheldering aan: "Het gedicht schijnt gemaakt te zijn, omstreeks het jaar 1632, toen Prins Fredrik Hendrik kort te voren een' toeleg had op Duinkerken, waaruit de vijandelijke kapers de Nederlandsche koopvaardijschepen jaren achtereen veel schade toebragten. In dit zelfde jaar hebben de H. H. Lampsins van Vlissingen, nevens anderen, tot het bedwingen dier kapers en beveiligen der zee veel toegebragt. Dit zal men zeker ook in Friesland hebben gedaan, gelijk, dunkt mij, uit dit gedicht kan worden opgemaakt, bijzonder uit het vierde couplet, waaruit wij tevens zien, dat Wif meer is geweest dan gemeen matroos; want hij liet, zegt de dichter, pluimen waaijen, t. w. van zijnen hoed of helm, en het zwaard over zijn hoofd zwaaijen." Over de uitrustingen der HH. Lampsins en de Duinkerker kapers is gehandeld in de Geschiedenis van het Nederl. Zeewezen door Mr. de Jonge, I. 373 volgg.

(45.) Volgens den Hr. de Clercq in zijne voortreffelijke Wenken bl. 15, opent dit stuk een geheel nieuw tijdvak in de geschiedenis van den Nederlandschen lierzang, en vindt men hier niet meer de eentoonige Coupletten van de uit Frankrijk nagevolgde Ode, maar is alles nieuw. Men vergelijke de schoone vertolking dezer Ode door Willem van Haren, III. 73, uitg. in kl. 8°.

(46.) Dit stuk is met eenige veranderingen, die geene verbeteringen zijn, geplaatst in de Evangelische Gezangen der Hervormde Gemeente onder N°. 8. Op de lijst der vervaardigers dezer gezangen, die in H. S. in omloop is, alsmede in de gedrukte opgave in 1848 bij de Lange te Deventer uitgegeven, wordt Gez. 165 Op den herfst mede aan B. toegekend, dat ons ook zeer waar-

schijnlijk voorkomt, hoewel het in geen' zijner bundels wordt aangetroffen.

(47.) B. zegt, in het Voorberigt van het I. deel bladz. 14, niet te denken, dat iemand Lucretia of Achilles in Scyros in de Fasti van Ovidius of bij Statius zal zoeken. Zeker week hij ver van Ovidius af, maar van Statius zijn vele trekken behouden. Men zal dus met vrucht de Achilleïs L. I. 559. ad. finem, en L. II. 1 — 252 vergelijken, maar tevens de meerderheid van B. ontwaren. Fraai is deze stof behandeld door Mr. Wiselius in zijne Heroide Deidamia aan Achilles. Z. zijne Poëzy I. 145 en de belangrijke inleiding tot dit vers II. 176.

(48.) Volgens Percy, bij wien deze Romance, t. a. pl. II. 327 voorkomt, was Eleonore dochter en erfgenaam van Willem Hertog van Guijenne en Graaf van Poitou, en zestien jaren gehuwd met Lodewijk VII, Koning van Frankrijk, wien zij op eenen kruistogt vergezelde, en toen in verdenking raakte van heimelijken minnehandel met een' schoonen Sarraceen, zoodat de Koning zich van haar liet scheiden, en de rijke Provincien terug gaf, door haar ten huwelijk aangebragt. De negentienjarige Graaf van Anjou, naderhand Koning Hendrik II van Engeland, werd evenmin door het verschil van jaren, als door de geruchten van hare galanterie, afgeschrikt van hare hand te vragen, en huwde haar kort na de echtscheiding. Zoo als te voorzien was, kon dit belangzuchtige huwelijk niet gelukkig zijn. Eleonora was haren tweeden gemaal even lastig door ijverzucht, als zij den eersten door haar gedrag had mishaagd. Zij kreeg bij Hendrik verscheidene zonen, die zij tegen hem opstookte, en moest eene poging, om in 1173 naar dezen te ontvlugten, met opsluiting in eene gevangenis boeten, in welke zij tot het overlijden van haren man in 1189 schijnt te zijn gebleven. Zij overleefde hem nog vele jaren en stierf in 1204. Volgens Percy is deze geheele Ballade verdicht, en kan men Eleonore in haar tweede huwelijk geene buitensporigheden te last leggen.

Rozemunde, in dit stuk vermeld, zoude eene geliefde minnares van Koning Hendrik geweest zijn. Deze minnehandel en hare vergiftiging door Eleonore is evenzeer verdicht. Een en ander is het onderwerp der Ballade, die

bij Percy deze voorafgaat, en mede door Herder in zijne Stimme VI. 21. is overgebragt. Volgens de overlevering heeft Koning Hendrik voor de veiligheid van Rozemunde het Kasteel Woodstock gesticht, bekend door de zonderlinge bouworde; zie Müllers aant. op Herder t. a. pl. Walter Scott heeft hiervan in zijn Roman Woodstock uitmuntend partij getrokken.

De legende van Rozemunde is later in den vorm van een treurspel door Körner, en door Bonnechose bewerkt. Zij gaf Addison en later Wieland de stof tot eene opera. Z. den laatsten in zijne inleiding en bijvoegsel, D. 28 zijner werken, Leipzig bij Göschen, 1840. Het stuk van Bonnechose is door onzen verdienstelijken dichter H. Kuiper Gz. in onze taal overgebragt, uit wiens voorrede men ziet, dat anderen die legende als eene ware geschiedenis beschouwen.

B. had zelf op met zijne vertaling dezer Ballade, en zegt (voorr: I. D. bl. 14), dat zij daarbij zeker heeft gewonnen. Het laatste couplet is van zijne vinding. Zonderling voorwaar, dat in oude Fabliaux en Novellen, en later nog bij Boccacio, dikwijls gewag is van biecht door mannen, in priestergewaad vermomd, aan hunne vrouwen afgenomen. Men zie Walckenaer in zijne aanteek. op de Contes van Lafontaine I. 4. Het naïve oorspronkelijke volgt.

QUEEN ELIANOR'S CONFESSION.

1. Queene Elianor was a sicke womàn,
And afraid that she should dye:
Then she sent for two fryars of France
To speke with her speedilye.

2. The king calld downe his nobles all,
By one, by two, by three;
"Earl marshall, Ile goe shrive the queene,
And thou shalt wend with mee."

3. A boone, a boone; quoth earl marshàll,
And fell on his bended knee;
That whatsoever Queene Elianor saye,
No harme therof may bee.

4. Ile pawne my landes, the king then cryd,
My sceptre, crowne, and all,

That whatsoere queen Elianor sayes
No harme thereof shall fall.

5. Do thou put on a fryars coat,
And Ile put on another;
And we will to queen Elianor goe
Like fryar and his brother.

6. Thus both attired then they goe:
When they came to Whitehall,
The bells did ring, and the quiristers sing,
And the torches did lighte them all.

7. When that they came before the queene
They fell on their bended knee;
A boone, a boone, our gracious queene,
That you sent so hastilee.

8. Are you two fryars of France, she sayd,
As I suppose you bee?
But if you are two Englishe fryars,
You shall hang on the gallowes tree.

9. We are two fryars of France, they sayd,
As you suppose we bee,
We have not been at any masse
Sith we came from the sea.

10. The first vile thing that ever I did
I will to you unfolde:
Earl marshall had my maidenhed,
Beneath this cloth of golde.

11. Thats a vile sinne, then sayd the king,
May God forgive it thee!
Amen, amen, quoth earl marshall;
With a heavye heart spake hee.

12. The next vile thing that ever I did,
To you Ile not denye,
I made a boxe of poyson strong,
To poison King Henrye.

13. Thats a vile sinne, then sayd the king,
May God forgive it thee!
Amen, amen, quoth earl marshall;
And I wish it so may bee.

14. The next vile thing that ever I did,
To you I will discover;
I poysoned fair Rosamonde,
All in fair Woodstocke bower.

15. Thats a vile sinne, then sayd the king;
May God forgive it thee!
Amen, amen, quoth earl marshall;
And I wish it so may bee.

16. Do jou see yonders little boye,
A tossing of the balle?
That is earl marshall eldest sonne, [1]
And I love him the best of all.

17. Do you see yonders little boye,
A catching of the balle?
That is king Henryes youngest sonne,
And I love hem the worst of all.

18. His head is fashyon'd like a bull;
His nose is like a boare.
No matter for that, king Henrye cryd,
I love him the better therfore.

19. The king pulled off his fryars coate,
And appeared all in redde:
She shrieked, and cryd, and wrung her hands,
And sayd she was betrayde.

20. The king lookt over his left shoulder,
And a grimme look looked hee,
Earl marshall, he sayd, but for my oathe,
Or hanged thou shouldst bee.

(49.) De aanhef of inleiding alleen is uit Theocritus genomen, z. vs. 1—18. B. heeft zelf dit opgemerkt, Voorr. I. D. bl. 16.

(50.) B. zegt in de Voorr. I. D. bl. 18. "— Kleinigheden. Ik reken er onder anderen de Parodie van Hamlets alleenspraak toe; waar van de verdienste in de naauwgehechtheid aan het oorspronklijk bestaat, waar van echter de zin geheel omdraait."

---

1 She means that the eldest of these two was by the earl marshal, the youngest by the king. PERCY.

In de Verspr. Ged. II. 164. vindt men het oorspronkelijke overgebragt. Er bestaat daarvan mede eene Engelsche Parodie van Richard Jago in het Handb. van Ideler en Nolte. II. 477. Dr. Arend noemt in de Recensent van 1840 bl. 248, nog andere Parodiën, als: the Journeyman, taylors soliloquy, en the hunters soliloquy.

(50. N°. 2.) Zie Fragm. 71, bl. 364. ed. Clerici.

(51.) Dit stukje in Hagedorns Epigrammatische Gedichte is getiteld: Philosophen. Redner. Hij maakt van Socrates geen gewag, maar beroept zich, ten bewijze van zijn gezegde over Aristoteles, op Athenaeus XVIII. bladz. 539. Casaub.; over Demosthenes op Plutarchus in Vita; en over Diogenes op de Histor. Philos. van Brucker. I. 871.

(52.) Ook anderen hebben Ferreira den Portugeeschen Horatius genoemd. Bouterwek heeft in zijn uitmuntend verslag over dien dichter IV. 115 volg. deze opdragt met lof vermeld.

(52. N°. 2.) Vermoedelijk in 1807 of 1808 gaf onze beroemde Latijnsche dichter Th. van Kooten aan zijn vriend Mr. Jan Valckenaer, bij wien hij inwoonde, vier kleine Latijnsche elegien. Valckenaer wist deze naar waarde te schatten, en verzocht B. om ze in onze taal over te brengen. Ook vertolkten de H.H. M. C. van Hall en Wiselius elk twee daarvan. Valckenaer liet alles bij elkander drukken, met den eenvoudigen titel: Quae legat ipsa Lycoris. Dit berigt zijn wij aan de vriendelijke mededeeling van den Heer Mr. M. C. van Hall verschuldigd. De stukjes van v. Kooten zijn niet in zijne Deliciae poëticae opgenomen, zoo als Prof. Peerlkamp aanmerkt in zijn werk over de Nederlandsche Latijnsche dichters, bladz. 560. Evenmin zijn die verzen van B. in zijne werken herdrukt. Zij behooren zeker tot zijne beste, en men staat verbaasd, dat de dichter het Latijnsche voorbeeld zoo naauwkeurig op de sierlijkste wijze in onze taal kon overgieten. Het eerste stuk van Mr. M. C. van Hall vindt men ook in zijne Ged. I. 132, en de beide van Mr. Wiselius in zijne Mengel- en Tooneelpoezij, I. 158.

De vier versjes aan Lycoris zijn opgenomen D. X. bladz. 161 en volg. De oorspronkelijke Argien van den Latijn-

schen dichter volgen. Gaarne stellen wij de lezers in de gelegenheid, om ook hier door de de vergelijkiug de zeldzame gave van Bilderdijk te bewonderen.

In Effigiem Lycoridis.

Hanc faciem, hos oculos, hunc celsae frontis honorem,
Illa sui sexus fama, Lycoris habet.
Candida sic errant fusi per colla capilli;
Sic roseo gratus spirat in ore lepor.
Talis in incessu gravitas, quam blanda venustas,
Indigus et nulla temperat arte decor.
Ingenui exornant formae tot munera mores;
Carpere in hac nil iam, Livor, vt ipse queas.

Ad Lycorin.

Tristis hyems laeto terram spoliavit honore,
Nudaque sub densa iam nive torpet humus.
Sylva comas posuit, nec dulces explicat vmbras,
Nec liquido volucrum gutture rura sonant.
Rura mihi tecum spreta tamen vrbe, Lycori,
Sola placent; tecum me quoque bruma iuvat.
Omnia mî tecum rident, formosa Lycori;
Tu ver, aestatem tu facis vna mihi.

Ad Lycorin.

Cessit hyems, tepidique refert ver aura Favonî,
Et vario florum prata colore nitent.
Sylva comas sumsit, renovatasque explicat vmbras,
Et liquido volucrum gutture rura sonant.
Te sine rura tamen sordent et prata, Lycori,
Te sine non vmbrae, non mihi sylva placet.
Omnia te sine mî sordent, formosa Lycori,
Verque mihi tristi tristius est hyeme.

Aeger eram, et toto languebant corpore vires,
Lentaque serpebat laesa per ossa lues.
Nec poterat sanare meos medicina dolores:
Maius Apollinea creverat arte malum.
Exuviisque inhians fera Mors inferre parabat
Iam iam pressuras lumina nostra manus.
Adfuit, et placidis me pulchra Lycoris ocellis
Vidit; te affecto visa redire salus.
Vtque suo mihi surripuit me lumine quondam;

Nunc mihi me blando lumine restituit.
Ore fugit pallor, redeunt in pectora vires,
Irrepitque novus laesa per ossa vigor.
Scilicet et Phoebo medicaque potentior arte,
Illa oculis vitam datque adimitque suis.

(53.) Deze vertaling verschilt zeer veel van die in de Navolging van de Gedaantverw. bladz. 202.

(54.) De lofzangen aan Apollo en aan Diana zijn reeds vroeger geplaatst in de N. Mengel. II. D. In de Voorr. van het I D. der N. Mengel. bladz. 16. zegt B.: "Van mijne vertalingen uit Kallimachus is de lofzang aan Apollo zeer vrij. Die aan Diana is naauwkeuriger. De eerste was my niet zwierig genoeg. Veellicht had ik ongelijk." De voorr. der Lofzangen van Callimachus is zeer lezenswaardig, vooral over de verdiensten van dezen dichter.

(55.) B. laat zich in zijne aanteek. op dit dichtstuk, bladz. 105 weder over zijne wijze van navolgen uit. Meerdere plaatsen hierover zie men in de aanteek. op onze Voorlezing. Hij geeft hier op nieuw een blijk, met welk fijn critisch gevoel hij de varianten en verbeteringen op de Oude schrijvers wist te beoordeelen. Dit gedicht van Catullus is in 1842 door den Hoogleeraar P. Bosscha bij Houtrijve te Dordrecht weder uitgegeven. Hij laat aan de verdiensten van B. volkomen regt wedervaren, met overneming zijner vertolking, en eigene navolging volgens afwijkende lezingen.

(56.) Dit epigram in de Grieksche Anthologie, op naam van Posidippus (II. 92. ed. de Bosch) geplaatst, is aldus door de Groot overgebragt:

Trimulus Astyanax putei ludebat in orâ,
Cum miserum formae traxit imago suae.
Educit sed mater aquis et scire laborat
Anxia, pars vitae num foret ulla super.
Atque ita vos, Nymphae, non polluit ille, soporem
Sed longum matris dormiit in genibus.

Bilderdijk, op zijn geheugen afgaande, zegt, dat Germanicus naar dit stukje het zijne op een Thracisch kind, in het ijs omgekomen, schijnt gevolgd te hebben; maar zulks is onjuist. Dit epigram, ook aan Julius Caezar en

anderen toegekend (Anthol. Lat. II. 62.), is van geheel anderen inhoud en gevolgd naar dat van Filippus in de Grieksche Anthologie, L. 1. Tit. 23. (I. 96.) in de vertaling van de Groot luidende:

Thrax puer adstricto glacie dum ludit in Hebro,
  Eripuit vitam mors inopina brevem.
Nam minuente gelu cum pondere rumperet amnem,
  Abscidit infelix lubrica testa caput.
Caetera vis fluvii rapuit, servataque tantum
  Funereo mater repperit ora rogo.
Heu miserae partum diviserat ignis et unda;
  Qui neutrius erat sic utriusque fuit.

Een soortgelijk van Flaccus staat in de Grieksche Anth. L. III. Tit. 22. (II. 178.) Men vergel. de aanteek. op de Anthol. Lat. t. a. pl., alsmede op de Grieksche van de Bosch. IV. bladz. 252.

(57. Vergel. Najaarsblad. I. 145.

(58.) Onder de vroegere plannen van B. behoorde eene vertaling van Homerus. In 1788 verscheen het begin van het eerste boek der Ilias in N°. 3 van de Post van den Helicon, dat naderhand in de Verspreide Gedichten II. 153 is opgenomen. In 1787 had hij van deze onderneming afgezien; zie Briev. I. 160. Later (1790) vestigde hij daarop weder zijne aandacht, maar meende alstoen, dat de vertaling in proza moest zijn; zie Brieven I. 225, 236—239. — De overbrenging van Ilias VI, Odyssea V en XI zijn van lateren tijd (1808 etc.); maar, hoezeer op zichzelve schoon, bewijzen zij, dat, zoo als de Heer de Clercq teregt opmerkt, het onzen dichter minder heeft mogen gelukken, de eenvoudigheid van den goeden Homerus over te storten. — B. zelf schrijft in zijne Brieven II. 188, van zijne laatste vertaling Od. V.: "Hoe het zij, ik zie nu, na deze tweederlei proef, dat het beste is, Homerus maar te laten varen. Ik weet er niets goeds van te maken: 't wordt nooit Homerus, hoe ik het ook aanlegge."

(58. N°. 2.) Men vergelijke de schoone vertolking der geheele Ode door Mr. M. C. van Hall in zijne Ged. II. 75.

(59.) Caab was de zoon van Zoheir, den dichter van

het derde stuk der Moällakat, of der zeven gedichten in den tempel te Mekka opgehangen. Hij leefde in de zevende eeuw, en was tijdgenoot van Mohamet, bij wien hij in ongenade viel, door zich ongunstig over de nieuwe leer, die zijn broeder reeds had omhelsd, uit te laten. Om zijn leven te beveiligen, maakte hij, kort voor het overlijden van den Profeet, dit lofgedicht, waardoor hij van hem vergiffenis en belooning verwierf. Het dichtstuk van Caab Ben Zoheir is in 1747 door Lette te Leiden, en in 1823 nader door Prof. Freytag te Halle uitgegeven. Het begin (de eerste 24 regels bij B.) vindt men bij Jones Comm. de Poësi Asiat. c. XV. p. 296, die het een initium admirabile noemt. Een kleiner gedeelte had B. reeds gegeven in den Ibn. Doreid, bladz. 71, alwaar men vooral zijne aanmerking vergelijke.

(60.) Men vindt het oorspronkelijke in de Anthologia Latina, t. a. pl. I. 321. Op deze Elpis heeft J. C. Scaliger een bijschrift gemaakt, dat door B. zeer fraai is overgebragt in de Overstrooming van K. W. B. bladz. 11.

(61.) Het denkbeeld tot dit stukje is B. waarschijnlijk verschuldigd aan eene fabel in den Boomgaard of Bostan van den Perzischen dichter Sadi (over wien nader in de 152ste aanteekening) voorkomende in de Comment. de poësi Asiaticâ van Jones c. XIV. p. 290. Eich.:

Rigante molles imbre campos Persidis,
E nube in aequor lapsa pluviae guttula est,
Quae, cum modestus eloqui sineret pudor,
Quid hoc loci, inquit, quid rei misella sum?
Quo me repente, ah! quo redactam sentio?
Cum se verecundanti animulâ sperneret,
Illam recepit gemmeo concha in sinu,
Tandemque tenuis aqnula facta est unio:
Nunc in coronâ laeta Regis emicat,
Docens, sit humili quanta laus modestiae.

(62.) De Heeren J. Scheltema in zijn werkje over de Zusters Tesselschade, en J. Koning in zijnen Catalogus bl 362, hebben beweerd, dat de Oogentroost aan Parthenine door Huygens op dit ongeval zoude zijn gedicht. Dit is echter door B., in de aanteek. op Huygens V. 209, bondig

wederlegd, die verder op de Sneldichten B. XXI, 117, D. VI, 289 bewijst, dat deze Oogentroost aan Lucretia van Treslong is gerigt, op welke aldaar niet minder dan tien grafschriften voorkomen. De Heer Koopmans is mede van dit gevoelen, in zijne Redev. en Verhand. II. 254. De vier stukken van Barlaeus zijn op verzoek van den Heer Scheltema overgebragt, en vroeger geplaatst in zijn gemeld werkje bl. 174, 178 volgg.

(62 N°. 2.) De plaats van Shakspeare, vroeger door ons niet gevonden, is later aangewezen door Dr. de Jager in zijne Bijdrage tot B's werken in 't Algemeen Letterlievend Maandschrift v. 1850 N°. 2. op welke wij nog meermalen zullen terugkomen. Van dezelfde regels vindt men eene geheel verschillende overbrenging in den N. Muz. Alm. v. 1839, bl. 112, aldaar door B. als aanloop voor eigene denkbeelden gebruikt.

(63.) De Cinna en Ifigenia in Aulis werden, op verzoek van koning Lodewijk, vervaardigd. Zie Briev. III. 78.

(64.) Het bijschrift op de Barmeciden is van een' ongenoemd Perzisch dichter, bij d' Herbelot v. Barmeki an, aldus vertaald; "Nourrisson de la fortune, qui suces pendant quelques jours le lait de la prospérité, qui coule de ses mammelles empoisonnées; ne te vantes pas trop du bonheur de cet état, pendant que tu es encore dans le berceau branlant et suspendu de la vie; souviens-toi seulement du tems, auquel tu as vu le bonheur des Barmecides."

(65.) Dit dichtstukje is (zoo als B. getuigt in zijne Briev. I. 264) ontleend aan den Arabischen Dichter Shabl-o'Doullah bij Jones Comm. de Poës. Asiaticâ p. 257 aangehaald, en aldus in Latijnsche verzen overgebragt:

Illustris fuit ille margarita,
Purâ luce nitens, colore puro,
Quam, gemmae pretium latere questus,
Conchae restituit Deus parenti.

Dit lijkvers wordt met de vertolking van Jones door den Hoogleeraar Rau met lof vermeld in zijne oratio de Poëseos Hebraicae prae Arabum poësi praestantiâ, p. 53.

(66.) Hallage, bij de Arabieren als een wonderdoener

bekend, was verdacht, het Christendom te zijn toegedaan. Hij werd in het jaar 309 der Hegira ter dood gebragt. Men zie over hem d'Herbelot in voce, die tevens de dichtregels, door B. vertaald, aanhaalt: "Celui, qui me convie à son banquet, ne me fait point de tort, en me faisant boire le calice, qu'il a bu lui même. Il me traite, comme celui, qui convie, traite son convive."

(67.) Reeds J. Scaliger, en, na hem, andere uitleggers hebben opgemerkt, dat Ausonius dit Epigram uit de Grieksche Anthologie genomen heeft, z. L. III, T. 5. Ep. II. T. II, 27. De vertaling van de Groot volgt ter vergelijking:

In clypeo Pitanam Thrasybulus morte redibat,
Argivâ septem vulnera facta manu,
Cuncta adversa ferens: quem Tynnichus ipse cruentum
Imposuit flammis, dixit et ipse pater:
Plorentur timidi; te, fili, siccus humabo,
Tum de me genitum, tum Lacedaemonium.

(68.) Volgens Scaliger is het denkbeeld van dit Epigram door Ausonius uit de Grieksche Anthologie ontleend. L. IV. T. 9. E. 1. T. II. 389, door de Groot aldus vertaald:

Ex vivâ lapidem me Dî fecêre, sed ecce
Praxiteles vivam me fecit ex lapide.

(69.) Dit bijschrift van Voltaire komt voor in zijne Correspondance générale T. 57 bl. 109.

Ce rocher sourcilleux, que défend la vaillance,
Est le rempart de Rome, et l'écueil de Byzance.

(70.) Het door B. aangehaalde werk van Leonardus Augustinus is getiteld: Gemmae et sculpturae antiquae depictae ab Leonardo Augustino Senensi, additâ earum enarratione in Latinum versâ a Jacobo Gronovio, Franequerae 1685. In 1699 verscheen hiervan reeds eene derde uitgave. Het Grieksche Epigram van Leo Allatius op Sappho door B. bedoeld staat T. I, p. 26, en volgt:

Εἰς τὴν εἰκόνα Σαπφοῦς.
Κλωθοῖ δῶκε λίνον Λάχεσις, Κλωθὼ δ' ἐπιδίνει,
Μετρῦσαι Σαπφοῦς φῆμιν ἐφεψομένην.
Ἄτροπος ὀχθήσασα λίνῳ κλῶστηρας ἀράττει,
Σαπφοῦς, φᾶσα, χρόνοις οὐχ ὑπόειξε μίτος.

Waarom B. dit op Timantes overbragt, is ons duister gebleven. Uit gemeld werk van L. Augustinus heeft B. eene plaat overgenomen, zie aanteek. 2.

(70 N°. 2.) Nader bleek ons, dat B. in zijn stukje: Lief. Aan Bellulus, niet het Epigram van Martialis III. 63, maar II. 7, In Attalum, had vertolkt. De vierde regel echter:

En met een lief gesprek de vrouwen te vermaken,

is kennelijk uit het eerste genomen:

Inter foemineas totâ qui luce cathedras
Desidet, atque aliqua semper in ore sonat.

(71.) B. is geheel van het aangehaalde Epigram van Ausonius afgeweken.

(72.) De Hymne van Cleanthes staat in de Analecta van Brunck, en in zijne Poësis Gnomica p. 141, met de Latijnsche vertaling van Jacobus Duportus, eene Italiaansche van Pompei en eene Fransche van de Bougainville. J. de Bosch bragt ze over in zijne Poëmata p. 327. Eene navolging van Jacobus Kantelaar vindt men in de aanteek. van den Hoogleeraar Siegenbeek op de redevoeringen en dichtstukken van dezen in 1826 uitgegeven, bl. 369. Wij geven hier aan de vertaling van de Bougainville eene plaats omdat B. deze vertolkte.

Père et maître des Dieux, auteur de la nature,
Jupiter, ô sagesse! ô loi sublime & pure!
Unité souveraine, à qui tous les mortels
Sous mille noms divers élèvent des autels;
Je t'adore, nos coeurs te doivent leur hommage,
Nous sommes tes enfans, ton ombre, ton image:
Et tout ce qui respire animé par tes mains,
A célébrer ta gloire invite les humains.
Béni sois à jamais! ma voix reconnaissante

Consacre ses accens à ta bonté puissante:
Tu régis l'Univers. Ce tout illimité
Qui renferme la terre en son immensité,
Ce tout harmonieux, émané de toi-même,
S'applaudit d'obéir à ton ordre suprême;
Ton souffle intelligent circule en ce grand corps,
En féconde la masse, en meut tous les ressorts;
La foudre étincellante en ta main redoutable
Porte un effroi vengeur dans l'ame du coupable.
Présent à tous les tems, tu remplis tous les lieux,
La Terre, l'Océan, le Ciel t'offre à mes yeux.
Tout dérive de toi, j'en excepte nos vices,
Nos injustes projets, nos fureurs, nos caprices:
Par toi l'ordre naquit du Chaos étonné;
Chaque être tient le rang par toi seul assigné:
Par toi des élémens la discorde est bannie,
Et des biens et des maux la constante harmonie,
Les enchaînant entre eux par un secret lien,
Forme de leur accord un monde où tout est bien.
L'homme insensé, qu'aveugle un jour perfide et sombre,
Cherche partout ce bien & n'en saisit que l'ombre;
Ta loi seule, ta loi, vrai flambeau des humains,
De la félicité leur montre les chemins.
Mais l'un dort inutile au sein de la paresse,
L'autre boit de Vénus la coupe enchanteresse:
De la soif des grandeurs cet autre est dévoré,
Ou sèche auprès de l'or dont il est altéré.
Grand Dieu, père du jour & maitre du tonnerre,
Du crime & de l'erreur daigne purger la terre,
Affranchis la raison du joug de ses tyrans,
Parle, laisse entrevoir aux mortels ignorans
Des éternelles loix le plan sage & sublime.
Puisse alors de nos coeurs le concert unanime
Te rendre un pur hommage égal à tes bienfaits,
Et digne enfin de toi, s'il peut l'être jamais.
Ame de l'Univers, Dieu, par qui tout respire,
Qu'à célébrer ton nom le monde entier conspire;
Que la terre à l'envi s'unisse avec les cieux:
C'est le devoir de l'homme et le bonheur des Dieux.

(73.) Het stukje van Bürger is Mannstrotz getiteld.

(74.) Overbekend zijn de navolgingen van dit heerlijk lied der Oudheid door Ramler en Bürger (die Nachtfeier der Venus), even als die van onzen dichter Mr. M. C. v.

Hall, welke reeds vroeger dan die van Bilderdijk werd vervaardigd. Zij verscheen eerst in de Bijdragen van Feith en Kantelaar, en later in zijn werk, Valerius Messala Corvinus, I. 51. Vgl. de aanteek. bl. 194 en het Berigt in gemelde Bijdragen.

(74. N°. 2.) Vgl. de fraaije navolging dezer Ode door Mr. M. C. v. Hall in zijne Ged. III. 137.

(75.) Van de eerste strophe dezer Ode van Horatius vindt men eene schoone uitbreiding in de Affod. I. 115. [Dl. VIII bladz. 169.]

(76.) Te voren stond dat stuk reeds in de Kl. Dicht. H. S. III. 61. Het eerste couplet wordt door B. in de Zedel. Gisp. bladz. 102, [Dl. VII, bladz. 478] uit het geheugen, met eenige verandering, aangehaald. Eene variatie van dezen aanhef vindt men in den Bruiloftszang in de Mengel. II. 118; vergel. Voorr. I. D. bl. XI.

(77.) De herderszang stond vroeger in de Kleine Dicht. H. S. V. 83. Met genoegen zal men de navolging van Nieuwland vergelijken in zijne Gedichten bl. 68.

(78.) Dit vers was mede in zoo even gemeld werk geplaatst IV. I. B. zegt, in zijne Brieven I. 259, het vervaardigd te hebben uit verstoordheid over de gebrekkige navolging van Macquet in zijne Dichtkundige Letteroefeningen, en misschien hierin niet ongelukkig geslaagd te zijn.

(79.) Wie kent niet Bürgers Des Pfarrers Tochter von Taubenhain? B. schrijft (Brieven I. 197) in deze navolging te zijn afgeweken, te hebben uitgelaten en bijgedaan. Op bl. 198 vermeldt hij aldaar zekeren zedebrief als den oorsprong van dit dichtstuk, doch geeft geene nadere aanwijzing.

(79. N°. 2.) De vertaling der Metrum's van Boëthius was vroeger in de Kleine Dichterlijke H. H. S. S. zonder orde door elkander geplaatst, zonder of met gebrekkige opschriften. Dit alles is in de Verspr. Ged. aangevuld en verbeterd.

(79. N°. 3.) Eene vroegere overbrenging van dit stukje door B. werd door den Hr. Tollens medegedeeld in den Almanak Holland v. 1849. [Dl. XIII, bladz. 14.]

(80.) Deze vertaling is door B., op verzoek van het Leidsche

Genootschap, vervaardigd. Zie de aanteekening voor het vers en de Brieven I. 49. Bij eigene keuze zoude hij dit langgerekte stuk wel eenigzins bekort hebben. Het oorspronkelijke is in 1776 uitgegeven onder den titel: Otium carmine Elegiaco celebratum ipsis Idibus Julii 1776, en nader in de Poëmata L. B. 1778, p. 169.

(81.) Het opschrift is onnaauwkeurig. Niet het geheele boek, maar alleen vs. 1—120 zijn door B. overgebragt. Hij noemt het ook een kleinen brok. Vroeger was deze vertaling van Homerus geplaatst in de Post van den Helicon No. 37, waarop B. bl. 154 doelt, vergel. onze aanteek. 58.

(82.) Dit versje stond reeds in de Post van den Helicon, No. 37. bl. 297, waaruit blijkt, dat het in 1781 of vroeger werd vervaardigd. Bij vergis werd het andermaal opgenomen in de Nalez. I. 33. Bevallig luidt het oorspronkelijk Madrigal Les Héros d'Homère.

Quel est, ô dieux! le pouvoir d'une amante!
Quand je voyois Pâris, Achille, Hector,
La Grêce en deuil, et Pergame fumante,
Quels fous! disais-je; Homère qui les chante
Est plus fou qu'eux. Je n'aimois point encore.
J'aime, et je sens qu'une beauté trop chère
De ces fureurs peut verser le poison;
J'approuve tout: rien n'est beau comme Homère;
Atride est juste et Pâris a raison.

(83.) Zie den Hamlet Prince of Denmark III. 1. Eene Parodie dezer alleenspraak vindt men in de N. Mengel. II. 251; vergel. de Voorr. I Deel, bl. 18. Beide stukken zijn voor het eerst verschenen in de werken van het Genootschap Kunstliefde spaart geen vlijt, IV, 93.

(84.) Onze dichter Tollens bragt mede Hamlets alleenspraak over in zijne Dichtbloemen bij de Naburen geplukt, D. VIII. 29. Hij beweert (Inhoud, VIII), dat Hamlet niet zoo zeer nadenkt over het meer of min edele der keus tusschen dulden of sterven, maar bepeinst, wat wijzer en welberadener was. Het woord nobler is daarom met wijzer door hem vertaald, waarvoor, volgens zijne meening, de geheele inhoud zoude pleiten. Terwijl dit stuk niet in de dichterlijke werken van Voltaire, maar in de

Mélanges Hist. T. 24. bl. 100 voorkomt, zal den beoefenaar van Bilderdijks werken geen ondienst geschieden, wanneer wij het oorspronkelijke hier overnemen.

Demeure; il faut choisir, et passer à l'instant
De la vie à la mort, et de l'être au néant:
Dieux justes! s'il en est, éclairez mon courage
Faut-il vieillir courbé sous la main qui m'outrage,
Supporter ou finir mon malheur et mon sort?
Qui suis-je? qui m'arrête? et qu'est ce que la mort?
C'est la fin de nos maux, c'est mon unique asile;
Après de longs transports, c'est un sommeil tranquille;
On s'endort, et tout meurt. Mais un affreux réveil
Doit succéder peut-être aux douceurs du sommeil.
On nous menace, on dit que cette courte vie
De tourmens éternels est aussitôt suivie.
O mort! moment fatal! affreuse éternité!
Tout coeur à ton seul nom se glace épouvanté.
Eh! qui pourrait sans toi supporter cette vie,
De nos fourbes puissans bénir l'hypocrisie,
D'une indigne maîtresse encenser les erreurs,
Ramper sous un ministre, adorer ses hauteurs,
Et montrer les langueurs de son âme abattue
A des amis ingrats qui détournent la vue?
La mort serait trop douce en ces extrémités;
Mais le sépulcre parle et nous crie: Arrêtez!
Il défend à nos mains cet heureux homicide,
Et d'un héros guerrier fait un chrétien timide.

(85.) Het staat bij Scaliger t. a. pl., onder de Heroinae, alwaar zij Rusticiana heet. Een grafschrift onder den naam van Elpis is uit de Latijnsche Anthologie door B. overgebragt in de Najaarsbl. I. 157.

(86.) Alleen eene verre navolging van den aanhef.

(87.) Eene zeer vrije navolging van dit stuk staat in de Krekelz. I. 124. [Dl. XIII bladz. 316.]

(88.) Cantiques pour le culte public, recueillis et imprimés par ordre du Synode Wallon. Dordr. 1803.

(89.) Deze navolging is eigenlijk eene uitbreiding der eerste strophe van Horatius.

(90.) B. merkt bl. 36 aan, dat hij om de welluidendheid Oithona voor Cuthona schreef. Volgens Macpherson beteekent Cuthona the mornfull son of the waves. Haar ware naam was Gormhuil of the blue eyed maid. Oithona wordt

door hem, IV. 31, vertaald the virgin of the waves.

(91.) Eene andere, hoezeer ver afwijkende navolging van Horatius vindt men in de Krekelz. III. 121. [Dl. VIII bladz. 246.]

(92.) Van dit Portugeesch gedicht bezat B. een' afzonderlijken afdruk, te Lissabon in 1809 uitgegeven, volgens den Catalogus zijner Bibliotheek bl. 69, N°. 907. Uit zijne boekerij is het in die der Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leiden overgegaan. Zie den Catalogus, II 298. Wij merken dit op, ten einde de navolging niet voorgewend schijne.

(92 N°. 2.) Men zie over dit kunstjuweel onze Voorlezing en de aanteek. aldaar.

(93.) Vergelijk den bekenden rei van Vondel in zijnen Palamedes.

(94.) Deze rei van Seneca is mede door Nieuwland, maar minder gelukkig, overgebragt in de Verhandeling van de Bosch over de regelen der Dichtkunst bl. 192, en nader in zijne Ged. bl. 78.

(95.) Het oorspronkelijke is The Nonnes preestes tale van Chaucer. Deze dichter, die wel eens meer zijne stof aan oudere dichters ontleende (zie Aanteek. 17) schijnt de aanleiding tot dit verhaal te hebben gevonden in eene zeer oude Engelsche overzetting der fabelen van Esopus en anderen; want Marie de France, eene van de oudste bekende Fransche dichteressen der 13 eeuw, heeft mede deze fabel. Zie hare Poésies, in 1820 te Parijs door den kundigen De Roquefort uitgegeven, II. 240. De Heer de R. beweert (Notice bl. 22 volgg.), dat Marie uit dezelfde bron heeft geput. Ook bij haar knijpt de haan de oogen digt, alvorens te kraaijen, en andere kleinigheden vindt men er weder. Dit toeknijpen der oogen, aan de natuur ontleend, is door B. niet voorbijgezien; hij prijst het als regt schilderachtig, zie Brieven III. 235. Wij kunnen ons met de uitspraak van B. niet vereenigen, die zijne overbrenging onder de prullerijen stelt, (zie Briev. III. 183) en zouden ongaarne den Koekeloer missen, hoezeer wij niet willen ontkennen, dat het gesprek tusschen den Haan en zijn Partelotje te langwijlig is. Maar bij Chaucer is dit nog uitgebreider, en over het

algemeen heeft B. zijn voorbeeld bekort. Eigenaardig heeft hij den haan koekeloer gedoopt van het oude kok (Fr. coq) waarvan kokkelen. Koekeloeren is dus kraaijen als een haan. Zie Kiliaan v. koekeloeren, en Weiland op kokkelen. De haan van Chaucer heet Chaunteclere, welke naam door Willems in zijne uitgave van den Reinaert de Vos, Inleiding bl. 66 (2de druk) aldus verklaard wordt: "Cantecleer de Haen, ook Heer Cantecleer genoemd vs. 285, 375. Naer het Latyn, cantu clarus. In Belgie zegt men kleir voor klaer." Over dezen naam van den haan vgl. Dr. de Jager in het Taalkundig Magazijn, I. 377, die mede opmerkt, dat Bailey chaunteclere, als bij Chaucer voorkomende, opteekent, en van de Fransche woorden chanter en clair afleidt. Het klassieke Latijn heeft clarisonus, b. v. Catullus, C. 64, vs. 321.

(96.) Bij Kosegarten, Die Ralunken, eine Runische Kunde. Vroeger is dit stuk in de Mnemosyne geplaatst (1) II. 141, alwaar B. aanmerkt, dat op de oude plaats der Ralowsburg thans een vrij prachtig slot staat, het geen denzelfden naam voert. Beide gebouwen, reeds één in naam en plaats, heeft de dichter geheel vereenigd; hier ligt de oplossing der tegenstrijdigheid van de schildering des burgs in het begin en einde van dit gedicht.

Tot verdere opheldering nemen wij uit Kosegarten de volgende aanteekeningen over.

De Ralowsburg was gelegen aan de westzijde van het eiland Rügen.

Prora. Eene bergachtige met bosch bewassen landengte, die het schiereiland Jasmund aan Rügen hecht.

Riwisch. Een zandig en onvruchtbaar schiereiland aan de zuidoostzijde van Rügen.

Rugard. Een gebergte in het midden des eilands, met een wijd, en woest uitzigt, en eeuwen lang de zetel der vorsten van Rügen.

Pulis. Een klein en liefelijk eiland aan den voet van den Rugard, gelegen in den zeeboezem, door de schiereilanden Jasmund en Witton gevormd.

Warne. Eene rivier bij Rees.

(97.) Deze ode van de Bosch is vervaardigd op de oratie

van Prof. Rau de naturâ optimâ eloquentiae sacrae magistrâ, L. B. 1806, en achter deze gedrukt. Nader heeft de Bosch die in zijnen Poëmatum appendix p. 29, opgenomen. De navolging van B. stond vroeger in de Vaderl. Letteroef. 1806, mengelw. bl. 328. Den brief, met welken B. zijn stuk aan de Bosch zond, vindt men in zijne Brieven III. 6. Wij schrijven daaruit het volgende af: "Uwe vaerzen, en in het byzonder uwe Odes, goed over te brengen, is my zoo onmooglijk als, het die van Horatius te doen. Navolgingen en paraphrasen, is al wat ik daar in heb kunnen doen. Het Latijnsche idioma laat zich zoo wel in het Nederduitsch niet overgieten als het Grieksche; en naar mate het zuiverer in het oorspronklijk is, is de moeilijkheid grooter, om het by te komen. Edoch, warm van de lezing van uw heerlijk dichtstuk, heb ik getracht, daar eene afschaduwing van te maken, die ik de vrijheid neme, UWEg. hiernevens aan te bieden. Odes hebben deze zwarigheid boven alle andere Poëzy, dat onze Coupletten geene overgangen dulden; en van daar noodwendig uitbreidingen en slotwendingen, die deze vereischen. Het is dus uw Dichtstuk niet meer, hedendaagsche Flaccus, maar alleen een nabootzing daarvan; en het is hierom, dat ik my aangematigd hebbe, het Besluit naar mijn hoofd te maken, en het Nageslacht tot de voortreflijkheid van Rau uit de voortreflijkheid van het vaers dat gy hem waardig acht, te doen besluiten."

(98.) Vermoedelijk zijn de oorspronkelijke gezangen, hier door B. bladz. 93 en 97 overgebragt, die, van welke Bouterwek gewaagt IX. 74. Zie ook Eichhorns Geschichte der Litteratur I. 793. Allgemeine Geschichte der Cultur, I. 217, II. 408, en vooral Rambach in zijne Anthologie Christlicher Gesänge. I. 377.

(99.) Als dichter van dit kerkgezang wordt genoemd Jacoponus, of Jacobus de Benedictis, een Franciskaner monnik uit Todi, in het Hertogdom Spoleto, die in 1306 overleed. Men wil, dat hij zich op Goddelijke openbaringen beroemde. Paus Bonifacius VIII liet hem, tot straf der vrijmoedigheid, waarmede hij zijne zeden had aangetast, te Palestrina in de gevangenis werpen. In de Kunst- en Letterbode van 1839 bladz. 24 wordt beweerd, dat de

erkenning van Jacobus de Benedictis als maker van dit kerkgezang, alleen steunt op het gezag van Lucas Wadding, een Annalist der Franciscaner orde, wiens welbekende partijdigheid juist niet veel geloof zoude verdienen, en men niet uit het oog moet verliezen, dat dit stuk in het H. S. der Utrechtsche boekerij aan Bernard de Clairvaux, in wiens geest het zoude zijn gedicht, wordt toegeschreven. Dit in de Roomsche kerk zoo hooggeschat lied is door de muzijk van Pergolese nog beroemder geworden, en door de latere Duitsche dichters, als Klopstock, Wieland en Lavater, nagevolgd. Men zie de Anthologie Christlicher Gesänge van A. J. Rambach (Altona und Leips. 1817.) I. 348. Het is verkort in de Fransche Cantiques opgenomen, z. C. 13, en door Mr. A. W. Engelen fraai nagevolgd in zijne Dichtstukjes aan Godsdienst en Vaderland gewijd, Gron. 1832.

Eene zeer oude vertaling is medegedeeld door Mr. L. Ph. C. van den Bergh in de N. Werken der Maatsch. v. Nederl. Letterkunde te Leiden. VI. D. 2 Stuk, bl. 88, alwaar hij tevens over andere oude vertalingen handelt.

Volgens den Hoogleeraar de Wal in zijne beoordeeling onzer Aanwijzing in de Gids van 1840, vindt men eene uitvoerige Geschiedenis van dit lied in de Kirchen- und Literalhistorische Studiën van Monike, te Stralsund, I. 407 volgg. De navolging van Bilderdijk stond vroeger met den Latijnschen tekst in de Mnemosyne(l) III. 280, benevens eene navolging van den Heer P. van Braam. De Kruisklagt van Vondel is bekend. De Hoogleeraar Kist heeft over dit lied in het Kerk. Archief III, 493 een belangrijk stuk geplaatst, en uit een H. S. der werken van den H. Bernardus een afschrift gegeven, afwijkende van den gewonen kerkelijken tekst. Wij laten hier den tekst uit het werk van Rambach (van welken die in de Mnemosyne eenigzins verschilt) volgen:

Stabat mater dolorosa
Juxta crucem lacrymosa,
Dum pendebat filius:
Cujus animam gementem,
Contristatam et dolentem
Pertransivit gladius.

O quam tristis et afflicta
Fuit illa benedicta
Mater Unigeniti:
Quae moerebat et dolebat,
Et tremebat, dum videbat
Nati poenas inclyti.

Quis est homo, qui non fleret,
Matrem Christi si videret
In tanto supplicio?
Quis non posset contristari,
Piam matrem contemplari
Dolentem cum filio?

Pro peccatis suae gentis
Vidit Jesum in tormentis
Et flagellis subditum,
Vidit suum dulcem natum
Morientem, desolatum,
Dum emisit spiritum.

Pia mater, fons amoris,
Me sentire vim doloris
Fac, ut tecum lugeam.
Fac, ut ardeat cor meum
In amando Christum Deum,
Ut tibi complaceam.

Sancta mater, istud agas,
Crucifixi fige plagas
Cordi meo valide.
Tui nati vulnerati,
Tam dignati pro me pati,
Poenas mecum divide.

Fac me tecum pie flere,
Crucifixo condolere,
Donec ego vixero.
Juxta crucem tecum stare
Et me tibi sociare,
In planctu desidero.

Virgo virginum praeclara,
Mihi jam non sis amara,
Fac me tecum plangere.

Fac ut portem Christi mortem,
Passionis fac consortem,
Et plagas recolere.

Fac me plagis vulnerari,
Cruce hâc inebriari
Ob amorem Filii.
Inflammatus et accensus,
Per te, Virgo, sim defensus
In die judicii.

Fac me cruce custodiri,
Morte Christi praemuniri,
Confoveri gratia.
Quando corpus morietur,
Fac ut animae donetur
Paradisi gloria.

(100.) Volgens Rambach, D. I. 321 van het werk in de voorgaande aanteekening vermeld, is Thomas van Celano, uit Italie geboortig, die omstreeks het jaar 1250 heeft geleefd, en tot de orde der Minderbroeders behoorde, waarschijnlijk de dichter van het beroemde gezang Dies irae. Dit wordt in de R. C. Kerk bij de missen voor overledenen gebruikt, en heeft ook in later tijd onder de Protestanten grooten naam verworven, vooral sedert Mozart de beroemde compositie daartoe in zijn Requiem leverde. De algemeene goedkeuring, reeds van de oudste tijden af, aan dit lied te beurt gevallen, is vermoedelijk de reden, dat ook anderen als dichters daarvan worden genoemd. Bij Rambach is de Latijnsche tekst als volgt:

Dies irae, dies illa
Solvet seclum in favilla,
Teste David cum Sibyllâ.

Quantus tremor est futurus,
Quando judex est venturus,
Cuncta stricte discussurus.

Tuba, mirum spargens sonum
Per sepulcra regionum,
Coget omnes ante thronum.

Mors stupebit et natura,
Quum resurget creatura,
Judicanti responsura.

Liber scriptus proferetur,
In quo totum continetur,
Unde mundus judicetur.

Judex ergo quum sedebit,
Quidquid latet, apparebit;
Nil inultum remanebit.

Quid sum miser tunc dicturus?
Quem patronum rogaturus?
Quum vix justus sit securus.

Rex tremendae majestatis,
Qui salvandos salvas gratis,
Salva me, fons pietatis.

Recordare Jesu pie,
Quod sum causa tuae viae,
Ne me perdas illâ die.

Quaerens me, sedisti lassus,
Redemisti crucem passus,
Tantus labor non sit cassus.

Juste judex ultionis,
Donum fac remissionis
Ante diem rationis.

Ingemisco tamquam reus,
Culpâ rubet vultus meus:
Supplicanti parce Deus.

Qui Mariam absolvisti
Et latronem exaudisti,
Mihi quoque spem dedisti.

Preces meae non sunt dignae:
Sed tu bonus fac benigne,
Ne perenni cremer igne.

Inter oves locum praesta
Et ab hoedis me sequestra,
Statuens in parte dextrâ.

Confutatis maledictis,
Flammis acribus addictis,
Voca me cum benedictis.

(Oro supplex et acclinis,
Cor contritum quasi cinis:
Gere curam mei finis.)

(101.) Vroeger bleef ons onderzoek naar het oorspronkelijke van dit vers vruchteloos. Naderhand kwam het ons voor, dat het in Noord-Amerika thuis behoorde en uit eene reisbeschrijving was ontleend. Nu vonden wij op den Catalogus der boekerij van Bilderdijk, bladz. 92: "Voyage dans la haute Pensylvanie et dans l'état de New-York, Paris 1801" en gisten, dat het misschien hierin zoude voorkomen. Onze vriend Klinkert heeft dit werk opgespoord en dit vermoeden gegrond bevonden. Het dichtstuk, dat eene plaats in Herders verzameling waardig was, komt aldaar voor Dl. III. 125, en bestaat, volgens den inhoud van Chap. V, in eene: "Complainte de Panima, assis au pied d'un grand bouleau au clair de la lune, adressée à Gounongdave son ami, qui était parti pour la haute Pensylvanie, en huit strophes." B. heeft alleen het begin der laatste strophe overgenomen, met bijvoeging eener bede aan de wolken, door hem verder zoo onnavolgbaar uitgebreid. De Fransche tekst of vertaling luidt aldus: "Je te parle et tu ne m'entends pas! Je regarde et ne vois que moi assis au pied du Nemenshéhilas. — Qui donc servira de témoin à la prononciation de mes paroles vivantes? La lune, cette fille modeste du soleil radieux; c'est à elle que je les confie. Mais qui te portera la voix de mes plaintes et l'idée de mes souvenirs? Le vent souffle du grand Manitoo; ce Messager souvent inconstant et léger, te les transmettra-t il fidèlement? Je l'en conjure. Hate toi de revenir et de les entendre de la bouche de ton ami." In het werkje: Ter nagedachtenis van J. W.

Bilderdijk, bladz. 3, vindt men dit stukje met één couplet vermeerderd.

(101. N°. 2.) Bouterwek II. 150 oordeelt, dat er niet veel dichterlijks in de sonnetten van deze dichteresse te vinden is. De minnaar heet bij hem Callaltino di Conti. Roscoë in het leven van Paus Leo X, III bladz. 306, noemt hem Collalto, en zegt, dat aan dezen hare meeste gedichten zijn gerigt, en zij deszelfs echtverbindtenis met eene andere vrouw niet lang overleefde.

(102.) Bouterwek VII. 258 roemt dit Epithalamion, door Spenser op zijn eigen huwelijk vervaardigd, als het voortreffelijkste zijner lyrische Gedichten.

(102. N°. 2.) Wij hadden verzuimd, om op te geven, dat, volgens de dichteresse zelve, dit vers aan Mistr. Opie was ontleend. Dit is door Dr. de Jager t. a. pl. hersteld.

(103.) Volgens de vertaling van de Groot, t. a. p.

Pastor quid me cogis currere? pungere cessa:
Non etiam nobis illud ab arte datum est.

(104.) Ausonius heeft twee epigrammen der Grieksche Anthologie nagebootst. IV. 7, E. 9 en 23. T. II. 351 en 357. Het eerste is aldus door de Groot overgebragt:

Quid vitule admugis, quid prensas ilia? non et
Uberibus potuit lac dare docta manus.

Het tweede:

Interitum vero fert vitulo vacca Myronis,
Dum premit aes, cui lac stultus inesse putat.

(104. N°. 2.) Ook dit is aangewezen door Dr. de Jager t. a. pl.

(105.) T. a. pl. T. I. 55, is dit stukje door de Groot aldus vertaald:

Nunc magis, Heraclite, tuo quam tempore, vitam
Fle, precor, est etenim nunc miserabilior.
Tu quoque nunc illam magis, o Democrite, ride,
Nam risu nunquam dignior illa fuit.
Vos ego sed spectans, heic haereo, quomodo possim
Te ridendo sequi, te lacrymando sequi.

(106.) B. zegt in zijne Brieven II. 212, met den Perzius niet veel op te hebben, maar de Zedelijke Gispingen beter te achten. Het eerste en het zesde Hekeldicht is vroeger geplaatst in de N. Dichtschak. II. 191 en 202. Beide stukken zijn in deze latere uitgave in het begin en einde omgewerkt. De uitgever heeft verzuimd, aan het hoofd der stukken het opschrift te plaatsen, dat in den Inhoud hersteld is. In de Zedel. Gisp. bl. 108 vindt men eenige drukfeilen van dit werkje verbeterd.

(107.) Dit orakel is door Herodotus VI. 86 bewaard.

(108.) Over deze vermeende regels van Ausonius zie aanteek. 119.

(109.) Deze beroemde ode van Saffo is dikwijls overgebragt. De vertolking van Catullus (C. 51) is bekend, en door Lord Byron in zijne Translations and imitations in een vrijen trant gevolgd. Wie kent wijders niet de navolging van Boileau in zijne vertaling van het werkje van Longinus. De Abt Delille heeft daarvan in de zijne gebruik gemaakt. Men vindt deze in de Voyage du jeune Anacharsis II. Chap. 3, p. 50.

Heureux celui, qui près de toi soupire,
Qui sur lui seul attire ces beaux yeux,
Ces doux accens et ce tendre sourire!
Il est égal aux dieux.
De veine en veine une subtile flamme
Court dans mon sein, sitôt que je te vois;
Et dans le trouble où s'égare mon âme,
Je demeure sans voix.
Je n'entends plus; un voile est sur ma vue:
Je rêve et tombe en de douces langueurs;
Et sans haleine, interdite, éperdue.
Je tremble, je me meurs.

Misschien is de gelukkigste die van Clotilde de Vallon Chalys, (over welke nader in aanteek. 138) in de voorr. der uitgave van hare gedichten door den Heer Ch. van der Bourg, bl. 99.

Qu'à mon gré c'este-là va primant sur les dieux,
Qu'enyvre ton soubriz, sur qui ton oeil repoze,
Qu'encharment, résonnant de ta bouche de roze,
Les sons mélodieux!

Je t'ai vu . . dans mon seyn, Vénus, qu'ay toute en l'âme, 5.
Qui, sur levre embrasée, estouffoit mes accents,
Vénus à feux subtils, mais jusqu'ez os perçants,
Court en fleuves de flame. . .
S'ennuaigent mes yeulx; n'oy plus qu'en my rumeurs;
Je brusle, je languis; chauds frissons dans ma vayne 10.
Circulent: je paslis, je palpite, l'haleine
Me manque; je me meurs. . . .

Vs. 1. prime, l'emporte.
3. encharment, charment.
9. S'ennuaigent, se couvrent de nuages. — n'oy &c. je n'entends plus qu'au milieu de bruits confus.

De Heer van der Bourg zegt te regt van deze laatste strophe: " "Cette dernière strophe, où la mesure du vers est brisée á chaque instant, rend mieux peut-ètre le mouvement de l'original, qu'aucune des nombreuses traductions déjà connues." "

Deze heerlijke vertolking wordt door den Hr. de Sainte Beuve aan van der Bourg zelven toegekend in zijn betoog der onechtheid van Clotilde's gedichten, waarover nader in de 138. aanteekening. Hij noemt ze eene traduction très admirée. Maar zonderling is het toch, dat v. d. Bourg zijn eigen werk zoodanig zoude prijzen. Dit stukje van Clotilde beviel B. dermate, dat hij, twee jaren na de overbrenging van het oorspronkelijke Grieksch, het mede vertaalde. Dit vers is eerst later uitgegeven in het Gentsche K. en L. blad v. 1841 bl. 67 (zie hierna onze aanteek. 180) en vinde hier eene plaats.

SAPPO.

Naar het oud Fransch der beroemde Clotilde.

Zy mag een grooter heil dan Godenwellust smaken,
Op wie uw oogstraal rust, die aan uw lachjen hangt,
Die van uw rozenmond tot balsem in haar blaken,
Den zoeten adem vangt.

Ik zag u, en mijn borst geheel in vlam gevlogen,
Bleef prooi van 't stroomend vuur met aders en gebeent;
De wanhoop smoort mijn klacht, die tintelt uit mijne oogen,
Maar op mijn mond versteent.

't Is zuizling en gebruisch en nevel, die me omzweven,
Een siddring grijpt me om 't hart en stremt my 't kokend bloed.
'k Bezwijk en hijge en zucht, voel d' adem my begeven,
En sterf in louter gloed.

1823.

Eindelijk vermelden wij de schoone navolging door onzen beroemden landgenoot J. de Bosch in zijne Poëmat. Append. p. 63, nader verbeterd in de aanteek. op de Anthol. Graeca. IV. 183.

Ille mi Divis similis videtur,
Intuens in te prope qui resedit,
Auribus captans avidis loquelam
dulce sonantis.
Suave sed rides, tua me venustas
Concutit pectus subito pavore,
Et nihil vocis modo te videntem
pervenit ad me.
Lingua sed torpet, tenuis per artus
Protinus cutem subit ignis, ipsae
Tinniunt aures, oculique nullâ
luce fruuntur.
Labitur sudor gelidus per ora,
Sum tremor totus, velut herba pallor,
Spiritus fugit, videor perire
morte propinquâ.

Behalve de navolging van Bilderdijk, bestaat in onze taal eene van den Hoogleeraar Mr. D. J. van Lennep, vroeger in de Kl. Dicht. H.H. S.S. III. 323 der tweede uitg. en later in zijne Gedichten, in 1842 buiten den handel gedrukt. Verder eene van den Hoogleeraar Siegenbeek in zijne vertaling van Longinus en van den Heer Buser in zijne Liederen van Anacreon en Saffo, te Zwolle 1836 uitgegeven bladz. 60. De aanmerkingen van B. op deze ode van Saffo getuigen evenzeer van zijn dichterlijk gevoel als van zijne geleerdheid; hij vereenigt zich met de uitspraak van Longinus over het verhevene van dit stukje. De geleerde en dichterlijke Jones was van een tegengesteld gevoelen in zijne Comm. de Poës. Asiat. p. 215 (Eichh.) "Carmen autem in Atthida, tanquam

elati generis exemplum profert Longinus; a quo valde dissentio. Quam enim habent cum elatione affinitatem laetissimae illae imagines, puella suaviter loquens, et suaviter subridens? Praeterea nihil terribile aut horridum in hac Odâ describit puella Lesbia, sed jucundissimum animi motum, amorem; et, ab illo ortam, totius corporis relaxationem; quae imago ab elato dicendi genere est alienissima: nam corpus permulcere et relaxare praecipua est delectationis et voluptatis proprietas."

(109. N°. 2.) Gaarne vermelden wij het oordeel van den voortreffelijken de Clercq over dit gedicht in zijne Wenken bladz. 22. "In den zoo geheel oorspronkelijken Muis- en Kikvorsch-krijg toonde hij, hoe zijn vernuft met alles wist te spelen, en hoe hij zich in zijne poëzy evenzeer vereenzelvigen kon met eene snappende muis of een opgeblazen kikvorsch, als met den Voorzoon uit het Paradijs, den minnaar van Elpine, die de Engelenwacht van Eden trotseert."

(110.) Zie hierna aanteek. 131.

(111.) Zie eene parodie dezer ode van Horatius in de Rotsg. II. 47. [Dl. VIII, bladz. 266.]

(112.) B. had voorheen Ossian wel van eentoonigheid beschuldigd (Voorr. Poëzy I. 14) maar zijne waarde als dichter steeds erkend; zie onze aanteekening 13. Waarom hij dus dit vers van Lebrun heeft overgebragt, is ons duister; misschien werd hij door den lof van Homerus daartoe uitgelokt.

(113.) B. heeft het puntdicht van Josephus Scaliger uit zijn geheugen onnaauwkeurig aangehaald; Scaliger heeft Muretus niet genoemd, maar bij letterverzetting Rumetum, en fumos, niet fumum geschreven. De aanleiding tot dezen scherpen uitval was eene letterkundige aardigheid van Muretus, die eenige verzen als van de oude blijspeldichters Attius en Trabea afkomstig, had bekend gemaakt, welke door Scaliger voor echt waren gehouden. Men vindt deze in de Opera Mureti I. 774. ed. Ruhnk. alwaar men de aanteek. van Checcotius vergelijke, en diens praefatio p. 97. Wie meer van deze zaak begeert te weten, kan te regt komen bij Morhof Polyhistor. T. I. L. 4. C. 11. § 3. — Fabritius Bibl. Lat. III. 236, Ern., en Bayle v. Trabea.

(113. N°. 2.) B. nam uit de aangehaalde plaats van Ovidius aanleiding tot deze Heroide; zoo als hij genoeg te kennen gaf; maar ontleende toch maar enkele denkbeelden en trekken aan den Romeinschen dichter.

(114.) Chaucers verkorte vertaling van dezen brief is door B. gegeven in de Krekelz. I. 9. [Dl. IV bl. 347.] Zie aant. 120.

(115.) Deze voortreffelijke navolging bevat slechts het eerste gedeelte; de geheele Hymne is overgebragt in de Nasprokk. bladz. 25. [Dl. VI bl. 190.] Ook onze Jeremias de Decker heeft aan dit stuk zijne krachten beproefd in zijne Sterre der Oosterwijzen, zie Rijmoef. III. Boek.

(116.) Mohammet Schemseddin Hafiz werd in de achtste eeuw der Hegira, niet lang na het 748e jaar (1318), te Schiras geboren en overleed aldaar in 791 (1389). Van zijnen vroegeren levensloop is niets met zekerheid bekend; het schijnt, dat hij tot eene monnikenorde of tot de Derwischen behoorde, zonder echter den wijn of de liefde zich te ontzeggen, waarom hij niet veel aanspraak had op den naam van Schemseddin d. i. zon des geloofs; meer op dien van Hafiz d. i. bewaarder des Korans, welken hij geheel van buiten kende. De bezigheden aan het hof des Sultans, de beoefening van den Koran en andere godgeleerde en letterkundige werkzaamheden verhinderden hem, om zijne gedichten te verzamelen, dat eerst na zijn overlijden geschiedde. Niemand dacht er toen aan, om die in een' allegorischen of mystieken zin op te vatten, daar zijne vijanden hem zelfs de eer der begrafenis wilden betwisten, om de overtreding van de voorschriften der godsdienst, door het bezingen van den wijn gepleegd. Eerst naderhand gaven vrome of schijnheilige Muftis en andere geestelijken daaraan deze uitlegging, en bekwam de dichter den bijnaam van de mystieke tong. De Heer Joseph von Hammer heeft den Diwan van Hafiz geheel vertaald (Stuttg. en Tubingen 1812, 2 deelen) en loopt zeer hoog met hem, maar keurt de mystieke uitlegging van gezangen, in welke hij, even als Anacreon en Horatius, de liefde en wijn bezong, zeer af, (vergel. Jones Comment. de P. A. c. 9) zonder echter de mystieke strekking van sommige andere stukken te ontkennen; zie de Voorrede

bladz. 4 volgg., 34 en 41 en zijne Geschichte der schönen Redekünste Persiens (Weenen 1818) bladz. 261. Aan hem hebben wij deze opgave ontleend.

Het stukje door Bilderdijk overgenomen, in een' mystieken zin opgevat, opent de verzameling zijner gedichten, en is door von Hammer aldus vertaald:

Reich mir o Schenke das Glas,
Bringe den Gästen es zu,
Leicht' ist die Lieb' im Anfang,
Es folgen aber Schwierigkeiten.

Wegen des Moschusgeruchs,
Welchen der Ostwind geraubt
Deinen gekraus'ten Locken,
Wie vieles Blut entflosz dem Herzen!

Folge dem Worte des Wirths
Färbe den Teppich mit Wein.
Reisende sind der Wege,
Sie sind des Laufs der Posten kundig.

Kann ich genieszen der Lust
In des Geliebten Gezelt,
Wenn mich zum Aufbruch immer
Der Karawane Glocke rufet!

Finstere Schatten der Nacht!
Wogen und Wirbelgefahr,
Können Euch wohl begreifen,
Die leicht geschürzt am Ufer wohnen?

Durch die befriedigte Lust
Ward ich zum Mährchen der Stadt,
Kann ein Geheimnisz bleiben
Der Stoff der allgemeinen Sage?

Wünschest du Ruhe Hafis,
Folge dem köstlichen Rath:
Willst du das Liebchen finden,
Verlasz die Welt und lasz sie gehen.

Het karavanenklokje is, volgens von Hammer, de schel aan den hals der kameelen hangende, terwijl het teeken tot opbreken door de trompet wordt gegeven.

(116 N°. 2.) Bij gebrek eener uitgave van Gregorius konden wij het oorspronkelijke der stukken door B. aan hem ontleend niet aanwijzen. Dit is later door Dr. Bergman gedaan bij de beoordeeling van ons werk in de Vriend des Vaderlands v. 1840, bl. 204. Volgens hem zijn dit vers en de Balling in de Schemerschijn twee verschillende navolgingen van het zelfde stuk in zijne Opera, II. 77. C. en 78 A ed. J. Billii Prun. Lut. Paris, 1611. Zie verder aant. 151 N°. 2 en 3, 170 N°. 4.

(116 N°. 3.) Volgens Dr. de Jager, t. a. pl., komt dit stuk voor in de Oeuvres mêlées van Kon. Frederik I. 54. Wij vonden het mede in zijne Poésies diverses bl. 55. Het is de Paraphrase de l'Ecclésiaste, beginnende:

Homme, qui marches dans l'ombre.

(117.) Verg. Poëzy IV. 170. [Dl. XII bladz. 92.] als mede de fraaije navolging dezer Ode door Mr. M. C. v. Hall in zijne Ged. II, 103.

(118.) De laatste regels zijn ook aangehaald in de Perzius, bl. 87. [Dl. XIV bladz. 511.]

(119.) Bl. 128 heeft B. de twee woorden van Ausonius Pinifer Atlas aldus omschreven.

En Herkles was, hoe klein, voor Atlas niet vervaard,
Met al zijn reuzengrootte en dichte pijnboombosschen
Voor lokken, op het hoofd in klitten saamgewosschen,
Waar bok en geit in weidde, en langs zijn ooren sprong.

Deze regels zijn door hem naderhand bij vergissing als werkelijk van Ausonius afkomstig in zijn opstel over het Verhevene en Naïve (T. & D. Verscheid. II. 45) aangehaald. Het geheele stuk is zeer vrij overgebragt; zoodat zelfs vier verzen (47—50), welke men in de Perzius bl. 62 aantreft, [Dl. XIV bladz. 495.] zijn overgeslagen.

(119 N°. 2.) Dr. de Jager wees t. a. pl. het oorspronkelijke van den Koning aan in zijne Oeuvres III. 27, met het opschrift, Ode sur la guerre présente.

(120.) Het oorspronkelijke van Claes Willems is door B. medegedeeld in zijne T. & D. Verscheid. IV. 99. B. zegt in de Voorrede bl. 4, dat deze en de naar Chaucer gevolgde brieven van Ovidius door hem, wegens den goeden smaak der verkortingen en het naïve daarin doorstra-

lende, voor den waren beminnaar der dichtkunst belangrijk werden geacht, om over te brengen, en de vergelijking met de Latijnsche voorbeelden niemand zal berouwen.

(121.) De oorspronkelijke brief van Hypermnestra aan Lynceus ontstond uit de ontevredenheid van B. op Ovidius, die, volgens zijne meening, het karakter dezer vrouw verongelijkt, en in zijn dichtstuk te veel eene doorgaande geestigheid verraadt enz. Zie Voorbericht p. 4.

(122.) Dit stuk is, zoo als B., bl. 7 van het Voorberigt, zegt, het lied of gesprek van Odin met Vafthrudnir, waarmede de verzameling der oudere Edda (Edda Saemundica, Koppenh. 1787, 4°) geopend wordt. Het lied heeft 55 strophen of coupletten, van welke B. Strophe 6—16, 19—27, 36 en 37 en 44—47 heeft overgenomen. Het onderwerp is de reis van Odin, onder den naam van Gangard (wandelaar), naar Jothunheim, het verblijf der Jothen of reuzen, om met een der voornaamsten een raadselstrijd en gesprek over de oude overleveringen te houden. Zoodanige raadselstrijd was ook in het Oosten reeds van ouds bekend. Men herinnert zich het raadsel van Simson, in het Boek der Rigteren, XIV. 12; wijders de Koningin van Scheba, die naar Jeruzalem reisde, om Salomo met raadsels te beproeven, z. 1 Kon. X. 1; men vgl. aldaar v. d. Palm, en dezen in zijnen Salomo I. 104 en II. 392 (2e. druk). Sommige vragen van Odin betreffen de Noordsche cosmogonie, andere den ondergang der wereld, en eenige ook natuurkundige onderwerpen. De laatsten werden door B. overgebragt. De vier slotcoupletten zijn van hem, zoo als hij t. a. pl. zelf zegt. Onzes inziens heeft het stuk hierdoor veel verloren, en ongaarne missen wij het eigenaardig slot van het oorspronkelijke, waar Vafthrudnir Odin herkent en zich overwonnen verklaart, in afwachting van den dood, met welken hij Odin had bedreigd. Ook is 't jammer, dat onze dichter de inleiding heeft weggelaten, welke het naïve gesprek van Odin met zijne vrouw Frigga behelst, luidende volgens de vertaling van Dr. Legis aldus:

Odin. Raad mij nu eens, Frigga, want ik verlang te reizen en Vafthrudnir te bezoeken. Groot is mijne begeerte, om met den alles wetenden reus over de oude overleveringen te strijden.

Frigga. Ik zoude Alvader raden, om in de woonplaats der Goden te blijven, want ik geloof, dat geen reus aan Vafthrudnir gelijk is.

Odin. Veel heb ik gereisd, veel heb ik onderzocht, vele krachten beproefd, maar dit wil ik weten, hoe het is in de woningen van Vafthrudnir.

Frigga. Reis gelukkig, keer behouden terug, en wees bij de Godinnen welkom. Dat uwe wijsheid U sterke, wanneer gij met den reus zult redetwisten.

Volgens Dr. Legis, bestaan er van dit stuk de volgende overzettingen. In het Deensch van Sandwig; in het Hoogduitsch van Gräter (Nord. Blume bl. 123), van Maijer (Mythol. Dicht. der Scandin. bl. 135) en in de Engelsche Edda van Cottle (Dublin 1797). Baggesen en Tegnèr hebben het mede vrij in het Deensch en Zweedsch bewerkt.

Ter opheldering van B's gedicht ontleenen wij het volgende uit de aanteekeningen op de oudere Edda, en uit die van Dr. Legis, met enkele bijvoegsels van ons zelven.

Bl. 72. Kloekaart.] Aldus is de naam Vafthrudnir zeer eigenaardig door B. vertaald. Deze wordt door Dr. Legis van het oud IJslandsch Vaf (weefsel, verstrikking) en het verouderde thrudr (sterk, krachtig) afgeleid. De Jothen of reuzen der Noordsche Mythologie hebben eenige overeenkomst met de Giganten of Titanen der Grieken. (Vgl. Grimm's D. M. bl. 491, 2 Ausg.) Odin behoort, als God van het licht, warmte en leven, tot de hoogere Godheden. Frigga (de aarde) was zijne vrouw. In den aanvang van dit lied vraagt Odin haar om raad, daar zij, als Godin der aarde, de reuzen en hunne woningen beter kende, zoo wel die in den afgrond als op de met sneeuw bedekte gebergten. Het doel van Odin's reis is minder vreemd, als men weet, dat de oude Scandinaviers aan de reuzen en dwergen vele kundigheden toeschreven, die aan de Goden onbekend waren.

Bl. 74. Lichtmeer.] De jongere Edda noemt het paard waarmede Dajur (de dag) rijdt, Skinfaxi. Het verlicht met zijne manen de geheele lucht en aarde. De naam beteekent schijnende of glanzende manen, van het IJslandsch fax (manen). De Grieksche en Romeinsche fabelleer geeft ook

aan Lucifer, de morgenster, een wit paard. De witte of roos-kleurige paarden van Aurora zijn bekend.

Bl. 74. Overvaart.] De mythologische vloed Ifing, d. i. de lucht of dampkring, scheidt de verblijven der Jothen en der menschen van die der Goden. De Ifing is altijd in beweging, en bevriest nimmer.

Bl. 76. "Gast, gij schijnt verstandig."] De vreemdeling die nog op een afstand was gebleven, (z. bl. 73. "Blijf niet staan") had nu, door zijne antwoorden de achting van den reus gewonnen, moest nu nader komen, en bij hem aanzitten. In de Edda zet deze nu zijn hoofd tot prijs van den strijd.

Bl. 78. De eeuwige Albezorger.] Het oorspronkelijke in de Edda luidt aldus: "De vader van den dag heet Dellingur, de nacht is uit Norvi geteeld. De goedgunstige Goden hebben den aanwas en de afneming der maan geschapen, om het jaar te berekenen." Reeds zeide de dichter van den 104 Psalm vs. 19: "Hij schiep de maan tot berekening der tijden." Vgl. Genesis I. 14 en ald. de aant. van v. d. Palm. De geleerde uitgevers der Edda vergelijken hier zeer gepast de woorden van Cicero, Tusc. Q. I. 28, waar hij, bij de vermelding van de wonderen des hemels, van de maan zegt: "lunam accretione et diminutione luminis, quasi fastorum notis signantem dies." Volgens de jongere Edda was Norvi een reus, die in Jothun woonde. Hij had eene dochter Nott genaamd, die, naar hare afkomst, zwart of donkerkleurig was. Haar laatste man heette Delling (schemering) en sproot uit het Asengeslacht. Zij had een zoon Dag genaamd, die licht, helder van kleur en schoon was. Alvader verplaatste Nacht en Dag aan den hemel, en gaf ieder paarden en wagen, om daarmede elken nacht en dag rond te rijden.

Bl. 79. "Wat den wind doet bruischen."] B. wijkt in deze Strophe (36) zeer ver van het oorspronkelijke af, dat, volgens Dr. Legis, aldus luidt: "Hrasvelg heet de reus, die aan het einde des hemels in de gedaante eens adelaars is gezeten. Men zegt, dat van zijne vleugelen de wind over de volken heen waait." Hrasvelg beteekent lijken- of aasverzwelger. De stormwind, vooral die uit het Noorden waait, heeft dezen naam bekomen, omdat hij de lucht zui-

vert en de onreine dampen wegvaagt. Deze mythische Jothe zetelt zeer gepast aan de Noordpool. De oude Grieken en Romeinen noemden dien wind mede den Koning der winden. Men denke verder aan den adelaar van Jupiter, als het zinnebeeld van lucht en wind.

Bl. 80. "Ver heb ik gewandeld."] Volgens de Edda zoude Odin tweeënveertig reizen hebben gedaan, van welke echter alleen vijf met name worden vermeld. Z. de aanteek. op bl. 4 der Edda. B. heeft hier het woord winter in den gewonen zin genomen. Het oorspronkelijke bedoelt den verschrikkelijken winter, die, volgens de Noordsche fabelleer, met nog andere rampen, den ondergang der wereld vooraf zal gaan.

Bl. 80. "Doch hoe komt de zon." Het oorspronkelijke zinspeelt op de vernieling van hemel en aarde door den Fenriswolf, waarschijnlijk het onderaardsche vuur. De wolven komen dikwijls in de Noordsche fabelleer voor.

(122. N°. 2.) Medegedeeld door Dr. N. Beets, volgens wiens opmerking, de twee laatste regels van Byron door Bilderdijk zijn overgebragt in het stukje: de hedendaagsche talen, bladz. 106. Later vermeldde dezelfde geleerde dichter deze regels in zijne reeds vroeger aangehaalde Voorlezing over Bilderdijk in de Verpoozingen bladz. 291, en noemt ze "eene navolging die het oorspronkelijke verre overtreft, en haar dubbel geschikt maakt, om als eene schoone bloem te worden gevlochten in de krans, welke de Nederlandsche dichter ook daar ter plaatse voor zijne moedertaal gestrengeld heeft."

(123.) Over den Deenschen dichter Schack Staffeldt wordt in de Gesch. der Litteratur van Eichhorn IV. B. 3. Abth. § 703, door een' Landgenoot een scherp oordeel geveld, dat vermoedelijk onbillijk is. Althans de drie stukken, door B. overgebragt, wettigen geenszins de uitspraak: placebat propter sola vitia. In 1822 werd B. eerst met zijn werk bekend en zegt, dat er vrij wat schoons in is. Zie Briev. V. 223.

(124.) Vergel. Winterbl. I. 70. [Dl. XIII bladz. 188.]

(125.) Over Villegas, den Spaanschen Anacreon, zie Bouterwek III. 478.

(126.) Het oorspronkelijke gezang der negerinnen was, volgens het reisverhaal van M. Park, (II. bladz. 62 der Nederd. Vert.) zeer eenvoudig: "De winden loeiden en de regen viel. De arme blanke, mat en moede, kwam, en zette zich onder eenen boom. Hij heeft geene moeder om hem melk te brengen, noch wijf om zijn koren te malen.

Het Choor. "Laat ons met dien blanke mededoogen hebben; hij heeft geene moeder," enz.

Volgens Park heeft de Hertogin van Devonshire eene dichterlijke uitbreiding van dit gezang gemaakt, aldaar mede vermeld; van deze echter is B. zeer afgeweken.

(127.) Eene fraaije variatie van dit stuk vindt men achter de Spreuken van Sadi bladz. 58. [Dl. VII, bladz. 376.]

(128.) Het vers door B. in zijne Brieven IV. 37, bij vergissing aan Southey toegekend, behoort, volgens mededeeling van den Heer Tollens, aan W. Scott, bij wien wij het ook vonden in zijne Ballads and Lyrical pieces met het opschrift the fire king. De dichter berigt, dat, volgens de geschiedenis der kruistogten, een tempelridder, Sint Albaan genaamd, tot de Sarrazenen overging, en de Christenen in vele gevechten overwon, totdat hij zelf onder de muren van Jeruzalem door Boudewijn verslagen werd.

(129.) De oorspronkelijke Romance staat in de Minstrelsy of the Scottish Borders door Walter Scott uitgegeven. Zie Briev. IV. 37. Nader is ons door den Heer Tollens opgemerkt, dat de dichter van dit stuk is J. B. S. Morritt. Men vindt het D. III. 451 der 5 uitg. Edinburg 1812.

(129 No. 2.) Beide stukken, de Krokodillenkoning en Romoald, behooren aan Southey, volgens de aanwijzing van den Heer Tollens, en komen voor in zijne werken XIII. 111 en 105. In het H. S. bij den Heer Klinkert heeft B. ook Southey genoemd. De Hr. Mr. A. Bogaers merkte ons op, dat B. het tweede gedeelte der Ballade de Krokodillenkoning niet heeft, daar dit eerst later door Southey is vervaardigd, volgens zijne getuigenis in de Poetical works VII. 96: "There is a translation of this ballad, published by Bilderdijk in his Krekelzangen, 1822, II. 109, before the second part was written." Hij maakt ook gewag der overbrenging van den Romoald.

(130.) Vergel. Affod. II. 89. [Dl. VIII, bladz. 180.]

(131. De zeetogt van Europa gaf meermalen aan de Oude dichters en schrijvers stof tot sierlijke beschrijvingen. Die van Moschus Eid. II, Lucianus Dial. Marin. 15, van Ovidius Metam. II. 835, en Fasti V. 605, zijn bekend. Onder de nieuwere dichters heeft Lope de Vega dit onderwerp behandeld, uit wien B. in den Muis- en Kikvorschkrijg bladz. 46 [Dl. III, bladz. 455.] een' schoonen brok heeft medegedeeld.

(132.) De dichter van dit oud Engelsch treurspel is onbekend; het wordt door Southey t. a. pl. zeer geprezen.

(133.) Over Juan de Mena, een' ouden dichter uit de XV^de^ eeuw, door sommigen den Spaanschen Ennius genaamd, heeft Bouterwek III. 86 zeer uitvoerig gehandeld.

(133 N°. 2.) B. werd in 1818 door Mr. da Costa met den Rodrigo bekend gemaakt. Z. Brieven IV. 15, alwaar: "Wij danken U voor den Roderik, waar ik schoone brokken in heb gevonden, maar ik kan nog niet zeggen, of het eene Epopoeia is. Mijne Ega heeft grooten lust, om er iets van over te brengen. Ook zijn de noten op vele plaatsen niet zonder reëel intrest." Behalve het korte voorberigt van B., zijn ook de aanteekeningen door hem vertaald en vermeerderd. Sommige overbrengingen van brokken uit Spaansche en andere dichters behooren tot de edelste voortbrengsels van zijn' dichtgeest. Mevr. B. droeg hare vertolking aan den oorspronkelijken dichter op, welke opdragt de dagteekening van Nov. 1823 heeft. B. zond een exemplaar aan Southey met een latijnschen brief, later uitgegeven in de Mengelingen en fragmenten bl. 122. Dit had eene briefwisseling en nader een bezoek van Southey ten gevolge, die in Juny 1825 te Leiden kwam. Z. Briev. V. 113 en het Overzicht van Mr. da Costa bl. 189. Hij werd, tot betere verpleging eener beenwonde, door B. en vrouw gastvrij in hunne woning opgenomen. In de Oprakeling, bl. 156, [Dl. XI, bladz. 446.] staat een uitgebreid dichtstuk van B., waar Southey tot herhaling van zijn bezoek wordt aangespoord. Dit bezoek en de betrekking der beide dichters werd in eene openbare zitting der tweede Klasse van het Koninklijk Instituut den 9 April 1844 door Mr. da Costa, als Voorzitter,

herdacht, bij gelegenheid der vermelding van Southey's verdiensten. De spreker zegt, o. a. (z. Verslag bl. 10): "In 1825 bezocht hij Holland, vooral de stad Leiden, alwaar in het bijzonder zijn hart trok naar de persoonlijke kennismaking met het beroemde aldaar gevestigde dichterpaar Bilderdijk, dat hij, sedert de overbrenging van zijnen Rodrigo, door briefwisseling aanvankelijk had leeren waarderen en lief krijgen." Verder wordt een merkwaardig fragment uit een dichterlijken brief van S. aan zijnen vriend Allan Cuninghame medegedeeld, waarin hij dankbaar het verblijf en de verpleging bij B. te Leiden vermeldt, en aan zijn karakter en verdiensten eene waardige hulde brengt. Dit stuk is later in het Overzicht van Mr. da Costa bl. 290 herhaald. Wij gelooven echter, dat de spreker te onregt van menig ander hartelijk vers van B. en zijne gade aan S. gewaagt. Behalve het gemelde hebben wij geen gevonden. Van zijne reis teruggekeerd, gaf S. in vertrouwelijke brieven, na zijn overlijden uitgegeven, een uitvoerig verslag van zijn verblijf ten huize van B. Dit vindt men bij uittreksel opgenomen in de Revue Britannique van Januarij 1852. De Hoogleeraar Tydeman handelt over dit Artikel in N°. 16 van de K. en L.bode van het zelfde jaar, en roemt teregt S's beschrijving als een tafereel van een Nederlandsch gezin "uit dien stand, en in 't bijzonder de schildering van het interieur van B's huishouding, man, vrouw en zoon, als in de daad belangwekkend en aangenaam." Vroeger zegden wij reeds iets over de betrekking van B. met Southey in het Mengelwerk van den Recensent v. 1842 bl. 136. Later kwamen wij daarop terug in de K. en L. bode v. 1845 N°. 5, en wijders in onze aanteekeningen op de Lijsten van Glinderman. Een en ander is hier bijeengevoegd.

(134.) Christoval de Mesa wordt door Eichhorn IV. I. 188, onder de Epische dichters van Spanje geteld, en als zijn werk aldaar opgegeven La Restauracion de España. Madrid 1607.

(135.) De verzen van Cleanthes komen voor bij Clem. Alexandr. Strom. V. 554 Sylb., en zijn door de Bosch in zijne Poëmat. p. 331 aldus overgebragt:

Qui sapiens velit esse, haud curet murmura vulgi,
Pertimeat magnae nec dicta procacia turbae.
Plebs ignara ruit, legis, rationis et expers:
Est paucis concessa viris dos cernere verum.

(136.) Spr: XXIII: 22—35 en XXIV: 1—22.

(136 N°. 2.) Pope's Essay on criticism is door Mr. M. C. van Hall overgebragt of nagevolgd in zijne Gedichten, III. 191. Men vindt in het Voorberigt vermeldt, dat B. het werk van Pope hoog waardeerde en dikwijls raadpleegde, blijkens de vele omgevouwen bladen en papiersnippers in het door hem gebruikte exemplaar.

(136 N°. 3.) Men vergelijke de navolging van Willem van Haren in zijne werken III. 85, uitgave in kl. 8°.

(136 N°. 4.) Op het einde onzer Voorlezing roemden wij de onnavolgbare beschrijving der zomerhitte van B. in dit fraaije stuk. Deze Ode van Horatius gaf onzen dichter van Hall mede aanleiding tot een voortreffelijk vers getiteld: Herinneringen en uitnoodiging aan Mr. H. van Rooijen, alwaar de genoegens van het buitenleven schilderachtig worden voorgesteld. Z. Ged. II, 127.

(136 N°. 5.) Bij het slot onzer Voorlezing werd de liefelijke voorstelling van de schuwheid der hinde door B. geroemd. Sedert vonden wij dit zelfde onderwerp zeer fraai behandeld door Paffenrode in zijn treurspel de ondergang van Willem van Arkel, bl. 22.

Gelijk het rappe ree, dat om zijn dorst te koelen,
Komt soeken beek of bron, bevreest is voor het woelen
Van 't bosch, en voor 't geruijs der licht bewogen blaên,
Op ijder tret blijft staen.
Rekhalsend om end'om met opgesteke ooren,
Om 't nakend ongeval van wijt en sijt te hooren,
Vol anxst en lijk als voor sijn eijgen schim beducht,
Staeg veerdig tot de vlucht.

(136 N°. 6.) De meditatie van Lamartine, welke ons ontsnapt was, is later door Dr. de Jager, t. a. pl., aangewezen.

(137) Deze Lentebede is door Jones Comm. de Poësi Asiaticâ, C. 1. p. 13 aldus overgebragt.

Nunc immitis hyems fugit,
Nec sonantibus agri
Molles rigantur imbribus.
Tu, qui pratula floribus
Suave-olentibus ornas,
Qui lucida regis sydera.
Flores fac roseos tui
Colligamus amoris,
Fructûsque pietatis novos;
Ac, dum per virides apis
Dulce murmurat hortos,
Jucunda delibans thyma,
Da, suavi mihi carmine, ut
Diligentior illâ
Laudes tuas enuntiem.

(138.) Marguerite Eléonore Clotilde de Vallon Chalys was eene Fransche dichteresse uit de 15de eeuw. Onder een aantal vrouwen, welke in dien tijd de dichtkunst beoefenden, muntte ook hare overgrootmoeder Justine de Lévis uit, geboortig van Cremona en tijdgenoot van Petrarcha, die met den Franschen Ridder Lodewijk de Puytendre in het huwelijk trad. Zij deelde aan hare kleindochter Pulchérie de Fay Collan, naderhand gehuwd met Lodewijk Alphonsus Ferdinand de Vallon, reeds vroeg den smaak voor letteren en dichtkunst mede. Pulchérie bragt hare jeugd aan het Hof van den bekenden Gaston Phébus door, die eene voor dien tijd aanzienelijke verzameling van handschriften, zoo in de Oude als Italiaansche en Fransche talen, bezat, welke door haar met nut werd gebruikt. Onder toezigt van den geschiedschijver Froissard maakte zij eene bloemlezing of uittreksel uit Italiaansche en andere dichters. Bij haar huwelijk nam zij dezen letterschat mede, en werd door de verkregen kundigheden in staat gesteld, hare dochter Clotilde, die in 1405 geboren werd, zorgvuldig op te voeden, en haren gelukkigen aanleg vroegtijdig te ontwikkelen.

Clotilde huwde op haar vijftiende jaar, met den dapperen Bérenger de Surville, toen 22 jaren oud. Kort na zijn huwelijk moest deze zich bij den toenmaligen Dauphin Karel VII begeven, om hem bij te staan in de verdediging zijner regten tegen de Engelschen en den Hertog van Bourgondie.

Aan deze scheiding heeft men den schoonen Brief van Clotilde aan haren gemaal te danken, welke de uitgegeven dichtstukken opent en door B. is overgebragt. In dit en andere straalt de vurigste en hartelijkste liefde van Clotilde voor haren gemaal door; zóó kon alleen eene teedere vrouw schrijven. Na zeven jaren kwam Bérenger bij het beleg van Orléans om, en liet Clotilde éénen zoon na. In hare eenzaamheid hield zij zich met de opvoeding van dezen, en bij voortduring met de beoefening der dichtkunst bezig. Zij werd weinig bekend aan hare tijdgenooten, die hare voortbrengselen niet naar waarde konden schatten. Op meer gevorderde jaren werd zij door den dichterlijken Hertog van Orléans, toen deze uit zijne langdurige gevangenschap in Engeland terugkeerde, meer bekend, maar wilde zich niet uit hare woonplaats verwijderen. Omstreeks dien tijd trad haar zoon met Heloise de Goyen de Vergy in het huwelijk, maar overleed reeds in 1468. Aan Clotilde bleef eene kleindochter, met name Camilla, over, die haar echter op den leeftijd van 45 jaren mede ontviel. Lang klonk nog hare lier, blijkens de Chant Royal aan Karel VIII, in 1495 en alzoo in een' meer dan 90 jarigen ouderdom, geschreven, waar nog het vuur der jeugd in doorstraalt. Haar sterfjaar is onzeker; zij werd bij het nageslacht, zelfs bij de letterkundigen vergeten, waartoe haar afgezonderd leven en woonplaats wel iets kan hebben bijgedragen. Eerst na een verloop van drie eeuwen, zijn eenige van hare dichtstukken aan de vergetelheid ontrukt. In de 109de aanteekening hebben wij hare voortreffelijke vertaling der ode van Saffo gegeven.

Joseph Étienne de Surville, een harer nakomelingen, in 1755 geboren, ontweek, bij het uitbarsten der omwentelingen, zijn vaderland, doch keerde in 1795 terug; verwijderde zich echter weder spoedig, en werd, bij eene nadere terugkomst in 1798, herkend, gevangen genomen en dood geschoten. Hij ontdekte in 1782, bij gelegenheid, dat hij in de archiven van zijn geslacht geheel iets anders zocht, de dichtstukken en gedenkschriften van Clotilde, en werd door deze opgewekt tot de beoefening der oude Fransche taal en letterkunde. Na eenige jaren vertoonde hij aan zijnen jongeren

broeder de door hem ontcijferde en overgeschrevene werken van Clotilde, zette gedurende zijne uitlandigheid in 1793 dezen arbeid voort, en maakte dien voor de uitgave gereed. De oorspronkelijke stukken werden, met alle de familie-archiven en papieren, door de mannen der omwenteling van zijne moeder opgeëischt en verbrand. Eenige uren vóór zijn dood schreef hij aan zijne vrouw, dat hij in vertrouwde handen het werk van Clotilde had gelaten, met verzoek, om dit aan letterkundigen mede te deelen en openbaar te maken. De Heer Charles van der Bourg kreeg toevallig in 1794 een handschrift van den Heer de Surville in handen en hierdoor aanleiding, om bij de weduwe onderzoek te doen, en werd in 1804 uitgever der dichterlijke overblijfselen van Clotilde, die hij de uitgave waardig keurde.

Wij kunnen in geen onderzoek naar de echtheid dezer stukken treden, en verwijzen daaromtrent naar de voorrede des Uitgevers, die erkent, dat zij sporen dragen der beschavende hand, zóó van Jeanne de Vallon, welke reeds in de 17de eeuw het voornemen tot de uitgave had, als van den Heer de Surville zelven. Het is zeker vreemd, in het begin der 15de eeuw zulk een' beschaafden stijl en versificatie, welke door Marot niet wordt overtroffen, te ontmoeten. Maar Clotilde is het eenige voorbeeld niet van een vernuft, dat in de duisternis schitterde, eer voor zijne tijdgenooten het licht der letterkundige beschaving opging. " "Soyons justes," " zegt de Heer van der Bourg, Préf. bl. 67, " "si les preuves matérielles, tirées du style et de la versification, déposent contre l'authenticité des Poësies de Clotilde, les preuves morales sont entièrement en sa faveur. On pourrait ici ajouter un mot de Jean Jacques: Si c'est une fable poétique, l'inventeur en seroit plus étonnant que le héros." " — En elders bl. 65. " "Quoi qu'il en soit, les poésies de Clotilde existent; et quelques raisons que l'on puisse alléguer contre leur authenticité, nous demanderons, qu'on explique leur existence d'une manière plus vraisemblable." " — Het inwendige bewijs van echtheid staat er allerwege op gedrukt. Wij zullen ten slotte het oordeel van den kundigen Bouterwek aanvoeren, wien men van geene ligtgeloovigheid op het stuk van letterkundige echtheid zal

verdenken, die (V. 82) den oorsprong wel als raadselachtig beschouwt, maar zegt, dat deze ten minste geen gegrond vermoeden tegen zich heeft, daar een groot aantal lyrische gedichten uit de 15de eeuw in Frankrijk in H. S. aanwezig is. Hij betwijfelt de echtheid der grondtrekken niet, evenmin als de goede trouw van v. d. Bourg, maar erkent, dat de beschavende hand van dezen en genen, die de oude poëzy in den smaak der nieuwere trachtten te verbeteren, er over is gegaan. Na de eerste uitgave van ons werk verscheen in de Revue des deux Mondes v. 1841 bl. 144 ed. Brux., een opstel van den bekenden letterkundige de Sainte Beuve, waarin hij, na Raynouard en anderen, de onechtheid van Clotilde's gedichten betoogt, en die aan den Heer Surville zelven toekent. Hij prijst ze zeer, vooral de Verselets à mon premier né, welke vrouwen en kinderen van buiten kenden en zongen. De Heer Raynouard beklaagt zich over het gemis van aanteekening "qui avertisse les lecteurs, surtout les étrangers, que les littérateurs Français ne regardent les ouvrages de Clotilde que comme un jeu d'esprit, une habile imitation du langage ancien, dont le perfectionnement a servi à découvrir la fraude."

Men kan aan de uitspraak der Fransche letterkundigen wel geen gezag ontzeggen, maar de zaak heeft toch een zonderling voorkomen. Het is wel geen vreemd verschijnsel, dat een dichter een stuk in de taal en stijl der oudheid vervaardigt; maar een geheel boek met zulke gedichten te maken, die met geschiedkundige en andere ophelderingen te begeleiden; zoo iets is misschien eenig in de geschiedenis der letterkunde; men kan zich de bedoeling van zulk eene verdichting moeijelijk voorstellen.

B. heeft het eerste en laatste stuk der verzameling gegeven. Het laatste is bij hem het eerste, en volgt hier, met eenige taalkundige ophelderingen van den Heer van der Bourg, uit wiens voorrede wij dit geheele berigt hebben ontleend. Men zal het moederlijke gevoel in dit stuk bewonderen. Voorwaar, dat is geene verdichting, maar de stem der natuur zelve!

VERSELETS,

à mon premier né.

(Refrain).

O cher enfantelet, vray pourtraict de ton père,
  Dors sur le seyn que ta bousche a pressé!
Dors, petiot; cloz, amy sur le seyn de ta mère,
  Tien doulx oeillet par le somme oppressé!

Bel amy, cher petiot, que ta pupille tendre 5.
  Gouste ung sommeil qui plus n'est faict pour moy!
Je veille pour te veoir, te nourrir, te défendre...
  Ainz qu'il m'est doulx ne veiller que pour toy!

Dors, mien enfantelet, mon soulcy, mon idole!
  Dors sur mon seyn, le seyn qui t'a porté! 10.
Ne m'esjouit encor le son de ta parole,
  Bien ton soubriz cent fois m'aye enchanté:
O cher enfantelet, etc.

Me soubriras, amy, dez ton réveil peut-estre;
  Tu soubriras à mes regardz joyeulx...
J'à prou m'a dict le tien que me savoiz cognestre, 15.
  J'à bien appriz te myrer dans mes yeulx.

Quoy! tes blancs doigteletz abandonnent la mamme,
  Où vingt puyzer ta bouschette à playzir!...
Ah! dusses la seschier, cher gage de ma flamme,
  N'y puyzeroiz au gré de mon dezir! 20.

Cher petiot, bel amy, tendre fils que j'adore!
  Cher enfançon, mon soulcy, mon amour!
Te voy tousjours; te voy et veulx te veoir encore:
  Pour ce trop brief me semblent nuict et jour.
O cher enfantelet, etc.

Estend ses brasselets; s'espand sur lui le somme, 25.
  Se clost son oeil; plus ne bouge... il s'endort....
N'estoit ce tayn floury des couleurs de la pomme,
  Ne le diriez dans les bras de la mort?...

Arreste, cher enfant! . . . j'en frémy toute engtiere! . . .
  Réveille-toy! chasse ung fatal propoz! . . . 30.
Mon fils! . . . pour ung moment . . . ah! revoy la lumiere!
  Au prilx du tien rends moy tout mon repoz! . . .

Doulce erreur! il dormoit . . . c'est assez, je respire;
  Songes legiers, flattez son doulz sommeil! 34.
Ah! quand voyray cestuy pour qui mon cueur souspire,
  Aux miens costez, jouir de son réveil?
O cher enfantelet, etc.

Quand te voyra cestuy dont az receu la vie,
  Mon jeune espoulx, le plus beau des humains?
Oui, desjà cuyde veoir ta mère aux cieulx ravie
  Que tends vers luy tes innocentes mains! 40.

Comme ira se duyzant à ta prime caresse!
  Aux miens bayzers com' t'ira disputant!
Ainz ne compte, à toy seul, d'espuyzer sa tendresse,
  A sa Clotilde en garde bien autant . . .

Qu'aura playzir, en toy, de cerner son ymaige, 45.
  Ses grands yeulx vairs, vifs, et pourtant si doulx!
Ce front noble, et ce tour gracieulx d'ung vizaige
  Dont l'amour mesme eut fors esté jaloux!
O cher enfantelet, etc.

Pour moy, des seins transportz onc ne seray jalouze
  Quand feroy moinz qu'avec toy les partir: 50.
Faiz amy, comme luy, l'heur d'ugne tendre espouse,
  Ainz, tant que luy, ne la fasses languir! . . .

Te parle, et ne m'entends . . . eh! que dis-je? insensée!
  Plus n'oyroit-il, quand fust moult esveillé . . .
Povre chier enfançon! des filz de ta pensée 55.
  L'eschevelet n'est encor débroillé. . .

Tretouz avons esté, comme ez toy, dans ceste heure;
  Triste rayzon que trop tost n'adviendra!
En la paix dont jouys, s'est possible, ah! demeure!
  A tes beaux jours mesme il n'en souviendra. 60.
O cher enfantelet, etc.

(Ce quatrain isolé se lit au long d'une marge)

Voylà ses traictz... son ayr! voylà tout ce que j'ayme!
Feu de son oeil, et rozes de son tayn...
D'où vient m'en esbahyr? aultre qu'en tout luy-mesme
Pust il jamais esclore de mon seyn?

3. petiot, petit. — cloz, l'impératif de clorre.
5. pupille, prunelle (pupilla).
8. Ainz, maizs, de l'italien anzi.
9. Mien, mon.
11. esjouit, rejouit.
12. soubris, sourire.
15. Prou, assez.
17. Doigtelet, diminutif de doigt. — Mamme, mammelle (mamma).
18. Bouschette, petite bouche.
19. Seschier, dessécher.
24. Brief, brèf.
25. Brasselets, petits bras. — S'espand, se répand.
27. Tayn, teint.
39. Cuyde, croit.
41. Duyzant, se complaizant. — prime, première.
45. Cerner, voir. (cernere).
45. Vairs, pers. (glaucus).
48. Fors, peut-être.
49. onc, jamais.
50. partir, partager (partiri).
51. L'heur, le bonheur.
54. oyroit, entendroit. — moult, très.
55. Chier, cher.
56. L'echevelet, le petit écheveau.
57. Tretouz, tous.
63. Esbahyr, étonner.

(139.) De aanleiding tot dezen dichterlijken brief is in de voorgaande aanteekening opgegeven. Dit voortreffelijke gedicht, op haar 15de of 16de jaar vervaardigd, werd door tijdgenooten, zelfs in het leger van Karel VII, koel ontvangen. De Heer van der Bourg merkt aan, Voorr. bladz. 42, dat de taal van Clotilde, door vermenging met vele Latijnsche en Italiaansche woorden, voor de onwetende

Ridders van den Dauphin zeer duister moest zijn; maar dit aan de geleerden van dien tijd geene moeijelijkheid kon opleveren. Hun valsche smaak wist het eenvoudige schoon van Clotilde, die ver hare eeuw vooruit was, niet te waarderen. Chartier, hun aanvoerder, stond hierom naderhand aan hare berisping ten doel; zie vooral de schoone en puntige samenspraak tusschen Clotilde en Apollo bladz. 67, Rondel bladz. 129, de Epistre à Marguerite d'Ecosse bladz. 215, en elders.

De tekst van dit schoone dichtstuk volgt, met eenige taalkundige ophelderingen van den Heer van der Bourg.

HÉROÏDE à son espoulx BÉRENGER.

Clotilde au sien amy doulce mande accolade,
A son espoulx, salut, respect, amour!
Ah! tandiz qu'esplorée et de coeur si malade,
Te quier la nuict, te redemande au jour,
Que deviens, où cours-tu? loing de ta bien-aymée 5.
Où les destins entraisnent donc tes pas?
Faut que le dize, hélas! s'en croy la Renommée,
De bien long-tems ne te revoyrai pas!

Bellone, au front d'arhain, ravage nos provinces;
France est en proye aux dents des léoparts: 10.
Banny par ses subjects, le plus noble des princes
Erre, et proscript en ses propres remparts,
De chastels en chastels et de villes en villes,
Contrainct de fuyr lieux où debvoit régner,
Pendant qu'hommes félons, clercs, et tourbes serviles 15.
L'ozent, ô crime! en jusdment assigner!...
Non, non, ne peult durer tant coulpable vertige:
O peuple Franc, reviendraz à ton roy!
Et, pour te rendre à luy, quand faudroit d'ung prodige,
L'attends du Ciel en ce commun desroy. 20.
De tant de maulx, amy, ce penser me console;
Onc n'a pareils vengié divin secours:
Comme desgatz de flotz, de volcans, et d'Eole,
Plus sont affreux, plus croy que seront courts.

L'az donc veu ce daulphin! ne s'esloingne du Rosne, 25.
Qui roule encor ondes franches d'horreurs!
Par luy, puisse Valoys reconquester ung trosne
Qu'ont esbraulé séquaniques fureurs!
Pour toy, né d'ung héroz si digne de ta race,

Que, de son sang, mon siecle a veu payer 30.
L'heur de lui retracer le triomphe d'Horace
Qui fist Albainz soubz les aigles ployer;
Pour toy, dis-je, nos lys, suibve ou non la victoire,
(Ne peult que trop, las! encor balancer!)
Sçay, ne resteraz moins fidelle qu'à la gloire 35.
Au maistre seul qui peult la dispenser.
Est en péril: ah! tout, et, s'est besoing, moi mesme
Doibz immoler à ce surgeon royal!
Te l'escrips à regret; mais plus sens que je t'ayme,
Plus rougiroy de t'y veoir déloyal. 40.
Jà, dict-on, ta beaulté, ta supresme vaillance,
Loing de noz bordz, a porté ton renom;
Bedford, de tes pareils va querrant alliance;
Plus qu'ung, séduicts, ont desmenty leur nom...
De vergongne estouffez, qu'à deffaut de la fouldre 45.
Périssent touz soubz le faix des remords!
François qui veult la France ayder à se dissouldre
N'a-t-il, responds, mérité mille morts?
Ainsy permest le ciel telles mésadventures,
Et laysse ourdyr si noyres factions, 50.
Pour que soyent, humains, vos diverses natures
En ung plain jour myses par actions!
Tel, avecques la terre, escloz soubz ses entrailles,
L'or confondu, n'en differe en couleur;
Mais, au feu s'espurant, enmyeu viles scorailles, 55.
Tout son éclat reprent et sa valeur:
Telz, en ces temps de feu, voyrons François fidelles,
Comme l'or pur, entre escume, apparoir;
Et lira l'advenir, sur leurs nobles rondelles:
"Mourir plustost que trahyr son debvoir!" 60.
N'ay doubte, amy, que soict tienne icelle devise;
Rien qu'à ce prilx n'auray tresve ou repoz...
Maiz, que dye? eh! d'où vient orguillouze t'advise,
Toy l'escolier, toi l'enfant des héroz?
Pardonne maintz soulcys à ceste qui t'adore! 65.
A tant d'amour est permys quelqu'effroy:
Ah! dèz chasque matin, que l'Olympe se dore,
Se me voyoiz montant sur le beffroy,
Pourmenant mes regards tant que peuvent s'estendre,
Et me livrant à d'impuyssans desirs! 70.
Folle que suis, hélas! m'est adviz de t'attendre;
Illusion me tient lieu de playzirs!
Lors nul n'est étrangier à ma vive tendresse;
Te cuyde veoir; me semble te parler:

"Là, me dis-je, ay receu sa derniere caresse... 75.
Et jusqu'aux oz soudain me sens brusler.
"Jcy, lez ung ormeil cerclé par aubespine,
"Que doulx printemps jà coronoit de flours,
"Me dict adieu," sanglotz suffoquent ma poictrine,
Et dans mes yeulx roulent torrents de plours. 80.
D'autres foiz escartant ces cruelles imaiges,
Croy, m'enfonçant au plus dense des bois,
Mesler des rossignolz aux amoureux ramaiges,
Entre tes braz, mon amoureuse voix:
Me semble oyr, eschappant de ta bouche rosée, 85.
Ces mots gentils, que me font tressaillir;
Ainz voyds, au mesme instant, que me suis abusée,
Et, souspirant, suis preste à desfaillir.
Soubvent aussy le soir, lorsque la nuict my-sombre
Me laisse errer au long des prez penchantz, 90.
De tels soirs me soubvient, où libres, grace à l'ombre,
L'ung prez de l'aultre assiz en mesmes champz:
Doulcement s'esgarer laysoiz mes mains folastres
Sur le contour de tes aymables traicts.
Tandis que de mon seyn tes levres idolastres 95.
En meyssonnoient les pudiques attraicts.
Lors n'avoit tendre amour de tant secret mystere,
Que pust céler à nos dezirs croissantz;
Playzir, dont épuysions la bruslante cratere,
Rien qu'en ung seul congloboit tous noz sens. 100.
T'irai-je rappellant ces nocturnes extases,
Du lict d'hymen fruicts tant délicieulx?
Ah! ceste que, si loing, de touz les feulx embrases,
Moinz pouvoiz-tu qu'embler vivante aux cieulx?

Quand revoyray, diz-moy, ton si duyzant vizaige? 105.
Quand te pourray face à face myrer?
T'enlacer tellement à mon frément corsaige,
Que toy, ni moy, n'en puyssions respirer?
Mieulx qu'ores ne convient, te diray mainte chose,
Qu'oultre ne sçait contenir mon ardeur: 110.
Amy, se tout d'un coup s'espanoyoit la roze
Plustost cherroit sans vie et sans odeur.
Non creigne, à tes beaux yeulx, oncques cesser de plaire!
Assez m'ont dict que n'avoye à doubter:
Bien soyent, à jamaiz, le Phare qui m'esclayre, 115.
Au mien bonheur que peuvent adjouster?
Vouldroy bailler au tien d'heure en heure croyssance;
Et quand tary l'auroiz jusqu'à l'essor,

D'icel, fust-ce à mon dam, t'oster reminiscence,
  Pour, au mien gré, t'en assouvyr encor! 120.

Ne sçay jusques à toy, comme adira ma lettre;
  Charles on dict vers Poictiers cheminant:
Par fraudeleuses mains, risque est de la tramettre;
  Foy ne pitié ne treuvonz maintenant.
Errent par tout pays désastreuses phalanges, 125.
  Quierrant butin, sans arroy ne sans chiefs;
Plus n'ont de seureté borgs, villaiges, ne granges;
  Et, chasque jour, s'oyent nouveaulx meschiefs.
Hé Dieu! quand fin auront noz cures lamentables!
  Ne reviendra temps où, seures de brouts, 130.
Brebiettes, au sortir de leurs chauldes estables,
  D'aultre ennemy ne creignoient que noz loups?
Ah! ne sont loups rapalx qu'aux Bourguignones tourbes
  Comparager on puysse deshormaiz! 135.
Champz en brugues réduicts et prez flouris en bourbes
  Leurs brigandatz marqueront à jamaiz.
Combien que boutions touz au Daulphin de fiance,
  Tant est profond gouffre de nos revers,
Qu'eust mesme de Salmon fortune et sapience,
  Pour le combler, n'a trop de vingt hyvers. 140.
Encor se contre lui n'eust qu'Albion superbe,
  Bedfort, à tout le royal enfançon!
Au moinz de nostre sang, cilz n'ont rougy que l'herbe
  N'onts guerroyé que de noble façon... 144.
Sy tousjours envers nouz fust l'Anglais sanz reproche,
  Ses droicts soustient; sont faulx; ne les croit telz:
Ainçois poincte l'honneur chascuns traicts qu'il descoche
  Sans oultragier les roys ne les autels,
Faut qu'en son propre seyn France te donnast l'être,
  Prince félon, l'opprobre des Valoys! 150.
Monstre esgorgé trop tard, et qui n'aurois du l'estre
  Qu'enmeyeu torments et par glaifve des loix!
Eust ton juste guerdon, eussent tes longs supplices,
  Ors que, sans peur, touz crimes sont commys, 154.
Possible, esmeu le cueur de tant d'affreux complices,
  Par qui Brittons notre Gaule ont soubmys.
Ainsy fourbes Troyens, heureulx de son désastre,
  Aux soldats grecs vendirent Ilion;
Ainsy François, plus vils, que soldoya Lancastre,
  Ouvrent Lutece aux vaultours d'Albion. 160.

Te le redys, amy; jà l'entrevoy ceste heure,
  Où, triomphant de si noirs attentatz,

Charles de ses ayeulx va purgeant la demeure,
  Et libérer ses coupables estatz!
L'Eternel d'un regard brize enfin mille obstacles, 165.
  Des cieulx ouverts veille encor sur noz lys:
Eust-il au monde engtiez desmyé des miracles,
  Il en debvroit aû trosne de Clovis.
Puysse l'auguste paix du sien icy descendre!...
  Ah! se rompoist ton funeste sommeil, 170.
Quand te voyraz marchier sur taz fumantz de cendre,
  Peuple esgaré... quel sera ton réveil?...
Ne m'entend; se complaist à s'abreuver de larmes,
  Tyze les feulz que le vont dévoranz... 174.
Mieulx ne vauldroit, hélas! repos que tant d'alarmes,
  Et roy si preulx que cent lasches tyranz?
Où que scuyves ton roy, ne mets ta doulce amye
  En tel oubly qu'ignore où gist ce lieu:
Jusqu'alors en soulcy, de calme n'aura mye.
  Plus ne t'en dy; que t'en soubvieme! Adieu. 180.

4. Quier, cherche.
7. Se, si.
15. Clercs, gens de plume en général. — tourbes, troupes (turba.)
20. desroy, des-arroy, desordre.
22. onc, jamais. — vengié, vengé.
27. Reconquester ung trosne, reconquérir un trône.
28. Séquaniques, les fureurs de la Seine, Sequana, ou des Bourguignons, Sequani, nom, que portoient autrefois les peuples de la Franche-Comté.
34. Il paraît par comparaison du père de Bérenger au vainqueur des Curiaces, que le beau-père de Clotilde avoit aussi vaincu seul trois guerriers.
38. Surgeon, rejeton.
41. Jà, déjà.
45. Vergongne, honte.
55. Enmyeu, au milieu. — Scorailles, scories.
59. Rondelle, écu rond et large.
63. Que dye, que dis-je. — t'advise, te conseille.
68. Beffroy, tour de veille avec une cloche, qui servoit à sonner l'alarme et le tocsin.
69. Pourmenant, promenant.
71. M'est adviz, il me semble.

74. Cuyde, crois.
77. Ormeil, ormeau. — cerclé, entouré.
82. dense, épais.
85. Oyr, entendre, ouïr; — oye, l'oreille. — oyement, l'ouie.
87. ainz, mais.
99. Cratère, coupe. (crater.)
103. Embler, enléver.
105. Duyzant, charmant, seyant.
106. Myrer, comtempler.
107. Frément, frémissant.
109. Ores, à présent.
112. Cherroit, tomberoit.
113. Oncques, jamais.
121. Adira, arrivera, (adire.)
126. Quierrant, cherchant. — arroy, ordre.
127. Borgs, bourgs.
128. S'oyent, s'entendent. — meschiefs, dégats.
130. Brugues. Nous croyons, qu'au lieu de brugue, il faut lire bruille. Bruillet, selon Borel, "est un petit bois ou brossaille, dit ainsi parcequ'on a accoustumé de les brusler et puis de les défricher, pour y semer des bleds." Les champs couverts de broussailles, et les prés fleuris réduits en bourbiers marqueront à jamais les brigandages des Bourguignons.
137. Boutions, mettions.
143. Cilz, ceux là.
145. Sy, cependant, oui; c'est une affirmation plus forte, comme lorsqu'on répond à non par si.
147. Aincois, au contraire.
151. Monstre esgorgé. Le Duc de Bourgogne, qui fut tué sur le pont de Montereau par les gens, qui accompagnoient le Dauphin.
153. Voici la construction de cette phrase. A présent (ors) que tous les crimes sont commis sans peur, ta juste récompense (guerdon) auroit, tes longs supplices auroient peut-être (possible) ému le coeur de tant d'affreux complices.

159. Soldoya, soudoya.
167. Desnyé, denié, réfusé.
174. Tyze, attise.
179. De calme n'aura mye, elle n'aura plus de repos.
180. Que t'en soubvienne, qu'il t'en souvienne.

(141.) Zie hierna aanteek. 171.

(142.) Dit stuk heeft slechts eenige hoofdtrekken van Jesaja.

(143.) Volgens Rambach, (in zijn werk in de 98. aanteek. aangehaald) is de in proza geschreven Hymne Te Deum laudamus het meest vermaarde van alle kerkliederen, en reeds afkomstig uit de vijfde eeuw, hoezeer anders de geschiedenis van dit stuk duister is. Misschien is het uit den tijd van den H. Ambrosius en van Oosterschen oorsprong; de overeenstemming met sommige Grieksche morgengezangen uit de derde eeuw is onmiskenbaar. Sedert overoude tijden wordt dit bij de Latijnsche kerk in de vroegdienst gebruikt, en komt niet alleen in de negende eeuw voor als feestgezang bij kerkvergaderingen en krooningsfeesten, maar wordt ook al in het begin der zesde eeuw, in den ordensregel der Benedictijner Monniken als eene bekende en gewone hymne aangehaald. Zie ook over dit lied de Prijsverhandeling van Dr. B. ter Haar, Over den invloed van het Christendom op de poëzy, bl. 274 volgg., in de N. Werken der Maatschappy van fraaije Kunsten en Wetenschappen, D. II. De schrijver houdt de navolging in het derde onzer Euangelische gezangen voor eene der beste. Men vindt het mede in de Fransche Cantiques, N°. 63. De Arnhemmer Predikant Godeschalchius Altius vervaardigde reeds in 1645 eene berijmde vertaling, medegedeeld door Mr. G. van Hasselt in zijn Geldersch Maandwerk, II. 179. De tekst volgens Rambach is deze:

Canticum s. s. AMBROSII et AUGUSTINI.

Te Deum laudamus: te Dominum confitemur.
Te aeternum Patrem omnis terra veneratur.
Tibi omnes angeli, tibi coeli et universae potestates,
Tibi Cherubim et Seraphim incessabili voce proclamant:
Sanctus, Sanctus, Sanctus dominus Deus Sabaoth.
Pleni sunt coeli et terra majestatis gloriae tuae.
Te gloriosus Apostolorum chorus,

Te Prophetarum laudabilis numerus,
Te Martyrum candidatus laudat exercitus,
Te per orbem terrarum sancta confitetur ecclesia
Patrem immensae majestatis,
Venerandum tuum verum et unicum Filium,
Sanctum quoque paracletum Spiritum.
Tu rex gloriae Christe,
Tu Patris sempiternus es Filius.
Tu ad liberandum suscepturus hominem, non horruisti virginis uterum.
Tu, devicto mortis aculeo, aperuisti credentibus regna coelorum.
Tu ad dexteram Dei sedes in gloria patris.
Judex crederis esse venturus.
Te ergo quaesumus: tuis famulis subveni, quos pretioso sanguine redemisti.
Aeterna fac cum sanctis tuis gloria munerari.
Salvum fac populum tuum, Domine, et benedic haereditati tuae,
Et rege eos et extolle illos usque in aeternum.
Per singulos dies benedicimus te,
Et laudamus nomen tuum in seculum et in seculum seculi.
Dignare, Domine, die isto sine peccato nos custodire.
Miserere nostri, Domine, miserere nostri.
Fiat misericordia tua, Domine, super nos, quem ad modum speravimus in te.
In te, Domine, speravi, non confundar in aeternum.

(144) Het dichtstuk Der Winsbeck und die Winsbeckin is opgenomen in de Thesaurus Antiquitatum Teutonicarum van Schilter. T. II, en wordt door Bouterwek onder de oud Duitsche Leerdichten gerangschikt. Zie IX. 156. Volgens hem is de dichter onbekend, en het stuk vermoedelijk op naam van een toenmaals geacht en bekend echtelijk paar vervaardigd, wien gevoegelijk een goede vaderlijke en moederlijke raad in den mond kon worden gelegd; de zedeleer is, hoezeer in eene niet zeer sierlijke, maar toch voor het gevoel aantrekkelijke taal gekleed, en bijzonder munt de raad der moeder door teederheid en waardigheid uit. Als een staal daarvan wordt door Bouterwek het volgende aangehaald, dat wij als een' tegenhanger van het stukje bij Bilderdijk, hier afschrijven:

Trut kint, du solt sin hochgemuot
Und darunder in züchten leben,
So wird din lob den werden guot,
Und stat din rosenkranz dir eben.
Den eregernden solt du geben
Mit züchten dînen senften gruos; und lat in dînem herzen schweben.

Scham und maze uf steten pin.
Schüs wilder blike nicht ze vil, swa lose merker bi dir sin.
Scham und maze sind zwo tugent,
Di gebent uns frowen hohen pris,
Lat si Got leben in diner jugent,
So grünet diner selden ris, etc.

werden, werthen, edeln. — Eregernden, Ehrebegehrenden. — Lat, lasz. — Maz, Maasz. — Swa, wo. — Selden, hohen Freuden.

Het 49ste couplet door B. overgebragt, luidt aldus in oud Duitsche taal:

Sun, zwei, wort eren wol den man,
Der sich wil eren mit in zwein,
So das er si behalten kan.
Das eine ist ja, das ander nein.
5. Wie sieret gold das edelgestein,
Als tu(o)nt gewerु wort den lip;
Er ist fleisch unz uf das bein,
Den also slipfic ist der sin,
Dar er sin ja genennet hat,
10. Das er sin nein da schüsset hin.

1 wol, goed, wel.
3 behalten, bewaren, staande houden.
5 wie sieret, B., die deze plaats, zoo wij uit zijne aanteekening gissen, uit het Glossarium Gothicum van Junius overnam, wijst daarin twee fouten aan, als: wie voor nie, en vs. 6 gewerु wort voor gewere wort, d. i. waarachtige woorden. Wij merken op, dat de tekst bij Schilter mede wie heeft, hoezeer nie de ware lezing schijnt te zijn, blijkens de tegenstelling als. Scherzius heef gewerु wort, dat hij vertaalt verba veracia. Gewere of gewerु is even goed, zie het Glossar. van Scherzius v. gewar cum derivatis, en v. v. gewere, gewor. ed. Oberl.
7 Unz uf, Tot op.
8 Den, Scherzius leest dem.
Slipfic. Slibberig, d. i. veranderlijk. Vgl. Adelung v. schlüpfen,
9. Dar, Wanneer, als.
Ook hier is B. aan het slot van het oorspronkelijke afgeweken.
(144. N°. 2.) De Heer Tollens heeft ons Lockhart als

den oorspronkelijken dichter aangewezen, die het zelf opgeeft als vervaardigd naar eene Spaansche romance in den Romancero General. De romance vindt men in zijne Ancient Spanish Ballads, Londen, Murray 1842. Hij overleed den 25 November 1854 op Abbotsford, den bekende buitenverblijf van zijn schoonvader Walter Scott. Z. K. en L. bode van 1854, N°. 49.

(144. N°. 3.) Dit stukje is, volgens aanwijzing van den Heer Tollens, overgebragt uit eene Engelsche Romance, geplaatst in de Edinburgh Quarterly Review, vol. 39, bladz. 419. Daar deze Review voor weinigen toegankelijk is, laten wij hier het oorspronkelijke volgen door eene vriendenhand voor ons afgeschreven.

Sale la Estrella de Venus, altiempo que el sol se pone

Softly rose the Star of Evening, soft the twilight waned away,
Shadowed by the darker mantle of the dusky foe of day.
There 't was from Sidonia's city rode a young and gallant Moor,
Down by Xeres' flow'ry valley, by the long and sounding shore —
There where Guadalete wanders with his waters thro the plain,
And our Lady's harbour rises o'er the waste and stormy main.
Noble name and lofty lineage nought avail to sooth despair;
She, his faithless lady, leaves him — he was poor as she was fair —
Leaves her young and gallant lover — leaves her father's halls to wed
Wrinkled brow and craven spirit — Seville's rich and proud Alcayde.
To the silent air around him thus he told his tale of pain,
While a deep and wailing echo murmured back the sound again:
"Cruel as the stormy waters of yon dark engulphing sea,
"Ruder than the rocky bosoms of the barren mountains be.
"Zayda! canst thou still bethink thee of our loves, and yet resign
"To another lord's embraces charms which I have clasped in mine?
"Round a trunk so old and rugged weave those clasping arms of thine,
"And the plant thy love had cherished leave to wither and decline?
"Six long years of love and duty will thou cast at once away,
"Wedding thus with Abenzaydé — him the friend of yesterday?
"Wilt thou chuse him, rich in treasure, poor, indeed, in all beside —
"Shall the spirit's nobler riches by the body's be outvied?
"Allah grant that he may hate thee — grant that thou may'st love again —
"Know the weariness of absence — prove the pangs of jealous pain —
"And the night her balm deny thee, and the day no rest afford —
"And thy presence still be hateful, in the chamber, at the board —
"At the banquet, in the dances, ne'er may he thy colours wear,
"Nor permit thee, at the lattice, even to sit and see him there —

"In the tourney or the battle slight the tokens of thy love —
"Wear no robe that thou hast broidered, wear no scarf thy fingers wove —
"But another's love's devices blazoned be upon his shield,
"And another greet his captives home returning from the field.
"Should'st thou hate him, grant thy penance weary years may linger on,
"Darker fate I cannot wish thee, nor a deeper malison."
Speaking thus, he came to Xeres at the middle hour of night;
There he found the bridal palace blazing all with festive light.
Crowding Moores with eager paces, here departing, there returning,
All with liv'ries gaily broidered, all with torches brightly burning.
In the middle path he placed him as the bridegroom nearer drew,
In his stirrups firmly raised him, poised his lance and pierced him through.
Then arose the cry of terror, then the Moor unsheated his sword,
And through all the crowd around him safely to Medine spurred.

Early Narrative and Lyrical Poëtry of Spain, in the Edinburgh Review, vol. XXXIX bl. 419.

Deze romance is mede door Herder uit het Spaansch in zijne Stimme d. Völker, V. 17, opgenomen, maar in een meer eenvoudigen vorm.

(145.) B. schrijft, even als van Haren in de aanteekening op den eersten zang der Geuzen, dit vers aan Huet toe. Blair in zijne Lessen I. 382, noemt Pitcairn, waarmede Prof. Bosscha instemt, die beweert, dat dit bijschrift bij Huet niet voorkomt, maar wel een fragment van een dichtstuk over de zeedijken, dat welligt van Haren's geheugen misleid heeft. De Heer Collot d'Escury in Hollands roem I. 26 en aanteek. 65 is mede van dit gevoelen, maar Kantelaar (Brieven van Feith IV. 185, kl 8°.) helt, op gezag van Mirabeau, tot Huet over, en zegt, in de Poëmata selecta van Pitcairn (achter zijne Opera Medica Leyd. 1737, 4°.) het stukje niet te hebben gevonden. Later berigtte de geleerde Mr. W. C. Ackersdijk ons, dat de ware dichter van dit vermaarde stukje "zoo als Blair reeds gezegd had," was Archibald Pitcairn, en het voorkwam in zijne Poëmata selecta, door Robertus Tribarnius in 1727 te Edimburg uitgegeven. De Hoogleeraar H. W. Tydeman heeft dit mede nader ontdekt; zie de K. en L. bode v. 1841 N°. 12. Het gemelde boekje is door hem aan de boekerij der Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde te Leiden geschonken. Tevens meldt hij, dat Pit-

cairn Hoogleeraar in de geneeskunde te Leiden was in de jaren 1692 en 93, volgens de Geschiedenis dezer Hoogeschool van Prof. Siegenbeek. I 294, II 160 en 405. Wij nemen hier den tekst van Pitcairn over, omdat de lezing bij de Heeren Bilderdijk, Collot d' Escury en Peerlkamp eenigzins verschilt:

In Belgas.

Tellurem fecêre Dei, sua littora Belgae;
Immensaeque fuit molis uterque labos.
Dî vacuo sparsas glomerarunt aethere terras,
Nil ubi quod coeptis posset obesse, fuit.
Ast Belgis maria, et coeli naturaque rerum
Obstitit: obstantes hi domuêre Deos.

(145 N°. 2.) B. gaf andermaal zijne navolging van dit Epigram in de nieuwe uitgave der Geuzen in kl. 8°. II. 30. De belooning van vierhonderd ducaten aan den dichter geschonken, met andere bijzonderheden, vindt men vermeld in de aanteekeningen van Broekhuizen op de Carmina van Sannazarius p. 201 ed. Vlaming.

(146.) Mewlana Abdurrahman Dschami was de laatste groote dichter van Perzie. Hij ontving den naam Dschami van een dorp in de nabijheid van Ispahan, alwaar hij in het jaar 817 der Hegira (1414) geboren werd, en den naam Mewlana (magister noster) van zijne geleerdheid. Hij overleed in het jaar 898 der Hegira (1492) in de stad Herat, werd op kosten des Sultans ter aarde besteld, en met een gedenkteeken vereerd. Talrijk zijn de prozawerken en de voortbrengselen van zijn dichterlijk vernuft; in welke hij met de grootste dichters zijner natie wedijvert. Onder deze zijn de voornaamste: drie Diwans met lyrische verzen, vijf romantisch-Epische gedichten en de Beharistan of lentetuin, in welke verzen en proza, bespiegelingen en verhalen elkander afwisselen, naar het voorbeeld van Sadi's Rozen- en boomgaard. De achtste tuin of paradijs van dit werk heet de natuurlijke spraak van sprakelooze wezens, d. i. fabelen en leenspreuken, waaruit Bilderdijk twee fabelen heeft overgenomen, die van de Kreeft in Navonk. II. 172; en de Paauw en de Raaf in Schemerschijn bl. 131. Men vindt ze in de Anthologia Persica

(Weenen 1778) p. 17 en 35. Nog gaf Bilderdijk uit Dschami het vers aan God in de Oprak. bl. 166, zie aanteek. 149. Het aangevoerde over dezen dichter is ontleend uit de voorrede der vertaling van het romantische gedicht Joseph und Suleicha door den Heer V. E. von Rozenzweig (Weenen 1825 fo.) en uit de Geschichte der schönen Redekünste Persiëns door den Heer J. von Hammer bl. 312 volgg., die zeer uitvoerig over dezen dichter heeft gehandeld.

(147.) Dit vers van Addison vindt men ook in het Handboek van Ideler en Nolte II. 242.

(148.) Bij W. Scott The maid of Isla.

(149.) B. heeft alleen het begin van dit dichtstuk aan Dschami ontleend, en is vervolgens, zoo als dikwijls, zijnen eigenen weg gegaan. Dezen brok van den Perzischen dichter (over wien wij meer gezegd hebben in de 146ste aanteek.) vindt men bl. 2 van zijn zoo even gemeld gedicht Joseph und Suleicha. Wij laten ter vergelijking de vertaling volgen.

Er ruht by Jenem der die Nacht durchwacht,
Er weilt by Jenem der des Tag's sich müht;
Die Frühlingswolke seines Gnadenmeer's
Netzt den Jasmin so wie den Dornenstrauch;
Der Herbstwind aus der Mine seiner Huld
Streut helles Gold hin auf der Wiese Plan;
Süss wird der Mund des Edlen der ihn preist,
Voll Gift's die Lust des Bösen, dem er zürnt.
Sein Leib ist jene hehre Sonne, die
Atome selbst mit hellem Licht erfüllt.
Doch bärg er sich der Sonne und dem Mond,
So fiel' ihr Ball flugs in das Nichts zurück.

Zoo verre is B. den Perziaan op zijne wijze nagetreden: jammer, dat hij zich de volgende regelen niet heeft toegeëigend, die ons David herinneren.

Durch Ihn ward uns des Lebens Gluck zu Theil.
Er lebt, sein Leben ist des unsers'n Grund.
Stiegt'st du bedächtig, auf der Einsicht Fuss,
Tief in der Erde Mittelpunct hinab,
Flögst du empor zur lichten Himmelsflur, —
Du träfst allüb'rall seiner Weisheit Spur.
Sein Wesen, frey von Maass und von Gestalt,

Ist freyer noch von Niedrigheit und Höh!
Gestaltlos, ist er der Gestalten Grund,
Und niedrig sind die Höhen all vor Ihm.
Vor seinem Wesen wird die Weisheit irr!
Auf seinem Bahn erlahmt der Wünsche Fuss.
Wenn er nicht hüldfoll uns entgegen tritt,
Entfernen wir uns immer mehr von Ihm. —
Wenn seiner Ruhmes mächtger Ruf erschallt,
Steht, zu den Fussen seines ew'gen Thron's,
Der Engel selbst versenkt in blöde Schaam,
Und staunend nur dreh't sich des Himmels Rad.

De Heer von Hammer heeft, in de Gesch. der schön. Redek. Persiens, bladz. 335, eene verhevene aanroeping van God gegeven, die het romantische gedicht Iskendername, of het boek van Alexander, opent, en met deze verdient vergeleken te worden.

(150.) Het versje van keizer Hadrianus komt voor in het leven door Spartianus c. 25, Hist. Aug. Script. I. 210, en nader in de Anthol. Latina L. II. c. 96. T. I, 239. Het is zeer kort en door B. uitgebreid.

Animula, vagula, blandula,
Hospes, comesque corporis,
Quae nunc abibis in loca,
Pallidula, rigidula, nudula.
Nec, ut soles, dabis jocos.

Byron in zijne Translations and imitations heeft het aldus overgebragt:

Ah, gentle, fleeting, wavering sprite,
Friend and associate of this clay!
To what unknown region borne,
Wilt thou now wing thy distant flight?
No more, with wonted humor gay,
But pallid, cheerless, and forlorn.

De navolging van B. werd vroeger opgenomen in de Post van den Helicon N°. 6, bladz. 47, met eenig verschil van lezing. Aldaar zijn ook die van Prior en Fontenelle medegedeeld. Wij schrijven ze, daar de Post zoo zeldzaam is geworden, ter vergelijking af.

Poor, little, pretty, fluttering thing,
Must we no longer live together?
And dost thou prune thy trembling wing,

To take thy flight, thou know'st not whither?
Thy hum'rous vein, thy pleasing folly,
Lies all neglected, all forgot,
And pensive, wavering, melancholy,
Thou dread'st, and hop'st thou knows't not what.

Ma petite âme, ma mignonne,
Tu t'en vas donc, ma fille, et Dieu sache où tu vas:
Tu pars seulette, nue, et tremblotante, hélas!
Que deviendra ton humeur folichonne?
Que deviendront tant de jolis ébats?

Wij hebben dit stukje, even als de Heer Klinkert, vruchteloos in de werken van Fontenelle gezocht, maar deze vond dat van Prior in zijne werken II. 56. Cooks ed. Aldaar komt mede het versje van Fontenelle voor. Het verwondert ons, dat die keizerlijke kleinigheid de aandacht van zoo vele dichters heeft getrokken..

(151.) De Eerw. John Newton noemde de Olney Hymns naar zijne toenmalige standplaats. Deze kwamen in 1779 uit, en werden naderhand dikwijls herdrukt. Die met C. geteekend, zijn van Cowper, welke toenmaals te Olney woonde. Newton is bij ons inzonderheid door zijne Cardiphonia bekend. Hij is als predikant te Londen in 1807 overleden. Zijn leven door den Eerw. Cecil beschreven, is vertaald en in 1836 op nieuw uitgegeven.

(151. N°. 2.) Het oorspronkelijke is door Dr. Bergman in de werken van Gregorius Nazianzenus niet aangetroffen.

(151. N°. 3.) Dit vers is door Dr. Bergman gevonden in de Eedzwering van den Oudvader Opp. II. 90. C. D. Vgl. aant. 116. N°. 2.

(152.) Sadi doorleefde bijna de geheele zevende eeuw der Hegira en overleed in het jaar 691 (1291) in den ouderdom van 102 jaren. Zijn bijnaam Sadi (de gelukkige) werd door zijn leven bewaarheid. De eerste dertig jaren bragt hij met onafgebroken reizen door, de volgende dertig wijdde hij in stille afzondering aan de loutering zijner verkregene kennis en ondervinding, en in de laatste twaalf bevatte hij de slotsom zijner wetenschap in Gazelen (odes), in den Gulistan (Rozengaard), in den Bostan (Boomgaard) en verschillende andere dicht- en prozawerken. Hij

wordt in het zede- en leerdicht door niemand zijner landgenooten overtroffen. Aan de reizigers Olearius en Chardin heeft men zijne bekendheid boven andere Perzische schrijvers te danken, en niemand was meer voor den Westerschen smaak geschikt. De hooge ouderdom, waarin hij schreef, en zijne vele reizen, op welke hij, ook als gevangene der kruisvaarders, Europa bezocht, zijn misschien hiervan de oorzaken. Deze korte opgave is ontleend uit het voortreffelijk opstel over dezen dichter in de Geschichte der schönen Redekünste Persiëns van den Heer J. von Hammer, te Weenen in 1818 uitgegeven, bladz. 204. volg. Eene schoone fabel uit Sadi's Boomgaard is door B. gegeven in de Naj. bladen II. 74. [Dl. XIII, bladz. 182.]

(153.) Zie boven aanm. 127.

(154.) Abdul Baki Efendi werd in het jaar 933 der Hegira (1526), in het begin der Regering van Soliman den Groote, te Constantinopel uit geringe ouders geboren en had in zijne eerste jeugd een onaanzienlijk beroep. Spoedig ontwikkelde zich zijn dichterlijke aanleg, en steeg hij tot het toppunt van roem en voorspoed. Hij handhaafde zich hierop onder den opvolger en zoon van gemelden Monarch, Selim II, begon onder de regering van Mohammet II langzaam te dalen, en overleed ten jare 1008 (1599) in zijne geboortestad. Hij stond, zoo wel bij Soliman als bij diens zoon Selim, in hooge gunst, bekleedde aanzienlijke regterlijke ambten, en werd door hen telkens met rijke geschenken begiftigd. Soliman wist, in weerwil van zijnen ouderdom, het opkomend talent van Baki naar verdiensten te waarderen. Baki noemde zich Abdul Baki d. i. dienaar van den durende [God]. Volgens den Heer von Hammer is Baki de grootste lierdichter der Turken, even als Hafiz die der Perzianen en Motenebbi die der Arabieren. Deze geleerde heeft zijnen Diwan in 1825 te Weenen in het Hoogduitsch uitgegeven. In de voorrede zegt hij, dat deze alles bevat, doch heeft naderhand uit een H. S. van Baki, uit Italie naar Weenen overgebragt, ontwaard, dat zijne gemelde vertaling maar de kleinste helft was. Zie Geschichte der Osmanischen Dichtkunst. Pesth, 1836. D. II, bladz. 360; alwaar hij nog 12 nieuwe Kassides geeft.

De Oostersche lijkzang, door B. hier nagevolgd, bevat slechts eenige trekken uit het beroemde lijkdicht van Baki op zijnen begunstiger Soliman, in de vertaling van von Hammer op bladz. 36 te vinden, en, volgens dezen, het schoonste dezer soort in de Turksche letterkunde. Het is merkwaardig, dat deze trekken zoo veel overeenkomst hebben met het begin der lijkklagt van Moschus op Bion. Voor hen, die het oorspronkelijke niet kunnen lezen, ontleenen wij de volgende regels uit de voortreffelijke vertaling van Nieuwland, Ged. bladz. 57.

Weergalmt van zucht op zucht, o heuvels, dicht begroeid!
O zee en stromen, die den Griekschen grond besproeit,
Betreurt uw Bion, dien van elk geliefden zanger!
Zucht, bosschen! planten, weent! spreidt, bloemen! spreidt niet langer
Een liefelijken geur, nu slap en dor van blaên.
Neemt, roos en anemone, een droevig rouwrood aan:
Verdubbelt vrij het wee', reeds op uw blaên geschreven
O Hyacinth, helaas! uw dichter liet het leven!

(155.) Motenebbi werd te Kufan in het jaar der Hegira 303 (915) uit geringe ouders geboren. Reeds vroeg begaf hij zich naar Syrie, alwaar hij zich op de Arabische taal en wetenschappen toelegde, en zoo wel als dichter en taalgeleerde, als door zijne vaardige en snedige antwoorden in dicht, groote vermaardheid verwierf. Nu verbeeldde hij zich, eene roeping als Profeet te hebben, waartoe hij misschien een' dichterlijken aanleg alleen genoegzaam achtte. Hij gaf zich in de woestijn Semawat als zoodanig uit, en verwierf vele aanhangers. De Emir van Edessa echter trok tegen hem op, verstrooide zijnen aanhang en nam hem zelven gevangen. Van deze onderneming bekwam hij den bijnaam van Motenebbi, d. i. iemand, die Profeet wil zijn.

Na betoond berouw in vrijheid gesteld, ging hij in 337 (948) naar het hof van den Emir Seiffeddenlet Ben Hamdan, en drie jaren later, naar Egypte bij Kiafur. In 350 (961) ontvlugtte hij van daar naar Perzie, waar hij zich eenigen tijd ophield, den lof der Vorsten bezong, en met rijke geschenken over Bagdad naar Kufan terugkeerde. Op deze reis werd hij door een' vijandelijken stam aangevallen en verslagen, in het jaar 354 der Hegira

(965), in den ouderdom van 50 jaren. De lof der Vorsten, aan wier hoven hij vertoefde, maakt den voornamen inhoud van zijnen Diwan of verzameling van gedichten uit, die in 1824 door den Heer Joseph von Hammer vertaald is uitgegeven. Deze noemt Motenebbi den grootsten der Arabische dichters, en verdedigt hem tegen Reiske en Sylvestre de Sacy, die van een ander gevoelen zijn, en zijne vermaardheid alleen aan den bedorven' smaak der Arabieren toeschrijven. Hij beroept zich mede op de getuigenissen der Arabieren, welke hem als den vader en vorst der dichtkunst huldigen; ook op de omstandigheid, dat zijn Diwan door meer dan veertig uitleggers werd opgehelderd, terwijl aan andere dichters zoo als aan Hariri maar enkele zijn te beurt gevallen. Wij gelooven niet, dat vele lezers in de Hoogduitsche vertaling behagen zullen scheppen, en daaruit zich van de voortreffelijkheid des dichters overtuigen. Deze opgave is aan den Heer von Hammer ontleend.

(156.) Andreas Greif of Gryphius was een Duitsch dichter der 17e eeuw, die onze dichters navolgde. Over hem is gehandeld door Bouterwek, X. 140, en door den Hoogleeraar van Kampen in zijn Handboek der Hoogd. Letterk. I. 51.

(157.) Reeds door Lipsius is aangemerkt, dat Seneca deze verzen vertaald heeft uit het Grieksch van Cleanthes, welke door Epictetus in zijn Enchiridion c. 52 zijn bewaard. De vertaling van Seneca luidt dus:

Duc me, parens, celsique dominator poli,
Quocunque placuit; nulla parendi mora est;
Adsum impiger, fac nolle: comitabor gemens;
Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.
Malusque patiar, quod bono licuit pati.

B. heeft den vierden regel behouden, hoezeer Lipsius reeds heeft opgemerkt, dat hij in het fragment van Cleanthes niet voorkomt, waarom Heyne dien in zijne aanteek. op Epictetus p. 207 heeft weggelaten.

(158.) Florentius Volusenus (Wilson of Wolsey) was een Schot, die zich lang in Italie en Frankrijk heeft opgehouden, en aldaar in 1545 is overleden. De geleerde Kardinaal J. Sadoletus was zijn begunstiger; hij is door zijnen beroemden landgenoot Buchananus met een grafschrift vereerd,

zie Epigr. L. II. p. 354. Men vindt hem bij Saxe niet vermeld. Het oorspronkelijke is door B. zeer bekort, en te vinden aan het einde van zijn werk Dialogus de animi tranquillitate, dat niet zeer bekend schijnt en eerst in 1751 andermaal te Edenburg is uitgegeven.

(159.) In zijne Jambi Gnomici No. 21 Poëmat. p. 117. ex officinâ Plantinianâ ap. Raphelingium 1615.

(159 No. 2.) Dit bevallige versje van onzen dichter luidt aldus, t. a. pl.:

Bloeimaand.

Meymaands zoete luchtverwarming
Met den zegen,
In den regen
Uitgestort,
Is een Hemelsche Echt-omarming,
Waardoor 't Aardrijk moeder wordt.

1827.

Het is uit het Hoogduitsch van Friedrich von Logau ontleend, zoo als reeds door Dr. Arend werd opgegeven in de Recencent v. 1840 bl. 288, (vgl. Mengelw. bl. 336) met verwijzing naar de Geschiedenis der Nieuwere Letterkunde van den Hoogleeraar v. Kampen, III. 84. Het werd zonder vermelding van den naam des dichters, door B. in zijn H. S. bij den Heer Klinkert afgeschreven. Ook vonden wij het bij Bouterwek X. 173, die het roemt als "ein Muster eines wahrhaft poëtischen Epigramms." Het luidt aldaar, als volgt:

An den Mai.

Dieser Monat ist ein Kusz
den der Himmel giebt der Erde,
Dasz sie jetzo seine Braut,
künftig aber Mutter werde.

Welligt heeft B. het mede bij Bouterwek gevonden. Het gezegde bij dezen over v. Logau bl. 169 vlg., is zeer lezenswaardig. Volgens zijne opgave werd die dichter geboren in 1604 en overleed als Kancelarijraad te Liegnitz in 1655. Hij schreef 3553 Deutsche Reimsprüche of Epigrammen, welk getal dat van onzen Huygens nog overtreft.

Het dichterlijk beeld van het huwelijk of de paring van hemel en aarde in de lente is reeds uit de oudheid afkomstig. Het zij genoeg, hier alleen te verwijzen naar de schoone plaats van Virgilius Georg. II. 323 en de fraaije aanteek. van Heyne ald. 4 uitg. De dichter van het Pervigilium Veneris heeft Virgilius nagebootst, welke regels, even als het geheele stuk, zoo meesterlijk door B. zijn vertolkt; z. de Verspr. Ged. I. 107. [Dl. X, bladz. 63.] Ook de Noordsche Mythologie verzinnelijkte dit beeld in de vereeniging van Odin, den God van licht, warmte en leven, met Frigga, de Godin der aarde.

Onder onze dichters heeft Vondel zich dit mede toegeëigend in zijn Bruiloftdicht op J. Linnich en K. J. de Vries, XII. 185, uitg. kl. 8°.

Wie dien staet verkleinen wil,
Mercke al stil,
Hoe de hemel zelf aen d' aerde
Troude, en dit geluckigh paer,
Jaer op jaer,
Ons een schoot vol vruchten baerde.

Want hij zeghent ons landou,
Zijne vrou,
Met een milden daeu van reghen,
En beschijnt ze van omhoogh
Met zijn oogh,
Oorzaeck van zoo groot een zeghen.

Als hij, reis op reis, belust,
d' Aerde kust,
En belonckt met zonnestraelen,
Wint de zeghenrijcke bruit
Bloem en kruit,
Telgh, en tack, in beemt en daelen.

Dan verquickt bij lentedagh,
Wat eerst lagh
Onder wintersneeu bedoven:
Dan gevoelen plant en dier
't Minnevier.
Wat begraven lagh komt boven.

(160.) B. zegt in zijne Brieven II. 271, met dit werkje tamelijk tevreden te zijn.

(160 N°. 2.) Mw. B. schreef onder hare navolging: "Naar de Engelsche regels in Lord Byron's bijbel gevonden." Het oorspronkelijke werd ook als zoodanig opgegeven in het Mengelwerk der Vaderl. Letteroef. v. 1829 bl. 472, volgens aanwijzing van Dr. de Jager t. a. pl. Later heeft Mr. J. v. Lennep in het Algem. Letterl. Maandschrift v. 1850 N°. 3, (corresp.) deze regels aangewezen als van Walter Scott afkomstig en voorkomende in zijn roman Monastery, Chapt. XII., alwaar ze aan de Witte Vrouw in den mond worden gelegd. Wij schrijven ze af.

Within this awful volume lies
The mystery of mysteries.
Oh! happiest they of human race,
Tho whom one God has given grace,
To hear, to read, to fear, to pray,
To lift the latch, and force the way;
But better they had ne'er been born,
Who read to doubt, or read to scorn.

(160 N°. 3) Over de gedichten van Michel Angelo z. Roscoë Leven van Paus Leo X, D. III. 301. Bouterwek heeft hem niet vermeld, wel zijn kleinzoon van den zelfden naam; z. II. 414.

(160 N°. 4.) In het H. S. bij den Hoogleeraar Mr. H. W. Tydeman werd Baggesen als dichter van het oorspronkelijke door B. genoemd. Het stukje komt voor in zijne Gedichte II. 174, Hamburg bij Perthes.

(161.) Dit gedicht van Byron is door onzen dichter N. Beets overgebragt in de Parisina en andere Gedichten van Lord Byron, in 1836 uitgegeven.

(162.) Bouterwek oordeelt over dezen dichter niet ongunstig. Zie VIII. 61.

(162 N°. 2.) Dit stukje is eigenlijk een vers in het stamboek van S. A. Gabbema, en vroeger met twee andere reeds geplaatst in de Hulde aan Gysbert Japiks van den Heer Halbertsma II. 321, maar hier met verscheidene veranderingen herdrukt. Verg. aant. 169 en 179.

(163.) Het eerste gedeelte van dit stuk is voortreflijk overgebragt in de Sprokkel. 59. [Dl. V, bladz. 202.]

(164.) De Epigrammen zijn aangehaald volgens de oude uitgave van Prosper, te Keulen 1565.

(165.) Het Stukje is het tweede van J. P. Hebel, getiteld: Freude in Ehren. Zijne Allemannische Gedichte fur Freunde landlicher Natur und Sitten, zijn in den Zwaabschen of Zwitserschen tongval geschreven, en worden door Bouterwek meesterlijke bijdragen tot de ware Volkspoëzy genoemd, zie XI. 470. De Heer Brester bragt in het Mengelwerk der Vad. Letteroef. 1835. bl. 108, drie andere liederen van dezen Dichter over. Ook Toltens gaf eene navolging in zijne Dichtbloemen bij de naburen geplukt. Z. Dichtwerken VIII. 54. Zie over hem den Hoogleeraar van Kampen in zijn Handb. der Hoogd. Letterkunde II. 590. B. heeft het laatste couplet weggelaten, en een van zich zelven bijgevoegd. Het luidt bij Hebel aldus:

Wenn d' Glocke schalle,
wer hilftis alle?
O gebis Gott e sanfte Tod!
e rueihig Gwisse gebis Gott,
wenn d'Sunn am Himmel lacht,
wenn alles blizt und chracht,
und in der leste Nacht!

(166.) Het oorspronkelijke is door Gulielmus Alabaster gedicht. Zie aanteek. van Prof. M. Tydeman in de Mnemosyne (II.) V. 252. Het komt voor bij Bayle in zijne Oeuvres I. 350, en andere aldaar vermelde Schrijvers. Volgens Bayle zoude Alabaster van het Gereformeerde tot het Roomsche geloof overgegaan en naderhand weder Gereformeerd zijn geworden. Het Latijnsche Stuk volgt:

Bella inter geminos plus quam civilia fratres
  Traxerat ambiguus relligionis apex.
Ille reformatae fidei pro partibus instat:
  Iste reformandam denegat esse fidem.
Propositis causae rationibus alterutrimque,
  Concurrere pares et cecidêre pares.
Quod fuit in votis; fratrem capit alter uterque;
  Quod fuit in fatis, perdit uterque Fidem.
Captivi gemini sine captivante fuerunt:
  Et victor victi transfuga castra petit.

Quod genus hoc pugnae est, ubi victus gaudet uterque?
Et tamen alteruter se superasse dolet?

(167.) Vittoria Colonna, eene beroemde Italiaansche dichteres, was gehuwd met Ferdinand d'Avalos, Marquis van Pescara. Zie over haar Bouterwek II. 147, Eichhorn, Geschichte der Litteratur B. IV. I. Abth. p. 43 en 46, en vooral het belangrijk verslag van Roscoë in het leven van Paus Leo X, D. 3. bl. 297. Onlangs kwamen wij in het bezit van het werk dezer dichteres. De titel is: "Le rime spirituale della illustrissima Signora Vittoria Colonna, Marchesana di Pescara. In Venegia alla Pottega d'Erasmo; appresso Vincenso Valgrisi 1548." 4°. Het werkje is nu door ons aan de boekerij van het Genootschap der Nederl. Letterkunde te Leiden geschonken. Daar het zeldzaam voorkomt, zullen wij het oorspronkelijke sonnet, dat men bl. 28 vindt, ad opus jus habentium, hier afschrijven:

Non dè temer del mondo affanni o guerra
Colui, c'have co'l ciel tranquilla pace.
Che nuoce il gielo à quel, ch'entro la face
Del calor vero si rinchiude, e serra?

Non preme il grave peso de la terra
Lo spirito, che vola alto, vivace:
Ne fan biasmo l'ingiuri à l'huom, che tace,
Et prega piu, per chi piu pecca, e erra:

Non giova saettar presso, ò lontano
Torre fondata in quella viva pietra,
Ch'ogni edficio human rende securo:

Ne tender reti con accorta mano
Fra l'aer basso, paludoso e scuro
Contra l'augel, che sopra 'l ciel penetra.

(168.) Dit heerlijk dichtstuk was vroeger reeds in den N. Muzen-almanak van 1823 bl. 34 geplaatst, en nader in de Keur t. a. pl. In dit bundeltje wordt het door ettelijke drukfeilen ontsierd, zoo als door de vergelijking met den N. Muzen-almanak blijkt. Men leest aldaar van droomen, voor wat droomen. In het zelfde couplet staat afgeleden voor afgegleden; in couplet 11 gedaald voor gelaafd. Misschien heeft B. wel bedaauwd willen schrij-

ven, daar gedrenkt volgt. In couplet 12 Goddelijke voor Goddelijken. Eindelijk vindt men in c. 1 en 11, bij verbetering, Lathmos voor Ida's en in c. 2 stille golving voor zachte.

(169.) Dit voortreffelijke vers was met nog twee andere door B., op verzoek van den Heer Halbertsma, vervaardigd, en geplaatst in de Hulde aan Gijsbert Japiks II. 321. Het oorspronkelijke staat in de uitgave van den Heer Epkema I. 87. Deze beveelt in zijne aanteek. bladz. 151 de vergelijking aan van Bredero's Lucelle bladz. 176 en 177. Wij voegen hier bij een dichtstukje van C. van Baerle op Tesselschade, Poëm. Miscell. II. 433.

In TESSELAM equitantem.

Tessela per terras equitat, per rura, per agros,
Et mulier freno liberiore ruit.
Qualis Volscorum egregiâ de gente Camilla,
Aut fera bellacem Cloelia flectit equum.
Ecce tuis quadrupes incedit Tessela jussis,
Et bene composito verbere pulsat humum.
Crederis esse ferox, cum sis placidissima morum
Regula, dumque secas aëra, blanda canis.
Tessela, equum domitrix, grande est, domuisse caballos.
Grandius hoc: viduae condicione mori.

Wie nog een voortreffelijk en meer uitgebreid dichtstuk op het paardrijden eener schoone maagd wil lezen, sla de Ebella van onzen Dichter N. Beets op in den N. Muzen-Almanak voor 1839, bladz. 90.

(170.) Vergel. De Mensch p. 99. [Dl. VII, bladz. 61.]

(170 N°. 2.) Vroeger hadden wij dit stukje in de gedichten van Pope vergeefs gezocht. Bij nadere overweging scheen het ons eene antieke kleur te hebben, en wij vonden het nu ook in de Anthologia Latina van Burman I. c. 81. T. I. 62. Het luidt dus:

De Nymphâ ad fontem dormiente.

Hujus Nympha loci, sacri custodia fontis,
Dormio, dum blandae sentio murmur aquae,
Parce meum, quisquis tangis cava marmora, somnum
Rumpere, sive bibas, sive lavere, tace.

Uit de aanteekening van Burman (coll. Add. p. 723)

blijkt, dat dit Epigram, hoezeer niet van hooge oudheid, zoo wel aan de Donau als in Italie en Engeland voorkomt, en in vele verzamelingen van inscriptieu als anderzins is opgenomen. Het bleef ons evenwel een raadsel, hoe Bilderdijk het aan Pope kon toekennen. De Heer Klinkert loste dit op. Hij vond het in een brief van Pope aan E. Blount, d. d. 2 Juny 1725, voorkomende in de Fransche vertaling zijner Correspondentie VII. 333, en in de Elegant Epistles, Londen 1822, bl. 266. Pope voegde het oorspronkelijke Latijn bij zijne vertaling, echter zonder de bron te vermelden.

(170 N°. 3.) B. wijst het oorspronkelijke in het opschrift aan.

(170 N°. 4.) Volgens Dr. Bergman is dit stuk uit de autobiographie van Gregorius genomen. T. II. 27. A. 2. aant. 116. N°. 2.

(171.) B. had dit vers met het oorspronkelijke reeds vroeger geplaatst in zijn opstel over de versificatie in de N. T. & D. Verscheid. II. 130. Bouterwek heeft V. 262 dit stukje mede aangehaald, met vermelding dat de Fransche kunstregters van dit schoone slot van een herderskoor met lof gewagen. Wij laten het oorspronkelijke volgen.

En l'orient de nos années
Tout le soin de nos destinées
Ne tend qu'à nous rendre contens.
Les délices en sont voisines,
Et l'Amour ami du Printemps,
A plus de fleurs et moins d'épines.
Lorsque ce bel âge s'écoule,
Les soucis nous viennent en foule,
Vénus se retire autre part.
Conservons en toujours l'envie:
On ne peut trop tôt ni trop tard
Gouter les plaisirs de la vie.

(172.) Wij hebben het oorspronkelijke van dit fraaije stukje in de gedichten van Chaulieu niet gevonden.

(173.) Lieder und Kirchengesänge von Christoph Christian Sturm, bladz. 46.

(174.) Vergel. een soortgelijk dichtstuk in de N. Meng. I. 68. [Dl. V, bladz. 40.]

(175.) Vroeger opgenomen in den N. Muzen-Almanak van 1821, bladz. 17.

(176.) Mede vroeger in den N. Muzen-Almanak 1822, bladz. 289. Vroeger hadden wij, op voorgang van B., dit stukje ten name van Mediana gesteld, maar Dr. Arend betwijfelde bij de beoordeeling onzer Aanwijzing in de Recensent v. 1840, bl. 248, of er wel een Spaansch dichter van dezen naam bestond, en meldde, dat het aan Quevedo behoorde, en in zijne Poesias Escogidas, Madrid 1821, bl. 54, voorkwam. Over dezen dichter heeft Bouterwek III. 461 volgg. breedvoerig gehandeld.

(176. No. 2.) Dit stukje is genomen uit de Faust van Goethe. I. Theil. Nacht. Het zijn de woorden van Valentijn:

Wen erst die Schande wird geboren, usw.

Deze opgave zijn wij aan Dr. N. Beets verschuldigd.

(177.) Het stukje van Gruterus is door B., genomen uit de prijsverhandeling van den Hoogleeraar Peerlkamp, de Poëtis Latinis Neerlandiarum, p. 279 der nieuwe uitgave, alwaar het oordeel van dezen Geleerde, door B. aangehaald, voorkomt.

(177 No. 2.) Het versje van Bilderdijk in den N. Muzenalmanak [Dl. XIII, bladz. 254.] vinde hier eene plaats.

De grijsheid vergt ontzag als 't kenmerk van verstand:
Ontbreekt dit, ze is geen kroon op holle bekkeneelen;
Geen zilvren bloessemglans der trage wijsheidsplant,
Maar nietig distlenvlasch, waarmeê de winden spelen.

B. gaf in zijn H. S. bij den Heer Klinkert deze regels als eene navolging uit de Grieksche Anthologie op. Het oorspronkelijke staat L. I. Ep. 7 en 8. T. I. 69 ed. de Bosch. Beiden waren vroeger één, maar zijn door de Groot gescheiden, volgens de aanteekening van de Bosch IV. 234. De vertaling van B. is zeer vrij, zoo als blijkt uit de getrouwe van de Groot.

Canities prudens venerabile: quae sine mente est,
Aetatis longae triste fit opprobrium.
Cani, si taceas, mens sunt: si stulta loquaris,
Non mens, sed tantum crinis, ut in pueris.

(177 No. 3.) Vroeger rees bij ons wel eens het vermoeden, of de onderstaande woorden: uit het Grieksch niet eene aardigheid van Bilderdijk en de navolging voorgewend was;

vgl. onze 37 Aanteek. Maar de herhaling dezer woorden onder twee H. H. S. S. bij den Hr. Klinkert, schijnt het tegendeel te bewijzen. Wij hebben vergeefs gezocht.

(178.) Men vindt dit stukje van Motenebbi in Reiske's Probe der Arabischen Dichtk. Leips. p. 110. B. zinspeelt op dit vers in de N. Meng. II. 251. [Dl. X, bladz. 135.]

Geen vrouw belooft, zegt de Oosterling,
Dan onder 't voorrecht en beding,
Om, vindt zy 't goed, haar woord te breken.

(178 No 2.) De Heer Klinkert deelde mij mede, dat dit vers naar Cowper is gevolgd, en voorkomt in zijne Poëms II. 83. Het is door B. zeer uitgebreid. De voorstelling eener twist of onëenigheid tusschen de deelen van het menschelijk ligchaam is reeds uit de oudheid afkomstig, zoo als blijkt uit de fabel van Menenius Agrippa bij Livius II. 32. Paulus heeft die ook in zijn I. Brief aan de Corinthiers XII. 15—26; men vergel. ald. de rijke annotatie van de Groot. Men vindt ze mede in de verzameling van Esopus (Fab. 206 ed. Neveleti p. 254), uit welke Lafontaine ze overnam, III. 2. Ook is zulke fabel ons in eene verzameling van oud Duitsche dichtstukken voorgekomen.

(179.) Wij konden bij de eerste uitgave den dichter der Fransche Quatrains door B. vertaald, alleen bij gissing noemen, maar hadden een duister gevoel van het oorspronkelijke te kennen, dat later zekerheid werd bij het vinden van dit stuk in het Magasin pittoresque v. 1842 bl. 230, waar Fénélon als de dichter wordt genoemd. Nu viel ons dadelijk in, dat het voorkwam in de Grammaire van Marin, het leerboek onzer kindschheid. Dr. de Jager heeft naderhand in 1850, t. a. pl., het ook bij Marin gevonden, bij wien men twee coupletten meer aantreft met eenig verschil van lezing. Eindelijk is de zaak door dezen geleerden taalkenner uitgemaakt in zijne nieuwe bijdrage tot de Lijst van Bilderdijk's werken, geplaatst in de Recensent van Maart 1857, waar hij berigt, dat de Maximes voorkomen in een werkje van Fénélon getiteld: Abrégé de la vie des plus illustres Philosophes de l'antiquité. Paris 1835, alwaar het opschrift luidt: Sagesse humaine ou le portrait d'un honnête homme.

(180.) Mr. G. Mees Az. heeft, zoo wij meenen, in zijne bibliographische aanmerkingen over B. in de K. en L. bode v. 1848 N°. 41, het eerst gewaagd van de vijf dichtstukjes van B. in het Gentsche K. en L. blad v. 1841 en 42 opgenomen. Wij noemen ze hier allen.

1 Saffo. 1841 bl. 67.
2 Vorst- en Volksregeering. 1841. bl. 87. vroeger reeds gedrukt in de Nalezingen, II. 141.
3 Dankzegging aan mijn hartelijken vriend Wap. 1842. bl. 7.
4 Op een Jacobakannetje. 1842. bl. 8.
5 Op twee eenoogige kinderen. 1842. bl. 24.

Het eerste en het vijfde behooren tot ons bestek. Het stukje Saffo gaven wij reeds in aanteek. 109. Nu volgt het laatste.

Frix is aan 't rechter oog, Lykoor aan 't linker blind,
En beiden evenzeer in schoonheïd uitgelezen.
Geef 't oogjen, dat gy hebt, uw zuster, aardig kind!
Zoo zal zy Venus zelv' en gy Kupido wezen.

1821.

Nader is, bl. 32, Hieronymus Amalthéus als de oorspronkelijke dichter genoemd. Wij hebben dit stukje in zijne Carmina, achter de uitgave der werken van Sannazarius door Vlaming, bl. 368, gevonden, en laten het, ter vergelijking, volgen:

De gemellis, fratre et sorore, luscis.

Lumine Acon dextro, capta est Leonilla sinistro,
Et potis est formâ vincere uterque Deos.
Blande puer, lumen, quod habes, concede puellae;
Sic tu caecus Amor, sic erit illa Venus.

(181.) De Heer Klinkert deelde ons dit onuitgegeven fragment uit het H. S. in zijne Verzameling mede. B. heeft aldaar, even als bij het volgende, den Griekschen tekst afgeschreven. Deze is toegelicht door Dr. A. de Jongh in zijne Pindarica, Utrecht 1845, bl. 147.

De duizend fabels, duizend vonden,
Waarmêe de logentaal van 't hart
De heldre waarheid houdt omwonden,

Bedriegen ons 't verstand, dat in dien doolhof wart.
Maar 't is Genade alleen, die waarheid geeft te smaken,
't Gemoed veredelt en verheft;
Die 't ongeloofbre hart geloofbaar weet te maken,
Wanneer ze 't met een straal van Godlijk inzicht treft.
Ook zullen ons de later dagen
Getuigenis van ware wijsheid dragen.

1824. Pind. Ol. I. * B.

(182.) Dit geestig fragment, weder eene proeve van B's meesterschap over de taal, is door den Hoogleeraar Tydeman, t. a. pl. medegedeeld. Maar onze dichter Mr. J. van Lennep bezigde het reeds vroeger als motto voor een brief in 1848 aan Mr. D. Donker Curtius geschreven. Het oorspronkelijke van Pindarus is naauwkeurig opgehelderd door den Hoogleeraar S. Karsten in zijn Specimen literarium quo continentur tria Pindari carmina. Traj. ad Rhen. 1825, p. 115 volgg.

(183.) Op verzoek van Dr. Halbertsma vervaardigde B. deze ode naar het Fransche ontwerp in proza van W. van Haren. Een en ander werd door den Heer Halbertsma geplaatst in zijne Fragmenten over het Geslacht van Haren, bl. 258. W. van Haren gaf later deze ode in beteren vorm in het Nederduitsch. Zij is uit het H. S. opgenomen in de werken van de Gebroeders van Haren, ten jare 1824 te Amsterdam bij Westerman uitgegeven, III. 98. Vgl. den brief des Heeren Jer. de Vries voor D. I. bl. 22, alwaar 16 Aug. 1744 als dagteekening van dit dichtstuk wordt opgegeven.

(184.) Dit stukje van Ausonius is ons met het volgende door den Hoogleeraar Tydeman, uit de H. H. S. S. van B. medegedeeld.

Op de gewapende Venus.

Te Sparte zag Minerf de schuimgodin in 't wapen.
Kom, sprak ze, dus gepleit; naar rechter Paris toe.
Zij antwoordt: "'k overwon zoo naakt ik was geschapen,
"En meent Ge, dat ik thans geharnast onderdoe"?

1820. Na Ausonius.

De Latijnsche dichter heeft het zelfde thema ook in het volgend Epigram behandeld. Het eerste luidt:

Armatam vidit Venerem Lacedaemone Pallas.
Nunc certemus, ait, judice vel Paride.
Cui Venus: Armatam tu me, temeraria, temnis,
Quae, quo te vici tempore, nuda fui?

Ausonius bootste ook hier of liever in het volgende Epigram een Grieksch na, zoo als zijne commentatoren reeds opmerkten. Men zie de Grieksche Anthologie L. IV. T. 12. E. 22. T. II. 416 de Bosch. Vgl. de aant. IV. 288. In gemelden Titel loopen zeven epigrammen over dit onderwerp, 19—25. Ter vergelijking voegen wij de vertolking van de Groot er nevens:

Nuper ut armigeram Venerem Tritonia vidit,
Visne ad judicium rursus eamus? ait:
Molle Venus ridens: quid me, scutata, lacessis?
Vincere si potui nuda, quid arma tenens?

Op dezelfde zaak zinspeelt een ander Epigram L. I. T. 38. E. 7. T. I. 167., aldus meesterlijk door de Groot overgebragt:

Arma fer, Eurotas ait, ô Cytherea, vel exi
De Spartâ: nihil haec urbs nisi bella colit.
Subridens leviter Venus, et Lacedaemone vivam,
Dixit, et ut nunc sum, semper inermis ero.
Nuda Venus dominatur et hic, sed, natio mendax,
Historici fingunt arma tenere Deam.

Oude beelden stelden Venus in het harnas en gewapend voor, als de Godheid, die over magt en sterkte zegepraalde. Hiertoe behoorde mede de Venus victrix. Zie hierover het Hoogduitsche Handboek van de Archaeologie der Kunst van R. O. Muller, bl. 278. der 3 uitg.

(185.) Aldus B.:

Dido.

Rampzaelge, wie geen echt dan louter jamm'ren gaf!
Deez Ega sterft? gij vlucht; die vlucht? gij stort in 't graf.

Ausonius heeft:

Infelix Dido, nulli bene nupta marito:
Hoc pereunte fugis; hoc fugiente peris.

(186.) Wij vonden nog onder onze aanteekeningen twee navolgingen van B. ons door den Hr. Klinkert medegedeeld. Zij volgen hier als toegift. De eerste is naar Racine's treurspel Phèdre, Act. V. sc. 6.

Intusschen rijst op 't vlak der waterblaauwe kolken,
Een berg van ziedend schuim al buldrend naar de wolken;
Spoelt aan, en tuimelt om en brijzelt zich op 't strand,
En braakt een schrikgedrocht uit kokend ingewand.
't Gewapend voorhoofd dreigt met ijslijk vlammende oogen;
Het glinstrend lichaam gloeit met schubben overtogen.
Daar 't kronklig achterlijf in dichte wrongen plooit,
En 't gruuwlijk monsterdier uit stier en draak voltooit.
Zijn daverend geloei doet land en oever schokken,
De hemel sluit zich toe, van 't woedend dier verschrokken,
De lucht verstikt er van, en 't aardrijk krimpt van wee,
De golf, die 't met zich bracht, deinst ijzingvol in zee.

(187.) De andere navolging is uit het Engelsch, en door W. Scott gebezigd als motto bij Kapittel 27 van zijn Roman the Fortunes of Nigel.

Aan d'eenen kant staat rust en veilig eergenot;
Aan d'andren hoon, gevaar en mooglijk strafschavot.
Wees welkom dan, gevaar! Ja, schoon met krimpend harte,
Ik zeg het! welkom schande en ziel en lichaams smarte!
Ja, welkom zelfs 't schavot! Misgreep ik my? welaan,
Zoo heb ik 't recht gekrenkt, zoo moet de schuld voldaan.
Zoo niet; die straf, die schande en toegebrachte slagen,
Beschamen hem alleen, die ze onverdiend doen dragen;
En ik, zoo 't God begeert, kan 't lijden zonder klagen.
Ja, als ik zegenpraal, voor d'onschuld ondergaan.

Het oorspronkelijke volgt:

This way lies safety and a sure retreat;
Yonder lie danger, shame and punishment.
Most welcome danger then. Nay, let me say,
Though spoke with swelling heart, welcome e'en shame,
And welcome punishment — for, call me guilty,
I do but pay the tax that's due to justice;
And call me guiltless, then that punishment
Is shame to those alone, who do inflict it.

The Tribunal.

BILDERDIJK HERDACHT.

BILDERDIJK HERDACHT

DOOR

MR. ISAAC DA COSTA

IN EENE REDEVOERING

GEHOUDEN OP DEN 11den OCTOBER 1856,

By gelegenheid der Eeuwfeestviering van des grooten Dichters geboortejaar, door de Rederijkerskamer, opgericht te Amsterdam ten Jare 1844.

MIJNE HEEREN LEDEN DEZER AMSTERDAMSCHE REDERIJKERSKAMER, WIE DE EERBIED VOOR DE NAGEDACHTENIS VAN EEN GROOTEN LANDGENOOT TOT HET AANLEGGEN DEZER FEESTELIJKE ZAMENKOMST OPWEKTE! EN GY ALLEN DIE, GEDREVEN DOOR EEN ZELFDE NATIONAAL EERGEVOEL, UWE ZAMENSTEMMING MET EEN ZOO EDELE GEDACHTE KWAAMT UITDRUKKEN EN TOT DEN LUISTER DEZER FEESTVIERING MEDEWERKEN DOOR UWE HOOG GESCHATTE TEGENWOORDIGHEID,

ZEER AANZIENLIJKE VERGADERING, VEEL GEËERDE HOORDERS EN HOORDERESSEN!

Verscheidenheid van lotbedeeling strekt, over de grenzen heen van dit leven, zich ook tot de nagedachtenis en waardeering van merkwaardige mannen uit. Niet van al die vaste sterren aan het firmament van wetenschap en kunstvermogen straalt binnen gelijke tijdruimte het licht en de glans op ons af. Niet voor alle historische namen volgde even spoedig de erkenning op den arbeid, of naar verdiensten de roem. Van dichters in het byzonder geldt de opgemerkte waarheid niet het minst. Daar zijn er, — en van den hoogsten rang, — die reeds by hun leven, ja schier by de

eerste optreding voor hunne tijdgenooten, een lof verwierven, door het nageslacht straks bevestigd, zoo niet hooger nog opgevoerd. Anderen schijnen eerst het dal der miskenning, der onberoemdheid, te moeten doorworstelen, eer dat een meer bevoegd of beter ingelicht nageslacht hun gerechtigheid wedervaren doet. Deze laatsten doorgaans behooren tot leeftijden, die als de morgenstond van meer verlichte en beschaafde eeuwen kunnen aangemerkt worden, en die in hunne reusachtige forschheid meer in staat waren genieën voort te brengen, dan te huldigen.

Voorbeelden van dergelijke, eerst na hun eigen leeftijd recht bekend gewordene, naar eisch gewaardeerde uitnemendheden, biedt eenigermate het Noordelijke Europa ons aan in zijnen Shakspeare, het zuidelijke in zijnen Dante, ofschoon aan dezen reeds onmiddelijk na zijnen dood, van zijne Florentijnsche medeburgers en voormalige vijanden schitterende hulde bewezen werd, en voorzeker de Britsche Dramadichter door eigen tijdgenooten meer genoten en begrepen geweest schijnt te zijn, dan nog voor ettelijke jaren ondersteld plach te worden.

Dichters, intusschen, dadelijk en ten volle door eigen tijdgenooten op prijs gesteld, behooren in den regel tot reeds beschaafde, in kunst en kunstsmaak geoefende eeuwen, als die b. v. welke naar Pericles, Augustus, of den Veertienden Lodewijk zijn genoemd. En ook aan de achttiende en negentiende eeuw behoefde daartoe de bevoegdheid niet te ontbreken, en hare mannen van naam hebben doorgaans, om recht te verkrijgen, geen beroep zoo zeer behoeven te doen op het nageslacht. Maakt hierop het buitengewoon Vernuft, ter vereering van wiens gedachtenis wy hier te zamen kwamen, eene uitzondering, de oorzaken van het verschijnsel zijn aan te wijzen in de gantsch eigenaartige verhouding, waarop dit sieraad zijns Vaderlands tot dat Vaderland in meer dan ééne betrekking gestaan heeft; eene verhouding, even ongewoon en merkwaardig als zijn leeftijd zelve merkwaardig en aan ongewone verschijnselen rijk is geweest. In eenen tijd van zoo talloos onderscheidene en strijdige richtingen op Godsdienstig, op politiek, op zelfs esthetisch gebied, en dat nog wel binnen de enge grenzen waarin het Neder-

landsche volk, zijne taal, zijne letterkunde, zijne Europeesche bekendheid in 't geheel, zich beweegt, mag het den opmerkzamen menschenkenner niet grootelijks verwonderen, dat de man, die wel nimmer, op welk gebied dan ook, als tolk of leider van meerderheden is opgetreden, by zijn leven voorzeker noch als Staatsburger, noch als Geleerde, noch als Dichter, by uitnemendheid populair is geweest. Van die miskenning, door niemand misschien op dit oogenblik ernstig ontkend, worde aan deze plaats door niemand en aan niemand een verwijt gemaakt! Vordert ook het recht der Geschiedenis, dat het pleit tusschen den Dichter en de ongunst van tijd- en landgenooten met bescheidenheid aangeroerd, met onpartijdigheid hier of daar herinnerd worde; — heeft ook meer dan eens deze mond niet zonder de gevoeligheid van een dankbaren boezemvriend en discipel, niet zonder de warmte eener met geheel zijn levenservaring als te zamengegroeide overtuiging, zich in dat pleit gemengd; — gy hebt hier, gy hebt heden, ook voor het anders billijkste verwijt den toegang moeilijk gemaakt. Behalve toch dat de feesttoon, die aan deze plaats gewacht en vereischt wordt, niets dergelijks gedoogt, zoo ligt èn in de plechtigheid èn in de beteekenis, die deze Kamer daaraan door de keus van den Redenaar gegeven heeft, een al te nadruklijke afwijzing van elke gemeenschap met die vroegere miskenning van den verheven Landgenoot, dan dat daarop thands met eenigen schijn zelfs van beklag of beschuldiging mag worden teruggekomen. De Kamer heeft, — en, zoo ik my niet te veel aanmatig, zonder deswege afkeuring te vinden by het Vaderlandsch Algemeen, — aan my de vereerende taak van woordvoerder in deze feestelijke byeenkomst opgedragen, — toch wel in mijne hoedanigheid als oude en getrouwe vriend, vereerder en bewonderaar met geestdrift, meer dan velen, van den grooten man, my een onvergetelijken weldoener, ô! laat my veeleer zeggen! in liefde en kweeking een vader.

Maar juist die zoo tedere personeele betrekking zou, ware het ook anders mijne neiging, my van alle overdrijving en lofprijzing by deze feestelijke gelegenheid moeten verwijderd houden. Behalve toch, dat niemand meer dan de Spreker zelve voor oogen kan hebben, hoe weinig eensdeels de wezen-

lijke nederigheid, andersdeels misschien ook de fierheid van den grooten Dichter in dergelijke eerbewijzing behagen schiep, zoo zoude ik, my daarin toegevende, veeleer vreezen voor ik weet niet welke eene natuurlijke te rug werking, die de bedoeling van dezen dag eer mocht benadeelen dan bevorderen. Ik ben, Toehoorders! onder de leiding van den God mijner vaderen, aan Bilderdijk het hoogste verschuldigd, wat op deze aarde een mensch den anderen te danken kan hebben. Van die weldaad, bovenal, is de aart onvereenigbaar met elke overspannen vereering, waartoe dichterlijke ingenomenheid met dichterlijke verhevenheid anders zoo licht vervoeren kon.

Mijne Feestrede kondigt zich dan ook (het zij verre!) geenszins aan als een soort van Betoog, hoe op het gebied van poëzy, door veelsoortige hooge begaafdheid, uw Bilderdijk een gantsch eenige is geweest. Zelfs niet als de voornaamste onder Europeesche of Nederduitsche Dichters heeft zy voor, hem op dezen zijnen plechtigen gedenkdag uit te roepen. Ik matig my dergelijke rangbepaling te dezer plaatse niet aan. Ik heb voor die vermetele uitdrukking: eenig, waar het bloote stervelingen geldt, geen hart. Daar bestaat voor my één gebied, waarover een zon is opgegaan en schijnen zal blijven, die, in waarheid eenig, geen ander, geen gelijk, zelfs geen minder licht naast of onder zich gedoogt aan het uitspansel, door haar beheerscht. De wereld van kunst en schoonheid, van genie en wetenschap, kent slechts een sterrenhemel, waarin ja! met zeer onderscheiden schittering, op zeer onderscheiden afstanden, van zeer onderscheiden omvang, toch ontelbare lichten in allerlei standen en groepeeringen, te gelijk hunne plaats hebben. Het geldt hier geen recht op monarchy, maar op pairschap, — op pairschap, het zij dan door meer of minder aanzienlijk grondbezit gesteund, met hooger of nederiger titel versierd, op oudere of latere herkomst fier. En zoodanige pairs zijn, op het gebied der kunst, onder elkander alle dichters, die inderdaad dichters zijn. Wat ik u kom noodigen, by deze feestelijke gelegenheid met my te ondernemen, is het werpen van eenige blikken op althands enkele der eigenschappen waaruit, later, de plaats en de rang zoude

mogen bepaald worden, welke onder die aristocratie der kunst, onder die lichten aan den dichterlijken hemel, toekomt aan Nederlands Bilderdijk. Wy vragen tot dat einde uwe aandacht voor eenige herinneringen omtrent den aanleg beide van dat Vernuft en van dat Gemoed, omtrent zijn leven beide uitwendig en inwendig, omtrent zijn dichtergave en waarde in haar zelve, en in verhouding tot doorluchtige Mededichters en Mededingers uit vroeger en later eeuw. Volgt my, bid ik, zonder my aan de uitgesprokene orde al te streng te binden, met uwe welwillende oplettendheid in de poging om door dien weg niet alleen den dichter van naderby te leeren kennen, maar ook den mensch.

Van oud-Nederlandsche herkomst, uit een echt en oprecht Amsterdamsch geslacht, zag in het herfstgetijde van het zes-en-vijftigste jaar der vorige eeuw Willem Bilderdijk, zoon van den Doctor, ook Dichter, Izaak Bilderdijk, het licht. Van iets buitengemeens in velen getuigden reeds de eerste levensjaren van dat in alle opzichten sedert zoo buitengewoon ontwikkeld genie. Dat buitengewone openbaarde zich al ras in den aanleg zoo wel van het karakter als van het verstand. Jegens ouders (by voorbeeld) en ouderen van jaren gehoorzaam en eerbiedig, ja van nature schroomvallig, schemerde tevens by hem in woord en daad een gantsch eigenaartige zelfstandigheid en oorspronklijkheid van geest reeds in de vroegste kindschheid door. Vroege rijpheid, wel te onderscheiden van ziekelijke vroegrijpheid, maar veeleer de vrucht van sterke zielsvermogens en eene volheid van innerlijke geest- en levenskrachten, kenmerkte zich by het stille en gevoelvolle knaapjen, in het peinzen en nadenken over verhevene voorwerpen, over vraagstukken en raadsels uit de wereld die ons omgeeft, — de diepste oorzaken harer verschijnselen, — den aart van ons menschelijk bestaan en het eigenlijke onzer bestemming, — ons zijn en bewustzijn, — onze betrekking tot God en het medeschepsel. Straks, — ook dit ongeloofbaar vroegtijdig, — breidde zich die innerlijke wereld van denken en gevoelen by het merkwaardige kind wederom verder en dieper uit door het turen op prenten en boeken, — het hangen over, allereerst, zijnen Bijbel en zijnen Cats. Te gelijk gaf hy, in dien zelfden nog tederen

leeftijd, aan oog en hand gedurige bezigheid met schoonschrijven, teekenen, boetseeren, en tal van andere liefhebberijen, in welke hy in later leeftijd een zoo geoefende Meester is geweest, terwijl in hem tevens de toekomstige Wis- en Bouwkundige door opmerken en doordenken reeds rijpte, en zich al vroeg ook in deze richting de eerste vruchten ontwikkelden dier krachten van vlijt en van vlugheid, van orde en genialiteit, die al zijn latere werkzaamheden en geheel zijne wijze van werken karakteriseert. Veelal eenzaam, afgetrokken, onder het gewicht van eigene overstelpende gedachten gebukt, ofschoon ook wederom by tijden in de vrolijkheid der kinderjaren gaarne deel nemende, vormde hy voor het meest zich zelven, en schiep hy zich een soort van eigene wereld in zijn binnenst, waarin hy meende zich altijd vrij en ongestoord te zullen kunnen bewegen. Eerst veel later werd door geregelde studie en opleiding die zelfvorming, — door meerder omgang en aanraking met menschen die zelfgemaakte wereld, — in zijn binnenste gewijzigd, schoon de sporen van beide in dien lateren leeftijd nooit uitgesleten zijn. Alzoo door ouders en betrekkingen meer geliefd dan begrepen, meer ontzien dan doorzien, zag hy al vroeg by zich zelven naar eene bepaalde levensbestemming uit, en meende hy, voor dat nog het zevende jaar bereikt was, die ook in de militaire loopbaan gevonden te hebben. Naar deze zag hy verlangend uit als naar eene sfeer, zoo hy meende, van geest- en lichaamswerkzaamheid, waarin hy voor zijn aangeboren moed, zijne voorliefde tot ordening en overleg, zijne neiging beide tot gehoorzamen en tot gebieden, tevens ook, en niet het minst, voor zijn wiskunstigen aanleg, de rechte gelegenheid ter oefening en plichtbetrachting vinden zou. Doch geheel deze droom zijner kindsche dagen ging op den even genoemden leeftijd in een ongemak te loor, het gevolg van een trap op den linker voet door een speelmakker hem toegebracht, de uitwerkselen waarvan hy jaren lang aan legerstede of slaapvertrek gebonden doorstond, terwijl hy in dezen zoo geheel ongedachten weg des te krachtiger zijne stille overdenkingen en onderzoekingen voortzette. Van dichterlijken aanleg toonde zich in dezen eersten jeugdigen leeftijd naauwlijks nog van tijd tot tijd een wei-

nig beduidende sprank. En toch! vervuld alreeds van dien geest, die den echten dichter maakt, — van dien voorraad van kennis en inzichten, waardoor uit de hand eener levendwerkzame verbeelding de dichtgeest gevoed wordt, — werd nog alleenlijk de vonk gewacht, die de schitterende vlam eens zou doen opbruischen, — de beslissende aanleiding, waardoor dat vernuft, voor zoo veelsoortige krachtoefeningen bewerktuigd, eene bepaalde bestemming zou ontfangen, en zich in een voortdurende richting beginnen te bewegen. Het Anch' io son pittore bleef niet eindeloos uit. Dat het by hem uitgelokt werd door de verschijning der nieuwe Psalmberijming in 1773, heeft ons de Dichter zelf in zijne Schriften te kennen gegeven. Straks werd de nieuw ontdekte kracht aan uitgeschreven prijsstoffen van meer dan één Poëtisch Genootschap beproefd, en al dadelijk de gouden medaille, met nog een zilveren eerepenning voor het tweede ingezonden vers op het zelfde onderwerp, door den achttienjarigen jongeling behaald, die intusschen zoo weinig van dergelijke zegepraal gedroomd had, dat de naam des Schrijvers, by het motto niet gevonden, eerst door een openlijke aankondiging moest worden uitgevorscht. Van nu aan was met de faam ook de bestemming van den gelauwerde gevestigd. Uitsluitend Dichter, of van beroep Letterkundige, is hy evenwel eerst in de latere tijdperken, den nazomer en winter zijns levens, geweest. In de lente en volle rijpheid van zijn Dichtgenie, was zijn altoos rekbare en vruchtbaar uitgekochte tijd verdeeld tusschen de staâge beoefening der kunst, en zijne strenge Academische studiën; — vervolgens tusschen (altijd wederom) poëzy, en eene drukke en geanimeerde Rechtspraktijk. Want toen hy zich de militaire loopbaan ter zake van dien gewonden en sedert sleepend gebleven voet onherroepelijk gesloten zag, strekten ten slotte zijne vurige wenschen zich naar de uitoefening der Rechtsgeleerdheid, door de Romeinen van ouds een oorlog in den tabbaart* genoemd. Ten gevolge zijner politieke gevoelens en de stoutmoedige uiting daarvan in woord en daad,

* Militia togata.

in 1795 ten lande uitgedreven, moest wederom gedurende een tienjarige ballingschap de oefening der Dichtkunst, met hoeveel kracht en warmte ook aangehouden, eene ruime plaats laten aan dat geven van lessen en collegiën in allerlei vakken van kunst en wetenschap, dat hem op vreemden bodem het sober brood voor gade en kroost heeft verschaft. Terug geroepen straks onder den edelen Rutger Jan Schimmelpenninck, opgemerkt en opgekweekt door den kunst- en dichtlievenden Koning Lodewijk, werd van nu aan de poëzy zoo goed als uitsluitend de onbedwongen evenzeer als ongedwongen bezigheid zijns levens voor een tijd. Zy bleef dit tot op zekere hoogte, ook na de openbare huislijke rampen van het tijdperk der inlijving van het Vaderland in het Fransche Keizerrijk; — zy was dit, met wederom nieuwe wijzigingen, na het heilrijk herstel van Neêrlands onafhanklijkheid en de lang ontbeerde Regeering van het geliefd Oranjehuis, en voorts tot weinige maanden voor des Dichters overlijden in het een-en-dertigste jaar dezer eeuw.

Het is dan, aan eene alzoo onder velerlei lotwisselingen en worstelingen doorgezette werkzaamheid van meer dan vijf-en-vijftig jaren, dat wy dien bijkans onoverzienbaren rijkdom van poëzy in allerlei vorm en maat en genre te danken hebben, met welken, in een allereerste plaats ten aanzien van vruchtbaarheid, de ader van onzen grooten Dichter voor niemand zijner in rang of levensduur gelijken behoeft onder te doen. Die rijkdom, verspreid en als verstrooid in eene reeks van Bundels, elkander van jaar tot jaar, soms by twee-en by drietallen opgevolgd, met meer spoed althands de een door den ander vervangen, dan een met den Dichter nog zeer matig vertrouwd Publiek kon byhouden, — die rijkdom begint nu eerst recht eigenlijk in vollen glans en heerlijkheid aan het licht te komen. Wy danken dit voorrecht (ik meen hier te mogen spreken uit naam niet slechts van deze aanzienlijke Vergadering, maar ook van een groot deel van het Nederlandsch Algemeen) aan de koene onderneming van den ijvervollen en begaafden Uitgever van Bilderdijks gezamenlijke Dichtwerken, in ons midden tegenwoordig, die van maand tot maand als ware het in geregelden optocht deze schatten der hoogste Nederduitsche Poëzy voor de Neder-

landsche natie aanschouwbaar maakt. Ik geloof hier niet te veel te zeggen, wanneer ik mijne overtuiging te kennen geef, dat, op welke goedkeuring of sympathie ook eenig eereblijk, aan Bilderdijk toegebracht of nog te brengen, zou mogen rekenen, het gedenkteeken hem opgericht door middel der persen van de Nederlandsche bakermat der drukkunst, in gepastheid en waarde voor geen ander licht wijken zal.

Doch wy keeren tot den Dichter en de geschiedenis zijner dichterlijke werkzaamheid terug, om thands eenige oogenblikken te wijden aan de beschouwing der vele en rijke elementen, waaruit die wereld, wel mogen wij ze dus noemen, van poëzy is te zamen gesteld; — meer bepaald, der onderscheidene Dichtsoorten, waarin door Bilderdijk, het zij gelijktijdig, het zij als by opvolging van poëtische saisoenen, met zoo onbegrijpelijke vruchtbaarheid, macht, en overmacht van genie op Nederlandschen bodem gearbeid is.

Door zijne bekroonde Dichtstukken, deels lyrisch, deels didactisch van inhoud en vorm, had zich de jongeling naauwlijks een naam gemaakt, of de stroom van gedachten, gewaarwordingen, indrukken, ziels- en hartsbehoeften, die in den jeugdigen boezem kookten, begon zich lucht te geven in die talrijke en weelderige minnezangen, waarvan maar al te vaak de groote dichterlijke verdienste voor een onloochenbaar vergrijp tegen de wet der kieschheid te vergeefs om verschooning smeekt. Meer af te keuren intusschen dan te bevreemden was die opbruisching van een zangdrift, waarby al te kwistig tol werd betaald aan de heerschappij ook dier zinlijke schoonheid, door de Ouden onder het beeld eener uit schuim geboren Godes vereerd. Wat de kunst betreft, waren ook deze eerstelingen meesterstukken van deels oorspronklijke, maar ook grootendeels overgebrachte klassieke poëzy, waarvan gelijkelijk taal en versbouw den beschikker alreeds kenmerkten over de verborgenste rijkdommen, de diepste bronnen van Nederlandsche spraak, en maat, en rijm. Straks ontwikkelde zich by den Dichter, in dat zelfde levensperk, het vak der Romance, niet voorzeker als vrucht alleen van den smaak des leeftijds, maar ook van die hem eigene overpeinzingen van ridderlijkheid en liefde, aan welke hy ook in rijperen ouderdom een zoo schoonen, vaak ver-

hevenen vorm heeft gegeven. Aan het hoofd dier rijk geschakeerde rij van Romancen en Balladen, deels uit den vreemde overgenomen of overgewerkt, deels uit eigen ongemengden ader te voorschijn gebracht, staat, in veler schatting, zijn miniatuur- Epos: de Elius, en naast den Elius de Floris de Vierde, gene uit de dagen zijner frissche, maar misschien nog niet gantsch van stroefheden in den vorm vrij gemaakten, deze uit de volheid van zijnen manlijken leeftijd, — terwijl onder de dichterlijke menigte, die achter deze aanvoerders opdaagt, boven anderen het hoofd uitsteken de Guineesche Ahacha, de echt Oostersche Assenede, en, uit latere levensjaren, de van stijl en zangmaat even schitterende St. Albaan.

Gelijk de Romance, het Verhaal, de Fabel, het Leerdicht en Dichterlijk Vertoog, zoo dagteekent van de eerste tijden reeds zijner optreding, en bleef hem verder tot het einde zijner loopbaan by, de oefening en het welbehagen in het overbrengen van mededichters uit allerlei talen, oude en moderne, in zuiver, sierlijk, ongedwongen Nederduitsch. Deze overzettingen, oorspronklijk en nog lang, als het ware gymnastische spelen om het werktuiglijke van de kunst meester te worden en te blijven, werden al spoedig een soort van genialen naijver, om het oorspronklijk niet slechts te bereiken, maar te overtreffen, — dat is, niet blootelijk gelijk het voorhanden was in de oudere of nieuwere buitenlandsche spraak, maar veel meer in uitdrukking, gehalte, physionomie, geheel en al verhollanscht, en alzoo, verrijkt uit het zijne en ten eenenmale om- en overgewerkt uit eigen standpunt en opvatting, zuiver Bilderdijksch weder te geven. Zoo werden al vroeg onder anderen de beide Edipussen van Sophocles overgezet, schoon men erkennen moet dat èn hier, èn in het overbrengen van Homerus, de Nederlandsche Dichter den onverbeterlijken vorm der Grieksche zangers niet alleen niet heeft kunnen overtreffen, maar daarby verre, soms zelfs zeer verre ten achter gebleven is. Met des te beter en volkomen geluk slaagde hy in het overplanten op Nederlandschen bodem van talrijke Pindarische, Horatiaansche, andere klassieke voortbrengsels van onderscheiden genre en eeuw. Zoo, onder vele, dwong hy de Siciliaan-

sche Muse van Theocritus hare Veldzangen en Idyllen in het muzikaalste Hollandsch te herhalen, dat wellicht immer geschreven werd. Niet minder aantreklijk was hem een dergelijke wedstrijd met moderne Dichters, om die by de overbrenging te verbeteren, te veredelen, geheel te herscheppen; wanneer hy b. v. Delilles Buitenleven, Popes Mensch, met eene meerderheid overbracht van poëtischen rijkdom, smaak, en diepte, als of hy zijnen landgenooten wilde doen kennen, niet hoe de Fransche of Engelsche Dichter zijn onderwerp behandeld heeft, maar hoe hy het had behooren te behandelen, en er, ware hy Bilderdijk geweest, op nog gansch andere wijze partij van getrokken had. [1] Van deze telkens elkander opgevolgde overplantingen uit den vreemde was intusschen ook dit het eigenaartige, dat zy hem veelal als een voorbereiding of voorspel waren van nieuwen geheel oorspronklijken arbeid in het eigenste vak. Zoo volgde eerlang op vertalingen van didactische poëzy uit den vreemde, zijn eigen Ziekte der Geleerden, zoo insgelijks, op heldendichterlijk gebied, zijn by uitnemendheid oorspronklijke Ondergang der eerste wareld op talrijke proeven van overbrenging uit Ossiaan, Statius, Homerus, Camöens.

De overgang, intusschen, der achttiende tot de negentiende eeuw onder de stormen of nastormen der Revolutie was voor Bilderdijk, ook en zeer bepaaldelijk als Dichter, het kritisch tijdperk van een geheel versche ontwikkeling van gaven en krachten geweest. De tienjarige ballingschap eerst op Britschen, daarna op Duitschen bodem, bracht in geheel zijn uitwendig en inwendig leven veranderingen en ervaringen te weeg, die inzonderheid wederom op zijne poëzy een machtigen invloed oefenden. Wat den vorm betreft, zoo laat zich, inzonderheid van dat tijdperk aan, een nog meerdere vrijheid van de hoe ook altijd door hem geëerbiedigde Klassieken waarnemen, — eene meerdere losmaking, by name, van dien toon uit de eeuw van Lodewijk den Veertiende, in sommige zijner voortbrengsels wel onderscheidbaar hier en daar, — eene vrijheid, in het geheel, van dichterlijken stijl, die als van zelve met eene steeds toenemende buigzaamheid en veerkracht van versificatie te zamen gaat.

Maar ook de zingensstof breidt zich aanmerkelijk uit, en wordt meer dan ooit in hoogere sfeer gezocht. De Bijbel, van jongs af geëerbiedigd, wordt van nu aan niet alleen hoofdbron van troost en moed in het land en de smarten der ballingschap, maar ook de schatkamer van onderwerpen voor even schitterende als aandoenlijke en diepzinnige poëzy. Op die lijn, die als een steeds verbreedende stroom de loopbaan van den Dichter tot op zijn jongste levensdagen doorloopt, ontmoeten wy, onder de vele meesterstukken, den Veldzang (naar Pope) op den Messias, het vers aan de Joden, dat aan de Moedermaagd, het Dichtstuk: de Dieren, des Heilands Intrede in Jerusalem, de prachtige overzettingen uit Moses, de Psalmen, de Propheten, en het Hoogelied.

Door verscheidenheid en overvloed van voortbrenselen onderscheidt zich allerbyzonderst het korte tijdvak van betreklijke rust en gunst, door den Dichter genoten onder de milde tusschenregeering van Koning Lodewijk. Rijk, versch, en krachtig, komen thands als uit steeds springende wellen te voorschijn hoog gestemde Oden, melodievolle Cantaten, bezielende Krijgsliederen, die dan wederom de Elegie met loshangende hairen kermend maar altijd waardig vervangt. Geen vak, waarin gedurende dit tijdvak zich de Dichter niet heeft gewaagd. Ook de kroon en scepter van Melpomeen bleef niet onaangeroerd. Maar hoedanig anders de dichterlijke verdiensten van zijnen Kormak en Floris den Vijfde, of zijner overbrenging van Corneilles Cinna mogen zijn, op dat gebied heeft zich Bilderdijk nooit recht te huis gevoeld. En reeds was in zijn binnenste het plan gerijpt voor een Dichtwerk van ongelijkbaar ruimer omvatting, onbetwistbaar stouter aanleg, onafmeetbaar hooger scheppingskrachten. Van dat ontzachlijke Heldenlied, uit de dagen der Reuzenwereld vóór den zondvloed, was de vijfde Zang onder bewerking, toen by één zelfde donderslag in de politieke wereld aan Holland zijn naam en nationaal bestaan, aan Bilderdijk, na de diepten van leed hem over het hoofd gegaan, de epische pen ontviel. Werd ook de bede verhoord, waarmede het stout gestemde Dichtstuk aanvangt?

Stijgt het hooger dan eens Christens Godvrucht past,
Verstoor het uit genade en leg mijn waanzin vast!

De jammeren, welke in die dagen der Fransche overheersching Bilderdijks hart en huis als overstelpten, vermochten voor het overige wel niet zijn dichterlijke veerkracht in het minst te breken of te stremmen. Integendeel werd wederom dit driejarig tijdvak opgeluisterd door sommige der heerlijkste vruchten zijner pen, vooral op leerdichterlijk gebied. Terwijl, in die sombersten der dagen, om het schamele stuk brood, aan eene vertaling van het Code Napoleon door den Dichter een hand werd gelegd, zeer spoedig weder te rug getrokken, ontvloeiden aan zijn onuitputlijken ader verzen als de Echt, de Kunst der poëzy, de Schilderkunst, en dat beroemde Afscheid, waarin hy in een nog onovertroffen trochaïschen Slotzang den lang voorzienen val van het vaderland bejammert, en de aanstaande wederoprichting voorzegt.

Dat herstel, onafscheidbaar steeds van den wederkeer en de verhooging van Oranje, bracht op nieuw het dichterlijke bloed aan het koken, en dien vollen ader aan het bruischen, waaraan vroeger de zangen ontsprongen zijner Vaderlandsche Oranjezucht. Zijne bundels: Hollands Verlossing en Vaderlandsche Uitboezemingen in 1814 en 1815 bevatten een rijkdom van wapen- en triomfzangen, oorlogs-, vrede-, en bevrijdingsliederen, vlammend en gloeiend als van gantsch jeugdige aandrift, en met een vaderland hem teruggegeven levenskracht.

De regeering, intusschen, van den Souvereinen Vorst, straks Koning Willem den Eerste, liet zich het zij dan aan den dichter, het zij aan den voormaligen balling, ten aanzien van zijn tijdelijk bestaan niet onbetuigd, maar hield zich voor het overige van den al te warmen voorstander op afstand. Vier jaren later werd in deze Hoofdstad een openbare Leerstoel voor Nederlandsche Taal en Geschiedenis opgericht, en overeenkomstig 's Konings verlangen, door het Stedelijk Bestuur aan Bilderdijk toegedacht. Het plan, als men weet, werd verijdeld door twee mannen, die geen ambtgenooten van Bilderdijk wilden zijn; en tot het nieuwe

Professoraat werd beroepen een voortreffelijke Wiskunstenaar.

Kort na deze nieuwe ongerechtigheid vestigde de Dichter in het van ouds geliefde Leyden zijne woonplaats, waar hem de tien misschien rustigste en genoegelijkste jaren zijns levens te beurt vielen. Gy hadt het voorrecht tot die rust, dat genoegen, het uwe grootelijks by te dragen, geliefde Vrienden en Academievrienden, my nog behouden of reeds van deze wereld afgeroepen, die ik aan deze plaats deels tegenwoordig, met dierbaar kroost gelijk ik zelve tegenwoordig, deels door dat kroost vertegenwoordigd mag zien! gy die, met even vele gehechtheid aan den persoon als bewondering voor het vernuft en het karakter, zijne toehoorders in dat onvergetelijke Leyden waart! [2] Aldaar, terwijl hij Vaderlandsche Taal, Geschiedenis, en Staatsrecht doceerde, of, in de gronden der Perspectief (eene steeds met de Bouwkunde door dien machtigen geest geliefkoosde studie) lessen gaf, ging hy voort met onverzwakte énergie zijne klimmende jaren te wijden aan het schrijven van talrijke meesterstukken van allerlei maat, op nieuw, en soort; — meesterstukken, overigens, die door het toenmalig Nederlandsch Publiek schier onopgemerkt — ten zij alleên by enkele scheldende Recensenten [3] — in snellijk zich opvolgende Dichtbundels verschenen. Van die bundels ademen reeds de titels poëzy en weemoed. Op de Najaarsbladen had hy vroeger reeds Winterbloemen, straks, als uit de voorhoven der geestenwereld, Affodillen laten volgen; thands scheen hy er een soort van eigenaartig behagen in te scheppen, zijne nog zoo stevige en welluidende toonen als louter Krekelzangen, Rotsgalmen, Navonkeling, Sprokkeling, en Nasprokkeling, Avondschemering, — eindelijk nog slechts Schemerschijn, — aan te kondigen. Want gelijk hy dit met schier elken grooten kunstenaar gemeen heeft, dat zy oneindig meer het ontbrekende, zwakke of verzwakkende, in hunne werken gewaar worden, dan vrede hebben met het toegejuichte of wel gelukte, zoo lag dit zelve bovendien in geheel de richting van eene ziel, die van de vroegste dagen zijns levens den dood steeds met een soort van ongeduldig verlangen was te gemoet gestreefd, en den ouderdom te midden van de meest frissche jeugd als voor-

uitgevoeld had. Wat intusschen de Dichter zoo vele jaren lang van zich zelven gezegd, in der daad slechts voorzegd had, werd tot zekere hoogte verwezenlijkt in het end. In de laatste voortbrengselen zijns hoogen ouderdoms (wien mag het na zulke inspanning en worsteling van een zoo uitgestrekt leven verwonderen?) laat zich, te midden der rijke overblijfselen van vroegere kracht en nooit ontvallen gave, wel eene soort van levensmatheid, iets werktuiglijks hier en daar, iets eentoonigs meer of min, niet geheel ontkennen. Voor altoos zweeg ten laatste de koninklijke lier, toen aan den lang en zwaar beproefden Zanger de aangebedene Gade, om hem in de ruste des eeuwigen levens voor te gaan ontviel, van welke hy dankend en roemend gezongen heeft:

Zoo rijk
Maakte de Almacht Bilderdijk.

Uit de dagen, die tusschen het verscheiden der beide Echtgenooten liggen, is van poëzy geen sprank meer uit des Dichters pen gevonden, — alleenlijk eenige, naauwlijks zamenhangende halve regels, onmachtig zich te vormen zelfs tot een laatste lied der smart. Achttien maanden na den hartverpletterenden slag werd, op een onvergetelijken 18den December, in de Groote kerk te Haarlem Bilderdijk aan de zijde der Egade, die hy zelfs geen tranen langer had om te beschreien, onder de velerlei aandoeningen van velen bygezet.

Op dat tijdstip bestond de dichterlijke nalatenschap zijner uitgegeven schriften uit een schat van ongeveer driemaal honderdduizend versregels (vergeeft het prosaïsche cijfer om den wille onzer by uitnemendheid statistiek gezinde eeuw!), in welke hy voor Vaderland en Nageslacht geheel den rijkdom zijner groote ziel, zijner verbazende wetenschap, zijner ontzagverwekkende gave heeft nedergelegd. Eene zelfschildering, waarin met daguerreotypische naauwkeurigheid, maar te gelijk met al den gloed en volheid van het leven, geheel de mensch en dichter voor den dag treedt, bezitten wy in dat onsterflijk geheel van hooge Nederlandsche poëzy, rijke Bilderdijksche taal! Of (wilt ge 't liever? want ook muziek, by uitnemendheid muziek, zijn beide die taal

en die poëzy!) als een reusachtig orgel staat het daar voor ons, dat, beurtling zingend, trillend, bruischend, kweelend, smeekend, smachtend, schaterend en klaterend, onweêrend en onweêrstillend, kermend en jubelend, stervend en weder herlevend, in eindelooze melodiën al de toonen van menschelijk gevoel en verbeeldingskracht doorloopt, om ten slotte, of het ware uit de baren en branding aller hartstochten en bewegingen dezer wereld, zielen op te voeren in de haven der eeuwige Hallélujahs.

Vraagt gy naar een thema, dat in deze melodiën, met duizendvoudige verscheidenheid telkens te rug keert? Het is, Toehoorders! de grondgedachte, uitgesproken door den Kerkvader: "Het hart des menschen werd geschapen naar U toe*, o God!" — het is het woord van den Psalmist: "Mijne ziele dorst naar God, naar den levenden God!" ja, naar den Levenden, den Persoonlijken, den Geopenbaarden in het vleesch!

Het werd U by den aanvang reeds mijner Rede te kennen gegeven: wat door den Spreker by deze feestelijke gelegenheid bedoeld wordt, is geene eenzijdige verheffing van den gezaligden Landgenoot, dien wy gezamenlijk gedenken op dezen dag; — geen hartstochtelijke uitroeping van den verheven Nederlander tot eenig Dichter; — geene hier althands niet voegende huldiging tot aller Vaderlandsche Dichtren Vorst. Hem integendeel te zaam met sommigen zijner gelijken in de hooge rangen van het dichterlijk gebied U voor oogen te stellen, — hem met deze zijne evenknieën te vergelijken, en in dit feestelijk uur beide ons te oefenen en te verlustigen in de opmerking zoo der verscheidenheden als der gelijkenissen tusschen de leden dier groote familie, welke men dichterlijke genieën noemt, — zie daar veelmeer wat wy gemeend hebben tot plan en opzet dezer Feestrede te mogen behooren. Ik erken gaarne voor my zelven in dergelijke parallelen evenzeer behagen te schep-

---

* Cor nostrum creatum est ad te!"
AUGUSTINUS.

pen, als my in tegendeel weinig aanlokt het zwak van sommigen, die een groot man niet beter meenen te kunnen vereeren, dan door met den klank of het rumoer van zijnen naam dien van anderen te overschreeuwen, twijfelachtig te maken, te vernietigen. Of zijn ze niet inderdaad, gelijk het een spreekwoord uit het Zuiden uitdrukt, odieus*, — zijn zy niet ondankbaar, levendovend, ongerijmd, vergelijkingen van dat soort, waarvan de niet twijfelachtige strekking is, uit ingenomenheid met het ééne groote verschijnsel op het gebied van kunst of natuur, harten en oogen te doen afwenden van ieder ander? Gy zult om dat u Milton verrukt, geen gevoel mogen hebben voor Tasso of Camōens? om dat Dante uwe bewondering heeft, voor Homerus moeten ongevoelig worden? of wederom, om dat gy den Meoonschen Zwaan hebt leeren genieten, verachtend nederzien op den Zanger van Mantua? — Zoo vordere men evenzeer van u, dat het groen der frissche lente u geen gevoel meer overlate voor de schilderachtige tinten van den herfst, of voor de sneeuwgezichten van een schoonen winternacht, al ware het ook beschenen door de vlammen van het Noorderlicht! — Zoo eische men dat de schittering van robijn of diamant u blind make voor het aandoenlijk bleek der niet min kostbare parelsnoer! — dat de ontzachlijkheid van hemelhoog gebergte u geen oogen meer late voor de majesteit van den vlakken Oceaan! — geen adelaar in zijn hooge vlucht meer uwen blik mag tot zich trekken, om dat gij eenmaal met huiverend welgevallen gestaard hebt op den stappenden leeuw! — Verre van ons de onzinnige gedachte! Wat wy hier, wat wy met deze uwe feesthulde voor hebben, is, vooral, geen offer gebracht van den roem van allen aan dien van een enkelen. Neen, veeleer willen wy, door naast elkaâr plaatsing en vreedzame vergelijking, de velerlei gaven en vermogens, aan menschen verleend van gantsch onderscheiden leeftijd, aanleg, en vak, des te krachtiger doen uitkomen. Wy willen met elkander bewonderen èn den rijkdom èn de verdeeling dier gaven, en hoe zy,

---

* De Portugeesche spreuk: Comparaçōens saō odiosas.

onderscheidenlijk geschonken, elkander niet vernietigen, maar veeleer in evenwicht met elkander staan, elkander vervolledigen, met elkander getuigenis geven aan Gods Opperste Wijsheid in de schakeering Zijner scheppingen op ieder gebied. Wy wenschen hier een proef te nemen van het zielsen verstandsgenot, dat de vergelijking van groote mannen en groote gaven, in dergelijken zin ondernomen, zou kunnen geven althands. Van een merkwaardig, een grootaartig drietal medestanders van Bilderdijk gaan wy, op dit zijn feest, of het ware de schaduwen naast de zijne voor uwe oogen te voorschijn roepen. Medestanders noemen wy ze hier, geen mededingers! Want niet ter bywoning van een Olympischen wedren of middeneeuwsch tournooi, waarby om lauwerkrans of kampprijs gestreden wordt, noodigen wy U uit, maar ter beschouwing veeleer als van een statigen optocht, waarby de verscheidenheid van gestalte, van houding, van wapenpraal, wel alle vrijheid laat tot een voorkeur, maar geene roeping medebrengt tot een uitspraak. Uit de groote scharen van Dichters, die wy wel Bilderdijks evenknieën mogen heeten, zij u de keuze welgevallig van drie der uitnemendsten: Vondel, Shakspeare, Goethe!

Wanneer ik in die hoogere rangen der Goddelijke Dichtkunst te zamen met Bilderdijk aan Vondel gedenk, dan komt my voor den geest de wijze, waarop onze oude Historieschrijvers vier voorname Edelhuizen van Holland plegen te onderscheiden en te karakteriseeren, als het oudste,* het stoutste,§ het rijkste,† het edelste.** Werd het my opgelegd de vier merkwaardige benamingen tusschen de twee Nederlandsche Hoofddichters te verdeelen, ik kende die van oudst en rijkst toe aan Vondel, die van stoutst en edelst aan Bilderdijk. Ik noemde Vondel dan den oudste, niet in dien van zelf sprekenden zin van oudere in leeftijd, maar in den naauw daaraan verwanten van Voorganger en daardoor zelve Voorbeeld. Oorspronklijkheid is uit den aart der zaak, by voor het overig gelijken rang

* Wassenaar. — § Arkel. — † Egmont. — ** Brederode. —

en waarde, de eigenschap eerder van den vroegere in leef- en bloeitijd. Frissche oorspronklijkheid is by Vondel dan ook hoofddeugd: met deze hoofdeigenschap vereenigt hy in de hoogste mate die van rijkdom. Rijk is de geniale Keulenaar niet alleen door de veelheid en verscheidenheid zijner voortbrengsels (daarin toch staat Bilderdijk wel in geenen deele by hem achter), maar veel meer door die soort van gemaklijkheid (ik had bijkans aise gezegd), ongedwongenheid, onbekrompenheid, die aan overvloeienden rijkdom eigen is. Rijk is Vondel in alles, waardoor poëzy poëzy is: onuitputbaarheid in middelen van uitdrukking, in bronnen voor beeldspraak, in pracht van taal en van versmaat, schitterend en degelijk, als of ge by de keizerlijke krooningsfeesten een dier Oud-Moscovische Bojaren, of Hongaarsche Magnaten zaagt, overdekt met voorouderlijk edelgesteente en parelen, op milioenen geschat. Voorzeker heeft het Vondel overigens ook aan geen stoutheid ontbroken; stoutheid in de keus zijner onderwerpen, in de opvatting, in de bewerking, evenmin als men, omgekeerd, by Bilderdijk wel immer armoede of schraalheid ontmoet. Maar stoutheid is toch meer by uitnemendheid de gaaf van dezen, al ware het ook slechts in het wagen van meer en hooger met betrekkelijk (misschien) minder aangeboren Dichterkrachten, dan by den Voorganger uit kloeker en forscher gebouwde eeuw. Edel, vooral, is in toon en vorm, in keurigheid van smaak en spraak, verre boven Vondel, Bilderdijk; edel en stout te gader door een nog fijner en geoefender tact van het geen zich, te gelijk met waardigheid en met énergie, zeggen of niet zeggen laat, — door een nog ongewoner en ongemeener hanteeren van onze in middelen onuitputtelijke taal, — door eene weder geheel nieuwe en voorbeeldelooze heerschappij over maat en rijm; ook daartoe evenwel de latere Amsterdamsche Hoofddichter door den oudere krachtdadig gevormd. Natuur en kunst, by elk der twee op het gelukkigst gepaard, staan by hen evenwel tot elkander in omgekeerde evenredigheid; by Bilderdijk (wie zal het ontkennen?) is de kunst machtiger, by Vondel de dichterlijke natuur nog milder (gisten wy) geweest. Van

daar bij dezen, met geringer bewustheid van zijn rang en rijkdom als poëet, meer (of 't ware) Homerische naïveteit, meer vanzelfheid, minder zorg, dus te zeggen, om onberispelijk voor den dag te komen. By Bilderdijk — (was de bewustelooze schoonheid der zestiende en zeventiende eeuw nog wel mogelijk meer in de achttiende en negentiende?) — meer kennis en studie van zich zelven, maar dan ook meer wetenschap van het geen hem gegeven was. Het onderscheid komt altijd wederom neder op de verhouding tusschen natuur en kunst, elk van beiden by de beide Dichters in zeldzame maar ongelijke mate verbazend en groot. Houdt den ietwat Oosterling nog van afkomst en uitdrukking, den vorm ook hier van gelijkenis en leenspreuk ten goede, vooral wanneer hy die, gelijk te dezer plaats, van by uitnemendheid Nederlandsche bron en bodem ontleent. Bataven! van ouds geroepen en gewoon U op de wateren, tusschen de wateren, tegen de wateren te bewegen! laat ik U Vondel mogen voorstellen, in betrekking tot het weeke en veerkrachtige element, als den koenen en kloeken zeeman, die met bodems, zwaar van den rijkdom van werelden, op vleugelen door wind, of raderen door stoom, bewogen, de zilte oceaanvelden doorsnijdt en doorsnelt; in Bilderdijk, altijd Kunstenaar en Bouwkunstenaar, dan ook of het ware den Waterbouwkundige, die wederom op andere wijze de groote wateren van Neêrlands taal en poëzy beheerscht, ze langs kanalen leidend, tot opene havens vormend, binnen dammen en dijken bedwingend, door al die kunstgewrochten, in één woord, bewerkend. waardoor de naam van Nederland ook in dit vak bekend werd tot aan de einden der aard.

Maar indien, zonder elkanders glans te verduisteren, deze twee Nederlandsche Vernuften zich vriendschappelijk naast elkander kunnen zien, zal niet misschien naast uwen Willem Bilderdijk Groot-Brittanjes William Shakspeare een al te gevaarlijke nevenstander zijn? En buiten eenigen twijfel, onder de verhevenste verschijnsels, waar de Europeesche wereld, waar het gebied van oudere of latere, romantische of klassieke Dichtkunst op roem draagt, behoort, o boorden

van den Avon! uw fiere zangzwaan, in wiens huldiging als een tot bedwelmens toe overmeesterend genie zich in onze eeuw vereenigt, al wat voor dichtkunst hart heeft onder allerlei natiën, by de meest uit één loopende richtingen anders in aanleg of smaak. Van de kolossale grootheid zijner kunstgewrochten, — wat daar ook uit hoogere of lagere sfeeren in moge te wraken, te betreuren, te bestraffen zijn, — is ontkenning of miskenning niet meer mogelijk. Den glans van dat bewonderenswaardig Vernuft te bezwalken, vermag zelfs de walm dier waslichten niet, door averechtsche of afgodische vereering rondom zijn beeld verkwist. * Indien het wezen der Dichtkunst by uitnemendheid gelegen is in hare gave van nascheppen, welk dramatisch genie kwam in voortbrengselen eener schier onbegrensde verbeeldingskracht dat van dien Noordschen Prometheus naby? Wat scheppingen, het zij de grondstof genomen werd uit historischen bodem, — of gevonden werd in de nevelen der legende, — of zich zelve gevormd had in het spelende Dichterbrein! Wat figuren, die, waar hy hun in de hoogste wereldrangen eene plaats aanwijst, nooit ophouden te gelijk koningen, helden, heerscheressen, idealen van goed of kwaad, en te gelijk bloote menschen van de meest dagelijksche ziels- en levensbewegingen en gewaarwordingen te zijn, — of, waar hy ze, omgekeerd, uit de laagste en verworpelijkste schuilhoeken van maatschappy en menschheid neemt, toch altijd in woorden en handelingen geadeld blijven als door een weêrschijn van den zielenadel des Dichters, die hun het leven gaf! Gy denkt aan zijne Macbeths, Koning Lears, Othelloos, aan zijne Falstaffs, Iagoos, Calibans, by afwisseling met die Mirandaas en Imogenen, Juliettaas en Jessicaas, Ophelias en Cordelias, als uit fijner etherstof door de handen van den Titan geboetseerd. Gy denkt aan heel die schaar zijner dichterlijke wezens, die, waar zy ook ten eenenmale fantastisch worden, niet ophouden met de machtigste wezenlijkheid schrik en medelijden, haat en liefde, afschuw of bewondering te bevelen; — aan die Shakspearsche schep-

* De uitdrukking is afkomstig van een der warmste en verlichtste bewonderaars van den grooten Brit in Frankrijk.

pingen, ook waar zy onmogelijk zijn, toch altijd waar; — waar, door die consequentie, die harmony des geheels, die evenredigheid der deelen, die ook aan zijne vreemdsoortigste gestalten nergens ontbreken; — waar, om dat in die fantasmen, in die ondenkbaarheden zelve, karakters en toestanden geschilderd worden en leven, gegrepen uit het volle leven van den mensch, — driften, krankten, catastrofen voorbereid, ontleend, gemotiveerd worden met eene kunst, ondenkbaar buiten de fijnste en zuiverste waarneming der waarachtigste natuur.

En om dan nu die fantasmen, figuren, historische personen, te laten spreken en zich bewegen, staat aan den machtigen Dichtervorst eene taal ten dienst, ruw nog, zoo gy wilt, hier en daar, maar waarin reeds het Engelsch der Engelen en Paradijsbewoners van Milton leeft, — eene taal, waar zy onsierlijkst schijnt, nooit zonder zwier, waar zy gemeenzaamst is, steeds ongemeen, — eene taal, dan eens rijm dan eens onrijm, dan eens prosa dan eens poëzy, of eigenlijk beide te zamen en, zoo mogelijk, te gelijk, — eene taal, die met dezelfde gemaklijkheid rijst en daalt, schreit en schertst, brult en tjilpt, uitschatert of bliksemt, waanzinnig wordt of waanzin nadoet, tooverrijmen smeedt of zelve met spelingen van woorden en gedachten zonder einde toovert, betoovert, bedwelmt, overstelpt, — eene taal, by wier hoogen humor de hairen te berge rijzen, — wier koninklijke ironie verplet! Een lange breede snelle stroom, als de Niagara der nieuwe wereld, is deze Shakspearsche poëzy, die onbelemmerd door de vlakten schiet, of, nederstortend van hare rotsen, zich brijzelt tot schuim en rook als van fijn vergruizeld diamant; — een brandende vuurberg in het koude Noorden, die, als hy uitberst, de lucht in vlam zet en met de lava uit zijne diepten den grond verzengt, en — bevrucht.

Wat dunkt u, mijne Nederlandsche Toehoorders! van den ontzachlijken Engelschman? Hem aanschouwende vreest gy licht voor uwe uitnemendsten: dat ook uw Vondel, waar hy optreedt, zal moeten ter zijde staan, — ook uw Bilderdijk, waar hy schittert, verbleeken en verdwijnen. Stelt U gerust! de Dichter van den Lucifer en van de Leeuwen-

dalers is een zuil uit den ouden tijd, die men zoo gemaklijk niet oplicht uit zijnen stand! de Dichter van den Elius en van Segol is een geoefend krijgsman, die zoo spoedig niet van vluchten of verbleeken weet. ô Gy, tot welke richting ook behoorende, of door welke drijfvederen bewogen, die in dat uit den weg ruimen, dat doen verbleeken en verdwijnen, van den eenen grooten geest voor of om den anderen, door u gehuldigd, een onbehagelijk behagen schept! Weet gy het niet, zoo laat het u met een' weêrklank uit uwen Shakspeare zelven betuigen: daar is in die ruime wereld der groote geesten meer overvloed, dan waarvan gedroomd wordt in uw eenzijdige bekrompenheid! * Daar is op de breede wateren van dien Oceaan voor meer dan éénen Leviathan, voor meer dan één natuur- of kunstgevaarte plaats! Daar is aan die aard-omvademenden hemelbol ruimte voor meer dan ééne groote star. Ja, daar zijn aan dat uitspansel ook afstanden en wentelingen, waardoor voorzeker het ééne licht aan het andere niet behoeft in den weg te staan. Zoo mogen dan op dichterlijk gebied de scheppingen van eenen Dante of Shakspeare niet meer te verwachten zijn in onzen tijd, — even waar zal het toch wel zijn, dat geen Ifigenia in Tauris of Torquato Tasso van Goethe, geen Ziekte der geleerden of Ondergang der Eerste Wareld van Bilderdijk denkbaar zijn in de zestiende of dertiende eeuw! Maar ook zelfs die groote eigenschap van oorspronklijkheid en zelfstandigheid is niet by uitsluiting aan die vroegere eeuwen en hare machtige Vernuften gebonden. Ook hier is verdeeling van gaven, en onderscheid van roeping. Daar is, daar is eene oorspronklijkheid eigen aan een meer verschen, meer jeugdig weligen toestand van wereld en menschdom, van maatschappy en kunst! daar bleef er ook nog wel eene over voor toestanden van meer gevorderde rijpheid en later eeuw. Daar is een tijd van oorspronklijk te zijn door het gantsch en al nieuwe der dichterlijke schepping, en wederom een tijd en gaaf, om (zou er wel minder uitnemendheid van geest

* There are more things in heaven and earth, Than are dreamt of in your philosophy. HAMLET.

toe behooren?) ook na alles wat voorafging, en met opneming van alles dat voorafging, toch nog, en als van nieuws af aan, versch te zijn, en, met geheele eeuwen achter zich, krachten te ontwikkelen aan die van jeugd en lente gelijk! Het is ook hier, — als op zoo velerlei gebied van Gods schepping en gave, — compensatie, evenwicht, ja uit de ongelijkheid zelve gelijkheid en harmony.

Vergunt my tot toelichting van het onderscheid ook tusschen Shakspeare en Bilderdijk eene gelijkenis. Ik zal ze dit maal ontleenen aan eene gedachte van eenen der eerste, der meestgevierde Historieschrijvers van onzen tijd. Wanneer Macaulay den slag van Neerwinden, die geleverd werd tusschen Koning Willem van Groot Brittanje en den Maarschalk Hertog van Luxemburg, beschreven heeft, dan staat hy een oogenblik by de beschouwing van beider Veldheeren uitwendige gestalte en alles behalve krachtvollen lichaamsbouw stil; en hy neemt er aanleiding uit om het voorrecht te roemen dier latere tijden, tijden van wetenschap en verfijning, waarin de krijgskans niet meer door het overwicht van natuurlijke krachten, maar door dat vooral van kunst, vernuft, en beleid wordt bepaald. ' Iets dergelijks mag gelden by vergelijkingen tusschen Dantes met Goethes, tusschen Shakspeare en Bilderdijk. Zij ons de geniale Engelschman in zijne reusachtige scheppingen als een dier Homerische helden, die rotsbrokken opnamen en slingerden, hoedanige geen zes zouden hebben opgeheven van den grond, zoo als nu de geslachten der menschen zijn,* — de Nederlandsche Hoofddichter der achttiende en negentiende eeuw doet daartegenover denken aan die helden van latere, van gantsch andere tijden, waarin, by den altijd onmisbaren moed en kracht van ziel van den krijgsman, de overwinning niet ligt in de meerdere stoflijke kracht der lichamen, maar in de meest gelukkige aanwending van strategie en taktiek.

Voorzeker, indien by iemand, zoo is by Bilderdijk de kracht en kunst der poëzy eene soort van stoute en diepe krijgskunst geweest. Dat was zy by hem naar den hem

* Οἷοι νῦν βρότοι εἰσίν.

aangeboren oorlogshaftigen aart; dat is zy by hem in schier geheel hare strekking en wezen; dat toont zy zich, al ware het slechts in die onbeschrijflijk schoone en (vergunt my het vreemde maar eigenaartige woord!) savante versbouw, waarin hy zich in al zijne werken een zoo bewonderenswaardigen meester heeft getoond. Ja, bestudeer hem vooral ook van deze zijde, gy Nederlandsche jeugd, die voor ware dichtkunst hart, voor hare hoogere beoefening aanleg hebt! Bestudeer hem wel ter dege, dien Cesar over legerbenden uwer eigene Vaderlandsche poëzy! hoe hy zijne legioenen zamenstelt en voltallig maakt uit de kern en keur uwer taalbevolking, oud en jong! hoe hy ze organiseert, hoe hy ze disciplineert, hoe hy met ze manoeuvreert, die oude trouwe garde zijner wel beproefde Alexandrijnen, die schitterende ruitery van zijn allerlei trippel- en zangmaat en rijm! Hoe hy aan het hoofd van deze zijne dichterlijke benden, met schijnbaar kleine middelen groote plannen volbrengt; of het waar, met hen stroomen doorwaadt, engten doorstreeft, steilten en bergen overtrekt; straks, op den dag der bataille, vol van stouten maar te gelijk alles en altijd berekenenden moed, in breede liniën zijne krijgsmacht ontwikkelt, in buigende kolommen ze laat oprukken, om, eindelijk, met den donder van Ode en Dithyrambe, van Epos en Hymne, elken wederstand te vernietigen, den grond met zijne menigten te overdekken, alle de betwiste positiën te bezetten, en op de glorierijk vermeesterde hoogten de vereenigde banieren te planten van Christelijke waarheid en Nederlandsche kunst.

Of Toehoorders! vindt in deze onze tijden van vrede (althands van streven naar vrede), de oorlogshafte leenspreuk minder gunst in uwe ooren, vergunt my dan zonder leenspreuk, in de kalmte en bezadigdheid der meest eenvoudige voorstelling, tegenover elk en een iegelijk, die op dezen Bilderdijkschen feestdag, ter wille van den Engelschen medestander, ons nog den handschoen zou willen toewerpen, deze vraag: Of de man, die, op het gebied der hoogste poëzy, uitgenomen dat éene vak alleen, waarin juist Shakspeare boven alle vergelijking en uitdrukking groot is ge-

weest, in alles heeft uitgemunt, — de man, even machtig van geest en kunst in het Heldendicht als in de Fabel, in het Lierdicht als in het Leerdicht, ten aanzien van den vorm als van de stof, met betrekking tot de maat als tot de taal, — of die man, zeggen wy, op Nederlandschen bodem zal moeten of mogen uit den weg gaan voor eene mogendheid zelfs als William Shakspeare was?

Doch, indien dan ook deze Engelschman niet, misschien zal een ander, een later Dichtervorst, juist om dat hy zich met den grooten Nederlander zoo veel beter vergelijken laat, voor den glans van diens roem gevaarlijker zijn. Ziet gy daar dien Duitschen tijdgenoot en wedergade van uwen Bilderdijk? dien Dichter en Denker, die door gestalte, gelaat, geheel zijn edel en statelijk voorkomen reeds, indruk maakt en inneemt en overmag? Wie immer was meer dan Johann Wolfgang Goethe begunstigd door Natuur? de gunsteling van natuurgenooten? In zijne jeugd by een Apollo, in den manlijken ouderdom by een Jupitersbeeld vergeleken, beveelt hy aller bewondering en wint hy aller harten door koninklijke bevalligheid en koninklijk talent. Met een welbehagen als der eigene moeder die hem baarde, draagt heel het moederlijk Duitschland roem op hem. Landgenoot en vreemdeling, grooten en kleinen, brengen hem, van zijne eerste optreding tot op zijn afsterven in vier-en-tachtig-jarigen ouderdom, onafgebroken hulde toe. Waar hy binnentreedt, verwelkomt hem het handgeklap, en staat men voor hem op als voor een Vorst. De Vorsten hechten om strijd hunne ridderkruisen en grootlinten om zijn hals en op zijn borst. Van den zijnen is hy de getitelde Staatsdienaar, de Raadsman, de Boezemvriend tot aan, tot in het graf. De mannen der Revolutie vergeven hem zijne monarchale en behoudende neigingen om den wille (schoon dan ook misschien niet enkel daarom!) van het verbazend genie, van geheel de persoonlijkheid van dat buitengewone sieraad van Duitschland en van geheel de eeuw, aan welke hy behoort. In hem ontmoeten, in hem omhelzen elkander de romantische en klassieke wereld, — in hem verzoenen zich met elkander de Staatsman en de Dichter, Antonio met Tasso, — in hem verbroederen zich fantaiseerende

poëzy en strenge studie der natuur, — in hem bewijzen zich de Grieksche en Germaansche uitnemendheid van grondrichting en Japhetische afkomst één.

Hoe steekt by dezen alom gevierden Duitscher de figuur van den ook by de zijnen vaak geïgnoreerden Nederlander af! Want wèl spreekt ook dat merkwaardig gelaat, dat beurtling smeltend en vlammend oog, dat hoog gewelfde voorhoofd, die krachtig en fijn gevormde hand, van niets dagelijksch of gering. En wèl zou, waren eenmaal in Duitschland zijn leven en zijne schriften bekend, die Nederlander met zijne Ossiaansche somberheid, met zijn ridderlijke neigingen, met zijn gedurig heimwee naar hoogere gewesten, een ruim zoo belangwekkende of (gelijk zy het gaarne noemen) tragische figuur worden geacht als hun eigen Klopstock of Herder, Schiller of Goethe zelf! Maar voorzeker! by den eersten aanblik met een oog, dat aan uitwendige heerlijkheid hecht, trekt, naast den Frankfortschen en Weimarschen Hoofddichter, die der boorden van Amstel en Spaarne de opmerking ter naauwernood. De wereld heeft het hare lief: den glans der eere, de zon van voorspoed, zoo al niet eenig de schittering van goud en zilver. En het is dien ouderwetschen Grijzaart dáár, zonder titel, zonder ridderteeken, by wijlen zonder brood, wel aan te zien, dat hy geen gunsteling, het zij van de wereld, het zij van zijn vaderland, het zij van het geen men de Fortuin noemt, is geweest.

Toch gelijken zy op elkander, — die beide naar niet veel anderen gelijkende mannen, — in velen; beide gelijkelijk gevormd voor de diepste en fijnste opvatting van het schoone en verhevene; — beide van aanleg, smaak, en opleiding, by uitnemendheid klassiek, — beide gelijkelijk ingewijd in de geheimen van kunst en natuur, — diep gaande en lang geoefende kenners van Schilder-, van Beeldhouwkunst, van Architectuur niet het minst, — beheerschers en herscheppers van de poëzy en van de taal elk van zijn volk, — beide van neiging en overtuiging (Goethe wellicht ruim zoo zeer nog als Bilderdijk) antirevolutionair en aristocratischgezind, — geen van beide hoogschatters of najagers van volksgunst, en in hunne hoedanigheid van

Dichters wel allerminst! Maar by al die overeenkomsten in velen, wat óverwegend verschil, èn als dichters èn als menschen, tusschen den rustigen ingezeten en hertogelijken minister van Weimar, en den balling, straks verstootling op eigen vaderlandschen grond om zijne trouw aan Oranje, eu zijnen kamp tegen Revolutie en Ongeloof! — tusschen den Dichter van den meer dan volbrachten Faust, en dien van een onvoltooid gebleven Eerste Wareld en haren Ondergang! tusschen den man, wien de Natuur alles, en den man, voor wien alleen Openbaring en Evangelie troost en kracht in waarheid is geweest, — tusschen den bewonderaar en discipel van Spinosa den Jood, en den belijder en aanbidder van der Joden Koning, Jesus Christus van Nazareth! — Wat dichters, intusschen, wederom beide die Johann Wolfgang Goethe en deze Willem Bilderdijk! de een wellicht dieper, de ander verhevener van aanleg en gemoed, — de een meer Grieksch, de ander meer Oostersch van geest en van zucht, — de een meer Staats-, de ander meer Oorlogsman, — de een meer hoffelijk, de ander meer ridderlijk gevormd, — de een over de aarde zich bewegende met de macht en kracht van den leeuw, de ander als een arend zwevend over rots en gebergte. Beide groot, beide krachtvol, beide koninklijk!

Wie van beiden, koning? — Europa, wanneer het eenmaal niet enkel Hoog- maar ook Nederduitsch zal hebben leeren lezen, oefene het kampgericht uit, en geve de uitspraak tusschen den Dichter van den Floris de Vierde, en dien van den Koning in Thule, — tusschen den Dichter van Assenede, en dien van de Bajadere, — tusschen den Dichter van Hermann en Dorothea, en dien van de Ziekte der Geleerden, — tusschen Gretchen en Elpine, tusschen Segol en Faust, in één woord tusschen het genie Goethe en het genie Bilderdijk! En dan — dan moge de kroon opgezet blijven aan den Leeuw uit Duitschland! ook alzoo hebben wy het pleit niet verloren, wanneer, berustende in de uitspraak, de Adelaar van Nederland zijne vlucht neemt naar de wolken des hemels, en al wat vleugelen heeft en heimwee naar een vaderland Daarboven, hem na!

Nederlandsche Dichters! Gy wellicht (en wie heeft een

recht van spreken eerder en meerder in dit pleit dan gy?) gy wellicht zult aan het plaatsen van den grooten Duitscher het zij dan boven of naast den Nederlandschen Meester, uwe stem niet kunnen verleenen. Wel zoudt gy veeleer, op het voetspoor van eenen uwer uitnemendsten * zonder aarzelen uwen Bilderdijk als den buiten twijfel Eersten (FACILE PRINCEPS!) willen uitroepen. Houdt het my ten goede, indien ik U daarin althands niet voorga, maar strengelijk my houde aan de verklaring by den aanhef dezer Rede afgelegd. Op welk ander gebied ook (het is U niet onbekend!) warm en beslist monarchaal, — hier, in de sfeeren der Dichtkunst, of, zal ik zeggen, in de Republiek der letteren, blijf ik handhaver eener hooge aristocratie. En dan moge het nageslacht, mogen althands onpartijdiger beoordeelaars dan, waar het Bilderdijk geldt, ik zelve wensch of vermag te zijn, over de dichterlijke kroon beschikken, indien eenmaal ook op dit gebied aan het eenhoofdig beginsel ten slotte wordt hulde gedaan en een koning ook onder Nederlands Dichters begeerd! Wy, hooggeschatte Mededichters! kunnen hem een nog meer wezenlijke, een niet minder edele, hoe dan ook eenvoudige en weinig opspraak makende hulde toebrengen, door de erkenning, de naleving, de handhaving dezer drievoudige les, op welke hy door voorschrift en voorbeeld zoo herhaald, zoo onophoudelijk wees: Ken uwe taal, en beheersch haar, zonder ooit haar geweld te doen! — Wees meester, gelijk van uwe taal, alzoo van uw onderwerp! — Ken uwe roeping! Zonder innerlijke, zonder zedelijke roeping geene dichtkunst, geene kunst, geene heilige kunst voor het minst! Die roeping, zy strekt zich uit tot eene bewustheid van tot eene orde te behooren, waaruit de ongewijde Oudheid hare wetgevers en wijzen, — waaruit het volk van God zijn psalmisten en propheten ontfing. Dichters! toegerust op deze wijs, zult gy met en als Bilderdijk miskenning en versmading u kunnen laten welgevallen met eere. Zoo moge een Plato u bannen uit zijn Gemeenebest, — zoo sluite, in minder verheven kring,

* Verpoozingen op Letterkundig gebied door Nicolaas Beets, bl. 254.

de Nederlandsche Wetenschap van den dag hare Academiën achter u dicht, — zoo moge u de menigte, die geen wezenlijkheid ziet dan in de krachten van gaz, stoom, en stof, u onpraktische menschen schelden, die u op niets anders of beters dan een weinig spreken verstaat. ' Als of, ô gy Goddelijke taal van den mensch, — waarvan poëzy slechts de heerlijkste der uitingen is! — als of niet juist gy een der edelste gaven en krachten waart van het evenbeeld van dien God, die door Zijn gesproken woord geschapen heeft den hemel, — de aarde, — den mensch!

Ik heb, Toehoorders! in mijne aan het grootsche onderwerp zoo zwak geëvenredigde Rede, getracht in Bilderdijk u voor te stellen den dichter, en in den dichter den mensch. Geen minder tijdsruimte zou ons noodig zijn om op gelijke wijze hem te schetsen als den man van Wetenschap, den Staatsburger, den Christen: wat hy als man van Wetenschap geweest is ook voor de algemeene, voor de Nederlandsche taal, wat hy als Staatsburger èn geleerd èn beleefd heeft met betrekking tot het vaderland en tot die monarchy, in Oranje de handhaafster en waarborg der heiligste vrijheden in Europa, en Nederland, — wat hy eindelijk, als Christen, in Gods woord gevonden, in zijn gemoed bevonden, in zijn veel bewogen leven ondervonden heeft. Maar al wees ook het tijdbestek, ons hier vergund, — de bescheidenheid aan een zoo welwillend gehoor dubbel verschuldigd, — den Redenaar zijne grenzen niet aan; juist aan den overvloed te gelijk en het aantrekkelijke van zijne sprekensstof te moeten weêrstand bieden, is eene hulde te meer aan het voorwerp eener feestviering; waarvan by veel, dat slechts aangestipt werd, nog zoo onbeschrijflijk veel ten eenenmaal voorbygegaan bleef.

Vergunt, Toehoorders! dat ik ten besluite dezer Rede my wende tot de genen, met de waardeering van wier zoo hoog lofwaardige gedachte zy haren aanvang nam. Ja, vergunt my de Leden der Rederijkerskamer, van welke deze feestviering uitging, daarvoor niet slechts uit naam van eenige enkele vereerders van des Dichters nagedachtenis,

maar als van geheel een erkentlijk Vaderland, vertegenwoordigd door deze aanzienlijke Vergadering, den wel verdienden dank te bieden. Ik zou er byna durven byvoegen, uit naam van den gezaligden Landgenoot zelven; — alleenlijk onder één voorbehoud, dat uit zijne schriften, uit zijn leven, uit zijn graf luide spreekt èn tot u èn tot my: Deedt gy recht wedervaren op dezen dag aan de eer der poëzy, aan de verdiensten van een der getrouwste harer zonen, zoo eindige noch in den mensch, noch in de gave, de hulde die gy aan uwen Bilderdijk hebt toegebracht,[7] maar — met dankbare en eerbiedige erkenning van den eenigen oorsprong aller goede gaven en volmaakte giften — in grootmaking en verheerlijking van den driemaal heiligen God.

AANTEEKENINGEN.

Bladz. 567.

1. Hoe Bilderdijk, ook by het overbrengen der Ouden, zich in gelijke vrijheid verlustigde, ware uit menige proef aan te toonen. Men verwijst voor het geen tot des Dichters wijze van vertalen, navolgen, omwerken, betrekking heeft, altijd gaarn naar de voortreffijke Aanwijzing, door Mr. J. Pan, van de oudere en nieuwere dichters door Mr. W. Bilderdijk en Vrouwe K. W. Bilderdijk overgebragt of nagevolgd.

Onder het voorlezen mijner Feestrede kon ik intusschen my niet wederhouden het volgende voorbeeld van geestige opvatting en verwerking van een thema, aan klassieke Dichters ontleend, aan te halen. Een bevallig dichtstukje van den by uitnemendheid bevalligen Theocritus is de zamenspraak tusschen twee bejaarde visschers, getiteld: De Visschers, en beginnende met dien Dorisch melodieusen volzin:

> Ἁ πενία, Διόφαντε, μόνα τὰς τέχνας ἐγείρει,
> Αὐτὰ τῶ μόχθοιο διδάσκαλος·

by Bilderdijk

> 't Is de armoê, zy alleen, die kunst en lust verwekt,
> Zy, leermeestres der vijt.

De Grieksche Dichter legt daarin een beklag over het kwaad der armoê en de begeerlijke rust, die de rijkdom medebrengt, zijnen sprekers in den mond; alles even aartig gedacht, en snedig en bevallig uitgedrukt! Wat doet nu de Nederlandsche Dichter by het overnemen van aanhef en vorm van het Grieksche Idylletje? Na dat hy in de rijke teekening van de armelijke visschersschuit met het oorspronklijk zegevierend geworsteld heeft, laat hy op eens den Griekschen voorganger los, en, het denkbeeld omkeerende, geeft den beiden visschers een allernaïfsten lof van hunne armoê en van hun stulpjen te bespreken. Het stadsleven begrijpen zy niet, hoe het daar in uit te houden is:

Ik weet er van, Fileet, ik heb het werk bekeken.
Neen 't is een leven, recht ellendig op mijn woord!
En winning is er niet. De zee brengt alles voort.

En daar is heel wat noodig om de zwarigheid op te lossen:

Maar! mijn vriend, hoe wonen daar de menschen?

eene vraag, waarvoor dan ook geen andere verklaring te vinden is, dan

Ja, daarvoor houdt men ook aan alle poorten wacht!
"Wat zegt ge! houdt m'er wacht?" Ja, zeker, met soldaten.
Die hebben last van 't Hof, om niemand door te laten
Die in de stad behoort. My ook, men hield my aan;
Maar 'k was een visscheraknaap, men moest my laten gaan.

Men zie de Idyl in haar geheel, in de Nieuwe Mengelingen II, 232—235 van den druk van 1806; in de Uitgave van Kruseman vindt zy hare plaats in Dl. IV, bladz. 281.

Bladz. 570.

[2]. Voor menigeen onder de Toehoorders der Feestrede was het een verrassend genoegen ook den Heer Groen van Prinsterer onder de hier bedoelde Vrienden en Vereerders van den grooten Zanger en Geleerde tegenwoordig te zien. My was nevens zijne tegenwoordigheid in het byzonder aandoenlijk die van Dr. Capadose, door gelijke banden en herinneringen met my aan de nagedachtenis van den dierbaren Leermeester verkleefd: en niet minder het byzijn der naaste betrekkingen van mijne onvergetelijke Vrienden Graaf Willem en Graaf Dirk (zonen van Gijsbert Karel) van Hogendorp, en mede in onzen Akademietijd hoorders en huisvrienden van Bilderdijk. Dat by eene gelegenheid als deze het hart my dringt ook dat uitnemend broederpaar by name te vermelden, zal niemand verwonderen, die de innigheid hunner vriendschap te mywaart, en het by uitnemendheid edelaartige en trouwe van beider personeel karakter gekend heeft.

Bladz. 570.

[3]. Het was in de dagen toen Yntema c. s. in de Vaderlandsche Letteroefeningen over Nederlandsche poëzy, taal, en letterkunde beslisten. Op deze dynastie van scheldende Recencenten (die evenwel nog niet geheel is uitgestorven en nog steeds hare spruiten en erfgenamen heeft) is later die der Vornehmen gevolgd. Deze, in elk geval aan de vroegere verre supérieur veelal in kennis, smaak, en diepte, heeft evenwel maar al te vaak het onridderlijke, ook in manieren van doen, met haar gemeen.

De billijke grieven, die op meer dan één gebied tegen het uitnemendste onder die Tijdschriften zijn in te brengen, geven intusschen noch my noch iemand het recht de verdiensten te ignoreeren van meer dan één individueel lid en medearbeider zijner Redactie. Ik gedenk, dit schrijvende, in het bijzonder aan mijn Vriend den Heer Schimmel, wiens warme deelneming en krachtige medewerking by de vereering van Bilderdijks nagedachtenis, overigens, even veel eer aandoet aan zijne persoonlijke zelfstandigheid en aan zijne dichterlijke begaafdheid.

Doch ook de meest welwillende verhouding tot individu's kan geene vrijheid geven om het zij de treurige richting, het zij de verregaande onbillijkheden van het Tijdschrift zelve te sparen. Hier ter plaatse daaromtrent meer te zeggen verbiedt my de wensch, om den korten wapenstilstand by gelegenheid van het Bilderdijksfeest liever te ruim op te vatten, dan te eng.

Bladz. 579.

4. Ik beken gaarne, dat ik, deze bladzijden schrijvende, het oog had op de Voorrede, waarmede onlangs Prof. Opzoomer eene Nederduitsche overzetting van Schaefers Leven van Goethe by het publiek inleidde.

Bladz. 580.

5. De geheele plaats by Macaulay (History of England, Ch. XX. 1693) luidt aldus: "Never, perhaps, was the change which the progress of civilisation has produced in the art of war more strikingly illustrated than on that day. Ajax beating down the Trojan leader with the rock which two ordinary men could scarcely lift, Horatius defending the bridge against an army, Richard the Lionhearted spurring along the whole Saracen line without finding an enemy to stand his assault, Robert Bruce crushing with one blow the helmet and head of Sir Henry Bohun in sight of the whole array of England and Scotland, such are the heroes of a dark age. In such an age bodily vigour is the most indispensable qualification of a warrior. At Landen two poor sickly beings, who, in a rude state of society, would have been regarded as too puny to bear any part in combats, were the souls of two great armies. In some heathen countries they would have been exposed while infants. In Christendom they would, six hundred years earlier, have been sent to some quiet cloister. But their lot had fallen on a time when men had discovered that the strength of the muscles is far inferior in value to the strength of the mind."

Bladz. 586.

6. Ook de mannen der natuurkundige Wetenschappen deelden vaak in dit vooroordeel. Een hunner, in Nederland niet onvermaard, plach van poëzy en letteren niet zonder zeker dédain te spreken, als van eene zaak van louter "parlage". Men mag het onder de teekenen van betreklijken vooruitgang rekenen, dat in dezen tijd de Summiteiten der natuurwetenschap zich niet licht een dergelijke uitdrukking zullen laten ontvallen. Zy zijn daarvoor al te zeer tot de bewustheid gekomen van wat er voor de mededeeling, uitbreiding, vordering ook van hunne kennissen en ontdekkingen afhangt van het gebruik eener zuivere en sierlijke taal. Behoef ik, ten betooge hiervan, meer dan te wijzen op schriften als b. v. de Sterrenhemel van onzen Kaiser?

Bladz. 587.

7. Waarom zoude ik my zelven en anderen hier niet indachtig maken aan een ernstig woord, door hem in de intimiteit der Briefwisseling uitgesproken (Brieven van Mr. Willem Bilderdijk V, 166)? "Daar is in alles een soort van idolatrie en autolatrie, ook in de vriendschap; en ook 't heiligste wordt ontheiligd zoo het iets buiten God ziet." Wie mag het ontkennen? daar is voor ieder hart, dat aan bewondering, dat vooral daarby aan liefhebben van het bewonderde voorwerp behoefte heeft, gevaar van schepselvergoding. Maar aan dengene, tot wien in het bruischen van jeugdiger leeftijd deze vaderlijke wenk gericht werd, was destijds alreeds ook het eenige bewaar- en geneesmiddel tegen dit kwaad gegeven: de geloofserkenning en aanbidding van Hem, — den Godmensch, — by de heerlijkheid van wiens kroon, de smaadheid van wiens kruis, alle grootheid van wat bloot schepsel is verdwijnt.

REKENSCHAP.

REKENSCHAP

DER

OPVATTING EN UITVOERING

VAN HET PLAN DEZER EDITIE.

Het was den steller dezer Rekenschap een in elk opzicht verheugende mededeeling, toen de Boekhandelaar A. C. Kruseman hem zijn bepaald besluit te kennen gaf, om een nieuwe en kompleete Uitgaaf van Bilderdijks Dichtwerken te ondernemen.

De medewerking, daartoe van my als oud-kweekeling en boezemvriend van den grooten Dichter verlangd, werd (hoe kon het anders?) onmiddelijk en met warmte toegezegd.

Ik heb in gemeenschap zoo met mijnen hooggeschatten vriend den Uitgever, als met mijn geliefden zoon Mr. A. da Costa, aangename en nuttige uren genoten, by de werkzaamheden aan deze Uitgaaf verbonden. Meer dan eens herinnerden zy my aan den tijd, toen ik met mijne onvergetelijke vrienden Willem de Clercq en Willem Messchert onvergetelijke avonden aan de lezing, bespreking, en sorteering der Brieven besteden mocht, die in 1836 en 1837 te Amsterdam uit des laatstgenoemden Boekhandel het licht zagen, en waarvan het vijftal Deelen eene in menige betrekking reeds zoo belangrijke bydrage tot de kennis van het leven, het karakter, en de schriften van Bilderdijk oplevert.

Weinig kon ik destijds voorzien, dat jaren later mijn raad en medehulp tot eene nog vrij wat koener onderneming zou gevraagd worden. En naauwelijks zeker dorst ik my ook toen het voorrecht verbeelden, de belangwekkende onderneming zoo spoedig en voorspoedig voltooid te zien.

By die voltooijing scheen eenigermate noodig een vluchtige te rug blik op het plan, naar hetwelk de Uitgaaf werd ingericht, — eene korte rekenschap van de wijze waarop zy

overeenkomstig het by den aanvang besproken bestek werd ten uitvoer gebracht.

Hetgeen daarby, na dat door den Uitgever formaat en lettersoort bepaald was, het eerst in aanmerking kwam, was natuurlijk de vraag, wat door die benaming van Kompleete Dichtwerken aangeduid en toegezegd was: alleenlijk het by 's Dichters leven door hem zelven of, na zijnen dood, door zijne rechthebbenden bereids uitgegevene, dan wel zonder onderscheid alles daar te boven, dat nog hier en daar in handschrift bestaande, door menigeen alleen reeds als curiositeit belangrijk zou geacht worden. By nadenken kwamen wy tot het resultaat, dat het geen van Bilderdijk in eigenhandig schrift, of in afschriften bestond, in te ruime mate en in te wijden kring verspreid en verstrooid was, dan dat in dien zin aan eene kompleete verzameling kon gedacht worden. En zoo zoude dan nu buiten eenigen twijfel mijn advies geweest zijn, in deze Uitgaaf alleen dat geen op te nemen, wat door den Dichter zelven of met zijn medeweten in het licht werd gegeven, of blijken kon door hem voor de pers bestemd te zijn geweest. Hier intusschen stonden ons de twee Deelen Nalezingen in den weg, die kort na zijn verscheiden in het licht verschenen, meer ter vervulling voorzeker eener plicht omtrent het materieele belang der geringe nalatenschap van den Dichter, dan met het denkbeeld door den inhoud iets van eenig belang toe te brengen aan des Overledenen poëtischen roem. Ik erken gereedelijk mijn deel aan de Uitgaaf van dien postumen Bondel, die ik eigenlijk veeleer betreur, en die ons nu in elk geval verhinderde het in mijne oogen eenig zuiver en onberispelijk beginsel vast te houden, t. w: de Kompleete Verzameling mag niets meer of minder bevatten dan geheel de dichterlijke arbeid, door Bilderdijk aan het nageslacht met der daad vermaakt! Genoodzaakt dan nu, om van de strenge, maar als zoodanig volkomen verantwoordbare eenvoudigheid van dit beginsel af te wijken, en dus vrij wat te geven, dat de Dichter aan het Algemeen had onthouden, drong zich nu wederom een andere vraag op, in hoe ver men namelijk al of niet alles zonder onderscheid zoude opnemen, dat buiten 's Dichters medeweten by zijn leven, en na zijnen

dood in allerlei Jaarboekjes, Dagbladen, of Tijdschriften in het licht is gezonden. Wy begrepen gerechtigd te zijn en verplicht, tot het maken wel degelijk van een onderscheid; en inzonderheid tot de beslissing der vraag omtrent echt- of onechtheid van zoo veel, dat op naam van Bilderdijk niet slechts geschreven, maar ook in druk bestaat. Niet noemenswaardig intusschen is het aantal aan Bilderdijk toegeschreven verzen of versjes, die wy òf als onecht geblekene namaaksels, òf als niets beduidende spelingen met de pen, vermeend hebben te mogen en te moeten ter zijde stellen.

Eene tweede vraag gold de wenschelijkheid om by deze Uitgaaf ophelderende aanteekeningen te voegen. Zy werd spoedig in ontkennenden zin beslist. Zonder geheel het eigenaartige dezer Uitgaaf en daarby vooral ook het hoofddoel, de levering eener goedkoope Kompleete Verzaling, uit het oog te verliezen, was het geven van noten onder den tekst of achter het Deel, boven en behalve die van den Dichter zelven, niet mogelijk. Zich by enkele plaatsen te bepalen, die meer byzonder opheldering van onderscheidenen aart schenen noodig te hebben, ging niet aan wegens het bezwaar, daarin gelegen dat door den Uitgever en zijnen raad dan zou hebben moeten beslist worden, het geen voor het meest van eene geheel individueele opvatting afhangt: wat namelijk in de verzen van Bilderdijk die meer byzondere toelichting al of niet vereischte. Ook zou een goede commentarie hebben moeten gegeven worden op ruimen en grootschen voet. Het is een geheel nieuwe arbeid, die, onder meer van dergelijken aart, een gevolg moge zijn van deze tegenwoordige Uitgaaf! Eene doorgaande en uitvoerige Aanteekening op al de Dichtwerken, zoo als ik zelve die gepoogd heb te geven op den Ondergang der Eerste Wareld, — zoo als het den Hoogleeraar David te Leuven zoo uitnemend gelukt is te leveren op de Ziekte der Geleerden, de Geestenwareld, en het Waarachtig Goed, zoude eene onderneming zijn, die zeer zeker tegen hare moeite rijkelijk opwoog. Het is voorzeker de eenige arbeid niet, tot welken deze eenvoudige Uitgaaf tot grondslag en aanleiding zal kunnen strekken.

Doch moest dan nu, als in het oog loopt, de onderneming van

den Heer Kruseman zich bepalen by het geven van den zuiveren tekst, – daaronder (het sprak van zelve) des Dichters eigene Aanteekeningen en Ophelderingen achter zijne onderscheidene Bondels of afzonderlijk uitgegeven Gedichten begrepen, — de Aanwijzing van den Heer Pan, en de nieuwe Bydrage door my toegezegd tot eene levensbeschrijving van Bilderdijk, zullen, eenigermate althands, tot een algemeenen sleutel op de gantsche verzameling, als één geheel beschouwd, hare dienst kunnen doen.

Overigens biedt deze Uitgaaf zich als niets anders aan, dan een zoo zuiver en getrouw mogelijke reproductie van de oorspronklijke honderd, of wat het meer of minder mag beloopen, groot-8o. Deelen van Bilderdijks Dichtwerken. Byna noodwendig volgde hieruit, dat wy spelling en punctuatie dan ook geheel hebben wedergegeven, gelijk zy gevonden worden in de oude editiën. Hierdoor verkrijgt men dan tevens by onderzoek een soort van geschiedenis der (zij het ook niet menigvuldige, toch zeker ook niet onbelangrijke) veranderingen of wijzigingen in Bilderdijks orthographische begrippen. Een enkele omstandigheid alleenlijk zou, by oppervlakkige vergelijking, verwarring kunnen te weeg brengen. By herdrukken, door den Dichter zelven bezorgd, heeft hy steeds de spelling veranderd naar zijne orthographie van het latere oogenblik. Onze Uitgaaf heeft dat voorbeeld natuurlijk moeten volgen, en niet wel, of het ware tegen 's Dichters eigene keuze aan, kunnen te rug keeren tot de spelling van het vroegere tijdvak. In het geheel voorts is tot beginsel aangenomen, de bestaande Uitgaven naauwkeurig op den voet te volgen, uitgenomen (het spreekt wederom van zelve) het geval van blijkbare vergissing of drukfeilen. Ook van dit laatste geven wy zoo straks de noodige rekenschap. — Ten aanzien der punctuatie is natuurlijk de door den Dichter aanbevolen halve comma / in den Muis- en Kikvorschkrijg wel niet vergeten geworden.

Eene hoogst belangrijke vraag gold de orde en verdeeling der Dichtstukken, kleine en groote. En hier meenden wy inderdaad dat enkele uitnemende hoogachters van den grooten Dichter het den Uitgever en zijne raadgevers wat al te gemaklijk wilden maken. Van meer dan ééne zijde werd

de gedachte geopperd, dat de nieuwe Uitgaaf slechts een algemeene Herdruk moest zijn van de Dichtstukken en Dichtbondels naar de tijdsorde, waarin zy gedurende de meer dan vijftigjarige loopbaan des Dichters in het licht traden, en dat men alzoo best doen zoude, van elke verdeeling der geheele verzameling in onderscheidene vakken of dichtsoorten af te zien. Nog één stap verder, en de nieuwe Uitgaaf had aan de oorspronklijke editiën ook ten aanzien van het groot en wijd gedrukt formaat gelijkvormig moeten worden! Zoo onuitvoerbaar dit laatste was, zonder geheel den aart en bedoeling der nieuwe Uitgaaf op te geven, zoo weinig konden wy in gemoede toetreden tot het denkbeeld om te geven een blooten Bundel van Bundels, een ongeordende massa, zonder andere onderscheiding dan die de jaartallen op het titelvignet of onder de dichtstukken zelve aangeven. Ons dacht, dat voor een dergelijke Uitgaaf van eens overledenen Kompleete werken moeielijk een antecedent zou gevonden worden, zoo men des Heeren van Lenneps Uitgaaf van Vondel (by den Boekhandelaar Binger) uitzondert; eene Uitgaaf intusschen, die de zuiver chronologische orde èn wettigt èn veredelt, doordien de werken van dezen vader der nieuwe Nederlandsche Dichtkunst op die wijze tevens in des Dichters leven als geëncadreerd zijn. Het plan der Uitgaaf van Bilderdijks Dichtwerken was van den beginne, en eenigermate uit zijnen aart, een ander. By de uitvoering van ons eigen denkbeeld van verdeeling en klassificatie, volgde eerlang de goedkeuring van velen, waaronder ook enkelen, zoo wy ons vleien, die by de eerste aankondiging daarover anders hadden gedacht. Nu verheugt menigeen zich in het bezit te zijn eener Verzameling, waarin de verdeeling in verschillende vakken, door de chronologische opvolging der daaronder behoorende verzen, den lezer in de gelegenheid stelt de ontwikkeling zoo van het groote dichterlijk Genie, als van zijn geniaal en zuiver gebruik der schoone moedertaal regelmatig in iedere door hem beoefende dichtsoort afzonderlijk, te kunnen gadeslaan. De bedenking, dat door deze wijze van herdrukken de onderscheidene belangrijke of piquante titels, door den Dichter aan zijne Bundels gegeven, voor den bezitter der nieuwe Uitgaaf zouden te loor gaan, meenen wy volkomen opgehe-

ven te zijn door het geen den inhoud van dit ons vijftiende Deel voor een aanmerkelijk gedeelte uitmaakt, t. w. de Titels, Inhoudsopgave, Voorredenen, en Berichten der oorspronklijke Editiën, naar de tijdsorde, waarin zy verschenen zijn. Met deze rubriek, in verband met de verwijzing, onder ieder vers of Dichtstuk in de Veertien Deelen, naar de plaats waar zy in de oudere Uitgaven te vinden zijn, en in verband wederom met den Algemeenen Inhoud aan het slot, kan zich ieder belangstellend Lezer zonder veel moeite te huis vinden in de vraag omtrent de tijdsorde, waarin Bilderdijk den rijkdom zijner onderscheidene Bundels uitgestort en uitgegeven heeft.

Het beginsel, naar hetwelk de klassificatie dan nu geregeld zou worden, werd in het Prospectus van den Uitgever in 1855 met eenige uitvoerigheid aangegeven. In de toepassing zijn onder het ter perse brengen enkele wijzigingen noodig geacht. De hoofdgedachte is dezelfde gebleven.

Wy hadden van den aanvang ons de geheele Verzameling in vier groote Afdeelingen gedacht: historische, didactische, lyrische, gemengde Poëzy. — Gedacht, zeggen wy, niet in den vorm van rubriek uitgesproken, bleef deze verdeeling de dieper liggende grondslag voor de meer speciëele rubrieken, waaronder zich nu de vier genoemde hoofdelementen verspreidden en hunne plaats innamen.

Het historisch element werd vertegenwoordigd door alles wat, beginnende met de Romance en eindigende in de hoogste Epopee, en wederom van de populaire Vertelling tot op het Drama, in zeer onderscheiden toon en vorm, uit de wereld der geschiedenis of uit die der verdichting afkomstig, tot het verhalende genre mag gerekend worden, of aan dat genre meer of min verwant is. Zoo konden, met eenige vrijheid in de opvatting, zoo wel de Krijgszangen van Tyrtéus als het Treurlied van Ibn Doreid, in de laatstbedoelde hoedanigheid althands, aan het slot van deze eerste klasse worden opgenomen, — maar ook vooral, ter zake van haar historisch karakter, zoo wel de Hymne van Callimachus (met het kleine aanhangsel van Byschriften) als de Idyl van Theocritus hier eene plaats

vinden. Deze eerste Afdeeling vervult de vier eerste Deelen.

Het didactisch element leverde de stof tot het geen de drie volgende deelen bevatten. Niet slechts de groote Leerdichten, het zij van onzen Dichter oorspronklijk, of door hem uit den vreemde overgezet, als het Buitenleven, de Ziekte der Geleerden, de Mensch, mitsgaders de kleinere Dichterlijke Vertoogen, als de Echt, de Geestenwareld enz., maar ook Hekeldicht en Zedelijke Gisping vervullen hier de rangen, tot waar de afdeeling besloten wordt met des Dichters Spreuken voor kinderen. Aan het hoofd dierzelfde Afdeeling, meenden wy, dat de rijke verzameling van 's Dichters Gewijde Poëzy voegde, waartoe de Boëtius en de Salomo uit de dagen van een vroeger tijdvak in 's Dichters loopbaan den overgang maken aan het slot des Vierden Deels.

By het kiezen van deze plaats voor de Gewijde Poëzy, die als Bijbelsche stof voor een aanzienlijk gedeelte nog tot het historisch element behoorde, die als godsdienstige opwekking en vermaning de didactische afdeeling voorbereidt, die als Christelijk Loflied of Israelitische Psalmzang tot het lyrisch gebied de naauwste betrekking heeft, was meer dan ergens eene ruime vrijheid in de schakeering (altijd evenwel behoudens de in acht neming der dagteekening) noodwendig. In het vak der Gewijde Poëzy ontmoetten elkander uit den aart der zaak allerlei soorten en vormen.

De rubriek Oden werd niet daardoor slechts, maar ook door alles wat ook onder de straks volgende hoofden lyrisch in vorm en opvatting mag heeten, aanmerkelijk beperkt, zoo dat zy slechts een betrekkelijk kleine ruimte in het Achtste Deel beslaat. De groote menigte van 's Dichters Lierzangen vinden zich verspreid zoo onder de reeds verantwoorde verzameling van Gewijde Poëzy als onder die van andere straks te herinneren rubrieken. Het klein getal Oden, onder dien titel zelven hier vereenigd, is van eenigzins meer objectiven aart. Gelijk elke lierzang in zich zelve de uitstorting van een hoog gespannen gevoel by den Dichter is, zoo spreekt evenwel by onzen Bilderdijk, in sommigen alleen de Dichter als zoodanig, in anderen meer personeel nog de Vaderlander, de Minnaar of Echtgenoot, de strijder en lijder.

De Oden van laatstvermelde soort zijn het, die nevens nog andere Dichtsoorten verspreid zijn in de Vaderlandsche en Politieke Zangen (Dl. VIIIb en IXa), de Minne- en Huwlijksliederen (IXb en Xa), de Gelegenheidsverzen (Xb en XI), waarin de talrijke verzen aan Gade en kroost, mitsgaders Lof- en Treurzangen, insgelijks Albumverzen aan vrienden en veelsoortige betrekkingen, met wat al meer van dien aart door den titel werd aangeduid, zijn opgenomen. Voor de kennis van des Dichters omgang met tijdgenooten, gedurende meer dan eene halve eeuw elkander opgevolgd, bevat deze rubriek inzonderheid een belangrijke bron. Zoo en nog meer doet voor zijn openbaar, privaat, en inwendig leven de verzameling, die een groote ruimte inneemt in Dl. XII onder de rubriek: Dichterlijke zelfbeschrijving.

De verdere inhoud (XIIb, XIII, XIV) vereenigt onder de rubriek Mengelingen een tal verzen van zeer verschillenden inhoud en vorm. Met uitzondering van de By- en Puntdichten en nog een en ander van soorgelijken aart, zoude deze voorraad zonder veel bezwaar by de voorgegane rubrieken hebben kunnen ingedeeld worden. Het scheen evenwel verkieslijker met een dergelijke verzameling in de verzameling, het geheel dezer kompleete Dichtwerken te besluiten. Hier, intusschen, meer nog dan elders werd de plaatsing bepaald deels door indrukken van het oogenblik onder het rangschikken, deels en vooral door het meer beknopte of vluchtige van den inhoud; deels, eindelijk, werd deze rubriek een toevlucht voor by vergissing of ongeluk achtergeblevenen. Onder den titel van Laatste Nalezingen geeft deze Slotrubriek eindelijk ook nog al het verstrooide of als wegschuilende in 's Dichters Prosaschriften, of in de Aanteekeningen zoo op zijn eigene Dichtwerken, als op Southeys door zijne voortreflijke Gade overgezetten Rodrigo.

Wy komen tot een minder aangenaam gedeelte dezer Rekenschap van den tot hier toe volbrachten arbeid: de opgaaf van vergissingen en ingeslopen drukfeilen, die wy ons verplicht achtten te laten volgen met eene by-

voeging, die althands niet minder wenschelijk scheen. Men zou by de vergelijking met de Oude Uitgaven, wellicht op enkele ongelijkvormigheden kunnen stuiten hier en daar. Ook van deze schijnbare vergissingen moest opgave gedaan, maar tevens rede gegeven worden.

De werkelijke Vergissingen en Drukfeilen gaan voor.

Tot de Vergissingen behoort vooreerst het plaatsen van de Hulla (Dl. I. bladz. 420) onder de Romancen van den Dichter. Eene vrucht der dichterlijke pen van zijne Egade, heeft ons dit Dichtstuk door zijne buitengewone gelijkenis met den stijl van Bilderdijk zelven misleid. Eerst door een later ontdekt getuigenis, van hem zelven afkomstig, bleek het, dat Glinderman te recht dit vers met het sterretje gemerkt heeft, dat op zijne Lijst de werken van Vrouwe K. W. Bilderdijk onderscheidt.

De Mensch, naar Pope's Essay on man reeds in 1804 of 1805 bewerkt zijnde, schoon eerst in 1808 uitgegeven (zie de Voorrede van dit Dichtstuk Dl. XV, bladz. 130), had in orde van plaatsing de Ziekte der Geleerden moeten voorgaan.

Door een te laat bespeurd, schier onverklaarbaar verzuim ter drukkerij, zijn de Aanteekeningen op den Perzius, die achter Deel VII de haar eigene plaats hadden behooren in te nemen, eerst aan het slot van Deel XIV (bl. 493—511) te recht gekomen. Ook de twee Aanteekeningen op Dl. VIII. bladz. 267 en 401 zijn door een gelijksoortig toeval op gelijke wijze opgenomen bladz. 512 van Deel XIV.

Het versje: Mijne Egâ (Dl. XI. bladz. 401) was door den Dichter zelf tweemaal in zijne Bundels uitgegeven; t. w. in de Krekelzangen II, 40, en vervolgens in de Navonkeling II, 114. Uit laatstgenoemden Bundel in deze editie overgenomen, is daardoor wel het motto uit Otway behouden geworden, dat in de Krekelzangen ontbrak, maar is daarby verloren geraakt het juiste cyfer van de jaarteekening, t. w. 1822, dat men dan nu gelieve te lezen in plaats van [1825.]

Als vergissing, althands niet als drukfeil, is te beschouwen het ontbreken van accenten op de Grieksche woorden in de Aanteekeningen op de Assenede Dl. I.

blz. 482—489. Opzettelijk waren die accenten weggelaten, om dat men aanvanklijk meende dat de Dichter, destijds in Duitschland, de toenmalige gewoonte aldaar gevolgd was. Zoo deed hy althands in zijne Observationes et Emendationes omstreeks dienzelfden tijd. Later begrepen wy evenwel dat het beter geweest ware in deze Uitgaaf der Dichtwerken zich aan de doorgaande gewoonte van den Dichter te houden, en derhalve zonder uitzondering het Grieksch te accentueeren. Men leze derhalve t. a. p. blz. 482 'Αστνίθ, en τὸν εὐνοῦχον, — blz. 488 'Αδωνιάζουσαι, — blz. 489 ἱερὸς en ὅσιος (voor ὁσιος) ἱερὸς.

Vergissing wederom van een anderen aart zijn in Dl. VII. blz. 98, r. 16, toelacht, door den Dichter zelven veranderd in aanlacht, insgelijks blz. 99, r. 33. de dicht- en krijtpen in penseel of dichtpen, — blz. 103, r. 19, lokken scheert, in lok besnoeit, — blz. 103, r. 34, in staal en koper, in de stem in 't koper. Zie Winterbloemen II, 127.

Drukfeilen zijn, ook by de meest attente correctie, een zoo het schijnt niet te ontkomen lot van alle boeken. De opgaaf daarvan is een treurige plicht, — toch inderdaad een plicht, — eene soort van amende honorable zoo al weinig profitabel voor Lezer en Bezitter. De verbetering toch achter het Deel of het geheele werk moge by zinstorende feilen eenigermate baten; de wellicht grievendste, welke door een verkeerd accent, leesteeken, of andere soortgelijke kleinigheden, misstand ruim zoo zeer als misverstand veroorzaken, zijn eigenlijk onherstelbaar. Het oog is eenmaal gekwetst, en de latere verschooning neemt dit zeker niet weg. Die verschooning, in den vorm van opgave, mag evenwel ook hier den Bezitteren dezer Editie niet onthouden worden. Zy zullen, hoop ik, den billijken lof niet ontsieren, dien ik gaarne by deze gelegenheid aan de zoo wakkere arbeiders ter Drukkery van den Heer Kruseman erken. Is er iets, waarover ik my ten hunnen aanzien te beklagen heb, het zou zijn eenig en alleen de moeite, die ik had om het hier en daar voorkomende Hebreeuwsch en Grieksch naar mijne aanwijzing te doen zetten of corrigeren, zoo dat er in dat opzicht, meer dan ik verwacht had, nog ten slotte is overgebleven

van kleine misstanden, die inderdaad ieder eenigzins geoefend oog — geheel onafhanklijk van den zin, dien zy zelden of nimmer storen, — onaangenaam aandoen. By de vermelding der overige drukpersrampen mocht dan ook bepaaldelijk deze gedeeltelijke herstelling van eer aan de oude talen niet achterblijven.

LIJST VAN DRUKFEILEN.

Deel I.

Blz.	10, r. 32.	staat:	bedreigt,	lees:	't bedreigt.
"	40, " 28.	"	met met,	"	met.
"	165, " 35.	"	Ach	"	Ach!
"	289, v. b.	"	Ragadijs.	"	Radagijs.
"	314, r. 3.	"	't zwaard.	"	de axt.
"	490, " 35.	"	βαρβαρικον.	"	βαρβαρικόν.
"	490, " 37.	"	συνοφρυς.	"	σύνοφρυς.

Deel II.

Blz.	420, r. 24.	staat:	derder.	lees:	derde.

Deel III.

Blz.	433. r. 12.	staat:	μητέραστε,	lees:	μητέρας τε,

Deel IV.

Blz.	227, r. 16.	staat:	is in 't zijn	lees:	is 't in zijn.
"	231, " 14.	"	mook	"	moog.
"	307, " 14.	"	wordt	"	werd.
"	312, " 3.	"	quid	"	quidnam.
"	484. " 33.	"	442	"	422.

Deel V.

Blz.	9, r. 17.	staat:	amburg.	lees:	Hamburg.
"	40, " 18.	"	uit den doode	"	uit de dooden.
"	106, " 15.	"	לְמֹה	"	לָמָה
"	203, " 16.	"	Morgenrood	"	Morgenoord.
"	241, " 7.	"	אך כצלם	"	אך בצלם
"	241, " 7.	"	יתהלך איש	"	יתהלך איש
"	302, " 17.	"	P'αμὰ	"	'Ραμᾶ.
"	379, " 3.	"	III	"	XIII.

Blz. 444, r. 15.	staat:	חֵילֶךָ	lees:	חֵילֶךָ
„ 446, „ 9.	„	לָנוּ	„	לָנוּ
„ 451, „ 2.	„	כְּעֹשֵׂי	„	כְּעֹשֵׂי
„ 458, „ 3.	„	14	„	11
„ 459, „ 2.	„	αἰτὸν	„	αὐτὸν
„ 459, „ 2.	„	ἀυτῷ	„	αὐτῷ
„ 473, „ 2.	„	Jeremias	„	Klaagliederen.

Deel VI.

Blz. 15, r. 18.	staat:	ὑιὸν	lees:	υἱὸν
„ 25, „ 17.	„	ὑψίςοις	„	ὑψίστοις
„ 62, „ 2.	„	יהוָה	„	יְהוָה
„ 83, „ 2.	„	Ἑαυτούς	„	Ἑαυτοὺς
„ 86, „ 2.	„	τόον	„	τόσον
„ 86, „ 3.	„	ἀλέγεινῃ	„	ἀλεγεινῇ
„ 86, „ 4.	„	βησσῇς	„	βήσσῃς
„ 86, „ 7.	„	βρέμετοι	„	βρέμεται
„ 213, „ 7.	„	δέ	„	δὲ
„ 213, „ 10.	„	μενάλαι	„	μεγάλαι
„ 282, „ 11.	„	ter stellen	„	te stellen.
„ 363, „ 2.	„	ἀοιδος,	„	ἀοιδός,
„ 458, „ 32.	„	κορυφῃσι	„	κορυφῇσι
„ 458, „ 36.	„	Ἐρχομε̃νων	„	Ἐρχομένων
„ 465, „ 29.	„	le Saxe	„	de Saxe.
„ 485, „ .	„	de l' Histoire	„	d' Histoire
„ 504, „ 33.	„	fidera	„	sidera.
„ 506, „ 9.	„	καὲ	„	καὶ
„ 521, „ 33.	„	urgere	„	Surgere.

Deel VII.

Blz. 33, r. 9.	staat:	andre	lees:	andere.
„ 213, „ 9.	„	At	„	Ast.
„ 232, „ 18.	„	ἄοίδῳ	„	ἀοιδῷ
„ 417. „ 38.	„	poëtique	„	poétique.
„ 426, „ 10.	„	Poët	„	Poet.
„ 435, „ 15.	„	Terra	„	Tierra
„ 469, „ 11.	„	ὀλβος	„	ὄλβος.
„ 469, „ 20.	„	lagchen	„	lachen.
„ 474, „ 11.	„	Métrierie	„	Métherie.
„ 476, „ 6.	„	ὄικον	„	οἶκον

Deel VIII.

Blz. 117, r. 2.	staat:	canto	lees:	canta.
" 330, " 18.	"	referunt	"	referent.
" 405, " .	"	T. Geb. v. den	"	T. Geb. v. den jong-geb. prins v. Oranje.

Deel IX.

Blz. 55, " 3.	staat:	καὶ	lees:	καί
" 81, " 13.	"	ἀλόχον	"	ἀλόχου
" 98, " 29.	"	donker	"	donder.
" 245, " 8.	"	Marshams	"	Mashams.
" 350, " 7.	"	Lukas XXL	"	Lukas XXI.
" 352, " 19.	"	George	"	Georg.

Deel X.

Blz. 176, r. 29.	staat:	gedaald	lees:	gelaafd

Deel. XI.

Blz. 147, r. 4.	staat:	Meritus	lees:	Meritis.
" 158, " 19.	"	nade	"	nader
" 248, " .	"	בא	"	בא
" 311, " 8.	"	οὗ	"	οὔ
" 383, " 13.	"	Achemenes	"	Achaemenes
" 389, " 1.	"	vijftigjaarig	"	vijftigjarig.
" 390, " 8.	"	χρισῷ	"	χρις-ῷ
" 391, " 4.	"	ὕψίςοις	"	ὑψίστοις.
" 451, " .	"	תִּפְלֹתֶךָ	"	תִּפְלֹתֶךָ
" 463, " 12.	"	ἦν	"	ἢν

Deel XII.

Blz. 53, r. 10.	staat:	referet	lees:	referat.
" 210, " 21.	"	zeidt	"	zeit.
" 296, " 10.	"	ἀυτῷ	"	αὐτῷ

Deel XIII.

Blz. 127, r. 2.	staat:	Ω	lees:	Ὦ

Deel XIV.

Blz. 12, r. 4.	staat:	χρῆς —χρῆς	lees:	χρῆς' — χρῆς'
" 74, " 2.	"	ἅμα	"	ἅμα
" 93, " 2.	"	ἀὐτῷ	"	αὐτῷ
" 167, " 4.	"	עד	"	עֹד

Blz.	185, r. 19.	staat:	morto	lees:	morte
"	203, " 3.	"	λόγονέν	"	λόγον ἐν
"	235, " 2.	"	וחם	"	וחם
"	293, " 2.	"	αὐτοί	"	αὐτοὶ
"	293, " 3.	"	V	"	V.
"	307, " 2.	"	βρωτῶν	"	βροτῶν
"	509, " 9.	"	wierden	"	(wierden
"	509, " 35.	"	οὐκέτι	"	οὐκέτι

Deel XV.

Blz.	27, r. 12.	staat:	ingenieux	lees:	ingénieux.
"	27, " 16.	"	Venus	"	Vénus.
"	30, " 5.	"	ΓΑΡ	"	ΓΑΡ
"	70, " 25.	"	ἄλοχόντε	"	ἄλοχόν τε
"	126, " 9, 10.	"	trèshumble — trèsfidèle	"	très humble — très fidèle.

Wat de Lezer hier of daar nog meer van dien aart mocht aantreffen, gelieve hy welwillend te verschoonen en in gedachte te verbeteren.

Wy zijn ten slotte nu nog eenige aanwijzing schuldig omtrent plaatsen, die, vooral ook by vergelijking met de oorspronklijke Editiën, voor vergissingen zouden kunnen gehouden worden, terwijl zy inderdaad alleenlijk den schijn daarvan dragen, of opzettelijke veranderingen naar een hierboven reeds aangegeven beginsel zijn. Immers gaven wy reeds te kennen, dat de naauwgezette inachtneming van des Dichters eigenen voorgang by de Uitgave zijner verzen, zich wel niet moest of mocht uitstrekken het zij tot de drukfeilen dier Uitgaven, het zij zelfs tot werktuiglijke vergissingen van den Dichter zelven; terwijl wy ons voorts de vrijheid der keuze moesten veroorloven, waar b. v. eene latere Editie van de oorspronklijke by toeval of met opzet verschilt. Men zal het deze Editie toch wel tot geen vergrijp aanrekenen, wanneer zy b. v. de juiste spelling van namen (ten zij de afwijking in een stelsel of beginsel van den Dichter zelven lag) overal heeft gemeend te moeten in acht nemen. Hoe zich onze groote Dichter soms op eigenaartige wijze in het schrijven van namen kon vergissen, daarvan zie men een dubbel voorbeeld aangewezen

in mijne Uitgaaf van zijnen Epos bladz. 254 op r. 558 en bladz. 305 op r. 410.

En zoo zal men het ons dan wel tot geen verwijt maken dat wy Dl. VI, bladz. 110 den naam van PETRUS onder den tekst uit diens Apostels eersten Zendbrief in de plaats stelden aan dien van JOANNES, gelijk gelezen wordt Schemerschijn bladz. 109, — insgelijks den Griekschen tekst Dl. IX, bladz. 350 te rug gaven aan Luc. XXI, 29, daar de evengenoemde oorspronklijke Bundel bladz. 122 dien onbegrijplijkerwijze toekent aan Ps. XL. 9. Even weinig duchten wy eenige aanklacht wegens het veranderen van Pontus (dat gelezen wordt in de oorspronklijke Uitgaaf van de Lofrede en Lijkzang op S. F. J. Rau) in Patmos, gelijk de zamenhang dringend gebiedt, Dl. XI. bladz. 53, r. 25. De zelfde noodwendigheid vorderde Dl. X, bladz. 175, r. 17 wat voor van, — ook bladz. 199 r. 5, aller in plaats van het zinlooze alle der oorspronklijke Uitgaaf, — insgelijks bladz. 200, r. 6 v. o., met in plaats van het. — In Dl. VI, bladz. 402, r. 6, herstelden wy in overeenstemming met Professor David, in zijne Uitgaaf van de Ziekte der Geleerden, met dezelfde vrijmoedigheid gorgels in plaats van het hier ondenkbare gordels der twee oudere Uitgaven. Daarentegen moest wel zonder eenigen twijfel in den Starrenhemel Dl. VII, bladz. 17, r. 7. de gorgel van Najaarsbladen I, bladz. 63 plaats maken voor gordel. — Insgelijks vorderde de zin Dl. VII, bladz. 150, r. 8, gebiedend meer voor het maar der oorspronklijke Uitgave, en bladz. 167, r. 5 v. o., heugde voor heugden.

Niet zoo dadelijk misschien zal men ons dezelfde noodzakelijkheid erkennen, gelijk wy voor ons die aangewezen vonden om Dl. II, bladz. 419, r. 15 v. o. het stutten der vroegere editiën van Bilderdijks Epos (ook der mijne nog, by Suringar) te veranderen in stuiten; of om Dl. VIII, bladz. 351, r. 4 v. o., het eergeboornen der oude uitgaaf van het Prijsvers te vervangen door eerstgeboornen (ik twijfel op het oogenblik zelf een weinig). — Dl. X, bladz. 458 gaven wy in plaats van de * * *, den naam voluit van Mr. R. J. Schimmelpenninck, op gezag van Nalezingen I, bladz. 98;

en kozen wy Dl. X, bladz. 462, v. 37, het gegrom (der trommen) van de editie der Ziekte der Geleerden van 1828, boven gebrom, dat de oorspronklijke Uitgaaf heeft.

Licht meent iemand dat wy met gelijke vrijheid Dl. VIII, bladz. 269 voor onbetaambre drift hadden mogen gissen onbetembre; doch die vorm met baar voor lijk, (onbetaambaar voor onbetaamlijk, ontzachtbaar voor ontzachlijk) is eene zamenstelling by Bilderdijk alles behalve vreemd, ofschoon niet voor ieder, ook voor my niet altijd, by uitnemendheid behaaglijk. Wy hebben ons overigens, waar maar eenigzins een zin aan eene vreemde constructie, uitdrukking, of vorm te geven was, stiptelijk aan de lezing der oorspronklijke Uitgaven gehouden. Doch voor de wijze, waarop in Dl. IV, bladz. 362 de ontwijfelbaar echte lezing hersteld is, zal men ongetwijfeld den Uitgever dank wezen. De oorspronklijke editie van den Tyrtéus, A°. 1787 heeft in den tweeden Krijgszang (bladz. 3) de volgende, inderdaad ongerijmde lezing:

Vliegt heen! stort tusschen 't heir van vluchtende en vervolgen!
Vliegt, jongelingen! stuift op beider menigte af!
Die staan durft, waagt zich 't minst; en 't krijgsgevaar verzwolgen
Naauw' een', uit al den hoop, die niet zichzelv' begaf.

Te vergeefs zochten wy in deze regelen een dragelijken zin te ontdekken, toen de Heer Kruseman de gissing voorstelde, die wy niet aarzelden, wegens hare eenvoudigheid en klaarblijkelijkheid, voor de wezenlijke en volkomene herstelling der plaats te houden. De plaats wordt thands in onze Uitgaaf op deze wijze gelezen:

Vliegt heen! stort tusschen 't heir van vluchtende en vervolger,
Vliegt, jongelingen! stuift op beider menigte af!
Die staan durft, waagt zich 't minst; en 't krijgsgevaar verzwolger
Naauw' een', uit al den hoop, die niet zichzelv' begaf.

Bilderdijk zelf spreekt in eene zijner Voorredenen (zie bladz. 72, boven) van een geweldige drukfeil in zijnen Tyrtéus, die hy evenwel niet nader opgeeft. Het is zonder eenigen twijfel die, welke hier zoo gelukkig is weggenomen.

Van schijnbare vergissingen sprekende, geven wy nog

met een woord te kennen, dat de opneming van Spieghels Hartspiegel, en de niet-opneming, daarentegen, van van Harens Geuzen en Le Francq van Berkheijs Lijkzang op Prins Willem den Vijfde opzettelijk zijn. De Hartspiegel is eene zoo algeheele overwerking, dat zy als een dichterlijke arbeid van Bilderdijk niet minder juist, dan of het eene overzetting uit eene vreemde taal ware, mag beschouwd worden, iets dat, althands naar des Dichters eigene voorstelling op de titels, noch van de Geuzen noch van den Lijkzang kan gezegd worden.

Eindelijk zij nog opgemerkt dat het Dichtstuk Herstelling mijner Egade in de Nasprokkeling bladz. 141 en Dankverdubbeling, in denzelfden Bundel bladz. 161 by vergissing geplaatst, in onze editie onder den eersten der beide titels is opgenomen, en als zoodanig in den Algemeenen Inhoud (bladz. 277) op de H gebracht; zoo mede, dat in sommige exemplaren de Kaart behoorende by "den Starrenhemel" Dl. VII, bladz. 13, door den binder by vergissing geplaatst is in Dl. VI, bladz. 264 by Starrenkennis.

En om nu ook te dezer plaatse nog te herstellen een zeker alleen om den wille der volledigheid iets beteekenend verzuim, volgen hier, ten slotte, de enkele versregels, verspreid in Bilderdijks Aanteekeningen op van Harens Geuzen, — fragmenten, die hunne plaats onder de rubriek Laatste Nalezingen hadden moeten innemen, maar die aldaar door een toeval over het hoofd zijn gezien:

Waar of waarom, ô Nijl, gy aller stroomen vader,
Verbergt ge uw grijzend hoofd voor 't aldoorzoekend oog?
Uw landstreek dankt zijn oogst uw overvloeiende ader.
En 't plantjen smeekt door U geen regen van omhoog.

Naar Tibullus.

Maar welk een gloriezucht en onverzaadbre dorst
Naar waarheidkennis my doorblakert in de borst,
Hetgeen my 't vurigst drijft is de oorsprong na te sporen
(Waar zoo vele eeuwen steeds haar poging in verloren,)
Des Nijlstrooms. Mocht ik zien waar hy 't omneveld hoofd
Omhoog steekt, 'k liet den krijg en wat hy me ook belooft.

Naar Lucanus.

Ik ken den luchtstreek, waar, door 't zonnespoor verzengd,
't Verblindend licht op de aard geen schaduwzweem gehengt.

Naar LUCANUS.

Ook is 't, dat op dien tijd de zwaarste regenwolken
Zich hoopen boven 't hoofd van dien beroemden vloed,
Wanneer ze 't Noordgeblaas daar samenhorten doet,
Van uit den middagstreek naar hooge bergkimtoppen
Gedreven met geweld, en uitgeperst in droppen.

Naar LUCRETIUS.

Indien men noodig heeft
Door nieuwe woorden te beteeknen 't geen onze Ouden
In min beschaafden tijd nooit hoorden of beschouwden,
Zal dit ons vrijstaan, met bescheidenheid gewaagd?

Ja, 't voorwerp met den naam beteeknen dien het draagt,
Is 't recht des schrijvers, en zal niemand ooit misduiden.

En hiermede meenen wy dan nu met den Uitgever, dat aan hetgeen by zijne onderscheidene aankondigingen van dezen drukpersarbeid beloofd is, als de beraamde Inhoud der Vijftien Deelen, door hem met naauwgezetheid voldaan werd. De lijst van Glinderman werd met de noodige overwerking in dit laatste Deel gereproduceerd. De Heer Pan gaf in dat zelfde Deel zijne voortreflijke Aanwijzing door hem zelven voor de drukpers herzien en onder het drukken nagezien. De toevoeging van mijnen Bilderdijk herdacht (op 11 Oct. 1856) meende de Uitgever zijnen Inteekenaren niet onwelkom te zullen zijn. Een uitvoerige Bijdrage tot de kennis van des Dichters leven, karakter, en schriften, die ik zelf op my nam, en met de hulp van God in den loop eeniger maanden hoop te mogen ten eind brengen, zal den inhoud uitmaken van het Zestiende en laatste Deel.

D. C.

NAAMLIJST

VAN

INTEEKENAREN

OP DE

KOMPLEETE DICHTWERKEN

VAN

BILDERDIJK.

NAAMLIJST VAN INTEEKENAREN.

Z. M. DE KONING.

Z. K. H. DE PRINS VAN ORANJE.
Z. K. H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN.
Z. K. H. PRINS FREDERIK DER NEDERLANDEN.
H. K. H. PRINSES SOPHIA DER NEDERLANDEN, GROOT-HERTOGIN VAN SAKSEN-WEIMAR-EISENACH.
Z. D. H. HERTOG BERNARD VAN SAXEN-WEIMAR-EISENACH.

Z. M. DE KONING VAN BELGIE.

A.

Aa, (Robidé v. d.) Stud., te Amsterdam.
Aaltsz, (A.) Hulponderw., te 's Heerenberg.
Aar, (Mr. J. F. van der) Advokaat, te Delft.
Abeele, (C. A. van den), te Rotterdam.
Aberson, (Mr. W. A. N.) Griffier bij het Kantongeregt, te Amsterdam.
Abrahams, (J. Swart) Koopman, te Amsterdam.
Academie van Wetenschappen, (De Koninkl.), te Amsterdam.
Academie, (De Bibliot. der Kon.) te Delft.
Ackersdijck, (J.) Hoogleeraar, te Utrecht.
Acquoy, (J. G. R.) Theol. Cand., te Amsterdam.
G. Adriaens, Redact. v. h. Dagblad de Tijd, te Brussel.
Aerssen Beijeren van Voshol, (F. Baron van) 1e Luiten. der Infant., te Zwolle.
Aerts, (Frans), te Grembergen bij Dendermonde.
Akerlaken, (Jhr. Mr. P. van) Lid der Prov. Staten van Noord-Holland en Burgemeester van Hoorn.
Albarda, (J.) Notaris, te Marrum.
Alberda van Ekenstein, (W. C.) Inspecteur d. Jagt en Visscherij, te Groningen.
Alberda van Ekenstein, (Jhr. Mr. W. C. A.) Advokaat, te Groningen.
Alberda van Menkema, (Jhr. E. W.) Jur. Stud., te Groningen.
Alewijn, (Jonkhr. W. F.) Surnum. der Belast., te Amsterdam.
Allart, (D.) te Amsterdam.
Alma, (A.) Jur. Cand., te Utrecht.
Alphen, (C. M. J. W. van) Jur. Stud. te Amsterdam.
Alphen, (E. van) Hoofd-Commies bij het Depart. van Koloniën, te 's Gravenhage.
Alphen, (R. M. van) Student, te Delft.
Alsche, (G. F.) Valkenburg bij Leyden.
Altmann en Roosenburg, Boekh., te Rotterdam. 5 Ex.
Altorffer, (C. J. en W.) Boekh., te Middelburg. 8 Ex.
America, (A. J. van Osch-) Boekh., te Maastricht.
Ameshoff, (Mr. H.) Secretaris v. Curatoren d. Doorl. School. te Amsterdam.
Andel, (A. H. van) Ambten. aan het Minist. v. Finantiën, te 's Gravenhage.
Andel, (G. v. d.) Cargad., te Amsterdam.
Andraea, (Mr. J. H. Beucker) Burgemeester der stad Leeuwarden.
Andreas, (M. E.) Jur. Stud., te Leyden.
Andriesse, (J. C. ten Brummeler) Predikant, te Hoorn.

Andriessen Jr. (J.) Boekh., te 's Gravenhage. 10 ex.
Angelier en Gori, Boekh., te Utrecht. 19 Ex.
Ankersmit wz, (J.H.) Fabrik., te Deventer.
Ankersmit, (P.) Phil. Nat. St., te Utrecht.
Anspach, (G. J. W.) te Amsterdam.
Anspach, (J.) Predikant, te Eck en Wiel.
Arland, (N. T. A.) Procur., te Suriname.
Arntz, Hoogl. a. d. Univers., te Brussel.
Arts, (L.) Hoofd-Commies bij het Dep. van Buitenl. Zaken, te 's Gravenhage.
Asbroek, (G. van) Beambte bij het Ministerie van Openbare Werken, te Brussel.
Asch van Wijck, (Jhr. Mr. A. M. C. van) Regter bij de Arr. Regtb., te Utrecht.
Asch van Wijck, (Jhr. Mr. H. A. M. van) Rijks-Advokaat, te Utrecht.
Asch van Wijck, (Jhr. Mr. L. H. van) Kantonregter, te Wijk bij Duurstede.
Assche, (Jozef van) Gemeente-Secretaris, te Afsné.
Assen, (Mr. C. J. v.) Hoogl., te Leyden.
Astro, (W.) Proponent, te Utrecht.

B.

Baalen en Zoon, (J. van) Boekh., te Rotterdam. 13 Ex.
Backer, (H. G.) Boekh., te Zalt-Bommel.
Bade, (A.) Boekh., te Amsterdam.
Baerle, (H. G. C. van) Med. Cand., te Leyden.
Baets, (Pieter de) Advokaat, Gemeenteraadslid te Gent.
Baggen, (N. J. Pook van) te Amsterdam.
Bähler, (L. H. A.) te Leyden.
Bähler & van Pelt, Boekd., te Meppel.
Bake, (J.) Hoogleeraar, te Leyden.
Bake, (J. v. d. Wall) Student, te Delft.
Bakhuizen, (A. H.) Boekh., te 's Gravenhage, 2 Ex.
Bakkenes en Comp., (L. van) Boekhand., te Amsterdam.
Bakker, (C.) Koopman, te Zaandam.
Bakker Bz., (C.) Boekh., aan den Helder.
Bakker, (J.) Manufacturier, te Zaandam.
Bakker, (Mr. M.) Burgemeester van Wymbritseradeel, te Sneek.
Bakker, (P. K.) Landb., te Engwierum.
Balfoort, (D. A.) te Utrecht.
Balveren, (Mr. C. W. J. E. Baron van) Griff. bij de Arr., Regtb., te Nijmegen.
Banck, (J. E.) Jur. Stud., te Leyden.
Bannier, Directeur v. h. Postkantoor, te Rotterdam.
Bannier, (W.) 1e Luit. bij het Instructie Bataillon te Kampen.
Barbiers, (W. F.) Evang. Luth. Predikant, te Gouda.
Barends, (J. F.) te Delft.
Barends, (N. J.) te Amsterdam.
Barner, (M.) te Amsterdam.
Bas, (L. H. de) te Zutphen.
Bastmeijer, (H. J.) te Zierikzee.
Batenburg, (F. H.) Koopm., te Rotterdam.
Baud, (J. C.) Minister van Staat, te 's Gravenhage.
Bauduin, (H.) Bestuurder van het militair Hospitaal te Brussel.
Bazendijk, te Zutphen.
Bazendijk, (P. M.) Boekh. te Rotterdam. 9 Ex.
Bax, (J. B. H.) Koopm., te Rotterdam.
Beausar, (N. G.) 1e Luit. 2e Regim. Infanterie, te 's Hertogenbosch.
Beckeringh, (S. G. Geerteema) Student, te Groningen.
Becking, (W.) Boekh., te Doesburg. 2 Ex.
Beek, (H. van) Regent van 't Seminarie te Voorhout.
Beek, (J. D. van der), te Rotterdam.

Beelaarts van Blokland, (Jhr. F. W. A.) Ontv. d. directe Belast., te Dordrecht.
Beerendonk, (J.) Boekh. te Amsterdam. 5 Ex.
Beers, (J. van) te Lier (bij Antwerpen.)
Beers, (N. van) Jur. Cand., te Utrecht.
Beets, (Dr. N.) Predikant, te Utrecht.
Beets, (W.) Boekh., te Delft. 29 Ex.
Beetsma, (H.) Onderwijzer, te Nes.
Begeer, (H.J.A.) Theol. Cand., te Leyden.
Begemann, (F.A.) Theol. Stud., te Leyden.
Behrns, (J. F. V.) Boekh., te Harlingen. 3 Ex.
Beijer, (L. L. F. Mispelblom) Postdirecteur, te Heerenveen.
Bekkers, (A.J.M.) Boekh., te Breda. 3 Ex.
Bekking, (B.) Makelaar, te Amsterdam.
Belinfante, (A.) Boekh., te 's Gravenhage. 5 Ex.
Belinfante, (Erve) Boekh., te Amsterdam.
Belle, (G. W. van) Boekh., te Rotterdam.
Bemmel, (A. J. van) R. K. Pastoor, te Cabauw.
Bemmelen, (Mr. P. van) te Leyden.
Bennink Janssonius, (Dr. R.) Predikant, te 's Gravenhage.
Benthem en Jutting, (Van) Boekh., te Middelburg. 9 Ex.
Bentinck van Schoonheten, (J. W. H. Baron) 1e Luit. 2e Reg. Drag., te 's Gravenhage.
Bentum en Zoon, (J. van) Boekh., te Gouda. 4 Ex.
Berg van Dussen Muilkerk, (Jhr. Mr. W. E. J.), te Amsterdam.
Berg, (Van den) te Grandhaven Michigan, Vereenigde Staten van Noord-Amerika.
Berg, (G. A. van den) Notaris, te Hillegersberg.
Berg, (H. van den) Commissionair, te Antwerpen.
Berg, (S. van den) Kunstschilder, te 's Gravenhage.
Berg, (J. de) Jur. Stud., te Utrecht.
Bergh, (S. J. van den) te 's Gravenhage.
Berg, (A. H. Siepman van den) Koopman, te Amsterdam.
Bergh, (J. F. X. van den) Jur. Stud., te Utrecht.
Berkel, (J. A. M. van) Koopman, Vice-Consul van Sardinië, te Rotterdam.
Bergman, (J. T.) Theol. et Lit. Hum. Doct., Tweede Bibliothecaris aan de Hoogeschool te Leyden.
Bergsma, (F. A.) Stud., te Groningen.
Bergsma, (Mr. W. B.), te Batavia.
Berkel, (M. van), te Montfoort.
Berkhout, (Mr.E.H.) Adv., te Amsterdam.
Berkhout, (Mr. Paul H.) Griffier bij het Kantongeregt, te Loenen a/d Vecht.
Berkhout, (Mr. J. J. Teding van), te Amsterdam.
Berkhout, (Jhr. J. P. Teding van), te Haarlem.
Berkhout Jr., (Jhr. Mr. J. P. Teding van) te Haarlem.
Berkhout, (Mr. P. J. Teding van) Lid van de Prov. Staten van Noord-Holland en v. d. arr. Regtb. te Amsterdam.
Berkum, (W. A. G. van), te Utrecht.
Bernhardi, (L. J.) Fabrikt., te Utrecht.
Berns, (A.W.C.) Theol. Stud., te Utrecht.
Berns, (E. J. J.), te Amsterdam.
Berset, (J. J. de) Jur. Stud., te Leyden.
Besselaar MJz., (G.) Godsdienstonderwijzer, te Rotterdam.
Bets, (J.) Onderpastoor, te Leuven.
Beverwijk, (A. van) Boekh., te Kampen. 2 Ex.
Berlemont, (C.) Voorzitter der Maatschappij: De Leeuw van Vlaanderen, te Kortrijk.
Bibliotheek der Maatschappij Felix Meritis te Amsterdam. (De)
Bibliotheek der Academie, te Groningen. (De)
Bibliotheek van 's rijks Hoogeschool te Gent. (De)

Bibliotheek der Rijks middelbare school, te Aelst. (De)
Bibliotheek van het 8e Regim. Dragonders, te Zutphen. (De)
Bibliotheek van het Seminarie te Voorhout. (De)
Bibliotheek der stad Oudenaerde. (De)
Bibliotheek der stad Mechelen. (De)
Bibliotheek te Brussel. (De Koninklijke)
Bibliotheek te Maastricht. (De Stads)
Biccard, (L. G. F.) Theol. Cand., te Leyden.
Biccard, (F. de Lettre) Med. Stud., te Leyden.
Bichon van IJsselmonde, (J. D.) Controleur van 's Rijks belastingen, te Gouda.
Bichon van IJsselmonde, (Mr. M.) Lid d. Prov.Stat. v. Z.-Holl., te Rotterdam.
Bieleveld, (C.) Boekh., te Utrecht.
Bienfait, (P. E. H. Bodel) te Amsterdam.
Biezen, (Johs. J. W. van den) Jur. Stud., te Amsterdam.
Bylandt, (E. J. A. Graaf van) te 's Gravenh.
Bylandt, (L. Graaf van) te 's Gravenhage.
Bijleveld, (R. F.) Jur. Stud., te Leyden.
Bijsterbos Jr, (N. v. Berkum) te Kampen.
Bijvoet, (J. D. H. van Dieren) te Amsterd.
Bik Pz., (A. J.) te Amsterdam.
Billiet, (L.) Letterkundige, te St. Nikolaas.
Binger, (F. A.) te Amsterdam.
Binger, (Gebr.) Boekh., te Amsterdam. 5 Ex.
Binger, (H.) te Amsterdam.
Binkhorst, (Jhr.) te Maastricht.
Binnerts, (A.) Notaris, te Heerenveen.
Binsbergen, (J. van) Emerit. Predikant, te Utrecht.
Bisdom van Cattenbroek, (Mr. O. B.) Advokaat, te Utrecht.
Bisschop, (G.) Apoth., te 's Gravenhage.
Bisschop, (Dr. W.) Leeraar aan het Gymnasium te Dordrecht.
Blaauw JHz., (A.) Ingenieur v. d. Waterstaat, te Arnhem.
Blaauw, (G.) Reeder, te Amsterdam.
Blaauw, (J. F.) Predik., te Rotterdam.
Blaauw, (H. F. de) Predikant, te Leyden.
Blanche en Comp. (A. F.) Boekhandelaar, te Utrecht. 3 Ex.
Blancke, (J.) Koopman, te Amsterdam.
Blanken, (J. W. C.) Boekhandelaar, te Leyden. 5 Ex.
Blankenheim, (C. M.) Jur. St., te Leyden.
Blankstein, (D. L. E.) Theol. Stud., te Groningen.
Blankvoort Hz., (J.) te Amsterdam.
Blaricum, (Mr. B. J. H. van) Advokaat, te Utrecht.
Bleijenberg, (B.) Theol. Cand., te Groningen.
Blij, (S. D. van der) Hulp-Onderwijzer, te Leyden.
Blijdenstein, (B. B.) Boekhandelaar, te Enschedé.
Blocq van Scheltinga, (D. de) Jur. Stud. te Utrecht.
Blocq van Scheltinga, (F. J. J. de) Jur. Stud., te Utrecht.
Blocq van Scheltinga, (H. W. de) Jur. Stud., te Leyden.
Bloemendaal, (K.) Rijkstelegrafist, te Zwolle.
Blokhuis, (J.) Hoofdonderwijzer voor den Leerkring des Klauwverbonds, te Schaarbeek)
Blokhuijzen, (D. V.) te Rotterdam.
Blom, (J. C.) Milit. Apoth., te Haarlem.
Blom Hz., (S.) Apotheker, te Alkmaar.
Blom, (O. P. N.) te Amsterdam.
Blom, (Mr. Ph. van) Advokaat, te Heerenveen.
Blomhert, (L. O.) te Rotterdam.
Blommendaal, (C.) Boekdrukker, te 's Gravenhage.
Blume, (Mr. H. A.) te Delft.
Blussé en van Braam, Boekhandelaars, te Dordrecht. 3 Ex.
Boachie, (Aquasie) Ingenieur der mijnen in N. O. Indie.
Boden, (J.) Boekh., te Zwijndrecht.

Boeckel, (J. F. van) Wijnhandelaar, te 's Hertogenbosch.
Boeije, (J. J.) IJkmeester, te Goes.
Boekée, (F.) Boekh. te Dordrecht.
Boekerij van het Taal- en Letterliev. Genootschap: Met Tijd en Vlijt, te Leuven. (De)
Boele, (W. G.) Koopman, te Kampen.
Boelen, (D.) Med. Stud., te Leyden.
Boelens, (R.) Boekh., te Zwolle.
Boer, (Mr. W. R.) te Utrecht.
Boer Ez., (J. de) Kollecteur der Staatsloterij, te Groningen.
Boer, (A. M. Bokma de) Predikant te Wierum en Nes.
Boer, (S. den) Med. Doct., te Rotterdam.
Boerma, (J. J.) Student, te Groningen.
Boers, (H. M. W. de Wit) te Nijmegen.
Bogaert, (H. J.) Jur. Stud., te Utrecht.
Bohl, (K. F.) Ambtenaar 2e klasse in Nederl. Indie.
Bohn, (Erven F.) Boekh., te Haarlem. 4 Ex.
Böhringer, (J. A.) Th. St., te Amsterdam.
Boissevain, (E. C.) te Amsterdam.
Boissevain, (H. J. A.) te Amsterdam.
Bok Jr., (J. H.) Notaris, te Amsterdam.
Boland, (G. H.) Theol. Cand., Leyden.
Boldingh Hz., (C.) Boekh., te Hoorn. 2 Ex.
Bolhuis van Zeeburg, (J. van), te Groningen.
Bolle, (D.) Boekh., te Rotterdam. 5 Ex.
Bolt, (C. J.) Kunstschilder, te Arnhem.
Bolt, (P. B. van Waning) Boekh. te Amsterdam. 3 Ex.
Bom, (G. Theod.) Boekh. te Amsterdam. 4 Ex.
Bommel, (Mr. L. C. van) Advocaat, te Amsterdam.
Bonnema, (E. H.) Landbouwer, te St. Jacobi-Parochie.
Boogaard (Dr. J. A..), te Leyden.
Boogaard, (J. J. van Tienhoven van den) te Werkendam.
Boogaerde, (A. van den), te Brugge.
Boomsma, (R. en A.) Boekh. te Harlingen.
Boon, (J. C.) Theol. Stud., te Leyden.
Boon, (C. van der) Med. Stud., te Leyden.
Boot, (J. Moes) te Rotterdam.
Borcherds, (P. J. A.) Theol. Stud., te Utrecht.
Bordes, (J. P.) te Amsterdam.
Borgesius, (T. T.) Boekh. te Hoogezand.
Borleffs en ten Have, (Wed.) Boekh. te Amsterdam. 8 Ex.
Borrewater, (Fs.) Med. Chir. et Art. Obstr. Doctor, te Merxem.
Borski Jr., (W.) te Amsterdam.
Bos, (Joh.) R. K. Priester en Kapellaan, te Rotterdam.
Bos, (P.) te Rozendaal.
Bosch, (W. D.) Jur. Stud., te Utrecht.
Bosboom-Toussaint, (Mevrouw A. L. G.) te 's Gravenhage.
Bosch, (J. van den), te 's Gravenhage.
Bosquet, (J.) Jur. Stud., te Leyden.
Bosscha, (J.) Minister van Hervormde Eeredienst, te 's Gravenhage.
Bossche, (J. F. R. S. van den) te 's Gravenhage.
Bosse, (Mr. P. P. van) Minister van Finantiën, te 's Gravenhage.
Bosz, (N.) Med. Doctor, te Rotterdam.
Böthlingk, (Mr. F.) Procur., te Arnhem.
Boudier, (F. J.) Med. Doct., te Dordrecht.
Bouman Jr., (A.) Commissionair, te Rotterdam.
Bouman, (W. P. R.) Pred., te Rotterdam.
Bousquet, (R. de Fillietaz) te Delft.
Boutens, (C.) Stud., te Leuven.
Bouwkundige Vereeniging te Deventer. (De)
Braambeek Jr., (J. v.) Hoofdbest. van het Opvoed. Gesticht van wijlen den Lt. Adm. van Kinsbergen, te Elburg.
Braat, (P. K.) Boekh., te Dordrecht. 26 Ex.
Braauw, (Jhr. V. M. de) Maj. der Inf. bij het O. I. leger, te 's Gravenhage.

Brakell tot den Brakell, (Jonkv. J. Baronesse van) te Arnhem.
Brandeler, (E. van den) Commies der posterijen, te Dordrecht.
Brands, te Holland, Michigan, Vereenigde Staten van Noord-Amerika.
Brandwijk, (J. P. B. Onderwater van) Koopman, te Dordrecht.
Brat, (P. J.) Boekh., te Amsterdam.
Brauw, (Jhr. Mr. W. M. de) Lid van de 2e Kam. d. Stat. Gen., te 's Gravenhage.
Brauwere van Steeland, (Dr. J. Nolet de) Letterkundige, te Brussel.
Brederode, (J. J. van) Boekh. te Haarlem.
Bredius, (J. P.) Procureur, te Dordrecht.
Breemen, (H. van) te Amsterdam.
Breijer, (H. B.) Boekhandelaar, te Arnhem. 4 Ex.
Bremekamp, (J.) te Dordrecht.
Breuning, (S. D.) Med. Stud., te Leyden.
Brieder Wz., (F. C. de) Jur. Stud., te Utrecht.
Brijdenbag, (J. H. Rigter) te Schiedam.
Brill, (E. J.) Boekh., te Leyden. 3 Ex.
Brill, (Dr. W. G.) te Zutphen.
Brink, (A. G.) te Amsterdam.
Brink, (M.) Kargadoor, te Amsterdam.
Brink, (W.) Rijkstelegrafist 1e klasse, te Groningen.
Brink, (H. ten) Boekh., te Meppel. 6 Ex.
Brink en de Vries, (Ten) Boekh., te Amsterdam.
Brinkgreve, (J.) Boekh., te Deventer.
Brinkman, (B. T. C.) R. K. Priester en Kapellaan, te Bodegraven.
Brinkman, (C. L.) Boekh. te Amsterdam. 7 Ex.
Brinkman, (J. H.) Boekh., te Amsterdam. 2 Ex.
Broeck, (Ph. van den) S. Th. Dr., Hoogleeraar bij de Hoogeschool te Leuven.
Broedelet, (Wed. A. M.) Boekh., te Voorburg. 2 Ex.
Broek, te Holland, Michigan, Vereenigde Staten van Noord-Amerika.
Broeke, (A. van den) Koopman, te Amsterdam.
Broekhuyzen, (Gs. Hs.) te Amsterdam.
Broekhuizen, (H. van) Theol. Cand., te Utrecht.
Broers, (P. N.) Aannemer, te Utrecht.
Broese, (J. G.) Boekh., te Utrecht. 27 Ex.
Broese en Co., Boekh., te Breda. 5 Ex.
Bronsveld, (L. G.) te Harderwijk.
Brooshoofd, (J. M.) Jur. Stud., te Utrecht.
Brouwer, (A.) Onderwijz., te Paramaribo.
Brouwer, (C. N.) te Rotterdam.
Brouwer, (D. H) voor het Genootschap Vriendenkring, te Bolsward.
Brouwer, (F. J.) Predikant, te Probolingo (Nederl. Oost-Indië).
Brouwer, (G.) Boekh., te Deventer. 3 Ex.
Brouwer, (J. D. B.) Predikant, te Ede.
Brouwer, (J. W.) Boekhandelaar, te Leeuwarden. 1 Ex.
Brouwer, (Wed. J. W.) Boekhandelares, te Leyden. 2 Ex.
Brouwer, (M.) Theol. Stud., te Kampen.
Brouwer, Rz. (P.) Handelsessayeur, te Utrecht.
Brouwer, (R.) Stud. a. h. Doopsgezinde Seminarium te Amsterdam.
Brugman, (P. Jos. F.) te Amsterdam.
Brugmans, (Mr. A.) te Amsterdam.
Bruin Jz. (W.) Boekhandelaar, te Wormerveer. 2 Ex.
Bruin, (J. de) Praeceptor aan het Seminarie te Voorhout.
Bruineman, (J. A.) te Weesp.
Bruin, (P.) Doopsgez. Pred., te Alkmaar.
Bruijn, (A. C. de) Makel., te Rotterdam.
Bruijn, (G. de) Koopm., te Rotterdam.
Bruijn, (Mr. J. G. de) te Rotterdam.
Bruijn, (Joh. de) te Rotterdam.
Bruijns, 1e. Luit. 7e. Regim. Inf., te Leeuwarden.
Brummelkamp, (A.) Leeraar aan de Theolog. School, te Kampen.

Brummelkamp, (B.) Litt. Hum. Stud., te Kampen.
Brummelkamp Jr., (A.) Litt. Hum. Stud., te Kampen.
Brummelkamp, (J.) Litt. Hum. Stud., te Kampen.
Brusse, (J.) Theol. Stud., te Amsterdam.
Büchler, (D. D.) te Amsterdam.
Büchner, (E. C.) M. Doct., te Amsterdam.
Bueninck, (W. H.) te 's Gravenhage.
Buddingh, (D.) Leeraar a. d. K. Acad., voor de Christelijke Leesbibliotheek te Delft.
Bührmann, (F. C.) Boekhandelaar, te Amsterdam. 9 Ex.
Buitendijk, (P.) Beeldhouwer, te Leyden.
Buisonjé, (J. C. de) Boekhandelaar, aan den Helder.
Buisonjé, (Z. de) Boekhandelaar, te Vlissingen.
Buijs, (Mr. J. T.) te Leyden.
Bull, (A. J. de) te Amsterdam.
Bultman, (H. F.) Jur. St., te Amsterdam.
Buma, (Bernh. J.) Jur. Stud., te Groningen.
Buma, (C. W. A.) Jur. Stud., te Groningen.
Buma, (Ger.) Jur. Stud., te Groningen.
Bundten, (P. A.) Makelaar, te Amsterd.
Bünker, (Paul) te Arnhem.
Buren, (C. A. Chais van) Jur. Stud., te Amsterdam.
Burger, (Mr. H. J.) Adv., te Rotterdam.
Burgerhoudt, (P. C.) te Leiderdorp.
Burgers, (Th.) Theol. Stud., te Utrecht.
Burkens, (H.) Genees-, Heel- en Verloskundige, te Utrecht.
Busma, (H. R.) Theol. Stud., te Kampen.
Bussche, (H. K. J. van den) Notaris, te Goes.
Busschots, (Gustave), Stud. in de Regten, te Leuven.
Buuren, (J. W. v.) Hulponderw., te Gouda.
Buy, (P. du) Instituteur, te Haarlem.

C.

Caarten, (A. H. M. Bicker) Assur. Makelaar, te Rotterdam.
Caarelsen en Comp., Boekh., te Amsterdam. 2 Ex.
Caers, (C. H.) Onderpastoor van St. Jacob, te Leuven.
Cate, (A. H. ten) te Zijldijk.
Cate, (H. Iz. ten) te Zijldijk.
Caters, (P. J. de) Bankier, te Antwerpen.
Callenbach, (G. F.) Boekh., te Nijkerk. 14 Ex.
Cambier, (J. J.) Dijkgraaf s'lands van Hagestein, te Vianen.
Cammann, Jr., (J. W.) te Amsterdam.
Campagne, (H. C. A.) Boekh., te Tiel. 10 Ex.
Campen, (F. van) Burgemeester te Ouderkerk a. d. Amstel.
Campen, (W. J. van) R. K. Priester en Kapellaan, te Hoorn.
Cankrien, (B. E.) te Rotterdam.
Cantzlaar, (H.) Jur. Stud., te Utrecht.
Capadose, (Dr. A.) te 's Gravenhage.
Cappellen Ezn., (A. van) Ontv. d. direct. Belast., te Hellevoetsluis.
Carbasius, (J. A.) te Helder.
Cardinaal Jr., (C.) Doopsgez. Pred., te Almelo.
Casembroot, (Jhr. F. de) Luit. ter Zee, Adjud. van Z. M. den Koning, te 's Gravenhage.
Casus, (F.) te Antwerpen.
Cazauf, (J. M. A.) Notaris, te Rotterdam.
Champury, (L.) Docent aan het Gymnasium, te Gouda.

Charante, (N. H. v.) Karg., te Rotterdam.
Charante, (L. H. Bos van) te Rotterdam.
Charro, (F. L. de) te 's Gravenhage.
Charro, (J. de) te 's Gravenhage.
Chevalier, (M. J.) te Groningen.
Chevalier, (Ch. Le) Koopman, te Amsterdam.
Chivat, (C. E.) Boekh., te Zierikzee.
Christiaen, (Hector) Stud., te Rousselare.
Citters, (Mr. C. van) te Baarn.
Citters, (Jhr. W. van) Kapt. Kommand. der Koninkl. Marechaussée, te 's Hertogenbosch.
Claassen, (P. A.) R. K. Priester en Sub-regent in het Semin. Hageveld, te Voorhout.
Claeys, (Prosper) Student in de Regten, te Gent.
Cleef, (Gebr. van) Boekh., te Amsterdam. 2 Ex.
Cleef, (Gebr. v.) Boekh., te 's Gravenhage.
Cleef Jzn., (P. M. van) Boekh., te Hilversum. 2 Ex.
Cleer, (J. de) te Antwerpen.
Clement, (W.) Boekh., te Amsterdam.
Clercq, (G. de) Secretaris der Nederl. Handelmaatschappij, te Amsterdam.
Clercq, (K. de) Student in de Regten, te Gent.
Clifford, (H. W. J. A. Oetgens van Waveren Pancras) te Batavia.
Cocheret, (P. L.) te Amsterdam.
Cock, (H. de) Koopman, te Rotterdam.
Cock, (H. de) Leeraar aan de Theolog. School te Kampen.
Cocks, (J. C.) Fabrikant, te Antwerpen.
Coeverden, (C. C. L. van) te Amsterdam.
Cogen, (Eug.) Student in de Geneeskunde, te Gent.
Cohen, (Mr. J.) Subst. Officier van Justitie, te Goes.
Cohen, (Joseph) Koopm., te Amsterdam.
Cohen, (S. J.) Jur. Stud., te Utrecht.
Collard, (A.) Controleur d. in- en uitg. regten en accijnsen, te Delft.
Collegie van O. L. V. (Het) te Audenaerde.
Collot d'Escury, (E.) Jur. Stud., te Utrecht.
Comte, (F. H. J. Le) te 's Gravenhage.
Conseu, (A.) R. K. Priester en Pastoor, te Amsterdam.
Constant de Rebecque, (Baron) te 's Gravenhage.
Coppenaal, (G. M. D. Fock v.) te Kampen.
Cornelisse, (J. J. J.) te Amsterdam.
Coolen, (J. T.) Jur. Stud., te Utrecht.
Coppenael, (V. van) te Amsterdam.
Corstiens, (P.) R. K. Priester en Pastoor, te Groningen.
Corstius, (J. F.) Predik., te Heerenveen.
Corstius Lz., (M.) Theol. Cand., te Leyden.
Corver, (C.) Theol. Stud., te Amsterdam.
Coster, (Benoit) Koopm., te Amsterdam.
Coster en Zoon, (H.) Boekhandel., te Alkmaar. 10 Ex.
Coster, (A. Siebert) Boekh. te Alkmaar.
Costerus, (Dr. P. J.) Rector aan het Gymnasium te Sneek.
Court, (Mevr. d. Wed. C. de le) te Brussel.
Couvée, (D. J.) Boekh., te Leyden.
Craandijk, (J.) Theol. St., te Amsterdam.
Cramer, (A. J.) Boekh., te Amsterdam. 2 Ex.
Cramer, (J.) Theol. Cand., te Utrecht.
Crane, (J. de) Notaris, te Warmond.
Crane Jr., (M. C. de) te Zierikzee.
Cranendoncq en Zn., (A.) Boekh., te Nijmegen, 8 Ex.
Crébas (J. C. F.) Prop., te Nieuweschans.
Cremers, (Mr. W. C. J. J.) Regter bij den Arrond. Regtb., te Winschoten.
Creutzberg, (H. W.) Theol. Stud., te Utrecht.
Crol, (J. B.) te Rotterdam.
Cromhoff, (J.) Jur. Stud., te Utrecht.
Croquison, (F.) Bouwm., te Kortrijk.
Crommelin, (Mr.) Jur. Stud., te Utrecht.
Crommelin, (C. D.) te Amsterdam.
Crommelin, (G. C.) bij Deventer.

Crommelin, geb. van der Staal (Mevr. van Wickevoort) te 'sGravenhage.
Croockewit, (Gerard J.) op den huize Roosendaal, bij Heino.
Cruijff, (J.) te Leyden.
Cruyssen, (E. L. van der) te Gent.
Cunaeus, (D. W. Gaël) te Solwert.
Cunth, (H. P. J.) te Amsterdam.
Cuperus, (B.) Theol. St., te Amsterdam.
Curatoren van het Athenaeum Illustre te Amsterdam (voor de Stads-Bibliot.)
Cyper, (L. de) Beeldhouwer, te Antwerp.

D.

Daamen, (J. H.) Boekh., te Zalt-Bommel.
Dade, (D. H.) Cargadoor, te Amsterdam.
Daeff, (J. W. A.) Jur. Stud., te Utrecht.
Daele, (Aug.) te Gent.
Dalen, (A. C.) Makelaar, te Rotterdam.
Dam, (J. H. van) te Rotterdam.
Dam, (P. Koumans v.) St., te Groningen.
Damme, (M.H.) Med. Doctor, te Middelb.
Daneel, (A. B.) Theol. Stud., te Utrecht.
Dankelman, (B.) te Amsterdam.
Dannenfelser, (W. F.) Boekh. te Utrecht. 3 Ex.
Dautzenberg, (J. M.) Letterk., te Brussel.
David, Hoogl. a. d. Hoogesch., te Leuven.
Dawson, (H. A) Mr. Timmerman, te Utrecht.
Decker, (B. de) Kanunnik in het gesticht der Doofstommen, te Gent.
Dedem, (W. K. Bar. v.) te 'sGravenhage.
Deetman, (P.) Theol. Stud., te Utrecht.
Degent, (F. C.) Stud. aan de Kon. Academie te Delft.
Degerickx, (E.) Secretaris der Maatschappij De Tael is gantsch het Volk, te Gent.
Dekema, (B.) Boekh., te Utrecht. 8 Ex.
Dekker, (Mejufv.) te Zierikzee.
Dekker Jr., (P.) te Amsterdam.
Dekker, (N. A.) Boekh., te Edam.
Delbaere, (L. J.) Med. Chir. Art. en Obst. Doctor, te Schiedam.
Delbeek, (J. C.) te Arnhem.
Delbeek, (P.) Jur. Cand., te Utrecht.
Delden, (J. H. van) Procur. te Deventer.
Demets, (Lambt. J.) Stud., te Leuven.
Denis, (Mr. J. D.) Advok, te Amsterdam.
Dercksen, (J. M. E.) Candidaat-Notaris, te Leyden.
Dericks, (A. J. C.) te Druten.
Descamps, (K.) Student in de Geneeskunde, te Gent.
Desguerrois & Co., te Amsterdam.
Detmar, (S. P.) te Amsterdam.
Deventer, (Dr. I. C. van) Conrector aan het Gymnasium, te Dordrecht.
Dielen, (Mr. W. M. J. van) Wethouder, te Utrecht.
Dierkx, Kunstschilder, te Antwerpen.
Dieren, (J. P. van) Uitgevers, te Antwerpen. 53 Ex.
Dieren, (Mej. L. van) te Antwerpen.
Diest, (C. P. v.) Theol. Cand., te Leyden.
Diggelen, (P. J. G. van) Jur. Stud., te Utrecht.
Dijk, (G. J.) te Amsterdam.
Dijk, (P. J. van) Boekh., te Schiedam, 2 Ex.
Dijk, (R. L. A.) te 's Gravenhage.
Dijk, (W. van) te Amsterdam.
Dijkers, (Mr. F. W.) te Amsterdam.
Dijkstra, (D. H.) te Oldeholtpade.
Dijkstra, (H. R.) te Kampen.
Dijl, (J. van) te Dordrecht.
Dikema, (L.) Instituteur, te Hoogezand.
Dillen, (V. H.) te Antwerpen.

Dingermans, (C. J.) Clin. Stud., te Amsterdam.
Dinger, (W. M.) te Amsterdam.
Dirksen, (H. J.) te 's Gravenhage.
Dis Lzn, (D. van) te Fijnaart.
Dis Wz., (W. v.) Theol. Stud., te Utrecht.
Dishoeck, (A. M. E. van) Boekhandelaar, te Zierikzee. 2 Ex.
Ditmars, (H.) te Dordrecht.
Dittlinger, (J. V. D.) Kapitein bij de Generale Staf, te 's Gravenhage.
Dobben, (J. F. van) Boekhandelaar, te Haarlem.
Dodd, Archivist der Godshuizen, te Brussel.
Doesburgh, (H. G. van) Theol. Student, te Leyden.
Doesburg, (J. van) Boekhandelaar, te Groningen. 2 Ex.
Dolder, (F. H. van) Theol. Stud., te Utrecht.
Dolk, (A.) Scheepsagent, te Hellevoetsluis.
Dólleman, (J.) Notaris, te Heemstede.
Dolman Bz. (J.) te Amsterdam.
Donders, (Dr. F. C.) Hoogl., te Utrecht.
Donker Curtius, (Mr. B.) te Amsterdam.
Doorman, (Erven) Boekhandelaars, te 's Gravenhage. 23 Ex.
Doorn en Zoon, (C. van) Boekhandelaars, te 's Gravenhage. 8 Ex.
Doorn, (Van Haersolte van) Officier der Artillerie, te Delft.
Doorenbosch, (J. Th.) te Groningen.
Doorninck, (M. van) Phil. Stud., te Deventer.
Dorleman, (Henry, Rs.) te Rotterdam.
Dorp, (H. M. van) Boekhandelaar, te Batavia. 7 Ex.
Dorsten Jr., (A. van) Boekhandelaar, te Utrecht.
Dorsten, (A. C. van) Heel- en Verlook., te Zandpoort.
Douwes Jr., (J.) Predikant, te Leens.
Drabbe, (J.) Rijksontv., te Loosdrecht.
Draijer, (C. W.) Boekh., te Rotterdam. 7 Ex.
Driebeek, (L. C.) Jur. Cand., te Leyden.
Drielsma, (A.) Phil. Nat. Cand., te Groningen.
Dries, (H. P. van den) Lid v. d. 1e kamer der Stat.-Gener., Burgem. te Oudenbosch.
Driest, (J. C. van) te Lienden.
Drimmelen Cz., (C. van) Onderwijzer, te Hedel.
Drubbel, (L.) Advokaat, te Gent.
Druten en Bleeker, (Van) Boekhandelaars, te Sneek. 7 Ex.
Dubourcq, Kunstschilder, te Amsterdam.
Ducaju zoon, (Em.), Drukker-Uitgever, te Dendermonde.
Duijl, (M. J. v.) Civiel Ingen., te Breda.
Duijmaer van Twist, (C.) Jur. Stud., te Deventer.
Duinvis, (J.) Jur. Stud., te Leyden.
Duisenberg, (J. B.) Notaris, te Boskoop.
Duke, (J. W.) te Charlois.
Duker, (A. C.) Theol. Stud., te Leyden.
Duport, (J. E.) Tooneel-Directeur, te Amsterdam.
Dussen v. Beefting, (P. v.) te Rotterdam.
Dussen, (J. G. H. van der) Administrateur, te Doorwerth.
Duuring, (G.) Makelaar, te Rotterdam.
Duyl, (A. G. C. van) Theol. Cand., te Utrecht.
Duyn, (A. F. J. A. Baron van der) 1e Luit. bij het Reg. Veldartil., te Utrecht.
Duyse, (Prudens van) te Gent.
Dyserinck, (A. L.) Koopman, te Haarlem.

E.

Eck, Jr., (Ger.) Commiss. in Effecten, te Rotterdam.
Eck, (A. van) Bewaarder der Hypotheken en van het Kadaster, te Zierikzee.
Eck, (B. van) Controleur der directe Belasting., in en uitg. regten en accijnsen, te Hellevoetsluis.
Eckhardt de Mesquita (F. A) te Amsterdam.
Eeden, (Ph. van den) Regent aan het klein Seminarie, te Oudenbosch.
Eeghen, (H. van) te Amsterdam.
Eeghen Pz., (Mr. J. van) te Amsterdam.
Eeghen, (Mejufvr. S. van) te Amsterdam.
Eekhoff, (W.) Boekh., te Leeuwarden. 13 Ex.
Eekhout, (Mr. M. A.) Adv., te Groningen
Eelde, (J. van) Essayeur te Groningen.
Eelde, (J. van) te Utrecht.
Eerens, (Mr. W. F. C. de) te Delft.
Eeten, (J. C. van) Med. Doct., te Utrecht.
Efveren, (J. van) Onderw., te Culenborg.
Eggink, (D.) Secretaris van de Gemeente Haarlemmermeer.
Egmond Jr., (J. van) Boekh., te Arnhem. 14 Ex.
Egter, (A. V.) Majoor, te 's Gravenhage.
Eichman, (J. H.) Instituteur, te Leyden.
Eigeman, (H. W.) Predikant, te Hierden.
Eijbergen, (H. C. van) Ambtenaar 2e klasse, in N. O. Indie.
Eijck, (J. P. W. van) Koloniaal Ambtenaar, te Suriname.
Eijk, (W. B. J. van) Theol. Doct. en Predikant, te Deventer.
Eik, (P. van) te Amsterdam.
Eisendrath, (B.) Boekh., te Amsterdam. 2 Ex.
Eisinger, (J. G. H.) Ambtenaar, 2e klasse, in N. O. Indie.
Ekker, (Dr. A. H. A.) Gymnas. Rector, te Kampen.
Ekker, (H. J.) Fabrikant, te Hengelo.
Elberts, (W. A.) Onderwijzer, te Leyden.
Elders, (H.) te Amsterdam.
Elk, (H. R. van) Boekh., te Dordrecht.
Elion, (S. C.) Graveur, te Amsterdam.
Elout van Soeterwoude, (Mr. P. J.) te 's Gravenhage.
Elst, (F. E. van der) Fabrikant, te Brussel.
Emden, (A. van) te Amsterdam.
Emden, (A. J. van) Jur. Cand., te Amsterdam.
Emden, (Mr. A. van) Gouvernements-Secretaris te Suriname.
Enck, (G. van) te Kampen.
Engelberts, (Mr. R.) te Soeterwoude.
Engelman, (W. H.) Litt. Cand., te Leyden.
Engels, (P.) Boekh., te Leyden. 35 Ex.
Entel Jr., (W. ten) Onderw, te Deventer.
Epkema, (E) Med. Doctor, te Weesp.
Epkema, (P.) te Amsterdam.
Ermerins, (Mr. J. P. N.) Procureur, te Zierikzee.
Ernst Jr., (H.) Theol. Stud., te Amsterdam.
Erpecum, (K. J. van) te Schiedam.
Eschauzier, (J. P. Brand) Leeraar in de wiskunde, te Kampen.
Esnorff, (J.) te Utrecht.
Essen Cz., (P. M. van) te Amsterdam.
Estor Jr., (J. C.) Boekh., te 's Gravenhage.
Evenhuis, (S.) Theol. Stud., te Kampen.
Evertz, (J. W.) Boekh., te Zeist. 4 Ex.
Everts, (W.) Professor aan het Seminarie te Rolduc. (Limburg).
Ewijck v. d. Bildt, (Mr. D. J. van) Staatsraad, Oud-Gouverneur van Noord-Holland, te Utrecht.
Eyck, (Hendrik van) Letterkundige, te St. Nicolaas.
Ezechiëls, (E.) Bankier, te Rotterdam.

F.

Faassen, (J. A.) Boekh. te Tiel.
Faber, (J.) Theol. Stud., te Leyden.
Faber, (J. G. A.) te Hoorn.
Faber, (G.) te 's Gravenhage.
Fabius, (F. W.) Notaris, te Amsterdam.
Baart de la Faille, (Mr. G.) Sub. Griffier der Regtbank, te Winschoten.
Falck, (Mr. A. R.) Advokaat, te Utrecht.
Farret, (P. C.) te Harlingen.
Faverey, (C. M. A.) Koloniaal Ambtenaar, te Suriname.
Feenstra, (P. M.) Boekh. te Bolsward. 4 Ex.
Feenstra, (T. S.) Boekh., te Sneek.
Feije, (Dr. H. J.) Professor aan de Kathol. Academie, te Leuven.
Feije, (P. H. J.) Makelaar en Candidaat-Notaris, te Amsterdam.
Feith, (P.) Jur. Stud., te Amsterdam.
Feltz, (J. van der) Emer. Predikant, te Arnhem.
Feltz, (Mr. J. F. H. van der) Kantonregter, te Apeldoorn.
Filz, (J. Ph. F.) Jur. Stud., te Utrecht.
Flier, (A. van der) Theol. Stud., te Utrecht.
Flines, (S. A. de) te Amsterdam.
Flury, (Fidel) Ambtsregter en Taalmeester, te Solothurn.
Fock, (J. H.) Koopm., te Amsterdam.
Fokker, (Mr. C J.) Procureur, te Zierikzee.
Fontein, (F.) te Harlingen.
Forster van Dambenoy, (Baron) Oud-Minister van Oorlog, te 's Gravenhage.
Fortuijn Drooglever, (W. J.) Notaris, te Gouda.
Fouw, (L. de) Boekh., te Goes. 5 Ex.
Francken, (C. M.) te Groningen.
Francken Azn., (W.) Predikant, te Rotterdam.
Frankfort, (J.) Taalonderwijzer, te Groningen.
Fremery, (J. H. de) 1e Luit. der Infant., te Utrecht.
Frijlink, (H. A.) Boekh., te Amsterdam. 6 Ex.
Frima, (Mr. H.) Advocaat, te Appingadam.
Fritsen, (E.) Stud., te Leuven.
Frohwein, (C. G.) te Arnhem.
Fruin, (Mr. J. A.) Advokaat, te Rotterdam.
Fuchs, (J. M.) Med. Doctor, te Amsterdam.
Fuhri, (G. L.) Med. Doctor, te Rotterdam.
Furstner, (J. M.) te Amsterdam.

G.

Gaade, (J. H.) te 's Gravenhage.
Gabbels, (B. C.) Apotheker, te Rotterdam.
Gaillard, (E.) te Antwerpen.
Galen, (Dr. P. van) Leeraar aan de Zeevaartk. school, te Rotterdam.
Gallé, (P. H.) te Kampen.
Gamelkoorn, (D.) Kruidenier, te Arnhem.
Gangel, (J. H. F.) te Doornspijk.
Garmsen, (J.) te Amsterdam.
Gastman, (Dr. A. L.) te Kampen.
Gavrain, (P. J.) te Antwerpen.
Gavre, Jr. (P. L. de) Jur. Stud. te Groningen.
Gebhard, (J. F.) te Amsterdam.
Geep, (L. C. de) Lid der Prov. Staten van Noord-Braband, te Bergen op Zoom.
Geer, (Jhr. J. J. de) te Utrecht.
Gebhard en Comp. Boekh., te Amsterdam. 6 Ex.

Geel, (J.) Hoogleeraar, te Leyden.
Geelen, (P. van) te Padang, Sumatra's westkust.
Robbert-Geelhand, (A. J.) te Antwerpen.
Geerling Jr., (J. W.) te Amsterdam.
Geerts, (O.) Theol. Stud., te Leyden.
Geertsema, (J. H.) Secretaris van Curatoren der Hoogeschool te Groningen.
Gelderman, (G. J. B.) Theol. Stud., te Utrecht.
Génestet, (P A. de) Predikant, te Delft.
Gennep, (Mevr. E. van) Assendelft de Coningh, te Rotterdam.
Genois, (Jules Baron de St.) te Gent.
Genootschap(Het) Diversa sed Una, te Dordrecht.
Genootschap (Het Letterk.) onder de zinspreuk: Oefening kweekt kennis, te 's Gravenhage.
Genootschap (Het Letterlievend) Demosthenes, te Deventer.
Genootschap: (Het Taalminnend Studenten-) 't Zal wel gaan, te Gent.
Georgy, (J. F.) te Amsterdam.
Gericke, (Baron) Gezant der Nederlanden in België, te Brussel.
Gerlings, Cz. (Mr. H.) Procureur te Haarlem.
Gerlings, (P. E. G.) Jur. Stud., te Utrecht.
Gerrebrands, (C.) Koopman, te Amsterdam.
Gerritsen, (H. A.) te Nijmegen.
Geselschap,(J. A.) Theol. St., te Leyden.
Gesselen, (Jhr. Mr. T. van) Rijksontvanger, te Winschoten.
Geuchies, (H. B.) Predikant bij de Chr. Afgesch. Gemeente, te Rotterdam.
Geuns, (A. van) Reeder, te Amsterdam.
Geuns, (J. H. van) te Dieren.
Geuns, (J. J. van) Jur. Stud., te Utrecht.
Geus, (G. de) Boekh. te 's Gravenhage. 12 Ex.
Gevers Deynoot, (Jonkvr. E.) te 's Gravenhage.
Gewin, (Bern.) Predikant, te Heemstede.
Geyter, (J. de) Letterkundige, te Antwerpen.
Gheysens, (Xav.) Notaris, Lid van den Provincialen en Gemeente-Raad, te Antwerpen.
Gijp, (K. van der) Boekh. te Middelburg.
Gilbers, (W.) Boekh., te Amsterdam.
Gildemeester, (J. P.) Med. Doct., te Amsterdam.
Gilse, (Mr. F. J. A. van) Advokaat, te Rozendaal.
Gilse, (J. van) Hoogleeraar, te Amsterdam.
Giltay, (J.) Boekh. te Dordrecht. 2 Ex.
Giltay, (K. W.) Med. Doctor, te Rotterdam.
Gips, (L. P.) Jur. Stud., te Leyden.
Gips, (W. P.) Wijnhand. te Dordrecht.
Giroldi, (P. M. J. L.) Koopman, te Amsterdam.
Glashout, (F. D. F. Luijken) Jur. Stud., te Utrecht.
Gleichman, (Mr. J. G.) Advokaat, te 's Gravenhage.
Gleimius, (H. C.) Cargad., te Zaandam.
Gockinga, (Mr, J.) Procureur, te Winschoten.
Godefroi, (M. J.) Med. Doctor, te 's Hertogenbosch.
Godon, (A. P.) O. I. Ambtenaar, te Utrecht.
Goedkoop, (P.) te Amsterdam.
Goeman, (M.) Theol. Stud., te Groningen.
Goes, (Jhr. Mr. A. van der) Gemeente-Ontvanger, te 's Gravenhage.
Goes, (Mr. C. van der) Kamerheer van Z. M. den Koning, te 's Gravenhage.
Goes van Naters, (Jhr. Mr. A. van der) te Delft.
Goes, (J. Smits van der) Notaris, te Berg-Ambacht.
Gogh, (C. M. van) Boekh., te Amsterdam. 36 Ex.

Gogh en Oldenzeel, (Van) Boekh. te Rotterdam. 56 Ex.
Gogh, (E. A. Jellico van) Boekh., te Paramaribo. 28 Ex.
Goldenberg, Koopman, te Deventer.
Goldschmidt, (H. B.) Bankier, te Amsterdam.
Golstein, (W. Baron van) te 's Gravenhage.
Golterman, (W. F.) te 's Gravenhage.
Goltstein van Oldenaller, (Mr. H. R. W. Baron van) te Putten.
Golverdinge, (J. van) Boekh., te 's Gravenhage. 14 Ex.
Gompertz, (E.) Koopman, te Rotterdam.
Goor, (G. B. van) Boekh. te Gouda. 6 Ex.
Goor, (D. Noothoven van) Boekh., te Leyden. 9 Ex.
Goorbergh, (B. M. H. A. van de) Mil. Med. Stud., te Utrecht.
Goossens, (J.) Controleur der belastingen, te Purmerende.
Gordon, (Mr. G. C.) Regter, te Tiel.
Gori, (M. W. C.) Officier van Gezondheid 3e Klasse, te Woerden.
Gori, (T. J. J.) Elève aan 's Rijks Hospitaal te Utrecht.
Görtz, (J. P.) R. C. Priester, te 's Gravenhage.
Goude, (Wed. M.) Boekh., te Schiedam. 2 Ex.
Goudman, (H.) Apotheker, te Suriname.
Graaf, (J.) Leeraar aan het Athenæum te Maastricht.
Graaff, (C. G. de) Boekh. te Brielle. 3 Ex.
Graaf, (J. de) Tuinier, te Zwijndrecht.
Graaff, (P. J. van de) Jur. Stud., te Groningen.
Granada, (A. H. de) Koloniaal Ambtenaar, te Suriname.
Graswinckel, (D. P. M.) Theol. Stud., te Leyden.
's Gravenweert, (Mr. J. van) Staatsraad, te Oosterbeek.
Greebe, (A.) Student, te Utrecht.
Grein, (Ch. J.) Onderwijzer, te Antwerpen.
Grenade, (J.) te 's Gravenhage.
Greve, (A.) Officier der Artillerie, te Utrecht.
Greven, (G.) Docent aan 't Gymnasium, te Deventer.
Greven, (G. L.) te Rotterdam.
Greven, (J.) Boekh., te Utrecht. 5 Ex.
Grobbée, (Mr. H. N.) Ambten. 1e klasse in N. Oost-Indie.
Groen van Prinsterer, (Mr. G.) Staatsraad, te 's Gravenhage. 5 Ex.
Groneman, (J.) Genees- Heel- en Verloskundige, te Vorden.
Gronemeijer, (C. F.) Theol. Stud., te Utrecht.
Groot, (H. A. de) Litt. Hum. Stud., te Utrecht.
Groot, (H. S. J. de) Boekh., te 's Gravenhage.
Groot, (P. Hofstede de) Hoogleeraar, te Groningen.
Groot, (Mr. A. Knappert de) te Schiedam.
Grootjan, (J. E.) te Amsterdam.
Groshans, (G. Ph. F.) Med. Doct., Lector in de Geneeskunde, te Rotterdam.
Grothe, (Mr. E. T.) te Maartensdijk.
Grothe, (Mr. J. A.) te Utrecht.
Grottendieck, (W. F. W.) Theol. Stud., te Amsterdam.
Grubbels, (B. C.) te Rotterdam.
Gudde, (M. B.) te Rotterdam.
Guichart, (N.) te Rotterdam.
Guillon, (Ch.) Notaris, te Roermond.
Gulcher, (Mr. C. F.) Regter bij de Arrondissements-Regtb., te Amterdam.
Gulick, (L. van) R. K. Priester en Pastoor, te 's Gravenhage.
Guljé, (H.) te Breda.
Gunne, (H. J. ter) te Amsterdam.
Günst, (F.) Boekh., te Amsterdam.

H.

't Haaf, (J. M. van) Boekh., te 's Gravenhage. 2 Ex.
't Haaff, (P. van) te Doesburg.
Haaften, (T. van) te 's Gravenhage.
Haakman, (J. A.) Jur. Stud., te Utrecht.
Haan Jr., (D. de) Phil. Nat. Stud., te Leyden.
Haan, (J. de) Boekh., te Krommenie.
Haan, (T. F. de) Leeraar aan de Theol. School te Kampen.
Haantjes, (M.) Jur. Stud., te Leyden.
Haar, (H. ter) Theol. Stud, te Utrecht.
Haart, (O. J. de) 1e Luiten. Kwartierm. 2e Reg. Inf., te 's Hertogenbosch.
Haas, (J. H. de) Med. Stud., te Utrecht.
Haas, (J. S. de) Boekh., te Amsterdam.
Haas, (J. de) Jur. Stud., te Utrecht.
Haase, (Aug.) Koopman, te Rotterdam.
Haer, (B. van der) Jur. Stud., te Utrecht.
Haer, (B. D. van der) Jur. Stud., te Groningen.
Haerten, (Mr. J.) Advokaat, te Utrecht.
Haffmans, (J.) Med. Stud., te Utrecht.
Hafkenscheid, (Dr. C.) te Amsterdam.
Hagemans, (J. P.) Onderwijzer, te 's Gravenhage.
Hagendoorn, (Mr. A. L.) te Amsterdam.
Hakbijl, (L.) Onderwijzer, te Rotterdam.
Hal, (F. P. N. van) Med. Doctor, te Vucht.
Halbeek, (J. A.) te 's Gravenhage.
Halberstadt, Genees- en Heelkundige, te Buiksloot.
Halbertsma, (Dr. J. H.) te Deventer.
Hall, (Mr. M. C. van) Advokaat, te Amsterdam.
Halsen, (P. van) Onderwijzer, te Ommen.
Ham, (A. van der) Vendumeester, te Arnhem.
Ham, (F. C. van den) Theol. Doct. en Predikant, te Utrecht.
Hamacher Jr., (H.) te Amsterdam.
Hanegraaff, (N. C.) Rijksbetaalmeester, te Rotterdam.
Hanlo, (Mr. B. H. M.) Advokaat, te 's Gravenhage.
Hansma, (J. J.) Boekh. te Dokkum, 7 Ex.
Hardenbroek, (E. Bn. van) te Amrsfoort.
Hardenbroek, (J. A. Baron van) te Utrecht.
Hardenbroek van Hardenbroek, (J. A. Bn. van) Grondeigenaar, te Utrecht.
Haremaker, Pzn. (K.) Apothecar, te Leyden.
Harencarspel, (Mr. F. J. van) te Nijmegen.
Harencarspel, (R. van) te Nijmegen.
Harinxma thoe Slooten, (A. van) Jur. Stud. te Utrecht.
Harinxma thoe Slooten, (H. P. van) Jur. Stud., te Leyden.
Harinxma thoe Slooten, (Mr. D. J. A. Baron van) Raadsheer in het Prov. Geregtshof van Friesland, te Leeuwarden.
Harmens, (Corn.) Zeehandelaar, te Harlingen.
Harting, te Grand Rappids, Michigan, Vereen. Staten van Noord-Amerika.
Hartman, (C. M. A.) Jur. Cand., te Leyden.
Hartman, (D. C.) Ambtenaar, te 's Gravenhage.
Hartman, (E. H.) Loodgieter, te Amsterdam.
Hartogh, (Mr. H. A.) Officier van Justitie, te Amsterdam.
Hartog, (L. de) Litt. et Jur. Cand., te Leyden.
Hartsen, (C.) te Amsterdam.
Hartwijk, (W.) Theol. Stud., te Utrecht.
Hasebroek, (J. P.) Predikant, te Amsterdam.
Hasselkus, (L. T.) te Amsterdam.

Hooft, (Jhr. Mr. J. R. Corver) te Amsterdam.
Hooft, (F. X. R. 't) Schout bij nacht, te Dordrecht.
Hooft, (Mr. J. 't) te Rotterdam.
Hooft van Benthuizen, (O. B. 't) Lid van de 1e Kamer der Staten-generaal, te Dordrecht.
Hoog, (P. C.) Boekh., te Rotterdam. 4 Ex.
Hogendorp, (Jhr. F. van) Lid der prov. Staten, te 's Gravenhage.
Hogendorp, (Mevrouw Dosir. Gravinne van) te 's Gravenhage.
Hoogenboom, (A.) Boekh., te Amsterdam. 2 Ex.
Hoogh, (H. de) Boekh., te Amsterdam. 6 Ex.
Hoogstraten en Zoon, (A. van) Boekh., te 's Gravenhage. 6 Ex.
Hoogstraten, (H. L. van) Boekh., te Zwolle.
Hoogwerff, (J.) te Voorburg.
Hoop, (A. van der) Jacz., te Rotterdam.
Hoop, (Theussink van der) te Groningen.
Hoorn, (F. J. Bruin van) te Amsterdam.
Hoornaert, (L.) Letterk., te St. Nikolaas.
Hoppe, (J. P. H.) te Schiedam.
Hordijk, (Jac.) te Groningen.
Horst, (H. P. van der) Jur. Stud., te Utrecht.
Horstman, (Mevrouw Wed.) te Arnhem.
Hoste, (H.) Boekh., te Gent. 9 Ex.
Houten, (Herm. van) te Rotterdam.
Houten, (J. N. van) Makelaar, te Rotterdam.
Houten, (C. G. Schutze van) te Rotterdam.
Houtum, (J. F. van) Koopman, te Amsterdam.
Houver, (P. van) Stud., te Leuven.
Houwer, (L. Mulockh) Amtenaar 2e Klasse N. O. Indie.
Hove, (S. L. ten) Theol. Stud., te Leyden.
Höveker, (H.) Boekh., te Amsterdam. 10 Ex.
Hoven, (H. van) te Schiedam.
Hoytema, (D. van) Secretaris-Generaal bij het Ministerie van Koloniën, te 's Gravenhage.
Huber, (J.) Med. Doctor, te Kampen.
Huber, (J. B.) Boekh., te Groningen. 13 Ex.
Huberts, (W. J. A.) Docent aan het Gymnasium, te Gouda.
Huet, (Cd. Busken) Predik., te Haarlem.
Huffel, (A. J. van) Boekh., te Utrecht. 3 Ex.
Hugenholtz, (P. H.) S. S. Min. Cand., te Leyden.
Hugenholtz, (Ph. R.) Pred., te Amsterdam.
Hugenpoth tot Aerdt, (A. C. G. J. Baron van) Jur. Cand., te Utrecht.
Huisingh, (P) Boekh., te Winschoten. 2 Ex.
Huiskes, (G. J.) Jur. Stud., te Utrecht.
Huizinga, (J. S. J.) te Groningen.
Hulscher, (L.) Fabrikant, te Deventer.
Hulst, (C) Notaris, te Blokker.
Hulst, (Ph.) Notaris, te Z.-Scharwoude.
Hulst, (K. van) Boekh., te Kampen. 10 Ex.
Hulst en Zn., (Wed. L. van) Boekh., te Amsterdam. 2 Ex.
Hulstijn, (K. W.) Theol. Stud., te Leyden.
Hultzer, (W.) te Amsterdam.
Humme, (C. F.) Ambtenaar 2e klasse in N. Oost-Indië.
Huurkamp van der Vinne, (V. H.) Med. Doctor, te Haarlem.
Huydecoper, (T. C. R.) Theol. Doct. en Predikant, te 's Gravenhage.
Huydecoper van Maarseveen, (Jhr. J.) Burgemeester van Maarseveen.
Huydecoper van Nigtevecht, (Jhr. Mr. E.) te Utrecht.

I.

Iddekinge, (J. R. van) Stud., te Groningen.
Idema, (K. H.) Boekh., te Medemblik. 3 Ex.
Imhoff, (G. W. Baron van) Jur. Stud., te Groningen.
Immink, (W. J.) Jur. Stud., te Utrecht.
Ingen, (Jhr. Mr. H. P. M. C. van) Burgemeester van Steenwijkerwold.
Ingenhoes, (C. W. Bruining) Kostschoolhouder, te Voorburg.
Insinger, (A. F.) Lid van de 1e Kamer der Staten-Generaal, te Amsterdam.
Insinger, (H. A.) te Amsterdam.
Ipenbuur en van Seldam, Boekh. te Amsterdam. 5 Ex.
Ippel, (W. C.) te Wormerveer.
Ittersum, (F. A. Baron van) te Vorden.
Ittersum, (Jhr. Mr. F. A. R. A. van) Advokaat, te Groningen.
Ittersum, (L. A. Baron van) Ritmeester 3e Regim. Dragond., te Zutphen.
Ittersum, (Mr. L. H. A. Baron van) Secretaris van Legatie, te Frankfort a/M.
Ittersum, (P. A. L. A. van) Jur. Stud., te Utrecht.

J.

Jacob, (J. L. C. 's) Boekh., te 's Gravenhage.
Jacob, (F. 's) te 's Gravenhage.
Jacob, (Mr. M. H. 's) Advokaat, te Amsterdam.
Jacobi, (H.) Jur. Stud. te Leyden.
Jacobson, (Edward L.) te Rotterdam.
Jager, (J. G.) te Amsterdam.
Jagher, (F. L. A. de) Ambtenaar bij het Minist. van Finantiën, te 's Gravenhage.
Jannink, (E.) te Enschedé.
Jans, (E. J.) Theol. Stud., te Utrecht.
Jansen, (Dr. J. Hissink) Med. Prof., te Groningen.
Jansen, (W. F.) te Amsterdam.
Jansen, (W. Stroes) Predikant, te Delft.
Jansen, (J. Th. P. H.) Professor aan het Seminarie te Rolduc.
Janssens, (J. Th.) Pastoor van O. L. V. K., te Mechelen.
Janssonius, (W.) Jur. Stud., te Groningen.
Jaquet, (François) Expéditeur, te Antwerpen.
Jennes, (C.) Boekh., te Enschedé. 4 Ex.
Jitta, (Alfred Josephus) Koopman, te Amsterdam.
Jochems, (M. H.) te 's Gravenhage.
Jolles, (Mr. J. A.) Advocaat-Generaal bij het Prov. Hof, te Amsterdam.
Jonckbloet, (Dr. W. J. A.) Hoogleeraar, te Groningen.
Jonckheere, (Alb. de) te Utrecht.
Jong, (C. de) Administ., te Suriname.
Jong, (C. de) Med. Stud., te Utrecht.
Jong, (G. de) Boekh., te Westzaan. 2 Ex.
Jong, (J. de) Scheepsbouwmeester, te Lekkerkerk.
Jong, (Js. de) Theol. Stud., te Utrecht.
Jong, (W. M. de) R. K. Priester en Pastoor, te Utrecht.
Jong, (P. de) SS. Min. Cand. Adj. Int. Leg. Harm., te Leyden.
Jong, (H. Prins de) Theol. Stud., te Utrecht.

Jonge, (Jhr. W. M. H. de) Lid. van Gedep. Staten van Zeeland, te Zierikzee.
Jonge, (W. P. de) Theol. Stud., te Kampen.
Jonge van Campens Nieuwland, (M. W. de) Oud-Minis. van Justit., te 's Gravenhage.
Jonge van Ellemeet, (De) Lid van Gedep. Staten van Zeeland, te Middelburg.
Jongh, (Mej. A. J. W. de) Institutrice, te Sneek.
Jongh, (C. de) o. d. huize de Start, bij Tiel.
Jongh, (N. J. de) Koopman, te Amsterdam.
Jonghe, (Th. de) te Brussel.
Jonghmans, Boekh., te Antwerpen.
Jottrand, (Mr.) Advokaat, te Brussel.
Julius, (Mej. C. F.) Institutrice, te Zaandijk.
Jungius, (E. C.) Theol. Stud., te Leyden.
Junius, (J. H.) Theol. Stud., te Leyden.
Jurrjens, (Dr. D. H.) Praeceptor aan het Gymnasium te Utrecht.
Juijnboll, (A. J.) Theol. Stud., te Leyden.
Juijnboll, (F. W. J.) Hoogl., te Leyden.

K.

Kaay, (Mr. W. van der) Advokaat, te Alkmaar.
Kaiser, (J. W.) te Amsterdam.
Kam, (J. G.) Theol. Cand., te Leyden.
Kam, (W. H.) Orgelmaker, te Rotterdam.
Kampen, (P. N. van) Boekhandelaar, te Amsterdam. 14 Ex.
Kamphuyzen, (H. F.) Onderwijzer, te Utrecht.
Kanne Jr., (F. A.) Cand. Notaris, te Amsterdam.
Kanne, (Ph. A. A.) Kunstschilder, te Utrecht.
Kangiesser, (J. A.) Boekh., te Vlaardingen. 2 Ex.
Kante, (A. H.) Boekh., te 's Hertogenbosch. 3 Ex.
Kanter, (B. Ph. de) Adj. Commies bij het Depart. van Finantiën, te 's Gravenhage.
Kappelhoff Bz., (A.) te Amsterdam.
Kapteijn, (G. C.) Litt. Stud., te Leyden.
Kaptein, (G.) Directeur van het Huis van Arrest, te Breda.
Karnebeek, (A. P. C. van) Jur. Stud., te Utrecht.
Karssen, (G.) Med. Mil. Stud., te Utrecht.
Karsten, (S.) Hoogleeraar te Utrecht.
Kat, (C. P. de) Kassier, te Dordrecht.
Kat, (O. B. de) Kassier, te Dordrecht.
Kats, (Jac.) Directeur van het Tooneel der Volksbeschaving, te Brussel.
Katwijk Jr., (P. van) Boekhandel te Schiedam. 4 Ex.
Jansen Kea, (J.) Professor aan 't Seminarie te Voorburg.
Keijzer, (A. A.) Kapt. Adj. bij het 2e Reg. Vestingartillerie, te Breda.
Keller, (G.) te 's Gravenhage.
Keller, Jr., (J.) voor de Rederijkerskamer Tollens, te 's Hertogenbosch.
Kemink, (Dr. H. H.) te Utrecht.
Kemink en Zoon, Boekh. te Utrecht. 33 Ex.
Kemmer, (J. J. H.) Boekh., te Utrecht. 10 Ex.
Kemner, (J. C. W.) te Amsterdam.
Kemp, (Mr. C. A. v. d.) Advokaat. bij den Hoog. Raad der Ned. te 's Gravenhage.
Kempe, (J. E.) Inspecteur van Administratie bij Z. M. Marine, te 's Hage.
Kempenaer, (Mr. G. N. de) Advokaat, te 's Gravenhage.
Kempenaer, (Jhr. T. A. M. A. van An-

dringa de) Lid van de 1e Kamer der Staten-Generaal, te Leeuwarden.
Kempenaer, (Mr. J. Burmania van Andringa de) te Leeuwarden.
Kenswil, (F. J.) te Suriname.
Kerbert, (C.) Evang. Luth. Predikant, te Amsterdam.
Kerckhoff, (C. A. van) te Rotterdam.
Kerckhoff, (Mr. H. E. C. van) Regter bij de Arrond. Regtbank, te Zwolle.
Kerdijk, (S. A. P.) Comm. in Effecten, te Rotterdam.
Kerkhoven, (T. J.) Koopman, te Amsterdam.
Kesteloot, (L. van Biervliet) Hoogleeraar, te Leuven.
Kesteloot, (J. Kikx) Hoogleeraar, te Gent.
Kesteloot, (J. Velleman) Lid van den Gemeenteraad, te Gent.
Kesteloot, (A. van Ysendijk) Kunstschilder, te St. Joos-ten-Noode.
Kesteren, (G. van) te Amsterdam.
Kesteren, (H. J. van) Boekh., te Amsterdam. 21 Ex.
Kesteren, (J. C. van) Boekh., te Amsterdam.
Ketelaar, (Joh.) Assuradeur, te Rotterdam.
Ketjen, (F. W.) Jur. Cand., te Utrecht.
Ketting, (J. C.) te Amsterdam.
Ketwich, (W. H. van) Theol. Stud., te Leyden.
Keuchenius, (Mr. L. W. C.) waarnemend Secretaris-Generaal bij het Dep. van Koloniën, te 's Gravenhage.
Kieft, (J. Lepeltak) te Brummen.
Kiessling en Comp., Boekh., te Brussel. 35 Ex.
Kijlstra, (L.) Predikant te Wolsum en Westhem.
Kindt, (L.) Apotheker, te Kortrijk.
Kirberger, (G.) Koopman, te Amsterdam.
Kirberger, (W. H.) Boekh., te Amsterdam. 10 Ex.
Kistemaker, (Mr. L. P.) te Amsterdam.
Kleber, (J. F. W.) Theol. Cand., te Utrecht.
Klees Rz., (Dr. K.) te Amsterdam.
Kleeuwens en Zoon, (F.) Boekh., te Goes.
Kleij, (W. van der) Predikant, te Workum.
Kleijn, (Mr. A. G.) Advokaat, te Breda.
Klein, (J.) te Nijmegen.
Klein, (J. Ph. de) te Rotterdam.
Kleine, (F. H.) Burgemeester van Spaarnwoude c. a., te Haarlem.
Klemm, (J.) 2e Luit. Kwartm. 2e Regim. Infant., te Alkmaar.
Klerck, (Jhr. G. J. G.) 1e Luitenant-Ingenieur, te Gorinchem.
Klerck, (A. R. J. de) 1e Luit. Adj. bij het Reg. Gren. en Jagers, te 's Gravenhage.
Klereq, (W.) Lit. Stud., te Leyden.
Klijnveld, (Herm.) te Amsterdam.
Kloes, (Dr. J. J. van der) Conrector aan het Gymnasium te Nijmegen.
Kloos, (A. J.) Theol. Stud., te Utrecht.
Kloppenburg, (H. A.) Burgemeester van Ambt-Almelo.
Kluijtenaar, (J. A.) te Amsterdam.
Kluit, (Mr. P. C. W.) Griffier bij het Kantongeregt, te 's Gravenhage.
Knap, (Chr.) Theol. Cand., te Utrecht.
Knap, (Wessel) Oud Tijdl. Offic. van Gezondheid, te Amsterdam.
Knappert, (J. C.) Apotheker, te Schiedam.
Knauf, (C. W.) Waagmeester te Suriname.
Kneppelhout, (J.) te Leyden.
Koning Knijff, (Mev. Wed. J.) te Oudewater.
Knoop, (A. F.) Kapitein der Artillerie, te Leeuwarden.
Knottnerus, (H.) Theol. Stud., te Utrecht.
Knottnerus, (J. Boer) Predikant, te Almkerk.

Koch, (G. F.) Boekh., te Utrecht. 2 Ex.
Koch, (H. E. C.) Predikant, te Heijnenoord.
Koch, (M.) Stud., te Utrecht.
Kock, (Mr. A. M. C. H.) Advokaat, te Utrecht.
Kock, (Jhr. Mr. F. L. W. de) Directeur van het Kabinet des Konings, te 's Gravenhage.
Kock, (O. J. Haften de) te 'sGravenhage.
Koenen, (Mr. H. J.) te Amsterdam.
Koevoets, (T.) Theol. Stud. aan het Seminarie, te Voorhout.
Kok, (A. S.) Onderw., te Amsterdam.
Kok, (Mr. B. J. de) Kantonregter, te Bolsward.
Kol, (E. H.) te Utrecht.
Kollewijn, (A. M.) Instituteur, te Amersfoort.
Kolff, (J. A.) Koopman, te Rotterdam.
Kolff, (G.) te Deil.
Kolff, (J. A.) te Leyden.
Kölsch, (J. J.) Theol. Stud., te Amsterdam.
Koninck, (De) te Vorst, bij Brussel.
Koning Jr., (G. W.) te Rotterdam.
Koning, (Mr. J.) Burgemeester van Oldemarkt.
Koning, (Mr. J. S. G.) Notaris, te Wedde.
Koning, (R. J.) Predikant, te Limmen.
Koning, (Mr. J. de) Advokaat, te Dordrecht.
Koningsbergen, (J. C.) Koopman, te Rotterdam.
Kooy, (J. van der) te Zoelen.
Koolwijk, (H. van) Lid der Prov. Staten van Gelderland en Burgem. van Ewijk.
Koopmans, (Mr. R.) Advokaat, te Amsterdam.
Koopmans, (N. G. Cnoop) te Amsterdam.
Koorders, (D.) Predikant, te Maarssen.
Koorders, (D.) Theol. Doct., te Utrecht.
Koorders, (D.) Jur. Stud., te Utrecht.
Koorenvaan, (J. W.) te Rotterdam.
Kopersmit, (B.) te 's Gravenhage.
Koppel, (F. P. B.) Horlogiemaker, te Nijmegen.
Koppen, (W. H. van) Theol. Student, te Amsterdam.
Kops, (W. G. de Bruijn) Ambtenaar bij het Provinc. Gouvernement v. Noord-Holland, te Haarlem.
Korff, (J. S.) R. C. Priester aan 't Seminarie te Voorhout.
Korff, (Klaas) Koopman en Fabrikant, te Zaandam.
Koster, (H.) Boekh., te Delft. 19 Ex.
Koster, (J. P.) 1e Luit. Kwartierm. 3e. Regiment Infanterie, te Maastricht.
Kotting, (A.) te Amsterdam.
Kotzé Jr., (J. J.) Theol. Stud., te Utrecht.
Kraay, (C.) Boekh., te Amsterdam.
Kraay, (Gebr.) Boekhandelaars, te Amsterdam. 4 Ex.
Kraijenbelt, (J.) Theol. Stud., te Utrecht.
Kramer, (Mevr. Wed.) te Amsterdam.
Kramers, (H. A.) Boekhandelaar, te Rotterdam. 21 Ex.
Krap en van Duym, (Wed.) Boekh., te Rotterdam. 3 Ex.
Krelage, (F. H. P.) Boekhandelaar, te Haarlem.
Krelage, (J. H.) Bloemist, te Haarlem.
Kremer, (J. H.) Theol. Stud., te Leyden.
Kreukniet, (J. C.) te Rotterdam.
Kroese Jr., (H.) te Amsterdam
Kroese, (W.) Cand. Notaris, te Amsterdam.
Kroese, (W. H. Stenfert) Boekhandelaar, te Arnhem. 10 Ex.
Kroon, (Dr. J. H.) Conrector aan het Stedelijk Gymnasium, te Zutphen.
Kroon, (M.) Burgem. van Oud-Karspel.
Kruijff, (J. de) Boekh. te Utrecht. 17 Ex.
Kruijsse, (P.) Apotheker, te Amsterdam.
Kruizinga, (Mr. J. W. Smit) te Amsterdam.

Krul, (R.) Med. Doct., te 's Gravenhage.
Kruseman Jr., (H. D.) te Haarlem.
Kruseman, (I. C.), te Haarlem.
Kühlmann, (J. C.) Adj. Comm. bij de Algem. Rekenk., te 's Gravenhage.
Kuijk, (C. E.) te Dordrecht.
Kuijlen, (H. C. van der) Leeraar aan het Gymnasium te 's Gravenhage.
Kuyper, (A.) Theol. Stud., te Leyden.
Kuijper, (A. H.) Med. Cand., te Utrecht.
Kuijper Hzn., (G.) Luitenant Ingenieur, te Amsterdam.
Kuijper, (G. de) te Rotterdam.
Kuijper, (J. P. J. J. de) Jur. Cand., te Amsterdam.
Kuijper Cz., (J. de) Jur. Stud. te Leyden.
Kuijpers, (H. G.) Wijnhandelaar, te Rotterdam.
Kuijpers, (P. J.) te Schiedam.
Kuijser, (G. de) te Delft.
Kuijtenbrouwer, (J.) te Amsterdam.
Kuipers, (H.) Jur. Stud., te Groningen.
Kuipers, (H.) Boekh., te Leeuwarden.
Kulk, (T. C. van der) Theol. Caud., te Leyden.
Kun, (J. D. 't Kint van der) Consul der Nederlanden, te Brussel.
Kunst, (J. H.) Theol. Cand., te Leyden.
Kunstverbond, (Het Nederduitsch) te Antwerpen.
Kweekschool van Onderwijzers, (De) te Groningen.

L.

Laag, (J. M. ter) Rijksontvanger, te Benschop.
Laak, (W. F. C. van) Predikant te Maastricht.
Laan (H.) Theol. Stud., te Utrecht.
Laan, (P. J. R.) te Utrecht.
Laan, (S.) Landeigenaar, te Zijbecarspel.
Laar, (C. van der) R. C. Pastoor, te Schoonhoven.
Laatsman, (H. C.) S. Min. Cand. te 's Gravenhage.
Lagerweij, (Ands.) te Rotterdam.
Lagerweij, (A. C.) Jur. Stud., te Utrecht.
Lagerweij, (H.) Boekh., te Dordrecht.
Lang, (G. de) Genees- Heel- en Verlosk. te Hellevoetsluis.
Lang, (L. F. H. de) Wijnkooper, te Rotterdam.
Lange en Comp., Boekh., te Batavia. 25 Ex.
Lange, (Mr. E. J. Everwijn) Advokaat, te Amsterdam.
Lange, (J. de) Boekh., te Deventer. 7 Ex.
Lange, (H. J. de) Candidaat-Notaris, te Alkmaar.
Lange, (Mr. M. J. de) Advokaat, te Amsterdam.
Lange, (Mr. P. A. de) Advokaat, te Alkmaar.
Langelaan, (J.) Genees- Heel- en Verloskundige, te Heemstede.
Langendam en Comp. Boekh., te Nijmegen.
Langendries, (Mr. van) Notaris en Wethouder, te Brussel.
Langenhuysen, (C. L. van) Boekh., te Amsterdam. 5 Ex.
Langenhuysen, (Gebr. J. en H. van) Boekh., te 's Gravenhage. 2 Ex.
Langereis, (H. H. Dieperink) Kostschoolhouder, te Winschoten.
Langerhuizen, (P.) te Amsterdam.
Langeveld, (E. W. van) Commissionair, te Rotterdam.

Lansberge, (Mevr. Douairière van) geb. v. Oldenbarneveld, te 's Gravenhage.
Lansing, (P. A.) Litt. Hum. Stud., te Kampen.
Lantsheer, (Mr. W. N.) Advokaat bij den Hoogen Raad der Nederlanden, te 's Gravenhage.
Lanzingh, (P. G.) 1e Luiten. adj. 2e Regim. Infant., te Alkmaar.
Lau, (Mr. J. G. la) te Leyden.
Laurillard, (Dr. E.) Predikant, te Leyden.
Laurman, (M. T.) Predikant, te Oosterlittens.
Lauts, (J. T. F. U.) Theol. Cand., te Utrecht.
Lebbe, (G. T.) te Amsterdam.
Lebret, (A.) te Dordrecht.
Lebret, (J.) Ingenieur van den Waterstaat, te Middelburg.
Ledeboer, (J. W. C.) Fabrikant, te Rotterdam.
Ledeboer Bz., (L. V.) Koopman, te Rotterdam.
Lee, (W. van der) te Harderwijk.
Leemans, (J. Théonvill-) te Antwerpen.
Leesgezelschap Concordia, (Het) te Warffum.
Leesgezelschap: Dichtkunst veredelt, (Het) te Goes.
Leesgezelschap Keur van Letteroogst, (Het) te Amsterdam.
Leesgezelschap "Nut en Vermaak", (Het) te Delft.
Leesgezelschap Oefening, (Het) te Amsterdam.
Leesgezelschap onder de zinspreuk: Oefening in ledige uren, (Het) te 's Gravenhage.
Leesgezelschap: Onderling Genoegen, (Het) te Rotterdam.
Leesgezelschap: Vriendschappelijk en Leerzaam, (Het) te 's Gravenhage.
Leesinrigting voor Ned. Poëzy, te Amsterdam. (De)
Leeuw, (A. van der) Lid van den Gemeenteraad van Delft.
Leeuw, (H. van der) Pred., te Delft.
Leeuw, (P. J. van der) Jur. Stud., te Utrecht.
Leeuwen, (D. van) Heel- en Verloek., te Rotterdam.
Leeuwen Lz., (C. J. van) Boekh., te Woerden 3 Ex.
Leeuwen, (E. H. van) Theol. Stud., te Utrecht.
Leeuwen, (J. P. van) te Amsterdam.
Leeuwen, (J. W. van) Boekhandelaar, te Leyden. 32 Ex.
Leeuwen, (M. D. van) Boekhandelaar, te Roozendaal.
Leeuwen, (Schagen van) Secretaris der Gemeente Vrijeban, te Delft.
Leitbrandt, (H. C. v.) Theol. Student, te Utrecht.
Lely, (H. L. van der) Civiel Ingenieur, te Hoogeveen.
Lennep, (Mr. J. van) Rijks-Advokaat te Amsterdam.
Lennep, (Mr. M. J. van) Advokaat, te Amsterdam.
Lens, (A.) Jur. Stud., te Utrecht.
Lenshoek, (Mr. C. P.) Advokaat, te Wolfaartsdijk.
Lentz, (Ludw. C.) Pred., te Amsterdam.
Lepper, (R. C.) Boekh., te Amsterdam.
Lesturgeon, (A. L.) Pred., te Vledder.
Leuven, (I. J. T. Bakker van) Bewaarder der Hypotheken, te Arnhem.
Levenkamp, (H.) Docent aan 't Gymnasium, te Deventer.
Levino, (S. A.) Koopman, te Rotterdam.
Leysen, (Théodore) Ingenieur Architect, te Antwerpen.
Lidth de Jeude, (Mr. W. F. C. van) Proc., te Tiel.
Liefde, (Ds. J. de) te Amsterdam.
Liefde, (J. K. de) Boekhandelaar, te 's Gravenhage.
Liefland, (W. van) te Utrecht.

Liera, (E.) Theol. Stud., te Utrecht.
Lier, (A. van) Tooneel-Directeur, te Amsterdam.
Lier, (E. van) Jur. et Litt. Cand., te Utrecht.
Lijnden, (J. E. C. Baron van) Jur. Stud., te Utrecht.
Lijnden, (K. F. van) te 's Gravenhage.
Lijnden, (R. W. Baron van) Lid v. Gedeput. Stat. v. Gelderland, te Arnhem.
Lijnden, (W. Baron van) Lid v. d. 2e Kamer der Stat.-Gener., te Nijmegen.
Lijnden van Sandenberg, (Mr. C. Th. Baron van) te Utrecht.
Lijndrajer Jr., (P.) te Amsterdam.
Lindeboom, (E.) Med. Stud., te Utrecht.
Linden (Fl. van der) Kassier, te Dordrecht.
Linde, (H. J. van der) Rijkstelegrafist, te Rozendaal.
Lindo, (Dr. M. P.) te Breda.
Lindonk, (W. J. van) te Amsterdam.
Lindthout en Comp., (van) Boekh., te Leuven. 11 Ex.
Linschoten, (Jhr. J. C. Strick van) te Wijk bij Duurstede.
Linschoten, (Jhr. Mr. J. H. Strick van) Advokaat, te Utrecht.
Linsen, (J. C. S. Rente) te Amsterdam.
Lint LCz., (M. M. de) Theol. Stud., te Leyden.
Linze, (W. H.) Predikant, te Steenveren.
Lipman, (Mr. S. P.) Advocaat, te Amsterdam.
Lippits, (M. K.) Notaris, te Hoorn.
Lippmann, (Mr. J. H. A.) Advokaat en Makel. in Assurantiën, te Rotterdam.
Lisman, (J. E.) Procur. Gener. bij het Geregtshof der Kolonie Suriname.
Lisman, (J. H. C.) Jur. Stud., te Leyden.
Loeff, (A. Schim van der) 2e. Luit. der Mineurs en Sappeurs, te Utrecht.
Loeterbach, (C.) Scheepsdoctor, te Amsterdam.
Lohman, (Mr. L. B.) Procureur, te Groningen.
Loix, (G. A. H.) Jur. Cand., te Leyden.
Loman, (A. D.) Hoogleeraar, te Amsterdam.
Loman Jr., (J. C.) Boekh., te Amsterdam. 7 Ex.
Looijen, (J. D.) te Nijmegen.
Loon, (A. van) Boekh., te Tiel.
Loon Jzn., (J. van) Secretaris der Gemeente Baarderadeel, te Weidum.
Loon, (Jhr. Mr. J. W. van) te Amsterdam.
Loon van Winter, (Mevr. Douair. van) te Amsterdam.
Loon, (J. S. Potter van) Secretaris der Gemeente Het Bildt, te St. Anna Parochie.
Loonen, Med. Stud., te Utrecht.
Loos, (H.) R. C. Pastoor der Bissch. Kleresy, te Utrecht.
Loos, (J. F.) Burgemeester van Antwerpen.
Loos, (K.) Boekh., te Rotterdam. 3 Ex.
Loosjes, (De Erven) Boekh., te Haarlem. 3 Ex.
Loosjes, (P.) te Haarlem.
Looy, (Van) Professor in het Collège, te Herenthals.
Los, (Mr. J.) te Oud-Beijerland.
Macalester Loup, (M.) Predikant, te Breukelen.
Louwerse, (P.) te Amsterdam.
Lucardi, (H. G.) Stud., te Delft.
Lucassen, (E. J.) Jur. Stud., te Utrecht.
Luden Az., (Mr. Joh.) te Amsterdam.
Lungen, Med. Doctor, te Woensel.
Luzac, (Mr. J.) Advokaat, te Leyden.
Luzac, (Mr. L. C.) te Leyden.

M.

Maaden, (H. J. van der) te Rotterdam.
Maarschalkerweerd, (W.) Boekh., te Utrecht. 5 Ex.
Maas, (Dr. A.) te Schiedam.
Maaten, (J. van der) Kunstschilder, te 's Gravenhage.
Maatschappij: Burgerkring, (De) te St. Nikolaas.
Maatschappij van Letterkunde, (De Nederl.) te Leyden.
Maatschappij van Vlaamsche Taal- en Letteroefening: de Taelisgantsch het Volk, (De) te Gent.
Maatschappij: Vlaamsche Taelmin (De) te Wetteren.
Macdonald, (Mr. F. L. Willekes) Procureur, te Haarlem.
Machielsen, (Mr. H.) Officier van Justitie, te Almelo.
Mackay, (D. G.) Predikant, te Stavoren.
Mackay van Ophemert, (Mr. A. Baron) te 's Gravenhage.
Made, (J. M. van der) Civiel Ingenieur, te Dordrecht.
Made Dzn., (P. van der) Koopman, te Hellevoetsluis.
Made, (P. M. van der) Boekh., te Amterdam. 13 Ex.
Maenen, (M. A. van) Expéditeur, te Antwerpen.
Maertens, (Mr.) te Brussel.
Maes, (H. G.) Med. Stud., te Utrecht.
Maets, (J.) Apotheker, te Zaandam.
Magendans, (F. C.) Theol. Student, te Utrecht.
Malga, (I. J.) Boekh., te Nijkerk.
Man, (J. de) te Amsterdam.
Mandele, (Mr. J. E. v. d.) Advokaat, te Delft.
Manen, (C. van) Jur. Stud., te Utrecht.
Manssen en Blom, Boekh., te Utrecht. 4 Ex.
Manuel, (J. A.) te Nijmegen.
Manz, (J. W. Rözener) te Hazerswoude.
Marchant, 2e Luiten. 7e Regim. Infant., te Utrecht.
Marchant, (C. A.) Jur. Stud., te Utrecht.
Margadant, (P. C. L. J.) te 's Gravenhage.
Mark, (K. van der) te Amsterdam.
Marle, (C. J. van) Jur. Stud., te Groningen.
Marle, (Mr. H. W. van) Notaris, te Deventer.
Marle, (J. W. W. van) Onderwijzer, te Graft.
Marres, (Dr. J. L.) te Maastricht.
Masthoff, (M. J. A.) Lector a. h. Stedel. Gymnasium, te Delft.
Matthes, (J. A.) te Amsterdam.
Matthes, (Mr. G.) Procureur, te Gorinchem.
Matthes J.Cz, (H. J.) Rector van het Gymnasium te Zutphen.
Mazure, (F. T. de) Predikant, te Drempt.
Meer, (Mr. G. J. van der) Advokaat, te Breda.
Meer, (Jac. van der) Boekh., te Deventer. 2 Ex.
Meer en Verbruggen, (v. d.) Boekh., te Rotterdam. 5 Ex.
Meerdink, (A.) Theol. Stud., te Utrecht.
Mees, (A.) RAz., Praeceptor, te Rotterdam.
Mees, (B.) Jur. Stud., te Utrecht.
Mees, (G.) RAz., Commissionair, te Rotterdam.
Mees, (L.) R. Az., te Rotterdam.
Mees, (Mr. M.) te Rotterdam.
Mees, (R. P.) Jur. Stud., te Utrecht
Mees, (L. A. Alting,) Med. et Chr. Doctor, te Stadskanaal.
Meeteren, (G. van) Scheikundige, te Utrecht.
Meeteren, (B. F. A. Westerouen van) te Amsterdam.

Meeuwen, (P. M. F. van) Jur. Cand., te Leyden.
Meffert, (H.) Boekh., te Assen.
Meij, (A. F. Te) R. C. Priester, Pastoor te Leyden.
Meijboom, (P. J. M.) te Rijswijk.
Meijer, 1e Luiten. der Kavallerie, bij de Kon. Mil. Academie, te Breda.
Meijer, (H.) Boekh., te Zwolle 8 Ex.
Meijer, (H. A.) Boekh., te Amsterdam. 7 Ex.
Meijer, (J. M. E) Boekh., te Amsterdam.
Meijer, (R. C.) Boekh., te Amsterdam.
Meijers, (Ph.) Boekh., te Amersfoort, 2 Ex.
Meijes, (Joh.) Jrsn., te Amsterdam.
Meijier, (A. A. de) te 's Gravenhage.
Meijninck, (J. P.) Boekh., te Amsterdam. 2 Ex.
Meijntjes, (S. J.) Theol. Stud., te Utrecht.
Meijs, (P. C. J.) Rijkstelegraf., te Meppel.
Meijster, (T.) te Schiedam.
Meinesz, (J.) Jur. Stud., te Groningen.
Meinsma en Comp., Boekh., te Kampen. 3 Ex.
Meiring, (Albs. P.) Theol. Stud., te Utrecht.
Mejan, (Mr. W. C. Verweij) Advokaat, te Nijmegen.
Mekel, (Wed. J.) Boekhandelares, te Appingadam.
Mellink, (J. H.) Boekh., te Zutphen.
Menger, (P. Andreae) Boekh., te Barneveld.
Mense, (W.) Predikant, te Voorthuizen.
Mensing, (B. H.) R. K. Priester en Kapellaan, te Kralingen.
Mensing en de Koning, Boekh., te Rotterdam. 2 Ex.
Menzel, (C. G.) Boekh., te Leyden.
Merkus, (P.) Stud., te Delft.
Merkus, (P. W. N.) Jur. Stud., te Utrecht.
Mertens, (Dr. F. H.) Bibliothekaris der stad Antwerpen.
Mertens, (Dr. F. H.) voor de Bibliotheek der stad Antwerpen.
Mes, (J. M.) Scheepsagent, te Hellevoetsluis.
Jessurun (J.) de Mesquita, Beëedigd Translateur, te Amsterdam.
Messchaert, (N.) Med. Stud., te Utrecht.
Mestdagh, (P. G. de Veij) Boekh., te Vlissingen. 3 Ex.
Metelerkamp, (Mr. A. H.) Lid der Prov. Staten van Utrecht, en Kantonregter te Utrecht.
Metzuy, (B. H.) te Rotterdam.
Meulemans, (Mr. H. J. A. Versteeg) Advokaat, te 's Gravenhage.
Meulen, (E. ter) te Enschedé.
Meulen, (C. van der) Pred., te Zeeland, Michigan, Vereen. Stat. v. N.-Amerika. 2 Ex.
Meulen, (E. J. van der) Apotheker, te Dragten.
Meursinge, (V.) Boekh., te Leeuwarden. 2. Ex.
Meursinge, (Mr. W.) Advokaat, te Appingadam.
Michaëlis, (N. T.) Ingenieur van den Waterstaat, te Haarlem.
Middelhoven, (Jb.) te Zaandam.
Middelhoven, (M. W. D.) te Amsterdam.
Mieden van Opmeer, (J. P. F. van der) Jur. Student, te Utrecht.
Mienikus, (C. J.) Boekh., te Antwerpen. 8 Ex.
Mierlo, (Mr. J. H. van) Regter bij de Arrond. Regtbank, te Breda.
Mierop, (Mr. J. H. van) Advokaat, te Rotterdam.
Mijer, (Mr. P.) Oud-Minister van Koloniën, te 's Gravenhage.
Milders, (J. J. J.) Fabrikant, te Delft.
Minderop, (Gd. J. G.) Med. Cand., te Leyden.
Ministère de l' Intérieur en Belgique (Le) Division des Lettres et Sciences. 5 Ex.
Mirandolle, (R. N. L.) te Amsterdam.

Modderman, (Mr. S. M. S.) Rijksadvokaat, te Groningen.
Moens, (H.) Wijnkooper, te Rotterdam.
Moens, (J. C. Bernelot) te Rotterdam.
Moesman, (C.) Theol. Stud., te Utrecht.
Molenaar, (A. J.) Predikant, te Harderwijk.
Molenaar, (H. A.) Beeder, te Amsterdam.
Molengraaff, (G. J.) Emeritus-Pred., te Nijmegen.
Molewater, (J. B.) Med. Doctor, te Rotterdam.
Moll, (W.) Hoogleeraar, te Amsterdam.
Molijn, (L. P.) te Amsterdam.
Mollerus, (J. K. M.) Jur. Stud., te Utrecht.
Moltzer, (H. E.) Theol. Stud., te Leyden.
Moltzer, (J. E.) Theol. Stud., te Amsterdam.
Monchy (M. M. de) Pakhuismeester, te Rotterdam.
Moncourt, (J. C. de Mol) Graanhandelaar, te Groningen.
Moncourt, (P. de Mol) Commissionair, te Groningen.
Mondt, (J. C.) Ambtenaar aan het Minist. van Fin., te 's Gravenhage.
Montauban van Swijndrecht, (W. B.) te Rotterdam.
Mooy, (H. W.) Boekh., te Amsterdam. 9 Ex.
Moolenaar, (A. N.) voor het Leesgezelschap te Waddinxveen.
Moor, (C. de) Boekhandelaar, te Brugge.
Moore, (Ch. W. J. van der) Jur. Stud., te Leyden.
Moquette, (F. J. P.) Theol. Stud., te Amsterdam.
Moraaz, (S. A. de) Notaris, te Alkmaar.
Morrees, (J. G. G.) Theol. Student, te Utrecht.
Mosch, (D. A. du) Koopm., te Amsterdam.
Moscoviter, (S. J.) te Rotterdam.
Most, (W.) Jur. Stud., te Utrecht.
Motte, (C. v. E. v. d. Bilt la), Letterk., te Oosterwijk.
Moulijn, (J.) Litt. Hum. Stud., te Utrecht.
Moulijn, (W. P. M.) Theol. Stud., te Leyden.
Mouthaan, (A. J.) te Amsterdam.
Mouw, (A. P. W.) Boekh., te Oudenbosch. 2 Ex.
Mouw, (J. C. der) Boekh., te Nijmegen. 4 Ex.
Moyson, (Emil.) Student in de Wijsbegeerte en Letteren, te Gent.
Mucquard, (C.) Boekh., te Brussel.
Muilkerk, (van Dussen) te Amsterdam.
Mulder, (A. C.) Commies bij het Departem. van Koloniën te 's Gravenhage.
Mulder, (C. J.) Pastoor der Bisschopp. Klerezij, te Utrecht.
Mulder, (F. P. C.) Stud., te Groningen.
Mulder, (Hs.) Commissionair in granen, te Groningen.
Mulder, (H.) te Loenen.
Mulder, (J.) Boekh. te Amsterdam.
Mulder, (L.) 1e Luit. der Infanterie, Leeraar bij de Kon. Acad. te Breda.
Mulder, (L. J. de) Presid. van het Bisschoppelijk Seminarie, te Gent.
Mulder, (Mr. J. van S.) Advokaat, te Amsterdam.
Mulier, (F.) Burgemeester van Wonseradeel, te Bolsward.
Mulier, (Mr J. Hoitsma) Burgemeester van Bolsward.
Muller, (Mr. B. J.) te Amsterdam.
Muller, (C.) Predikant, te Koog.
Muller, (C. F.) Theol. Stud., te Utrecht.
Muller, (Frederik) Boekh., te Amsterdam. 8 Ex.
Muller, (Gebr.) Boekh., te 't Hertogenbosch. 11 Ex.
Muller, (Gebr.) Boekh., te Maastricht. 13 Ex.
Muller, (H.) Reeder, Assuradeur, Consul van Nieuw-Grenada, te Rotterdam.

Muller, (Joh.) Boekh., te Amsterdam. 20 Ex.
Muller, (J. A.) Onderw., te Paramaribo.
Muller, (J. P.) Pred., te Mensingeweer.
Muller, (Dr. L. F. A.) te Amsterdam.
Muller, (M. C.) Theol. Stud., te Amsterdam.
Muller, (P. N.) te Amsterdam.
Muller, (P. R. D.) Boekh., 's Hertogenbosch.
Muller, (W. J.) te Middelburg.
Mulock Houwer, (L.) Ambt. 2e klasse voor Nederl. Oost-Indië (te Delft.)
Munnik, (A. G.) Med. Cand., te Leyden.
Munnik, (J. de) Boekh., te Schiedam. 6 Ex.
Munster, (Van) Koopman in tabak, te Antwerpen.
Muntendam (P. A.) Ez., te Utrecht.
Muntendam, (W. H.) Directeur der Gasfabriek, te Middelburg.
Munting, (D. K.) Med. et Chir. Doctor, te Utrecht.
Muurling (W.) Hoogleeraar, te Groningen.

N.

Nassy Dz., (J. C.) Kolon. Ambtenaar, te Suriname.
Nauta, (Mr. G.) Burgemeester te Muntendam.
Nauta, (Mr. J. H.) Advokaat, te Veendam.
Nauta, (Mr, B. G. Rinia van) Gep. O. I. Ambtenaar, te Zalt-Bommel.
Nederhasselt, (C. H. van) Boekh., te Maarssen. 2 Ex.
Nederkoren, (J.) Med. Stud., te Utrecht.
Nentjes (J.) Predikant, te Urk.
Nepveu, (Mr. J. I. D.) te Utrecht.
Nes, (J. M. J. van) Boekh., te Kampen 3 Ex..
Nest, (Ch. J. van den) Priester, te Antwerpen.
Neufville Az., (Mr. J. de) Advokaat, te Amsterdam.
Nibbelink, (D. W.) Jur. Cand. te Leyden.
Nicolaï, (W. F. G.) Leeraar aan de Kon. Muziekschool, te 's Gravenhage.
Nieman, (P.) te Amsterdam.
Nierop, (Mr. A. S. van) te Amsterdam.
Nierop, (W. Ph. van) Cand. Notaris, te Amsterdam.
Nierstrasz, (J. L.) te Rotterdam.
Nieuwenhuis, (Mr. C. J. N.) Kantonregter, te Woerden.
Nieuwenhuis, (J.) Boekh., te Gorinchem. 2 Ex.
Nieuwenhuis, (F. J. Domela) Hoogleeraar, te Amsterdam.
Nieuwenhuyzen, (J.) te Haarlem.
Nieuwerkerk, (J. A. Smits van) Rentmeester, te Dordrecht.
Nieuwveen (G. C.) te Leyden.
Nijgh, (H.) Boekh., te Rotterdam. 2 Ex.
Nijhoff, (Mart.) Boekh., te 's Gravenhage. 12 Ex.
Nijhoff en Zoon, (Is. An.) Boekh., te Arnhem. 12 Ex.
Nijkerk, te Holland, Michigan, Vereenigde Staten van Noord-Amerika.
Nijman, (Mr. D.) te Zutphen.
Nispen (Mr. C. E. J. F. van) van Pannerden, Lid van de 1e Kam. der Stat. Gen. en Burgem. van Zevenaar.

Nispen (Mr. C. J. C. H. van) tot Sevenaar, Advokaat, te Arnhem.
Noë Lz. (C.) Boekh., te Leeuwarden.
Nolet, (Corn.) IJzergieter, te Schiedam.
Nolet en Zoon, Boekh., te Utrecht. 30 Ex.
Noman en Kolff, (van Haren) Boekh., te Batavia. 4 Ex
Nomen, (W. A.) Hoffourier van Z. M., te 's Gravenhage.
Noordendorp, (J.) Boekh., te Amsterdam. 15 Ex.
Noordendorp, (P. H.) te 's Gravenhage.
Noordewier, (Dr. M. J.) Rector aan het Gymnasium te Assen.
Noorduijn, (A. K.) Boekh., te Gorinchem.
Nooteboom, (C. J. G.) te Amsterdam.
Nooten, (Mr. N. F. van) Regter in de Arrond. Regtbank, te Utrecht.
Nooten, (S. E. van) Boekh., te Schoonhoven. 7 Ex.
Nostheer, (F. B. A. F. Kretschmer. te Amsterdam.
Nostheer, (P. B. R. Tj. Kretschmer) Commissionair, te Amsterdam.
Notten, (D. T.) Rijksontvanger, te Tiel.
Notten, (F. M. van) Jur. Stud.. te Amsterdam.
Nouhuijs, (Van) Clin. Stud., te Amsterdam.
Numeijer, (P. H.) Horlogiemaker, te Amsterdam.
Nyeholt, (Jhr. T. Y. Lycklama à) Jur. Stud., te Groningen.
Nys, (Karel) Letterk., te Antwerpen.

O.

Ochtman Jz., (S.) Boekh., te Zierikzee. 8 Ex.
Odé, (J.) te Schiedam.
Oebles, (Jb. Liekeles) Onderwijzer, te Alkmaar.
Oeveren, (J. van) te Wissekerke.
Oggel, (D. C.) te Zeeland, Michigan, Vereenigde Staten van N.-Amerika.
Oggel, (P. J.) Predikant, te Grandhaven, Michigan, Vereenigde Staten van Noord-Amerika.
Ogtrop, (F. F. H. van) Theologant aan het Seminarie te Voorhout.
Oijens, (H.) Jur. Student, te Utrecht.
Oijens, (G. H. de Marez) te Amsterdam.
Okhuijzen, (W. L.) Boekh., te Amersfoort.
Olinger, (Ph.) Priester, te Brussel.
Onderwater, (M. H. A.) Jur. Stud., te Leyden.
Onderwater, (W. J.) Surnum. der Posterijen, te Dordrecht.
Oonk, (A. van Nieuwbeert) Boekh., te Elburg.
Oordt, (J. G. W. van) aan de Kaap de Goede Hoop.
Oordt, (P. van) Koopman en Suikerraffinadeur, te Rotterdam.
Oort, (W. F. van) Oud R. C. Pastoor, te Schoonhoven.
Oorte, (P. W. van) Praeceptor aan het Seminarie te Voorhout.
Ooster, (M.) te Amsterdam.
Oosterbaan, (Jacques) Onderwijzer, te Antwerpen.
Oosterbaan, (W.) Notaris, te Dockum.
Oosterbeek, (J. G.) Jur. Stud., te Groningen.
Oosterland, (Jhr. H. Steengracht van) te 's Gravenhage.

Oosterloo, (T.) Med. et Obst. Doctor, te Dokkum.
Oosterzee, (Dr. J. J. van) Predikant, te Rotterdam.
Oostveen Rz., (J.) Koopman, te Meppel.
Opzoomer, (Simon) Kunstschilder, te Brussel.
Os, (A. van) Burgemeester, te Brakel.
Osenbruggen, (C. van) Praeceptor aan het Gymnasium te 's Gravenhage.
Otterloo, (A. W. G. van) Boekh., te Leeuwarden.
Otterloo, (J. de Mol van) te Zeist.
Oudemans, (A. C.) te Leyden.
Oudenampsen, (A. J. A.) gep. Kapt. v. h. O. I. leger, te Arnhem.
Oudheusden, (T. W. van) Lid der Prov. Staten van Zuid-Holland, te Woerden.
Ouwersloot, (D.) te Deutichem.
Ouwersloot, (Dr. L. P.) Conrector aan het Gymnasium te Sneek.
Overeem, (P. A. van) te Amsterdam.
Overgaauw, (P.) Makelaar, te Rotterdam.
Overhoff, (F.) Boekh., te 's Gravenhage. 12 Ex.
Overklift, (H. van) te Amsterdam.

P.

Paalman, (J. P. Brinks) te Hoogeveen.
Paats, (J. C.) Notaris, te Rotterdam.
Pabst, (Mr. M. S. P.) Burgemeester van Heemstede en de Haarlemmermeer, te Heemstede.
Pabst tot Bingerden, (Mr. J. M. Baron van) Kantonregter, te Nijmegen.
Pabst, (Jhr. A. van Lawick van) te 's Heerenberg.
Paddenburg, (A. C. F. van) te Amsterdam.
Paddenburg en Comp., (Van) Boekh., te Utrecht. 7 Ex.
Paehlig, (J. H.) Betaalmeester, te Sneek.
Palmers, (W.) Letterkundige, te Brussel.
Panhuijs, (Jhr. W. E. van) Jur. Cand., te Utrecht.
Pallandt, (F. W. A. van) Jur. Stud., te Leyden.
Pallandt, (Jonkvr. J. van) te 's Gravenhage.
Pallandt, (J. W. van) te Arnhem.
Pallandt van Eerde, (Mevrouw de Baronesse van) te Zwolle.
Pallandt van Neerijnen, (W. C. van) Jur. Stud., te Leyden.
Panhuijs, (Jhr. Mr. J. E. van) Commissaris des Konings in de Prov. Friesland, te Leeuwarden.
Pannebakker en Comp. Boekh., te Enkhuizen.
Pannevis, (A.) Mil. Med. Stud., te Utrecht.
Parmantier, Priester, Professor in het Collège te Kortrijk; voor het Collège.
Pauly, (H. L. H. de) Jur. Stud., te Leyden.
Patijn, (D. F. F.) Predikant, te Voorburg.
Patijn, (J. G.) Jur. Student, te Utrecht.
Patijn van Kloetingen, (J. C. Clotterbooke) Jur. Stud., te Utrecht.
Pauw, (K.) te Purmerende.
Peeters, (B. van der Laat-) Fabrikant te Antwerpen.
Peeting, (J. G.) Jur. Stud., te Leyden.
Peijpers, (W. N.) te Hilversum.
Pelt, (J. F.) Tabaksk., te Rotterdam.

Pelt, (Johs. J.) te Rotterdam.
Perk, (J. C.) Assuradeur, te Delft.
Persijn, (P. J.) Boekh., te Hoorn.
Peters, (A.) te 's Gravenhage.
Peters Jz., (J.) Instituteur, te Maarssen.
Petri, (Otto) Boekh., te Rotterdam. 10 Ex.
Peursum, (G. van) Boekh., te Amsterdam.
Pickhardt, (K. W.) Boekh., te 's Gravenhage. 3 Ex.
Pieneman, (N.) Kunstschilder, te Amsterdam.
Pieneman Boelen, (J. W.) te Amsterdam.
Piere, (M. F. van) Boekh., te Eindhoven. 5 Ex.
Pieren Jz., (T.) Boekh., te Dordrecht. 2 Ex.
Pierson, (J. L. Gregory) te Amsterdam.
Pieters, te Holland, Michigan, Vereenigde Staten van Noord-Amerika.
Philippi, (J.) Koopman, te Rotterdam.
Philipse, (Mr. J. A.) President van het Prov. Geregtshof, Lid der 1e Kamer der Staten Generaal, te 's Gravenhage.
Philipse, (M. A. F. A.) te Rotterdam.
Philipson, (Mr. M. C.) Advokaat, te Zwolle.
Pijl, (Mev. Wed. A. C.) te Alblasserdam.
Pijlsweert, (W. Engelen van) te Nijmegen.
Pijnappel Gz., (Dr. J.) Leeraar v. d. Taal,- land- en Volkenkunde v. N. Indië, aan de Kon. Academie te Delft.
Pinto, (A. A. de) Advokaat, te 's Gravenhage.
Piré, (L.) Professeur à l' Athenée Royale, te Brussel.
Plantinus Jz., (A.) Boekh., te Dragten.
Plate, (F.) Jur. Stud., te Leyden.
Pleijte, (W.) Theol. Stud., te Utrecht.
Plemp, (M. E. C.) Civiel Ingenieur, te Groningen.
Ploos van Amstel, (J. J. A.) Theol. Stud., te Utrecht.
Poelman, (H.) Predikant, te Visvliet.
Poeschmann, (G. B.) Boekh., te Rotterdam. 3 Ex.
Poggenbeek, (F. H.) te Amsterdam.
Poll, (Mr. W. van de) Regter bij de Arrond. Regtbank te Tiel.
Poll, (Jhr. Mr. W. G. van de) Secretaris bij het Nederl. Gezantschap, te Brussel.
Pompe, (L. F.) Med. Chir. et Obst. Dr., te Tilburg.
Poncin de Cassquy, (F. D.) Onderofficier bij het Regem. Grenadiers, te Brussel.
Portielje en Zoon, (G.) Boekhandelaars, te Amsterdam.
Posno, (B. J.) Conseil van den Ottoman. Porte, te Antwerpen.
Posno, (E.) Jur. Stud., te Amsterdam.
Post, (C.) Jur. Stud., te Utrecht.
Post Jr., (C. van der) Boekhandelaar, te Utrecht. 9 Ex.
Post, (C. G. van der) Boekhandelaar, te Amsterdam. 9 Ex.
Post, (L. G.) Boekh., te Purmerend. 2 Ex.
Posthumus, (A. J.) Koopman, in Diamanten, te Antwerpen.
Pot (C. W. van der) Predikant, te Rotterdam.
Pré, (G. du) Instituteur, te Aalter.
Preijer, (H. A.) R. K. Priester en Pastoor, te Rijp.
Presburg, (Mr. Johan M.) Advokaat, te 's Gravenhage.
Prikken, (G.) te Dockum.
Prins, (F. J. J.) Theol. Stud., te Utrecht.
Prins, (P. C. A.) te Schiedam.
Prins, (Mr. J. H. van Sanden) te Middelburg.
Prins, (J. A. Willinge) Jur. Stud., te Groningen.
Proper, (H. H.) te 's Gravenland.

Pruimers, (N.) Handelaar, te Zwolle.
Puhringer, (J. G.) te Amsterdam.
Puls, (W. J. F.) Apotheker, te Rotterdam.
Putman, (M.) Kapelaan, te Utrecht.
Putz Jr., (H.) te Amsterdam.
Puy de Montbrun, (E. du) te Lobith.

Q.

Quadt, (Baron C. v.) te Brussel.

R.

Raa, (G. J. ten) 1e Luit. 2e Reg. Infanterie, te Woerden.
Raabe, (A. H.) te Nieuw Loosdrecht.
Raadgeep, (W. J.) Boekh., te Deutichem.
Raalte, (A. C. van) Pred., te Holland, Michigan, Ver. Stat. v. N.-Amerika.
Rademaker, (G. A.) Theol. Cand., te Utrecht.
Radink, (J.) Boekh., te Amsterdam.
Rahusen, (Mr. I. J.) te Amsterdam.
Ram, (Jhr. W. E.) te Utrecht.
Ramaer, (J. O. H.) Jur. Stud., te Leyden.
Randamie, (A. L. G. de) Boek- en Courantdrukker, te Paramaribo.
Randwijk, (J. H. van) te 's Gravenhage.
Ranitz, (Mr. C. de) Notaris, te Groningen.
Ranitz, (S. M. S. de) Jur. Cand., te Groningen.
Rant, 2e Luiten. Kwartiermeester, te Groningen.
Rant, (L. M. A.) Administrateur der nieuwe gasfabriek, te Rotterdam.
Ridder van Rappard, (Mr. A. G. A.) Oud-Minister van Binnenlandsche Zaken, te 's Gravenhage.
Rau, (Mr. S. J. E.) Regter bij de Arrond. Regtbank, te Nijmegen.
Rau van Gameren, (S. F. J.) Jur. Cand. te Leyden.
Rausch, (J. K.) 2e Luiten. bij het N. O. I. Leger.
Raven, (P. van) Boekh., te Rijp. 2. Ex.
Raven, (C. H. Hattinga) Ambtenaar, te 's Gravenhage.
Rechteren van Ahnem, (Jonkvr. E. L. Gravin van) te 's Gravenhage.
Rechteren Limpurg, (A. F. Graaf van) te Almelo.
Rederijkerskamer Bilderdijk, (De) te Alkmaar.
Rederijkerskamer Erica, (De) te Meppel.
Rederijkerskamer Rhijnvis Feith, (De) te Zwolle.
Rederijkerskamer Helmers, (De) te Arnhem.
Rederijkerskamer De Olyftak, (De) te Antwerpen.
Rederijkerskamer Van der Palm, (De) te Kampen.
Rederijkerskamer Volharding, (De) te Dememsvaart.

Rederijkerskamer Voorruitgang, (De) te Almelo.
Reekers, (P. R.) Chirurgijn, te Rotterdam.
Reenen, (Mr. G. C. J. van) Oud-Minister v. Binnenl. Zaken, te 's Gravenhage.
Reepmaker, (Mr. J. C.) Advokaat, te Rotterdam.
Rees, (R. van) Hoogleeraar, te Utrecht.
Regeer, (J. P.) te Rotterdam.
Reichelt, (Th.) te Amsterdam.
Reijn Cz., (H. van) Candidaat-Notaris, te 's Gravenhage.
Reijnen, (H.) Med. Stud., te Leyden.
Reijnst, (J. C.) Stud., te Delft.
Reijsen, (P. van) Chirurgijn, te Haarlem.
Reijsenbach, (H.) te Amsterdam.
Reinkingh, (W.) Privaatonderwijzer, te Groningen.
Remy, (E. A.) Theol. Stud., te Leyden.
Rendorp, (Mr. A.) Advokaat, te Amsterdam.
Rengers, (Baron S.) Kamerheer v. Z. M. den Koning, te 's Gravenhage.
Rengers, (Baron W. F. L.) te Utrecht.
Rengers, (J. S. van Burmania Baron) te 's Gravenhage.
Rengers, (S. J. van Welderen Baron) Jur. Stud., te Utrecht.
Rengers, (W. J. van Welderen Baron) Jur. Stud., te Utrecht.
Rennefeld, (J. H.) Graveur, te Amsterdam.
Rens, (L. J.) Onderwijzer, te Suriname.
Rensburg, (E.) Commiss., te Rotterdam.
Repelius, (A. M.) Jur. Student, te Utrecht.
Repelius, (F. H.) Theol. Student, te Utrecht.
Rens, (J. O. W. F.) te Dordrecht.
Rensink, (A. A.) Boekh., te Leyden.
Retel, (Mev. Wed. M. M.) te Amsterdam.
Reub, (J.) te Rotterdam.
Reuchlin, (Jhr. P. A.) Burgem. van Tiel.
Reus, (F.) Voorzitter der Maatschappij: De Tael is gantsch het Volk, te Gent.
Revers, (J. P.) Boekh., te Dordrecht. 10 Ex.
Ridder, (C. N. de) Rijksontvanger, te Herwijnen.
Riedel, (Dr. H.) Conrector aan het Gymnasium te Groningen.
Rietstap, (Mr. A. J. F.) Advokaat, te 's Gravenhage.
Rietstap, (J. B.) Stenograaf van de 2e Kamer der Stat. Gener. te 's Gravenhage.
Rijckevorsel, (Jhr. A. G. A. van) te 's Gravenhage.
Rijckevorsel, (Jhr. Mr. C. R. E. van) Advokaat, te 's Hertogenbosch.
Rijckevorsel van Rijsenburg, (Jhr. Mr. P. van) Lid van de Arrondissements-Regtbank, te Utrecht.
Rijsdijk, (L.) Zendel. Kweekel., te Rotterdam.
Rijsewijk, (P. Haverkorn van) Theol. Cand., te Leyden.
Rijswijk Wz., (W. van) te Dordrecht.
Ringeling, (J.) Leeraar in de Wis- en Natuurkunde, te 's Hertogenbosch.
Ringer, (Eduard) te Zwolle.
Ritsema, (H. J.) Theol. Stud., te Kampen.
Rivière, (P. M. V. van de) Instituteur, te Dordrecht.
Robbe, (L.) Directeur van het Paedagogium en Prorector aan het Gymnasium, te Boxmeer.
Robbers, Notaris, te Nijmegen.
Rochussen, (H.) Schilder, te Rotterdam.
Rochussen, (Mr. J. J.) Advokaat, te Utrecht.
Rocker, (A. M.) te Amsterdam.
Rocker Jr., (J.) te Amsterdam.
Rodenhuis, (B.) te Amsterdam.
Roegiers, (Frans) Boekb., Dendermonde.
Roelants, (H. A. M.) Boekh., te Schiedam. 8 Ex.

Roelfsema, (H. R.) Boekh., te Groningen. 8 Ex.
Roëll, (W.) Jur. Stud., te Leyden.
Roem, (J.) Boekh, te Alkmaar. 15 Ex.
Roering, (T. C.) Not., te Leidschendam.
Roersch, (L.) Professor aan het Athenæum te Brugge.
Roest, (A. J.) Jur. Stud., te Utrecht.
Rogge, (H. C.) Predikant, te Moordrecht.
Roggen, (A. W. van) te Nijmegen.
Rogghé, (W.) Boekh., te Gent. 47 Ex.
Roijaards, (Mr. F. M.) Advokaat, te Utrecht.
Roijaards, (Mr. H.) Advokaat, te Utrecht.
Roijaards, (Mr. W. C.) Advokaat, te Utrecht.
Roijer, (L.) te Amsterdam.
Roijer, (L.) Handelaar, te Zwolle.
Roldanus, (A. J. A.) Boekh., te Oudewater.
Roldanus, (W. N. C.) Boekh., te Delft. 2 Ex.
Romeijn, (Mr. P.) Gymn. Rector, te Gorinchem.
Römelingh de Jonge, (J.) Boekh., te Groningen.
Romen, (J. J.) Boekh., te Roermonde. 2 Ex.
Römer, (Mr. H. G.) Secretaris der stad Utrecht.
Römer, (Mr. J. W.) Advokaat-Generaal bij den Hoogen Raad, te 's Gravenhage.
Rommelaere, (Willem) Student in de Wetenschappen, te Gent.
Ronden, (B. H. de) Boekh., te Amsterdam. 2 Ex.
Roo, (A. J. C. de) 2e Luitenant der Artillerie, te Vlissingen.
Rooij, (J. de) Boekh., te Delft. 2 Ex.
Roon, (Van) Kapt. Pl. Adj., te Utrecht.
Rooseboom, (W.) Lid der Prov. Staten v. Zuid-Holland en Burgem. van Vianen.
Rosemeijer, (C. L.) Ambten. der 2e Klasse in N. Indie.
Rosseels, (Em.) Letterkundige, te Antwerpen.
Rossum, (J. R. van) Boekh., te Utrecht. 3 Ex.
Rouffaer, (A. E.) Cand. Notaris, te Amsterdam.
Rouwens, (E.) Theol. Stud., te Utrecht.
Rouwens, (L.) Med. Stud., te Leyden.
Rovers, (N.) Med. Doctor, te Dordrecht.
Ruijs, (J. P.) Koopman, te Kampen.
Ruysch van Dugteren, (C. J. E.) Theol. Cand., te Utrecht.
Ruijter, (J. de) Boekh., te Amsterdam. 5 Ex.
Rümke, (A. M. L.) Theol. Stud., te Amsterdam.
Rüpe, (J. H. Zilver) Med. Stud., te Leyden.
Ruscheblatt, (H. H.) Praeceptor aan het Seminarie te Voorhout.
Ruscheblatt, (H. J. H.) R. C. Priester, te Amsterdam.
Rutgers, (C. J.) Onderwijzer te Barneveld.
Rutgers, (E. J.) Theol. Stud., te Utrecht.
Rutgers, Antz., (J.) Litt. Hum. Cand., te Leyden.
Ryswyck, (H. van) te Antwerpen.
Ryswyck, (J. van) Letterkundige, te Antwerpen.
Ryswyck, (L. van) Kunstdrijver, te Antwerpen.
Roos Rz., (J.) te Ridderkerk.
Roosdorp, (S. J.) Stations-Chef, te Rotterdam.

S.

Sabot, Notaris, te Selzaete (Oost-Vlaanderen).
Saffinger, (H.) te Nijmegen.
Salm, (Abm.) te Utrecht.
Salomonson Gz., (L.) te Almelo.
Salvador, (Jhr. M.) Oud lid der Provinciale Staten van Noord-Holland en herbenoemd lid van den Gemeenteraad te Haarlem.
Samson & Wallin, Boekh., te Kopenhagen.
Sandberg, (W. T.) te Zwolle.
Sande, (Felix van de) te Brussel.
Sande, (Mr. H. M. van der) Advokaat, te Dordrecht.
Sander, (Mr. P. A.) Officier van Justitie, te Dordrecht.
Sander, (P. S.) Notaris, te Rotterdam.
Sanders, (P.) Hoofdonderw., te Schiedam.
Sandifort, te Brielle.
Sant (H. J. van 't) Predikant, te Velp.
Santheuvel, (Jhr. O. van den) Ingenieur v. d. waterstaat, te Leeuwarden.
Sarphati, (Dr. S.) Lid der Staten van N. Holland, te Amsterdam.
Sasse, (A.) Med. Doct., te Zaandam.
Sassen, (A. J.) Jur. Stud., te Leyden.
Saussaye, (D. Chantepie de la) Pred., te Leyden.
Schaafsma, (A.) Boekh., te Dokkum. 7 Ex.
Schaik, (A. M. van) Onderwijzer, te Utrecht.
Schalekamp, v. d. Grampel en Bakker, Boekhandelaars te Amsterdam. 2 Ex.
Schalk, (P. C. van der) Boekhandelaar, te Dordrecht.
Scharten, (K.) Theol. Stud. te Amsterdam.
Schattenkerk, (J. V.) Boekhandelaar, te Doesburgh. 8 Ex.
Scheer, (H. F. van der) Boekhandelaar, te Zaandam. 11 Ex.
Scheffer, (P.) Ontvanger der Registratie, te 's Hertogenbosch.
Scheffer, (J. G. de Hoop) Predikant, te Amsterdam.
Scheij, (W. F.) Conrector aan het Gymnasium, te 's Gravenhage.
Scheler, (Dr. A.) Bibliothecaris van Z. M. den Koning der Belgen, te Brussel. (op last van Z. M.)
Scheltema, (J. H.) Boekhandelaar, te Amsterdam. 4 Ex.
Scheltinga, (D. de Blocq van) Jur. Stud., te Utrecht.
Scheltinga, (F. J. J. de Blocq van) Jur. Stud., te Utrecht.
Schenck, (C. J.) te Kampen.
Schepman, (Mejufvr.) te 's Gravenhage.
Scherer (Mr. D. J.) Griffier bij de Arrond. Regtbank, te Haarlem.
Scheringa Az., (H.) Landman, in de Beemster.
Schetsberg, (C. H.) Boekhandelaar, te Goes. 3 Ex.
Schevichaven, (S. R. J. van) Lit. Hum. Stud., te Utrecht.
Schierbeek, (R. J.) Boekh., te Groningen. 5 Ex.
Schieveen, (A.) te Schiedam.
Schiff, (A. W.) Jur. Stud., te Leyden.
Schiffer van Bleiswijk, (C.) te Wassenaar.
Schildkamp, (O. L.) Boekhandelaar, te Groningen.
Schill, Stud., te Leyden.
Schilt, (J. P.) Predikant, te Burch.
Schilthouwer, (J. v. Hoeij) 1e Luit. bij het Regim. Gren. en Jagers, te 's Gravenhage.
Schimmel, (G.) Notaris, te Amsterdam.
Schimmel, (H. J.) te Amsterdam.
Schimmelpenninck van der Oije, (Jhr.) 2e Luit. der Mineurs en Sappeurs, te Utrecht.

Schimmelpenninck v. d. Oije, (W. A. A. J. Baron) Jur. Cand., te Utrecht.
Schimmelpenninck v. d. Oije, (W. A. J. Baron) te 's Gravenhage.
Schimpf, (C. P.) Generaal-Majoor, Gouverneur der Kolonie Suriname.
Schimsheimer, (J. F.) te Amsterdam.
Schmidt, (Mr. A.) Advokaat, te Leyden.
Schmidt, (J. F. C.) Med. Doctor, te Rotterdam,
Schmöle, (Joh. Fr.) te Amsterdam.
Schneiders van Greiffenswerth, (J. N. A.) Officier der Artillerie, te Amsterdam.
Schneiders van Greiffenswerth, (Mr. J. W. A.) Advokaat, te Amersfoort.
Schnell, (C. M. W.) Jur. Stud., te Utrecht.
Schoeffer, (J.) Kanunnik, te Mechelen.
Schöffer, (Z. Witsen) Koopman, te Rotterdam.
Scholten, (I. J.) te Amsterdam.
Scholtens, (A. L.) Boekh., te Groningen. 3 Ex.
Schönstedt, (A. C. A.) Kapitein, Adjudant van Z. M. den Koning, te 's Gravenhage.
Schooneveldt, (Mej. de Wed. D.) te Amsterdam.
Schoonman, (J.) Boekh., te Zutphen. 3 Ex.
Schorer, (J. W. M.) Jur. Cand., te Utrecht.
Schotman Dz., (J.) Goudsmit, te Dordrecht.
Schouten, (A. J.) Scheepsbouwmeester, te Dordrecht.
Schouten, (J.) Apotheker, te Alkmaar.
Schouwenburg, (L. M.) te Amsterdam.
Schreuder, (B.) Inspecteur van het Onderwijs in Limburg, te Maastricht.
Schreuder en van Baak, Boekh., te Leyden. 3 Ex.
Schröder, (A. J.) Pred., te Arnhem.
Schröder, (Lublink) Stud., te Leyden.
Schroot, (W. A.) te 's Gravenhage.
Schuermans, (L. W.) Priester, Onderpastoor op het Begijnhof, te Leuven.
Schuijmer Jr., (J. H.) te Amsterdam.
Schuijmer, (J. W.) te Amsterdam.
Schuitemaker, (J.) Boekhandelaar, te Purmerend.
Schumacher van Oudorp, (J. G.) Jur. Stud., te Amsterdam.
Schumer, (H. Krieger) te Amsterdam.
Schuring, (B.) Boekh., te Weesp. 2 Ex.
Schutjes, (A.) Notaris, te Nunen.
Schutter, (J.) te Amsterdam.
Schuurman, (Mejufvr. M.) te Andijk.
Schuurman, (W.) Theol. Stud., te Leyden.
Schuurman, (G. Elink) Makelaar, te Rotterdam.
Schwill, (J. H.) Theol. Stud., te Amsterdam.
Seeleman, (L. H.) te Amsterdam.
Seidel Jr., (L.) Secondant, te Hoogezand.
Seignette Bz., (C. J.) te Haarlem.
Seijlbergen, (L. J.) Onderwijzer, te Utrecht.
Selle, (F. W.) Oud-Postdirecteur, te Utrecht.
Semler, (H.) Jur. Stud., te Leyden.
Senff, (F. C.) te Amsterdam.
Sepp en Zoon., (J. C.) Boekh., te Amsterdam. 2 Ex.
t' Serclaes van Wommersom, (T. E. D. K. G. Graaf) Buiteng. Gezant en Gevolm. Minister van Z. M. den Koning der Belgen, in beschikbaarheid van dienst; Gouverneur der Provincie Limburg, te Hasselt.
Serruijs, (Edmond) Reeder, te Rotterdam.
Serruijs, (Julius) te Rotterdam.
Servaas, (J. du Marchie) Theol. Stud., te Leyden.
Seijffardts Boekhandel., te Amsterdam.
Siccama, (Mr. L. C. Hora) Lid van het Munt-Collegie, te Utrecht.

Sickinghe, (Jhr.) Gepens. Kapitein v. h. O. I. Leger, te Groningen.
Siddré, (J. H) Boekh., te Utrecht. 2 Ex.
Siele, (J. de) Ondernemer van publieke Verkoopingen, te Rotterdam.
Sigtenhorst, (A. J. van den) Boekh., te Deventer. 2 Ex.
Sijberden Dz., (D.) te Amsterdam.
Sijbout, (J.) te Amsterdam.
Sijmons, (A.) Chirurgijn, te Rotterdam.
Simmers, (Mejufv. A. C.) te Amsterdam.
Simons, (A. F) Theol. Stud., te Utrecht.
Simons, (Dr. G.) voor de Bibliotheek der Koninkl. Academie te Delft.
Simons, (J. J. Biesman) Notaris, te Amsterdam.
Sinderam, (N. C.) Koopman, te Arnhem.
Singendonck, (Jhr. Mr. J. A.) Griffier van de 1e Kamer der Staten-Generaal, te 's Gravenhage.
Sinkel, (A.) Jur. Cand., te Utrecht.
Sirks, (J. L.) Litt. Hum. Stud., te Leyden.
Sitter, (Mr. H. J. de) Regter bij de Arrond. Regtb., te Groningen.
Six, (Jhr. Mr. W.) te Utrecht.
Slaman, (P.) Theologant aan het Seminarie te Voorhout.
Sleeckx, Letterkundige, te Antwerpen
Slengarde, (H. C. J.) Kolon. Ambtenaar, te Suriname.
Slessah, te Amsterdam.
Slingelandt, (Jonkvr. A. E. van) te 's Gravenhage.
Sloet, (G. A.) Jur. Stud., te Groningen.
Sloet tot Oldhuis, (Mr. L. A. J. W. Baron) Griffier der Staten van Gelderland, te Arnhem.
Sloet van Zwanenburg, (Mr. A. F. Baron) Rijksontvanger, te Twello.
Slot, (T. H.) Koopman, te Meppel.
Sluiter, (Dr. J. W.) Conrector, te Rotterdam.
Smissaert, (W. J. E.) te Amsterdam.
Smit, (J. J.) Litt. Hum. Stud., te Kampen.
Smit, (J. W. G.) Professor aan 't Seminarie te Voorhout.
Smith JPzn., (P.) Consul van verschillende mogendheden, te Vlissingen.
Smits Pz., (F. W.) te Leyden.
Smits, (Mr. J. J.) Advokaat, te Arnhem.
Smulders, (Mr. C. M.) te Delft.
Snellaert, (Dr.) te Gent.
Snellen, (A.) Theol. Stud., te Amsterdam.
Snellen, (E.) te Utrecht.
Snellen, (F. A.) te Zeijst.
Snetlage, (P. Fuhri) Med. Doct., te Rotterdam.
Sniedera, (A.) te Antwerpen.
Snijder, (H.) Boekh., te Edam.
Snijders, (J. A.) Makel., te Amsterdam.
Snijders, (W. A.) te Raamsdonk.
Snijders, Az., (W. W.) te Raamsdonk.
Snoeck, (Mejufvr. H. E.) te Nijmegen.
Snoeck, (S. van Reijn) Boekh., te Rotterdam. 3 Ex.
Soelen, (K. J. M. van) te Amsterdam.
Soelen, (J. C. Schagen van) Theol. Stud., te Leyden.
Soesman, (E.) Koopman, te Suriname.
Someren, (A. E. C. van) Boekdrukker en Boekhandelaar, te Zutphen. 9 Ex.
Son, (P. van) Theol. Stud., te Utrecht.
Sondervan, (J.) te Amsterdam.
Sonjee, (H. I.) R.C. Priester en Pastoor, te Noordwijk.
Sonsbeeck, (J. H. van) Commies der Posterijen, te Groningen.
Sormani, (H. J.) Koopman, te Groningen.
Soury, (Mr. H. J.) Griffier bij de Arr. Regtbank te 's Gravenhage.
Spaander, (T) Chir. Stud., te Rotterdam.
Spaanders, (J. Oostwoud) Med. Chir. et Art. Obstr. Doctor, te Rijp.
Spandaw, (H. A.) Jur. Stud., te Groningen.

Spanjaard, te Zutphen.
Spanjaard, (H.) Boekh., te Steenwijk. 3 Ex.
Spanje, (J. J. van) Boekh., te Assen.
Spat, (Dr. C. J.) te Kampen.
Spee, (J.) Visiteur 1e. klasse, te Amsterdam.
Spengler, (F. H.) Lid der Prov. Staten van Utrecht en Burgem. van de Bilt.
Spijker Az., (J. C.) Boekh., te Amsterdam. 6 Ex.
Spoor, (W. C.) Stud., te Delft.
Sprangers, (Ths.) te Eindhoven.
Sprenger, (J. J. J.) te Middelburg.
Sprong, (A. v. d.) te Amsterdam.
Stallaert, (K. F.) Prof. aan het Koninkl. Athenæum te Brussel.
Stammler, (W. J.) Mil. Med. Stud., te Utrecht.
Stants Jr., (C. A.) te Amsterdam.
Star, (C. G. van der) te Amsterdam.
Staring, (W. C. A.) Referendaris bij het Min. v. Binn. Zaken, te 's Gravenhage.
Staring, (Dr. W. C. H.) te Haarlem.
Stas, Raadsheer bij het Hof van Cassatie, te Brussel.
Stecherwald, (G.) te Leyden.
Steeden, (H. G. van) Boekh., te Helvoetsluis. 6 Ex.
Steenhoff, (W. P.) Theol. Stud., te Leyden.
Steenmeijer, (J.) Boekh., te Tholen.
Steinfort, (R.) Theol. Stud., te Utrecht.
Stemler, (C. F.) Boekh., te Amsterdam.
Sterk, (A. M.) Med. Cand., te Leyden.
Sterk, (N.) Notaris, te Dinxperloo.
Sterren, (H. van der) te Amsterdam.
Steven, (A. B.) Boekdrukker, te Gent.
Stieltjes, (F. J.) Ingenieur, te Zwolle.
Stienstra, (Mr. B. S.) Proc., te Sneek.
Stirum, (M. D. Graaf van Limburg) Kapitein der Genie, buitengew. Adjudant van Z. M. den Koning, te 's Gravenhage.
Stirum, (S. J. Graaf van Limburg) Jur. Stud., te Utrecht.
Stockum, (W. P. van) Boekh., te 's Gravenhage. 16 Ex.
Stoffels, (D.) te Rotterdam.
Stokhuijzen, Jr., (A.) te Leyden.
Stokhuijzen, (W.) Boekh., te Gorinchem. 10 Ex.
Stokvis, (J. J.) te Amsterdam.
Stolk, Steenbakker, te Druten.
Stolk, (Th. van) Jur. Cand. te Leyden.
Stolpe, (M. C. van der) te Bruinisse.
Stolte, (D.) Koopman, te Amsterdam.
Stoop CCJz., (A.) te Dordrecht.
Stoop, (D. W.) Procureur, te Dordrecht.
Stork, (Mr. C. H.) Advokaat, te Almelo.
Stork, (J. E.) Fabrikant, te Hengelo.
Straalman, (A. W. Witsen) te Amsterdam.
Straaten, (G. J.) te Amsterdam.
Straatman, (H. F. J.) Cand. Notaris, te Amsterdam.
Stralen, (A. van) te Haarlem.
Stralen, (Emm. van) Koopman, te Cappellen (bij Antwerpen).
Stramrood, (W. F.) Boekh., te Wijk bij Duurstede.
Straten, (J. C. van) te Amsterdam.
Straten, (P. C. van Starckenborg van) te Amsterdam.
Straub, (J.) te 's Gravenhage.
Strengman, (W.) Notaris, te Amsterdam.
Stroband, (J.) te Kampen.
Stronck, (H. H.) Chirurgijn, te Rotterdam.
Stroobant, (Eugène) Notaris te St. Pieters Leeuw, bij Brussel.
Stuart, (G. S. A.) Boekh., te Vianen.
Stuart, (L. Cohen) Leeraar in de Wiskunde aan de Koninkl. Academie te Delft.
Stuart, (M. Cohen) Pred., te Utrecht.
Stuart, (M. Verrijn) te Amsterdam.
Stuffers, (J. C.) te Haarlem.
Stuivinga, (M. W.) Commissionair in granen, te Groningen.

Suasso, (B. Lopez) te Amsterdam.
Suasso, (Jonkvr. R. Lopez), te Utrecht.
Suerman, (B. F.) Hoogleeraar, te Utrecht.
Suijs van Bolgoij, (Mr. J. J.) te Keenth, bij Wijchen.
Suremont, (Max) Zijdefabrikant, te Antwerpen.
Suringa, (J.) Onderw., te Groningen.
Suringar, (G. T. N.) Boekh., te Leeuwarden. 2 Ex.
Susan CHz., (H. C.) Boekh., te 's Gravenhage. 4. Ex.
Sussenbach, (J. G.) te Suriname.
Swaan, (J. W.) Boekh., te Arnhem. 4. Ex.
Swart, (Mr. Æ. M. de) Procureur, te Leeuwarden.
Swaving, (Mr. W. J.) Bewaarder der hypotheken en van het kadaster, en Kommandant der Schutterij, te Zutphen.
Sweep, (Van der) Ingenieur, te Brassel.
Sweijs, (A. A. H.) te Amsterdam.
Sweijs, (J.) te Amsterdam.
Swinderen, (Jhr. Mr. O. B. de Rheden van) te Groningen.
Sybrandi, (J. D.) Boekh., te Amsterdam. 12 Ex.
Sybrandi, (Dr. K.) Predikant te Haarlem.
Sybrandi, (N. D.) Med. Doct. te Amsterdam.
Sybrandi, (R.) Litt. Hum. Stud., te Kampen.
Sypesteijn, (B. W. K.) te Krommenie.

T.

Tadama, (Mr. R. W.) Kantonregter, te Zutphen.
Tak, (J. P. R.) Jur. Stud. te Leyden.
Tauran, (C. J.) O. Ind. Ambtenaar 1e Klasse, te Voorburg.
Tavenraat, (J. J.) Oud Wethouder der stad Rotterdam, te Rotterdam.
Taverne, (N. F.) Praeceptor aan het Seminarie te Voorhout.
Telders, (J. H. Wijnhond) Boekh., te Amsterdam. 2 Ex.
Telenga, (T.) Boekh., te Franeker.
Telting, (Mr. A.) te Franeker.
Telting, (Mr. J.) Advokaat, te Leeuwarden.
Telting JGzn., (J. C.) Koopman, te Paramaribo.
Terpstra, (Dr. D.) Conrector aan het Gymnasium te Gouda.
Tersteeg, (D. T.) te Amsterdam.
Terveen en Zoon, (J. G. van) Boekh., te Utrecht. 20 Ex.
Terweeme, (G. J.) Theol. Cand., te Leyden.
Terwindt, (B. Franc) Kapellaan, te Wageningen.
Teutem, (Mevr. van) te 's Gravenhage.
Thiebout, (Mr. J.) Advokaat, te Zwolle.
Thiel, (J. J. van) 1e Luiten. Kwartm. 1e Regim. Inf., te Nijmegen.
Thielings, (F.) R. K. Pastoor, te Goes.
Thieme, (Mr. H. C. A.) Griffier, te Winschoten.
Thieme JFz., (H. C. A.) Boekh., te Nijmegen. 9 Ex.
Thieme, (Willem) Uitgever, te Zutphen.
Thieme, (W. J.) Boekh., te Zutphen. 11 Ex.
Thierry en Mensing, (Erven) Boekh., te 's Gravenhage. 5 Ex.

Thijssen, (W. J.) Litt. Hum. Stud., te Kampen.
Thomson, (R.) Onderwijzer, te Suriname.
Thomson, (W. R.) Theol. Stud., te Utrecht.
Thorbecke, (D. H.) te Zwolle.
Tibout, (W. J.) Boekh., te Wageningen.
Tichelt, (J. F. van) Vrederegter, Eeckeren (bij Antwerpen.)
Tielkemeijer, (G. W.) Boekh., te Amsterdam. 13 Ex.
Tijken, (P. C.) Med. Doct., te Rotterdam.
Tijll, (Erven J. J.) Boekh., te Zwolle. 3 Ex.
Tijssen, (D. H. H.) Predikant, te Rotterdam.
Tilleman, (J. W.) te Breda.
Timmer, (G. K.) Docent aan het Gymnasium te Arnhem.
Tirion, (A. P.) Gepens. Ambtenaar, te Suriname.
Tissot Jr., (J.) te 's Gravenhage.
Tissot, (J. M.) te 's Gravenhage.
Titsingh, (J. D. C.) Med. Doct., te Geertruidenberg.
Tjaden, (A.) Boekh., te Deventer.
Tjasink, (J.) te Amsterdam.
Tjeenk, (J. I. Leuveling) Jur. Stud., te Utrecht.
Tolliers, Kandidaat-Notaris, te Gent.
Toorenenbergen, (Alb. van) Predikant, te Purmerende.
Toorenenbergen, (J. van) Procureur, te Utrecht.
Toorenenbergen, (J. J. van) Landbouwer, te Elspeet.
Toorenenbergen, (J. J. van) Predikant, te Vlissingen.
Toorenburg, (C. P. Lammers van) Pred., te Samarang.
Toussaint, (Mr. H. S. Stienstra) Advok., te Groningen.
Trakranen, (Van Taack) te Amsterdam.
Trénité, (J. G. L. Noest) S. Min. Cand., te Rotterdam.
Tresling, (J. Bosman) Med. Chir. et Art. Doctor, te Winschoten.
Tresling, (S. Stratingh) Matt. Phys. Stud., te Groningen.
Tricht JGz., (J. van) te Deventer.
Tricht, (W. v.) Theol. Stud., te Leyden.
Trigt, (P. van) te Hondsholredijk.
Trip van Zoutlandt, (W. F.) Predikant te Uitwijk.
Troch, (De) te Gent.
Tromp, (C.) Officier van Administratie bij de Marine, te Amsterdam.
Tromp, (J. H.) Wijnk., te Woudsend.
Tromp, (W. A.) Wijnk., te Woudsend.
Tuëninbroek, (G. van) te Amsterdam.
Tuuk, (Mr. M. v. d.) Proc., te Veendam.
Tuyll van Serooskerken, (C. H. Baron van) Ritm. 3e Regim. Dragond., te Leeuwarden.
Tuyll van Serooskerken, (F. C. H. Baron van) Jur. Stud., te Utrecht.

U.

Uffelen (De Erven van) Boekhandelaren, te Antwerpen.
Uije, (J. J. van) Boekhandelaar, te Doesburgh. 2 Ex.
Uijlenbroek, (Dr. P. J.) Conrector aan het Gymnasium te Haarlem.
Uijttenhooven, (D.) Not., te Vlissingen.
Uilkens, (J. A.) Stud., te Groningen.
Uiterweer en Comp., (D. Post) Boekh., te Utrecht. 45 Ex.
Ulrich Jr, (J. S.) Apotheker, te Rotterdam.
Urk, (A. van) Zeepzieder, te Meppel.

V.

Vader, (J. W.) Lid der Stat. van Zeeland, te Cortgene.
Vader, (A. J. P. Saaijmans) Fabrikant, te Goes.
Vader, (Mr. P. H. Saaijmans) Griffier bij de Arr. Regtbank, te Goes.
Vaillant Jr., (C. J.) Med. Doctor, te Schiedam.
Vaillant, (Mr. J. P.) te 's Gravenhage.
Valenkamp, (J. D.) te Amsterdam.
Valk (C. van Kempe) Telegraphist, te Maastricht.
Valk, (J. W. Roeloffs) Lid der Prov. Stat. van Noord-Holland en Notaris te Nieuwer-Amstel.
Valkenburg, (J.) Makel., te Amsterdam.
Valkenburg, (C. W. van) te Haarlem.
Varkevisser, (M.) te Rotterdam.
Vecht, (H. J. van der) Boekh., te Hasselt.
Veder, (J. R.) Koopman, te Rotterdam.
Veen (Victor de) Professor aan de Middelbare school, te Gent.
Veen, (Van der) te Holland, Michigan, Vereenigde Staten van Noord-Amerika.
Veer, (G. S. de) te 's Gravenhage.
Vegelin van Claerbergen, (V. L.) Jur. Student, te Utrecht.
Vegt, (J. van der) Ingenieur, te 's Gravenhage.
Velden, (Jhr. Mr. P. A. van den) te 's Gravenhage.
Velde, (C. van Asperen van der) Boekh., te Haarlem.
Veldman, (R.) Theol. Stud., te Kampen.
Veldwijk, (E. G.) te Amsterdam.
Velthoven, (Prosper Cuypers van) te Brussel.
Velthuis, (G. H. te) voor de Rederijkerskamer Beschaving is ons doel, te Delden.
Veltmann, (J. E.) Jur. Stud., te Amsterdam.
Velzen Jr., (S. van) Boekh., te Kampen. 35 Ex.
Ven, (J. van de) te Eindhoven.
Ven, (E. van der) Philos. Cand., te Leyden.
Ven, (A. Roozeveld van der) te Brussel.
Verbrugh, (J. J.) te Utrecht.
Verburgh Jr., (G. J.) te Zutphen.
Verdoes, (D.) te Rotterdam.
Verhoeff, (J. C.) Predikant, te Sluis.
Verhoeff, (N. J.) Boekh., te Rotterdam. 5 Ex.
Verhoeven, (L. J.) Boekh., te 's Gravenhage. 10 Ex.
Verhoeven, (P. N.) Boekh., te 's Hertogenbosch. 16 Ex.
Verhoeven, (H. Timmers) Jur. Cand., te Leyden.
Ver Huell, (Q. M. R.) te Arnhem.
Verkouteren, (C. J.) te Arnhem.
Verkouteren, (J. C.) Boekh., te Bergen op Zoom.
Verloop, (C. P.) Stud., te Delft.
Vermande, (Gebr.) Boekh., te Hoorn. 6 Ex.
Vermeulen, (J.) Instituteur, te Middelburg.
Vermeulen, (J. J.) Burgemeester van Berghaven en Horssen.
Vermeulen, (P. J. A. H.) Med. Doct., te Delft.
Vernhout, (J. H.) te Utrecht.
Verreijdt, (J. E.) Beeldhouwer, te 's Hertogenbosch.
Verschoor, (J. W.) Med. Stud., te Utrecht.
Verschuer van Heilo, (Jhr. D. C. de Dieu Fontein) Lid der Provinciale Staten van Noord-Holland, te Alkmaar.

Verschueren, (C.) Priester, Professor in het Instituut St. Jozef, te St. Nikolaas.
Verschuir, (J. E. W.) Predikant, te Westerwijtwert.
Verslujs, (Jhr. L. J.) te Utrecht.
Vervoorn, (A. de Boer) Med. Chir. et Art. Obstr. Doct., te Gorinchem.
Verweij, (A.) Ontvanger der Registr. en Domeinen, te Zutphen.
Verweij, (J.) Theol. Stud., te Kampen.
Verwijs, (C. J.) Stud., te Delft.
Verwijs, (Dr. Eelco) te Deventer.
Veth, (A.) Rijtuigfabrikant, te Arnhem.
Veth, (A.) Koopman, te Schiedam.
Veth, (P. J.) Hoogleeraar, te Amsterdam.
Vetter, (J. M. J.) te Delft.
Veydt, (L.) Oud-Minister van Finantiën, Lid der Kamer van Volksvertegenwoordigers, te Brussel.
Vieweg, (C. A.) Boekh., te Nijmegen. 2 Ex.
Vijfhuis, (A.) te Deventer.
Vijsel, (A. van de) Houtkooper, te Amsterdam.
Vijver, (J. C. de) Predikant, te Veenendaal.
Vilsteren, (B. F. van) te Amsterdam.
Visser Jr., (A. A.) Lid. der Provinciale Staten van Zuid-Holland, te Sliedrecht.
Visser, (A.) Banketbakker, te Amsterdam.
Visser, (M. A.) 1e Luit. Kwartierm. bij het Minist. van Oorlog, te 's Gravenhage.
Visser, (M. J.) Boekh., te 's Gravenhage. 11 Ex.
Visscher, (C. W.) te Utrecht.
Visscher Gz., (G.) Med. Doct., te Hoogeveen.
Visscher, (K.) te Utrecht.
Vlecht (Ds. J. van) in Noord-Amerika.
Vleeschouwer, (L.) te Antwerpen.
Vletter, (A. de) Hoofdonderwijzer, te 's Gravezande.
Vliegenthart, Lz., (W.) Theol. Stud., te Utrecht.
Vlierboom Jr., (C.) Reeder, te Rotterdam.
Vlierboom, (Marius) Koopman, te Rotterdam.
Vliet Az., (E. van) Boekh., te Rotterdam.
Vliet, (Arn. van der) te Rotterdam.
Vliet, (J. H. van der) Boekh., te Rotterdam.
Vloten, (H. J. van) Boekh., te Alkmaar. 2 Ex.
Voigt, (J. A.) Chef van het Bouw-Departem., te Suriname.
Vollenhoven, (F. van) te Amsterdam.
Vollenhoven, (F. J. A. van) Jur. Stud., te Amsterdam.
Vollenhoven, (Joost van) te Rotterdam.
Vollenhoven, (Mr. W. J. van) Subst. Off. van Justitie, te Dordrecht.
Voorhoeve HCzn., (J.) Commissionair, te Rotterdam.
Voorst, (W. L. van) Fabrikant, te Zaandam.
Voort, (A. van der) Boekhandelaar, te Tilburg.
Voorzanger, (S. E.) Boekhandelaar, te Amsterdam.
Vorstius, (A.) Koopman, te Amsterdam.
Vorstman, (M. A. G.) Theol. Doct. en Predikant, te Gouda.
Vorstman, (A. N.) Officier van gezondheid 2e klasse, te 's Hertogenbosch.
Vorstman, (A. S.) Apotheker, te Amsterdam.
Vorstman, (J. G.) Boekh., te Bergen op Zoom. 2 Ex.
Vos, (J. de) Onderw., te 's Gravenhage.
Vos Jbz., (Jacob de) te Amsterdam.
Vos van Steenwijk, (Mr. J. W. J. Baron de) Subst. Officier van Justitie, te Almelo.

Voute, (H. J.) te Amsterdam.
Voute, (J. R.) te Amsterdam.
Vree, (Mons. J. F. van) Bisschop van Haarlem.
Vreede, (C.) te Utrecht.
Vries, (D. de) te Amsterdam.
Vries, Az., (Mr. G. de) Griffier der Staten van Noord-Holland, te Haarlem.
Vries, (Dr. M. de) Hoogleeraar, te Leyden.
Vriesendorp, (Mej. M.) te Dordrecht.
Vrijthoff, (J. G. C. P.) te Dordrecht.
Vrindts, (De Abt) Aalmoezenier aan het militaire Hospitaal te Antwerpen.
Vrugtman, (J. A.) Muzijkonderwijzer, te Zutphen.
Vuuren, (W. G. van) Professor aan het Seminarie, te Rijsenburg.
Vuylsteke, (Julius) Student in de Regten, te Gent.
Vuyst, (Victor de) Serjant bij het 2e Belgische Jagers te voet, te Brussel.

W.

Waal, (A. G. de) Predikant, te Assen.
Waard, (K. de) Boekh., te Groningen. 13 Ex.
Waardenburg, (H. W.) Jur. Cand., te Utrecht.
Wageningen, (D. P. van) Koopman, te Rotterdam.
Wageningen, (F. W. J. van) te Leeuwarden.
Wageningen van Uitwijk, (J. A. van) te Rotterdam.
Waijfort, (R. H. van der) Notaris, te Ridderkerk.
Walcheren, (H. A. M. van) Med. Stud., te Leyden.
Walcheren van Wadenoijen, (S. van) te Amersfoort.
Waldorp, (J.) Ingenieur, te Arnhem.
Waller, (G.) Jur. Cand. te Leyden.
Walraven, (J. C. A.) te Amsterdam.
Walter, (J. N. Nidelstein) Apothecar, te Vlaardingen.
Wap, (Dr. J. J. F.) te Utrecht.
Warmolts, (C. C. C.) Essayeur, te Arnhem.
Warmolts (Mr. R. Y.) Procureur, te Leeuwarden.
Wassenaer, (M.) Theol. Cand., te Leyden.
Wassenaer tot Catwijck, (Baron van) Huize Noorder-Engh bij Ede.
Wassink, (J.) Chef der Geneesk. dienst in N. O. Indie.
Wattel, (J. J.) te Zierikzee.
Wedding, (J.) Boekh., te Harderwijk. 4 Ex.
Wedemeijer, (H. J.) Onderwijzer, te Amsterdam.
Weelden en Mingelen, (Van) Boekh., te 's Gravenhage. 5 Ex.
Weenen, (P. W. van) te Amsterdam.
Weenink, (H.) Theol. Stud., te Kampen.
Weerden, (M. van) Adj. Commies ter Algem. Rekenkamer, te 's Gravenhage.
Weert, (Berkman de) Secretaris bij het Kabinet des Konings, te 'sGravenhage.
Weeveringh, (J. J.) Uitgever, te Haarlem.
Weide, (W. R. van der) Stud., te Groningen.
Weiffenbach, (Dr. H.) te Breda.
Weijerman, (J. W.) Onderwijzer, te Haarlem.
Weijgand, (F. J.) te 's Gravenhage.
Weissenbruch, (J.) Kunstschilder, te 's Gravenhage.

Welsing, (J.) te Arnhem.
Wenk, (W.) Boekh., te Rotterdam. 14 Ex.
Wentholt, (Mr. L. R.) Advocaat, te Leeuwarden.
Wentzky, (F. H. A.) 1e Luit. 7e Regim. Infanterie, te Utrecht.
Werbrouck, (Stock-) Boekhandelaar, te Rousselaere.
Werkhoven, (F. G A. J. van) Boekh., te Alphen. 4 Ex.
Werleman Jr., (D.) Boekhandelaar, te Amsterdam. 2 Ex.
Wermeskerken, (Wed. D. R. van) Boekh., te Tiel. 3 Ex.
Wertheim, (A.) Commiss. in effecten, te Amsterdam
Wertheim, (A. C.) te Amsterdam.
Wertheim, (J. F.) Jur. Stud., te Utrecht.
Wertheim, (M. Salomonson) te Almelo.
Wessem, (H. J. v.) Jur. Cand., te Leyden.
Westbroek, (G. H.) Instituteur, te Schoonhoven.
Westenberg, (H. J.) Controleur, te Leeuwarden.
Westerman en Zn., (M.) Boekhandelaars, te Amsterdam. 6 Ex.
Westhoff, (C. L. W.) Pred. bij de Evang. Luth. Gemeente, te Maastricht.
Westhreene, (C. Th. van) te Rotterdam.
Westhreene, (M. J. W. van) te Leyden.
Wetering Az., (A. van de) Dijk-Opzigter, te Woudrichem.
Wicheren Hz., (P. van) Boekh., te Groningen. 11 Ex.
Wicherlink, (C) Jur. Stud., te Utrecht.
Wicherlink, (D. H.) Jur. Stud., te Utrecht.
Wichers Jr., (E) Jur Stud., te Groningen.
Wierdsma, (S. G.) Jur. Stud., te Leyden.
Wieringen, (A. F. van) Med. Doctor, te Lekkerkerk.
Wieringen, (C. van) Cand. Notaris, te Mijdrecht.
Wieringen, (H. van) te Amsterdam.
Wijnands, (A. S.) te Amsterdam.
Wijnhoven, (G. J.) te Roldue.
Wijnnobel, (Corn.) te Leyden.
Wijnstok, (A.) Tooneels., te Amsterdam.
Wijnstroom, (A.) Notaris, te Leyden.
Wijt en Zonen, (M.) Boekh., te Rotterdam. 5 Ex.
Wijthoff, (A. W) te Amsterdam.
Wijthoff, (Mejufvr.) te Utrecht.
Wilde, (A. J. P. de) Med Stud., te Utrecht.
Wilde Az., (C. de) Jur. Stud., te Utrecht.
Wilkens, (F.) Boekh., te Groningen. 6 Ex.
Willems, (Mr.) voor het Taelminnend Studentcollegie te Brussel.
Willems, (W.) Boekh., te Amsterdam. 2 Ex.
Willemsen, (J. A.) Boekh., te Zutphen.
Willet, (Dr. D. J.) te Amsterdam.
Willigen, Pz., (A. van der) Med. Doct., te Haarlem.
Willinge, (J. A.) Stud., te Groningen.
Willinge, (Mr. J. P.) Burgemeester van Oosterhesselen.
Willingen, (V. van der) Predikant, te Vorchten.
Willink, (A. F.) Koopm., te Amsterdam.
Willink, (L.) Koopman, te Amsterdam.
Willink, (H. A. Tjeenk) Boekh., te Arnhem. 3 Ex.
Willink, (W. E. J. Tjeenk) Boekh., te Zwolle. 2 Ex.
Willink, (Douairiere van Weede) te Amsterdam.
Wilmes, (Joh.) Boekh., te Almelo. 11 Ex.
Wilterdink, (D. J.) Boekh., te Deventer. 13 Ex.
Winkel, (B. C.) Kapitein der Infanterie, te 's Gravenhage.
Winkelhagen, (H. A.) Boekh., te Amsterdam. 3 Ex.
Winkel, (Dr. L. A. te) te Leyden.
Winter, te Utrecht.
Wintgens, (Mr. W.) Lid van de 2e Kamerder Stat.-Gen., te 's Gravenhage.
Wisboom, (B. C) te Hardinxveld.
With, (Mr. J. M. de) Plaatsverv. Kantonregter, te Bergum.

Witsen, (I. J. van) Commiss. in Effecten, te Rotterdam.
Witsenburg, (H.H.) Theol. St., te Leyden.
Wittebol, (H. G.) Theol. Stud., te Leyden.
Wittert, (E.A.C.N.) Jur. Stud., te Leyden.
Witteveen, (H. W.) Predikant, te Ermelo.
Witteveen en Zn., (J. F.) Grofsmeden, te Antwerpen.
Wittkamp, (J. B.) Kunstschilder, te Antwerpen.
Woelderen, (G. van) te Baros bij Salatiga, residentie Samarang.
Woerman, (J. H.) Predikant, te Delft.
Woestenberg, (J.H.v.) Boekh., te Utrecht.
Woldsen Jr., (A. F.) te Amsterdam.
Wolff, (C.) Koopman, te Amsterdam.
Wolsef, (J.) te Rotterdam.
Wolterbeek, (R. Daniel) Lid der Prov. Staten van N. Holland en van den Raad der Stad Amsterdam.
Wolters, (D.) te Amsterdam.
Wolters, (J. B.) Boekh., te Groningen. 40 Ex.
Wolvekamp, (G. H.) Emer. Predikant, te Rotterdam.
Wouters, (D.) Jur. Stud., te Utrecht.
Wüste, (D.) Boekh., te Keulen.
Wuestenenk, (H. J.) Theol. Stud., te Amsterdam.
Wulf, (L. de) Ondercommissaris van politie, te Mechelen.
Wyngaert, (Joseph van den) Koopman, te Antwerpen.

IJ.

IJsselsteijn, (N. J. van) Litt. et Jur. Cand., te Leyden.
IJzendoorn, (Mr. A.A.v. Bergen) te Gouda.
Ypey, (A. Looxma) Jur. Stud., te Groningen.

Z.

Zadelhoff, (A. J. van) Med. Cand., te Utrecht.
Zandt (J. H. E. van der) Predikant, te Diepenveen.
Zeehandelaar, (J.) Med. Stud., te Leyden.
Zeelt, (W. H.) Boekh., te Amsterdam. 4 Ex.
Zeeman, (G. S.) Koopvaardijkapitein, te Schiedam.
Zeeuw, (P. N.) Boekh., te Amsterdam 2 Ex.
Zeggelen, (W. J. van) te 's Gravenhage.
Ziegelaar, (W. K. H.) te 's Gravenhage.
Zijl, (J. A. van) Boekh., te Haarlem. 2 Ex.
Zijlker, (D. de Ruiter) Jur. St., te Leyden.
Zijlstra, (J. de Jong) Boekh., te Middelburg.
Zijnen, (W.) Boekh., te Vlissingen. 2 Ex.
Zijnen, (G. S. Steens) te Gouda.
Zimmer, (F. D.) te Amsterdam.
Zimmerman, (H.) te Amsterdam.
Zimmerman, (J.) Hoedenfabrikant, te Amsterdam.
Zimmerman, (W. H.) te Amsterdam.
Zitman, (J. H.) Boekh., te Leyden.
Zuurdeeg PJz., (W. C.) Theol. Stud., te Leyden.
Zwaanswijk, (C. G.) 1e Luitenant bij het Kolon. Werfdépot, te Harderwijk.
Zwaardemaker, (C.) Boekhandelaar, te Haarlem. 3 Ex.
Zwaardemaker, (H.) te Zaandam.
Zweeden, (P. van) Boekh., te Groningen. 6 Ex.
Zweers, (H. A.) Boekh., te Amsterdam. 2 Ex.

3 2044 014 070 080